

John Adams
Library,

IN THE CUSTODY OF THE
BOSTON PUBLIC LIBRARY.

SHELF N^o

* 260.11

Digitized by the Internet Archive
in 2011

N. Williams' Book 97-

86

part 8^s Boston. Decml 25.
1650. possid. Jonathan
Mitchell.

Cancelled

*
* Adams. 260. 11

Benjamin Hadsnorth his book. 1694. A

Care

37

WILHELMILANGI

De

ANNIS CHRISTI

LIBRIDUO.

Primus varios variarum Gentium annos & tempora exponit: Secundus, in duas divisus partes, priori Epochas nobiliores, quæ Christi Doctrinæ passionem antecedunt; posteriori ipsum Dominicæ Nativitatis & Passionis tempus demonstrat.

TATIANS.

Παρ' οἷς ἀσυνάρτητος ἔστιν ἡ τῶν χρόνων ἀναγραφὴ, ὡς καὶ τῆσιν
ἑδὲ τὰ τ' ἰσχυρίας ἀληθεύειν δύναται.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officina IOANNIS MAIRE.

54 εὐκλ. 6694

ADAMS 260.11

AUGVSTISSIMO.

PRINCIPI.

FREDERICO.

III.

DANIÆ. ET. NORVEGIÆ. &c.

REGI.

PIO. FELICI. INVICTO.

PATRI. PATRIÆ.

PERPETVAM. FELICITATEM.

PREC.

Um Urbi ab hoste alienigenâ diu pressæ Mater Deûm inferretur, Plebs Romana obviam effusa, thuribus ante januam positis, atque incenso
* 2 thure,

D E D I C A T I O.

thure, Deam precata est, ut volens propitiaque Urbem Romam iniret. Quippe, libris Sibyllinis traditum, omnes noverant, hostem alienigenam tum pelli Italiâ vincere posse, cum Mater Idæa Romam esset advecta. Noste, **P R I N C I P U M M A X I M E, R E X S E R E N I S S I M E, D O M I N E C L E M E N T I S S I M E,** non vanis Sibyllarum oraculis, sed admirandâ summi Numinis providentiâ, auxilium dubiis Patriæ rebus missum, non thure, sed faustis acclamationibus votisque excipimus, tibi que quam possumus ab Deo ter Optimo ter Maximo felicitatem precamur. Afflixit enim nos diu multumque fortuna nimis abalienata, tantaque vulnera inflixit, ut de salute nostrâ,
non

non pæne, sed planè desperatum
 esset. Nam cum, sub Christianissi-
 mo Parente tuo CHRISTIANO
 QUARTO, sui temporis Rege o-
 mnium Maximo, pacis atque ocij
 bonis ita perfructi eramus, ut nihil
 uspiam nobis deesset, quod à mor-
 talibus vel voto concipi, vel feli-
 citate posset consummari: illa fe-
 rocissimum hostem Pœno perquã
 simillimum terris nostris infudit,
 qui, agros urédo, pecora homines-
 que abigendo atque interficiendo,
 urbes denique excindendo, maxi-
 mis nos nostramque Patriam cla-
 dibus affecit. Tum tamen, Divinâ
 clementiâ, & inauditâ omnibus se-
 culis fortitudine & constantiâ Re-
 gis nostri, id effectum fuit, ut pa-
 cem ac tranquillitatem læti denuò

consequeremur. Sed fortuna, nos
 minimè respirare passa, tantam no-
 bis cladem tantumque vulnus in
 pace intulit, quo majus, ne in bello
 quidem, nunquam accipi poterat.
 Postquam enim Optimum Princi-
 pem CHRISTIANUM V. Daniæ &
 Norvegiæ &c. Regem electum, im-
 maturâ morte Patriæ nobisque ab-
 stulisset: eodem anno, Maximum
 pace belloque Ducem Regem no-
 strum Serenissimum CHRISTIANUM
 IV. ad cœlestia regna revocavit.
 Quid tunc homines timuerint, quæ
 Senatus Regni trepidatio, quæ po-
 puli confusio, quis Patriæ metus, in
 quam arcto salutis exitiiq; fuerimus
 confinio, neq; mihi nunc exprime-
 re vacat, neq; cui vacat potest. Id so-
 lū voce publicâ dixisse habeo: Cu-
 jus

jus Regni ruina timueramus, illud ne commotum quidē fensimus. Tu enim, Maxime Princeps, communi omnium voto ac cōsensu Rex prius designatus, quam publicâ Statuum voce electus, ita omnium spes atq; animos tuâ unius Majestâte sustentasti, ut sævientis fortunę impetum, si non contemneremus, certè per te vinceremus. Tuę namque Virtutes verè regię omnium in oculis atque auribus versabantur. Infixa herebat omnium nostrū animis admirabilis illa Fortitudo & Prudentia, quibus incredibilis tuus in Patriam amor, superiori Suecico bello, se lōgè clarissimū reddidit. Etiam occultâ lege fati, & ostentis ac responsis destinatum tibi Danorum fuisse Imperium, sicut nunc omnes post fortunā credere

dere coguntur , ita nos Dani tui antea quoq; id certò cognitū persuasumque habebamus. Unde firmiter conclusimus , nec sine te salvos nos esse posse , nec te Principe miseros. Si ergo Romani lapidem impolitū tantâ relligione , tantoque honore sunt profequuti , quod Numen aliquod huic inesse crederent suis terris suoq; Imperio salutare : quâ nos pietate aut quo cultu te tuamq; Sacram Majestatem venerabimur , qui tam salutaris afflictissimæ Patriæ affulisti? Tu namq; ut perditio seculo rebusq; nostris in pejus ruentibus succurreres , singulari quadam summi Numinis clementiâ & benignitate Patriæ Pater missus es & Deus. Enimverò , cum illi , qui Imperia administrant , Deiq; in his terris vices gerunt,

DEDICATIO.

gerunt, Dii in Scripturis ideo appellantur, quod summi illius cœli terræque Gubernatoris administrationē imitari debeant & exprimere: tu, Sanctissime Princeps, maximarū virtutū dotibus condecorate, Deoque, quantum mortalibus membris inclusæ menti licet, simillime, præ omnibus hoc nomine dignus habebis. In Universi enim hujus gubernatione quatuor præcipua ac maximè illustria in Deo se exferunt, Iusticia nempe, Clementia, Sapientia, & Potentia, quibus omnia ita disponit & ordinat, ut nec bonis præmia nec malis poenæ defint; subditis verò fidelibus, cū alia omnia ad benè beateque vivendum necessaria, tūm præcipuè contra hostes tutamen firmumque per fugium sem-

* *

per

D E D I C A T I O.

perfint parata. Atque hoc ipsum ab
 Regibus in suis quibusq; Regnis est
 observandum. Quod, quò diligen-
 tius præstatur, eò majoribus com-
 modis Regna ac Respublicas au-
 get. Has verò omnes virtutes in
 te, REX FREDERICE, summas
 esse, omnes illi norunt & prædicant,
 qui te norunt. Neque enim illi istæ
 latere possunt, cui egregia tua facta
 omni laude longè majora oculos,
 aures, animumque admiratione im-
 plexerunt. Deo ergo simillime, &
 nisi Scriptura fallat, Patriæ Deus,
 quibus te dignis honoribus exci-
 piemus? quibus donis, tuus ego vi-
 lis, sed fidus subditus, salutare illud
 Numen tuū mihi placabo? Solebant
 Agricolaë primitias frugū Dīs agro-
 rum consecrare, iisque, à quibus o-
 mnia

DEDICATIO.

omnia se accepisse credebant, partē bonorum dicare. Quod quidem à Iudeis didicerant, qui Mosis lege tenebantur, tam frugum primitias, quam pecorum hominumque primogenitos Deo offerre. Et ego omnia mea Deo ter Optimo accepta fero. Neq; enim à me ipso quicquā habeo. Ipsius est, quicquid heic boni. Quod ergo ipsi offerre nequeo, id tibi Divino vicario ac Patriæ meæ Deo offero ac dedico, tuoq; Numini primitias non frugū, sed ingenij ac laborum meorum, confecro. Equidē vile hoc donum est, nec Principe dignum. Sed & molâ falsâ benè litat, qui thura nō habet. Et lymphâ rusticus placuit, quam cavis palmis è proximo flumine haustam transfere eunti Regi obtulerat. Neque enim

DEDICATIO.

dona Dī respiciunt, sed dantis volū-
tatē & affectū. Patere ergo, Magne
PRINCEPS, hunc vernantis ingenij
fætum tuo Numini dicari: patere
tuum illud Augustissimum Nomen
vilibushisce pagellis præscribi. Ego
minimè fortis homo, nihil aliud ha-
beo quod offerre possum: nec si
maxima haberem, digna te tuisque
in Patriam meritis dona dari pote-
rant. Concludam igitur, & quod re
non possū, voto præstare conabor:

θεὸς Ἐπίτοπος ἐὼν τεῶσι μίδεται
ἔχων τὸ κῆδος μερίμναισιν.

*Vive Rex AUGUSTISSIME, Pa-
triamque tuis factis immortalē redde.*

Ita vovebam
Lugduni Baravorum
xii. Kal. Ianuarias
Anni M.DCXLIX.

R. T. Majestatis

fidelis subditus

WILHELMUS LANGIUS.

A D L E C T O R E M.

MIrari poteras, Lector benevole, cur ego, post tot Doctissimorum Virorum labores, de temporum ratione, Christi que annis, scribere voluerim. Nam cum summi Viri Scaliger & Petavius (ut alios heic præteream) multum in hoc argumento operæ posuerint, supervacaneum videri posset, ea pertractare velle, quæ ab aliis satis antea essent demonstrata. Sed si paulò accuratius rem ipsam mecum perpendas, facile deprehendes, me non temere quicquam fecisse, sed gravissimis causis motum, hæc conscripsisse ac in lucem emisisse. Nam, ut alia omnia prætermittam, & ex pluribus unicam tantum causam attingam, Christiano homini nihil magis, post Dei & Christi veram ac solidam cognitionem, necessarium esse arbitror, quam ut tempus illud, quo dulcissimus Servator nobis datus est, & quo, pro nostris peccatis, gratissimum corporis sui sacrificium æterno Patri in arâ crucis obtulit, certò cognitum habeat. Nam cum tempus rerum norma sit & custodia, (ut benè à Stoicis dictum est) nihilque eorum quæ ante nos gesta sunt, pro certo ac indubitato haberi possit, nisi temporum charactere sit confirmatum: necessarium planè est, ut illud, quod omnium longè certissimum esse debeat, ac de quo nemo sine æternæ salutis dispendio dubitare ausit, tempus suum quàm accuratissimè demonstratum habeat. Hanc er-

P R A E F A T I O

go ob causam antiqui Patres maximam temporum doctri-
 nae operam navarunt, multoque labore salutare illud Do-
 mini & Servatoris nostri tempus eruere ac demonstrare
 sunt conati. Quâ quidem industriâ illud sunt consequu-
 ti, ut tam in nativitatis, quàm passionis tempore cum scri-
 pturis & veritate optime convenirent. Nemo enim inter
 antiquos illos fuit, qui non, aut exeunte LXIII. anno Iu-
 liano, aut ineunte XLIV, Christum natum crederet. Et
 quamvis sancti illi Patres in computatione annorum, qui
 natalem Christi & passionem intercedunt, non parùm ex-
 raverint; ipsum tamen passionis annum rectè illum fuisse
 definièrunt, quo Phlegon omnium maximam solis Ecli-
 psin sextâ diei hora contigisse tradiderat. Postquam vero
 barbaries seculum occupaverat, atque ignorantia, pulsâ
 undique eruditione, dominari ceperat: etiam hæc sanctorû
 Patrum sententia ex Ecclesiis ejeçta fuit, aliaque scriptu-
 ris ac veritati adversa in ejus locum substituta, quâ Chri-
 stus XLV. Iuliano exeunte natus diceretur. Et hanc Chri-
 stiani omnes in vulgari adhuc usu retinent: quæ quidem
 binis solidis annis verâ Epochâ tardior est; & tamen o-
 ptima erit, si cum illâ conferatur, quam Marianus Scotus,
 Sigebertus, Mattheus Parisiensis aliique barbari seculi
 Doctores sunt sequuti. Sed renascentibus paulatim li-
 teris, hoc in annis Christi vitium statim animadversum
 fuit. Ad quod tollendû Viri undiquaque Doctissimi omnè
 operam ac industriam contulere. Inter quos præcipuus Io-
 sephus Scaliger, qui primus totam temporum rationem ex
certis

AD LECTOREM.

certis principiis demonstrare conatus fuit, variis mediis tam Nativitatis quam Passionis tempus investigavit. Ac in natali quidē Patrum opinionem secutus fuit, (quæ enim reliqua habet argumenta, nullius pretij sunt) in passionis verò tempore Cyclum quendam Alexandream, ut ipsemet vocat, quo Iudæos Christi temporibus usos fuisse contendit. Sed sicut prior ratio incerta est, ita posterior planè falsa. Dionysius ergo Petavius aliam & longè ab hac diversam opinionem proposuit, quæ tamen, non minus cum Scripturis, quàm cum Scaligero pugnat. Quippe, juxta illam, Christus cum baptizaretur XXXII. annorū erat, non XXX, quod D. Lucas asserit. Passus vero, juxta eandē, Dominus non vespera Paschatis sive X.V. Nisan, sed XI, aut XII. quod scripturis adversum. Aliorum, qui hæc studia attigerunt, errores heic recensere necessarium non est, qui in ipso scripto satis perstringuntur. Cum ergo nemo hætenus ex iis qui in lucem editi sunt, tempus Domini & servatoris nostri IESU CHRISTI accuratè demonstraverit: operæ precium me facturum arbitrabar, si ea quæ hac de re commentatus eram, tecum Candide ac benevole Lector communicarem. Sed cum viderē, hæc, sine exactâ tam Iudaici quàm aliorum annorum cognitione, minimè demonstrari aut intelligi posse, unaque animadverterem, temporū hanc rationem ita inter se coherere, ut per partes satis commodè tractari aut tradi non posset: constitui omnia illa tempora, quæ Christi antecedunt, explicare. Hoc eò libentius feci, quod scirē, nec Scaligerum, nec Petavium, nec quemquam alium

PRAEFATIO AD LECTOREM.

alium satis accuratè hæc omnia pertractasse. Neque enim vel in Iudaico, vel in Græco, vel in antiquo Romanorum anno, aut Scaliger aut Petavius veritatem assequutus est. Unde non mirum, graviter illos in aliis fuisse lapsos, cum ipsum fundamentum vitiosum esset. Nos igitur, post generalè, de motibus cœlestibus, ex quibus tempus depēdet, de die mense anno, in se consideratis, ac denique de Variis Cyclis artificialibus, tractationē, annum Iudaicum, Græcū, Macedonicum, Romanum, Iulianum, Ægyptiacum ac Chaldaicum hæc explicuimus. Cumque non minor de Epochis, quàm annorum ratione controversia esset, nobiliora ac maximè controversa tempora etiam hæc demonstravimus, tam sacra, ut mundi conditi, Diluvij, Exodi, templi conditi, templi combusti, quàm prophana, quæ sacris lucem adferre possent, utpote Regum antediluvianorum, Nimrodi, & Assyriorum, Ægyptiorum, Phœnicum, Medorum, Babyloniorum, Persarum, Romanorum, Hasmonæorum, aliorumque. Quibus illud, propter quod reliqua conscripta erant, subjunximus, verumque tempus tam nativitatis, quàm passionis demonstravimus, quæque hæc spectant explicuimus, ut ex summariis capitum, ac ipso scripto melius sciri poterit. Menda quæ Typothetarum incuriâ Variis in locis irrepserunt, mihi quoque gravioribus occupato ante perfectas operas observata non sunt, facile per teipsum corriges. Mihi, graviora notasse, suffecerit. Have, Lector candide, & vale nostrisque conatibus fave.

INDEX AVCTORVM.

A.

Abraham Aben Ezra 18.53.123.128.
129. 145. 389.
398. defenditur.
23.

Abydenus explic. 235
Acacius Presbyter. 3
Achilles Tatus 10.13.41.215.
emend. 49
Acta Polycarpi. 190
Acta Timothei. 189
Ælianus. 180
Æschines. 31
Æschylus. 32.320
Africanus. 64.81.124.171.14.
321.373.
Agatarchides. 46
Agathias. 324
Albategnius. 187.214. explic.99.
Alexander Monachus. 191
Alexander Polyhistor. 253
Leo Allatius refutatur. 150.159.
160. notatur 200.227.
Ambrosius. 3.88.98.357.359
Anatolius. 81. ejus locus difficillimus explicatur. 82.83
Annales Tyrionum explicantur defenduntur. 208
Anonymus Chronologus apud Clementem emendatur. 298
Anonymus Scriptor Olympiad. 96.97.98
Antonius Sylvius notat. 45
Apollinarius Hieropolitanus. 394
Apollodorus. 173
Appianus. 340
Aratus. 63

Isaachus Argyrus. 89.91. 105.107
Aristarchus. 15
Aristophanes. 157
Aristophanis Scholiastes. 37.162
Aristoteles explic. 9.157
Auctor. fragmenti Paschalis Petri Martyris. 393
Auctor Homiliae Petri. 112
Augustinus. 373

B.

Baronius. 385. notatur. 390
Thomas Bartholinus. 434
Basilius Magnus. 19
Beda. 3.3.83.98. notat.4. explic. 147.374
Bernhardus. 434
Berofus Chaldaeus. 36. 64. 266. 308. explicat. 254. 255. 313. cum Scriptur. conciliatur 316. notatur 254. 266.
Samuel Bochartus. 258
Bridefertus Ramefensis Bedae Scholiastes. 4.383.384
Caspar Brochmannus. 80. 424
Augerius Busbequius. 27

C.

Cæsar. 26.37.46
Cajus Licinianus. 46
Cambdenus. 26
Canones Apostolorum suspecti 80. emend. 80
Canon Mathematicus explicatur. 306.308
Cantiones antiquæ Danicæ, vulgo Kempeviser dictæ. 27
Isaacus Casaubonus. 35.360
Cassius Hemina. 206.330
***
Cato

I N D E X

Cato.	62	Constantini Magni Epistol.	80
Catullus.	172	Constantinus Porphyrogenneta	
Cedrenus notatus.	96	notatur.	96
Censorinus. 26. 195. & passim		Nicolaus Copernicus.	14.49
alib.		Cornelius Labeo.	46
Cephallion.	268	Corpus Juris.	98
Chalcidius.	366	Ctesias notatur.	292.327
Chemnitius.	372	Curtius.	324
Christmannus.	237	Cyrellus.	268
Chryfococces.	19.20		
Chrystomus.	358.382	D.	
Cicero explic.	30.155.156	R David Kimchi explic.	134
Claudianus.	62	• Dio Cassius sive Coccejus	
Clemens Alexandrinus. 2. 280.		42.96.196. explic. 210.334.348.	
327. 334. 373		error ipsius.	227
Clemens Romanus.	359	Diodorus Siculus. 52.63. explic.	
Cleobulus.	149	182.227.327.&c.	
Cleomedes.	13	Dionysius Exiguus.	3.87.94
Codex Evangeliorum Arabico-		Dionysius Halicarnasseus. 43.45.	
rum. MSS.	107	explicatur. & defend. 294.326	
Codex Justiniani.	98	Dorotheus Sidonius notat. 266.	
Codex Mss. Livij Buslidianus. 198			
Codices Talmudici: Erachin. 69.		E.	
Ioma. 21. Megillah. 259. Me-		R Elias Scripturarius. 24.67.	
nachoth. 24. 396. Pefachim.		• 70. emend.	126
24.307. not. 348. Roshafanah.		Ennius.	11
112. 113. 131. 336. examinatus		Ephorus.	19
& refutatus. 243. Sabbath. 396.		Epiphanius. 2. 33. 38. expl. 191.	
Sanhedrin. 130. 360 Suchoth.		369. locus difficill. expl. 118. 121.	
396.		emendat. 121. notat. 123. 366. 384	
Johannes Coch.	130.	Eratothenes.	10.11
Colbo liber Iudaicus, sive omne		Eubulus Comicus restituitur.	35
in illo.	190	Eudemus.	292
Columella. 45. 210. 166. explic.		Eupolemus.	268
167. 188.		Euripides.	13.52
Conciliorum acta. Cæsariensis.		Eusebius 64. 81. 96. 92. & passim.	
383. Chalcedonensis. 98. Con-		emend. 240. 268. 369.	
stantinopolit. 2. Ephefina. 2.		Eustathius Antiochennus.	19
Nicæni. 2. 101		Euthalius Diaconus.	191
		Euthymius.	364
		Eutychieus Alex. Scrip. Arabs. 103	

A U C T O R U M.

F.

Fasti Coll. notantur, emendantur. 303. seq.

Fasti siculi, alias Chronicon, Alexandrinum & Constantinopolitanum. 95. 96. notat. 190

Fenestella. 194

Festus. 32. 201

Festus Avienus. 163

Festus Rufus. 334

Julius Firmicus.

G.

Galenus. 20. 35. 180. emend. & explic. 185

Rabban Gamaliel. 113

Theodorus Gaza. 162. err. 207

A. Gellius. 26. 27. 28

Gellius Historicus. 206. 30

Gemara Babylonica. 112. 130. 113.

Sanhedrin explicatur 130. emend. 131

Geminus. 44

Geminus. 19. 50. 53. 68. & pass. à falsa explicatione vindicat. 220

Gennadius. 94

Germanicus Cæsar. 211

Georgius Monachus. 96

Glossarium vetus Græco-Latin. 12. 32.

H.

Harpocrates. 37

Hemerologium Augusti marmori incisum. 44

Herodotus. 33. 69. 150. 292. explic. 293. 328. nota. 266

Hesychius. 362

Hieronymus. 12. 92. 103. 104. 369. 381. 434

Hippolytus Ponti Episcopus. 394

Homerus. 31. explic. 32. 363

Horatius. 375

Horus Apollo. 62. 217. 218. 224. 225.

I.

IDatius. 102

Iehuda Hakados auctor Mishnæ. 112

Ignatius. 2367. 373

Inscriptiones antiquæ. 23. 100. 158. 159

Jonathan. Paraph. Chaldæ. 390

Iosephus Ægyptius Script. Arabs.

MSS. 101

Iosephus Iudæus. 24. 65. 36. 113.

& passim. explicatur. 28. 184. & passim. 24. 184. notat. 272. 348.

emend. 354. 336. 338. 349

Iosephi ~~ἱερογλυφικῶν~~ MSS. 115

Irenæus. 78. 79. 371

R. Isach Arama. 134 397

Isachus Monachus. 227

Isidorus. 357

Ismael Ibn Ali Mahummedanus

Scriptor MSS. 102

Julianus Apostata. 34

Julius Modestus. 46

Junius Gracchanus 194

Justinus Martyr. 170. 357. 364

Juvenalis. 375

K.

Athanasius Kircherus. 37

Keplerus. 370

L.

Lactantius. 64. 373

Diogenes Laertius. 151

158. 322.

*** 2

Lici-

Licinius Macer.	194	O.	
Livius. 11. 12. 206. expl. 198. 207		O Badia Barthenora.	397
<i>Christian.</i> Longomontanus. 16.		O Onkelus Paraphraſtes legis	390.
17. 48. 66. 84.		Onomacritus.	36
Lucanus.	11	Onuphrius Panuvinus.	100
Lucianus 149. expl.	221.	Origenes Adamantius.	364
<i>Iohannes</i> Lucidus.	415	Orpheus. 36. 52. 231.	
		P.	
M.		P Acuvius.	16
M Acrobis. 26. 27. 32. 62. &		P Pantagathus.	100
paſſim explic. 198. 199.		Panegyriſtes Constantini 97. e-	
200. 367. notatur 199. 204.		mend.	104
R. <i>Mofeh filius</i> Majemon 111. 125.		Paulus Prsbyter.	3
126. 127. 130. 280. 386. explic.		Pausanias. 170. 172. 177. not. 183	
129. 130. 131. 132. 387. 388.		Perſius.	36
notatur 390.		Petavius. 4. 66. 81. refutat. 82. 83.	
Majemonidis Scholiaſtes.	233	138. 139. 198. 199. 200. 275. no-	
Maldonatus notatur.	372	tat. 153. 154. 162. 164. 167. 182	
Manetho Sebennythis Sacerdos		183. 237. 268. 288. 298. 370	
<i>Ægyptius</i> 64. emendat. explic.		<i>Samuel</i> Petitus refutat. 124. 201	
198. 199. 200. explic 327. 222.		Philemon.	32
difficil. loc. explic. 278, &c.		Philippi Patris Alexandri Magni	
Manilius.	304	epiſtola explicat.	180. 183
Marcellinus Comes.	97	Philippus Lansbergius notat. 360	
Marianus Scotus	94	Philiftus notat. & explicat.	290
Martialis.	29. 104	Philo Byblienfis Sanchuniatho-	
Maximus Monachus. 96. not. 358		nis Interpres.	274
Megaſthenes.	316. 324	Philo Iudæus. 112. 249. 334. 385.	
Menander Ephesius emendatur		Photius.	393. 394
288. expl. & defenditur. 288		Plato.	10. 18. 36. 63
R. Menaffeh filius Iſraelis.	258	Pindarus.	170. 172
Minhagim Judæorum.	21. 311	Phlegon Trallianus.	415. 434
Mifchna.	112. 130. 131	Plautus.	45
Montacutius notatur	414	Plinius. 21. 24. 37. 63. 84. 211. 14.	
		158. 171. 266. 366 expl. 212. &c.	
		Pindari Scholiaſtes. 12. 172. 173.	
		explicat.	174
		Plutar-	
N.			
N Annis.	198		
Nicolaus Damafcenus. 26.			
116. 351.			
Nonius.	158		

Plutarchus. 12. 19. 181. 194. 196.
206. 207. explicat. 151. 222.
emendat. 28. &c.

Julius Pollux. 32. 36

Polybius. 175. 304

Polycratis epist. emenda. 78

Pontius Paulinus. 357

Porphyrus. 158. 226. explic. 226.
247.

Proclus. 247

Procopius. 274

Ptolomæus. 84. 182. 189. 156.
163. 164. 167. 168. 305. expli-
cat. 232. emend. 307.

Pythagoras. 9

R.

Régiomontanus. 325

Rothmannus. 23

Rutilius. 325

Iohannes P. Resenius. 423

Iohannes I. Resenius. 423

S.

Sacra Scriptura. ejus auctoritas
defenditur. 353

Genesis cap. 1. v. 1. explic. 243. v. 4.

expl. 18. v. 5. p. 21. v. 16. p. 17. c.

4. v. ult. expl. 251. cap. 5. v. 15.

seq. explic. 65. cap. 6. v. 4. expl.

252. cap. 7. v. 11. expl. 65. cap.

8. v. 3. 7. 8. p. 72. v. 9. 13. p. 73. v.

14. p. 74. c. 10. v. 11. expl. 165.

cap. 11. v. 26. expl. 257. v. 31.

258. v. 32. expl. 257. cap. 12. v.

3. expl. 257. v. 26. explic. 255.

cap. 15. v. 13. expl. 259. v. 16.

expl. 261. cap. 21. v. 5. 258.

cap. 25. v. 26. 159. cap. 38. v. 11.

263. cap. 46. v. 18. 20. 259. cap.

47. v. 9. 28. 259. cap. 48. v. 22.

261. c. 49. v. 8. 9. 10. sequent.

explic. 425.

Exodus. cap. 6. v. 18. 20. 259. c. 21.

v. 1. 129. v. 6. expl. p. 21. v. 10.

388. v. 15. 388. v. 21. 386. v.

40. sequent. expl. 260. 261. 263

cap. 16. v. 8. 23. 263. c. 21. v. 2.

136. cap. 23. v. 10. 135. v. 16.

246. cap. 34. v. 25. 388.

Leviticus. cap. 23. v. 4. 5. 6. 7. 388

v. 11. expl. 397. v. 31. expl. 375.

cap. 25. v. 1. expl. 141. v. 10. 11.

136. v. 20. 21. expl. 139.

Numeri. cap. 9. v. 13. 394. cap. 10.

v. 11. 142. cap. 11. v. 34. 35. 142.

cap. 13. v. 1. 142. cap. 14. 142.

cap. 20. 281. cap. 21. 281. cap.

28. v. 19. 390. cap. 32. v. 40. 261.

cap. 33. v. 16. 17. 142. v. 18. 276.

v. 38. 39. 264. v. 39. 281. v. 50.

141.

Deuteronomium. cap. 1. v. 3. 264

cap. 4. v. 45. 46. explic. 276. c.

15. v. 1. 136. v. 12. 136. c. 16. v.

4. 388. v. 5. 386. v. 8. expl. 390. c.

18. v. 10. 138. c. 27. v. 2. expl. 141.

Iosua. c. 5. 10. 11. 12. 264. c. 14. v.

7. 10. 11. expl. 141. 142. c. 23.

v. 1. expl. 280. c. 24. 31. exp. 280

Iudicum. cap. 2. v. 7. expl. 280. v.

8. 280. c. 3. v. 11. & 12. ordi-

nantur & expl. 280. c. 3. v. 30.

expl. 280. c. 5. v. 31. expl. 280.

281. c. 8. v. 28. 281. c. 9. v. 22.

281. c. 10. v. 2. 281. v. 3. 281. v.

8. exp. 281. c. 11. v. 26. expl. 281. c.

12. v. 7. 282. v. 10. 282. v. 11. 282

v. 14. 282. c. 13. v. 1. expl. 283.

- v. 5. 282. cap. 14. v. 4. expl. 282.
 283. c. 15. v. 11. 20. expl. 282.
 283.
- Samuel r. aliis primus Regum. c.
 1. v. 3. expl. 235. c. 4. v. 1. 284.
 c. 5. v. 23. 283. v. 10. 18. 284. c. 7.
 v. 11. 12. 13. expl. 282. c. 20.
 v. 5. expl. 134.
- Samuel secundus, aliis secundus
 Regum. c. 5. v. 11. expl. 288. v.
 14. 15. expl. 288. c. 12. v. 24. 289.
- Primus Regum. aliis tertius, cap. 2.
 v. 11. c. 6. v. 1. seq. explicatur,
 & cum aliis scripture locis con-
 ciliatur. 25. 276. 277. seq. c. 9.
 v. 10. 11. 288. c. 11. v. 42. 284.
 cap. 12. v. 19. 20. 285.
- Secundus Regum, aliis quartus. c.
 18. v. 2. 285. c. 24. v. 12. expl.
 311. v. 13. 313.
11. Chron. 8. v. 1. 288. c. 17. v. 7.
 seq. 248. cap. 30. v. 19. 20. 21.
 expl. 287. c. 35. v. 7. expl. 386. c.
 36. v. 6. 313. v. 9. 10. expl. 312.
- Esdra 1. v. 2. 323. c. 4. v. 5. 6. 7. 8.
 419. c. 5. v. 3. expl. 419. c. 6. v.
 14. expl. 420. c. 7. v. 6. exp. 420.
- Nehemia. 2. v. 1. 5. 8. expl. 419. c.
 8. v. 1. seq. 248. c. 9. v. 1. seq. 248.
- Iobi. cap. 29. v. 2. 134. 134
- Psal. 34. v. 1. expl. 277. 51. v. 1.
 expl. 277. 72. v. 8. 425. 144. v.
 ult. 241.
- Esaia 37. v. 30. expl. 285. 286. c. 53.
 v. 11. expl. 420. c. 63. v. 11. expl.
 253.
- Ieremia. 22. v. 13. expl. 313. c. 25.
 22. seq. expl. 315. c. 27. v. 4. 5.
 6. 317. v. 7. expl. 318. c. 28. v. 1.
311. c. 29. v. 1. 310. c. 32. v. 1. 310.
 c. 33. v. 17. 420. c. 34. v. 8. seq.
 186. c. 52. v. 45. &c. 310
- Ezechiel. c. 1. v. 1. p. 314. c. 24. v. 1.
 312. c. 33. v. 21. 312. 29.
- Daniel. c. 1. v. 3. expl. 313. c. 5. exp.
 317. 318. c. 6. expl. 319. c. 7. v. 1.
 317. c. 8. v. 1. 317. c. 9. v. 1. expl.
 318. v. 24. seq. 418
- Habacuc. 2. v. 2. 243
1. Macab. 6. v. 20. 146. c. 13. v. 41.
 336.
- Matth. 2. v. 1. 361. c. 2. v. 16. 366.
 c. 5. v. 12. 394. c. 6. v. 18. 363. c.
 9. v. 26. 365. c. 12. v. 40. expl. 375.
 395. c. 26. v. 2. 389. v. 17. 389.
 c. 28. v. 1. seq. expl. 376
- Marc. c. 14. v. 1. 395. v. 12. 389. c.
 16. v. 9. 10. expl. 376
- Luca. c. 2. v. 1. 361. v. 39. expl. 367.
 c. 3. v. 1. 366. v. 21. expl. 361. v.
 23. 366. c. 9. v. 14. 363. c. 18. v.
 12. expl. 376. c. 22. v. 58. 59. 364.
 v. 66. 384. c. 23. v. 41. 42. 364.
 c. 24. 376
- Iohan. c. 1. explic. 356. c. 2. expl.
 356. v. 20. 343. c. 4. 35. expl. 373.
 c. 5. v. 1. expl. 373. c. 6. v. 2. 373.
 c. 13. v. 30. 382. c. 20. exp. 376.
 c. 21. v. 25. 372
- Actor. 1. v. 22. 366. c. 2. v. 41. 364.
 c. 5. v. 36. 363. c. 7. v. 4. exp. 255.
 v. 14. 262. c. 10. v. 37. 366. c. 11.
 v. 2. 78. c. 16. v. 3. expl. 78. c. 27.
 v. 9. 344
- Gal. c. 3. v. 17. expl. 258. c. 5. v. 3. 78
- Claudius Salmasius. 162. 199
- R. Samuel. 38
- Iosephus Scaliger notatur. 69. 103.

112.114. 7. 150. 162. 163. 298.	Talmud Hierosolymitanum. 259
364. 397. exp. ac def. 218. 227.	Tertullianus 2. 168. expl. emend.
Seder Olá. 34. 359. 26. 3emend. 264	ac defenditur. 369
Seder Tephilloth. 21	Theo Alexandrinus. 154. 216. 226
Seldenus 24. 115	Theophilus Casariensis expl. ac
R. Selomoh Iarchi. 19. 21. 389	defenditur. 383
Seneca Poëta. 173	Thucydides. 173. 326. exp. 294. 327
Cassius Servilius. 44	Titus. 46
Servius Virgillii Scholiastes. 11	Toletus, defend. 397
Septuaginta Interp. 65. not. 259	Alphonsus Tostatus. 385
Severus Sulpitius. 370	Trebatius. 46
R. Simeon. 132	Tuditanus. 44
Simplicius. 163. 236. 266.	Tycho Brahe. 16. 49
Socrates, not. 79	V.
Solinus, not. 199	V Arinus Phavorinus. 326
Soficrates 322	V Varró 11. 26. 27. 44. 194.
Stephanus de Urbibus. 266	201. expl. 203. 158.
Stobæus. 26. 63	Virgilius. 17. 20. 51. 52. 249. exp. 11. 12.
Strabo. 19. 179. 218. 324. exp. 227	Gerhardus Vossius. 360
Iohannes Suaningius. 424	Olaus Wormius. 27.
T.	X.
T Abula Anchisensium. 304	X Enophon. 266. 324
Tabulæ Censoriæ. 300. 357	X Xiphilinus 40
Tacitus. 26. 146. 206. 335. exp. 366.	Z.
406 (131. 387	R. Abraham Zachut auctor Iuchaf. 38
Talmud Babylonicū. 21. 131. exp.	Zenobius. 179

AD VIRVM CLARISSIMVM.

D N. WILHELMUM LANGIUM.

Cernebas forsan, tantis vix corporis ausis
 Respondere annos, sufficere ast genium.
 Ergo Christi annis addebas quicquid abesser.
 Ut tibi sic ætas grandior aucta foret.
 Néve videreris nimis audax, tanta repente
 Perficiens, quæ alii vix potuere Senes.
 At non corporibus, sed menti est insita Virtus.
 Perficit & parvo tempore multa labor.
 Egregium factum, verum præponere velle;
 Expectanda licet grandia sint odia:
 Ast majus, posse & velle id proponere vulgo;
 Expectanda licet tanta sit invidia.

Plenius

Pleniùs & breviùs nullus modò supputat annos
 Abstrufos multis, quos tuus edit amor.
 Præterita edoctus, venturique incius ævi,
 Omnia disponis sint quasi nota tibi.
 Nec seculo dúbitas injicere fræna fugaci, ut
 Tempus edax famæ definat esse tuæ.
 Iam fama illustrem meritò te secula sera
 Cantabunt, LANGI, cum tua scripta legent.
 Nec quia victor eris, fortes mirabimur ausus
 Præclaros, animi viribus & genio,
 Quin potiùs, votis Numen venerabimur, omni ut
 Tempore, tanta tibi sint bona perpetua.

*Ita amico suo veteri & candido, cum Tractatum
 de ANNIS CHRISTI publici juris fa-
 ceret, amicè gratulabatur*

ERASMUS BARTHOLINUS.
 Casp. f.

Ad Clarissimum & Prestantissimum

D. N. WILHELMVM LANGIVM

Opus de Salvatoris IESU concinnatum Annis
 publici juris facientem.

Tempora dum, LANGI, longos diffundis in annos,
 Illius & (qui secla, dies ac tempora nescit,
 Et sine temporibus, superato tempore, vivit;
 Temporis in spatio quamvis sit temporis auctor,
 Articulos etiam cognoscit temporis omnes,
 Tempora dinumeras: propriis insignibus atas
 Obvia sit, pateant facies ut temporis atque
 Vberis ingenii monumenta perennia linguis.
 Qua cita nulla dies, non innumerabilis orbis
 Annorum series, sed nec fuga temporis ulla
 Diruet, aut faciet fines ut temporis ullos,
 Attingant habeantve, homines dum tempora pascunt.
 Perge igitur, dum tempus adest, ut tempora narres,
 Ac memores annos, donec te deserat atas.
 Sic rerum memores anni & tibi tempora sancta
 Debebunt. Sic Posteritas te sera loquetur.

Perveteri & candido amico posuit

IACOBUS BIRCHERODIUS.
 WIL-

WILHELMI LANGI

DE

ANNIS CHRISTI

LIBER PRIMVS.

CAPUT I.

Vulgaris Christi Epocha neque cum scripturis, neque cum antiquis patribus convenit. In usu communi ante quintum à nato Servatore seculum non fuit: sed ejus loco, Fasti Coss. Æra Hispanica: Anni Alexandri: Diocletiani alijque. Primus Dionysius cognomento Exiguus circa annum Christi commun. DXXXII. hac usus est: alisque ut idem facerent auctor fuit. Qua tamen nunc utimur, non Dionysii est: sed Bedæ: Temporis ratio unde dependeat? Characteres temporum qui? & quotuplices?

AGNA inter doctos nostri ævi homines de tempore illo controversia est, quo æternus Dei filius JESUS CHRISTUS, Servator noster dulcissimus, carnem assumpserit: nostri-que causâ, tantam ac tam abjectam servitutem subierit. Disputatur hic, non de die solum: sed etiam de ipso anno. Omnesque nostri seculi homines in hoc conveniunt: vulgarem Epocham, quæ in communi usu est, minime ver-

ram esse. Et illud quidem ita se habere; res ipsa docet. Neque enim, Epocha hæc; cum characteribus temporum in scripturis sacris propositis; neque cum antiquiorum Patrum sententiis, ullo modo convenit. Scriptura quidem sacra, quamvis nullibi annum Christi natalem, expressis verbis, & rotidem (quod ajunt) apicibus, prodat: characteres tamen quosdam, ac temporum notas infallibiles annotavit: ex quibus, cuivis, simplici fide, pietate ac industriâ debitâ, hæc inquirenti, facile erit, verum nativitatis tempus eruere ac demonstrare. Cum vero altioris hæc sint indaginis: non mirum; si auctor Epochæ hujus, ea non sit assequutus. Mirandum magis: quod, cum sancti Patres, qui seculis, post Christum, tribus quatuorve, floruerunt; aliam opinionem habuerint, scripturis optime convenientem: hic, ipsorum

relictâ, aliam, scripturis minus congruentem, fuerit secutus. Enimvero, omnes fere Patres, *Ignatius, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Epiphanius, Hieronymus, & alii*, Christum anno Iuliano XLIII. exeunte: vel XLIV. ineunte, natum perhibent: sicuti illud, ex ipsorum scriptis, volente Deo, in hac dissertazione, demonstrabitur. Vulgaris autem Epochæ Auctor (juxta quem, annus, quo hæc scribimus, est à Calendis Ianuariis, quæ nativitatem proximè sunt insecutæ, MDCLVIII.) XLV. Iuliano exeunte id factum vult: adeoque, integro biennio, ab alterâ opinione differt. Quis primus Christianis auctor fuerit, annos à nobilissimo hoc tempore deducendi, omnibus fatis cognitum est: an vero is, hanc, qua nunc utimur, Epocham adhibuerit? equidem in dubium vocatur. Qui ad quintum usque à Christo seculum vixerunt, in fastibus, actisque publicis ac privatis, signandis, alia Epocha videntur fuisse usi. Testantur id inscriptiones Conciliorum quæ istis temporibus sunt celebrata. Synodus namque Nicæna, duplicem notam habet: alteram, annorum Alexandri: alteram Coss. ut Inscriptio docet. *Κανόνες τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ ἀγίων πατέρων, τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων ἐν Ὑπατείᾳ ΠΑΥΛΙΝΟΥ, καὶ ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ τῶν Λαμπροτάτων. ἔτις χλς' ἄπὸ Ἀλεξάνδρου. ἐν μηνὶ Δεσφῷ ἐνεακαιδεκάτῃ. πρὸ δεκατριῶν καλαυδῶν Ἰσλίων.* *Canones cccxviii. Sanctorum Patrum; qui Nicæa convenerant, Coss. PAULINO & JULIANO Clariss. anno Alexandri DCXXXVI. XIX. die mensis Desii: ante XIII. Calendas Iulias.* Convenit autem tempus hoc cum Anno Christi cccxxv. Synodus autem Constantinopolitana, quæ sub Theodosio fuit celebrata, Coss. saltem adscriptos habet. *Κανόνες τῶν ἀγίων πατέρων, τῶν ἐν Κωνσταντινῶν πόλει συνελθόντων, ἐν Ὑπατείᾳ ΦΛΑΒΙΟΥ ΕΥΧΕΡΙΟΥ καὶ ΦΛΑΒΙΟΥ ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ τῶν λαμπροτάτων. πρὸ ἐπὶ τὰ εἰδῶν Ἰσλίων.* *Canones sanctorum Patrum Constantinopoli congregatorum Coss. Fl. EUCHERIO & Fl. EUAGRIO Clariss. ante vii. Idus Iulias.* Sic Ephesina, adscripta habet nomina Coss. FLAVII THEODOSII XIII. & FLAV. VALENTINIANI III. August. Perpet. Altera Constantinopolitana, celebrata in Trullo, Palatio Regio, seculo quinto absoluto; saltim JUSTINIANI Imperatoris nomine signatur. Qui vero in Hispania fuerunt Christiani Æra Hispanica usi sunt quod Cippi antiqui testantur:

Nebrissa in ipsa templi fronte supra Ianuam.

ALEXANDRA. CLARISSIMA
FEMINA. VIXIT. ANNOS. PLUS. MINUS. XV.
RECESSIT. IN. PACE. X. KAL. JANUAR.
ERA. D. III. &c.

Aliud Ebori in marmore candido.

LITORIUS. FAMULUS. DEI. VIXIT. ANNOS
 PLUS. MINUS. LXXV. REQUIEVIT. IN
 PACE. IX. CALEND. JUL. ERA. D. LXVIII.
 A. X.P. ω.

Erat porro magno in usu apud S. Patres. æra Diocletiani: à cujus Anno CLIII. Cyclum suum Cyrillus incæperat: referente illud, verbis Dionysii Exigui, Bedâ. Meminit ejusdem sanctus Ambrosius, Epist. LXXXIII. ubi ita scribit. *Octogesimo autem anno & nono, ex die Imperii Diocletiani: cum quartadecima Luna esset, IX. Kalendas Apriles: nos celebravimus Pascha, pridie Kalen. Apriles. Et post. Rursus nonagesimo & tertio anno, à die Imperii Diocletiani. &c.* Acacius quoque & Paulus Presbyteri & Archimandritæ Carchedonis ac Bercæ Cœles Syriæ, in Epistola ad Epiphanium, præter annos Cæsarum etiam Diocletiani Epochâ utuntur. *Ἐπιστολὴ γραφεῖσα ἐν τῷ ἐννενησῶ ἔτει τῆς Διοκλητιανῆς, καὶ Οὐάλεντιανῆς καὶ Οὐάλεντος ἔτους δωδεκάτης, καὶ Γεργιλιαῆς ἔτους ὀγδός, πρὸς Ἐπιφάνιον &c.* Epistola scripta nonagesimo secundo anno Imperii Diocletiani: *Valentiniani & Valentis anno duodecimo: & Gratiani Octavo. ad Epiphanium &c.* Non placebat illud Dionysio Exiguo: qui Epistolâ secundâ ad Petronium scribit, se in circulis suis ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi annorum tempora prænotare: neque, ut S. Cyrillus instituerat, memoriam Impii & Persecutoris innectere. Verba ejus hæc sunt. *Quia verò sanctus Cyrillus primum cyclum ab anno Diocletiani CLIII. cœpit: & ultimum in CCXLVII. terminavit: nos à CCXLVIII. anno ejusdem Tyranni potius quam Principis inchoantes, noluimus circulis nostris memoriam Impii & Persecutoris innectere; sed magis elegimus, ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi, annorum tempora prænotare; quatenus exordium spei nostræ notius nobis existeret, & causa reparationis humane, id est, Passio Redemptoris nostri, evidentius eluceret.* Et satis quidem constat, Dionysium hunc, qui anno Christi comm. D XXXI I. floruit, suumque cyclum annorum XC V. edidit, primum in calculo Epochâ Christi fuisse usum, orbique Christiano, ad idem faciendum, suo exemplo prævisse. An verò hæc Epochâ quo nunc omnes utimur ab eodem sit constituta: in dubium vocatur. Bedâ quidem, aliique qui Bedam sequuntur, id affirmant. Is enim lib. de temp. rat. cap. XLV. *Dionysium præcepisse* refert, ut ad inveniendum, quotus sit annus cycli decemnovennalis, ad annos Christi unitas adderetur. *significans, verba*

ejus de Dionysio sunt, illo incarnato unum circuli decemnovennalis annum jam fuisse completum. Quod si verum est: utique, annus primus Æræ Christianæ juxta Dionysium, erit secundus Cycli Decemnovennalis: si quidem ad assequendum cyclum, unitas Epochæ Christi sit addenda. Convenit autem illud primo anno Epochæ vulgaris, sive Iuliano anno XLVI. Est enim annus Iul. Per. IV. M. DCCXIV. cui convenit Cyclus Solis 10. Cyclus Lunæ. 2. Indictio 4. Plura quæ in hanc rem à Bedâ adducuntur vid. loco laudato: Non igitur mirum si omnes fere Computistæ Epocham vulgarem Dionysio Exiguo tribuant; cum tantum, tam nobilem ac tam temporum peritum antesignanum habeant. Falli autem Bedam aliosque qui ipsum sequuntur: vel ipsius Dionysii testimonio (quo nemo litem hanc melius deciderit) fit manifestum. Ipse enim primum suum cyclum à 1 v. Aprilis, si à Neomenia, à xv 11. Aprilis, si à decima quinta Paschali numeraveris, deducit. Quod ut manifestius evadat verba ipsius Dionysii adducemus. Exstant illa in Epistola prima Auctoris ad Bonifacium primicerium Notariorum, & Bonum Secundicerium, in cujus calce cycli decemnovennalis annos omnes singillatim enumerat: quod laterculum Bridefertus Bedæ Scholiastes exscripsit ad cap. LIV. de rat. Temp. atque è veteribus Regiæ Bibliothecæ & Sirmondianis membranis excerptum Clariss. Petavii Lib. 6. Doct. Temp. cap. 10. pag. 559. proposuit.

Anno decemnovenali primo, lunari septimo decimo, à xv. Kal. Maji usque Non. Aprilis, quia communis annus est: sunt dies CCC L I V.

Decemnovenali 11. lunari xviii. ab v 111. Id. April. usque in viii. Kal. April. quia communis est sunt dies CCC L IV.

Decemnovennali 111. lunari xix. à vii. Kal. Aprilis usque in Id. April. quia Embolismus est sunt dies CCC L xxxi v. Reliqua non apponam: quia ad institutum nostrum minus faciunt. Illud manifestum cuivis esse arbitror, Dionysium annos cyclorum à xv. Paschali ad x 1 v. anni sequentis numerare. Sic primus v. g. cycli annus incipit Dionysio à xv 11. Aprilis & finitur v. Aprilis anni sequentis. Secundus annus incipit à v 1. Aprilis: & terminatur xxv. Martii anni sequentis. Tertius denique à xxv 1. Martii incipit & finitur Id. Aprilis sive 13. die mensis hujus. In quovis igitur cyclo, duo sunt aurei numeri, sicut nos vocamus. Incipiat enim primus annus Cycli à xv 11. Aprilis anni Christi vulgaris D xxx 1. & finiatur v. Aprilis anni D xxx 11. (quod ipsum postea demonstrabitur) habebit igitur pars illa anni quæ ad Cal. usque Ianuarias absolvitur, numerum aureum,

DE ANNIS CHRISTI. LIB. I.

aureum XIX. quæ vero à Cal. Ianuarii ad v. Aprilis, Cyclum I. Rursum annus secundus Cycli qui incipit à VI. Aprilis anni Chr. DXXXII. usque ad exitum illius Anni: habebit numerum aureum five Cyclum Lunæ I. est enim Per. Iul. v. M. XLV. Pars vero altera ejusdem cycli, quæ est à Cal. Ianuarii. anni DXXXIII. usque ad XXV. Martii anni ejusdem, habebit numerum aureum III. Iam vero Cyclus primus, uti demonstratum est, incipit à XVI. Aprilis: five ab illo anno, in quo xv. Paschalis incidit in XVII. Aprilis. Neomenia igitur Paschalis primi Cycli Dionysiani incipiet à III. Nonas Aprilis. Nunquam vero in toto Cyclo Decemnovennali incidit Neomenia Paschalis in III. Aprilis: nisi Cyclo Latino XVI. Romano five Alexandrino XIX. Ne vero hæc gratis dixisse videar: apponam latercula mensium duorum, cum aureis Numeris Alexandrinis five Romanis & Latinis. Aprilis nempe & Martii, quæ ad institutum nostrum sufficiunt: Ea vero sic habent.

M A R T I U S.

A P R I L I S.

A. Numer. Latino.	Dies.	Calendar. Romani.	Cyc. Ro. five Al.	A. Numer. Latino.	Dies.	Kalend. Roman.	Cyc. Rom. five Alex.
XIX.	1	Kal.	III.		1	Kal.	
	2	VI. Non.		VIII.	2	IV. Non.	XI.
VIII.	3	V. Non.	XI.	XVI.	3	III.	XIX.
	4	IV. Non.		V.	4	Prid.	VIII.
XVI.	5	III. Non.	XIX.	XIII.	5	Nonas.	XI.
V.	6	Prid. Non.	VIII.	II.	6	VIII. Eid.	XVI.
	7	Nonas.			7	VII.	V.
XIII.	8	VIII. Eid.	XVI.	X.	8	VI.	
II.	9	VII.	V.	XVIII.	9	V.	XIII.
	10	VI.			10	IV.	II.
X.	11	V.	XIII.	VII.	11	III.	
XVIII.	12	IV.	II.		12	Prid. Eid.	X.
	13	III.		XV.	13	Eid.	XI.
VII.	14	Prid. Eid.	X.	IV.	14	XVIII. Kal.	XVIII.
	15	Eid.			15	XVII.	VII.
XV.	16	XVII. Kal.	XVIII.	XII.	16	XVI.	XV.
IV.	17	XVI.	VII.		17	XV.	XV.
	18	XV.		I.	18	XIV.	IV.
XII.	19	XIV.	XV.		19	XIII.	XIII.
I.	20	XIII.	IV.	IX.	20	XII.	XII.
	21	XII.			21	XI.	XI.
IX.	22	XI.	XII.	XVII.	22	X.	I.
XVII.	23	X.	I.		23	IX.	IX.
	24	IX.		VI.	24	VIII.	
V I.	25	VIII.	IX.	XIV.	25	VII.	XVII.
	26	VII.		III.	26	VI.	VI.
XIV.	27	VI.	XVII.		27	V.	V.
III.	28	V.	VI.	XI.	28	IV.	XIV.
	29	IV.		XIX.	29	III.	III.
X I.	30	III.	XIV.		30	Prid. Kal.	
XIX.	31	Prid. Kal.	III.				

Quatuor ordines heic sunt. Primus Aureum Numerum Latinorum, continet; qui semper ternario minor est Cyclo Romano; quem hi ab Alexandrinis habuere. In altero ordine dies sunt juxta ordinem suum in mense: in tertio juxta Calend. Romanum. In quarto Cyclo Romanus sive Alexandrinus. Iam ut ad ea revertamur: unde digressi sumus: Quære in tabula xv. Cal. Maji. quandoquidem hinc Dionysius primum annum Cycli sui auspicatur: & quoniam xv. Cal. Maji sive xvii. Aprilis est xv. Paschalis, aufer 14. & remanebit iii. Aprilis Neomenia mensis Paschalis. Iam vero in tabula ad iii. Aprilis annotatum vides Aur. Num. Latin. xv. Roman. xix. Annus ergo primus Cycli Dionysiani conveniet maxima sui parte cum Cyclo Latin. xvi. cum Romano verò quo nos nunc utimur, xix. adeoque primus ipsius Cycli incipiet ultimo nostri. Dionysius vero ipse in verbis suis dicit esse illum annum Cycl. Decemnov. sive Romani i. & Latin. xvii. Manifestum igitur est, Dionysium Cyclum Romanum aut Latinum non à Calendis Januariis sed à xv. Paschali precedente incipere, adeoque Cyclum ipsius integro fere anno Cyclum communem antevertere. Idem ex aliis duobus exemplis patet. Annus ii. Cycli Dionysii incipit ab viii. Eidus Aprileis. Hoc est vi. Aprilis. Si ad Neomeniam investigandam deducantur dies 14. habebis 23. diem Martii; quo Neomenia Paschalis juxta Dionysium contigit. Illic adscriptus est Numerus aureus Latinus xvii. Romanus i. At Cyclus Dionysii is est secundus. Tertio. Cyclus iii. Dionysii incipit à vii. Cal. Aprilis. sive Martii 26. deducantur ad Neomeniam Paschalem investigandam, inveniendamque dies 14. remanebit xii. qui ad oram ascriptum habet Num. aur. Lat. xviii. Romanum ii. At Dionysio est xix. Latinus sive Lunaris (ut ille vocat) & iii. Romanus. Manifestum igitur ex iis quæ disputavimus, Dionysium Cyclos non à Cal. Januariis incipere, quod alii faciunt, sed à xv. Paschali: idque non illius anni: sed prioris. Testatur vero Beda ipse, Dionysium posuisse dxxxii. Dominicæ incarnationis annum in capite Cycli sui. Verba ejus hæc sunt cap. xlv. lib. de Temp. Rat. *Qui in primo suo circulo quingentesimum tricesimum secundum Dominicæ incarnationis annum in capite ponendo manifestè docuit secundum sui circuli annum ipsum esse, quo ejusdem sacrosanctæ incarnationis mysterium capit.* Confirmat idem Dionysius, verbis antea adductis: ubi testatur, se à ccxlviii. Diocletiani anno cyclum suum inchoasse. Incipit vero primus annus Diocletiani à xxix. Augusti sive primo Thoth Alexandrino, anno P. Jul. 4997. sive Christi vul. 284. ut alibi datâ occasione demonstrabimus;

bimus; quibus si addantur solidi anni CCXLVII. prodibit annus Periodi Julianæ 5245, sive Christi DXXXI. Cyclo Lunæ Romano I. Cyclo Latino XVII. cujus XXIX. Augusti CCXLVII. Diocletiani annus finitur. incepterat vero à XXIX. Augusti. anni superioris DXXXI. P. I. 5244. Cyclo Lunæ Romano XIX. cujus XV. Paschalis inciderat in XV. Cal. Maji. Anno igitur DXXXI. Christi P. I. 5244: XV. Cal. Majas, inceptit primus annus Cycli Dionysiani: Cui si usque ad annum Christi Cycli 28. detrahantur, hoc est anni DXXXI. prodibit annus P. Iul. 4712. qui biennio anticipat æram vulgarem sive annum P. Iul. 4714. Incipit ergo primus annus Cycli Dionysii in antecedentia retracti XV. Cal. Majas anni P. Iul. 4712. Annus secund. ejusdem Cycli ab VII. Eidus Aprilis anni 4713. Annus denique III. à VII. Cal. Aprilis Anni. P. I. 4714. sive Primi vulgaris æræ. Iam vero teste Beda loco supra laudato Dionysius Epocham Christi in secundo anno Cycli sui locavit: erit igitur primus annus Epochæ Christi juxta Bedam, annus secundus Cycli: qui est P. I. 4713. ut jam demonstratum fuit: annoque uno vulgarem æram anticipat. Patet igitur, vulgaris Epochæ auctorem minime Dionysium esse, sed Bedam. qui cum non animadverteret, Dionysium Cyclos suos longe ante Calend. Januarias & statim à XV. Paschali incipere: hanc opinionem Dionysii verbis minus congruam, ex verbis tamen Dionysii protulit; adeoque Epocham hanc constituit; qua nunc omnes fere Christiani utuntur. Quamvis autem Epocham hanc minime sit vera: (ut antea dictum fuit; & postea volente Deo demonstrabitur) insignem tamen Chronologis aliisque utilitatem præstat: nobisque maximo est adjumento ad veram percipiendam. Nam cum hæc omnibus Christianis sit cognita, (quis enim est qui nesciat hunc annum, quo hæc scribo à natali Christi M. DC. XLVII. numerari?) dato igitur tempore quò à vera Epocham falsam hæc aberrat, ipsa quoque vera Epocham omnino erit cognita. Si enim notum fuerit, Christum biennio integro ante communem Æram fuisse natum; una cognitum erit, hunc annum à natali Christi M. DCL. esse. Ut immensum ejus usum in reliquis Epochis explicandis ac demonstrandis sileam, qui in sequenti tractatu manifestior ipsa praxi evadet. Vnde vero, & ex quibus principiis, intervallum veræ & falsæ hujus Epochæ deducendum sit: nunc exponere animus est. Omne rei cujusdam gestæ tempus, ex historicis dependet. Quæ enim ante nos gesta sunt; nisi alio referente, mortales novisse non possumus. Quæ igitur nude proponuntur; & sine omni temporis indicio: eorum neque tempus erui ullo modo potest. Reliqua sciri possunt.

Duplici autem modo rei gestæ tempus à Scriptoribus proponitur: vel verbis manifestis; vel characteribus quibusdam certis. Solent enim Scriptores, interdum nudis verbis, aliquid denotare; ut quando dicunt Adamum genuisse Sethum anno ætatis c x x x; aut Cyrum Olympiade L V. ad Imperium venisse: aliquando notas quasdam sive indicia temporum ponunt, ex quibus illud erui debeat. Sunt autem notæ sive characteres illi, vel Historici: vel Cælestes sive Astronomici: vel Computifici. Historicos voco qui ex aliis Historiis petuntur: ut cum dicitur; Christum natum regnante in Judæa Herode Ascalonitâ. Astronomici ex cælo dependent. Sic Plutarchus dicit Urbem ab Gallis fuisse captam *Ἐὶ τὰς ἑσπέριας circa solstitium, Ἐὶ πηνυσελίηνov circa plenilunium*. Computifici denique vocantur qui ex Coss. fastis, Cyclorum ratione, cæterisque eo pertinentibus, dependent. Ex his principiis, omnis temporum ratio deducitur: sine quibus, nihil in Chronologiâ, aut à nobis demonstrari; aut ab aliis percipi potest. Quæ quoniam ex temporum doctrinâ intelligi atque explicari debeant: hæc nobis paucis, & pro nostri instituti ratione, exponenda erit: quo & ea, quæ meditamur, felicius demonstrare: & aliis, qui in Computificâ minus forte exercitati, hæc nostra legere voluerint; prodesse queamus.

C A P. I I.

Definitio temporis. Mensura temporis motus. Hic in perpetuis saltem corporibus consideratur. Estque duplex. Primus & Secundus. De primo antiquorum opinio, cum naturâ non convenit. Quid dextræ & sinistrae sint in cælo? De auguriis veterum. Nicolai Copernici de motu primo opinio melior. Eiusdem, de motu seu revolutione terræ in Zodiaco, sententia rejicitur. Motus primus terræ proprius est. Vnde is percipitur?

IN omni, quæ de re aliqua, suscipitur, quæstione, duo considerari vult Philosophus: an sit? & quid sit? Nisi enim constet, esse illud, de quo disputatur: frustra omnis labor erit. Qui verò de re aliqua differere volet, cujus antea naturam non habuerit cognitam, omnium iudicio stultus censebitur. Inquirendum igitur fortè de tempore nobis esset: cum illius doctrina, totum hoc caput, & sequen-

quentium quædam occupet: an sit? Verum, cum sensibus illud sit manifestum, ipso quoque omnium gentium consensu confirmatum: frustra id in dubium vocatur. Quid vero tempus sit, accuratius nobis ideo quærendum erit, quod hoc cognito, magna quæstionis hujus pars expediri possit. Variæ autem hujus apud Philosophos definitiones exstant; inter quas omnes, commodissimam ac instituto nostro convenientissimam censemus illam, quam Aristoteles lib. IV. *Φυσικῆς ἀποδείξεως*, his verbis proposuit. *χρόνος ἔστι ἀειθμῶς κινήσεως καὶ τὸ ὑπόπερον καὶ ὑπέρονον.* *Tempus est numerus motus secundum prius & posterius.* Quam alii Latinam ita fecerunt; *Tempus est mensura motus secundum prius & posterius.* Duplex vero, juxta Aristotelem loco laudato, numerus est: alius enim numerans: alius, numeratus. Sic pedes sexcenti Herculis, qui stadium Olympicum metiebantur ac numerabant, diversi erant, à longitudine stadii, pedum sexies centenum. Est vero tempus (ex mente Philosophi) numerus sive mensura motus, non quidem numerans, aut motum mensurans: sed qui à motu numeratur ac mensuratur. *Aristoteles φυσικῆς ἀποδείξεως lib. IV. text. 102. ἐπὶ δ' ἀειθμῶς ἔστι διχῶς; (καὶ γὰρ τὸ ἀειθμῶμενον ἢ τὸ ἀρίθμητον ἀειθμῶν λέγομεν. καὶ ὃ ἀειθμῶμεν) ὁ δὲ χρόνος ἔστι τὸ ἀειθμῶμενον, καὶ ἔχει ὃ ἀειθμῶμεν.* *Quandoquidem numerus est duplex: (nam & illud quod numeratur, aut numerabile, numerum vocamus: & quo numeramus.) Est vero tempus illud quod numeratur: & non quo numeramus.* Temporis igitur mensura motus est; hic vero in solis corporibus naturalibus consideratur, teste eodem lib. I. de cælo tex. 99. *χρόνος δὲ ἔστιν ἀειθμῶς κινήσεως. κίνησις δ' αἰὲν φυσικῆ σώματος ἔχει ἔστιν.* *Tempus quidem numerus motus: motus vero sine corpore naturali non est.* Nec tamen omne corpus naturale motu suo tempus metitur. Neque enim terrestria hæc & sublunaria corpora considerari debent: quæ sexcentis obnoxia vicissitudinibus, nihil in se stabile habent aut firmum. Mensura autem omnis semper sibi constans esse debet. Ad ipsum igitur universum, magnaque ac æterna quodammodo pulcherrimi hujus Systematis mundani corpora, mentem oculosque converterunt antiqui mortales: & juxta horum motum semper perpetuum, ac quantum oculis ac sensibus humanis perspicere liceat, sibi semper æqualem, tempora sua descripserunt. *Aristot. lib. II. de cælo. ἢ μὴ κινήσεων τὸ μέτρον ἢ τὰ ὑπερέντα ποσῶν. διὰ τὸ ἔχει μόνη συνεχῆς καὶ ὁμοῦλης καὶ ἀίδιου.* *Motuuum quidem mensura cæli latio est: eo quod sola continua sit & regularis sive equalis & perpetua.* Mensura igitur temporis motus Universi est aut corporum saltem Universalium. Unde non incommodè *Pythagoras* tempus *σφαῖραν τῆ ἀειχρόνου* orbem continentis esse docuit.

cuit. Melius tamen Plato : qui τὸ χρόνον διάστημα τῆς τῷ κόσμῳ κινήσεως, *tempus differentiam motus mundi* definivit. Est verò motus mundi juxta antiquos, & recentiores quosdam, duplex : Alius enim prius mobilis, sive Sphæræ supremæ : alius orbium inferiorum. Motu primo, Sphæra octava, cum stellis fixis, quæ illi insunt, rapitur ab ortu ad occasum ; septemque Sphæras inferiores, Saturni nempe, Jovis, Martis, ipsius Solis, Veneris Mercurii & Lunæ una circumrotat, horisque 24. absolvitur. Alter motus est ; quo Planetæ, imo & ipsæ stellæ fixæ, interea dum ita alieno motu, continuo circumgyrantur : proprio motu in consequentia signorum ab ortu versus occasum nituntur. Qui quidem motus uni-cuivis Sphæræ, juxta antiquos, proprius est. *Eratosthenes ad Arati Phænomena. cap. viii.* τὸ μέντοι κόσμος τὴν ἀπ' ἀνατολῆς ὅτι δὲ πρὸς βορρᾶν περιφερόμενος τὴν ἐναντίαν αὐτῷ οἱ Πλανῆται ποιεῖται πορείαν, ἢ δὲν ἤϊτον, διὰ τὸ τάχος τῆς τῷ κόσμῳ περιφορῆς, συμπεριφερόμενοι ὁμοίως δὲ τῷ ἀπλανῆσιν ἄστροις. *Iam verò cum mundus ab ortu movetur in occasum : contrario motu planetae agitantur, nec tamen eo minus, propter celeritatem conversionis mundi, circumvolvuntur, eodem, quo fixæ stellæ, modo.* Achilles Tattius in Isagoge ad Arati Phænom. cap. περὶ ἀστέρων. τῆς γὰρ ἀστέρων, οἱ μὲν ἐμπεπιγότες τῷ ἕρῳ ἀπλανεῖς λέγονται, οἱ δὲ τὴν ἐναντίαν περιφερόμενοι πλανήτες. αὐτοὶ δὲ ἐπὶ τὰ ὄντες κατωτέρω τῷ ἕρῳ ἢ τῷ αἰθέρι περιδιδόμενοι τὸν ἐναντίον τῷ τῷ κόσμῳ τροπῇ ὁρῶσιν τρέχεσθαι. ὡς περὶ εἰνεῶς εἰς βορρᾶν ἄνεμος φερομένης, ὅτι βίατις εἰς νότον παρ' αὐτῇ τῇ νηὶ τρέχει. εἰσί δὲ αὐτῆς αἱ κινήσεις διείταται, ἢ τε κοσμηκῆς, ἢ ἡ ἰδία. *Stellarum enim aliæ cælo infixæ sunt, & fixæ dicuntur, aliæ contrario feruntur cursu : & errantes sive Planetae vocantur. Hi septem cum sint, qui infra Cælum in æthere circumacti, contrarium revolutioni mundi cursum tenent : prout si navi boream versus navigante, epibata in ipsa navi versus austrum iret.* Et istum quidem motum, ipsa natura oculis ingessit. Videmus enim, sub initia dierum, solem ab orientalibus partibus Horizontem scandere : elapsoque, æquinoctiali die, senum horarum spacio, summa cæli culmina occupare : inde ad occidentem vergere : donec totidem horis elapsis in parte cæli occidua finitorem subeat. Idem noctu in astris deprehendimus. Illa enim à sinistris orta, tandem anticam cæli partem tenent : & demum ad dextras delapsa evanescent. Per sinistras dextrasque, non, Astrologorum more, meridiem & septemtriones intelligo : sed, ex doctrina augurum, partes cæli occiduas & orientes. Illi quidem naturam (ut videtur) securi faciem eo converterunt, quo omnia tendere solent, (siquidem occidentem versus sol omniaque sydera pergant) adeoque ante illos occasus pone ortus : à dextris Septemtriones : à sinistris Meridies. *Era-*

tothhenes in Arati Phenomena: cap. αὐτῶν. καλεῖται δὲ τὰ πρὸ βόρεια μέρη δεξιά τε καὶ ἄνω ἐς ὑψὲς μάλλον ἐπαίροντα τὰ δὲ νότια δάκρυμα τε καὶ κάτω. Vocantur vero partes (cœli) septentrionnales , dextræ & superiores , utpote in altum magis elevata : Australes vero sinistrae & inferiores. Huc pertinet illud , quod est apud Lucanum in Pharfaliciis :

Ignotum vobis , Arabes , venistis in orbem :

Vmbra mirati nemorum non ire sinistrae ,

Augures vero , cœlum alio modo dividunt : ad Meridiem enim Deorum sedem faciem convertebant. Livius lib. 1. de Numa augurium captante. Inde ab augure deductus in arcem ; in lapide ad meridiem versus consedit. Et tum quidem meridies ante erat , pone Septentrio , à dextris Occidens , à sinistris Oriens. Varro de lingua Latin. lib. XI. Cœli partes quatuor : sinistra ab Oriente , dextra ab occasu , antica ad meridiem , postica ad Septentrionnem. & Epistol. Quæst. lib. v. A deorum sede , cum Meridiem spectet , ad sinistram sunt partes mundi exorientes , ad dexteram occidentes : factum arbitror , ut sinistra meliora auspicia , quam dextra esse existimentur. Sic apud Virgilium Ecloga IX. sinistra cornix faustum Mœridi auspiciu dederat ; quo monitus infortunium vitare poterat :

Quod nisi me quacunque novas incidere lites

Ante sinistra cava monuisset ab ilice cornix ,

Nec tuus hic Mœris , nec viveret ipse Menalcas.

Quamvis aliter locum hunc exponat Servius : qui tamē in designandis locis nobiscum convenit. Ita enim ad hæc verba scribit. Sane hoc ad auguralem pertinet disciplinam. Augures enim designant spatia lituo : & eis dant nomina : ut prima pars dicatur antica , posterior postica : ut & dextra & sinistra. Modo ergo cornicem de nulla harum parte venisse dicit , sed ab antica ad sinistram partem volasse : & in cava ilice consedisse : quæ res agrorum damnum significat. Ilex enim glandifera arbor est ; quæ quoniam vitiosa est vitium possessionis ostendit fore per milites , clamore gaudentes & litibus , sicut cornix : nam & hæc avis & clamore letatur , & alias frequenter invadit. Hoc ergo nunc dicit augurio se esse admonitum , ut abstineret ab occursum litigiosi militis qui retenturus fuerat possessionem. Magis tamen arridet prior explicatio ex Varronis mente deducta. Nam & Romanus erat Virgilius , & Latinis loquitur , quibus sinistra semper meliora videbantur. Cic. de divin. lib. II. Quæ autem est inter augures conveniens & conjuncta constantia ? ad nostri augurii consuetudinem dixit Ennius. Cum tenuit lævum , bene tempestate serena. At Homericus Ajax apud Achillem querens de ferocitate Trojanorum nescio quid hoc modo nuntiat ; Prospera Iupiter his dextris fulgoribus edit. Ita nobis sinistra videntur , Graiis & Barbatis dextra meliora. Ipse

quoq; *Virgilius læva auspicia meliora prodit; ut in secundo, Æneid. Vix ea fatus erat senior subtoque fagore Intonuit lævum. & lib. 1x, Audiit & cæli Genitor de parte serena Intonuit lævum.* De divisione tamen hac satis constat auguribus eam fuisse usurpatam. Unde & in Glossario Vet. Græco Latin. hæc legas. *Antita* (leg. Antica) *μεσημβεία*. Illam tamen dividendi rationem non semper auguribus fuisse observatam, Livius in Numa, monstrat. *Augur* inquit *ad lævam ejus capite velato sedem capit. Dextrâ manu baculum sine nodo aduneum tenens: quem Lituum apellaverunt.* Inde ubi prospectu in urbem agrumque capto, deos precatus, regiones ab oriente ad occasum determinavit, dextrâ ad meridiem partes, lævasque ad septentrionem esse dixit, signum, contra quod longissimè conspectum oculi ferebant, animo finivit: tum lituo in lævam manum translato, dextrâ in capite *Numæ* *impositâ precatus est.* Cur illud heic sit factum; causam fuisse arbitror. Quod augur, à sede Deorum meridie, dextra auguria (quæ ipsi meliora videbantur) expectaret. His enim creatum fuisse Numam, *Plutarchus* in Numa testis est. *Παρελαβὼν δὲ μάντις καὶ ἰερείς ἀέβαινεν εἰς τὸ Καπτῳλίον. Ταρπηλίον αὐτὸ λόφον οἱ τότε Ῥωμαῖοι προσσηγόρευον. ἐνταῦθα ἤν ματιῶν ὁ φωνηθῶν, ἢ μὲν εἰς μεσημβείαν πρέψας ἐγκαταλυμμένον, αὐτὸς δὲ ὠδασαῖς ἐξόπιδεν καὶ τῇ δεξιᾷ τὴν καρδίαν ἐραπτόμενος αὐτῶ, κατηύξατο, καὶ φεισεσπίει τὰ ὠδῶν ἢ Θεῶν οἰωνοῖς ἢ συμβόλοις φερρανόματα, πανταχόσ τε αἰσέσφεις φερρέρων. σιγὴ δὲ ἄπειρος ἐν πλήθει τούτων τὴν ἀργεῖν κατέχευε, φερροδοκῆτων καὶ σωσασμένων πρὸ μάλλον. μέγχις ἔφωφάσασ ὄρνιθες ἀγαθοί, καὶ δέξιοι ἐπέτρεψαν. ἔτω δὲ τὴν Βασιλικὴν ἀελαβὼν κατέβαινε Νουμᾶ εἰς τὸ πῆδος ἔτω ἄκρας.* Assumens vero (*Numas*) vates & sacerdotes ascendit in Capitolium; quod *Tarpejum* montem illi qui tunc erant Romani, nominabant. inde princeps augurum *Numa* quidem obvelatū in meridem convertit, ipse verò pone stans dextrâ capiti ejus impositâ precatus est: & circum spectans quæ ab Diis avibus aut symbolis manifestarentur, undiquaq; oculos circumtulit: silentio autem incredibili in ista plebe universa concio eventum expectabat: donec tandem bonæ aves ab dextris visæ addicerent &c. Peculiaris heic igitur ratio erat: In aliis vero; dextræ occidentales: sinistrae orientales erant. Homero autem dextræ partes sunt orientales: sinistrae occidentales. Scholiaf. *Pinda.* in principio operis: ἰσέον ὅπ οἱ λυεωδὲ ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτῶν ἐχέωντο σροφῆ, ἀπσροφῆ καὶ ἐπῶδφ. σροφῆ μὲν ὅπ ἐπὶ τῇ δεξιῶν ἐσρέροντο ὅπ τὰ ἀεισεσέ, ἢ πνι ἀναλογεῖ ἢ τὸ παντός κίνησις ἐπὶ τῇ ἀνατολικῶν ὅπ τὰ δύσπκᾶ. δεξιά γὰρ καλεῖ ὁ Ὀμῆρος τὰ ἀνατολικὰ ἀεισεσέ δὲ δύσπκᾶ. Sciendū quod *Lyrici* in carminibus usi sint *strophæ*, *antistrophæ* & *epodis*. *Strophæ* quidem cum converterentur à dextris versus sinistra. Cui convenit motus universi ab ortu ad occasū. Dextra enim vocat *Homerus* *ortiva*: ὁ ccidua sinistra. Atq; ita quidem stellæ ipsumq; adeo cælum à sinistris ortum:

ortum : à dextris occidit. Hæc igitur sensibus cum manifesta essent, omnis fere antiquitas ita cœlum volvi credidit : & motum illum qui 24. horis absolvitur cœlo tribuit. Postea animadversum est : Solem, ac Lunam aliosque Planetas, cum in certo quodam cœli puncto antea fuissent visa : post tempus aliquod orientales appa-
 re : ab eodem-
 que puncto versus orientem fuisse motos. Unde conclusum fuit, Planetas alio motu ab occidente versus orientem moveri. Motum hunc secundum primus Atreus invenit : si Ach. Tatio fides. Verba ejus quæ in hanc sententiam habent, adscribere volui. Is igitur in Arati Phœnomena, *ὅτι μεγέθους ἡλίου, ita loquitur : φέρεται δ' ἐκ ἀπὸν τ' ἐναντίαν τοῖς ἀπλανέσι φορῶν κτλ τ' ἰδίαν κίνησιν ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς, ἀγεται δ' ἐκ ἀπὸ τ' ἀπλανῆς ἀπὸ τῆς ἀνατολικῶν μερῶν ὅπῃ τὰ δ' ὑπὸ κτλ τὸν Εὐεπίδην, λέγοντα,*
δείξας γὰρ ἄστρων τ' ἐναντίαν ὁδὸν,
Δήμιος τ' ἔσωσα, καὶ τύραννον ἰζόμην.

*Ατρεὺς γὰρ εὗρε τῆς πλανήτων τ' ἐναντίαν φορῶν, ὡς ἄστρον καὶ ἡλίου ἀπὸ ἀνατολῶν κυλιόμενος καὶ φερόμενος εἰς δυσμὰς. ὡς περὶ γὰρ εἰς τύραννον μύρμηκος ἔργων ἐξωθεν περιφερείας πνύς ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς τ' ἐναντίαν τῷ τροχῷ ποιούμενον περιεὶν συμβήσκει ἀπὸν ἕω μὲν τ' τῆς τροχῆς περιδιδήσειος ἀπὸ ἀνατολῶν ὅπῃ δυσμὰς ἀγεται, ἕω δ' ἐκ τ' ἰδίας κινήσεως ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς. τὸν αὐτὸν τρόπον νοεῖ καὶ ὅπῃ ἡλίου. ἔσω, γὰρ τροχὸς ὁ ἐξωτός, ὁ δὲ ἡλίου ἀπὸ τῆς μύρμηκος, τ' δὲ δείξιν ταύτην ἐπ' αὐτῆς τ' σφαι-
 ρας ὅπῃ ἰδῆν. εἰ γὰρ ἕω δ' ἀπὸ δ' ἀμέδωτα φερόντων ἀνατέλλειν κρῖον, καὶ τὸν ἡλίον ἐπ' αὐτῆς τ' ἐπὶ ἡμέρας λ, τ' μετὰ βασιν αὐτῶ ἀπὸ τῆς κρῖ εὐρίσκωμεν εἰς τὸν ταῦρον γινόμενον, &c.*
Motu quoque fixis contrario ferri, juxta motum proprium, ab occasu versus ortum. Agi vero à Sphærâ fixa ab orientalibus partibus versus occidentales. Juxta Euripidem, dicentem :

Monstrans enim astrorum contrariam viam

Populosque servavi, & Tyrannus factus sum.

*Atreus enim primus contrariam Planetarum lationem invenit : sicut & Solis, ab ortu ad occasum, velutati & lati. Sicut enim si formica in circumferentiâ quadam reperet : viamque ipsi rotæ contrariam ab occasu versus ortum tenderet : ipsam quoque contingeret à rotæ circumvolutione ab ortu versus occasum ferri : proprio vero motu ab occasu versus ortum. Eodem modo concipimus ea quæ de Sole. Sit enim rota calum : Sol vero formica. Demonstrationem vero hujus in ipsa Sphæra videri licet. Si enim supponamus, primo arietem oriri, & Solem in hoc esse, post dies x x x. transitum fecisse deprehendemus in Taurum. Vid. Cleomedem lib. i. tit. *περὶ τ' σφαιρῶν ἐξερῶν κινήσεως.* Ut vero melius explicarent, quo modo hoc contingere posset : scilicet quasdam sphaeras antiqui adinvenierunt, quarum primam vel potius octavam motu hoc ab ortu ad occasum circumgyrari, reliquasque inferiores*

violento quodâ motu una circumvolvere asserant: Sphæras vero reliquas motu proprio ab occasu versus ortum tendere, sed illa veterum opinio satis ab aliis est refutata. Si enim cuius planetæ suus certus esset orbis: qui fieret (quod tamen factum esse Copernicus, Tycho, atque alii observarunt) ut Mars interdum ipsi Veneri esset inferior? adeoque in Mercurii aut saltem Veneris Cyclo versaretur. Imò cælum revera corpus laxum ac instar aeris fluidum esse, nec solidis orbibus constare, nova cæli phænomena monstrant. Si enim solidum quid cælum esset ubi cometæ? ubi novæ stellæ viam inveni-
rent? Rectius igitur sentire videntur illi qui cælum quidem corpus fluidum esse dicunt: moveri tamen motu vehementi ac impetuoso ab ortu versus occasum, omniaque quæ in cælo continentur ita secum rapere, ac torquere. Ipsa vero corpora in liberrimo æthere ab occasu versus ortum perpetuo moventur. Sunt qui utrumque motum astris naturalem esse volunt. Nec mirum ipsis visum fuit, duos motus uni corpori attribuisse: cum idem, ex ipsorum mente, in magne-
te deprehenderetur. Enimvero, magnes triplici motu movetur: uno deorsum, ad centrum terræ, communem graviorum corporum naturam secutus: altero versus polos mundi: tertio ad ferrum. Sed dic sodes: vidistin' unquam magnetem, uno eodemque tempore & ad ferrum & ad polos moveri. Sane, si acui pyxidis nauticæ magne-
te tinctæ, cultrum aliudve chalybeatum admoveris, polos statim relinquet: & ferrum petet. Ferrum (quod quia grave est semper descendit) si magnes superne appendatur, ad charissimum sibi ascendit, non tamen eodem tempore & ascendit & descendit eodem, progreditur & regreditur: sed diversis. Si igitur astra vere diurnam illam revolutionem faciunt; motu quodam externo adeoque non naturali sed violento movebuntur. At qua ratione fluidum illud cæli corpus infinita hæc corpora solidiora tanto ac tam longè omnem humani ingenii captum excedente motu circumgyrabit? Concessum enim ab Mathematicis est, Fixa ad minimum $xiv. m.$ semidiametrorum terræ à nobis distare. Et cum ex ratione Archimedææ semidiameter terræ 859. sit milliarium Germanicorum: quorum quodlibet continet passus Geometricos $xv. m.$ sive pedes $xx. m.$ erit juxta eandem rationem periphæria sphære stellarum fixarum milliar. Germanico. 75592984. Adeoque cum $xxiv.$ horis tantum spacium absolvatur; horâ igitur unâ pars hujus $xxiv.$ hoc est milliar. German. 3149066. suam facient revolutionem; una sexagesima horæ, milliar. German. 52494. uno minuto secundo, hoc est parte horæ ter millesimâ sexcentisimâ

tesimâ, quæ instar momenti est, promovebit se cælum per milliaria Germ. 874. hoc est Italica 3496. sive passus Geometricos 3496000. aut pedes 174800000. quod est infinitum in tantillo spacio. Non igitur sine causâ Patrum nostrorum memoria, Vir summo ingenio summaque eruditione, Nicolaus Copernicus, motum primum, globo terreno, universe cum sphaera sua aërea considerato, tribuit. Convenientius enim in minimo circulo quam in maximo tantus motus fiet: faciliorque & naturæ convenientior unius corporis super centrum proprium revolutio erit: quam innumerabilium incomprehensibilis plane & contra cujusvis corporis naturam circumgyratio. Et sane antiquorum non paucos hac in re sibi habet ὁμοψήφους. Aristote. de cælo lib. II. tex. 96. de terra: καθ' ἃς τὸ εἶπομεν, οἱ μὲν αὐτὴν ἐν τῇ ἄστρων περιέσσει, οἱ δὲ ὅτι τῆ μέσῃ θέντες εἰλεῖσαι καὶ κινεῖσθαι φασὶ πρὸς τὴν μέσον πόλον. Sicut enim diximus, alii quidem unum ex astris terram faciunt: alii vero in medio constituentes volvi eam & moveri asserunt circa polum medium. Hæc eadem diductius antea exposuerat tex. 75. hujus: ἀλλ' ὅσοι μὲν μὴ δὲ ἐπὶ τῆ μέσῃ κινεῖσθαι φασὶν αὐτὴν, κινεῖσθαι δὲ κύκλῳ πρὸς τὸ μέσον. &c. ἔνιοι δὲ καὶ κινεῖσθαι ὅτι τῆ κέντρῳ φασὶν αὐτὴν εἰλεῖσθαι πρὸς τὸν διὰ πωτὸς τριμήνου πόλον, ὅσοι δὲ ἐν πλαιῖον γέγραπται. qui vero neque in medio eam constituunt, moveri eam circulo quodam circa medium perhibent &c. Alii vero in centro positam circa universi polum se circumvolvunt: sicut in Timæo scriptum est. Duæ igitur antiquorum fuere opiniones: altera quæ terram instar unius planetæ moveri asseruit, altera quæ terram in centro quidem suo manere asserit, continuo tamen super centrum & polos mundi circumrotari. Priori opinionioni Aristarchum favisse Plutarchus lib. I. de plac. Philos. docet. Is enim causas solaris obscurationis daturus, τὸν ἥλιον ἴσῃσι καὶ τῇ ἀπλανῶν, τὴ δὲ γῆν κινεῖ πρὸς τὸν ἥλιον κύκλον. καὶ κατὰ τὰς ταύτης ἐγκλίσεις σκιάζει τὸν δίσκον, solem inter fixas constituit, terram vero movet circa circumulum Solis: & juxta hujus inclinationes discum obscurari dicit. Quæ tamen quomodo solares radios oculis nostris interciperi possit ego non video. Nos vero posteriorem hanc sententiam de motu terræ super centrum proprium admittimus, utpote quæ naturæ adprimè conveniat: & omnibus iis difficultatibus libera sit, quibus superior sententia premitur. Movetur igitur terra, sicut alia omnia corpora cœlestia, ab occidente versus orientem. Hoc saltem differt: quod reliqua corpora circa communem quandam axem (cujus Poli sunt illi qui Zodiaci vocantur) atque in circulo moveantur: terra vero super centrum suum & super polos proprios. Neque aliter esse poterat: nam cum stellæ præcipue Sol & Luna quæ inter omnes maxi-

mam in hæc sublunaria agendi vim obtinent, uno saltem angulo recto terram illustrare possunt: si igitur eidem terræ loco semper immernerent: illum quidem calore corrumperent, cætera vero frigore contabescerent. Pulchre enim Pacuvius apud Varronem lib. 1. de re Rustica: *Sol si perpetuo sit, aut nox, flammeo vapore, aut frigore, terræ fructus omnes interirent.* Quod quidem ferri necessum erat; si eodem quo Sol & Luna circulo, terra veheretur. Moveretur igitur terra; sed super polos proprios, qui quidem ab Ecclipticæ Polis, vicenis ternisque gradibus cum unius fere semisse nostro tempore distant. Et hanc quidem opinionem præter alios etiam Clariss. Astronomo, Christiano Longomontano, nostrati, placuisse video; qui eandem in Astronomiâ suâ libro Theoricorum primo optimè explicat. Alterum vero motum, qui ab eodem Copernico introducitur, (quo Sole fixo ac immobili manente; terra Zodiacum circum annuo spacio pervagatur) ut naturæ minus convenientem, cum eodem Longomontano rejicimus. Cum enim, (ut erudite admodum hic animadvertit, ac solide Theoricorum primo demonstrat) si hæc doctrina vera sit, una primi honoris stella, non ipsum modo solem, sed universam solis spheram cum omnibus intra illam comprehensis, octies magnitudine excedere debeat: quis tantam, ut ita dicam, infinitatem, in pulcherrimi hujus mundi pulcherrimâ fabricâ, toleraret? cum nihil eo nos cogat. Neque enim quod Mars aut Planetæ alii terræ respectu nunc citeriores nunc remotiores appareant: hoc tam insipidum dogma necessario erit stabiliendum: cum non minori felicitate ac facilitate ex Nobilissimi & æterna laude dignissimi Tychonis Brahe, Nobilis Dani, ingeniosa ac artificiosa hypothese, istud explicetur ac demonstretur. Quæ diductius forte proponi possent, nisi instituti nostri ratio aurem velleret, atque hæc Uranologica tractantibus relinquenda juberet. Manet ergo terra suo loco fixa, nec ullum alium motum facit præter illum quo dies noctesque dirimuntur. Scio quidem, sanctissima divini verbi oracula huic sententiæ opponi: quibus ego nihil aliud repono, quam quod spiritus Dei ad vulgi sensum & mentem se accommodet. Ex infinitis istud locis probari posset. Cur manus pedesque infinito illi cæli terræque præfidi scriptura tribuit? an quia ita est? minime: sed quoniam à finitis mortalium mentibus incomprehensibilis ac infinita Deitas comprehendi nequeat, visibilibus speciebus semetipsum hominibus ingerit. Idem in aliis usu venit. Sublimibus enim naturæ mysteriis Deus ter benedictus uti non voluit, ne imperitorum mentibus remoram injiceret. Sæpe igitur in scripturis

ris juxta ea quæ sensibus apparent loquitur. Sic Geneleos primo Lunam respectu stellarum vocat luminare majus, at minus esse stellis, experientia certissima omnium rerum Magistra monstrat. Atque hæc de motu terræ, qui antiquis primus fuit vocatus. Quamvis verò motus hic primus à terrâ dependeat: minimè tamen talis à nobis observari potest. Nos enim qui æquabili isto terræ motu una circumgyramur, nullum plane motum in ipsâ terrâ percipimus. Sicut enim illis, qui lenissimo flante vento, aut placidâ undâ navim vehente, non ratis moveri; sed ipsâ per se terra recedere adparet, prout Poëta canit in tertio Æneid.

Provehimur portu: terraque urbesque recedunt:

Ita quoq; in hac terræ revolutione, stellæ elevantur ac deprimuntur: terrâ immota manente. Necessè igitur est: ut, quandoquidem verum motum assequi non liceat, apparentem saltem sequamur. Moventur vero apparèter omnia quæ in cælo sunt. Poterat igitur, quodcunque visibile cæli punctum oculis proponi, & juxta hujus motum, terræ motus mensurari; sed cum omnibus gentibus ad dierum discrimina maximus, imo solius Solis usus sit, nescio an aliud punctum melius & nōstro instituto convenientius eligi posset? Una namque revolutio diem facit. Hic autem ex Sole præcipue dependet. Vnde apud illos qui Sole carent nox perpetua senum mensium est, diemque ignorant, usque dum Sol ultra æquatorem progressus,

Discutiat tenebras, lumine, noctis atra.

Et sane præclarum est ipsius creatoris de Sole elogium, Gen. 1. quod nempe creatus sit למשלת היום ut præsit diei &c. Non igitur sine causâ revolutionem terræ quo motus diurnus terminatur motu apparente solis metimur. Equidem non ignoro solarem diem naturali non esse æqualem: sed cum exigua hæc sit differentia, nec magni in Chronologicis momenti: nos tam accurati non erimus. Cui verò minutissima persequi libitum fuerit, poterit is cap. 11. lib. 1. Theoricorum Longomontan. perlegere: ubi eruditè hac de re differitur.

C A P. I I I.

Dies quid? וְיָמֵי וְיָמֵי unde dicta? sub diei nomine sæpe nox comprehenditur. Duplex diei consideratio. Iudei diem à vesperrâ inchoant. Quid vespera sit? & quotuplex ex sententia R. Salomonis & R. David Kimbi? alia sententia Aben-Ezra.

Ezra. quæ explicatur, & contra Scaligerum defenditur. Priorum Rabbinoꝝ opinio ex Iosepho & Talmude illustratur. Distinctio inter Mincham parvam & magnam. Talmudicorum & Carræorum in tertiæ vespere ac diei initio constituendo differentia. Tenaces antiquitatis suæ gentes, à vespere diem incipiebant, ut Athenienses, Nomades Libyæ, &c. Babylonii & Turcæ ab ortu Solis: à meridie Umbri: à media nocte Sacerdotes Romani. Causæ hujus rei. Plutarchus emendatus. Vulgus Romanorum ab ortu horas diei numeravit. Dies naturalis & civilis, partes illius apud Græcos. Δειλης, Merenda quid? diei naturalis divisio apud Romanos. Antiquissima diei civilis partitio non in horas 24. sed 12. ejus ratio à cælo deducta. Postea dies naturalis in totidem divisus est. Hinc horæ inæquales, quæ gnomonis mensurâ monstrabantur. Eubuli Comici locus lepidissimus apud Athenæum restituitur. Signa in horologiis, unde hora ὀμείων vocatur. Horas antiquis cognitâ fuisse probatur. Solaria Romanorum: pro quibus Clepsydra in usu fuit, ad omnium fere actionum tempora determinanda. Modus investigandi horas inæquales. Horarum in scrup. 60. & scrupuli cujusvis primi in 60. & sic in infinitum divisio: alia Epiphani in partes 30. & Iudeorum in 1080. quarum quælibet ex doctrinâ Rabbi Ada momenta continet 76. &c.

MOTUS itaque primus talis fuit, quod vero exinde dependet, tempus, Dies appellatur. Hic communi gentium usu, de ista temporis parte dicitur, qua Sol supra horizontem est. Græcis ἡμέρα: vel à μείρω divido, quod lucem à tenebris distinguat, vel ut Platoni videtur, ὅτι ἡμέρας τις ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου διετέλεσεν ἀχάλλοντας ἐπὶ τῇ σκοτίᾳ τῆς νυκτός, quod homines illius desiderio affligerentur in tenebris noctis &c. Cū priori Etymologiâ, magis conveniunt verba scripturæ Genes. 1. Et divisit Deus inter tenebras & inter lucem, & lucem vocavit diem & tenebras noctem. Et in hunc sensum. Aben Ezra in primum cap. Gen. ad verba ista בָּצַח אֹרֶךְ הַשֶּׁמֶשׁ בַּיּוֹם וְאֹרֶךְ הַלַּיְלָה בַּלַּיְלָה יִכְרְלוּ בֵּין לְמַשְׁכֶּלֶת הַיּוֹם בְּצַח אֹרֶךְ הַשֶּׁמֶשׁ בַּיּוֹם וְאֹרֶךְ הַלַּיְלָה יִכְרְלוּ בֵּין לְמַשְׁכֶּלֶת הַיּוֹם *emissione luminis solis interdium & luna noctu, distinguunt inter lucem & tenebras.* Primus igitur ac quasi communior vocis hujus usus

hoc sensu est: inde tamen & nox diei annexa denominationem habet. *Basiliius Mag.* in *Hexaemer. Hom. II.* Οὐκ ἐπ' ωροσηλόροδοσιν ἡμέρα καὶ νύξ, ἀλλὰ τῶ ἐπιχεροτόνῃ τὴν πᾶσαν ωροσηλοειαν ἀπένειμι. Τάυτην ἀν καὶ ἐν πάσῃ γραφῇ τὴν συνθεσιν ἔυροισ ἐν τῇ τῷ χρόνῳ μετρήσει ἡμέρας ἀειθρομυθίας, καὶ καὶ δὲ καὶ νύκτας καὶ ἡμερῶν. Non amplius vocatur dies & nox: sed eminentiori totam denominationem attribuit. Hanc igitur consuetudinem in tota scriptura invenies: quia in temporis mensuratione dies numerantur, non noctes cum diebus. *Eust.* *Antiochenus* in *Hexaem.* Ὅθεν καὶ ἐν τῇ συμματρήσει καὶ χρόνων ἡμέρας καὶ καὶ νύκτας ἀδεικνύμεν. Unde & in commensuratione temporum non noctes sed dies numeramus: & sic in scriptura sacra, & fuit mane & vespere dies unus. : אחר יום בקר יהי ערב יהי יום ad quæ verba *R. Selomoh*: הוּ איהו הַגְּלוּג' הַנּוּר *Hic* (dies) est in revolutione Sphæra. quod *Chrysoctocces* ad *Ioannem Chariotem* ita Græce expressit. ἡμέρα καὶ νύξ ἦτοι νυχθήμερον, ἐμείρο ἔστω ἡ τῆς σφαίρας κινουμένης ἐπὶ τῷ αὐτῷ σημείῳ εἰς τὸ αὐτὸ πάλιν διαπρατάσασις, δὲ καὶ δι' ὧρῶν πληεῖται κ.δ. Dies & Nox sive Nychthemeron est Sphæra à puncto ad idem punctum revolutio, quæ fit 24. horis. Optime ergo *Geminus* in *Appar. Cælest.* distinguit inter duplicem vocis hujus usum. Ἡμέρα (inquit) λέγει διχῶς. Καθ' ἓνα καὶ πρὸς τὸν χρόνον ὁ ἀπὸ ἀνατολῆς ἥλιου μέχρι δύσεως. Καθ' ἕτερον δὲ πρὸς τὸν ἀπὸ ἥλιου ἀνατολῆς μέχρι ἥλιου αὐτῆς ἀνατολῆς. Dies dicitur dupliciter uno modo tempus ab ortu solis usque ad occasum: altero autem modo quod est ab ortu usque ad ortum. Et hoc diligenter observari debet, ne idem nobis contingat quod de *Bæotis* refert *Strabo* lib. IX. Φησι δ' Ἐφορος, τὸς καὶ Θρακας ποιησασμένους σπονδὰς πρὸς τὸς Βοιωτῶς, ἐπιθέσθαι νύκτωρ στρατοπεδεύουσιν ὀλιγορότερον, ὡς εἰρήνης μερονομίας, διακροσασμένων αὐτῶς, αἰπρωμένων τε αὐμα, ὅππ τὰς σπονδὰς παρέβαινον, μὴ παραβῆναι φάσκων ἐκείνης. Συνθέσθαι ἡμέρας, νύκτωρ δ' ἐπιθέσθαι. Refert *Ephorus*. *Thracas* cum *Bæotis* inducias pactos, noctu fuisse aggressos, & ab his, quamvis minus ad prælium, facta jam pace, paratis, repulsos fuisse, & cum accusarentur violati fœderis, respondisse: se fœdus non violasse, cum de diebus, non noctibus fuissent pacti. Dies igitur in proprio ac communiori usu spacium illud vocatur quo Sol nostrum finitorem illuminat. Et sic à nocte distinguitur: de qua re pulcherrimum exstat ænigma apud *Athenæum* lib. x.

Εἰσι κασίγνη διπλῆαι, ὧν ἡ μία τίκατι
τὴν ἐτέραν, αὐτὴ δὲ τεκῶσα πάλιν γ' ἐπὶ ταύτης
τεκνῶται.

Sunt Sorores duæ, quarum una parit
Alteram, illa vero quæ peperit rursus ab hac
Nascitur.

Atque eapropter apud scriptores lux & sol vocatur. Quamvis & hoc per

per synecdochen. toti νυχθημέρῳ tribuatur, ut apud Maronem: tertio Æneid.

Tres adeo incertos cæca caligine Soles

Erramus pelago.

Inter doctos tamen obtinuit ut dierum appellatione noctes comprehenderentur: quod ipsum tamen & satis vulgo in usu est, ut quando dicimus quendam ante dies quatuordecim fuisse profectum &c. Gal. lib. 11. de crisi bus cap. 11. ἡμέραν διλοροῖται παρ ὄλον τὸν λόγον εἰρησομένοις ἐκ ἐκ τῆς ἡμέρας αὐτῆς μόνης συσεσῶτων, ἀλλὰ καὶ τὴν νυκτὸς χρόνον, καθὰ πρὸν καὶ τὸν μῆνα σφαιροῦντα ἡμερῶν ἔστι λέγειν, ἢ μόνον τῆτον τὸν χρόνον ὃν ὑπὸ τῆς γῆς ὁ αἰὼς φαίνεται. προσαρρεῦντες ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς νυκτὸς αὐτῆς προσεθέντες, κλ'. Diem autem per totum hunc sermonem nostrum in eo accipiemus significatu, ut non solam lucē sed noctem etiam complectatur. Sicuti & mensem ex tringinta diebus constare dicimus; non id tempus tantum quo Sol supra terram fertur, appellantes diem; sed etiam illi tempus noctis adjicientes. sic enim annum quodammodo dicimus trecentos & sexaginta dies complecti. Idem nos in hac dissertatione faciemus, ut quando solius diei facta sit mentio: de spatio horarum 24. is accipiatur. Hic verò dies consideratur vel ratione partium, vel terminorum. Sicut enim omnis mensura certos habet terminos, quibus continetur; ita quoque motus, qui temporis mensura est, certis terminis circumscribitur. Terminos hosce natura monstrat: ars applicat. Hinc diversi termini, quod ab arbitrio dependeant. Alii enim diem à meridie auspicantur; alii à media nocte: quibusdam ortivus cardo placuit: alii ab occasu diei diem inchoant. Hisce tamen quatuor terminis tota varietas absolvitur. plures enim natura non monstravit. Georgius Chryfococes expositione in constructionem Persarum, cap. xx. Ἡμέρα καὶ Νύξ, ἥτοι νυχθημέρον ἐκείνο ὅστιν ἢ τῆς σφαιρας κινημένης ἀπὸ τῆ αὐτῆς σημείας εἰς τὸ αὐτὸ πάλιν ἀποκρίσασαις, ἢ καὶ δι' αὐτῶν τελεῖται κδ'. Τὴν ἀρχὴν δὲ τέτυξεν ἔθνη ἰδίᾳ ποιῆσαι. οἱ Ἀραβες τὴν ἀρχὴν τῆ νυχθημέρας ἀπὸ τῆς δύσεως κρατῶσι τῆ ἡλίου, καὶ ἢ τῆς μῆνας αὐτῶν ἀπὸ τῆς σεληνῆς νέας φανείσης κρατῶσιν, οἱ καὶ διὰ τῆς κινήσεως ταύτης αἰετῶσιν. ἢ δὲ σεληνὴ μὲν δύσιν ἡλίου φαίνεται νέας. οἱ Μεσαλαῖνοι τὴν ἀρχὴν τῆς ἡμέρας πρὸ τῆ ἀνατεῖλαι τὸν ἡλιον κρατῶσι μέχρι καὶ τὴ δύσεως, διὰ τὸ καὶ τὴν γενεάν ταύτων ὕψω τελευτῶσιν. Οἱ Ἑσροῖμοι τὴν ἀρχὴν τῆ νυχθημέρας ἀπὸ τῆ ἀρχῆς τῆ μέσης τῆ ἡμέρας κρατῶσι. Διὰ τὸ καὶ οἱ ψήφοι αἰετῶσιν εἰς τὸ μέσον ἐτέθησαν τῆ ἡμέρας. Εἰ ἢ καὶ τὴν ἀρχὴν, ἐπὶ ἢ ἡμέρα αὐξήσῃ καὶ μειῖσῃ, καὶ ἐμειλλεν ἔστι τὸν ψήφου ὁρθόν. Dies & Nox sive Nychthemeron illud est Sphæra à puncto quodam mota ad idem punctum restitutio, quæ horis 24. absolvitur. Ejus initium unaquævis gens sibi proprium facit. Arabes initium νυχθημέρας ab occasu Solis sumunt. nam & menses suos à nova luna apparente inci-

incipiunt, & juxta hujus motum numerant, luna vero post occasum solis nova apparet. Musulmanni initiū diei ponunt ante solis ortum, finem vero occasum: unde & jejuniū ipsoꝝ ita terminatur. Astronomi à principio mediū diei diem inchoant. Propterea & calculi astorum ad medium diem supputantur. Si enim ab initio diei inciperent, calculus sibi ipsi minime constaret, eo quod dies augeantur ac minuantur. Plin. l. 11. c. 77. Ipsum diē alii aliter observavere: Babylonii inter duos solis exortus, Athenienses inter duos occasus. Vn bri à meridie in meridie: vulgus omne à luce ad tenebras; sacerdotes Romani, & qui diem definire civile, item Egyptii & Hipparchus à media nocte in mediam. Primum & antiquissimū diei exordiū à vespera est, sive occasu solis. Ita enim primū diē incipit 'ויהי ערב ויהי בקר יום אחד יוספני וכו' Moseh Gen. 1. Et fuit vespera & mane die primo, secundo, &c. Hinc igitur Iudæi diem civile inchoant: nec tamen satis in initio hujus conveniunt. Equidē diem à vesperi omnes inchoant, sicut hoc ipsum in omnibus ipsoꝝ festivitatis observatur: vespera enim præcedente, ut nos loquimur, omnia festa incipiunt, & circa solis occasum in Synagoga conveniunt, easque preces recitant quæ in Minhagim & seder T ephilloth sub titulo v. g. בליל כפור in nocte Kipur (si festivitas fuerit Kippurim) &c. ponuntur. Ita Lusitani Amsterodamenses, cum ego magno expiationis die, decimo mensis Tisri, (quem illi יום כפור, & secundum excellentiam יום ימא vocant: sicut Tractatus Talmudicus qui de die hoc expiationis agit inscribitur יומא מסכתא liber diei, & est quintus in Seder Moëd) cætui ipsoꝝ interesssem, incipiebant jejunium ab occasu solis diei prioris; & quintâ quidē horâ vespertinâ comedebant; post illud vero tempus nihil omninò degustabant ante tenebras nocturnas diei sequentis. & cum toto die ab hora sexta vel media septima matutina usque ad quartam vel mediam quintam confedissent; tandem inceperunt solem occidentem identidem aspicere, & interea in legendo ita pergebant ut ægre eos oculis assequi potuerim. Verebantur enim ne sol legentes destitueret: adeoque petentibus adhuc, cæli fores claudentur. Ubi nunc occubuerat sol, cornu arietino signum abeundi datum fuit. Et tum solemni cantione, cujus initium אבותנו &c. discessum est. Incipiunt igitur diem à nocte, vel potius vespera: Variæ autem sunt apud Ebræos vesperæ. Exodi x 1 1. præcipitur ut agnus immoletur בין הערבים inter duas vesperas. In quo loco mirum quàm se torquæant Commentatores. Rassi seu Rab. Selomoh Jarhi in hunc locum ita commentatur. בין הערבים משש שעות קרוי בין הערבים שהשמש נוטה לבית מבואו לערב ולשון בין הערבים נראה בעיני אותן שעות שבין עריבת היום לעריבת הלילה עריבת היום בתחלת שבעה שעות מכי יטנו צללי ערב ועריבת

ועריבת הלילה בתהלת הלילה: *Inter duas vesp̄eras, tempus à sexta hora (nostra 12.) vocatur inter duas vesp̄eras, quod sol inclinēt ad occidentem. Et Phrasis illa inter duas vesp̄eras, videtur explicari posse de horis quæ sunt inter vesp̄eram diei & vesp̄eram noctis. Vesp̄era diei est in initio horæ septimæ, nostræ primæ, propterea quod inde inclinant umbræ vesp̄ertinae, & vesp̄era noctis initio noctis.* Kimhi in radice ערב locum hunc ita exponit: בין הערבים הוא מעת נטות השמש למערב והוא משש שעות ולמעלה עד הלילה ואמר ערבים והם שנים כי מעת שתתחיל השמש לנטות הוא הערב האחד ואחר ביאת השמש הוא הערב השני *Inter duas vesp̄eras: Hoc est à tempore inclinationis solis ad occasum. Et hoc est à sexta hora & deinceps: ad vesp̄eram, & dicit duas vesp̄eras, & illæ duæ sunt. Nam tempus quo incipit Sol inclinare, est vesp̄era prima, & post occasum solis vesp̄era secunda.* Sed rejicit hanc opinionem doctissimus Aben Ezra. Verba ejus ad hunc locum hæc sunt: רבינו שלמה אמר כי זה רגע נטות השמש מחצי היום לצד מערב ולא נתן טעם למה ערבים שנים והנה כתוב ובעלות העלות אהרון את הנרות בין הערבים ואין ספק כי בשקיע השמש ידליק את הנרות וכאשר חפשנו זאת המלה מצאנו כי יקרא רגה בין הערבים ערב כי כן כתוב תאכל בשר והנה על פסח שכתוב בו בין הערבים מצאנו שם תוכח את הפסח בערב כבא השמש מועד צאתך ממורים פיו כבא השמש לצד מערב ואין מה משמע ביאה כי הוא הפך יציאת השמש כדכתוב השמש יצא על הארץ שההל לתראות על הארץ וככה ובא השמש וטהר שלא יראה *Magister noster Salomoh dixit quod illud (inter duas vesp̄eras) sit in momento inclinationis solis in meridie ad latus occidentis: & non dedit causam cur vesp̄era duæ sint: & ecce scriptum est; & accendit Aharon lucernas inter duas vesp̄eras: & non necesse erat nisi in demersione solis candelas accendere: & si accuratius inquiramus in phrasin hanc, invenimus quod vocetur momentum vesp̄eræ, inter duas vesp̄eras. Quoniam sic scriptum est, inter duas vesp̄eras comedetis carnes &c. & ecce Pesach de quo scriptum est, ut immoletur inter duas vesp̄eras: hoc ipsum immolari deprehendimus in vesp̄era juxta occasum solis Tempore exitus Israelitarum ex Aegypto. Occasus solis non est inclinatio ad latus Occidentale: neque enim hæc propria occasus acceptio est. Quoniam occasus est contrarius progressioni solis, juxta illud quod scriptum est: egressus est sol super terram, & radii ipsius illuminant super terram: & rursum, & occidit, sol & splendor non videbatur super terram.* Et paulo post ipse sententiam suam his verbis exponit. והנה יש לנו שני ערבים האחד עריבת השמש והוא עת ביאתו תחת הארץ והערב השני ביאת אורו הנראה בעבים והנה יש בניהם *Et ecce sunt nobis duæ vesp̄eræ: prior vesp̄era solis; & illa tempus occasus solis sub terram: & vesp̄era secunda occasus luminis ipsius quod videtur in densitatibus tenebrarum.* Et ecce sunt inter has duas vesp̄eras differentia

hora & tertiæ partis. Idē habes cōmentario in c. 1. Gen. ad verba לממשלת יום התורה משע' צאת השמש עד בואה והלילה מעת ראות הכנבים, ubi ita scribit, *Dies in lege est ab hora egressus solis usque ad occasum ejusdem. & nox à visione stellarum.* Et rursus, ורע כי עת שתחשך השמש יהיה ערב עד שעה ושליש שעה, שיראה כמו אור בעבים & scito quod tempus obscurationis solis sit vespera, usque ad horam & tertiam partem hora, quo apparet quasi lumen in densitatibus sive umbris. Sententiam hanc Doctissimi Aben Ezra mirum in modum vexat Scaliger, de emendatione temp. lib. v 1. pag. Edit. post. 568. Aben Ezra inquit, in x 1 1. Exodi dicit esse duo ערבים prius. בואת השמש עד ערב esse occasum solis: alterum quamdiu rubet sol post obitum solis. En jecur Criticum. Atqui post occasum solis incipit sequens dies civilis. Igitur Iudæi comedissent Pascha in xv. die ineunte, non in x 1 v. in qua lex agnum comedi jubet. Addit, illud intervallum esse sesquihora quod indignum est Doctore Hebræo & Astrologo. Nam comedere agnum post solis occasum est legem ignorare: & in inclinatione Palestine sub elevatione graduum xxx 1 1. putare crepusculum sesquihoram durare hoc vero est inscitiam astronomiæ prodere. Sed ego nullum tam grave delictum video, propter quod ita tractari debebat. Dicit Aben Ezra, vesperam alteram esse, ab occasu usquedum stellæ appareant, vel lux solis plane desinat: quod post horam & tertiam partem horæ, sive minut. 20. fieri asserit. Scaliger illud nimis impente præsertim ab Astronomo factum clamitat. Fateor crepusculorum doctrinam ex opticis maximâ sui parte dependere. Fundamentum tamen ipsum in distantia vaporum altissimorum à terra consistit. Hæc autem certius experientia quam ratiocinio colligitur. Et sanè Rothmannus lib. 1. Epistol. Astronomic. Tychon. Solem 24. gr. infra horizontem constituit, antequam in Germania omne crepusculum desinat. Tycho quidem minus tempus crepusculis tribuit, spacium nempe quo sol 17. gradus sub Horizontem descendit. Longomontanus tamen 20. graduum. spacio solem sub horizontem depreffit antequam omne Crepusculum finiri possit. Vide eundem Sphæricorum lib. 1, probl. 1. Et periculosæ plenum aleæ opus est, de hisce aliquid definire velle: aliumque imperitiæ arguere, præsertim illum cui melius hac de re constare poterat quam nobis. Neq; tamen affirmare velim, Crepusculū tam diu interra Israelis durasse: neq; hoc affirmat Aben Ezra: sed saltim vesperam tantam fuisse refert. Nam cū crepuscula propter majorē minorēve aeris crassitiem nunc majora essent, nunc minora, nec finis ipsorum satis certò discerni posset: sapientes Israelis constituerunt terminum quendam certum ultra quem Crepuscula non durarent: atq; hunc in usu cōmuni retinuerunt. Al-

terum quod dicit comedere agnum post solis occasum est legem ignorare item Atqui post occasum solis incipit sequens dies civilis. Igitur Iudæi comedissent pascha in x v. die ineunte: Id dicit quidem, sed minime probat. Aben Ezræ fane dies inde non incipit. Nec solus Aben Ezra hac in hæresi est. Sequitur is scripturarios, qui etiam à tertiæ vespere initio, מתחלת השלישי הערב ut ait Elias scripturarius, diem inchoant. At vespere tertiæ initio finitur occasus solis, idque ex mente Eliæ scripturarii, si Clarif. Viro Seldeno fides. Nondum enim editus est. Verba quidem quæ à Seldeno hanc in rem adducuntur nō illud probant. אמרו החכמים עשה ירה למועדים שמש ידע מכואו הטעם עשה ירה למועדים בעת ביאת השמש שהוא תחלת הערב השלישי והטעם שהתחלת החדש הוא מערב השלישי שהוא מבוא השמש Dicunt sapientes, fecit lunam in solemnitates. Sol novit occasum suum. Sensus est. Facit luna festivitates in tempore occasus solis, (Seldenus vertit tempore occasus solis finiti) & illud initium est vespera tertia: & sensus est initium mensis esse à vespera tertia & hæc ab occasu solis. (Seldenus vertit quoniam tunc finitur occasus solis.) Neque tamen de Clariff. Viri fide dubitari licet: & constat ex iis quæ ibidem refert, diversam in diei initio opinionem à Talmudicis Scripturarios habere: ideoque verba hæc non simpliciter esse accipienda de occasu ipsius solis, sed de occasu luminis ipsius post solem, ut antea vidimus. Optandum tamen esset ut tantum summo illi viro à publicis rebus superesset ocii, ut hæc aliaque magno seculi bono in lucem emittere posset. Hæc de vesperis juxta sententiam Rabinorum. Quoniam vero recentiores hic inter se non conveniunt: antiquiores nobis erunt adeundi. Ex Josepho igitur concludere licet, Iudæos festa sua à nonâ horâ diei prioris inchoasse. Exstat apud Josephum libro Origin. x v i. cap. x. rescriptum Augusti Cæsar. Καὶσαρ σβαστὸς ἀρχιερέως ἡμεμαρχίας ἐξουσίας λέγει. ἔσθξέ μοι τις ἰσθ αἰὺς χεῖρξ τῆς ἰδίῃς δεσμοῖς, ἔργυας τε μὴ ὁμολογεῖν αὐτὸς ἐσθ βάβασον ἢ τῆ σπὲ ταύτης ἀδσθσδὴ ἔπὸ ὠεῖς ἐνάτης. *Caesar Aug. Pont. Max. Trib. Potesta. dicit: visum est nobis ut Iudæi utantur propriis legibus, neque cogantur ad præstanda vadimonia Sabbathis, aut quæ ante hæc fuerit Parasceve ab hora nona.* Hora igitur nona incepit isto seculo festum Judæorum, & illud quidem à Mincha sive tempore sacrificii jugis. Quod ipsum cum Talmude convenit. Illic enim legere est in Masseceth Pefachini Perek Tamid Nefchat, statim in principio: חמ ד נשחט בשמנה ומחצה: וקרב בתשע ומחצה בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה בין בחול בין בשבת חל ערב פסח להיות בערב שבת נשחט בשש ומחצי וקרב בשבע ומחצי Sacrificiū jure immolatur octava & dimidia offertur nona & dimidia, in

dia in vespera Paschatis mactatur septima & dimidia; & offertur octava & dimidia, sive profectus dies sit sive Sabbathū. Si contingat vesperā Paschatis esse vesperam Sabbathi, mactatur sexta & dimidia, offertur septima & dimidia: inde Pascha. Dicit autem, tempus Minchæ verum esse, mactationis quidem ab octava & dimidia, nobis media tertia: oblationis vero nona & dimidia: nobis media quarta: & hoc tempore communiter sacrificia offerebantur: nisi vespera Paschatis: tum enim anticipabant una hora; & si Parasceve Paschatis incidere in Parasceven Sabbathi, duabus horis: ne mactatione & præparatione agni, Sabbathum violarent. Et hinc videmus, cur Rabbini Mincham magnam inceperint ab hora sexta & dimidia, videlicet ne festorum solemnitates violarent, & quia præceptum erat offerre Mincham בין ערבים inter duas vespervas. Ergo ab inclinatione umbrarum vesperam primam incipiunt. Hæc enim sunt ipsorum verba. מנחה גדולה התחלת זמן תמיד שלבין הערבים מבי מתחיל להעריב ההינו מחצי שכהת ולמעלה דהא חצי שש והצי שבע חמה עומדת בראש כל אדם וקודרת כנגדה למטה ואינה נוטה צד ומחצי שבע למערב ולמעלה נוטה ברכיץ למערב *Mincha sive vespera magna est initium temporis sacrificii jugis inter duas vespervas ex quo incipit vesperascere, hoc est à dimidia septima & ulterius. Nam à dimidia sexta ad dimidiam septimam sol consistit in capite cujusque hominis, & umbram facit rectà ante se deorsum, nec declinat in ullum latus, at à dimidiâ septimâ & ulterius vergit sol in firmamento versus occidentem.* Mincha vero parva dicitur tempus ordinarium oblationis sacrificii jugis. Et est juxta Magistros במחצה ומחצה hora nona & dimidia: quod cum Josepho & Talmude convenire videtur. Tres igitur vesperæ apud Judæos esse apparet. Prima Talmudicis incipit ab inclinatione umbrarum, sive hora media prima: altera à media quarta: tertia ab occasu solis. Scripturarii tres quoque vespervas agnoscunt: quarum prior à Mincha sive hora oblationis sacrificii jugis incipit, altera ab occasu solis, tertia à fine crepusculi. A vesperæ tertiæ initio utraque secta diem inchoat. Sed quia vesperæ tertiæ non idem ambobus initium, ergo discrimen diei auspicandi aliquod datur. Hinc igitur patet, quid per Mincham Judæi intelligant, qua item ratione ipsi inter se debeant conciliari. Talmudici igitur ab occasu solis diem incipiunt: sicut Judæorum Minhagim, imo praxis eorundem demonstrat, de qua re antea quædam à nobis Amsterodami observata adduximus. Unicum hujus rei indicium ex Talmude produxisse suffecerit. In lege scriptum est, ut Judæi die qui Sabbathum proxime excipit offerant fruges. Explicant illud Rabbini de oblatione Omer, die xvi. Nisan. Non igitur alio die poterant demere

tere fasciculum illum frugum quam xvi. At poterant demetere illum noctu quæ xv i. Nisan præcedit. Ita enim legitur in Cod. Menachoth cap. x. שהרי העומר א' ללקיטתו ולקצירתו כי אם בליל י' לסנן *Impossibile est sumere aut metere Omer nisi nocte diei Nisan.* Ergo nox præcedens ad diem pertinebat. Nec tamen ante solis occasum, falcem in fegetem mittere cuiquam integrum fuit. Ita enim ibidem legitur: כיון שהשכה אומר הקציר לכל העומדים שם בא השמש אומרים לו הן בא השמש *Cum tenebræ factæ fuerint, dicet messor omnibus astantibus: Occidit sol. dicent illi: Etiam, occidit sol.* & tum demum licet metere. ergo una cum occasu solis, xvi. Nisan incipit. Scripturarii non ab occasu solis sed à fine crepusculi incipiunt, sicut antea dictum fuit. Hic igitur mos inchoandi diem antiquissimus fuit, ipso creatori observatus Gen. i. Conveniebat enim naturæ, ut cum ante lucem tenebræ fuissent, hæ quoque in calculo dierum illam præcederent. Antiquissimus hic ritus multis seculis duravit, unde & antiquissimæ, ac antiquitatis tenacissimæ gentes, eundem diu observarunt. Nam ut Judæos Arabasque Judæorum cognatos omittam, ipsi Græci Athenienses hac dinumerandorum dierum ratione sunt usi. Testantur id præter Plinium (quæ antea adduximus) Macrobius & Censorinus. Ille quidem ex mente Varronis Saturn. i. cap. i i i. ita scribit: *Athenienses autem aliter observare idem Varro in eodem libro scripsit, eosque à solis occasu ad solem iterum occidentem omne id tempus medium unum diem esse dicere.* Censorinus de die Nat. cap. xx i i i. *Athenienses autem ab occasu solis ad occasum.* Idem legas apud Gellium Noct. Atticar. lib. i i i. cap. i i i. de quo capite cum laudato antea Macrob. cap. i i i. lib. i. Satur. collato illud jure usurpare poteris. *Nec aqua aqua nec lac lacti, usquam similis.* Eodem modo Nomades Libyæ, quod dies suos à nocte inchoarent, non à dierum sed noctium numero tempus mensurabant. Nicolaus Damascenus de moribus gentium: apud Stobæum. Serm. i 65. *Νομάδες τῆς Λιβύων ἢ ταῖς ἡμέραις ἀλλὰ ταῖς νυκτὶν αὐτῶν ἀριθμοῦσι τὸ χρόνον.* *Nomades Libyæ non diebus sed noctibus tempora numerant.* De Gallis idem testatur Cæsar de bello Civil. lib. v i. *Galli se omnes ab Dite Patre prognatos prædicant, idque à Druidibus proditum dicunt. Ob eam causam spatia omnis temporis non numero dierum sed noctium finiunt, & dies natales & mensium & annorum initia observant, ut noctem dies subsequatur.* Et de Germanis Tacitus. de Morib. *Nec dierum numerum ut nos, sed noctium computant: sic constituunt sic condicunt ut dies noctem ducere videatur.* Eundem morem & Britanni, teste Cambdeno, & antiqui Dani mei sunt secuti: hinc phrasæ illæ in Cantionibus paulo antiquioribus, *Netter try: Illic*

moratus est noctes tres. Sic quia annos ab hyeme incipiunt, hyemes pro annis sumunt, ut de Alberro Megalopolitano Sueciæ Rege, (si recte memini) canitur:

Sad hand der i vrintere fyv.

illic captivus sedit septem hyemes. Diem quoque solstitialem sive brumam (quam aliàs si recte memini vocant *Winterfyllit*) *Modranat* appellant quasi matrem reliquarum noctium. Vid. Clariss. Wormium nostratam in fastis Danicis, & Scaligerum: de Emend. Temp. lib. 11. tit. de Cyclo Lunari veterum Saxonum. Hæc igitur antiquissima dierum numerandorum ac inchoandorum ratio fuit. Postea, cum naturæ minus videretur consonum, ab illa parte initiū diei sumere, quæ ignobilior esset, ommissa parte nobiliori, ex qua præcipue dies denominationem haberet: Babylonii ab initio diei, ortu nempe solis, diem inchoarunt. Testis hujus rei Varro apud Macrobiū & Gellium locis laudatis, & Censorinus. Babylonios hac in re sequuntur Musulmani, sive Turcæ, ut ex Charstiota probavimus. Et testis oculatus est Cl. Augerius Busbequius, qui legatione sua Turcica Epistol. 111. pag. 190. ita scribit: *Nam Turcis decursu lunæ unius, esuriales feriæ terminantur, nec ulla sunt graviores quam quæ in æstatem incidunt, ob longitudinem dierū. Cum ita servant, ut nihil gustent, ne aquam quidem; imo nec os eluere fas habeant antequam vesperi stellæ appareant: fieri necesse est, ut longissimi quique dies, quique plurimum habeant caloris & pulveris, molestissimi accidant, præsertim eis qui opus faciunt & suo labore victum querunt. Liberum tamen est iis ante exortum solis (nam sol vescentem toto jejuniū tempore videre neminem debet) antequam stellæ ejus syderis luce hebetentur, vesci si lubeat, quo etiam hybernum jejuniū facilius toleratur.* Idem Epistola 1. pag. 26. *Talismanes habent hominum genus templorum ministerio dicatum: hi mensuris utuntur ex aqua: quibus postquam adventare auroram cognoverunt: clamorem tollunt è celsa turri in eum usum constructâ; quo homines ad venerandum Deum hortantur & arcessunt. Idem faciunt medio tempore inter exortum solis & meridiem: & item inter meridiem & occasum: postremo sole occidente, voce utuntur acutissima, eam non injucunda modulatione vibrantes. Quæ longius quam credi possit exauditur. Sic totus dies Turcis in quatuor spacia dividitur, majora aut contractiora, ut anni fert tempus. Noctis omne tempus incertum est. Quoniam vero initia dierum noctiumque semper variant, Sole ad verticem nostrum accedente vel recedente: non commodum satis videbatur iis qui accuratius aliquid denotare volebant, ab incertis principiis tempora deducere. Cū enim prima hora esset illa qua sol supra horizontem oriretur: si igitur quis aliquid factum diceret*

ceret hora post ortum prima: necesse erat operosiore calculo investigare, quo tempore aut qua hora æquali, id, isto anni tempore, contingere posset. Mathematici igitur non ab Horizonte, sed à Meridiano circulo & Solis in illum ingressu diem suum sunt auspicati. Cum vero Meridianus in duos semicirculos dispescatur, unū conspicuum, alterum inconspicuum: alii à conspicuo, sive illo, qui per polos mundi super verticem cujusque ducitur, inceperunt. Hos Umbri Italiae populus sequuti sunt. Quod Varroni apud Gellium & Macrobiū minime placet. Macrobius loco citato. *Umbros verò unum & eundem diem esse dicere à meridie ad sequentem meridiem. Quod quidem, inquit Varro, nimis absurdum est. Nam qui Calendis hora sexta apud Umbros natus est, dies ejus natalis videri debebit & Calendarum dimidiatus, & qui post Calendarum erit usque ad horam ejus diei sextam.* Romani igitur sacerdotes & qui diem definire civilem à media nocte in mediam diem extenderunt. De his ita differit Agellius lib. 111. cap. 11. *Queri solitum est, qui noctis hora tertia quartave, sive qua alia nati sunt, uter dies natalis haberi appellarique debeat, is ne quem nox ea consequuta est, an qui dies noctem consequutus est. M. Varro in libro rerum humanarum quem de diebus scripsit, Homines, inquit, qui ex media nocte ad proximam mediam noctem in his horis viginti quatuor nati sunt, una die nati dicuntur. Quibus verbis ita videtur dierum observationem divisisse, ut qui post solis occasum ante mediam noctem natus sit, is ei dies natalis sit, à quo die ea nox caperit: contra vero qui in sex horis posterioribus nascatur, eo die videri natum qui post eam noctem diluxerit. Et paulo post, Præterea tribuni plebis, quos nullam diem abesse Roma licet, quum post mediam noctem profisciscuntur, & post primam facem ante mediam sequentem revertuntur, non dicuntur abfuisse unum diem: quando ante horam noctis sextam regressi, parte aliqua illius in urbe sunt.* Causas hujus rei Plutarchus in quæstionibus Romanis varias reddit, tum quod Politia ipsorum militarem principio constitutionem habuerit, tum quod noctu præpararent, quæ simul diluculo essent agenda, tum quod meridies gravioribus ac publicis negociis finem imponderet: ἢ δύσει μὲν καὶ ἀνατολῆ λαμβάνειν ἀρχὴν ἡμέρας καὶ τελευταίαν ἔσθιν. Vel quia occasu & ortu diei initium aut finem sumere non sit possibile. (Ita locum hunc emendo, in editis omittitur particula & manifesto vitio.) Ὡς μὲν καὶ οἱ πολλοὶ τῆ ἀθήσει διορίζουσιν ἡμέρας μὲν ἀρχὴν ἢ ἀφ' ἧς ἀνάγειν τῆ ἡλίου, νυκτὸς δὲ τελευταίαν ἀποκρῦβειν, λαμβάνοντες, ἔχ' ἔξομαν ἰσημερίαν Si enim, ut vulgus sensu distinguit, diei quidem initium à prima solis elevatione, noctis vero ejusdem suprema occultatione deducamus, non habebimus æqualitatem dierum Et postea: ἐπὶ πύργῳ ἐν τῷ ἀνατολῆ καὶ δύσει τῆ ἡλίου δύσληπτος ἔστι ἢ ἀρχὴ διὰ τὰς εἰρημίας ἀλογίας, ἀπολείπει

λείπει τὸ μεσημέριον ἢ τὸ ἀπ' ἡμισυ ἡμέρας αὐτὴ λαμβάνει ἀρχὴν βέλπον δὲ τὸ δευ-
 πτερον εἴρεται γὰρ ἐκ μεσημέριος ἐπὶ τὰς δύοσις καὶ ἡμῶν· ἐκ δὲ μεσονυκτίου.
 Quod quidem ergo in ortu & occasu solis ini-
 tium diei vix comprehendi possit propter recensitas difficultates: reliquum igi-
 tur est: ut à medio die aut media nocte initium sumatur. Sed posterius præ-
 stat. Fertur enim à meridie ad occidentem sol, nosque deserit: à media vero nocte
 nos accedit. Hæc ille. Hipparchum vero & Ægyptios inde initium diei
 sumere, docuit nos antea Plinius; quamvis aliis aliter videatur. Ma-
 nifestum vero est ex iis quæ hucusque disputavimus, sex horas diei
 æquinoctiali esse detrahendas, si tempus in die Romano datum ad
 Judaicum sit accommodandum. Contra Romano tempori debent
 sex addi pro Babylonico, x i i. vero pro Mathematico tempore inve-
 niendo. Ideoque si datum tempus Mathematicum in tempus diei æ-
 quinoctialis Judaici convertere velim: detrahendæ sunt ex tempore
 Mathematico horæ octodecim. Quamvis autem Romani à media
 nocte diem inciperent: vulgus tamen exinde tempora sua minimè
 deducebat: sed juxta diei ac noctis discrimina, primam nominabant
 illam cum qua sol finitorem scanderet: sextam qua medium cæli
 occuparet. Sic primam noctis qua Sol se abderet: sextam qua noctis
 meridiem ut cum Varrone loquar attingeret. Manifestum illud est ex
 loco Gellii antea laudato. Ubi de tribuno plebis disserit, & quod uno
 loco vocat mediam noctem, id postea explicat per sextam noctis horam.
 Et sic diem partitur Martialis Epigram. vi i i. lib. i v. ubi primam
 horam salutantibus tribuit qui summo mane Patronos conveniebant.

Prima salutantes atque altera continet hora,

Exercet raucos tertia caufidicos.

In quintam varios extendit Roma labores.

Sexta quies lassis, septima finis erit.

Sufficit in nonam nitidis octava palæstris,

Imperat exstructos frangere nona thoros.

Hora libellorum decima est, Eupheme meorum,

Temperat Ambrosias cum tua cura dapes.

Et bonus athereo laxatur Nectare Casar,

Ingentique tenet pocula parca manu.

Tunc admittite jocos, gressu timet ire licenti

Ad matutinum nostra Thalia Iovem.

Optimè diem partitur Martialis: qui antemeridianis horis graviora
 ac magis publica munera: pomeridianis res privatas tractari dicit.
 Quod Romanos fecisse Plutarchus auctor est. Loco antea citato.

ἢ καθάπερ ἡ μεσημβρία πέρας ἔσται τοῖς πολλοῖς τῆ τὰ δημοσία ἢ σωθεῖται ἀπάτην
 ἔπος ἀρχὴν ἔδοξε ποιείσθαι τὸ μεσονύκτιον, τεκμαίρεται δὲ τῶτο μέγα, τὸ μὴ ποιείσθαι Ῥώ-
 μῶν ἀρχόντα συνθήκας καὶ δὲ ὁμολογίας μὲν μέσον ἡμέρας. *aut sicut meridies termi-
 nus est multis earum rerū quæ publice & diligenter administrari debent: Sic vi-
 sum quoq; fuit, initium facere noctis medium. Indicium vero hujus magnum est.
 quod Romanus Princeps neque fœdera, neque pacta post meridiem faciat. Idem
 apud Græcos obtinuisse ex disticho isto incerti auctoris colligere licet:*

Ἐξ ὥρου μὲν ἰσχυρῶτα. Ζ. αἰ δὲ μετ' αὐτὰς

Ἐξ ἡμῶν δεικνύμεναι ΖΗΘΙ λεγασί βροπιῖς.

Sex horas justo constat satis esse labori :

Vivere sed reliquæ grammate ΖΗΘΙ docent.

Z H Θ I, hoc est septima, octava, nona, decima, in sciatericis jubent
 à labore quiescere : satis enim sex horis antemeridianis fuit labora-
 tum : nunc bene vivere , tibi sequentes horæ dicunt, quod Ζ Η Θ Ι
 denotat. Cicero Famil. lib. v i i. Epist. xxx. *In campo certe non fuisti, cum
 horâ secundâ comitiis quæstorii institutis sella Q. Maximi quem illi Coss. esse
 dicebant posita esset. Quo mortuo nunciato sella sublata est. Ille autem, qui
 comitiis tributis esset auspicatus: centuriata habuit, consulē hora septima renun-
 ciavit, qui usque ad Cal. Ian. esset, quæ erant futura mane postridie. Ita Cani-
 nio Cos. scito neminem prandisse. Nihil tamen eo Cos. mali factum est. Fuit
 enim mirifica vigilantia, qui suo toto Consulatu somnum non viderit. Hora se-
 cunda hoc est septima nostra Coss. Maximî sella posita fuit: quo mor-
 tuo nunciato circa horam primam nostram (hæc est septima Ro-
 manorum) Caninius Cos. renunciatur. Ergo eo tempore jam omnes
 pransi erant. Nemo ergo Caninio Cos. prandium sumpsit. Quia
 verò consul gravioribus occupatus negotiis ante 12. noctis cubitum
 non iret, quo tempore Consulatus ipsius finitus erat, (quandoquidem
 Calendæ Januarii, quo designati Coss. istis temporibus magistratum
 inire solebant, tum inciperent) toto igitur suo Consulatu somnum
 non vidit. Plura in hanc sententiam adduci possent, nisi res per se
 ipsa satis clara esset. Concludemus igitur : Romanos vulgo diem &
 noctem ita numerare ; ut prima diei hora, oriente sole esset ; ultima
 occidente : eademque prima noctis. Et quamvis sacerdotes, & alii,
 à media nocte diem inciperent, illud tamen de die 24. horarum sive
 Civili, esse intelligendum. Quando enim diem sumebant quatenus
 à nocte distinguitur, semper illam à matutina hora auspicabantur,
 ut ex Plinii testimonio antea laudato manifestum fit. Hæc nobis cum
 bono Deo in sequentibus magno usui erunt. Atq; ita diē ratione ter-
 minorum consideravimus. Partes verò in quas dies distinguitur, sunt
 variæ.*

aria. Prima distinctio Νυχθημέρας est: in diem proprie dictum & noctem; Dies est spacium illud quo Sol supra horizontem versatur: nox vero, quo idem latet. Atque hinc nata distinctio diei naturalis & artificialis seu civilis: in quo ita differunt scriptores, ut quem unus naturalem vocat is alteri sit artificialis. Illustr. Scaliger. de emendatione Temp. lib. 1. cap. de dieb. diem 24. horarum pro diverso respectu & Naturalem & Civilem vocari posse existimat. *Ναμ*, inquit, *illud intervallum quatenus viginti quatuor horarum est, naturale est: quatenus aliud atque aliud initium habet, dicitur Civile.* Et bene quidem illud, in antiquorum mentem explicaret: qui aliter hac voce usi sunt. Nos omnino sequimur optimum scriptorem Censorinum, qui cap. xxiii. ita scribit. *Naturalis dies est, tempus ab oriente Sole ad Solis occasum: cujus contrarium tempus est nox, ab occasu Solis usque ad exortum. Civilis autem dies vocatur tempus, quod fit uno cœli circumactu: quo dies verus & nox continentur: ut cum dicimus aliquem dies triginta tantum vixisse: relinquuntur enim noctes intelligere.* Diem vero naturalem varie distinxerunt Antiqui. Græci quidem in tres partes: Achilles apud Homerum Iliad φ.

Αλλ' ὅτι τοι καί μοι θάνατος ἔμωρεσσι κραταιῶν
ἔσσει ἢ ἠὼς ἢ δαίλη ἢ μέσον ἡμαρ.

Sed post te & mihi Mors & fatum violentum

Erit vel aurora, vel crepusculum vespertinum, vel meridies.

Eschines oratione contra Ctesiphontem: *Εἰς τρία μέρη διαρεῖται ἡμέρα, τὴν εἰσὴν γραφὴν παρανόμων εἰς τὸ δικαστήριον. Ἐρχεῖται γὰρ τὸ πρῶτον ὕδωρ τῆς ἀπηγορεύσεως καὶ τοῖς νόμοις καὶ τῇ δημοκρασίᾳ. Τὸ δὲ δεύτερον ὕδωρ τῆς τῆν γραφὴν φέουσι καὶ τοῖς εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον λέγεσθαι. Ἐπειδ' αὖ δὲ τῆς πρώτης ψήφου μὴ λυθῆναι, τὸ τρίτον ὕδωρ ἐρχεῖται τῇ τιμῇ καὶ τῷ μεγέθει τῶν ὀργῶν τῶν ὑμετέρων.* In tres partes distribuitur dies; cum violatarum legum actio proponitur. Nam prima aqua accusatori & legibus infunditur, ac libertati: secunda aqua reo, & iis qui in rem dituri sunt. Quod si primo suffragio non soluta fuerit legum violatio: jam tertia aqua infunditur, aestimationi multa, & magnitudini vestra iracundie. Et hæc tempora variis actionibus Poëtæ Græci notarunt. Apud Homerum tempus antemeridianum juri dicundo tribuitur: medius dies prandio. Quod tempus ita describit Odyss. μ.

- - Ἦμαρ δ' ὅτι δόρυ πρὸς ἀνὴρ ἀγροῖσιν ἀπέσει,

Κρίων νεῖμα πολλὰ δικαζομένων αἰζηῶν.

Tunc ad prandium vir à foro venit

Iudicans lites multas litigantium juvenum.

Sic idem alibi tempus meridianum describit, ὅταν δρυτόμοιο ἀνὴρ δόρυ πρὸς ὀπίσσω

ὀπίσσωτο, quando vir quercifeca prandium instruit. Apud antiquos tria cibumendi tempora erant. Jentaculum, cœna, prandium. Palamede apud Æschylum, citante Athenæo, σίτον δέξασθαι θέλει. Ἄεσα, δέπνα. δόρυ θ' αἰρεῖσθαι τετὰ. Et quando cibum capiant præsinivi. jentaculum cœnam, prandium sumant tertium. Philemon apud Athenæum lib. 1 dicit, ὅτι προφῆς ἐρχῶντο οἱ παλαιοὶ, ἀκρατίσματι, ἀρίστω, ἐπιείσματι δέπνῳ, quod antiqui usi fuerint cibis, jentaculo, prandio, cœna vespertina. Ubi ἀκρατίσμα vocat, πρωῖν ἔμβρομα cibum matutinum, διὸ τὸ ἐν ἀκράτῳ βρέχεται ἕως ἑσπέρης φώμεν. Quia buccellas comedebant mero tinctas. Ibidem: τὸ μὲν ἐν ἀκρατίσμῳ διανησιμὸν ἔλεγον, τὸ δ' αἴεσον δόρυ πρὸν, τὸ δὲ δέπνον ἐπιδόρυ πρὸν. Jentaculum igitur dicebant, quod jejunis dabatur, &c. Sic βραυτὸν tempus vespertinum erat. Quo juga bobus demerentur. Tempus pomeridianum vocatur Δείλη, quod eo tempore δέλην sive δειλίον sumeretur. Homerus Odyss. II. Σὺ δ' ἔρχοιο δειλιήσας. Ad quem locum ita scribit Athenæus Dipnosophist. I. τὸ δὲ τετάρτης προφῆς οὕτως Ὀμηροῦ μίμησις. Σὺ δ' ἔρχοιο δειλιήσας. ὃ καλεῖσθαι τινὲς δειλίον, ὃ ἔστι μεταξὺ τῶν ὕψ' ἡμῶν λεγομένῳ ἀρίστω καὶ δέπνῳ. Quarti vero Cibi meminit Homerus hoc modo: Tu vero ad merendam venito. Quod tempus quidam δειλίον vocarunt quod est inter prandium & cœnam &c. In glossario veter. δείλη de meridiano tempore exponitur. Δείλη Meridie. δειλίον meridie. Sic ibidem, δειλίον Merenda. Quod antiquo more dictum existimaverim. Veteres enim prandium quod medio die caperetur merendam dicebant, ut est apud Festum. Videtur ergo vox illa non exactum quoddam tempus denotasse: sed totum illud quod est à meridie ad noctem. Sic idem Gloss. δέλη πρὸς ἑσπέρην Crepusculum exponit. Pollux περὶ μεσῶν ἡμέρας. Μέση ἢ ἡμέρας . . . πρωῖ, . . . μεσῆος ἡμέρας . . . δείλη, δείλη οψίας, καὶ μεσημβρινῶν κερῶν, καὶ δειλινῶν κερῶν. Huc pertinet partitio diei, ante ex Homero citata. Ἡ ὥρα, ἢ δέλη, ἢ μέσον ἡμέρας, mane, aut vespera, aut medius dies. Sic Romani antiqui diem dividerunt in tempus antemeridianum, meridiem, & pomeridianum. Censor. cap. x. Nam in XII Tabulis nusquam nominatas horas invenies ut in aliis postea legibus, sed, ante meridiem, eo videlicet quod partes diei, bifariam tum divisi meridies discernibat. Plin. lib. VI I. cap. 9. XII Tabulis ortus tantum & occasus nominatur. Post aliquot annos adjectus est & meridies, accenso Consulibus id pronunciantibus. Postea horarum beneficio diem accuratius distinxerunt; posteaquam Horologia Romam fuerant perducta. Qualis vero prima diei in Horas distinctio fuerit: non satis convenit. Opinantur vulgo, diem ab Orientalibus hominibus in partes 24. fuisse tributam. adeoque diem naturalem in partes 12, & noctem in totidem. Quod ipsum

ipsum confirmare videtur *Macrobius Saturnal. l. cap. xx. i.* Apud eosdem Apollo, qui est Sol, Horus vocatur: ex quo & Hora viginti quatuor, quibus dies noxque conficitur, nomen acceperunt. Ego vero existimo, primam atque antiquissimam diei civilis partitionem, fuisse in partes 12. Ita enim Herodot. lib. 11. πῶλον μὲν γὰρ καὶ γνομῶνα, καὶ τὰ δώδεκα μέρη τῆς ἡμέρας ὧσα Βαβυλωνίων ἔμαθον Ἕλληνας. Polum & Gnomonem & duodecim partes diei à Babyloniis didicerunt Græci. Sed quoniam hæc paulo obscurius dicta sunt, addemus alium locum. Galenus lib. de cujuscunque animi peccatorū notitia & medela, cap. v. causas dat cur diem in partes duodecim dividerint. Ἀλλὰ τῶτον μὲν τὸ ἀεικλῆτον, inquit ὡς χρῆσιμώτατον ἐπερίληπτο. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ἔχει καὶ δέμοιρον καὶ τέταρτον, ἕκτον τε καὶ δωδέκατον, ἄσπ' ἔδειξ' ἄλλ' ἔχει μετ' αὐτὸν ἄσπ' τῶ εἰκοσὶ τετάρτῳ. Τὴν μὲν ὡς σημεῖον παρητήσατο, σύμμετρον δ' εἶναι κρίναντες τὸ δωδέκατον, εἰς τσοῦτα μέρη τὸ χρόνον τὸ ὅλον διέτεμον. Ὅτι δὲ κρίσιμόν ἔστι τῆ ποιότητι τῆ πείρα βασιλείῳ τῆ, ἀπὸ τῆν ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ Ρώμαιοι, χροῶν τῆ, τὸ ἔστιν ἄπασαν, ὅταν διατίθεν τῆ, εἰς δώδεκα μέρη διαρῆντες, καὶ τῆ ἐν πρὸ βίβ' σαθμῶν τε καὶ μετῶν εἰς δώδεκα μέρη τέρμετον τὰ πλείου. Porro numerum hunc tanquam omnium utilissimum delegerunt. dimidium enim continet & duplum & quartum & sextum & duodecimum; quæ nullus alius post ipsum numerus usque ad vigesimum quartum continere videtur. Hinc sanè tanquam exiguum repudiarunt, & duodenarium numerum convenientiorem judicantes, in tot particulas totius tempus dividerunt. Hanc autem partitionem ex usu esse, alii multi & Romani ipsi experientia cōprobantes atq; utentes ostendunt: siquidem hereditatem omnem cum testamentum condunt in duodecim portiones distribuunt; & ponderum ac mensurarum, quibus in vita opus est, plurimas in duodecim partes dividunt. Et adhuc clarius Epiphanius Hæref. l. 11. quæ est Alogorum. Προσθέασ γὰρ τὰ σεληνιακῶ δρόμῳ . . . καὶ ἄλλας κατ' ἐπεὶ τῆσασ εἰς ὧσα: ὡς εἶναι εἰς τὰ τρία ἐπὶ ἡμέσων μίαν. Apponunt enim cursui luna etiā alias, per annū, quatuor horas, ut sit in tres annos una hora. Et rursū, δια τὸ ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ τῶ ἡλιακῶ δρόμου τῆσ τριακισίων ἐξήκοντα πέντε ἡμερῶν καὶ ὧρῶν τριῶν: eo quod auferant à Solari cursu dierū trecentorū sexaginta quinq; & horarum triū, &c. Vides horas tres Epiphanius æquales esse sex nostris, & 12. diem unū civilem facere. Quod ipsum hæresi, Marcossior. five xxxiv. num. xiv. & xiv. Basilianor. five xxiv. num. vii. confirmat. Sed de hoc loco in sequentibus, volente Deo accuratius disputabimus: ubi de anno Judaico erit dicendum. Et hæc quidem ratio diei dividendi, cum cælo ipso convenit. Antiqui enim cum viderent, Lunam, interea dum Sol circulum suum absolvit, duodecies cum Sole conjungi, & ab eodem recedere: Circulū Solis in 12. partes dividerunt, quas Græci postea δωδεκατημίαια vocarunt. Et quod,

libet horum menstruo spacio solem absolvere crediderunt. Quoniam vero menstruum spacium xxx. dierum erat: quo Luna cursum suum absolvere videbatur: quodlibet dodecatemorium juxta dierum rationem in partes xxx. diviserunt. Hinc circulus Solis in partes ccclx. & post illum omnis Circulus dispescitur. Partem quamlibet gradum vocabant, quod tantum diurno spacio Sol progredetur. Juxta hanc rationem Lunæ itidem Circulus in partes 360. divisus fuit: quem xxx. diebus juxta antiquos (nemo nunc à me Periodici motus accuratam rationem exigit, antiquis illis ignotam: qui sensuum judicio saltem stabant) absolvebat. Quovis ergo die x i. gradus sive partes conficit. Et sanè tantum in .i. primis & 27. secundis &c. errarunt. (Si error dicendus esset, ubi minima observari nec possint nec debeant.) Cum igitur quovis die i 2. gradus luna pergeret, diem in duodecim quoque partes distribuerunt. Nemo mihi nunc objiciat, demonstrari non posse: ex cælo hæc antiquos didicisse. Opponam his Platonem summum virum, de quo Julianus Imperator hymno in Solem ita loquitur. Οὐρανὸν φησὶ Πλάτων ἡμῶν γενέσθαι σοφίας διδάσκαλον. ἔνθεν γὰρ αἰεθμὴ κατηνοήσαμεν φύσιν ἧς τὸ διάφορον ἐκ ἄλλως ἢ διὰ τῆς ἡλίου φαιδῆς κατηνοήσαμεν. φησὶ τε καὶ αὐτὸς Πλάτων, ἡμῶν καὶ γούνα περὶ τὸν οὐρανὸν ἐκ τῶ φαιδῆς τῆ σελήνης, ὃ δίδω τῆ θεοτάτη παρ' ἡλίου καὶ τὰτο περιήδομεν ὅτι πᾶν τῆς ποιότητος συνέσεως, ἀπαυτὴ καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν τῆτον σοφίας ἡμῶν συμπορίας.

Cælum dicit Plato nobis fuisse factum magistrum sapientia, inde enim numeri naturam percepimus: cujus differentiam non aliter quam ex Solis periodo intelleximus. Addit idem Plato, prius diem & noctem, inde lumen Lunæ, quod à Solis divinitate faneratur, (numerum nobis monstrasse.) tandem uberiolem hujus cognitionem adepti: undique illius cum hoc Deo concordiam deprehendimus. Cum vero numerus hic adeo esset commodus, dies naturalis in duodecim quoque partes fuit divisus, & nox in totidem. Et partes quidem hæc pro dierum ac noctium longitudine nunc longiores erant nunc breviores. Si enim ante quintam nostram Sol oriretur, dies horarum æqualium erat quatuordecim, si ante quartam sedecim: nox vero horarum decem aut octo. Et tamen ille idem dies in partes duodecim æquales tribuebatur, & nox in totidem. Habebat igitur quælibet hora diei, horam æquinoctialem unam cum minutis 10. aut 20. noctis vero hora quælibet erat scrupul. æquinoct. 50. aut 40. Et hac horarum ratione omnes antiqui usi sunt: prout scribitur in Seder Olam. וכל אחד ואחד מן הימים והלילות אשר אינם שוים נחלקים לרעת כל העולם.

omnes dies & noctes qui non sunt æquales, dividuntur juxta totius mundi scientiam in partes

partes duodecim, & quamlibet partem talem vocant horam æqualem, (inæ-
qualem forte dicere volebat) ad distinguendum inter illam & horam re-
ctam. Hisce horis Græci, hisce Romani usi sunt: quæ quidem, pro
diversis poli elevationibus, majores fiunt aut minores: Æquinoctiali
vero die per universum orbem conveniunt. Horas vero has umbra
Gnomonis distinguebant, quam pedibus mensurabant. Unde ἐνδε-
κάπυς σκιά, umbra undecim pedum: item εἴκοσι ποδῶν σκιῶν, Index viginti
pedum, apud Athenæum tempus cœnæ est. Hinc voracissimus ille
Philocrates, occasionem insignem nactus fuit, toto die comessandi:
Suavissima sunt, hac de re, Eubuli Comici carmina: quæ ita restitui-
mus, cum ἀμέγως in editis legantur. Doctissimus Casaubonus, in Ani-
madversionibus ad Athenæum, alio modo hos ipsos versus restituit.
Sed nimis à verbis digreditur. Prima primi versus vox ab Athenæo o-
missa est, quam arbitror fuisse κῆ; & ita legendum:

Καὶ εἶσιν ἡμῖν ἑξὶ κακῆμένων δύο
 Ἐπὶ δειπνον ἄμαχοι Φιλοκράτης κῆ Φιλοκράτης,
 Ἐνα γὰρ ἐκείνον ὄντα, δύο λογιζομαι
 Μεγάλους, μᾶλλον δὲ τρεῖς ὄν μὲν φασί ποτε
 Περσικῶν δὲν ὄπῃ δειπνον πρὸς φίλου πρὸς
 εἰπόντος ἂν τῷ τῷ φίλου, ὀπηνίκα ἂν
 εἴκοσι ποδῶν μετρήντι τὸ σκιῶν ἡ,
 Ἡ κῆν ἔωθεν αὐτὸν, ἐυδύς ἡλίῳ
 Μετρήν ἀνέχοντο· μακροτέρως δ' ἔσσης ἔπι
 Πλὴν ἢ δύοιν ποδοῖν παρῆναι τ' σκιάς·
 Ἐπιτα φᾶσαι, μικρὸν ὀψιότερον
 δι' ἀχολίαν παρόντ' ἠκείν' ἀμ' ἡμέρας.
 Ἀσυμβόλε δείπνε γὰρ ὅστις ὑπερεῖ,
 Τῶτον ταχέως νόμιζε κῆ τάξιν λιπεῖν.
 Sunt nobis hospitum duo super
 Mensam invicti: Philocrates & Philocrates.
 Unus namque cum sit: duos tamen reputo
 Magnos, imo potius tres: quem dicunt,
 Vocatum ad cœnam ab amico quodam
 Dicente ipsi, tempus tum esse quando
 Viginti pedum mensuranti gnomon foret,
 Venisse mane (sole namque is,
 Ex oriente umbram metiebatur) adfuisseque
 Cum binos pedes longior umbra esset:
 Inde dixisse, se paulo tardius

Venisse propter occupationes summo mane.
 Asymbolam namque quisquis negligit cœnam
 Hunc celerrime ordines deserturum existima.

Præter hanc vero rationem horologia notis A. B. Γ. Δ. E. Z. &c. signata erant; sicut, ex epigrammate superius laudato manifestum evadit: unde itidem Persius in Satyris,

*Stertimus, indomitum quod despumare Falernum
 Sufficiat, quinta dum linea tangitur umbra.*

Et quoniam horologia his signis notata erant, ipsa hora σημεῖον vocabatur. Julius Pollux lib. I. cap. *περὶ τῆς τρυφῆς μερῶν. De partibus notis. ὥρα δὲ καὶ ἡμωσίον σημεῖον ὡς μέναι δὲ ὠρομάζαν ἡμωσίον τοῖς παλαιῶσι καὶ ἀπὸ σκιαῆς δὲ ἐστὶν οἶον δεκάπυς ἢ σκια καὶ ἐνδεκάπυς. Hora autem ἔσθ' ἡμωσία antiquis vocatur, ut apud Menandrum; ἔσθ' ἡμωσία indicabatur, sicut umbra decempedali &c. Usus igitur vocis σημεῖον antiquior esse videtur, quam ὥρα, quamvis & Plato diem in horas diviserit. lib. VI. de legib. καὶ ὁπόταν ὥρα τὸ τὸ Ἑλληθίαις ἱερὸν, ἐκάστης ἡμέρας ἐυλαχόμεναι μέγιστον μέρος ὥρας, ἔσθ' ut quotidie tertia parte hora in Lucina convenient. Non bene ergo concludunt illi qui horarum usus antiquis negant, quia vox hora ipsis ignota fuerit; quod summis, etiam vitis placuisse video. Si enim Astronomiæ cognitio tanta penes antiquos fuerit, quanta ab Josepho, & iis qui longe ante Josephum vixerunt, fuisse perhibetur: necesse est ut distinctio diei in horas cognita fuerit. Orpheus sane, vel ex ejus mente Onomacritus, de unigenito quodam (quem Isaacum vel potius Abraamum fuisse patet) hæc in pulcherrimo carmine *περὶ Θεῶν* profert.*

Οὐ γὰρ κέν τις ἴδοι θνητῶν μερόπων κραίνοντα

Ἐἰ μὴ μενογαυῆς τις ἀπορρώξ φύλα ἄωθεν

Χαλδαίων, ἴδρις γὰρ ἔην ἄστροιο πόρεως

Καὶ σοφίης κίνημ' ἀμφὶ χθόνα ὡς πετέλλει.

Nemo enim unquam vidit mortalium hominum imperatorum

Nisi unigenitus quidam oriundus ex antiqua gente

Chaldaeorum, sciens enim erat astri cursus

Et ut sphaera circum terram circumvolent.

Idem de Abrahamo testatur Berosus apud Josephum Orig. I. cap. 8. *μετὰ δὲ τὸν καταλυσμὸν δεκάτη γενεῇ ὧρα χαλδαίοις τις ἦν δίκαιος αἰῆς, μέγας καὶ τὰ εὐεργετὰ ἐμπειροῦ. Post diluvium vero decima generatione quidam apud Chaldaeos erat justus vir magnus, ἔσθ' sideralis scientiæ peritus. Quod de Abrahamo explicat Josephus. Si igitur antiqui illi astronomiæ adeo gnari erant: unde ergo illam cognitionem erant indepti? Josephus testatur,*

patres

patres antediluvianos binis columnis, hanc scientiam mandasse. locus exstat lib. 1. c. 3. de duabus columnis. Et hæc ego observationes fuisse arbitror tam noviluniorum quam Ecclipsion. sicut de Chaldæis idem habet Callisthenes. At qua ratione hæc observari & perscribi possent, nisi dies in partes fuissent distincti? Quid enim exinde commodi? si illo die Novilunium factum fuisse, hoc est lunam esse visam scriberent? nisi una tempus diei annotassent. Certum igitur est divisionem illam in horas antiquissimam esse. Sero tandem hujus usus ad Græcos penetravit, & serius adhuc ad Romanos. Primum namque sciathericum Papyrius Cursor in ædem Quirini intulit; primum in foro usui vulgi destinatum, Catañā Siciliæ capta, constituit M. Valerius Messala: ut est apud Plinium lib. vii. cap. lx. & Censorin. cap. xxiii. Inter omnia solaria sive Horologia, eminebat illud quod ab Augusto in Campo Martio collocatum fuisse, idem Plinius refert. lib. xxxvi. cap. x. *Ei obelisco qui est in Campo Divus Augustus addidit mirabilem usum ad deprehendendas solis umbras dierumque ac noctium magnitudines, strato lapide ad obelisci magnitudinem, cui par fieret umbra Romæ confecto die sextâ horâ: paulatimque per regulas, quæ sunt ex ære incisæ, quomodo singulis diebus decresceret ac rursus auferet: digna cognitu res & ingenio fecundo, &c.* Apud antiquos igitur usus horarum erat sed inæqualium: quæ ex sciathericis, ut dictum fuit, isti usui accommodatis, dignoscebantur: quorum constructionem habes apud Athanasium Kircherum Artis Magnæ lucis & umbræ, lib. v. cap. ii. probl. xiii. quem nisi pigeat consulere poteris. Quoniam vero Sol non semper lumen subministrabat nebulis nubibusque tectus: ne ignari temporis quasi sine die vagarentur, clepsydras antiqui adinventionem: in quibus aqua destillans tempus metiebatur, Cic. lib. ii. de nat. Deorum. *Aut cum solarium, vel descriptum, aut ex aqua contemplare; intellige, declarari horas arte, non casu.* Nec horæ solummodo, sed integræ sic dies mensurabantur. Harpocratio in Lexico. *Διαμετρημένη ἡμέρα μέτρον τὸ ὕδατος ὅτι πρὸς μεμετρημένον ἡμέρας διάστημα ἔσθιν.* *Dimensa dies est mensura aquæ ad mensuratum diei spatium fluens.* Nox iridem his mensuratur apud Cæsarem lib. v. belli Gallici: *Nos nihil de eo percontationibus reperiebamus, nisi certis ex aqua mensuris breviores esse noctes quam in continenti videbamus.* Sic omnium fere actionum tempora ad clepsydram exigebantur: Ad Clepsydram Oratores dicebant. Scholiastes Aristophanis, ad illa verba in Acharnensibus, *ὡς Κλεψύδραν πολλά δὴ συμπόνησαντα,* ita commenatur: *Ἡ Κλεψύδρα ἀγγεῖον ὅστις ἔχον μικροτάτην ὄπην ὡς τὸ πηλόμενα, ὅπερ ἐν τῷ δικαστηρίῳ μέσθιν ὕδατος ἐτίθειτο. ὡς δ' ὄλεθρον ὅτι*

ρήπτες. *Clepsydra vas est, minimum habens foramen in fundo, ad quod, plenum aqua in iudicio positum, rhetores dicebant.* Hinc orta formula ista, aqua hæret, & aquam perdere, ac similes. Metiches quoque scortum amatoribus copiam sui faciebat, donec aqua tota ex Clepsydra defluerat. Athenæ. Deipnosophist. lib. xi i i. Εὐβύλις Κλεψύδρα, ἔπα δ' ἐκλήθη αὐτῆ ἡ ἑτάρα, ἐπειδὴ πρὸς Κλεψύδραν συνεσιάζεν εἰς κωνοθῆν. *Eubuli Clepsydra, sic autem nominabatur illa meretrix, quod ad clepsydram sui copiam faceret, usque dum evacuaretur.* Sic igitur partes diei mensurabant antiqui, & omnes ipsorum horæ, pro diversitate dierum & noctium, inæquales erant. Qua vero ratione ad æquales sive æquinoctiales perducī possent, equidem dicendū esset: nisi instituti ratio aliò nos vocaret. Jam enim in his nimii fuimus. Hoc tamen adjungemus: Cognita diei alicujus quantitate (quod facillime ex data Solis declinatione & Poli elevatione scire poteris, sicut in sphericis explicatur) horas illas quæ duodecim excedunt, in duodecim divide & habebis quæsītum. Sit verbi gratia alicubi maximus dies deprehensus horarum 16. quatuor ergo horas residuas super 12. in duodecim partes æquales distribue; & tum quælibet pars erit 20. min. quæ horis diurnis adde, nocturnis detrahe: & vice versa, in die breviori & nocte longiori. Horas autem rursus in partes minores sexaginta distinxerunt Mathematici; sicut etiam omne totum, propter commoditatem numeri istius: & quamvis sexagesimam in alias sexaginta, atque sic in infinitum progrediuntur: Epiphanius hæresi xxx i v. ex mente Marcossiorum horam in xxx. partes dividit. ἡ ἑώραν φασὶ τὸ δωδέκατον τ' ἡμέρας ἐκ τριήκοντα μοιρῶν κακοσμήθη. dicunt quoque horam, diei duodecimam partem, x x. partibus esse instructam. Judæi & alii Orientales, horam in partes 1080. dispescunt: cujus numeri auctorem faciunt Isascharem. R. Semuel apud Zachut in Juchasin. fol. 40. כִּי יִשְׁכַּח עָלָה לְרַקִּיעַ וְהִבִּיא תַחַת" חֲלֵקֶיהָ. quoniam Isascar ascendit in Cælum & deduxit 1080. partes. Et has partes Aben Ezra ad caput x i i. Exodi vocat יִשְׂרָאֵלִי חֲלֵקֶי partes Israelis &c. Atq; sic quodlibet scrupulum Iudaicum continet tria scrupula secund. cum 20. Mathematicis. Has partes Rabbi Ada postea in minores divisit, ut quævis millesima octoagesima pars haberet minora scrupula 76. Vide de his Magnum Scaligerum, Canonum Isagogicorum lib. tertio, in cap. v. &c. Modum vero convertendi scrupula Iudaica in Mathematica, & viceversa, habes apud Scalig de Emend. temporum lib. i. & Canonum Isagogicarum lib. i. cap. 1. ad finem: ubi tabulam integram hac de re construxit. Nos, cum in hac dissertatione non tanto usui futura sit: illam adscribere nolimus. Id

dixisse suffecerit; unum scrupul. primum, continere in se scrupul. Iudai. 18. Unum vero Iudaicum, scrupula secun. 3" 20" Iuxta quam rationem, proportio institui facillime poterit.

C A P. I V.

Temporis duplex consideratio. Hebdomas Iudeorum: Christianorum. Ejus distinctio in dies, juxta ordinem dierum: juxta ordinē Planetarum ex mente Aegyptiorum. Hujus ordinis ratio redditur ex Harmonia Musica: quæ explicatur. Universum hoc, habet in se, ex mente antiquorum, proportionem $\frac{7}{12}$ $\frac{7}{12}$ $\frac{7}{12}$, vel juxta Macrobiū quater $\frac{7}{12}$ $\frac{7}{12}$ $\frac{7}{12}$ $\frac{7}{12}$. Alia ratio juxta numerationem horarum diei. Ogdoas sive Nundinae Romanorum. Earum auctor. Diebus octo constabant, ut ex veteri Inscriptione probatur. Idem ex Macrobio aliisque confirmatur. Nundina Dea Romanorum. Mares nono, feminae octavo à nativitate die nomen accipiunt. Internundinum quid? Nundinae an feriae sint. De feriis, fastis, profestis, comitialibus diebus. An, & quid feriis agere Romanis antiquis licitum? Vera legis de sabbatho expositio. &c.

OMne tempus vel separatim consideratur vel conjunctim. Separatim quidem ut dies unus, annus unus: conjunctim verò ut plurium dierum mensium annorum systema. Hoc vel à naturâ monstratur vel ab arbitrio solummodo dependet. Priori modo triginta dierum systema mensis vocatur: quod illo fere tempore Luna vetus & nova fiat. Sic 12. mensium lunarium spacium annus vocatur: illo enim ferè tempore, Sol suum circulum absolvit. Quæ ex arbitrio dependent, varia sunt, apud varias gentes. Antiquissimum dierum systema & cum ipso quasi mundo natum, hebdomas est. Hanc enim ipse creator & instituit, & observari voluit: ut mortales, summi Principis Dei ter maximi, exemplum secuti, senis diebus operi vacarent, septimo quiescerent. Hujus igitur usus apud Iudæos semper fuit: sex enim diebus operabantur: septimus dies erat quies lucunditatis ac hilaritatis Domino. Quorum postea exemplum Christiani sequuti: sicut illi in memoriam creationis septimum diem, ita hi in memoriam

moriam reparationis, vitæ ac justificationis nobis per Christi Dei
 resurrectionem partæ, primum diem æternâ observatione sacrum
 esse voluerunt. Distinguuntur vero dies hi apud antiquos numero
 dierum, ut dies primus sit ille quem nos Solis vocamus, dies secun-
 dus Lunæ &c. sic Gen. 1. Fuit mane & vesperi ἡσπρησιν die primo,
 secundo &c. & sic in commentariis Græcorum aliorumque: quos
 secuti computistæ Latini, vocarunt diem solis feriam primam, diem
 Lunæ feriam secundam, Martis feriam tertiam, & sic deinceps. Æ-
 gyptii vero, primi, ut videtur, à Planetis nomina diebus indiderunt.
 Cur vero hoc ordine Planetarū nomina diebus applicuerint, causam
 dat Dio Coccejus Hist. Rom. lib. 37. ubi de Iudæorū Sabbatho agit.
 Verba ipsius hac de re apposui, quæ Xiphilinus Epitomator Dionis in-
 tegre exscripsit. Τὸ δὲ δὴ ἐς τὰς ἀστέρας τὰς ἐπὶ τὰ πλανήτας ὀνομασμένους, τὰς
 ἡμέρας ἀκαίῳ, κατέστη μὲν ὡς Αἰγυπτίω, πάρεστι καὶ ὀπιπῆται ἀνθρώπους, ἢ πάλαι
 ποτε ὡς λόγῳ εἶπεν ἀρξάμενον. Οἱ γὰρ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθαμῆν αὐτῷ, ὅσα καὶ ἐμὲ
 εἰδέναι, ἠπίσταντο. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ πάντες νῦν τοῖς τε αἰλλοῖς ἀπασὶ καὶ αὐτοῖς καὶ τοῖς Ῥω-
 μαίοις ὀπιπῆται, καὶ ἠδὴ καὶ τὸ το σφίσι πάτερον τρόπον πινὰ ὄντι, βεβήχῃ πρὸς αὐτῷ
 διαλεχθῆναι βέλομαι, πῶς τε καὶ τίνα τρόπον ἔτω τέταρτη. Ἦκουσα δὲ δύο λόγους
 ἄλλως μὲν ἡ χρολεπὴς γυναικὴν, θεωρεῖαι πρὸς ἐχθρούς, εἰ γὰρ τις τ' ἀρκενίῳ τ' διὰ τε-
 ασάρων καλυμένῃ, ἢ περὶ πρὸ καὶ τὸ κύρθη τ' μυθικῆς συνέχειν πεπίσει, καὶ ὀπι τὰς ἀστέ-
 ρας τέταρτη, ὑφ' ὧν ὁ πᾶς ἔξερνέ κόσμῳ διείληπ. καὶ τ' τάξιν, καθ' ἣν ἕκαστ' ἀν-
 τὴν ὀπιπῆται, ἐπαγάρῃ καὶ ἀρξάμενον ὑπὸ τ' ἔξω ὀπιπῆται τ' πρὸ κρίσεως διδομέ-
 νης, ἐπιπῆται διαλιστῶν δύο τὰς ἐχθρούς, τ' τ' τετάρτης δεσποτῆν ὀνομασμέναι, καὶ μετ'
 αὐτῶν δύο αὐτῶν ἐτέρας ὀπιπῆται, ὅτι τ' ἐβδόμενῃ ἀφίκοιτο, καὶ πρὸ αὐτῶν τέταρτη ὀπιπῆται
 τῶν ἔπιπῆται ὀπιπῆται, καὶ τὰς ἐφόρους σφῶν θεῶν ἀνακωκῶν ὀπιπῆται τ' ἡμέρας, ἐυρήται
 πρὸς αὐτὰς μισοκῶς πῶς τῆν τὸ ἔξερνέ διακοσμίσει ὀπιπῆται. Εἰς μὲν δὴν ἔτ'
 λέγει λόγῳ. *Quod autem dies ad septem sidera illa, quos Planetas appella-
 runt, referuntur, id ab Ægyptiis haud ita dudum, ut paucis dicam, institutum,
 ad omnes homines dimanavit. Nam priscais Græcis, quantum mihi constat, no-
 tus is mos non fuit: Et quandoquidem is nunc, & apud omnes homines ubique,
 & præsertim Romanos, usitatus est: paucis, qua ratione, & quo pacto ita insti-
 tutus sit, differam: de quo duos sermones accepi, haud ita dissimiles cognitu,
 contemplationi tamen cuidam innitentes. Nam si quis Harmoniam illam,
 qua diatessaron vocatur, qua etiam in Musica primas obtinere creditur, etiam
 ad isthac sidera, quibus omnis cæli ornatu constat, ita transferat, quemadmo-
 dum ordo conversionis uniuscujusque eorum exigit: factoque ab extremo am-
 bitu, quem Saturno tribuunt initio, dein proximè sequentes duos motus præte-
 riens, ad septimam conversionem deveniat: atque hoc modo, diebus singulis,
 eorum inspectores gubernatoresque deos in orbem rediens delingat, assignetque:*
is inve-

is inveniet omnes dies musicâ quadam ratione cœlesti administrationi congruere. Atque hæc prior fertur ratio. Hæc cum paulo obscuriora sint, explicanda erunt. Pythagoras, ut Macrobio placet, primus numerorum proportionem ad Musicam applicuit. Ex omni autem innumera varietate numerorum (verbis hæc potius Macrobiani ex lib. 11. in Somnium Scipionis cap. 1. quam meis exponam) pauci numerabiles inventi sunt, qui sibi ad conficiendam Musicam convenirent. Sunt autem hi sex omnes: Epitritus, hemiolius, duplariis, triplariis, quadruplus, & epogdous. Et est Epitritus, cum de duobus numeris major habet totum minorem & insuper ejus tertiam partem, ut sunt quatuor ad tria. Nam in quatuor sunt tria, & tertia pars trium, id est unum. Et is numerus vocatur epitritus: deque eo nascitur symphonia quæ appellatur διὰ τριῶν. Hemiolius est, cum de duobus numeris major habet totum minorem, & insuper ejus medietatem, ut sunt tria ad duo: nam in tribus sunt duo, & media pars eorum, id est unum. Ex hoc numero, qui hemiolius dicitur, nascitur symphonia quæ appellatur διὰ τετρας. Duplariis numerus est, cum de duobus numeris minor bis in majore numeratur, ut sunt quatuor ad duo: & ex hoc duplari numero nascitur symphonia, cui nomen est διὰ πέντων. Triplariis autem, cum de duobus numeris minor ter in majore numeratur, ut sunt tria, ad unum; & ex hoc numero symphonia procedit, quæ dicitur διὰ πέντων ἢ διὰ τετρας. Quadruplus est cum de duobus numeris minor quater in majore numeratur, ut sunt quatuor ad unum, qui numerus facit symphoniam, quam dicunt δις διὰ πέντων, &c. Vid. cap. ejusdem, secundum, libri laudati. Concordantia igitur sive Harmonia διὰ τριῶν procedit ex epitrito, & est, ut tria ad quatuor. Ponantur nunc omnes sphaeræ æquales, sibi invicem in circulo succedentes, ut primus sit Saturnus, inde Jupiter, tum Mars, postea Sol, Venus, Mercurius, Luna, rursus Saturnus, Jupiter, Mars, &c. Incipiat igitur aliquis numerare à Saturno, & huic unum diem tribuat: inde, quia vult harmoniam, & διὰ τριῶν, sumat ἢ ἐπιτριτον sive illum qui post tertium est, hoc est quartum: Solem nempe & huic sequentem tribuat. Rursus sumat ἐπιτετρας respectu Solis, Lunam: inde, ἐπιπεντας respectu Lunæ, Martem. Sic enim sequuntur se invicem Luna, Saturnus, Jupiter, sunt tres; sequitur quartus Mars, & est post tres illos; & proportio est διὰ τριῶν, quia est ut tria ad quatuor. Eodem modo Martem sequitur Mercurius, Mercurium Jupiter, Iovem Venus, & denique Venerem rursus excipit Saturnus. Nec tamen hoc modo; antiqui universum diviserunt. Cælum enim & universum, harmonia constare dicebant, quæ dicitur διὰ πέντων. Quæ ex duplari numero constat, & habet se ut quatuor ad duo. Achilles Tattius in Arat. τέταρον δὲ ἔστι διασημάτων ἑξή

φόγγων ὑπὸ τῆς κεντρικῆς τῶν μέγχι τῆ ζωδιακῆς τῆς διάστημα συμφωνίας τὴ παρὰ
 τοῖς μουσικοῖς λεγόμενης διὰ πασῶν. *Horum vero Planetarum soni, ab infimis locis ad Zodiacum, habent differentiam illam qua est Symphonia, apud Musicos dicta διὰ πασῶν.* Macrobius tamen ad quater διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε progreditur. *Sunt igitur Symphonia quinque, id est, διὰ τεσσάρων, διὰ πέντε, διὰ πασῶν, διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε, καὶ δις διὰ πασῶν.* Sed hic numerus Symphoniarum ad Musicam pertinet: quem vel flatus humanus intendere, vel capere potest humanus auditus. *Ultra autem se tendit harmonia caelestis accessio, id est usque ad quater διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε, vid. Platonis Timæum, & in eum locum commentatorem Macrobius, cap. 11. lib. 11. in Somnium Scipionis.* Altera ratio simplicior videtur. Ἐπεὶ δὲ, inquit Dio loc. laud. ὁδε. *Τὰς ὥρας τὴ ἡμέρας, καὶ τὴ νυκτὸς ὑπὸ τὴ ὀρώτης ἀρξάμενοι ἀειμέην, καὶ ἐκείνην ἢ πρὸ Κρόνου διδίδες, τὸ ἔπειτα τῶ Διὶ, καὶ τῆ Ἰνῶν Ἄρει, τετάρτην Ἡλίω, πέμπτην Ἀφροδίτῃ, ἕκτην Ἐρμῇ, καὶ ἑβδόμην Σελήνῃ; καὶ τὸ τὰ ἕξιν τῆς κύκλων καὶ ἢ Ἀιγύπτιοι τοσούτην νομίζουσιν, καὶ ἔτι καὶ αὐθις πειθήσας, πάσης γὰρ ἔτω τὰς τέσσαρας καὶ εἰκοσι ὥρας περιελθὼν ἐνυρήσεις τὸ πρῶτὸ τῆς ἑπτάτης ὥραν ἐς τὸ ἥλιον ἀφικνεύμενην, καὶ τὰ το καὶ ἐπὶ ἐκείνων τῆς τεσσάρων καὶ εἰκοσιν ὥρων καὶ τὸ αὐτὸν τοῖς ἀρξάμενοι λόγον πρῶτος τῆ σελήνῃ τὴ ὀρώτην τῆς τῆς ἡμέρας ὥραν ἀναδήσεις, καὶ ἔτω καὶ διὰ τῆς λοιπῶν περιέσση, τὸ περιήκοιτα ἑαυτῇ Θεὸν ἐκείνη ἡμέρα λήψῃ.* Altera haec est. *Horas tam noctis quam diei numerata à prima incipiens: eamque Saturno tribue: sequentem Iovi: tertiam Marti, quartam Soli, quintam Veneri, Mercurio sextam, septimam Lunæ. secundum ordinem orbium, quem eo, quo perhibui modo, Ægypti tradunt. Hocque aliquoties factò ubi per viginti quatuor horas circumiveris, primam subsequentis diei horam invenies Soli obtingere. Iam si huius quoque diei horas viginti quatuor eodem modo tractes, ad Lunam referes primam tertie diei horam: sique eodem modo reliquos etiam dies percurreris, quævis dies sibi congruentem Deum accipiet. Quævis hora diei habet sibi præsentem Planetam quandam: toti vero diei is præest, qui primæ horæ dominium obtinet, & ex eo dies etiam denominationem habet. Ut vero hæc melius percipi possent; adjunximus tabellam, in qua, primum septem Planetæ notantur: inde horæ subscribuntur juxta ordinem, & 1. hora. monstrat in summo lineæ, quis illi horæ præsit, totique diei nomen det.*

Satur.	Iupit.	Mars.	Sol.	Ven.	Merc.	Luna.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
22.	23.	24.	1.	2.	3.	4.
5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
19.	20.	21.	22.	23.	24.	1.
2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
23.	24.	1.	2.	3.	4.	5.
6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
20.	21.	22.	23.	24.	1.	2.
3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
24.	1.	2.	3.	4.	5.	6.
7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
21.	22.	23.	24.	1.	2.	3.
4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.

Hæc ergo dierum hebdomadis ratio est: quæ quidem ut ex Dione vidimus, temporibus Commodi, etiã Romanis in usu fuit. Antiqui tamen Romani: non hebdomade, sed ogdoade, videntur fuisse usi: adeoque nonus quisq; dies festus erat apud antiquos, inde nundinæ dicuntur. Constitutionem harum Romulo tribuit Dionysius Halicarnassæus. lib. 11. Ἀλλὰ τοῖς ἀντοῖς τὸν τε πολυμυκὸν καὶ τὸν γεωργικὸν ἑτάξε βίον. Εἰ μὲν εἰρήνην ἀγορεύειν, ὅπῃ τοῖς κατ' ἀρχὴν ἔργοις ἐθίζων ἀπαρτὰς μένειν, πλὴν εἴ ποτε δεηθῆεν ἀγορεύειν, τότε δ' ἐπεὶ ἄστυ συνίοντας, ἀρχεῖν, ἐνάτην οὐκ ἔχων ἡμῶν ἢ ἀγορεύει. Sed iisdem tam bellica, quam rustica injunxit munia; in pace omneis affvefaciens: ut ruri manentes incumberent operi, nisi si quando

mercato opus esset: tunc enim in urbem iri posse, ac emi emenda, non quaque die nundinis assignata. Et hanc rationem ad tempora usque Augusti durasse, idem lib. v i i. testatur. Αἱ δὲ ἀγοραὶ Ῥωμαίοις ἐγίνοντο ὡς καὶ μέχρι τῆς κατ' ἡμᾶς χρόνον δι' ἡμέρας ἐνάτης. Ἐν δὲ ταύταις συνίοντες ἐκ τῆς ἀρχῆς οἱ δημοτικοὶ εἰς τὸ πόλιν, τὰς τε ἀμείψεις ἐπιτεῖνον τῆς ὠνίων, καὶ τὰς δίκαις παρ' ἀλλήλων ἐλάμβανον, τὰ τε κρινὰ, ὅσων ἦσαν κύριοι, καὶ τὰς νόμους, καὶ ὅσα ἢ βελὴ ὅπῃ ἐπέφειεν αὐτοῖς, ψήφον ἀναλαμβάνοντες, ἐπικύρουν. Τὰς δὲ μεταξὺ τῆς ἀρχῆς ἐπέφειεν ἡμέρας, αὐτεργοὶ τε ἄνθρωποι οἱ πολλοὶ καὶ πέντης, ἐν τοῖς ἀρχαῖς διέτεινον. Nundinæ autem Romæ sunt, sicut ad nostra usque tempora continuatum est, nono quoque die. Iis plebs agrestis in urbem confluebat, venaliaque permutabat, & jure inter se agebat, & suffragia ferebat de negociis publicis, de quibus leges ipsi arbitrium mitterent, vel senatus ad eam referret. Reliquis septem diebus intermediis ruri degebat, quod magna pars ob paupertatem operaretur manibus.

nibus. Nundinæ ergo Romanæ, temporibus Dionysii, qui sub Augusto floruit & scripsit, in usu fuerunt: quibus post septem dierum labores plebs feriebatur. Unde manifestum nundinas vocatas fuisse, quæ nono quoque die recurrerent: adeoque vere, ogdoas totum systema fuerit; in quo septem dies labori dicati erant, octavus ocio. Atque hanc dierum divisionem, etiam confirmat Hemerologium Augusti, quod, Romæ, ante aliquot annos, effossum est. Illic enim dies Ogdoadis notantur literis A. B. C. D. E. F. G. H. quæ rursus de novo incipiunt, & sic per totum vagantur annum. Hemerologii illius saxo inscripti mensẽm unum subjunximus.

A. KAL. IAN. F.
 B. F.
 C. C.
 D. C.
 E. NON. F.
 F. F.
 G. C.
 H. C.
 A. AGON.
 B. EN.
 C. CAR. AP.
 D. C.
 E. EID. AP.
 F. EN. DIES VITIOS.
 G. CAR. Ex. S. C.
 H. C.
 A. C.
 B. C.
 C. C.
 D. C.
 E. C.
 F. C.
 G. C.
 H. C.
 A. C.
 B. C.
 C. C.
 D. C.
 E. F.
 F. N.
 G. C.
 XXXI.

Sed inter omnes optimè de nundinis disputat Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. xvi. *Harum Nundinarum originem quidam Romulo assignant, quem communicato regno cum T. Tatius, sacrificiis & sodalitatibus institutis nundinas quoque adiecisse commemorant: sicut Tuditanus affirmat. Sed Cassius Servilius Tullium fecisse Nundinas dicit: ut in urbem ex agris convenirent, urbanas rusticisque res ordinaturi. Geminus ait diem nundinarum, exactis jam regibus cepisse celebrari: quia plerique de plebe, repetita Ser. Tullii memoria, parentarent ei nundinis: cui rei etiam Varro consentit. Rutilius scribit Romanos instituisse nundinas, ut octo quidem diebus in agris rustici opus facerent: nono autem die, intermissa rure, ad mercatum legeſque accipiendas, Romanam venirent. Octo diebus; hoc est, si priores nundinæ una comprehendantur: alias septem saltem dies fuere inter duas nundinas, ut ex Dionysio observavimus: quod idem sequentia Macrobius verba confirmant. Est etiam Nundina Romanorum Dea, à nono die nascentium nuncupata, qui lustricus dicitur. Est autem lustricus dies quo infantes lustrantur, & nomen accipiunt: sed is maribus nonus, octavus est feminis.* Quis negabit nonum

nonum diem nativitatis numerari: non illum qui à die natali nonus est, is enim ipsius nativitatis decimus foret: sed octavum? Sit enim Titius Calendis hoc est primo die Februarii natus: V. Eidus Februa. five .i. x. dies erit ipsi lustricus. At inter primum & nonum septem saltem dies sunt. Confirmant hoc idem, Varro in præfatione lib. 11. Itaque annum ita dividerunt ut nonis modo diebus urbanas res usurparent: reliquis septem ut rura colerent, & Columella lib. 1. in præfat. Nundinarum etiam conventus, manifestum est propterea usurpatos, ut nonis tantummodo diebus urbana res agerentur, reliquis administrarentur rustica. Miror igitur Antonium Silvium, cap. v. Commen. in leg. XII. Tabularum, novem dies integros nundinis tribuisse. Non igitur exacto nono, sed incipiente, Nundinæ agebantur. Unde & Nundinæ quasi Novendinæ dictæ sunt. Plautus in Aulular. act. II. scen. IV. *Cocus ille Novendinalis est; in nonum diem solet ire coctum.* Explicat, quid sit novendinalis cocus, qui in nonum diem, non exacto die, sed in nonum diem, solet ire coctum. Spacium vero septem dierum, internundinum vocabatur: ut apud Macrobius Saturn. 1. cap. XVI. *Eare etiam candidatis usus fuit, in comitium nundinis venire & in colle consistere; unde coram possent ab universis videri. Sed hæc omnia negligentius haberi capta, & post abolita: postquam internundino etiam, ob multitudinem plebis, frequentes adesse ceperunt.* Quod autem principio dicebam, nonum quemque diem festum fuisse, id ex Dionysi loco argui posset. *Ἐν δὲ ταῦταις συνιόντες ἐν τῷ ἀγῶνι οἱ δημοτικοὶ εἰς τὸ πᾶν, τὰς δὲ ἀμειψίας ἐπιέντο τῆς ὀνίων, καὶ τὰς δίκας παρ' ἀλλήλων ἐλάμβανον, τα τε κοινὰ ὅσων ἦσαν κύριοι, καὶ τὸς νόμους, καὶ ὅσα ἢ βελὴ ὀπιτρέψαι αὐτοῖς, ψῆφον ἀλαμβόνοντες ἐπεκύρων.* His plebs in urbem confluebat, & permutationem rerum venalium instituebat: & suffragia ferebat, de rebus quidem communibus, quarum domini erant, juxta leges: de aliis, quantum senatus ad eam referret. &c. At verò hæc die festo agere non licebat. Si enim Macrobio fides. Saturn. 1. cap. XVI. *Numa dies omnes aut festos, aut profestos, aut intercisos vocavit. Festi Diis dicati sunt. Profesti hominibus, ob administrandam rem privatam publicamque concessi. Intercisi Deorum hominumque communes sunt. Festis insunt sacrificia, epulae, ludi, feriae. Profestis, fasti, comitiales, comperendini, stati, præliaves. &c. Et cum Fasti dies sint quibus licet fari Prætori tria verba solemnia, do, dico, addico. Inter fastos igitur nundinæ erunt; quibus jus agrestibus dicebatur. Imo ne fasti quidem erunt, quando quidem fastis lege quidem agi possit, cum populo non possit.* At nundinis cum Populo persæpe actum fuisse, antea demonstravimus. Comitiales igitur erunt, quibus utrumq; licuit: adeoq; fastis minus sacri unde nec inter ferias censeri

debent. Sed & cum nullum opus feriis facere licitum sit ; nundinæ, quibus mercimonia maxime vigeant, à feriis merito excludi debent. Litem hanc dirimere videtur Cajus Licinianus lib. secund. ait enim *nundinas Iovis ferias esse : siquidem Flaminiæ omnibus nundinis in regia Iovi arietem soleat immolare : sed lege Hortensia effectum, ut fastæ essent, uti rustici, qui nundinandi causâ in urbem veniebant, lites componerent. Nefasto enim die Pratori fari non licebat.* Atque eapropter apud antiquos Romanæ religionis procuratores controversum erat, utrum ad ferias referri deberent nundinæ, nec ne. Titus enim de feriis scribens, Nundinarum dies non inter ferias retulit, sed tantum solemnes vocavit. Iulius quoque Modestus affirmat, Messala Augure consulente Pontifices, an Nundinarum Nonarumque dies feriis tenerentur, respondisse eos, nundinas sibi ferias non videri. Et Trebatius in libro primo religionum ait, nundinis magistratum posse manumittere, iudiciaque adjicere. Sed contra Iulius Cæsar decimo sexto Auspicio- rum libro negat, nundinis concionem advocari posse ; id est cum populo agi : ideoque nundinis Romanorum, haberi comitia non posse. Cornelius etiam Labeo, primo Fastorum libro, nundinas ferias esse pronunciat. Hæc Macrobius Saturn. i. cap. xvi. Atque sic quidem Romani, natura duce, summi creatoris exemplum sunt sequuti. Is enim, posteaquam senis diebus totius mundi creationem absolvisset, septimo demum quievit, eundemque sanctificavit ; mortales suo docens exemplo, requiem aliquando laborum, non optandam modo esse, sed etiam quærendam. Unde & postea, de septimi diei quiete, legem populo suo dedit, ut esset quo homines jumentaque se reficerent : cujus legis tam rigidus custos exstitit, ut reum morte plecti iusserit. Non ergo mirum est, si Iudæi tam rigide Sabbathum observent, ut ne quidem ignem attingere ausint, quamvis illis id necessitas suadeat ; quod præsentem me aliquando Iudæo obtigit. Cum enim, structo è cespite, ad Belgarum institutum, foco, adfideremus ; contigit fortè incensum cespitem in tabulatum decidere : hunc miserrimus ne attingere quidem ullo modo ausus fuit, Hospitam tantum inclamabat. Et hæc tam rigida Sabbathi observatio, maximorum sæpe incommodorum causâ exstitit. Etenim hanc propter in Pompeji potestatem venere : propter quâ antea gravem etiam Dominum Ptolomæum Lagi acceperant, quod notat Agatarchides apud Ioseph. Originum l. xi. c. i. Εἰς τὸ ἔθνος Ἰουδαίων λεγόμενον, οἱ πόλιν ὀχυρὰν καὶ μεγάλην ἔχοντες Ἱεροσόλυμας ταύτην ὑπερέδον ὑπὸ τοπλεμαίῳ γενομένην ὄψα λαβεῖν ἔδελθόντες, ἀλλὰ διὰ τὸ ἄγιστον δεῖσιδιμονίαν χαλεπὸν ὑπεμείναν ἔχον δεσπό-

ἄσπιτον. Romani quidem non ita obstricti erant: Credebant tamen ferias pollui, si opus die festo ageretur. Quid vero festo die agere licuerit, & quid non, optime expressit Macrobius, loco sapius laudato: *Affirmabant autem sacerdotes pollui ferias, si indictis conceptisque opus aliquod fieret. Præterea Regem sacrorum Flaminesque non licebat videre feriis opus fieri. Et ideo per præconem denuntiabant ne quid tale ageretur: & præcepti negligens multabatur. Præter multam vero affirmabant, eum qui talibus diebus imprudens aliquid egisset, porco piaculum dare debere: prudentem expiare non posse, Scævola Pontifex asseverabat. Sed Umbro negat eum pollui qui opus vel ad Deos pertinens sacrorumve causa fecisset: vel aliquid ad urgentem vitæ utilitatem respiciens actitasset. Scævola denique consultus, quid feriis agi liceret: respondit, quod prætermisissimum noceret. Quapropter si bos in specum decidisset, eumque Paterfamilias adhibitis operis liberasset, non est visus ferias polluisse: nec ille, qui trabem tecti fractam fulciendo ab imminente vindicavit ruina. Vnde & Maro omnium disciplinarum peritus, sciens lavari ovem, aut lanæ purgandæ, aut scabiei curandæ gratia, pronuntiavit, tunc ovem per ferias licere mersari, si hoc remedii causa fieret.*

Balantumque gregem fluvio mersare salubri &c.

Adjiciendo enim salubri, ostendit avertendi morbi gratia tantummodo, non etiam ob lucrum purgandæ lanæ causa fieri concessum. Et sane, quamquam cibos Sabbatho parare, Judæis lege vetitum fuerat: bovem tamen è fossa Sabbatho educere, pro piaculo non habebatur, cum neque uspiam disertis in scripturâ verbis prohibeatur. Unde & Christus, Judæis, propter sanatum Sabbatho hydropicum, infensis, hoc idem objicit: quod minimè fecisset, nisi tum Judæis hoc in more fuisset. Unde manifesta fit hodiernorum sycphantia, qui nihil tale Sabbatho committi volunt; non bovem solummodo aut equum, sed & hominem forte, deserturi si Sabbatho vitæ periculum adiret. Sed mittamus istos cum sua devotione: nobis suavissimi servatoris IESU Christi vox certiolem legis de Sabbatho expositionem dabit: qui ita hanc exponit, *quod bonum Sabbatho facere liceat.* Miserum nempe hominem à morbo liberare: ad quod & nobis exemplo suo præivit. Qua autem ratione Sabbathum, sive quies septimi diei in primum hebdomadis translata sit, non hujus loci est dicere. Antiquam sanè Ecclesiam, utrumque diem, paulo solemniori ritu sacrum habuisse, ex Patrum scriptis colligi videtur. sed de his alibi, Deo volente. Quibus vero nominibus ferias hebdomadarum Turcæ ac Persæ distinguant; de iis vide Illustriss. Scaligerum, de emend. lib. 1. &c. ut & de indigenarum Indiæ Occidentalis Triscæ decade. Hæc de diebus in genere, quo-

quorum quivis, uno terræ aut primi mobilis circumgyratione, absolvitur: nunc ad motum secundum digredimur.

C A P. V.

Motus secundus quid? & quotuplex? de motu fixorum, ut & trium superiorum Planetarum. Copernici inventum, pro demonstrando eorumque Martis. Tychonis Braheii hypothesis melior. Anni Planetarum juxta antiquos. Achilles Tatius emendatus. Anni eorundem juxta recentiores. Solis & Lunæ motus, in temporibus præcipue observantur. Sol idem qui Liber: & Luna Ceres. Motus Solis accuratius exponitur. De Perigeo & Apogeo: ut & Eccentricitate Solis. Lunæ motus Periodicus & Synodicus: quorum hic saltim in tempore dimetiendo locum habet. Tabulæ, mediorum motuum Solis & Lunæ, Periodo Iulianæ, applicatæ. Usus earum.

MOTUS secundus est, quo spheræ, juxta antiquos, vel stellæ omnes, tam fixæ, quam errantes, proprio motu, ab occasu versus ortum tendunt. Hic quamvis varius esse possit: ad octo tamen classes generales commode reduci videtur. Omnes enim stellæ quæ in extimo cælo hærent, junctim, ac uno quasi motu ab ortu versus occasum feruntur. Hic motus, quia tardissimus est, ab antiquis observatus non fuit. Primus Hipparchus motum aliquem fixis attribuit; quod postea confirmavit Ptolomæus. Quanto vero tempore, unum, in circulo suo, gradum absolvant, non tam accurate ab antiquis definitum est. Recentiores autem, ex accuratissima observationum collatione tam antiquorum quam recentiorum Astronomorum, deprehenderunt, fixas, uno anno æquali, juxta medium motum, non ultra promoveri, quam 49" secundis 45''' tertiis: adeoque, in annis 72½ unum gradum absolvere. Vide quæ de his accuratissime disputat Clarissimus Longomontanus lib. Theori 1. cap. 1. Comment. 111. sive de stellis fixis.

*Proximus, has, longo, sed proximus, intervallo
Saturnus sequitur.*

quem Iupiter excipit: & hunc Mars. Et hi tres uno ferè eodemque modo

modo moventur, circulos saltem suos dissimilibus temporum spaciis absolvunt. Quod enim Mars biennio, id Iupiter x i i. Saturnus x x x. ferè annis, efficiunt. Quæsitum fuit, cur, cum Sole superior Mars sit: terris tamen interdum propior appareat? quod ipsum Jovi quoque aliquando contingere videtur. Dedit hoc causam Copernico, Astronomo eminentissimo, Solis & terræ loca immutandi. Illo namque ad centrum universi hæere jussu, terram in Eccliptica circa solem circumrotavit. Propter quam causam, Mars nunc propior, nunc remotior videbatur: quod Schemate quidem rectius demonstrari poterat: si Astronomica tractare animus esset. Et ingeniosa quidem fuit hæc revolutio; quæ ab omnibus jure admitti debebat, ni symmetriam pulcherrimi hujus universi planè tolleret: de quo capite secundo dictum fuit. Melioribus igitur auspiciis ac successu, æternum seculi ac Patriæ suæ decus Tycho Brahe Ottonides Nobilis Danus, Astronomicarum rerum, si quis unquam, longè peritissimus, aliam introduxit Hypothesin: in qua situm Planetarum ex mente Ægyptiorum retinet: centra saltem circulorum in quibus moventur immutavit. Nam cum ex antiquorum doctrinâ, omnium sphaerarum commune punctum terra esset, circa quam omnium centra invenirentur: hic primus ita rem ordinavit, ut Sol quidem & Luna, & stellæ fixæ Centra sua circa terram haberent: reliqui Planetæ omnes Solem mundi oculum, Planetarum omnium regem, observarent; & circa ipsum moverentur. Quo quidem pulcherrimo invento id consequutus est: ut & causâ, diversi, Martis cæterorumque Planetarum, situs daretur: & naturæ suæ *συμμετρία* conservaretur. Ita quidem tres supremi Planetæ Saturnus, Iupiter, Mars, Solem pro centro habent, à quo tamen tanto remoti sunt intervallo, ut intra ipsorum circulorum Peripheriam, terra comprehendatur. Inferiores vero bini, Venus & Mercurius etiam circa solem moventur: horum tamen circuli terram minime includunt. De tempore, quo Planetæ cursum absolvant suum, ita disputat Plutarchus ex mente Philosophorum antiquorum. lib. i i i. de placitis Philosophorum tit. *περὶ ἐνιαυτῶν*. de annis. *Ἐνιαυτὸς ἔστι κρόνου γὰρ ἐνιαυτῶν αἰὲς οὐδ' ὀ* *Α' Διὸς ἧ' Β. Ἀφροδίτης Διοῦν, Ἡλίου Ἰ' Β. μῆνες οἱ δ' αὐτοὶ Ἐρμῆος κ' Ἀφροδίτης. ἰσίδρομοι γ'. Σελήνης ἡμέραι Λ. ἕτος γδ' ὁ τέλει ὀ μὴν ἀπὸ Φαύσεως εἰς ὄνοδον.* Annus quidem Saturni est Periodus annorum xxx. Iovis vero x i i. Martis duum. Solis x i i. mensium. iidem Mercurii & Venæ. equalis enim celeritatis sunt. Luna dies x x x. hic enim perfectus mensis à visione ad Synodum. Achilles Tattius in Prolegomenis ad Arati Phænomena tit. *Τίς ὁ καλέμενος μέγας ἐνιαυτὸς*, quis sit ille qui vocatur

magnus annus, &c. pag. edit. Floren. 89. Πάλιν, inquit, ὁ φασὶν ὅ τῶ χρόνῳ ἀσῆρ παραγίνεσθαι ἀπὸ ζώδιου ὅτι ζώδιον, παχυμερῶς μὲν καὶ πλατυπικῶς ἔστι τετακόντα, ἀπὸ δὲ σημείου ἢ σημείων ἀποκαθίσταται ἐν ἑτῶν μυριάδι τετακόντα πέντε, καὶ ἔστι ἐξ ἀκοσίοις τετακόντα πέντε ἔτος δὲ ὅτιν ὁ καλούμενος μέγας ἐνιαυτός. ὁ δὲ τῶ διδῶς ἀσῆρ ὁ δῶτερον φασὶν παραγίνεσθαι ἀπὸ ζώδιου ὅτι ζώδιον πλατυπικῶς καὶ παχυμερῶς ἔστι Ἰ.Β. ἀπὸ δὲ σημείου ὅτι σημείον ἀποκαθίσταται ἐν μυριάδι ἑτῶν ἑξήκοντα καὶ ἑπτὰ χίλιον. ὁ δὲ τῶ ἀρεῶς φασὶν ἔχει ἀπὸ ζώδιου ὅτι ζώδιον δι' ἑτῶν δύο, καὶ ἀπὸ σημείου ὅτι σημείον ἐν μυριάδι ἑτῶν Ἰ.Β. ὁ δὲ τ' ἀφροδίτης (Ita in Florentina editione, quae nunc nobis ad manum est, legitur, quod nos emendamus, & scribimus pro Ἀφροδίτης, Σελήνης, manifesto sensu, & sic Petavius in sua editione legit, quod post observavimus.) φασὶν ἔχει ἀπὸ ζώδιου ἐπὶ ζώδιον καὶ μῆνα ἕκαστον. ὁ δὲ ἡλιος ἐν τῇ ἡμέρῳ καὶ λεπτοῖς. ὁ δὲ χρόνος καλεῖται ἐνιαυτός ἡλιακός. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀφροδίτης καὶ τῶ ἕρμῃ σὺν τῶ ἡλίῳ, δι' ἐνιαυτῶ ἀπὸ ζώδιου ὅτι ζώδιον φασὶν ἔχει. ἕτερον δὲ ἰσοπαχεῖς εἶσι. Rursum primus Planeta, qui est Saturnus, promovetur ab uno Zodiaci signo ad idem per annos x x'. late loquendo; à puncto vero ad idem punctum restituitur annis 350635. hic est qui vocatur annus magnus. Iupiter numero secundus, provehitur à signo Zodiaci ad idem, late & late, annis xii. à puncto vero ad punctum 170620 annis. Mars vero percurrit circulum à signo ad idem 11. annis. Restituitur eidem puncto post annos 120000. Luna vero menstruo spacio à signo ad idem provehitur. Sol vero cccclxv. diebus & particula: quod tempus annus solaris vocatur. Simili modo & Venus & Mercurius, una cum sole, annuo spacio ad idem signum, unde digressi sunt, perveniunt. Aequali enim celeritate fere polent. Accuratus ea per scripta habes apud Geminum, in Isagoge pag. 4. Edit. Petavii. Ἐπὶ δὲ τῶ ἡλίου ἀπλάνων ἀσῆρων σφαιρῶν κείται φαίνων ὁ τῶ χρόνῳ παραγινόμενος ἀσῆρ. ἔστι δὲ μὲν ζωδιακὸν κύκλον ἐν ἑτῶσι λέως ἕξ ἡμέρας διαπερεύει. τὸ δὲ ἐν ζώδιον ἐν δύοσιν ἔστι καὶ ἑξήμισιν. Ἐπὸ δὲ τῶ φαίνοντα κατὰ τὸν αὐτῶ φέρεται φαίνων ὁ τῶ χρόνῳ παραγινόμενος ἀσῆρ. ἔστι δὲ τῶ ζωδιακὸν κύκλον περὶ εὐεῖ ἐν ἑτῶσι Ἰ.β. τὸ δὲ ἐν ζώδιον ἐν ἐνιαυτῶ. Ἐπὸ δὲ τῶ τῶ τετακόντα πυρόνης ὁ τῶ ἀρεῶς. ἔστι δὲ τῶ μὲν ζωδιακὸν κύκλον διέρχεται ἐν δύοσιν ἑτῶσι, καὶ ἑξαμήνην. τὸ δὲ ζώδιον ἐν δύοσιν ἡμισί. τῶ δὲ ἕρμῃ ἡμέρας κατέχει ὁ ἡλιος, ἐνιαυτῶ διαπερεύει τῶ ζωδιακὸν κύκλον, τὸ δὲ ζώδιον ὡς ἕξ ἡμέρας ἐν μῆνι. κατὰ τὸν φασὶν ἔχει φασφός ὁ τῶ ἀφροδίτης ἀσῆρ. ἔστι δὲ ὡς ἕξ ἡμέρας ἰσοπαχεῶς κινεῖται τῶ ἡλίῳ. Ἐπὸ τῶ τῶ ἕρμῃ ἀσῆρ κεί, καὶ αὐτὸς τῶ ἰσοπαχεῶς κινεῖται τῶ ἡλίῳ. κατὰ τὸν φασὶν πάντων φέρεται ἡ σελήνη, ἐν ἡμέρῳ καὶ καὶ τῶ καὶ τῶ διαπερυσμένη τῶ ζωδιακὸν κύκλον, τὸ δὲ ζώδιον ἐν ἡμέρῳ β' καὶ τετάρτῳ μέρει τῶ μῶς ἡμέρας ὡς ἕξ ἡμέρας. Sub sphaera stellarum fixarum ponitur stella Saturni: Graecis φαίνων id est lucens dicta. Haec stella Zodiacum circulum in triginta fere annis peragrat. Vnum vero signum duobus annis & sex mensibus. Sub Saturno, eoque inferius,

fertur Iovis stella, quæ Græcis α vocatur. peragrat autem Iupiter Zodiacum in duodecim annis: unum vero signum in anno uno. Sub Iove sita est stella Martis, Græcis ρ vocata. hæc stella Zodiacum conficit annis duobus & sex mensibus: unum vero signum duobus mensibus & dimidio. Proximum locum obtinet Sol, uno anno Zodiacum peragrans, unum autem signum uno fere mense. Inferior sole est Lucifer, id est stella Veneris. hæc fere aequali velocitate cum sole movetur. Sub Venere collocatur Mercurii stella, quæ & ipsa soli est æqualis in motu. Infima omnium est Luna, quæ diebus 27. $\frac{1}{2}$ Zodiacum percurrit & una fere quartaparte unius diei. Et hæc antiquorum observatio fuit. Recentiorum aliæ sunt hypothefes: qui tamen in tribus superioribus fere cum antiquis conveniunt. Saturnus enim ex calculo Longomontani, vel Lansbergii, motum suum in longitudinem absolvit annis Iulianis communibus 29. diebus. 155. horis 3. 24 min. Iupiter autem annis Iulianis 11. diebus 313. horis 14.44 min. Mars anno 1.321 diebus, 22. horis, 17 min. Solis revolutionem 365. diebus 5. horis & 49 min. Lunæ verò 29. diebus, horis 12. 44 min. 3 sec. terminant. Numeratur vero hujus motus non proprii circuli respectu, sed longitudinis à Sole. De quibus postea. In Veneris ac Mercurii calculo variant. Longomontanus duplicem supponit in Venere & Mercurio Anomaliam. Priorem Eccentrici vocat, quæ utriusque stellæ fere convenit: alteram Orbis. Iuxta quam Venus quidem suum cursum absolvit, paulo minus biennio, anno nempe uno & diebus 218. horis 15.36 min. 39 sec. adeoque cum Marte fere convenit: Mercurius autem spacio quadrimestri fere, diebus nempe 115. hor. 21. 3. minut. 24 sec. Hic est ille motus ipsi cælo, si antiquis fides, contrarius; quem tamen liberrimo gressu, nullo cogente aut resistente, Planetæ ipsi efficiunt. Habent autem omnes communem quandam viam, atque semitam eandem, per quam eunt redeuntque. Circulus hic Zodiacus vocatur: qui tamen Zona potius est, quam Circulus: cum latitudinem satis magnam habeat. Luna enim ipsa quinque interdum gradus & ultra declinat. Limes vero communis Ecliptica est; Via solis alias vocitata; quam ubi Luna transiverit fitiens, obscuracionem facit: plena patitur. Cum vero de tempore hic agamus, istorum saltem corporum motum exponere animus est, quæ ad temporum dimensionem ab omnibus gentibus maxime adhibentur. Sunt illa duo Sol & Luna, de quibus ita Virgilius:

----- Vos ò clarissima mundi

Lumina labentem cælo qui ducitis annum

Liber & alma Ceres.

Solem & Lunam intelligit. Liber enim ipse est Osiris & Apollo sive Sol: sicut Ceres Isis & Luna, ut est apud Diodorum lib. 1. quod ipsum Orphæus confirmat.

Τήκων ἀθέρα δ' ἴον ἀκίνητον πρὶν ἔσθαι

Ἐξανέφρη θεοῖς ὄσον κάλλιστον ἴδεαυ.

Ὅν δὴ νῦν καλέου φαίνετ' αὖ καὶ δόνησον,

Εὐβελήα τ' ἀάκτα καὶ ἀνταύγειν αἰείδηλον

Ἄλλοι δ' ἄλλο καλέου ἐπιχθονίων ἀνθρώπων.

Πρῶτ' ὁ δ' ἐς φάει ἦλθε, δεινύστες δ' ἐπικλήθη,

Ὀύνακα δεινῆ κατ' ἀπίρονα μακρὸν ὄλυμπον, &c.

Liquefaciens aethera divum, immobilem antea existentem

Manifestavi Diis Venustatem pulcherrimam visu.

Hanc alii vocant φαίνετ' & Dionysum, sive Liberum,

Bonumque consilio Regem, & resplendentem valde manifestum

Alii vero aliter vocant mortalium hominum.

Primus vero in lucem venit, & Dionysos vocatus fuit,

Quod circumagatur circa immensum magnum Olympum.

Hinc Bæotii, Parnassum montem Apollini consecratum esse memores, simul tamen in eodem & oraculum Delphicum & Speluncas Bacchicas uni Deo consecratas colunt. Unde Euripides,

Λιόνυστες ὅς θύρσισι καὶ νεβρῶν ἀραῖς

Καθ' ἅπτοδ' ἐν πέτραισι Πάρνασσου κατὰ

Πηδᾶ χορεύων, &c.

Dionyse, qui Thyrsis & hinnulorum coriis

Tectus inter larices saltans, Parnasso

Defilis - - - -

Liber igitur Virgilio Sol: & Ceres Luna. Hæc Lumina mundi sunt, quæ labentem cælo annum ducunt. Horum ergo motum paucis considerasse operæ pretium erit. Moventur vero sicut Planetæ alii, ab occasu versus ortum, & quivis in Circulo proprio. Quem Sol 365. diebus, horis 5. min 49'. quam proxime absolvit. Et motus quidem hic semper est æquabilis. Neq; enim nature fati videtur conveniens, motum irregularem corpori isti perpetuo tribuere. Nobis tamen ex terra spectantibus, juxtaq; stellarū loca metientibus, inæqualis apparet. Terra quippe in centro Solis non est: sed ab eo remota, nunc Soli propinquior est, nunc longius ab eodē distat. Propinquior Sol Perigæus vocatur: remotior, Apogæus: & puncta ipsa cæli Apogæa & perigæa. In illis celerior vadit; quia arcus circuli Solaris, à lineis rectis (quæ à terminis signorum Zodiaci in centrum terræ demittuntur) in-

tercepti, minores sunt à parte Perigæa, quam Apogæa. Sicut in Schemate melius demonstrari posset si figuras heic Mathematicas inferere integrum esset. Quod qui videre voluerit, adeat inter antiquos Geminum de Apparentiis, cap. 1. ubi & causas hujus rei diductius exponit. Quo propior igitur Apogæo puncto Sol fuerit: eo tardius incedere apparet. Et quo remotior, eo celerius. Atque hinc diversitas temporum orta fuit: qua æstates, dierum numero, hyemes vincunt. Nec tamen in certo cœli loco punctum hoc semper hæret; sed in consequentia signorum progressum, motum, quem anomaliam vocant, efficit. Anno namque P. Julianæ, 4559. sive sæculo Hipparchi, hæsit Apogæus locus solis in grad. 5. min. 36. Gemin. Anno P. J. 4848. ævo Ptolomæi in Gemin. gr. 10. min. 3. Sæculo autem Albategnii, sive anno P. J. 5598: in Gemin. gr. 22. min. 16. Denique anno P. Jul. 6303, hoc est sæculo Tychonis Brahe in Canc. gr. 5. min. 30. deprehensus est. Vide Longomontanum Theoricorum lib. 1. cap. 2. An vero eccentricitas Solis eadem semper sit maneatque, nostri non instituti est, anxie inquirere. Mutatio quidem hujus observationes antiquorum certiores reddit. Propter quod ipsum à Copernico introducta, ne ipsi quidem Tychoni displicuit. Sed nos de Astro-nomicis rebus nunc minimè scribimus. Neque convenit, arcta hujus libelli spacia, harum rerum tractatione arctiora reddere. Præsupponimus saltem, annum solarem diebus constare 365. horis 5. min. 49. quam proxime: quod nostro instituto satis convenit. Hæc de Sole: sequitur Luna. Consideratur vero hujus motus, pro duplici termino, dupliciter: respectu loci in Zodiaco, vel respectu Solis. Prior motus Periodicus vocatur: & est spacium temporis, quo Luna à certo quodam Zodiaci puncto digressa, ad idem revertitur. Synodicus est, quo Luna Solem relinquens eundem assequitur. Sit enim Luna cum Sole conjuncta in 1 gr. min 0. Arietis: Luna quidem, quia celerius movetur Solem prætervehitur: tandemq; elapsis 27. diebus & dimidia fere, ad primum punctum Arietis, absoluto spacio revertitur: & hic motus Periodicus à confecta periodo vocatur. Quia vero Sol, interea 27. dierum spacio, in consequentia progressus sit; nec ulterius in primo arietis gradu hæreat, sed in 28: Luna, gradus illos residuos biduo & parte diei conficit: tandemq; Solem consecuta, Synodicum motum diebus 29. hor. 12. 4' 4. 3". 12". absolvit. Pulcherrima sunt, quæ in hanc rem scribit Doctiss. Aben Ezra comment. sup. cap. xi. Exodi: statim initio commentarii. ידענו כי ההלך הלבנה בגלגלילה בניקר הירדן כנגד גלגל המולות עד שבה אל הנקודה בעצמה הם

כויום ושלישי יום בקרב והנה נהשב כי התחבר עם השמש כשהיתה בנקודה הראשונה
 בהחלת מול טלה והנה בשבה אל ראש מול טלה לא מצאה השמש שם כי כבר הלך
 במהלכו כ' ז מעלות כי מהלך שניהם בראיותם גמורות הוא ממערב למורה הפך
 התנועה העליונה והנה הלכה הלבנה כאלה המעלות שכבר הלך השמש גם הלכה
 הלבנה בחלקים כשהלך השמש בלכת הלבנה המעלות התכרות שני ימים וקרוב
 מה שעות התחברו שניהם כסוף כט יום וחצי וב ידות שעה ועג הלכים מחלקי ישראל
*Novimus quod cursus Lune in Circulo suo. à puncto quodam dato juxta circulum stellarum, usque dum ad idem punctum revertatur, diebus absolvatur 27. cum una tertia. Et ecce fingatur quod conjunctio Luna cum Sole facta sit in puncto primo in principio arietis: & ecce cum revertitur ad principium arietis non invenit Solem illic. Quia pertransit cursu grad. 27. quoniam cursus amborum juxta necessariam demonstrationem ab occasu est versus ortum, contra Spheram supremam, & ecce percurrit Luna gradus istos quibus jam Sol progressum fecit, tum etiam scrupula quaedam emetitur dum Sol graditur, eodem tempore quo Luna gradus illos quos diximus conficit, quod totum dies aufert duos & circiter horas quinque. Coniunguntur ergo Sol & Luna, absoluto die 29. & dimidio & duabus partibus horæ, & scrupulis Israeliticis 73. Hæc ille: nos vero Synodicum saltem consideramus motum. Propter hunc enim manifestas quasdam mutationes subit. Soli enim juncta, plane occultatur: inde falcata apparet, quæ Græcis $\mu\eta\sigma\sigma\epsilon\iota\delta\eta\varsigma$ dicitur: tum dimidiata, sive $\delta\iota\chi\acute{o}\tau\omicron\mu\theta$: inde $\acute{\alpha}\mu\phi\iota\kappa\omega\rho\tau\theta$, Latinis gibbosa: tandem $\pi\alpha\upsilon\sigma\acute{\epsilon}\lambda\eta\nu\theta$ & pleno lumine conspicua. Easdem porro mutationes rursus ad Solem properans subit: & sicut paulatim lumine aucta fuit, ita nunc decrescit; easdemq; cōfigurationes iterum assumit. Geminus cap. VI I: $\delta\tau\omega\iota\ \epsilon\upsilon\sigma\tau\epsilon\rho\chi\acute{\alpha}\sigma\eta\ \tau\acute{\omega}\ \eta\lambda\iota\omega\ \eta\ \sigma\epsilon\lambda\eta\eta\ \acute{\alpha}\phi\acute{\omega}\pi\tau\omicron\theta\ \theta\acute{\lambda}\acute{\epsilon}\pi\epsilon\zeta$ . . . . $\lambda\epsilon\mu\beta\acute{\alpha}\nu\epsilon\iota\ \delta\acute{\epsilon}\ \tau\acute{\omega}\ \pi\acute{\alpha}\nu\tau\alpha\varsigma\ \chi\eta\mu\alpha\tau\iota\sigma\mu\acute{\omega}\varsigma\ \eta\ \sigma\epsilon\lambda\eta\eta\ \epsilon\upsilon\ \tau\acute{\omega}\ \mu\eta\sigma\sigma\iota\omega\ \chi\acute{\rho}\omicron\nu\theta\ \tau\acute{\epsilon}\sigma\sigma\iota\epsilon\upsilon\varsigma$, $\delta\iota\varsigma\ \acute{\alpha}\omega\tau\acute{\epsilon}\varsigma\ \delta\pi\omicron\tau\epsilon\lambda\acute{\epsilon}\sigma\sigma\iota$. $\epsilon\iota\sigma\iota\ \zeta\ \acute{\omega}\iota\ \chi\eta\mu\alpha\tau\iota\sigma\mu\acute{\omega}\iota\ \acute{\omega}\iota\ \delta\epsilon\ \mu\eta\sigma\sigma\iota\delta\eta\varsigma$, $\delta\iota\chi\acute{o}\tau\omicron\mu\theta$, $\acute{\alpha}\mu\phi\iota\kappa\omega\rho\tau\theta$, $\pi\alpha\upsilon\sigma\acute{\epsilon}\lambda\eta\nu\theta$. *Cum sub orbem Solis venerit Luna, illunis est . . . . Accipit autem omnes configurationes Luna quatuor in menstruo tempore: bis eas efficiens. Sunt vero configurationes hæ: falcata, dimidiata, gibbosa & plena. Atque hæc cum omnium oculis pateant; temporis quoque mensuram dederunt. Spacium enim illud, quod inter duas conjunctiones, aut $\phi\acute{\alpha}\sigma\iota\varsigma$ est, mensem vocarunt: à jugo ad maximam elongationem, $\delta\iota\chi\omicron\mu\eta\mu\acute{\iota}\omega$, sive mensem dimidiatum, &c. Synodicus igitur motus præcipuè nobis erit considerandus. Nec tamè hic pari temporis intervallo semper absolvitur. Quando enim Sol in conjunctione circa Apogæum est, Luna celerius Solem consequitur: quod tardius ille moveatur: In perigæo autem, tardius, propter causam contrariam. In locis verò intermediis æquabilis fere est, & absolvitur dieb. 29. hor. 12. min. 44. sec. 3. ter. 12. Hæc de duorum corporū motu, pro nostri instituti ratione dicta, sufficiant. Qui ipsam Lunæ theoriã, atq; accuratior a**

de his volet, Astronomos adeat: neque enim ista nunc pertractare animus est. Quoniam verò in universa temporum doctrina, ut & in hoc scripto, sapen-
 numero ad calculos mediorum motuum erit recurrendum; tabulas, tam Solis
 quam Lunæ, construximus, omnibus seculis, præcipue vero P. Julianæ con-
 venientes. Sicut enim primus annus P. Julianæ est bissextilis, sive dierum
 CCCLXVI: ita & primum annum in tabulis bissextilem fecimus; inde quin-
 tum, tum nonum, postea XIIII. & denique XVII. &c. Epocham unam gene-
 ralem, P. nempe Julianæ, eamque juxta medii Meridiani situm exhibuimus.
 Et ut commode aliorum locorum temporibus accommodaretur: loca, vel ob
 historiam, vel Mathematicorum calculos, qui juxta horum longitudinem
 Epochas ordinarunt, præcipua, adnotavimus: cum horum longitud. tam sim-
 plici, quam in tempus conversa: & latitudine. Has igitur heic tibi exhibemus.

CANONES MEDIORUM MOTUUM SOLIS ET LUNÆ PERPETUI.

T A B U L A I.

*In annis expansis usque ad xx.
 Primus annus est bissextilis.*

*In annis collectis à xx. ad VII. M.
 Juxta quantitatem Period. Julianæ.*

Anni expansi.	Motus Solis.		Motus Lunæ.		Anni Collecti.	Motus Solis.		Motus Lunæ.	
	Sex. gr. '."	Sex. gr. '."	Sex. gr. '."	Sex. gr. '."		Sex. gr. '."	Sex. gr. '."	Sex. gr. '."	Sex. gr. '."
I.	0. 0. 44. 48.	2. 21. 48. 49.	XL.	0. 0. 18. 13.	4. 26. 49. 16.				
II.	0. 0. 30. 28.	4. 31. 26. 11.	LX.	0. 0. 27. 19.	0. 40. 13. 54.				
III.	0. 0. 16. 9.	0. 41. 3. 33.	LXXX.	0. 0. 36. 26.	2. 53. 38. 32.				
IV.	0. 0. 1. 49.	2. 50. 40. 56.	C.	0. 0. 45. 32.	5. 7. 3. 10.				
V.	0. 0. 46. 37.	5. 12. 29. 45.	CC.	0. 1. 31. 5.	4. 14. 6. 20.				
VI.	0. 0. 32. 18.	1. 22. 7. 7.	CCC.	0. 2. 16. 37.	3. 21. 9. 30.				
VII.	0. 0. 17. 58.	3. 31. 44. 29.	CCCC.	0. 3. 2. 10.	2. 28. 12. 40.				
VIII.	0. 0. 3. 38.	5. 41. 21. 51.	D.	0. 3. 47. 43.	1. 35. 15. 50.				
IX.	0. 0. 48. 27.	2. 3. 10. 40.	DC.	0. 4. 33. 15.	0. 42. 19. 0.				
X.	0. 0. 34. 7.	4. 12. 48. 2.	DCC.	0. 5. 18. 48.	5. 49. 22. 10.				
XI.	0. 0. 19. 47.	0. 22. 25. 24.	DCCC.	0. 6. 4. 21.	4. 56. 25. 20.				
XII.	0. 0. 5. 27.	2. 32. 2. 47.	DCCCC.	0. 6. 49. 53.	4. 3. 28. 30.				
XIII.	0. 0. 50. 16.	4. 53. 51. 36.	M.	0. 7. 35. 26.	3. 10. 31. 40.				
XIV.	0. 0. 35. 56.	1. 3. 28. 58.	MM.	0. 15. 10. 52.	0. 21. 3. 20.				
XV.	0. 0. 21. 36.	3. 13. 6. 20.	MMM.	0. 22. 46. 19.	3. 31. 35. 0.				
XVI.	0. 0. 7. 17.	5. 22. 43. 42.	IV. M.	0. 30. 21. 45.	0. 42. 6. 40.				
XVII.	0. 0. 52. 5.	1. 44. 32. 31.	V. M.	0. 37. 57. 13.	3. 52. 38. 20.				
XVIII.	0. 0. 37. 46.	3. 54. 9. 53.	VI. M.	0. 45. 32. 38.	1. 3. 10. 0.				
XIX.	0. 0. 23. 26.	0. 3. 47. 15.	VII. M.	0. 53. 8. 4.	4. 13. 41. 40.				
XX.	0. 0. 9. 6.	2. 13. 24. 38.							
			Epocha initio P. Julianæ.	4. 1. 45. 22.	4. 5. 37. 41.				

Medii motus in mensibus, tam communi anno, quam biffextili.
 In mensibus communis anni. In mensibus anni biffextilis.

Menses com.	Motus. Solis.	Motus Lunæ.	Motus Solis.	Motus Lunæ à Sole.
	Sex. gr. ' . "	Sex. gr. ' . "	Sex. gr. ' . "	Sex. gr. ' . "
Ianuarius.	0.30.33.18.	0.17.54.47.	0.30.33.18.	0.17.54.47.
Februarius.	0.58. 9.11.	5.59.15.15.	0.59. 8.20.	0.11.26.41.
Martius.	1.28.42.30.	0.17.10. 2.	1.29.41.38.	0.29.21.29.
Aprilis.	1.56.16.39.	0.22.53.23.	1.59.15.48.	0.35. 4.50.
Majus.	2.28.49.58.	0.40.48.10.	2.29.49. 6.	0.52.59.37.
Iunius.	2.58.24. 8.	0.46.31.31.	2.59.23.16.	0.58.42.58.
Iulius.	3.28.57.26.	1. 4.26.18.	3.29.59.34.	1.16.37.45.
Augustus.	3.59.30.44.	1.22.21. 6.	4. 0.29.53.	1.34.32.33.
September.	4.29. 4.54.	1.28. 4.27.	4.30. 4. 3.	1.40.15.53.
October.	4.59.38.12.	1.45.59.14.	5. 0.37.21.	1.58.10.41.
November.	5.29.12.22.	1.51.42.35.	5.30.11.31.	2. 3.54. 1.
December.	5.59.45.40.	2. 9.37.22.	0. 0.44.49.	2.21.48.49.

TAB. I I I.

Medii motus Solis & Luna in diebus.

Dies.	Solis.		Lunæ.		Dies mensiu	
	gr. ' . "	Sex. gr. ' . "	g. ' . "	Sex. gr. ' . "		
I.	0.59. 8.	0.12.11.27.	XVII.	16.45.21.	3.27.14.34.	Ianuar. xxxi.
II.	1.58.17.	0.24.22.53.	XVIII.	17.44.30.	3.39.26. 0.	Feb Simp. xxvii.
III.	2.57.25.	0.36.34.20.	XIX.	18.43.38.	3.51.37.27.	Biffextil. xxix.
IV.	3.56.33.	0.48.45.47.	XX.	19.42.47.	4. 3.48.54.	Martius. xxxi.
V.	4.55.42.	1. 0.57.13.	XXI.	20.41.55.	4.16. 0.21.	Aprilis. xxx.
VI.	5.54.50.	1.13. 8.40.	XXII.	21.41. 3.	4.28.11.47.	Majus. xxxi.
VII.	6.53.58.	1.25.20. 7.	XXIII.	22.40.12.	4.40.23.14.	Iunius. xxx.
VIII.	7.53. 7.	1.37.31.34.	XXIV.	23.39.20.	4.52.34.41.	Iulius. xxxi.
IX.	8.52.15.	1.49.43. 0.	XXV.	24.38.28.	5. 4.46. 7.	Augustus. xxxi.
X.	9.51.23.	2. 1.54.27.	XXVI.	25.37.37.	5.16.57.34.	Septemp. xxx.
XI.	10.50.32.	2.14. 5.54.	XXVII.	26.36.45.	5.29. 9. 1.	October. xxxi.
XII.	11.49.40.	2.26.17.20.	XXVIII.	27.35.53.	5.41.20.27.	November. xxx.
XIII.	12.48.48.	2.38.28.47.	XXIX.	28.35. 1.	5.53.31.54.	December. xxxi.
XIV.	13.47.57.	2.50.40.14.	XXX.	29.34.10.	0. 5.43.21.	
XV.	14.47. 5.	3. 2.51.40.	XXXI.	30.33.18.	0.17.54.47.	
XVI.	15.46.13.	3. 35. 3. 7.				

DE ANNIS CHRISTI. LIB. I.
Medii motus Solis & Luna in horis & scrupulis horarum.
 T A B V L A I V.

Solis.

Lunæ.

Motus Solis.

Motus Lunæ.

Horz.	' . ''	gr. ' . ''	Horz.	grad. ' . ''	grad. ' . ''
1.	0. 2.28.	0. 30.29.	31.	1. 16. 23.	15. 44. 47.
2.	0. 4.56.	1. 0.57.	32.	1. 18. 51.	16. 15. 16.
3.	0. 7.24.	1. 31.26.	33.	1. 21. 19.	16. 45. 45.
4.	0. 9.51.	2. 1.54.	34.	1. 23. 47.	17. 16. 13.
5.	0. 12.19.	2. 32.23.	35.	1. 26. 15.	17. 46. 42.
6.	0. 14.47.	3. 2.52.	36.	1. 28. 43.	18. 17. 11.
7.	0. 17.15.	3. 33.20.	37.	1. 31. 11.	18. 47. 40.
8.	0. 19.34.	4. 3.49.	38.	1. 33. 39.	19. 18. 9.
9.	0. 22.11.	4. 34.18.	39.	1. 36. 7.	19. 48. 38.
10.	0. 24.38.	5. 4.46.	40.	1. 38. 35.	20. 19. 7.
11.	0. 27. 6.	5. 35.15.	41.	1. 41. 3.	20. 49. 36.
12.	0. 29.34.	6. 5.43.	42.	1. 43. 31.	21. 20. 5.
13.	0. 32. 2.	6. 36.12.	43.	1. 45. 59.	21. 50. 34.
14.	0. 34.30.	7. 6.41.	44.	1. 48. 27.	22. 21. 3.
15.	0. 36.58.	7. 37. 9.	45.	1. 50. 55.	22. 51. 32.
16.	0. 39.26.	8. 7.38.	46.	1. 53. 23.	23. 22. 1.
17.	0. 41.53.	8. 38. 6.	47.	1. 55. 51.	23. 52. 30.
18.	0. 44.21.	9. 8.35.	48.	1. 58. 19.	24. 22. 59.
19.	0. 46.49.	9. 39. 4.	49.	2. 0. 47.	24. 53. 28.
20.	0. 49.17.	10. 9.32.	50.	2. 3. 15.	25. 23. 57.
21.	0. 51.45.	10. 40. 1.	51.	2. 5. 43.	25. 54. 26.
22.	0. 54.13.	11.10.29.	52.	2. 8. 11.	26. 24. 55.
23.	0. 56.40.	11.40.58.	53.	2. 10. 39.	26. 55. 24.
24.	0. 59. 8.	12. 11.27.	54.	2. 13. 7.	27. 25. 53.
25.	1. 1.36.	12.41.55.	55.	2. 15. 35.	27. 56. 22.
26.	1. 4. 4.	13.12.24.	56.	2. 18. 3.	28. 26. 51.
27.	1. 6.32.	13.42.53.	57.	2. 20. 31.	28. 57. 20.
28.	1. 9. 0.	14.13.21.	58.	2. 22. 59.	29. 27. 49.
29.	1.11.28.	14.43.50.	59.	2. 25. 59.	29. 58. 18.
30.	1.13.55.	15.14.18.	60.	2. 27. 55.	30. 28. 47.
Scrup.	' . '' . ''	' . '' . ''	Scrup.	' . '' . ''	' . '' . ''
"	' . '' . IV.	' . '' . IV.	"	' . '' . IV.	' . '' . IV.
"	' . IV . V.	' . IV . V.	"	' . IV . V.	' . IV . V.

T A B. V.

Tabula longitud. & latitud. insignium aliquot locorum: quorum, vel apud antiquos Historicos, vel Mathematicos, mentio fit.

	Tempus.		Longitud.		Latitud.	
	h.	'	grad.	'	grad.	'
Alexandria Ægypti.	4.	2.	60.	30.	30.	58.
Arbela Ass.	5.	0 ¹	80.	0.	37.	15.
Athenæ	3.	31.	52.	45	37.	15.
Babylon.	4.	52.	73.	0.	35.	0.
Corinthus.	3.	25.	51.	15.	36.	50.
Goësa Zeland.	1.	42.	25.	30.	51.	31.
Hafnia Daniæ.	2.	27.	36.	40.	55.	43.
Jerosolyma	4.	24.	66.	0.	31.	40.
Lutetia.	1.	36.	24.	0.	48.	45.
Roma.	2.	26.	36.	30.	41.	56.
Syracusæ.	2.	42.	40.	30.	37.	30.
Uraniburgum.	2.	27.	36.	45.	55.	54.

Habes hæc tabulas quinque, quarum I. motus Solis & Lunæ continet, in annis, tam expansis usque ad x x. quam collectis ad vii i. m. quo se P. Juliana extendit: ad quam, omnia tempora commodissime certissimeque applicari possunt; & nos in hoc tractatu semper applicabimus. Hanc igitur ob causam ita calculum ordinavimus, ut primus annus sit intercalaris, non quartus, ut vulgo fieri amat: primus namque annus Periodi Julianæ est intercalaris, ut paulo post volente Deo explicabitur. Propter hoc, Epocham quoque Period. Iulianæ, ad calcem tabulæ adscripsimus. Motus namque nullus considerari satis aptè potest: nisi terminum motionis cognitum habeamus. Terminus, Epochæ est: hæc enim, tam in Sole, quam in Luna, locum monstrat, in quo initio temporis hujus, aut Periodi hujus hæserunt, vel vere vel per $\omega\epsilon\theta\lambda\eta\psi\iota\nu$. Huic igitur loco, si reliquorum temporum motus fuerint adjecti, monstrabunt, id quod quæritur, locum nempe Solis medium, & mediam Lunæ à Sole distantiam, dato tempore convenientem. In tabula II. III. & IV. motum Solis & Lunæ, in mensibus, diebus & horis, earumque scrupulis, habes. Denique

Tabulæ

Tabula V. meridianorum diversitati inservit. Solent Mathematici, in Epochis constituendis, suis quique meridianis uti. Sic Clariss. Longomontanus, omnia ~~quibusvis~~ ad suum, hoc est Hafniensem Meridianum revocavit: Lanspergius, ad Goefanum; Petavius, ad Parisiensem. Ego verò, non ad urbis alicujus, aut regionis situm, Epocham direxi: sed primum totius terræ Meridianum, quem ipsa Natura, magnetica vi, monstrat, quemq; Mathematici ferè omnes primum constituunt, elegi: atque juxta illum, Epocham ordinavi. Scio quidem, inter Geographos de hoc non convenire: sed ego Ptolomæi ac cæterorum Mathematicorum placita sequor: cum perinde sit, unde numerare incipiamus: dummodo, vera distantia certò cognita sit. Quoniam verò illi, qui Orientem versus habitant, plures horas numerant, quam qui his sunt occidentaliores, (ut in Sphæricis sit manifestum) addendæ ergo tot horæ erunt, quot cujusque loci tempus monstrat. Hæc omnia, in ipsa Praxi, manifestiora evadent. Usus itaque tabularum hic est. Vis scire, ad datum tempus, locum Solis & Lunæ medium, certo quodam loco: &c. applica tempus Periodo Julianæ, (quod quomodo faciendum sit, postea explicabitur) & cum illo tabulas ingressus, convenientes tempori motus exercepe: quæ in unam summam collectis Epocham adde: summa quæ situm dabit. Velim scire motum Solis & Lunæ, Anno Christi xxxiv. mensis Martii, die xxv. hor. post mediam noctem x i. cum minutis 53'. 40". Annus Christi xxxv. est P. Jul. 4747. ut postea demonstrabitur. Iam verò, sunt anni 4746. pleni (annus enim 4747. nondum plenus est) & menses duo communes (annus enim xxxv. Christi est communis, & non intercalaris) & dies xxiv. integri, cum horis xi. & minut. 53'. 40". cui quidem tempori hi motus conveniunt: quorum Epocha, & anni ex tabula prima: mensis ex tabula secunda: dies, ex tabula tertia: horæ denique & scrupula, ex tabula quarta, desumuntur. Et hi quidem omnes motus, sibi invicè additi, dabunt loca Solis & Lunæ, isti tempori convenientia. Prohibet quippe summa:

	Motus Solis.	Motus Lunæ.
Epocha	Sex. gr. ' . "	Sex. gr. ' . "
P. Julian.	4. 1. 45. 22.	4. 5. 37. 41.
Anni. i v. m.	0. 30. 21. 45.	0. 42. 6. 40.
DCC.	0. 5. 18. 48.	5. 49. 22. 10.
XL.	0. 0. 18. 13.	4. 26. 49. 16.
VI.	0. 0. 32. 18.	1. 22. 7. 7.
Mensis Febr.	0. 58. 9. 11.	5. 59. 15. 15.
Dies xxiv.	0. 23. 39. 20.	4. 52. 34. 41.
Horæ xi.	0. 0. 27. 6.	0. 5. 35. 15.
Scrup. 53'.	0. 0. 2. 10.	0. 0. 26. 55.
Secund. 40".	0. 0. 0. 2.	0. 0. 0. 21.
Summa:	5. 59. 34. 15.	3. 23. 55. 21.

Fuit igitur Sol, isto tempore, in Piscium grad. 29'. cum minutis 34'. 15". adeoque minutis saltem 25'. 45". à medio puncto æquinoctiali distabat: quæ differentia, in tabula horaria, sive IV, competit horis 10. minut. 27'. quam proxime. Tot igitur horis æquinoctium medium aberat. Lunæ autem distantia à Sole media erat sexagen. 3. sive signorum 6. grad. 23. 55'. 21". & cum 3. sexagenar. distantia det præcise plenilunium sive oppositionem, sicut sex 0. grad. 0'. min. 0". Novilunium, sive conjunctionem mediam: distabit Luna à puncto plenilunii medii grad. 23. 55'. 21". quæ si per tabulam horariam I V. Lunæ, in tempus convertantur: dabunt horas 47. sive diem integrum & horas 23. cum minutis 5'. 38". &c. Atque hic modus est, ad quodlibet tempus, motus Solis & Lunæ medios calculandi. Si vero, anno quocunque aut tempore dato, scire discupias, quo die æquinoctia aut solstitia media contingant: collige ad initium anni motus medios, quos aufer à sexagenis sex, seu integro circulo: residuum in menses, dies, horasque conversum, tempus æquinoctii veni dabit: cui si, juxta distantiam debitam, dies sufficientes adjeceris, solstitium, cum æquinoctio autumnali & bruma, comparabis. In exemplo priori, motus Solis, ad initium anni antea dati, $xx\ xiv$. Christi, sive P. Julian. 4747. fuit sex. 4. grad. 38. min 15'. 26". ut ex collectione numerorum patet. Hunc numerum si ab integro circulo, sive gradibus 360, hoc est sexagenis. 6. detraxeris: remanebunt sexag. 1. grad. 21. grad. min. 44'. quod in tempus conversum, dabit menses binos cum diebus 24. Ergo 25. Martii æquinoctium contigit, distat vero solstitium ab æquinoctio grad. 90. fit enim istud initio cancr. sicut illud initio Arietis. Hi ergo gradus in tempus conversi, & priori tempori additi, dabunt solstitium ejus anni medium. In tabula mensium numerus 1. Sex. 28 gr. 42'. 30". est, datis 90 gradibus proxime minor, & respondet fini mensis Martii anni vulgaris, sive diebus 90 plenis. Residuus est gradus 1. cum minutis 17'. 30". quæ in tabula horarum dant horas 31. &c. sive diem unum & horas septem. hos igitur 91. dies si 25. Martii adjeceris quo æquinoctium contigerit, habebis solstitium medium in 24. Junii fere. Quod si Novilunia aut Plenilunia media mensis cujusdam novisse volupe sit: collige, ad initium mensis Juliani dati, motus medios Lunæ: hos à sexagenis 6. sive integro circulo aufer in noviluniis, à semicirculo in pleniluniis: Residuum tandem tempus plenilunii aut novilunii medii monstrabit. In exemplo priori, velim scire ad annum Christi $xxxiv$. P. Julianæ 4747. Mensis Martii Novilunium: Ad initium mensis

Martii illo anno hi motus ex tabulis Lunæ colliguntur. Adeoq; Lunæ distantia à Sole deprehenditur, 4. Sex. 25. 18'. 9". quæ si à Sexageniis 6. sive integro circulo auferantur: residuum dabunt 1. Sex. 34. gr. 41'. 51". quæ si in tempus convertas: dabunt dies plenos septem, cum horis octodecim, minutis 42. &c. Contigit ergo Novilunium medium sub primo Meridiano Martii 8, horis post mediam noctem 18. 42. min. hoc est 6. vespertina nostra, & si Hierosolymitano meridiano applicetur, horis post mediam noctem 23. 6. nam propter meridianorum differentiam adduntur horæ 4. 24. ut in Tab. V. fit manifestum. Contigit ergo Hierosolymis post horam noctis 11. adeoque tum Iudæis 10. Martii inceperat. Et tantum de usu tabularum, deque mediis motibus: quorum usus in sequentibus satis uber erit. Nunc ad tempus revertimur.

	Sex.	gr.	'	"
Epocha. P. Julian.	4.	5.	37.	41.
Anni I V. M.	0.	42.	6.	40.
D C C.	5.	49.	22.	10.
X L.	4.	26.	49.	16.
V I.	1.	22.	7.	7.
Initium Martii.	5.	59.	15.	15.
	4.	25.	18.	9.

C A P. V I.

Annus unde dicatur? quid denotet? Anni Hieroglyphicum. Ενωπις quid? & unde? De mensuris, & quadrimestribus annis antiquorum. Laëtantii de iisdem opinio; quæ plerisque doctis probatur. Vberior hac de re disputatio. De annis Patriarcharum antediluvianorum disputatur contra illos, qui menstruos fuisse existimant. Annum Antediluvianorum lunarem fuisse, non accuratum, sed talem qualem Iudæi postea in usu habuerunt. Ejus ratio exponitur. Vnde Sari Chaldeorum originem habuerint? Mensis antiquorum à visione dependebant. Si illa non daretur mensis tricenum dierum erat. Scaligeri, de anno antediluvianorum, opinio diversa examinatur. Locus ex octavo Geneseos. De diebus c1. quæis aquæ super terram prævaluerunt, explicatur, tam ex

mente Iudæorum, quam sententia propria. Scaligeri assertio inde refellitur, &c.

Mensuram temporis, motum perpetuorum corporum esse, Solis præcipue, Lunæ ac Terræ, satis nos antea demonstrasse existimamus. Sicut autem motus duplex est, terræ unus, qui fit super centrum proprium, Solis Lunæque alter in Circulo majori: ita etiam duplex tempus esse debet. Prius diem vocant: de quo satis antea fuit dictum. Posterius annus appellatur. Annus à circuitu dicitur: veteres enim an pro circum ponere solebant; ut Cato in Originibus Oratorum: *An terminum, id est circum terminum: & ambire pro circumire*, referente Macrobio cap. xiv. lib. i. Saturnaliorum. Annus igitur circuitum sive circulum denotare videtur: quod ipsum ex Virgilio confirmatur: *Interea magnum Sol circumvolvitur annum*. Ubi expressis verbis, Solis circulum, quem annuo spacio absolvit, annum vocat. Ita ex anno, annulus deminutivum deducitur: quod circellum, sive parvum annum denotat. Atque optimè nomen hoc tempori motus Solaris & Lunarum competit. Uterque enim isto tempore annum suum, sive cyclum absolvit. Unde & Macrobius loc. laud. Mensen unum, annum Lunæ vocat. *Nam sicut Lunarum annus mensis est, quia Luna paulo minus quam mensem in Zodiaci circuitione consumit: ita Solis annus hoc dierum numero colligendus est, quem peragit, dum ad id signum se denovo vertit ex quo digressus est. Unde annus vertens vocatur*. Circulum ergo annum denotat. Unde & Ægyptii annum serpente reducto corpore caudam vorante significarunt: ut est apud Martianum Capellam lib. i. de nuptiis Philologia: quod ex Horo Apolline desumpsisse videtur. Et hoc idem optime expressit Claudianus, ubi ita canit: Panegyrico II. in Stiliconem.

*Est ignota procul nostræque impervia menti
Vix adeunda Deis annorum squalida Mater.
Immensi spelunca ÆVI. quæ tempora vasto
Suppeditat revocatque sinu. Complectitur antrum,
Omnia qui placido consumit numine SERPENS:
Perpetuumque viret squamis, caudamque reducto
Oste vorat, tacito religens exordia lapsu.*

Quo etiam respexisse videtur maximus Poetarum Virgilius. lib. Georgicæ II.

In se sua per vestigia volvitur annus.

Græcis ἐνιαυτός eadem significatione vocatur: nec Solis saltem cursui, sed

sed & reliquorum Planetarum, adeoque Lunæ ipsius tribuitur. Plutarchus de Placitis Philosophorum, lib. I. I. I., Paragraphum, in quo de tempore motus Saturni, Solis, Lunæ &c. agit, περι ενιαυτων, inscribit. Locum me antea adduxisse memini, heic igitur adscribere operæ precium non est. Vocatur autem ενιαυτος quasi εν εαυτω, ut Plato. in Cratylō, aut εἰς εἰς ἐν ἑναι quod in unum coeat, instar annuli, ut Arato placet. His igitur motibus annum antiqui metiebantur. Atque illi quidem, qui in Ægypto vivebant, menstruo spacio annum suum absoluebant, quod ipsum aliæ gentes sunt imitatae. Hinc in temporum ratione tanta diversitas: hinc tot annorum myriades. Plutarchus in Numa Εξ ἀρχῆς ἢ χηθῶς δέκα μισθὸν εἰς τὸ ενιαυτὸν, ὡς ἐνιοὶ τῶν βαρβάρων, τρισὶ, καὶ τῶν Ἑλλήνων, Ἀρκάδες μὲν τέσσαρσιν, ἕξ ἢ Ἀκαρνῶνες, Ἀιγυπτίοις ἢ μνησῶν ἢ ἠν ὁ ενιαυτος, εἶτα πετράμην, ὡς φασί. διὸ καὶ νεωπάτην χάσθιν οἰκῶντες, ἀρχαιοτάτοι δοκῶσιν εἶναι. καὶ πλῆθος ἀμύχαιον ἐστὶν ὅτι ταῖς γεωλογίαις καταφύροσιν, ἅτε δὴ τὰς μῆνας εἰς ἐτὴ ἀριθμοσὶν πθίμανοι. Romani initio decem mensibus in anno usi sunt. Sicut ex Barbaris quidam, tribus, ex Græcis vero Arcades quatuor, Acarnanes vero sex. Ægyptius menstruus annus erat. Postea quadrimestris, ut dicunt. Ideoque quamvis regionem minime antiquam occupent: antiquissimi tamen esse censentur. Incomprehensibilem namque annorum multitudinem in Genealogiis, habent, quod menses pro annis numerent. Idem iisdem plane verbis refert Stobæus in Physicis cap. XI. Diodorus quoque Siculus lib. I. Bibliothecæ ita differit. Μυθολογῆσιν ἢ καὶ τῶν Θεῶν τὰς μὲν ἀρχαιοτάτας βασιλευῖσαι πλείω τῶν χιλίων καὶ διακοσίων ἐστὶν, τὰς ἢ μεταγενεστέρας ἐκ ἐλάττω τῶν τετρακοσίων. Ἀπίστου δ' ὄντος τὰ πλεῖσθους τῶν ἐτῶν, ἐπιχειροῦσι πρὸς λέγειν, ὅτι τὸ πάλαιόν, ἔπω τῆς αὐτῆς ἡλίου κινήσεως ἐπιγινώσκει σμίνης, συνέβαινε καὶ τὴν τῆς σελήνης αἰετοδὲν ἀμύχου τὸ ενιαυτὸν. Διόπερ τῶν ἐτῶν σφαιροσθημέρων ὄντων, ἐκ ἀδύνατον εἶναι βεβαιώκεται πρὸς ἐπι χίλια καὶ διακόσια. Καὶ Ἰδνῶν, Διοκαίδικα μνησῶν ὄντων τῶν ενιαυτῶν; ἐκ ὁλίγης ἑστὶν ἐκατὸν ἐπι ζῆν. Fabulantur praterea, Deorum antiquissimos C I O C C, & posteriores non minus C C C annis regnasse. Cum verò fidem excedat hæc annorum multitudo: conantur quidam dicere, antiquos, quibus nondum motus Solis esset cognitus, juxta periodum Lunæ annum mensurasse: adeoque, cum annitricenum saltem dierum essent, facile fieri potuisse ut quis annos C I O C C expleret: quandoquidem nunc etiam, cum anni duodecim mensibus constent, multi centesimum excedant, &c. Plinius lib. VI I. cap. XLIV. Annum enim alii æstate unum determinabant, & alterum hyeme: alii quadripartitis temporibus, sicut Arcades, quorum anni trimestres fuere: quidam Lunæ senio, ut Ægyptii: itaque apud eos aliqui, & singula annorum millia vixisse produntur. Eadem in opinione fuisse doctissimum togatorum Varronem,

Laëtantius Institut. lib. 11. cap. x11. fidem facit. Sed ipse sententiam hanc rejicit, quando ita loco laudato disputat. *Sic facta hominum vita est temporaria, sed tamen longa, quæ in mille annos propagatur. Quod divinis literis proditum, & per omnium scientiam publicatum, cum Varro non ignoraret: argumentari nixus est; cur putarentur antiqui mille annos victitasse. Ait enim, apud Aegyptios, pro anno menses haberi, ut non Solis per duodecim signa circuitus faciat annum; sed Luna, quæ orbem illum signiferum, triginta dierum spacio, illustrat. Quod argumentum perspicuè falsum est. Nemo enim tunc millesimum annum transgressus est. Nunc verò, qui ad centesimum perveniunt, (quod fit sæpissimè) mille certe ac ducentis mensibus vivunt. Et auctores idonei tradunt, ad centum viginti annos perveniri solere. Sed quia ignorabat Varro, cur, aut quando, vita hominis esset diminuta: ipse diminuit, cum sciret, mille & quadringentis mensibus posse vivere hominem.* Laëtantium plurimi, imò omnes fere docti sequuntur. Ipse quoque Africanus, antiquissimus Pater, idemque in temporum ratione versatissimus, pro fabulis annos istos habet: ut ex ejusdem excerptis apud Eusebium Chronic. lib. 1. patet. Sed tamen, antiqua hæc ut manifeste falsa rejicere, nimis durum est: præstaret potius ex istis solidam quandam veritatem conari elicere: Neque enim successum defuturum spero. Duæ enim inprimis gentes sunt, quæ tantam annorum multitudinem prodere videntur: Chaldæa nempe & Aegyptiaca (de Indis Sinisque nunc non disputo: quia ipsorum chronologia antiquis Græcis cognita non fuit: fortè tamen & ratio quædam dari poterat ista explicandi.) Descripsit vero res Chaldaicas Berofus Chaldæus, qui circa Alexandri magni tempora floruit, archivis Chaldæorum usus. Idem in Aëgypto fecit Manetho: qui suam historiam ex sacris Aëgyptiorum (ut ipse ait) literis desumpsit. Utriusque scripta perierunt: lemmata tamen quædam & fragmenta apud Iosephum, ut & Eusebium in Chronico exstant: ex quibus, de operis totius præstantia, judicare licet. Et utinam illa ipsa fragmenta integra, & non corrupta ad manus nostras pervenissent: tum sanè, non tantum operæ in iis explicandis esset ponendum. Nunc cum numerorum ratio sibi ipsi minimè constet, foliis Sibyllæ obscuriora apparent. Sed de his volente Deo accuratius nobis in Epochis erit agendum. Menstruo autem tempore annos ab antiquis fuisse circumscriptos, ex laudatis auctorum locis satis liquere arbitror. Nec tamen in ea sum opinione, annos Patriarcharum qui in scripturis sacris perscribuntur, aut menstruos, aut trimestres quadrimestresve fuisse. Id enim satis ex scripturis ipsis refutatur. Non ego nunc aliorum argumen-

gumenta tangam; qui ridiculum esse arbitrantur, hominem quinto aut sexto ætatis anno generare. De Malaleel namque refert scripturâ, ipsum annos 65. natum generasse filium Jared; & post annos DCCCXXX. è vivis decessisse, adeoque totos DCCXCXV. annos explevisse. Anni totius vitæ non aliter explicari debent, quam generationis. Si igitur hi menstrui sunt, generaverit Malaleel quinque annos natus: quod absurdum videtur. Sed isti quidem objectioni parata responsio est. Possunt quippe hæc non de menstruis solum annis, sed & quadrimestribus explicari: adeoque xx. annos fuerit natus, antequam generare inceperit. Ut taceam codicum Ebræorum & Græcorum varietatem: hi enim, c l x v. Malaleelis anno, Jaredum generatum fuisse dicunt: ut est apud Eusebium in Chronico statim initio libri I. sub. tit. *παρὰ τῆς ὁ ἑρμηνευτικῆς*: ubi legitur: *Μαλαλεὴλ γενόμενος ἐστὶν ἔτος ρξε γεννᾶ τὸ Γάρედ*, *Malaleel natus annos c l x v. genuit Jared*. De centenariio addendo consentit Josephus, *ἀρχαιολογίας* 1. cap. 1v. quamvis triennio erret: nisi forte libroriorum id culpa sit factum. Anni namque saltem *CLXI*. Malaleeli tribuuntur, cum Jaredum generaret. Sed nos Ebraicam veritatem, cum qua Samaritanus Codex in hoc consentit, minimè sollicitamus. Namque & ista exceptio de tempore generationis satis rejecta fuit. Sed manifesta scripturæ verba, inter se invicem collata, satis indicant, annos Patriarcharum minimè quadrimestres esse. In catalogo Patriarcharum ultimus est Noachus: qui annos quingentos vixisse perhibetur, antequam Semum, Chamum aut Japhetum generaret. Heic sanè ad menstruos, vel quadrimestres annos recurrendum esset: si Patriarcharum anni tales esse deberent. Vixit autem adhuc annos c. & sexcentesimo quidem ipsius anno diluvium inceptit: Gen. vii. com. xi. At 601. anno ineunte, finito diluvio, exivit. Annum ergo in arca fuerat, non biennium: multo minus triennium. Sic enim non 601. sed 602. aut 603. ætatis anno egredi debebat. At fuit Noachus in arca ultra decem menses: imo duodecim menses solidos; ut in Epocha Diluvii demonstramus. Si ergo annus iste *xli*. erat mensium: ergo reliqui ipsius ætatis pares erant. Sed de his satis disputatum est. Operæ precium vero facturos nos speramus: si ex ipsius naturæ ratione tempora antiquorum deduxerimus. Nemini dubium esse poterit, quin simpliciora, & sensibus magis obvia, in usum primis mortalibus sint recepta. Erant verò prisca mortales solaris cursus non satis gnari: Quamvis enim sensibus manifestum sit, solem nunc altiolem incedere, nostroque vertici propiorem esse, nunc longius ab eo remotum: quot tamen diebus

cursum suum absolveret, assequi minimè poterant. Neque enim nunc illud facere possumus : nisi Instrumentis quam accuratissimis, ac insuper variis præcognitis, utpote elevatione Poli, Declinatione maximâ Eclipticæ à Zodiaco, aliisque adjuti. Et id quidem in tanta luce. At sine his præsidiiis, ne decem quidem diebus, differentia, in motu Solis, deprehendi potest. Præterea antiqui, annum ab Æquinoctio verno, aut circa, incipiebant, quo orbis conditus fuit : ut postea volente Deo disputabitur. Apogæus vero Locus Solis circa Æquinoctium vernum mundi initio hæsit, ut ex Astronomicis notum. Vid. Longomontanum Theoricorum lib. I. c. 111. & Petavium libro IX. de Doct. Temp. cap. VII. At tunc quidem Sol quibusdam diebus nullam in motu differentiam facit, & fere immobilis apparet. Tempus ergo, quo Sol Circulum suum absolveret, exacte cognitum habere non poterant. Ad certitudines igitur temporum determinandas, menstruo potius spacio usos fuisse verisimile est. Cum enim isto cælo quod nubibus raro obscuraretur facillimè videre poterant, quando Luna, primo, post coitum appareret : nec differentia, nisi unius solum diei ferè, illic dari poterat : facillimum fuit, à prima φάσῆς Lunæ, ad primam sequentis mensis, dies numerare. Qui certiora tradere volebant, cum viderent in die sæpenumero falli multos posse, dierum numerum signabant : sic enim nullus error subesse poterat. Atque hinc ortum duxere Sari Chaldæorum ; de quibus volente Deo in sequentibus. Temporis autem mensuratio, quæ per φάσῆς Lunares fiebat, maximè imo sola forte in usu civili erat : quæ & sponte se oculis & sensibus ingerebat, & sine difficultate percipi poterat. Neque periculum erat, ne tempora civilia conturbaret : ipsa enim se ipsam emendabat : & si uni mensium plures justo dies tribuisset, alteri statim, aut tertio mensi, eosdem dies demebat, anticipatione Lunæ monita. Quamvis vero Solis cursus minimè cognitus esset : monstrabat tamen effectu suo in terris, annum suum motum. Transiens namque æquinoctium, vernū tempus constituebat : extremum radens Zodiaci limitem, æstatem dabat : rursus in æquinoctio, autumnum : in Tropico opposito hyemem fecit. Et hæc tempora manifestas quoque in ipsa terra mutationes dederunt. Hinc annum integrum esse voluerunt, quo hæc quatuor tempora, continerentur. Cumque statim post æquinoctium vernum fruges maturefcerent : inde annum suum inchoabant. Et quoniam inter duas menses, interdum duodecies, interdum terdecies, Luna appareret & occultaretur : annum aliquando x i i. aliquando tredecim mensium fecerunt.

cerunt. Postea mandatum fuit, ut tempus Abib seu frugum maturefcentium observarent, & in illo primum mensem anni constituerent. Atque hæc ipsissima anni ratio est, quam Judæi, à majoribus suis acceptam, semper retinuerunt: ut in anno Judæorum postea dicetur: quam etiam Noacho in usu fuisse, Elias Scripturarius in excerptis Clar. Seldeni his verbis docet: זאת המצוה היתה מימים קדומים &c. *Præceptum hoc sanctificandi Lunam* (observandi Menses secundum *פסחים* & quæ inde sequuntur reliqua) *existabat seculis antiquissimis, temporibus Noachi & Abrahami Patris nostri, (quibus Pax.)* Ita ergo Patres, mensem annosque constituerunt: ut illos binis Lunationibus, hos gemina messe terminarent. Adeoque annus antiquorum Lunaris fuisse videtur, non quidem accuratus: sed talis qualis Judæorum postea fuit. Hæc antiquissimorum Judæorum opinio est: cui etiam ipsa hominum natura atque antiquissimarum gentium ritus consentit. Mens namque humana, primò illa percipit, quæ sensibus magis obvia sunt: postea ad accuratiora contendit. Illæ etiam gentes, quibus antiquitas in precio erat, hunc ipsum, observandi *פסחים* Lunæ, ritum postea retinuerunt. De Romanis ita Macrobius Saturnaliorum 1. cap. xv. *Priscis ergo temporibus, antequam facti, à Cn. Flavio scriba, invitis patribus, in omnium notitiam proderentur, Pontifici minori hæc Provincia delegabatur: ut nova luna primum observaret aspectum, visamque regi sacrificulo nuntiaret. Itaque sacrificio à Rege & minore Pontifice, celebrato: idem Pontifex, calata id est vocata in Capitolium plebe, juxta Curiam Calabram, quæ Casæ Romuli proxima est, quot numero dies à Calendis ad Nonas superessent, pronuntiabat, & quintanas quidem, quinquies dicto verbo *מאן*, septimanas, repetito septies predicabat.* Vides in Neomenia constituenda ritum Iudaicum: apud illos namque etiam convivium apparatus fuit. Inde ubi Luna visa erat: Præses Synedrii etiam proclamabat, suū *מקוריש* &c. Sed de his postea. Quoniam verò non semper Luna videri poterat, cælo aliquando nebulis nubibusque tecto: ne sine tempore incerti vagarentur, mensem unum xxx. diebus circumscripsisse videntur. Continuo quippe usu & observatione didicerant Lunam, post *פסחים* aliam, cælo sereno diutius non latere. Si ergo Luna xxx. die videri non poterat: xxxi. à priori *פסחים*, diem, Neomeniam sequentis mensis, constituerunt. Atque sic quilibet mensis xxx. erat dierum, nisi Luna ante appareret: quod quidem istis in regionibus, alternis fere contigisse videtur. Inde factum arbitror; quod antiquissimæ gentes, quæ Lunarem annum, utpote antiquissimum, retinere in usu civili volebant, mensibus tricenariis

usi sint. Græcis namque antiquis, cum Deos consulissent, quomodo rite sacra facerent: responsum fuit, ut $\chi\tau\iota$ τὰ πάτρια juxta patrios ritus & morem antiquum sacrificarent. Cumque rursus quærerent, quid esset $\chi\tau\iota$ πάτρια θύειν, juxta patrios ritus sacrificare? responsum fuit: θύειν $\chi\tau\iota$ γ', sacrificare juxta tria. Explicatum fuit oraculum, ut sacrificarent juxta annum, mensē & dies: annum quidem juxta solem, mensē & diē juxta Lunam. Geminus in Ifagoge cap. vi. sive $\omega\epsilon\lambda$ μινῶν, de mensibus: τὸ δ' ἑστὶ τῶν νόμων καὶ τῶν χρησμῶν παρεγγελλόμερον τὸ θύειν $\chi\tau\iota$ γ'. ἦγεν τὰ πάτρια, μήνας ἡμέρας ἐνιαυτῆς τῆτο διέλαβον ἅπαντες οἱ Ἕλληες τῶν τῆς μὲν ἐνιαυτῆς συμφωνῶς ἄγειν τῶν ἡλίου, ταῖς ἡμέρας, καὶ τῆς μῆνας τῆ σεληνῆ. Quod enim à legibus & oraculis præcipiebatur, ut sacrificarent secundum tria, sive patria, menses, dies, annos: hoc ita acceperunt Græci omnes, ut annos congruenter agerent juxta Solem: dies vero, & menses, juxta Lunam. Propositum ergo antiquis Græcis erat menses juxta Lunam agere. At iidem illi mensē xxx. dierum habebant, ut testis est Herodotus in Clio, & Geminus hoc eodem loco: quorum verba in anno Græcorum postea adducemus. Annus igitur Patriarcharum talis fuisse videtur: ut menses à prima φάσι inciperent, si φάσιs haberi poterat: sin minus, tum xxxi, à priori φάσι, dies, primus mensis sequentis esset: annus vero à messe dependeret: quæ, si xii. mense expleto, nondum matura esset, integer mensis anno adderetur: adeoque xiii. mensium annus esset. Opponit autem se huic sententiæ Illustriss. Scaliger Lib. iiii. de Emendat. Temp. tit. de anno priscorum Hebræorum Abrahameo ubi ita differit: *Mira persuasio non solum Iudæorum, sed hominum pietatis Christianæ, annum priscorum Hebræorum fuisse unicum tantum, qui hodie est, hoc est Lunarem. . . . Sed tamen, si illis ostendero habuisse annum mensibus tricenum dierum distinctum: non habebunt, quare unicum annum lunarem statuunt. Nam aut unicum aquabilem habuisse, qualis est Ægyptiacus, aut duos, aquabilem & Lunarem, omnino necesse est.* Demonstrat postea ex scripturis, menses temporibus Noachi fuisse tricenarios. Ita vero ratiocinatur. *Moses scribit diluvium cœpisse xvii. mensis secundi: centum quinquaginta dies aquas invaluisse: & diē proximum à centesimo quinquagesimo, hoc est centesimum quinquagesimum primum, fuisse decimum septimum mensis septimi. Iam quadraginta sex dies ante diluvii initium fluxerant, & post, usque ad decremēta aquarum, centum quinquaginta unus: qui fiunt manifesto 197; & per 30. divisi, relinquunt menses sex præteritos. Inde concludit. Certè in mensibus tricenum dierum continuis Luna locum habere non potest: neque annus Lunaris esse, qui 365. dies haberet, quos ita in descriptione diluvii aquis lector invenire poterit. Die primo mensis*

mensis decimi hoc est die 271. à capite anni, juga montium nudata sunt, & ex
 aquis in emersum prodierunt. Expectavit 40. dies Noah, cum jam 311. dies à
 capite anni fluxissent. Mox emisit corvum, quem libere ire redire permisit, do-
 nec aqua omnino exucta fuissent. Non designat hoc longum spacium Moses:
 sed prudenti lectori ex simili loco conjiciendum relinquit, quantum interval-
 lum illud fuerit. Nam eodem modo, postquam expectasset septem dies, tunc
 emisit columbam: & reversam iterum post alteros septem dies emisit. Sic sane
 alteri quadraginta dies ad illos priores sunt addendi, & sic fient dies 351. Qui-
 bus adde x i i i i. posteriores, quibus bis Columba emissa. Fiunt sine dubio
 dies 365. Post illos x i i i i. dies, ex quo columba non rediit, ab illa inquam
 vespere putat diem primum anni sequentis Moses, his verbis statim: Anno
 uno & sexcentesimo etatis Noë prima die primi mensis, aqua desiccatae sunt, &c.
 Sed si contra tot scriptores antiquos, quique melius hæc novisse po-
 terant quam ille, disputare velit: vel negabit ipsorum hypotheses,
 vel ex iisdem disputabit. Prius non faciet, quia super experientiam
 longo usu confirmatam ac demonstratam sunt fundatæ. Posterius
 ergo uti faciat necessum est. Judæi, sicut ex Talmude, aliisque ipso-
 rum libris fit manifestum, non juxta Enneadecaeteridem aliumve
 Cyclum Neomenias celebrabant, sed juxta *פאָרן*: ut in anno Judæo-
 rum demonstrabitur. Is ritus celebrandi neomenian tamdiu duravit
 quamdiu synedrium in terra Israelis fuit. Carraim, sive scripturarii,
 adhuc juxta *פאָרן* lunæ Neomenias observant & sanctificant. Utra-
 que secta, in aliis satis diversa, in hoc convenit, quod mensis ca-
 vus esse nequeat sine *פאָרן*: plenus possit. Si igitur Luna debito tem-
 pore visa non fuerit: mensis prior erat x x. dierum. sin debito tem-
 pore, saltem xxix. Hæc in anno Judaico postea probanda erunt; ubi
 etiam de insigni differentia inter Carræos & Rabbinos agetur. Con-
 veniunt etiam in hoc, quod non plures in anno pleni menses esse
 possint, quam vi i i. vel juxta Scripturarios x. nec pauciores quam
 i v. &c. Legitur in codice Erachin, qui est quintus in Seder Ko-
 dascim cap. i i. ה' אין פוחתין מארבעה חרשים המעיברים בשנה ולא נראה יותר על ה'
*Non erunt minus, quam quatuor menses intercalares sive pleni, in anno: neque
 plus, quam octo.* Annus ergo ipsorum non semper erat 354. dierum,
 sive Lunaribus communis; sed interdum 352. interdum 356. pro mul-
 titudine mensium plenorum & cavorum. Scripturarii id solum vita-
 re student, ne plures menses pleni sint continui, quam quatuor. Hoc
 in anno Judaico, stante templo secundo, obtinebat; quod idem Pa-
 triarcharum temporibus obrinuisse Iudæi affirmant. Locum ergo
 Mosaicum ita explicant, & Talmudici & Scripturarii: die xvii. mensis

11 ingressus est arcam Noah. die xvii mensis vii quievit arca: & tum quidem Noacho manifestum fiebat, aquas imminui: Diebus ergo 150. prævaluisse aquam Moseh ait, & centesimo quinquagesimo deficere incepisse. Includunt ergo utrumque terminum & 17. mensis secundi & 17. mensis septimi. adeoque si 17. mensis vii. auferatur: restabunt dies 149. qui in v. menses divisi dabunt 1 v. quidem mensibus, dies xxx. quinto vero, xxix. Et sane ipsius temporis observatio idem confirmare videtur. Dicunt Iudæi, mensem tricenum fuisse dierum, nisi Luna videretur, aut plures quam quatuor menses pleni continui esse deberent: quod rarò imò nunquam contigisse existimaverim, nisi temporibus Diluvii. Videri vero poterat Luna, post mediam zyzygiam, in terra Israelis & circa ista loca x1. horis & dimidia. Sed etiam tum occultari poterat, propter varias causas: utpote quod vel ipsa vel Sol circa Apogæum hæreret, sicut postea disputabitur. Nunquam verò latere poterat ultra 27. horas cum dimidia, post syzygiam mediam, quin videretur. Elias Scripturarius apud Cl. Seldenum, de anno Civil. Veterum Iudæorum CAP. XII I ita concludit:

סוף דבר בהיות בין המולד השקיעה יותר מ'א' שעות וחצי ער עשרים וחמש שעות וחצי אפשר שיראה ואפשר שלא יראה ובהיות בין המולד והערב השלישי יותר מארבעה עשר שעות פחות ששית שעה ער עשרים ושבעה שעות וחצי אפשר שיראה ואפשר שלא יראה ואם יהיה יותר מזה דע שעל כל פנים יראה אם לא יהיה מניעה והנה לפי זה כשיהיה בין השמש והירה במעלות ישרות שמנה מעלות ועשרה ראשונים לא יראה וכל שכן פחות האלה וכשיהיה ביניהם במעלות:

Summa verborum est: quoties inter coitum Solis & Lunæ mediū sive æqualem & occasum intercedant horæ x1. aut quæ usque in xxv. crescant: fieri posse, ut quædam habeatur; uti & esse fieri, ut non habeatur. Quod itidem dicendū, si inter coitū ejusmodi: & Vesperam tertiā intercedant plures quam xiv horæ (sexta parte horæ dempta) aut quæ usque in xxv 11. & crescant. Quod si harum excessus fuerit horarum, haberi potest omnino quædam, nisi impediatur. Vnde etiam fit, ut quoties inter Solem & Lunam intercipitur arcus tantum graduum viii. min 10'. aut minor. quædam nulla habeatur. Quoties verò arcus ille fuerit graduum xv. aut major: haberi possit.

Consentiunt ferè cum his Traditionales sive Talmudici, ut ex Maimonide patet, quod postea dicendum erit. Examinemus nunc, juxta rationem hanc, omnia Novilunia, quæ temporibus Diluvii contigere. Generale istud Diluvium incepit anno DC. Noachi in eunte, mense secundo, die xvii. mensis. Iosephus antiquitatum I. dicit, illud contigisse mense Marchesvan apud Ebræos: qui post æqui-

noctium autumni incidit. Huic consentit Scaliger, qui Tifrin primum mensem ponit. Ex hujus ergo ratiociniis nos argumentabimur. Erat annus P. Julianæ 2326, ut postea, volente Deo, probatum dabimus: cujus Nisan inceptit Babylone, aut circa ista loca, die Aprilis XI I I hora à med. nocte x. 22'. 14". æquinoctium medium contigit XI. Aprilis: verum x. Novilunium igitur, quod incidebat post Æquinoctium, sive tempore messis imminente, erat mensis Nisan. Primus ergo Tifri incidit in Octobris septimum. In hunc usum, laterculum apposui XII. Neomeniarum illius anni, à Tifri ad Tifrin numerando. Adscripsi, præter tempus, quo media Syzygia contigit, etiam illud, post quod dubium erat an videretur; & aliud, post quod latere non poterat, nisi nubibus impediretur. Asterismi vero signant, visionem non eodem die sed sequentibus contingere. Ipsa vero quantitas mensium ex ratione diei Iudaici dependet. Hoc ergo ita se habet:

Nomina mensium Iudaicorum.	Nomina mensium Julianorum.	Neomenia media Babylone.			tempus visionis primæ.	tempus visionis necessariæ.	Neomenia mensis Civil.	Quantitas mensium.
		Dies	horæ.	min. sec.				
		Post mediam noctem.			h. m.	h. '. .		
Tifri.	Octob.	V I I.	14	46	32	2.16.*	16.16.*	VIII. Octob. xxix.
Marchesy.	Novemb.	V I.	3	30	35	15. 0.	5. 0.*	VI. Novemb. xxx.
Kislev.	Decemb.	V.	16	14	38	3.44.*	17.44.*	VI. Decemb. xxx.
Tebeth.	Ianuar.	I V.	4	58	41	16.28.	6.28.*	V. Ianuar. xxix.
Schebath.	Februar.	I I.	17	42	44	5.12.*	19.12.*	III. Februar. xxx.
Adar.	Martii.	I V.	6	26	47	17.56.	7.56.*	V. Martii. xxx.
Nisan.	Aprilis.	I I.	19	10	50	6.40.*	20.40*	I V. April. xxix.
Iiar.	Maji.	I I.	7	54	53	19.26.	9.26.*	I I I. Maji. xxx.
Siwan.	Maji.	XXXI.	20	38	56	8. 8.*	22. 8.*	I I. Iunii. XXI x.
Tamuz.	Iunii.	XXX.	9	22	59	20.52.	10.52.*	I. Iulii. xxx.
Ab.	Iulii.	XXIX.	22	7	2	9.37.	23.37.*	XXXI. Iulii. XXI x.
Elul.	August.	XXVIII.	10	51	5	22.21.	12.21.*	XXX. Aug. xxx.
Tifri.	Septemb.	XXVI.	23	35	8	II. 5.*	I. 5.**	XXVIII. Sept. xxix.
Marchc.	Octob.	XXV.	12	19	11	23.49.	13.49.*	XXVII. Octo.

In hac tabula videre licet, qua ratione in anno Lunari tot pleni menses se invicem insequi possunt, debita anni lunaris quantitate minime immutata. Marchesvan namque mensis die XVI I. inceptit diluviū. residui erant XIII. dies, qui cum decimosextimo quo diluvium inceptit dant XIV. quæ addita mensi Kislev, dant dies XLIV. mensi Tebeth, LXXIII. mensi Schebath, CIII. Adar, CXXXIII. quibus si addantur XVII. dies Ni-

san, erunt junctim dies CL. Hinc ergo manifestum evadit, quomodo Rabbīnorum assertio, illa scripturæ auctoritate, defendi possit. Quamvis verò satis cōmodè Scaligeri argumentis ita respondēri posset: tamen ista responsio mihi ipsi minime potest placere. Causa est, quod scriptura expressis verbis distinguat, inter tempus illud, quo aquæ prævaluerunt super terram: & alterum illud, quo, imminutis aquis, arca super montes Ararat refedit. Die XVI I. mensis II. (hoc est ex mente Iosephi & Scaligeri Marchesyan) incēpit pluvia: & continuavit dies quadraginta. Postea non ita continuo pluit: interruptis tamen vicibus, usque ad finem CL. dierum, multæ aquæ deciderunt. Tum enim pluvia inhibita fuit. Gen. VIII. commate. 23. Et per has pluvias, ut & rupturas fontium Abyssi, ita aquæ multiplicatae sunt, ut montes omnes tegerentur, ac xv. ulnis aquæ montibus essent altiores: quod facillimè postea observare poterat Noachus in ipsa arca. Hæc namque xxx. cubitos alta, dimidia parte aquis immersa fuerat: & cum in Cacumine altissimi montis Ararat sive Tauri, imminutis aquis consisteret: facile apparebat, aquas ipsas istius montis cacumen, xv. cubitis excessisse. Prævalebant vero aquæ super terram, ut nihil quidem imminui sentirentur, CL. diebus. Post dies illos CL. imminui apparebant: eo quod arca, quæ antea fluctuabat, immota maneret: quod contigisse refert XVI I. die mensis VII. commate 4. cap. VII II. At versu 3. dicit, quod aquæ minui cæperint *מקצה חמשים ומאת יום*, in fine quinquaginta & centum dierum: & tum statim arcam quievisse subjungit; ergo arca primum quievit post exactos CL. dies: & quia dies quietis arcæ erat XVII. mensis VII: ergo XVII. mensis VII. erit dies CLI. adeoque I. II. III. IV. V. VI. menses erant omnes *τετακομήνημεροι* & pleni. Nec tamen ideo sententia Scaligeri, ullo modo confirmatur: diximus namque antea, antiquos, si Lunam videre non possent, mensem xxx. dierum constituisse: si verò vidissent; à prima *παύσει* sequentem mensem fuisse auspīcatos. Iam verò, XVI I. die mensis secundi, pluere incēpit: & aquæ non sunt retentæ ante finem CL. dierum. Quamvis enim diebus saltem quadraginta pluvisse dicatur: id tantum de continua pluvia intelligendum erit, ut antea monuimus. Cælum sane CL. diebus pluviosum fuisse, nemo mihi negabit. Istis ergo diebus, Lunam videre Noachus non poterat. Secundum ergo mensem III. item & IV. quintumque ac sextum, tricenarios facere coactus fuit: quod Luna nusquam videretur. Post XVII. diem mensis VII. aquæ detentæ sunt: Sol liberius radios diffundebat: quo aquas eo melius exficcaret. Ac postea cælum

cœlum serenum fuit : Tum igitur Lunam videre poterat. Recurramus nunc ad prius Laterculum, in quo Neomenia Marchesvan incidit in vi. Novembris. xvii ergo dies mensis Marchesvan erit xxii. Novembris. Hoc ergo die incepit pluere. Adde dies cl. habebis diem xxi. Aprilis diei xvii. Nisan sive mensis vii. convenientem. Vidit autem Noachus Lunam i. i. Maji necessario, cœlo sereno, ut tum fuit. Ergo inde viii. mensem incepit, & prior mensis saltem xxviii. dierum fuit : inde menses alterni Pleni & Cavi, quod Luna istis temporibus videretur : ut in laterculo habes. Hinc ergo totius anni quantitatem elicere facile erit. Primus namque mensis, xxxi. dierum erat. Post eum quinque pleni sive dierum xxx. dant dies cl. xxi. Mensis vii. est dierum xxix. sequens dierum xxx. secundo namque Junii Luna visa fuit. ix mensis est dierum xxix. Julii namque i. die visa Luna Neomeniam, mensis x illic constituit. x. mensis est dierum xxx. xi dierum xxix. xii dierum xxx. Summa omnium dier. cccclv. Is ergo annus decem diebus solari minor erat, quod ipsum pulchre in ipsa scriptura monstratur. Volebat namque Deus ter maximus, ut eodem in statu, terras Noachus deprehenderet, quo reliquerat. Eodem ergo die, juxta Solis. rationem, (unde omnia in terris dependent) quo ingressus erat, etiam egredi debebat: ideoque, cum xxxi. Novembris ingressus fuisset: etiam xxxi. Novembris egredi debebat. At dies ille fuit xxvi mensis i. Neomenia Tisri incidit in Septembr. xxvii, ut ex laterculo patet. & Marchesvan i. est xxvi. Octobris Unde xxvi. Marchesvan. erit xxii. Novembris. Hæc ergo genuina anni ratio erat. Quomodo vero Scaliger summam istam dierum 365. conficiat, non satis percipio. Quis enim ipsum docuit, 46. dies à capite anni ad diluvii initium effluxisse. Hypothesis illa Scaligeri est; à nemine unquam, nisi Scaligero & qui eum sequuntur concessa. Hinc tota argumentatio, de senis mensibus tricenariis, corrui. Sed absurdior altera argumentatio, de diebus 40. Dicit, *die primo mensis x. hoc est 27 i. à capite anni*: hoc unde probat? Dies primus mensis x. incidit in i Julii Iuliani. Ab viii Octobris, sive Neomenia Tisri, ad i Julii inclusive sunt dies saltem 267. Differentia dierum iv. Hæc ergo probasse oportuit, non pro concessis sumere: præsertim ubi tot ac tam antiquos scriptores, quique rectius hæc novisse poterant, quam ipse, refutare conatur. Sed extrema verba non satis percipio. *Expectavit 40 dies Noah cum jam 311 à capite anni fluxissent. Mox emisit corvum, quem libere ire redire permisit, donec aquæ omnino exucta fuissent. Non designat hoc longum spacium Moses, sed prudenti lectori*

ex simili loco conjiciendum relinquit, quantum intervallum illud fuerit. Nam eodem modo postquam expectasset septem dies tum emisit columbam, & reversam iterum post alteros septem dies emisit. Sic sanè alteri quadraginta dies ad illos priores sunt addendi, & sic fient dies 351. Quibus adde XIV. posteriores quibus bis columba fuit emissa. Fiunt sine dubio dies 365. Videtur sane statuere, 40. dies post corvum, primam columbam fuisse emissam; idque bis saltem fuisse factum. Scriptura vero aliter disputat. Dicit, 10. die mensis primi, cacumina montium apparuisse: 40. dies postea, Noah fenestram arcae aperuit, & emisit corvum, qui non reversus fuit. Postea columbam emisit: quæ, cum locum non inveniret, ubi pedem figeret, reversa est ad Noachum. Postea inquit scriptura expectavit alios septem dies, וַיַּחַל עוֹר שְׁבַע יָמִים אַחֲרַיִם וַיִּוֹקֵף שְׁלֹחַ & expectavit adhuc alios VII. dies, & adjecit sive perrexit emittere, hoc est iterato emisit columbam. Quid aliud denotat Phrasis illa, expectavit alios VII. dies, nisi VII. dies antea quoque ipsum expectasse, quam columbam emitteret? Ita enim versu 12. explicatur, & expectavit adhuc alios VII. dies, &c. Manifestum est, septem illum dies post emissum corvum expectasse, & tum emisisse columbam: quæ postquam reversa fuerat, rursus post alios VII. dies fuit emissa. Quod idem post alios septem dies factum fuit, & tum columba reversa non est. Dies igitur à corvo emisso, ad ultimam columbæ emissionem, postquam reversa non fuit, sunt universim XXI. ut nesciam unde 54. illos dies exsculpat. Quia vero Neomenia Tamuz sive mensis X. quæ incidit in Julii I. capita montium apparebant: ergo 40. dies post, hoc est, IX. vel X. Augusti corvus avolavit: & si XXI. dies adjeceris; Columba ultimo emissa fuerit Augusti XXXI. qui est Elul, sive mensis XII. dies I. Residui ex anno erant dies XXVIIII. Verba igitur ista, & fuit anno DCI, primo die, mensis primi, terra arefacta fuit, non sunt ita explicanda, quasi immediatè columbæ emissionem ista fuerint secuta: non magis, quam ista, & emisit corvum, & non reversus est: & misit columbam, &c. commate 7. & 8. de continuis diebus erunt intelligenda: inter quæ tamen Scaliger 40. dierum ponit discrimen, nos ex scripturis VII. dierum διάστημα deduximus. Notandum vero est, terram, cum columba ultimò emitteretur, aridam totam non fuisse, sed adhuc aquis ex parte tectam: Avis tamen una aut altera facile illic vivebat, quippe quæ in arboribus latere, & in cacuminibus montium victum quærere poterat. Tandem vero 28. diebus post, die nempe I. Tisri, Septembris mensis XXVII. aquæ exsuctæ fuerunt. Et tum terræ aridæ apparebant, adhuc tamen limosæ & desolatæ: nihil enim illic

illic tum erat, unde homines aut bestię vivere poterant. Unde scriptura optime illud exposuit per voce מִבְּרֵחַ, quod & arefcere, & desolatatum esse denotat. Hanc ob rem Deus LVI. dies adhuc Noachum in arca detinuit, & tum demū, elapso integro anno Solari, in terras emisit. Et hætenus ex mente Scaligeri disputavimus: quid ipsi de Epocha diluvii sentiamus, postea dicemus. Stat igitur immota prior nostra, de anno Lunari antiquorum assertio: quæ Orientalium ac præcipue Judæorum, quibus maxima his in rebus fides, assertione confirmatur. Caput vero anni quod attinet, de eo heic nil dicere interest. Explicabitur illud, tum in anno Judaico, tum postea tractatu de Epocha Orbis conditi. Mansit autem, multis seculis, hæc eadem anni ratio penes Orientales, Iudæos præcipue & Arabas: ejusdemque vestigia, latis manifesta, apud gentes Occidentales, exstant. Hinc enim menses Græcorum *τριάκονθήμεροι* fuere nati, ut in sequentibus dicitur. Postea vero, cum nimis vulgaris & incerta hæc ratio videretur: alia excogitata fuit, quæ à media Synodo procederet. Et cum Græci Oraculo moniti, menses secundum Lunam, annos secundum Solem, agere deberent; ut antea dictum fuit: variis modis, lunarem anuum Solari applicare conati sunt: indeque Cycli varii originem habuere, ut trieteris, octaeteris, Heccaidecaeteris, & demum Enneaidecaeteris; quæ omnium optima fuit, & in qua saltem 1. horæ & 28. min. discrimē, inter Solis Lunæq; rationes erant. De his igitur, ut & de temporis inter se collatione, paucis nobis sequenti capite erit agendum.

C A P. V I I.

De Cycli Lunarıs Origine. de Trieteride, Octaeteride, Enneaidecaeteride. hujus ratio explicatur. De Cyclo Metonis, & emendatione Calippi. Cyclorum Lunarium in Ecclesia usus. Origines & causæ dissidii Christianorum in celebrando Paschatis festo, à primis principijs deducuntur. Eusebius emendatus. Canones Apostolorum Epiphanio non fuisse visos: nec genuinos esse. Alexandrini Enneaidecaeteride usi sunt ante Nicænum Concilium. Anatolii difficillimus locus explicatur, ibidemque Petavii opinio examinatur. Differentia inter Cyclum Anatolii, Alexandrinum, Dionysii, & Latinum. Cur Cyclus Alexandrinus triennio Latinum an-

ticipet? Cycli solaris constructio, & vulgaris ejusdem Epochæ ratio. Alius Cyclus proponitur naturæ magis conveniens. Ejus usus declaratur; methodusque inveniendarum feriarum in annis, mensibus, diebus exponitur. &c.

TEmpus omne, vel in se consideratur : vel respectu eorum, quæ in tempore geruntur. In se, sive juxta naturam suam consideratum, duplici se modo sensibus offert. Vel enim natura saltem ejus explicatur : sicut ratio anni, mensis &c. in prioribus fuit explicata: vel etiam cum alio tempore confertur, & quæ inter hæc duo ratio sit, explicatur. Exposuimus autem hucusq; naturam temporum; quid nempe sint dies, menses, anni : nunc quam *ἁέριον* inter se habeant videbimus. Primum vero mensium, & qui hinc nascuntur annorum lunarium ad Solarem annum rationem tractabimus : Inde hunc cum diebus conferemus. Veteres in Græcia civitates, cum viderent, Lunam in anno interdum terdecies oriri, idque persæpe alternis fieri; ex duobus annis unam Periodum instituere : in qua unus $\times 11$ erat Lunationum : alter $\times 111$. Ipsam vero Periodum, quod tertio quoque anno recurreret, Trieterida vocarunt. Deprehensum vero postea fuit, Periodum istam cum cælo non convenire. Aliam igitur, rationibus Solis, Lunæque, magis convenientem quæsivere. Ac primum se obrulit Octaeteris : in qua rationes Solis & Lunæ optime convenire videbantur. Nec sanè magna in uno Cyclo differentia fuit. Lunæ quippe rationes, saltem uno die cum semisse, Solis rationes vincunt. Id vero, antiquis illis, adeo observatum non fuit; quin octaeteris & in temporum usum civilem admitteretur, & diutissime in eodem esset. Sed posteaquam à peritis animadversum est; nimium in Octaeteride aberrari: quippe in binis octaeteribus differentia trium dierum erat, & sic in reliquis: aliam Metro Adtheniensis adinvenit, quam Enneacaidecaeteridem nuncupavit. De Heccaidecaeteride heic nihil dico: quod illa binis saltem Octaeteribus constaret. Habent vero novendecim anni Lunares dies 6939. hor. 16. 32'. 24". Etenim, cum mensis medius sive æqualis sit dierum 29. horar, 12. 44'. 3". 12". ut antea definivimus: Annus igitur Lunaris simplex qui $\times 11$. lunationibus absolvitur, erit 354 dierum, horarum 8. 48. 38. adeoque Novendecim tales anni erunt dierum, 6732. 23. horarum, cum 24'. 2". Sed quoniam annus Solaris lunari major est diebus 10. cum horis 21. 11'. 22". excrescunt hi dies, 111 annis, ultra $\times \times \times$ dies sive integram

lunationem: adeoque in annis III. erunt lunationes XXXVI. & mensis integer tertio anno infindetur. Et hoc septies in annis XIX. contingit, ut Solis superflui dies Lunę rationes excedant: sicut ex calculo patet. VII. igitur menses, novendecim annis lunaribus erunt addendi, ad solis rationes exæquandas. Adde igitur prioribus 6732 diebus, 23 hor. 24'. 2". dies 206. horas 17.8'. 22". prodibit quantitas XIX. annorum Lunarium, dierum 6939. hor. 16 32'. 24". Novendecim vero anni Solares (quatenus 365. dies. horæ 6. sine scrupulis appendicibus, communiter, pro anno Solari, adhibentur) erunt dies 6939. cum horis 18. De Metonico invento nunc non disputo, sed saltem rationes Solis & Lunæ confero. Est vero excessus anni Solaris supra dies 365, non 6. horarum: sed saltem 5. cum scrup. 49' quam proximè. Detrahenda ergo sunt, anno Iuliano sive communi Solari, scrup. horaria 11'. quæ in XIX. annis faciunt horas 3. cum minutis 29'. quæ si à priori summa 6939. 18. hor. auferantur, relinquunt horas 14. cum scrup. 3. 1. Minores ergo sunt anni Solares XIX. Lunaribus totidem hor. 2. & scrup. 1'. 24". Majores vero vulgares Iuliani, totidem Lunaribus hora 1. 27'. 36". Sed Metro minutias illas persecutus non fuit: neque enim tum cognitum erat, annum Solis 365. diebus, horis 6. esse minorem. Imo & gravius erravit. Nam cū in annis Iulianis XIX. tantum intercalandi essent 4. dies & horæ 18: is, nullo senum horarum habito respectu, 5. solidos dies addidit. Adeoque Cyclum suum constituit 6940. dierum præcise. Sed sex horæ istæ in IV. Cyclis sive annis LXXVI. integrum diem dabant, quem sustulit Calippus, docens in quatuor Metonicis Cyclis diem detrahi debere. Hæc Cyclorum ratio in anno Græco fuit; quæ postea ad Ecclesiæ usum est accommodata. Nam & Octaeteride, & Heccaidecaeteride, & demum Enneaidecaeteride, præsci Christiani ad Paschatis festivitatem investigendam usi sunt. Et cum diu in Ecclesia Christi quæsitum erat, qua ratione Pascha rite celebrari deberet: tandem in Concilio Nicæno definitum fuit: ut die Dominico, qui primum, post Æquinoctium vernum, plenilunium, proxime sequeretur, Pascha ageretur. Et ne de Plenilunio rursus disputatio oriretur: Alexandrinis, inter omnes, tum Christianos, fideralis scientiæ peritissimis, id negotii datum fuit: ut Epiphaniarum die, Christiano Orbi, per literas, imminentis Paschatis tempus significarent. Etenim, cum magna animorum contentione quæstio hæc de Paschate antea fuisset mota; magnarumque litium ac malorum causa in Ecclesia Dei exstitisset, summa vi adnitendum sibi existimaverunt, ut hæc è medio tolleretur; ne Ecclesiam Dei in partes scinderet.

deret. Quoniam verò, inter omnes quæstiones, quæ inter Catholicos motæ fuerunt, nulla nobilior sit, quam quæ de Paschate agit: nos illam à primis principiis deducemus. Apostolos Domini & Servatoris nostri Iesu Christi, primis, post gloriosissimam Magistri ascensionem, temporibus, in ea fuisse opinione, quod solis Judæis verbum Dei annunciari deberet: satis ex Actis Apostolorum apparet. Cur enim Petrum objurgassent, quod Gentilibus verbum Dei annunciaffet: nisi persuasum habuissent, sicut vetus ita & novum fœdus, cum solis Judæis fuisse factum? Postea quamvis voluntatē Dei, de Gentium vocatione, melius essent edocti: Gentiles tamen ad Iudæorum ritus conformare allaborabant. Id certum est, multa imo omnia ferè Iudæorum illos retinuisse, ut Iudæos lucrifacerent. Sic Paulus, qui ipse in Epistola ad Galatas dicit, eum qui circumcidatur, reum esse totius legis: Timotheum tamen in gratiam Iudæorum circumcidit. Atque sic Sabbatha, aliasque solemnitates, cum Iudæis celebrabant. Unde sanctus Iohannes, aliique Apostoli, qui in Asia inter plurimos Iudæos vixerunt, Pascha Iudæorum more semper observarunt. Testatur id Irenæus, Epistola ad Victorem Episcopum Romanum, quæ exstat apud Eusebium, Histor. Ecclesiast. lib. v. cap. κς'. οὕτως ὁ Ἀνίκη-
 τος ἢ Πολύκαρπος πείσαι ἐδύνατο, μὴ τηρεῖν, ἀλλὰ μὴ Ἰωάννη τῷ μαθητῷ τῷ Κυ-
 εῖε ἡμῶν, καὶ ἄλλοις λοιπῶν Ἀποστόλων, οἷς συνδιέτελεσαν, ἀεὶ τηρηκότα. Neque ta-
 men Anicetus Polycarpo persuadere poterat, ut istum ritum (celebrandi Paschatis) omitteret, quem cum Ioanne Discipulo Domini nostri & reliquis Apo-
 stolis (quibus cum vixit) observaverat, &c. Polycrates vero, qui Synodo Quartadecimanorum in Asia præfuit, ita in Epistola ad Victorem lo-
 quitur. Ἡμεῖς ἐν ἀρραδίεργον ἀγρῶν τῶν ἡμεῶν, μήτε περσθεντες, μήτε ἀφαι-
 ρέμενοι. καὶ γὰρ καὶ τῶν Ἀσίων μεγάλη σιχηία κοιόμεθα (ἀπὸ ἀνασῆσε) τῆς ἡμέρας τῆς
 παρουσίας τῷ Κυεῖε, ἐν ᾗ ἔρχεθαι μὴ δόξης ἐξ ἑρανῶν, καὶ ἀνασῆσε) πάντας τὸς ἀγίους)
 Φίλιππος εἰς τῆς δώδεκα Ἀποστόλων, (ita locum emendo. vulgo legitur, Φίλιππον τῷ δώδεκα Ἀποστόλων, nullo censu: alii εἰς τῆς ἑπτὰ διακόσιων legen-
 dum putant; sed omnes editiones priorem lectionem probant: nec consultum est tantam heic mutationem facere, nulla præsertim ne-
 cessitate cogente) ὅς κοιόμεθα ἐν Ἰεραπόλει, καὶ δύο θυγατέρες αὐτῷ γενηρυκῆσαι
 παῖθες, . . . ἐπὶ Ἰωάννης ὁ σὺν τῷ σὴθει τῷ Κυεῖε ἀναπεπῶν, ὅς ἐγενήθη ἱερεὺς,
 τὸ πέταλον πεφορεκῶς, καὶ μάρτυς καὶ διδάσκαλος . . . . . ἔτοι πάντες ἐτήρη-
 σον τῶν ἡμεῶν τῶν παρασκευαστικῶν τῶν Πάσχα καὶ τὸ Ἐυαγγέλιον, μηδὲν παρεκ-
 βάουοντες, ἀλλὰ καὶ τῷ καθόντι τῷ πίστεως ἀκολουθῶντες. Nos igitur integre ac in-
 corrupte diem observamus, neque aliquid apponentes, neque detrahentes. Nam
 & in Asia præclara ista Ecclesia columnæ obdormiverunt, (qui resurgent die
 adven-

adventus Domini, quando veniet cum gloria e caelis & resuscitabit sanctos)
Philippus unus duodecim Apostolorum, qui sepultus est Hierapoli, & duae filiae
ipsius quae virgines consenuerunt, ... & Iohannes qui super pectus Do-
mini recubuit, qui fuit sacerdos & laminam gestavit, qui fuit Martyr & disci-
pulus, ... hi omnes observarunt diem Paschatis, XIV. luna, juxta Evange-
lium, nullaratione transgressi, sed canonem fidei sequuti. Qui vero in Occi-
dentem pervenerunt Apostoli, cum Iudæos illic crucifacere non
possent; Christiana libertate usi sunt, gentibusque mandatum dede-
runt, Pascha, die Solis sive feria prima, celebrandi. Irenæus loco
citato: ἔτε μὲν Πολύκαρπος ἔτ' Ἀνικητὸν ἐπέιστο πρῆν, λέγοντα, τὴν συνάθειαν
ἢ περὶ αὐτῶν παρ' εὐσεβυτέρων ὀφείλειν κατέχειν. Neque Polycarpus Aniceto persua-
sit, (ut Pascha cum Asiaticis celebraret.) quod hic morem à Presbyteris ante-
cessoribus suis observatum retineri debere contenderet. Atque sic utraque
secta antiquitatem & traditionem Apostolicam suæ opinioni præ-
texebat. Socrates lib. Hist. Eccl. v. cap. κβ', ubi de hac materia didu-
ctius agit, ita loquitur: πωπερσεκαδικατῆ δὲ φασιν ὑπὸ Ἰωάννη τῷ Ἀπο-
στόλῃ ἢ ᾤθετήθησαν τὴ πωπερσεκαδικατῆ παρὰ ἐδοῶθ' αὐτοῖς, οἱ δὲ ἔχ' ἢ Ῥώμῃ, καὶ
τὰ ἑσπέρεια μέρη, τὸς Ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παύλον ἢ ἐκεί' ᾤθεκαδικατῆ συνί-
θειαν ἀέγουν. ἀλλ' ἔδεξ' μὲν τῶτων ἔγγραφον ἔχει παρὰ χεῖρ' ἢ περὶ τῶτων ἀπόδειξιν.
Tessarescaidecatita eum observandi morem à Ioanne Apostolo sibi tradi-
tum dicunt. qui autem Roman & alias partes Occidentis incolunt, Petrum &
Paulum Apostolos, consuetudinem, quam tenent, sibi reliquisse affirmant. Verum
nemo istorum omnium scriptum de his rebus testimonium proferre potest. Po-
strema hæc verba ex Epiphanio argui posse videntur. Is enim hæresi
LXX. quæ est Audianorum, num x. Εἰς τῶτα δὲ οἱ αὐτοὶ Ἀυδιανοὶ ᾤθε φέρουσι
ἢ ἡσ' Ἀποστόλων διάταξιν, ἔσω μὲν τοῖς πολλοῖς ἐν ἀμφιλέκτῳ ἀλλ' ἐκ ἀδόκιμον . . . .
τὸ δὲ ῥητὸν ἀφ' ἑ λαμβάνοντες περὶ τῶ Πάχα κακῶς παρερμηνεύουσιν οἱ περὶ ἡμῶν, καὶ
ἀγροῦντες ἐτίρωσ' ὑπολαμβάνουσιν, οἱ δὲ ἔσω ἔν τῇ αὐτῇ διατάξει οἱ Ἀπόστολοι, ὅτι,
ὑμεῖς μὴ ψηφίζετε, ἀλλὰ ποιῆτε ὅταν οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν οἱ ἐκ περὶ ἡμῶν, μετ' αὐτῶν ἄμα
ποιῆτε. Audiani vero, (qui 14. Luna Pascha celebrabant, ut antea num. 9.
docuerat) ad institutum suum quandam ex Apostolorum constitutione auctori-
tatem accommodant. Qui liber tametsi dubie apud multos fidei sit, non est ta-
men improbandus . . . . . Sed quod ad locum illum attinet, quo suam de Pa-
schate sententiam firmare conantur, hunc illi perperam interpretantur & ad
alienum sensum per inscitiam traducunt. Etenim Apostoli in illa constitutione
ita definiunt. Vos, inquiunt, temporum rationes ne subducite: sed eo tempore
celebrate, quo fratres vestri qui ex circumcisione prodierunt. Cum iis itaque Pa-
scha peragite. Non ergo scripto testimonio Tessarescaidecatitæ ca-
rebant: siquidem ex Apostolorum decretis sive Canonibus opinionem
suam

suam confirmarent. Nec eos solidè refutat Epiphanius quid enim argutia illa in vocibus ἐκ & ἐν? Qui ἐν Περσιῶν, hoc est, qui, Epiphanius Interprete, Iudæi adhuc erant, fratres vocari non debebant. Oponit ergo Canon τὴν ἐκ Περσιῶν τοῖς ἐν ἀνατολίᾳ, &c. Solidior igitur altera responsio est: quæ Canones istos in dubium vocat. Et sane, canones Apostolorum, qui vulgò circumferuntur, non eos esse, cujus meminit Epiphanius, exinde liquet: quod nec verba ipsa, nec sensus verborum, quæ heic adducit, in nostris exstant. Contra sententia Nicæni Synodi manifestis verbis in nostris proponitur. Canone namque VI II. disertis verbis Constitutiones mandant: ne Pascha, ante æquinoctium, ἢ μὲν Ἰουδαίων, aut cum Iudæis (ita enim legendum: non ut in vulgatis, omiſſa particula ἢ, si Apostolorum temporibus convenire debeant: neque enim tum Iudæi ante æquinoctium Pascha celebrabant, (ut postea dicemus.) agerent; quod Tessaresca decatitarum opinioni manifeste adversatur: hi enim cum Iudæis celebrabant. Canones igitur Apostolorum, qui vulgò circumferuntur, Epiphanius visi non sunt. Unde nec mirum, quod admodum Reverendus D. Doctor Brochmanus, Selandiæ Episcopus, Canones istos pro spuris rejiciat, in Lychno Δόξω ὁρθοδόξῃ Sectione II II. cap. v. quem vide. Prævaluit tamen, per univèrsam Occidentem, imò & alias terræ partes, sententia de Paschate, primo die Dominico post Plenilunium Nisan, celebrando: ut patet ex Epistola Constantini Magni ad Ecclesias. Exstat apud Eusebium in vita Constantini lib. I II. cap. XVI II. Ἔστι δὲ τάξις ἐκ τῆς ἡμετέρας ἢ πατρῴας αἰῶνος τε καὶ μαθητευτικῶν καὶ ἀρεσκῶν τῶν οἰκουμενικῶν μερῶν ὁρθοδόξων ἐκκλησιῶν, καὶ πρὸς τὴν καὶ τῶν ἡμετέρων τόπων. Ἐνεκεν, ὅτι τὰ παρόντα, καλῶς ἔχουν ἅπαντες ἠγάσαντο, καὶ αὐτὸς δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρχιερατικῆς ἀρεσκῆς, ἐν ὅπερ δ' αὐτῶν καὶ τῶν Ῥωμαίων πόλιν τε καὶ Ἀφρικῆν, Ἰταλίαν τὴν ἅπασαν, Ἀγυπτὸν, Σπανίαν, Γαλλίαν, Βρετανίας, Λιβύαν, ὅλην Ἑλλάδα, Ἀσσανὴν τὴν διοίκησιν, καὶ Ποιτικὴν, καὶ Κιλικίαν, μετὰ καὶ συμφώνῳ φυλάττεται γνώμη, ἀσμένως τὰτο καὶ ἡ ἡμετέρα ὁρθοδόξου σύνοσις. *Est verò modus ille eximius ac decorus servandus, quem omnes Ecclesie servant, quæ Orbis partes vel versus Occidentem, vel versus Meridiem, vel versus septentrionem sitas incolunt, ac nonnullæ quoque, quæ in locis ad Orientem spectantibus habitant: idcirco in presentia hoc recte omnes se habere arbitrati sunt: Ipseque etiam in me recepi, vestram sapientiam facile assensuram: quod in Urbe Roma, in Africa, in Italia, tota Ægypto, Hispania, Gallia, Britannia, Libya, tota Græcia, in diacesi Asiatica & Pontica, & Cilicia, una & consentiente sententia conservatur: id etiam vestram sapientiam libenter approbaturam.* Conclusum tandem in Concilio Nicæno fuit, ut omnes eodem

eodem die Pascha celebrarent. Ut vero Pascha sibi perpetuo conveniret: tria legitimi Paschatis *κρίθια* Nicæni Concilii Patres ordinarunt: nempe ut Dominica, quæ, primû, post æquinoctium vernalis plenilunium, immediate subsequeretur, festivitas Paschalis celebraretur. Epiphanius hæresi L X. sive Audianorum: *Εἰς τειῶν γὰρ συνέσηκαν ὁ τῷ Πάσχα συνδυασμῶ, ἕκ τε τῷ ἡλιακῷ ὁρόμῳ, διὰ τῷ Κυριακῆν καὶ τῷ μῆνα, ἕκ τε τῷ σεληνιακῷ ὁρόμῳ, διὰ τῷ κριτῷ ὁρόμῳ, ὅπως ἐν τῇ περὶ παρρησιαστικῆς τῆς σελήνης πύθῃ τῷ Πάσχα, ὡς εἶπεν ὁ νόμος. ἕτ' ἔν δ' ὕνα ἰσχυρῶν ἐὰν μὴ ὑπερβῆ ἰσημερία.*

Tria enim sunt præcipuè quibus Paschatis celebritas alligatur. Solis imprimis cursus propter Dominicam, ac mensem. Tum Luna itidem cursus, idque propter legem, quæ decima quarta Luna immolari Pascha præcipit: Itaque neque celebrari antea potest, quam Æquinoctium confectum sit. Duobus igitur Cyclis, Christianis opus erat, ad Paschatis festum ritè celebrandum: uno qui motus Solis Lunæque, altero qui ferias monstraret. Ad priorem usum, varii Cycli sunt adhibiti. Et Hippolytus quidem Octaeteride usus fuit: quam postea Dionysium Alexandrinum emendasse, Cl. Petavius existimat. Sanc, Octaeterida quandam proposuisse Dionysium, Eusebius Hist. Eccl. l. 7. c. κ'. testatur. *Ἐπὶ καὶ τὰς φερομένας ἑορταστικὰς τὸ τριηκῶντα συντάττει, πηνηγεωκωτέρους ἐν αὐταῖς ὡς τῷ Πάσχα τῷ ἑορτῆς ἀνακινῶν λόγους, τέτων τῷ Ἰφλαβίῳ περὶ φωνῆ, τῷ Δομιτίῳ καὶ Διδύμῳ ἐν ἡ καὶ νόνα ἐκτέθει Ἰδοκταπειδῶ, ὅτι μὴ ἀλλοτὴ ἢ κριτῷ ἢ ἑαυτῆν ἰσημερίαν περὶ Πάσχα ἑορτῷ ὀπιτελῆν παρὶς αἰμαῖ.*

*Composuit ἑορταστικὰς, sive epistolas de festis, in quibus de Paschatis festivitate plenius differit. Harum, unam quidem Flavio, alteram Domitio & Didymo dicavit. Canonem quoque octo annorum exponit, in quo probat, festum Paschatis, non alio anni tempore, quam post vernalis Æquinoctium, celebrari debere. Et hoc ante Concilii Nicæni tempora. Post illud, Octaeteridis meminit Epiphanius citata toties Hæresi Audianorum: cujus integrum quoque contextum exponit num. xv. de quo nos fortè alibi dicemus. Alexandrini verò, utpote artis magis periti, Enneacaidecaeteride usi sunt. Quæ etiam quam proxime cum utroque sidere convenit: ut ex calculo antea proposito fit manifestum. Hanc ante Nicæni Concilii tempora, in usu fuisset, fidem facit Anatolius. Is namque apud Eusebium Historiæ Ecclesiasticæ lib. vi l. cap. xxvi. de hac disputat. *Ἐχει τίνυν ἐν τῷ πρώτῳ ἐπιτῷ νημηνιαῦ τῷ πρώτῳ μηνός, ἥτις ἀπόσις ὄσιν ἀρχῆ τῷ ἑνεακαιδεκαετηδῶ, τῷ κατ' αἰγυπτιῶς ἡ φαιωνῶδ' ἑκτη καὶ εἰκάδι, καὶ τῷ τῷ Μακεδόνων μῆνας δ' ὕστερ δ' εὐτέρας καὶ εἰκάδι, ὡς δ' αὐτῷ ἐπιτελῆν Ρωμαῖοι, περὶ ἑνδεκα καλανδῶν Ἀπειλιῶν, διείσκα, τῷ δ' ἡλίῳ ἐν τῷ περὶ αἰμαῖν φαιωνῶδ' ἑκτη καὶ εἰκάδι, ἑμῶν ὀπιβάς τῷ πρώτῳ τμηματῶ, ἀλλ' ἢ δὴ καὶ τῷ τῷ τῷ ἡμῶν ἐν αὐτῷ διαπερὶ ὀμῶν.**

ὡς ἄπιν δωδεκατημβειον ἢ ἰσημεριον ἢ μηνῶν ἀρχὴν ἢ κεφαλὴν τῆς κύκλου, ἢ ἀρχὴν
 τῆς ἡμέρας πλειονῆς ὁρίσκει καλεῖν εἰσάγει. Constituit verò in primo anno Neome-
 niam primi mensis (qui est principium Enneacaidecaeteridis) 26. mensis Pha-
 menoth, juxta Aegyptios, juxta Macedones vero mensis Dystri 22. juxta Ro-
 manos autem ante x 1. Calendas Aprilis. Deprehenditur vero Sol prædictæ
 die mensis Phamenoth 26. non modo transivisse in primum Segmentum (Zodi-
 acii) sed etiam quarto jam die in eodem hæere. Hoc vero primum dodece-
 temorion & Aequinoctiale, & mensium principium, & initium sive caput Cy-
 cli, & carceres Planetarum à quibus moveri incipient vocari solet. Difficilis
 hic locus, pessima fide à Ruffino translatus, Scotorum Pictonum
 que errori diu patrocinium dedit. Nam cum illi à Wilfrido Episcopo
 scopo arguerentur, quod Canones Concilii Nicæni violarent; utpotè
 qui xlv. Luna (si in diem Dominicum incideret) Pascha celebrarent
 responderunt per Colmerinum, Episcopum Scotorum, Nunquid Anatolius
 Vir sanctus, & in præfata historia Ecclesiastica multum laudatus legi vo-
 Evangelio contraria sapuit, qui à xlv. usque ad xx. Pascha celebrandum scrip-
 psit? Quæ alienus vero ab hoc errore Anatolius fuerit, diducte Clarissimus
 Petavius demonstrat, Comment. ad Hæresin l. i. Epiphaniæ. Quod
 niam vero intricatus hic admodum locus est, atque explicatu difficilis:
 conatur idem summus Vir duplici via eandem explicare. Primum existimat,
 Anatolium putasse æquinoctia in quartis signorum partibus confici,
 sicut Eudoxus in sextis, alii in octavis, adeoque juxta Anatolium,
 Sol principium Arietis fuerit ingressus die xlv. Martii. quod sanè &
 eruditioni Anatolii ac in Mathematicis peritiæ & ipsius Petavii
 opinioni plane adversatur. Etenim cur præstantissimum Mathematicum,
 idemque Alexandrinum, Hipparchi & Ptolomæi, præstantissimorum
 in hac scientia artificum, quique ambo Alexandria vixerant, sententiam
 rejiceret; & alteram cum veritate minimè convenientem sequeretur?
 Ipsi vero Petavio contrariam hanc esse assertionem, alia verba fidem
 fecerint. Dicit enim, per illa verba ἡμερῶν τῆς πρώτης μηνός,
 neomeniam primi mensis, non mensem Lunarem, sed solarem esse
 intelligendum, Neomeniam nempe Κρίωνος. At verò, Neomenia
 Κρίωνος nihil aliud est, quam dies, quo Sol Arietem ingreditur,
 primumque ipsius gradum occupat. Dicit vero Anatolius, Neome-
 niam hanc fieri Phamenoth sexta & vicesima, Martii 22. Ergo
 primus in Arietem introitus fiebat Martii 22. adeoque 19. Martii
 contingere non poterat. Sed & satis refutatur explicatio hæc
 de Numenia Κρίωνος. Si enim de illa, & non de Lunari ageret;
 vicesimo secundo Martii, Sol, primum Arietis signum occupa-

occupare cæperit. Qua ergo veritate dicere poterat, quartum eum diem in ariete harere? Nec altera explicatio commodior est; in qua nonet, pro $\xi\kappa\tau\eta$ legendum esse $\epsilon\upsilon\acute{\alpha}\tau\eta$. Quomodo enim verba cohererent, si ita legendum esset, *Invenitur vero Sol $\epsilon\upsilon$ $\tau\eta$ $\omega\epsilon\upsilon\eta\epsilon\acute{\iota}\mu\epsilon\upsilon\eta$ $\Phi\alpha\mu\epsilon\theta\acute{\iota}$ $\epsilon\upsilon\acute{\alpha}\tau\eta$ $\epsilon\iota\kappa\acute{\alpha}\delta\iota$, in hoc ipso 29. die Phamenoth: cum de 26. proximè fuerit locutus? Nec video, unde opinionem illam, de refutatione eorum, qui xxv. Martii semper æquinoctium fieri volebant, deducat: nihil enim tale in textu invenitur. Grates tamen ipsi agenda sunt, quod prius difficillimū hunc locum explicare fuerit conatus, aliisque ad idem faciendum, exemplo suo præiverit. Nos vero auxiliante Deo experiemur, quid in hoc intricatissimo loco præstare possimus. Corruptum esse locum primo intuitu apparet. Neque enim temporibus Anatolii Neomenia Nisan in xx i i. Martii incidebat, sed xx i i: quod ex calculo patet. Floruit namque Anatolius temporibus Diocletiani, paulo ante persecutionem, ut testatur Eusebius. At si annum c. clxv. Christi Per. Jul: 4979. (qui primus Cycli illius est, qui proximo ante persecutionem annis est absolutus, quo etiam Anatolium floruisse certum est) sub calculum vocemus: deprehendimus, Neomeniam contigisse Alexandriae Martii mensis xx i i. post meridiem. unde & in Cyclo Alexandrino Numerus aureus I. adscribitur ad diem Martii xx i i i. non xx i i. Nec tamen locus vitiosus esse potest, cum tribus characteribus signetur, 26. Phamenoth. 22. Martii & 22. Dystri. (Dystrus namque heic plane Julianus est, sicut in infinitis aliis locis apud Eusebium, de quo postea.) Observandum vero est, Anatolium, utpote Mathematicum, diem non vulgi more à media nocte, sed Astronomorum, à meridie incipere. xx i i ergo dies Martii, incipit medio die, sive circa horam xi i, diei xx i i Martii vulgaris; & terminatur xx i i i die Martii, meridie. Atque sic 12. quidem horæ conveniunt cum xx i i vulgari: 12 vero cum xx i i i. Contigit autem Neomenia media, Alexandriae, die xx i i i Martii, hora post med. noctem 14. 3'. 49". hoc est Anatolio, hora 2. 3'. 49". Sed Anatolius, utpote insignis Astronomus, non mediam, sed veram Syzygiam considerat. Contigit autem vera Syzygia Alexandriae die Martii xx i i i, hora post mediam noctem 3. & 26'. &c. hoc est Anatolio x xi i. Martii, hora 15. 26'. Recte ergo Anatolius Neomeniam, veram scilicet, in xx i i Dystri Juliani, hoc est, xi. Calend. Aprilis, sive Phamenoth x x v i. Ægyptiaco, collocat. Alterum quod dicit Solē nempe 22. die Martii, quartum diem in ariete agere, etiam juxta veros motus erit intelligendum. Nec tamen veros simpliciter, sed eos*

quos apparentes vocant. Ratio namque Lunæ melius cognita erat quam Solis. Observaverat quippe Hipparchus in ccc. annis Lunam uno die Novilunia civilia anticipare. Tum & ipsius Anomalias (ea dico quæ longitudinem, & distantiam à Sole spectant) certius exploratas cognitasque habere poterant, propter & syderis propinquitatem, & motus redintegrationem, frequentioresque Eclipses &c. In Solis vero rationibus admodum hæsitabant, ut notum est Observaverat igitur Anatolius æquinoctium vernum Instrumentis idque Alexandriæ. Scimus autem; Alexandriæ armillas istas æquatoras fuisse, quibus & Hipparchus, & Ptolomæus æquinoctia sæpius observaverant. Et easdem ad tempora Anatolii illic mansisse adeoque ipsummet Anatolium his observasse, admodum verisimile est. At quam vitiosæ hæ fuerint, satis ex Ptolomæo ipso docti demonstrant. Imo maximos, antiquorum observationibus, errores adhæsisse, egregie docet ac demonstrat Longomontanus, Theoricorum lib. I. Comment. de Sole, tit. Examen Æquinoctiorum Hipparchi num. 11. Verba ipsa adscribam, quæ ita habent. *Nec etiam pleraque ad tempora assignata observatione cœlitus accepta esse, præcipue vero autumnalia, eo quod ortui & occasui ascribantur, manifesto arguitur, dum pleraque nullum consonum refractionis indicem præ se ferant, quum tamen refractionis Solis, in Horizonte Alexandrino, autumnale æquinoctium retardarit, vernalis vero promoverit, ultra semissem diei ad minimum, etiam vaporum spissitudine circa finitorem (qui causa refractionis existunt) multum ibidem attenuata, & parrallaxi Solis exclusa.* Vides ad semissem diei integri, imo & ultra in observationibus erratum, propter refractionum doctrinam ignorantam. Dico ergo Anatolium die xx, circa matutinum tempus solisque exortum, per armillas istas observasse; & tum quidem Sol altior multo apparebat, propter refractiones; quæ quantam vim habeant, Eclipsis illa Lunæ docere potest, quæ, teste Plinio, utroque luminari, supra Horizontem conspicuo, contigit: imo & ipse Ptolomæus testatur, bis eodem æquinoctiali die cavas superficies armillarum fuisse illuminatas. Vide eundem lib. 111. cap. 2. Contigit autem medium æquinoctium Alexandriæ, die Martii xx 111. hora post mediam noctem 1. 56'. hoc est Anotalio xx 11. Martii hora 13. 56'. & tum ex tabulis Parisinis, erat Anomalia Solis 9. Signor. 17. grad. 1'. 36". Ergo Prosth. Addenda 1. gr. 56'. 10". quod spacium Sol biduo fere integro absolvit, die nempe 1. hor. 23. 8'. ergo biduum erit auferendum à dato tempore. Adeoque Æquinoctium vernum contigit Alexandriæ xx 1. Martii, hora post mediam noctem 2. cum scrup. 48'.

At Anatolius Solem 18. vel 19. horis antea observaverat & tum æquinoctium fieri visum fuit, propter magnas, circa finitorem, refractiones, & ipsius instrumenti vitium. Observavit ergo Anatolius Æquinoctium Alexandriae die Martii xx. circa horam vi. vel vii. ante meridiem: at tum Anatolio adhuc erat dies xix. Martii, qui usque ad meridiem diei xx. durat. Observatum ergo æquinoctium Anatolio, indicabat Solem, xix. die Martii, in i. signū, quod Arietis vocant, fuisse ingressum. Ideoque, xxi. Martii, quartum diem, Sol in primo segmento agebat. Hæc est difficillimi hujus loci explicatio, quod si aliquid in textu emendandum esset, saltem pro $\tau\eta\tau\acute{\alpha}\epsilon\tau\eta\nu$ scribendum esset $\tau\eta\tau\acute{\iota}\eta\nu$, & sic omnia ex hoc ratiocinio planissima essent. Neque hæc emendatio sensui textus repugnat; & notum quam celerrimè, præcipue in numeris, labantur librarii, dum quid pro quo scribant. Cui ergo prior explicatio non satisfacit, is posteriorem sequatur, & ita scribat, $\tau\eta\tau\acute{\iota}\eta\nu \eta\mu\acute{\epsilon}\rho\omega\nu$ &c. si enim xx. die æquinoctium observatum fuit, xxi. Martii tertium diem in ariete Sol aget. Patet igitur in ipso Cyclo constituendo, Anatolium cum Alexandrinis convenire: & Cyclum Alexandrinum, illum ipsum esse, quem Anatolius heic usurpat. Primus namque annus Cycli habet Neomeniam Nisan mediam in xxi. Martii, neque in toto Cyclo Neomenia ulla magis cum Anatolio convenit, quam prima Cycli Alexandrinorum. xxi. quidem Cycli Neomenia notatur in Laterculo mensium Alexandrinorum ad Martii diem xxi, sed incidit in Martii xxi. ut ex calculo patet. In hoc tamen disentire videtur Anatolius, quod primum Cyclum, non à primo Thoth, ut Alexandrini, sed à Mense Paschali sive Nisan sequenti incipiat. Cur vero Alexandrini primum Cycli annū illum constituerint, qui Neomeniam Nisan in xxi. Martii haberet, hæc causa fuisse videtur: quod in illo Neomenia & initium anni ipsorum sive primus Thoth convenirent. Anno enim P. Julianæ 4978. xxi. Augusti, hoc est Thoth i, fuit Syzygia media. Sed cum Cycli ita jure ordinari deberent, ut anni intercalares Cycli juxta hunc ordinem collocarentur, III. vi. vii. xi. xiv. xvii. xix: Dionysius Exiguus Abbas Romanus primum annum Cycli, non à Thoth, sed à xvi. mensis Paschalis præcedentis inchoavit. Neque enim rationi consonum videbatur, in primo Cyclo dies superfluos anni præcedentis numerare: quandoquidem, finito Cyclo, nihil remanere debebat. Cur vero à mense Paschali inceperit, ipse latius explicat Epistola ad Petronium, quam cum aliis ad Paschatis rationem pertinentibus Petavius edidit, & Tom. II. operis de doctrina

temporum ad calcem inferuit. Primus ergo Cyclus Dionysii est decimus nonus Anatolii, & incipit quidem XIX. Alexandrinorum sive communi, sed finitur Cyclo primo, quod antea I. capite fufius demonstratum fuit, cujus nunc causam dedimus. Cyclus ergo Dionysii cum Metonis & Judaico communi in quibusdam optime convenit. Alexandrina vero, ut & hodierna nostra illum annorum intercalarium ordinem non habet. Illic enim his annis intercalatur, aut saltem intercalari debet, II. V. VI. I. X. XII. XVI. XVIII. finientibus, si annos Judaicos consideres. Inceperit namque primus annus Judaicus à Neomenia Nisan XXI. Martii, anno Cycli I. sequens annus incipiet XXI. Martii: adeoque prior annus erit mensium XXI. Rursum annus secundus incipit XII. Martii, annus tertius XXXI. Secundus ergo annus erit mensium XXI. sive intercalaris. & sic in sequentibus. Sed tamen si vel à Thoth, vel à Ianuario, quod à computistis postea factum fuit, numerare inceperis: tum debite anni III. VI. VII. XI. XIV. XVII. intercalares erunt: si solius mensis Paschatis rationem habueris. Quod si in aliis mensibus idem illud observare velis: prior ratio locum habebit. Et ita quidam Alexandrini Cyclum XXI. annorum ante Nicæni Concilii tempora habuerunt, & ad Paschatis festivitatem investigandam usi sunt. Postea verò, quum Concilium Nicænum rationem Cycli Decemnovenalis approbasset: (sicut opinio fert) etiam Latini aliique Enneacaidecaeteride usi sunt. In Epochâ vero cum Alexandrinis non conveniebant. Qui enim Cycli Alexandrini IV. annus est, is, Cycli Latinorum, & Græcorum hodiernorum, I. appellatur. Quænam hujus rei causa sit, pulchrum est inquirere. Cyclus Alexandrinus ante tempora, uti diximus, Concilii Nicæni institutus erat. Hujus ergo ordinem Alexandrini nequaquam immutare volebant. Latinorum vero cæterorumq; Cyclus à Concilio Nicæno incipiebat: in quo, annus I. erat I. post Concilium inchoatum: unde cum statim post initia Concilii Nicæni, XXI. nempe Augusti, IV. Cycli Alexandrini iniret: factum est ut qui Alexandrinorum quartus esset, is Latinorum primus constitueretur. Anno enim Christi vulgari CCCXXV. sive quod idem est Anno Alexandro Seleuciaco DCCXXVI. mensè Julio, Concilium Nicænum incipit. Fluebat tunc annus III. Cycli Alexandrini, & sequenti XXXI. Augusti, incipit Cyclus IV. qui anno CCCXXVI. duravit, quem primum Cycli sui, Latini constituere videntur. In his ergo omnibus Cyclis hæc Methodus est, ut dato Cyclo communi, qui à Calendis Ianuariis incipit, si dies usque ad XXXI. Augusti superioris anni detra-

xeris, habeas initium Cycli Alexandrini : si usque ad xiv. Paschalem superioris anni fueris progressus ; habeas initium Cycli Dionysiani : Deniq; si tres anni Alexandrino auferantur, habebis Cyclum Græcorum & Latinorum : qui, Epocha eadem, videntur fuisse usi. Erat vero præterea differentia quædam inter Latinos & Alexandrinos in Paschatis celebratione. Latini enim non solum x. v. Lunam sed etiam xv. observabant, & si in xv. Lunam dies Dominicus incideret isto tempore Pascha non observabant. Causa erat, quod Servator xiv. Luna passus erat, & xvi. uti illi existimabant surrexerat, ergo ante xvi. Lunam Pascha *ἀναστάσις* celebrari non debebat. Vide Dionysii Exigui Epistolam primam Patri Petronio Episcopo scriptam. De Scotorum secta antea diximus. Sicut enim Latini in excessu ita hi in defectu peccabant, etiam xiv. Luna Pascha celebrantes, si dies Dominicus esset. Sed sancta Syodus de ea re nihil conclusisse videtur: saltem prima, post primi mensis quartamdecimam, Dominica, Pascha celebrari mandavit. Vide Clariss. Patavium de Doctr. Tempor. lib. 2. cap. 64. & lib. 6. cap. 5. ubi totius Cycli ordinationem in anno Iuliano, & juxta Kalendarium Romanum descriptam habes, quæ heic apponi, propter operis angustiam, minimè potest. Hic ergo primus Cyclus, ad Solis Lunæque rationes investigandas, à Christianis fuit adhibitus: nunc de alio, quem Solis appellant, quique feriæ inveniendæ inserviebat, disputabimus. Annus Solaris, diebus absolvitur 365. hor. 5. min. 49'. Hic cum ad usum civilem parum aptus sit, pro eo assumitur 11'. minutis major, 365 nempe dierum, & horarum 6. Has horas, cum unoquoque anno observare difficile esset, integro diei reservatæ sunt, ut quatuor annis elapsis, intercalarentur. Julius autem Dictator primum annum suum intercalarem constituit, & post illum v. ix. &c. Habent igitur 111. semper anni dies 365. iv. vero 366. Jam vero cum feriæ hebdomadis, ex septenarii ratione dependeant; quot igitur dies, in anno, supra septenarios, fuerint, tot etiam hebdomadi superiori erunt addendi. Incipiat enim hebdomas à quacunque feria, v. g. 111. sive die Martis, ubi ad feriam secundam sive diem Lunæ perveneris: hebdomas una est finita, & rursum alia incipit à die Martis. Jam vero dies anni communis 365. per septem divisi, residuam dant unitatem: biffextilis vero anni sive 366. binarium. Unde communis annus, eadem qua incipit feria, eadem etiam terminatur: una namque feria, super hebdomades abundat. Ideoque sequens annus à feria sequente inibit. Si enim, verbi gratia annus communis à feria iv. inceperit; post 364. dies omnes hebdomades

mades sunt finite, atque sic nova hebdomas incipit trecentesimo sexagesimo quinto die, à feria I V. unde necesse est, ut annus sequens à feria sequente, hoc est V. ineat. Contra si annus bissextilis fuerit: non eadem feria, qua inceperit, terminatur, sed sequente. Si enim annus à feria V. inceperit, 365 dies rursus incipit à feria V; & 366. est feria sexta; quo annus ille finitur: adeoque annus sequens à VI. feria inchoabitur. Si ergo anni omnes saltem 365 essent dierum: dies anni, in eandem feriam post VI. annos incidere. Si enim primus annus à feria I. inceperat: debebat etiam feria tertia terminari. Et tum annus secundus à IV. feria incipiet: & sic septimus à feria secunda: & octavus, hoc est primus, rursus à I. feria. Sed propter diei, quarto quovis anno, adjectionem, ratio immutatur: & quod VI. annis alias fieri poterat, propter quarti anni intercalationem, non ante IV. septenos hoc est XXVI. annos contingit. Et tum feriarum eodem planè se modo habent, ut prius. Hinc ergo natus est Cyclus Solis, qui XXVI. annis explicatur, in quo septem litteræ Alphabeti A B C D E F G retrorsum numerati ferias indicant. Ex adposita namque litera initialem feriam cujusvis anni colligere licet, sive annus ille, juxta computum Latinorum, à Calendis Januarii, sive à Calendis Octobris anni sequentis incipiat. Sint enim litteræ A G F E D C B. quæ denotant totidem ferias, A. quidem feriam I, G. feriam secundam, & sic, post reliquas B. feriam 7. Quod si igitur annus habeat litteram E. adscriptam: incipient Calendæ Januarii à feria quarta, & Calendæ Octobris à feria eadem; nisi fortè annus sit bissextilis, tum enim duæ litteræ adscriptæ sunt: quarum prior calculo inservit usque ad XXV. Februarii: post illum diem altera litera valet, & Octobris Calendæ inde dependent. Nunc de Epochâ sive primo anni Cyclo disputandum esset. Equidem cum in Cyclo nullum principium sit, nullus finis: perinde videtur, unde ejus initium sumatur. Rationi tamen maximè consentaneum est, ut is Cyclus primus sit, qui à feria prima incipit. Et cum quartus, post concilium Nicænum, (à quo Cyclos Solares dependent) annus incipiat à Calendis Januarii feria prima: ergo hic etiam primus Cyclos annus esse debebat. Sed Christiani annos, ut à Calendis Septembris maxima ex parte inchoabant, unde Indictio procedebat. Ambrosius in Epistola quam scripsit ad Episcopos Æmiliæ de mense Paschali ita loquitur. *Hic autem mensis & primus est secundum Ægyptiorum proventus, & primus est secundum legem, & octavus est secundum consuetudinem nostram. Indictio enim Septembris mense incipit.* Ergo cum Indictione annus illorum incipit.

Sed cum nullum Septembrem in istis annis invenire poterant, qui à feria prima inciperet, pro Septembri Octobrem substituere, atque hunc Cycli primum constituerunt; quo Calendæ Octobris in feriam primam inciderent. Vide Isaacum Argyrum cap. 111. pag. 362. edit. Petavii, ad finem cap. qui aliam ridiculam causam dat, ex qua tamen nostra sententia confirmatur. Primus ergo Cycli annus fuit iste, qui à Calendis Octobris, feria prima incipiens, Januarium à feria secunda inchoaret. annusq; esset bissextilis. Primus ergo annus Cycli communis est bissextilis, habens literas Dominicales G. F. & incipit à feria 2. Nos vero ad Naturam ipsam Cyclū quendam effinximus, cujus etiam constructionem usumque paucis exponemus. Naturæ usuique civili consonum est, ut quartus quisque annus sit Intercalaris. Neque enim intercalari aliquid debet, antequam residuum sit. Nunc vero primo anno, quicumque tandem is numeretur, nihil ex rationibus Solis residuum est, præter horas sex: ergo isto Cycli anno dies integer intercalari non debet. Quod si dicatur, superiorum annorum superfluas horas, intercalari debere: eo ipso hic annus primus non erit; quia ante illum Cyclus expletus non fuit. Consonum igitur & naturæ conveniens videtur, ut quartus Cycli annus bissextilis sit, & is Cycli primus, qui ante bissextilem quartus est, vel qui annum bissextilem proximè sequitur. Rationi etiam consentaneum videtur: ut principium anni, quod apud nos Calendæ Ianuarii sunt, in primam feriam incidat. Erit ergo annus primus Cycli, primus post bissextilem: & incipiet à feria prima. Hi duo Characteres nulli in toto Cyclo solari annorum $xxviii$. competere possunt: nisi anno Cycli vulgaris $xxiii$. In toto namque Cyclo quatuor saltem anni à feria prima incipiunt; quorum primus est annus Cycli $xiii$, sive tertius à bissextili, alter $xviii$; hic ipse est bissextus: tertius ille est, de quo loquimur, $xxiii$. & quartus annus $xxviii$, sive quartus à bissextito. Annus ergo Cycli communis $xxiii$, erit primus Cycli Solis Naturalis, & incipiet $viii$. annos ante Cyclum vulgarem. Unde, si annis Cycli vulgaris, septem adjeceris: habebis annum Cycli nostri. Annus Christi $MDCLViii$, quo hæc scribo, est quintus Cycli vulgaris, adde $viii$, habebis $xiii$ annum Cycli nostri. Nunc usum hujus exponemus. Cyclos Solis, eam ob rem, inventus fuit, ut sciri commodè posset, in quam feriam hebdomadis, dies mensis alicujus incideret. Id ergo quo facilius haberi possit, duo antea scire nos convenit, feriam nempe initialem anni, & mensis. Si vis ergo feriam initialem anni novisse, necesse est, ut scias, quisnam Cycli annus sit, de quo quæris. Id qua ratione facillime, & sine labore,

indagare possis, postea dicemus. *Dato autem Cyclo adde, pro quovis bissexto expleto, diem unum; summa septem detrahe quoties poteris: residuum dabit feriam, à qua annus incipit.* Sit annus, verbi gratia, Cycli Duodecimus: jam XII. cum binis diebus, qui propter duos bissextos exsuperant, (tertius enim bissextus nunc saltem incipit) dant 14. aufer 7. remanent 7. Ergo Calendæ Januarii incidunt in feriam VII. sive Sabbathum. Aliud Exemplum. Sit annus Cycli vulgaris XVI: velim scire à qua feria incipiat. Si VII. adjeceris, erit XXIV annus Cycli mei. Adde dies V. pro bissextis V in annis XX, habebis XXX. cui si quater septem sive XXVIII detraxeris, remanebit feria prima, à qua annus iste incipiet. Et hæc de initiali anni. Ad sciendum autem verum diem initialem mensis, præter feriam initialem anni, etiam Epactis mensium opus est. *Sunt verò Epactæ mensium, dies qui XXXVIIII excedunt.* Epactæ Januarii sunt III. habet enim Januarius dies XXXI. quibus si XXVIIII detraxeris remanent tres. Epactæ Februarii in mense bisextili I. in cavo nullæ. Ex numero igitur dierum mensis Epactæ facile cognoscuntur. Tabulam Epactarum adjunximus, in cuius prima linea Epactæ cujusque mensis speciatim proponuntur: in secunda conjunctæ cum aliis, anno bissextili: in tertia anno communi. Si vis ergo scire diem initialem mensis cujusdam: *adde Epactas mensis præcedentis diei initiali, summa septem detrahe, quoties poteris: residuum dabit feriam initialem mensis.* Annus V. Cycli vulgaris, XII Cycli nostri, incipit à feria VII. velim scire initium Octobris. adde Epactas Septembris I, quia annus est bissextilis. Ergo Octobris primus dies incidit in feriam I. Rursum annus XV. Cycli Vulgaris, XXI V. nostri, incipit à feria prima. velim scire feriam Calendarum Aprilium.

addo

Tabula Epactarum mensium.

Menses.	Epactæ coniunct. separat. biss. com.
Ianuarus.	III. 3. 3.
Februar. Biss.	1. 4. 3.
Martius.	III. 7. 6.
Aprilis.	II. 2. I.
Majus	III. 5. 4.
Junius.	II. 7. 6.
Julius.	III. 3. 2.
Augustus.	III. 6. 5.
September.	II. 1. 7.
October.	III. 4. 3.
November.	II. 6. 5.
December.	III. 2. I.

addo 7. Epactas Martii in anno bissextili. Ergo Aprilis incipit feria I. Hæc usu reddentur facillima; Exemplis ergo pluribus illustrare, opus non est, cum ipsa satis perspicua sint. *Cognito autem initiali mensis cujusque die, adde diem quemcunque mensis unitate diminutum: producto, aufer septem quoties fieri potest: habebis feriam diei isti convenientem.* Velim scire feriam xvii. diei Octobris Anni Cycli vulgaris v. nostri XII, qui, ut antea vidimus: incipit à feria vii, & October à feria i. Ab-
lata unitate remanent xvi. quæ addita feriæ i. dant 17. hæc per 7. di-
visa residuum dant 111. Ergo xvii. Octobris incidit in feriam pri-
mam. Quod si Græcorum Constantinopolitanor. Cyclum Calculo
applicare animus fuerit: *aufer Cyclo Græcorum v. habebis Cyclum nostrum.*
tum perge ut antea, habebis quasitum. Et hoc in Octobri, Novembri, &
Decembri mensibus valet. In reliquis vero, Januario, Febuario &c.
iv. saltem Cyclo Constantinopolitano sunt detrahenda. Causa est,
quod Annus Constantinopolitanus ab Octobri incipiat: noster ve-
ro, à Januario sequenti: ideoque October, November, December,
in annum priorem Cycli nostri incidunt, reliqui menses in annum
sequentem. Exemplum. Isaacus Argyrus cap iv. refert, Cyclo Con-
stantinopolitano XXI, Octobris diem xxvi in feriam 111 incidisse.
videbimus, quid Cyclo noster præstet. Aufero à Cyclo XXI Græ-
corum, v, quia mensis est October: remanent xvi Cyclus meus. cui
si tres dies, propter tres intercalares annos adjeceris, habebis xix.
aufer bis septem sive 14. relinquetur feria v. à qua annus xvi Cycli
mei incipit. Adde Epactam septembris bissexti 1, prodibit vi. feria,
unde October incipit: adde xxv, prodeunt xxxi: quibus si quater
septem hoc est 28. dempseris, remanebunt 3. Ergo xxvi Octobris
à feria tertia incipit. Quia vero Cyclo vulgaris, in scriptis explican-
dis, magni persæpe usus sit: nos integrum cum diebus initialibus
omnium annorum mensiumque heic proponere volumus: ut sine
omni negotio, feriam cujusvis anni invenire, & loca scriptorum exa-
minare quivis posset.

Cyclus Solis integer, cum initialibus diebus omnium annorum ac mensium.

Num. annorum Cycli.	Litere Domin.	Dies											
		Januar.	Febr.	Mar.	Apr.	May.	Jun.	Jul.	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
I.	G.F.	2	5	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
II.	E.	4	7	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
III.	D.	5	1	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
IV.	C.	6	2	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
V.	B.A.	7	3	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
VI.	G.	2	5	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
VII.	F.	3	6	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
VIII.	E.	4	7	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
IX.	D.C.	5	1	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
X.	B.	7	3	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
XI.	A.	1	4	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
XII.	G.	2	5	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
XIII.	F.E.	3	6	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
XIV.	D.	5	1	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
XV.	C.	6	2	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
XVI.	B.	7	3	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
XVII.	A.G.	1	4	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
XVIII.	F.	3	6	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
XIX.	E.	4	7	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
XX.	D.	5	1	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
XXI.	C.B.	6	2	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
XXII.	A.	1	4	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
XXIII.	G.	2	5	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
XXIV.	F.	3	6	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
XXV.	E.D.	4	7	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
XXVI.	C.	6	2	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
XXVII.	B.	7	3	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
XXVIII.	A.	1	4	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6

Hæc de Cyclis Paschalibus pro nostri instituti ratione dicta sufficienter nunc ad majores Cyclos pergamus.

C A P. V I I I.

Cyclus magnus Cyrilli annorum xcv. Alius annorum dxxxii, qui utrumque Cyclum & Solis & Lunæ in se comprehendit. Ejus auctor Victor vel Victorius Aquitanus. Cyclus maximus Constantinopolitanus componitur ex Cyclo Solis, Lunæ & Indictionum. Quid sint Indictiones? Initia harum duo constituuntur: vulgo enim vel ab Augusto vel Constantino deducuntur. Chronicon Alexandrinum castigatur. Epocha Antiochenorum. Maximi Monachi, Constantini Prophyrogenneta, Cedreni &c. de Indictione opinio. Sententia propria exponitur, & demonstratur Indictiones xv. annorum ab Hadriano originem habere. Decennalia & quinquennalia Imperatorum unde orta? De tempore Concilii Nicæni inchoati. De tempore ejusdem Concilii finiti, in quo Petavius, defectu, Scaliger, excessu, peccat. Vicennalia, Constantini Magni, duplicia. Ejusdem Initium, ut & Maxentii demonstratur. Eusebius in Chronico castigatur. Æra Hispanica. Panegyristes Constantini emendatur. Collatio Cycli Græcorum cum vulgari. Periodus Iuliana quid? ejus auctor Scaliger. Qua ratione annis Christi, adeoque usui vulgari applicetur. Methodus, tam hujus, quam Periodi Constantinopolitanæ, monstratur in applicandis iis ad annos Christi &c. Methodus nova & facilis inveniendi, sine operosiori calculo; ad quodvis tempus, Cyclos Solis, Lunæ & Indictionum, tam in Periodo Iuliana, quam Constantinopolitana.

PRÆTER illos, quos hæcenus tractavimus, Cyclos, alii majores ab antiquis sunt inventi, qui Paschatis festo, sine molestia & calculo operosiore inveniendi, infervirent. Inter majores Cyclos primus fuisse videtur, sancti Cyrilli, annorum xcv. Theophili quippe scriptum, Theodosio seniori oblatum, non Cyclum quendam continuisse, sed Paschalem solummodo mensem diemque in annis centum exposuisse videtur. Ita enim de eo Dionysius Exiguus, Epistola ad

Petronium Episcopum scribit: *Papa denique Theophilus, c. annorum cursum, Theodosio seniori Principi dedicans, & sanctus Cyrillus, Cyclum temporum x c. & v. annorum, componens hanc sancti Concilii traditionem, ad observandas quartadecimas Lunas Paschales, per omnia servaverunt. Sed cum cyclus Cyrilli non magnæ utilitatis esset: alius inventus fuit Annorum DXXXI I. qui ex cyclo Lunari & Solari componitur, & optime eisdem perpetuo exhibet. Compositus namque est ex XXVII. cyclis Lunaribus sive XI X. solaribus; adeoque finito hoc cyclo, aureus numerus, & Cyclus Solis cum literis Dominicalibus, eodem se modo habent, ut prius. Inventum hoc plerique tribuunt Dionysio: sed à Victorio Aquitano, instinctu Hilarii Papæ, constructum fuisse, annis LX. & amplius antequam suum cyclum Dionysius ederet, Historici docent. Marianus Scotus ad annum CCCCLXI I. *Victorius, jubente Papa Hilario, scripsit Paschalem circulum 532 annorum. & Gennadius: Ita ut à quingentesimo tricesimo tertio anno reincipiat Paschalis solemnitas: eodem mense & die, eademque Luna, quæ primo Passionis ac Resurrectionis Dominica anno facta est.* Vide Petavium de Doct. Temp. lib. 2. cap. 67. Videtur tamen Dionysius, præter cyclum XCV. annorum, etiam hoc fuisse usus. Eundemque ad Vulgaris cycli annos accommodasse. Victoris enim cyclus incipiebat cyclo Solis 10. Lunæ 11. Litera Dominicali B. Qui vero nunc sunt computistæ eundem à cycli Solis 1. Lunæ 1. liter. Dom. G. F. inchoant. Hic magnus cyclus Latinorum fuit. Græci vero Constantinopolitani alium cyclum maximum habent: quem ab orbis conditu cœpisse volunt, seu verè, seu per *αέλεψι*. Continet vero periodus ista tres alios cyclos, Solis nempe, Lunæ & Indictionum. Indictiones post Constantini ævum magno in usu, non in Occidente solum, sed & in Oriente esse cœperunt: Origines vero harum in obscuro sunt. Quamvis enim in his exquirendis Docti Viri multum operæ ponant: minimè tamen aliquid certi hac de re producere possunt. Conveniunt ferè in hoc Recentiores, Indictiones fuisse largitiones quasdam ac celebritates Imperatorum, & hoc sensu Græcis vocatur *ἐπιπέμνσις*. Qua vero occasione Christiani has Indictiones quibus nunc utimur, numerare cœperint: id vero nimis incertum est. Nec mirum, cum apud antiquos, qui recentioribus præire debebant, meræ tenebræ sint. Scaliger libro de Emendatione Temporum v. à Constantini Magni vicennialibus earum originem deducit. Confert vero Vicennialia, in annum Vulgaris Æræ Christi CCCXV I I: quo, & Concilium Nicænum finitum esse vult, tertio postquam inceperat anno, &c. Et hanc primam*

Indictionum originem esse arbitratur. Quod enim in fastis Siculis notatur, de Indictionum initio, circa tempora Augusti: id *οεραβπτι-
κωδς* saltem dictum vult. In Canonibus vero Isagog. lib. 3. comment. in cap. 11. num. 7. dicit: *Antiquitus proprie Indictio erat lustrum pensionum, quæ ut diximus quinquenniis vertentibus fiebant: quæ Imperatorum temporibus ceptæ fieri lustro quadriennali Iuliano, à bissexto ad bissextum. Postea Indictio dicta est Systema trium lustrorum quinquennialium, qui sunt anni xv. Sunt & alia de Indictione Antiochena, quæ cum prioribus videntur non satis convenire, nisi forte dicendum sit: ipsum statuere, Indictiones xv annorum non ante Constantini tempora cœpisse: quatuor vero aut quinque annorum antiquiores esse. Petavius de origine harum nihil concludit: saltem ab anno Christi cccxi. vulgares procedere monstrat. Quid alii ex recentioribus sentiant, heic proponere animus non est. Quod si antiquiores consulamus, duo ab illis Indictionum initia constitui deprehendimus: quorum primum ad tempora Augusti spectat, posterius ad Constantini. Chronicon Constantinopolitanum, quod Radero Alexandrinū vocatur, ad Consulatum Lepidi & Planci, ita scribit: Α' πὸ πρώτου ἔτους τῶ Γαίου τέλιου Καίσαρος, καὶ τῆς προκειμένων ὑπάτων Λεπίδου καὶ Πλάγκου, ἤγυν δωδεκάτης καὶ αὐτῆς τῶ Ἀρτιμισίου μηνός, Ἀ' ὑποχρῆς τῆς ἐαυτῆς χρόνος ἀειμῆσι. Καὶ αἱ ἰσθδικτοὶ τῆ χηματιζῆεν ἤρξαντο ἐπὶ πρώτης καὶ αὐτῆς τῶ Γορπιαίου μηνός. A primo anno Caji Iulii Cæsaris & precedentium Consulatum Lepidi & Planci, x 1 1 mensis Artemisii, Antiocheni tempora sua deducunt: Et Indictiones indicari cœperunt à primo die Mensis Gorpiaei. Vides à Consulatu Lepidi & Planci, sive anno P. Jul. 4672. Urbis conditæ dccxi. Indictiones eum deducere. At idem Cæsari Julio imperium tunc tribuit, ejusque primum annum numerat. Sed temporum ratio in Chronico isto, hoc præcipue loco, admodum confusa est. Existimo, nisi admodum corrupta hæc sint, Cæsarem Octavianum heic intelligi. Nam & ille nomen Cæsaris assumpsit. Ipsum namque Iulii Cæsaris initium debito satis loco ponitur. Nam ante consulatum, quem solus sine collega, Dictator 11. M. Antonio Mag. Equitum gessit, ita legitur: ΑΡΧΗ ΓΑΙΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ. Initium Caji Iulii Cæsaris. Tum tres sequentes Consulatus enumerat satis bene, unum saltem omittens, quem cum M. Antonio Mag. Equitum Dictator V. gessit, quo & Cæsar occisus fuit. Intelligendus ergo hic locus erit de Augusto: cujus primus annus tunc incepit; à Consulatu nempe, quem cum Quinto Pedio gessit à x. cal. Octobris ad cal. Januarias, anno proxime ante Lepidum & Planicum. Sed tamen dum ita de Octaviano hallucinatur; errat in Epochâ Antio-*

Antiochenorum : quam à primo Iulii Cæsaris Eusebius deducit : ab Anno nempe Urbis DCCV. quo Coss. fuere Γ. ΙΟΥΔΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΤΟ Β. Π. ΣΕΡΟΥΕΙΑΙΟΣ ΒΑΤΙΑ ΙΣΤΑΥΡΙΚΟΣ. C. Iulius Cæsar II. & P. Servilius Vatia Isauricus. Ad quæ verba ista adscribitur Ἀπὸ πρώτου ἔτους τῷ Καίρει Καίσαρι, Ἀνοχῆις τὲς ἑωσπὶ χρόνους ἀριθμῆσθαι. primo anno Cæsi Iulii Cæsaris, Antiocheni tempora sua numerant. Et hoc cum Anonymo Olympiadum scriptore convenit, qui ad annum secundum, Olympiadis CLXXXII. ita scribit : Ἐπιϑῆναι ἐλευθέρῳ τῷ Καίσαρι αὐταρχίας χρόνοι. καὶ ὁ τῶν Ἀνοχῆων χρονολογία ἀρχῆσθαι. Hinc numerantur anni monarchiæ Cæsaris, & Antiochenorum æra incipit. Ad annum verum IV. Olympiadis CCLXXII. vel ut ipse scribit ΣΟΓ'. ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΤΠ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΤΟΥ Γ'. καὶ ΛΙΚΙΝΙΟΥ ΤΟΥ Β'. CCLXXII. Olympias. Coss. Constantino Augusto III. & Licinio II. hæc adnotat. ΙΝΔΙΚΤΙΩΝΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΝΩΝ ΕΝΓΕΥΘΕΝ ΑΡΧΗ. Indictionum Constantinianarum Initium. Apparet ergo juxta hujus mentem duplices esse Indictiones : quarum aliæ ab Octaviano ; aliæ à Constantino originem habeant. Maximus sanè Monachus, & qui eum sequitur Georgius, Indictionum origines à secundo Augusti anno reperunt. Ita enim illi Γέγονέ τ' (ἢ ἄπὸν ἐμμεσις) καὶ τὲς ἰστοριογράφοι τὰς ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος, τῷ δευτέρῳ ἔτι τῆ βασιλείας αὐτοῦ. τότε ἢ τῆ χρονολογίας τὸ εὖς. ἀπὸ εἰς τῆ ἐλέλιόμενα, τέλει τῆ Ἰνδικτιῶν περιήγησιν, ἤχον αὐτὸ τὸ ἐ' ἔτ. ἐν ᾧ, ταύτης ἐκείνη τὴν ἰδέαν θέμισθαι ἄρχησθαι, πρώτων τὸ τελευταίων πεποιήμεν. Orta est autem Indictio ut Historici prodiderunt anno primo Augusti Cæsaris, ejus Imperii secundo, qui fuit annus mundi 5460. Hi per 15 divisi, ultimum Indictionis annum, id est annum quintumdecimum exhibent : in quo hujus initium ille statuens, ultimum esse primum voluit. Constantinus quoque Porphyrogeneta, Cedrenus & alii, originem hujus ad Augustum referunt, quidem ad Victoriæ Actiacam : vocem namque Indictio dictam volunt, quasi in Actio, ab Actio promontorio : & quamvis ridicula vocis notatio sit, satis tamen patet, eos ab Augusto Indictiones deduxisse. Nos, quamvis quid statuendum sit, certo cognitum non habeamus ; opinionem tamen nostram, vel potius conjecturam Doctoris dijudicandam proponemus. Dio ad Annum Urbis DCCXXV. quo Coss. fuere Octavius Augustus Cæsar. III. & Agrippa II. referit Augustum in senatu orationem habuisse de Imperio deponendum. Sed cum reclamantibus universis Imperium retinere cogeretur : ordinatis distributisque provinciis, potestatem Reipublicæ constituendam in decennium suscepit : professus, se, si provincias pacare citius possent

Imp

imperio cessurum. Decennio confecto, quinquennium decretum
 est: quo evoluto, aliud quinquennium: post, decennium: inde aliud
 decennium: adeo ut totum Monarchiæ tempus, per quinquennia de-
 cenniaque conficeretur: καὶ διὰ τὸτο concludit Dio καὶ οἱ μετὰ ταῦτα Ἀυτοκρά-
 τες, καὶ τοι μύκετ' εἰς πακτὸν χρόνον, ἀλλ' ἐς πάντα καθάπτει τ' βίον, ἐποδεικνύμενοι,
 μὴ δὲ ἀπὸ δίκης αἰεὶ ἐστὶν ἑώρασαν, ὡς καὶ τ' ἡγεμονίαν αὐτοῦ πῆτε ἀνανεύμενοι.
 τὸτο καὶ νῦν γίγνετ'. *Quam ob causam posteriores quoque Imperatores, esse
 non ad certum tempus, sed quo ad usque viverent, Imperio praeesse deberent, sem-
 per tamen anno decimo festivitatem agunt: quasi rursus principatum in-
 novarent: & hoc nunc quoque fit. Idem ex aliis confirmatur. Anony-
 mus scriptor Olympiadum, ad annum 11, Olympiadis ccc 11, Ti-
 erii xx, ita scribit: ἐν τῇ Πρώτῃ οἱ Ἰπτατοὶ τ' τ' Τιβερτίου ἀρχῆς δεκάτη δὲ δε-
 ἔστ' ἑώρασαν, *Coff. Roma decennialia Tiberii iterum celebrarunt. Euse-
 ius Hist. Ecclesiasticæ lib. vi 11. cap. xi 1. ubi de Romano Martyre
 git, ita de vicefimo, principatus Diocletiani, anno loquitur. Τέλει
 ἀρχῆς εἰκοσθεπρίδ' ἑπτασσίς, καὶ νομιζομένην δωρεὰν τῆς ἐν τῆς δεσμοῖς πα-
 ραχῆ πάντων ἐλευθερίας ἀπακρυθείσης. Tandem, imminente vigesimo princi-
 patus anno, quo ex decreto gratuito, omnibus qui in vinculis erant, libertas un-
 iquaque annunciabatur, &c. Idem Constantini & sequentium quo-
 undam Imperatorum temporibus obtinuit. De Constantino legi-
 us apud Eusebium in Chronico, ad annum Christi ccc xv 11.
 ἑκοσθεπρίδ' Κωνσταντίνου Αύγουστου. quod ita transtulit Hieronymus. *Vicen-
 alia Constantini Nicomedia facta, & sequenti anno Roma edita. Et idem
 hieronymus ad annum eccxxxv 11. hæc scribit: Tricennialibus Con-
 antini, Dalmatius Cesar appellatur. De Theodosio Iunior & Hono-
 io hæc habes apud Marcellinum Comitem. *Indictione ix. Theodosio
 III. *Coff. Theodosius Iunior decennialia: Honorius, Roma. Vicennialia dedit.
 Encænia ergo Imperatorum decennialia erat: quibus exemplo Au-
 gusti, Imperium quasi renovabant. Sed & quinquennialia dabantur.
 Id enim Panegyristes Constantini innuere videntur. *Quinque annorum
 obis reliqua remisisti. O lustrum omnibus lustris felicius! O lustrum, quod
 merito hanc tui Imperii aquavit ætatem! Clarius Marcellinus Comes. *Indi-
 ctione 1v. Arcadio & Prob. *Coff. Theodosius Iunior *Quinquennialia dedit.
 Ita ergo Imperatores exemplo Augusti per quinquennialia & de-
 cennialia totum Imperii sui tempus partiebantur. Et quia his tem-
 poribus libertatem, tributorum remissiones, aliasque largitiones
 proponebant: ipsa Encænia ἐπιεμήσεις sive largitiones sunt vo-
 cata. De quindecennialibus autem, nihil me legisse memini anti-
 quius, eo quod est apud Anonymum, ad annum 1. Olympiadis cccxv 11.*********

ubi scribit : *Ἀδριανὸς ἐλθὼν εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέθηκε τὰ ἀφειλομένα τῶν τε Βασιλικῶν καὶ τῶν Δημοσίων τῶν τῆς Ῥωμαίων, ἐκκαθεκάετη ὀρίσας χρόνον, ὅ ἔτι καὶ μέγιστος ἔταπαι ἕμελλε.* *Adrianus Romanam veniens, remisit ea quæ debebantur & Imperatoris & publico Romanorum fisco, sedecim annorum tempus constituens, à quo, & ad quod, hoc debebat fieri.* *Ἐκκαθεκάετη χρόνον* tempus Indictionum nominat, eadem ratione, qua Olympiades *Πεντασθηίδες* appellabantur, quod absolutis quatuor annis, quinto ineunte celebrarentur. Erit ergo Indictionum cyclus talis, qui absolutis xv annis, sextodecimo rursus incipiat. Sane, Indictiones in codice Iustiniani nil aliud sunt, quam tributorum indicationes: ut ex lib. x. tit. xvi. (qui est de Indictionibus) patet. Indictionibus igitur tributa nova indicebantur: & si prius indicta soluta non essent, & debitores totum solvere non possent: Imperatores partem debiti, interdum & totum remittebant. Vide rescriptum Theodosii de Græcis, Codicis Iustin. lo. laud. Hic mos ab Adriano originem habuit: ipsæque adeo Indictiones quindecennales Adrianum auctorem agnoscunt. Unde & Cycli Indictionum ab anno I. Olympiadis ccxxiv quo, teste Anonymo, Adrianus hunc Cyclum instituit, omnino dependent: quod & cum calculo, optime convenit. Annus primus Olympiadis ccxxiv inivit à diebus æstivis anni P. Jul. 4830. Hoc anno largitio sive remissio illa tributorum ab Adriano proposita fuit. Annus sequens 4831. est primus Indictionum, qui quidem à Cal. Septembris anni P. Jul. 4830. incepit. divide 4831. per 15. habebis Indictionem primam. De die autem initiali Indictionum disputant eruditi. Beda lib. de temp. ratione, cap. xlvi. *Incipiunt inquit, Indictiones, ab vii i. Cal. Octobris, ibidemque terminantur*: quod in Romana Ecclesia illis temporibus obtinuisse apparet. At Græci omnes à Cal. Septembris Indictiones inchoant. Idem antiquiores apud quos Indictionum mentio exstat faciunt. Ambrosius Epistola ad Episcopos Æmyliæ. *Hic autem mensis primus est secundum Ægyptiorum proventus: & primus est secundum legem: & octavus est secundum consuetudinem nostram. Indictio enim Septembri mense incipit.* Loquitur Ambrosius de mense Paschali sive Aprili, hunc Octavum vocat. Quia Indictiones mense Septembri incipiunt. Sane si à xxiv. Septembris inciperent: initium & tota illa portio Aprilis, quæ Paschali mensi convenit, non Octavus mensis esset, sed Septimus. De calendis igitur & initio mensis Ambrosius loquitur. In Actis Concilii Chalcedonensis, quod sub Theodosio Iunioribus celebratum fuit, Actione ix, ubi de actis Ibæ Edesseni agitur: anno Christi cccxlviii cuius titulus & quasi index, est Consulatus Zenonis &

Postumani, v. Kal. Majas currebat Indictio prima. Postea Actione x. eodem anno, Kal. Septembris, numeratur Indictio II. ergo Indictio à Cal. Septembris incipit. Imo & annus totus à Septembri inchoatur. Nam cum Aprilis, ut ex Ambrosio probatur, mensis sit VIII, primus ergo anni mensis erit September. Quod ipsum & Albategnius & Græci computistæ confirmant. Ille enim cap. xxxi. de Tarek Arabum, Romanorum, Persarum & Alcept sive Coptitarum hoc est Ægyptiorum, ita disputat. *Romanorum autem mensium nomina secundum Græcorum & Ægyptiorum principia sunt. Elul, Tisrin primus, Tisrin secundus, Kanun primus, Kanun secundus, Siebath, (qui tribus annis xxviii. dierum est, quarto autem anno xxix. & tunc annus bissextilis est) Adar, Nisan, Hiar, Haziran, Thamuz.* Mensium nomina corruptissima in editione vulgata sunt. Nos hujus lectionis causam postea dabimus. Hi vero menses per universum Orientem apud Christianos nunc in usu sunt, qui à Julianis nihil plane differunt, quod ex Siebath sive Februario patet, quem tribus annis 28. dierum; quarto autem 29. esse prodit. At si Siebath est Februarius: ergo Elul September erit, à quo annum Romanorum orditur; quod & postea apertius dicit. Iubet enim annis Alcept sive Ægyptiorum addere tres dies, pro initio anni Romanorum. Annus Ægyptiorum fixus incipiebat à xxix. Augusti, ut postea demonstrabimus. Annus ergo Romanorum juxta Albategnium incipiet à Cal. Septembris. At juxta Julii Cæsaris constitutiones à Januario inchoari debebat. Nec responderi potest Romanos, Albategnio, Græcos esse & Constantinopolitanos, qui à Constantinopoli sive Nova Roma Rumi Arabibus vocantur: cum eos de quibus loquatur à Græcis distinguat. Nec ipsi Græci annum antiquitus à Septembri sunt auspicati: sed quidam eorum ab æstatis initio; alii ab autumnò: ut volente Deo in sequentibus dicitur. Tandem post admissam rationem anni Juliani, annum à Septembri incepisse videntur. Existimo, Adrianum decretum hoc de Indictionibus Calendis Septembris proposuisse: & cum ab istis Calendis, & remissionum & exactioinum tempora dependerent, Romanos ab istis præcipue Calendis annos fuisse auspicatos. Ordinariæ ergo Indictiones à Calendis Septembris semper incipiebant: idq; per totum Romanum Imperium. Operæ precium autem est, etiam de altero initio sive VIII. calendas Octobris inquirere. Occurrunt vero in universum apud scriptores tria saltem Indictionum initia, quorum primum ab Augusto deducitur, nec à certo quodam tempore incipit, sed saltem cujusvis Imperatoris quinquennialibus decennialibus, &c.

convenit: alterum ab Adriano est quod per universum Orbem Romanorum obtinuit, & à Calendis Septembris init, prout nunc diximus: tertium denique ad Constantinum refertur. Indictiones ergo Constantinianæ illæ erunt, quæ ab VII. Octobris incipiunt. Primæ namque Indictiones, sive Encania Imperatorum, primo Imperii die semper incipiunt, adeoque certum initium non habent. Sunt vero duo certa Indictionum initia, quorum alterum in Urbe obtinuit, alterum per totum Imperium Romanum. Illius meminisse Beda, hujus omnes scriptores qui Indictionum mentionem faciunt. Illa ergo specialis erit, hæc generalis. Deducunt vero omnes scriptores Indictionum Constantinianarum initium ab anno Christi cccxix. vulgari, sive P. Julianæ 5025. Eusebius in Chronico ad annum 1111 Olympiadis cclxxi. Ἰνδικτιώνων Κωνσταντιανῶν ἐν τῷ δευτέρῳ αἰῶνι, *Indictionum Constantinianarum initium.* Idem habes apud Auctorem Chronici Constantinopolitani. Quo quidem anno Constantinus nihil exitium edidit, præter illud, quod Romam à Maxentii Tyrannide liberavit. Proposuerat namque Maxentius hastam in foro, sub qua bona civium Romanorum venundabantur, ipsi in exilium pellebantur, quo in loco Constantinus Crucem, in cuius signo vicerat, cum hac inscriptione proposuit:

SALUTARI. HOC. SIGNO. TANQUAM. VERE. FORTITUDINI. ARGUMENTO. URBEM. VESTRAM. JUGO. TYRANNI. EREPTAM. LIBERAVI. S.P.Q.R. AUCTORITATI. PRISTINÆ. DIGNITATIQUE. RESTITUI.

Maximo ergo beneficio Urbem Romam Constantinus illo anno affecit, quod & S.P.Q.R. agnovere, arcumque Triumphalem, ob id ipsum in Suburra, sub Palatii radice, ipsi dedicarunt; cum hac inscriptione:

IMP. CAES. FL. CONSTANTINO. MAXIMO. P. F. AUGUSTO. S.P.Q.R. QUOD. INSTINCTU. DIVINITATIS. MENTIS. MAGNITUDE. CUM. EXERCITU. SUPTAM. DE. TYRANNO. QUAM. DE. OMNIEIUS. FACTIONE. UNO. TEMPORE. IUSTIS. REMPUBLICAM. ULTUS. EST. ARMIS. ARCUM. TRIUMPHIS. INSIGNEM. DICAVIT. LIBERATORI. URBIS. FUNDATORI. QUIETISS.

Hancigitur ob Victoriæ Indictiones Constantinianæ apud Romanos in usum receptæ sunt. Et cum illæ ab VII. Calendas Octobris incipiant, Maxentius ergo isto die occubuerit, quod ipsum Pantagathus & Onuphrius ex auctoribus probare conati sunt: quamvis nulli

idoneum testem adferant : optimè tamen historiæ convenit. Quos, cum alibi de his dicendi occasio non detur, ea omnia quæ ad Constantiniani tempora pertinent, pertexemus: idq; eo libentius, quod summi in hac scientia Magistri, Scaliger & Petavius, minime conveniunt: & neuter lectori φιλαλίδει satisfaciatur. Disputant vero illi de Initio Constantiniani Magni, tempore Confessus Nicæni soluti, & Vicennalius hujus. Hæc cum à se invicem dependeant; paucis nobis erunt tractanda. Refert Eusebius, scriptor doctissimus, quique illa de quibus differebat ipse viderat, Concilio Nicæno finito, xx quoque annum Constantiniani ad finem fuisse perductum, lib. i i i. de vita Constantiniani cap. xiv. Ὡν δὴ παραχθέντων, δευτέρων αὐτῶν ἵκην ἀεὶ εἰπὼν βασιλεὺς, καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐχθρῆ, ὀπνίκιον ἑορτὴν τῷ Θεῷ συνετέλει. Κατὰ τὸ αὐτὸ αὐτῷ καὶ τῆς βασιλείας εἰκοσαέτης ἐπληρῆτο χρόνος, ἐφ' ᾧ πάνδημοι ἔηγοντο παυλιούρις τοῖς λοιποῖς ἔδνεσι &c. Quibus ad exitum perductis, secundam istam vi-
 toriam Imperator se contra Ecclesiæ hostem consecutum affirmavit, & propter festum triumphale Deo consecravit. Eodem tempore vigesimus ejus regni annus completus est, in quo conventus celebres etiam apud reliquas gentes agentur. Convenit Synodus Nicæna anno Alexandræo DC XXXVI, ut Titulus, Canonibus Græcis, præmissus docet. Κανόνες τῆς τριακοσίων ἑκατὸ ὀκτῶ ἀγίων πατέρων, τῆς ἐν Νικαίᾳ συνεληθόντων, ἐν ἑκαταίᾳ Παυλίῳ καὶ ἑπταίῳ τῆς λαμπροτάτων, ἔτους χλς' ἀπὸ Ἀλεξάνδρου, ἐν μηνὶ Δαυσιῶ, ἐνεακαιδέκατῃ, περὶ δέκα τριῶν Καλαδῶν Ἰελίων. Canones CCCXVI II. SS. Patrum qui Nicææ convenerant, Coss. Paulino & Iuliano Clariss. anno DC XXXVI ab Alexandro, mensis Dasii xix. ad xiiii. Calendas Iulias. Coss hi conveniunt anno Christi vulgari cccxxv. five anno Urbis M. LXXVI. P. Iul. 5038. ut manifestum sit, annos Alexandri non illos esse quos Cenforinus Philippæos vocat, quique ab excessu Alexandrini procedunt; sed Seucidarum & successorum Alexandri. Josephus Ægyptius, qui in Bibliotheca Oxoniensi exstat, ita de hac re apud Seldenum, Commentario in Eutychii origines, differit: فرافا منهم الي مدينة في مدة يسيرة الغيب وثمانية ولربعين لسقفا وذلك في سنة ستة وثلاثون وستماية من سنين الاسكندر وهي سنة ثلثماية وثلثة وسبعون من سنين انتيوخس الانطاكي Hoc est: Et convenerunt ex eis in Civitatem Nicæam numero bis mille quadraginta octo Episcopi. Et contigit Anno sexcentesimo tricesimo sexto. æra Alexandrina, qui fuit annus trecentissimus septuagesimus tertius æra Antiochena, nono die mensis Haziran. Æra

Antiochenorum incipit, ut ex Eusebio & Anonymo patet, anno quo Pompejus devictus est, Coss. Cæsare II. & P. Servilio Vatia Isaurico, Anno P. Jul. 4666, cujus ætate Olympias CLXXXII. fuit celebrata. Adde ergo juxta methodum annos Antiochenorum ad Annum P. Jul. 4665. habebis annum P. Julianæ convenientem Anno Antiochenorum. Contra dato anno P. Julianæ, aufer 4665. habebis annum Antiochenum incipientem à Majo dati anni Per. Julianæ. Jam vero, ex priori Coss. Characterè demonstravimus, tempus Concilii convenire cum anno 5038. P. Jul. aufero ergo 4665; remanet annus Antiochenus, qui à Majo anni 5038. P. Jul. inivit, annus nempe 373. omnino ut prius. Anni vero Alexandræ, sive Seleucidarum (nam de his sermo est) anno P. I. 4402. mense Octobri incipiunt. Adde 636 ad annos P. I. 4401. habebis 5037. cujus Octobri annus 636 inceptit, & terminatur Octobri anni, 5038. Anno ergo 5038. post Majum, & ante Octobrem, inceptit Concilium Nicænum: quod & optime convenit cum XIX Julii; quo primam sessionem celebratam fuisse, Canones dicunt. Quanto vero tempore confessus hic duraverit, exacte dici non potest. Videtur tamen integrum annum durasse: quod inde probamus. Dicit Eusebius, finito Concilio, antequam Episcopi decederent, omnes fuisse à Constantino convivio exceptos, idque propter festivitatem tam profligatæ hæreseos, quam vicennialium Imperii. Verba ex parte antea adduximus: plura qui volet, videat Eusebium loco laudato. At quo tempore hæc vicennialia sint celebrata: nemo nos melius hoc eodem Eusebio docere potest. Notat vero ille ad annum 11 Olympiadis CCLXXVI. ΕΙΚΟΣΑΕΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ. *Vicennialia Constantini Augusti.* Annus 11. Olympiadis CCLXXVI incipit à diebus æstivis anni P. I. 5039. sive Christi 326. Ergo Concilium, antea ætatem anni 326. solutum non fuit. De vicesimo anno absoluto consentit Mahumedanus scriptor Ismael Ibn Ali; ubi ita scribit:

ولعشرين سنة مضت من ملك فسطنطين المذكور اجتمع
الغان وثمان واربعون اسقفا. ثم لختار منهم ثلاثماية وثمانماية
عشر لسقفا فحرموا اربوس *Exeunte anno vigesimo jam dicti Constantini Augusti congregati sunt Episcopi 2048. Tunc selegit ex iis 318 Episcopos, & anathemate percussit Arium.* Exeunte ergo anno vicesimo, Concilium omnino solutum fuit. Levatus autem est (ut ait Idatius in Chronicis) Constantinus VIII. Cal. Augusti VIIII ergo Cal. Augusti vicennialia incipere debent, & Octavo Cal. sequentis anni terminari. Quia

Quia vero finis vicesimi anni incidit in finem Concilii: solum ergo fuerit concilium mense Augusto, posteaquam annus v Olympiadis cclxxvi. ab æstivis diebus inceperat. Anno ergo P. Julianæ 5039, sive Christi 326, viii. Cal. Aug. vicesimus Constantini annus est finitus. Si enim dicatur, 325 anno id contigisse: (quod Petavio placet) Olympiadis annus non conveniet: Erit enim primus annus Olympiadis, non secundus. Si vero 327: (ut Scaliger vult) Olympiadis cclxxvi annus tertius tum quidem ab æstivis horis inceperat: ipsaque vicennalia quæ Nicomediæ in Oriente acta sunt, tum finita erant. adeoq; & concilium antea dissolutum. Excipit Petavius, Eusebium, in Chronico, de posterioribus vicennialibus loqui. Testis namq; Hieronymus est, Constantinum, primo Nicomediæ vicennalia edidisse, sequenti verò anno Romæ. Sed idem Hieronymus confert vicennalia quæ Nicomediæ exhibita fuere, cū anno 11. Olympiadis cclxxvi, non cum primo. Ad illum namque annum ita scribit: *Vicennalia Constantini Nicomedia facta, & sequenti anno Roma.* Certum ergo est, Episcopos ante annum non fuisse dimissos. Et quia x i x Iulii primum convenire cæperunt; & statim post vicennalia recesserunt: sicut ex Eusebio patet: annum ergo integrum & menses duos erant congregati. Quod ipsum confirmat Eutychius in Annalibus, ubi ita disserit:

و اجتمع من دينه ذيقية بعد سنة وسهرين الفين اسقفا .

Et congregati sunt in urbe Nicaea intra annum & duos menses Episcopi 2048. &c. Inivit ergo annus vicesimus primus Constantini ab v i i i Calendas Augusti Anni P. Iul. 5039. Christi 326. Urbis Condita 1078. Coss. Constantino Aug. v i i. & Constantino Cæsare. Consules igitur Constantinus Cæsar V & Basilus, apud Eusebium, ad sequentem annum referri debent. Post Annum namq; Christi 207 omnes Coss. in Eusebii Chronico uno anno priores locantur, quam debebant; idque ob eam causam, quod unum par Coss. sit exclusum, Probus nempe Augustus I, & Paulinus. Primus ergo annus Constantini inivit ab v i i i. Cal. Augusti Anni Christi cccvi. Per. Iul. 5019. Eodem anno Maxentius imperium occupavit. Testis enim est Idatius in Chronico; Maxentium à Constantino victum & occisum fuisse ad pontem Milvium, Coss. Constantino II. & Licinio II, æra ccll. Est hic annus Christi ccc x i i. si enim ab æra xxxv i i i auferas: habebis annum Christi vulgarem. Sed & idem ex Coss. patet: qui in fastis anno Varroniano Urbis M. l x v tribuuntur. Etiam annus Olympiadis convenit. Hieronymus namque in Chronico ad annum 1 v. Olym-

piadis convenit. Hieronymus namque in Chronico ad annum IV. Olympiadis CCLXXI I. sive Iphitæum 1088. scribit: *Maxentius juxta pontem Mulvium à Constantino superatus occiditur.* Iniit vero annus Iphitæus 1088, sive IV Olympiadis CCLXXI I, à diebus æstivis, anni P. Jul. 5025, sive Christi CCCXI I. Post Junium igitur anni CCCXI I. interfectus est Maxentius: quia tum primum annus Olympiadis IV, incipiebat: & tamen ante Calendas Januarias: quia tum & Coss. Imperio se abdicarant, & æra cccl finita erat. Panegyricus autem Constantino Augusto dictus, ita de hac clade Maxentii loquitur. *Sed divina mens, & ipsius urbis aterna Majestas, nefario homini eripuerit consilium, ut ex inveterato illo torpore, ac fœdissimis latebris subito prorumperet, & consumpto per desidias senio, ipsum diem natalis sui ultima sua cæde signaret, ne septenarium illum numerum, sacrum & religiosum, vel inchoando violaret.* Vitium in his verbis est, ut monuit Petavius. Neque enim senex esse poterat Maxentius, cujus Parens, qui brevi antea decesserat, saltem sexagenarius erat. Rescribo ergo pro senio *senione*. Est autem senio, apud Martialem, numerus senarius in talis; opponit ergo heic Panegyristes senionem Numero septenario, ut patet. Petavius sexennium poni vult: sed quivis suam sequatur opinionem. Eodem tamen res recidit; Panegyristes enim dicere vult, natali ipsius Imperii die, & quidem exacto sexennio, Maxentium fuisse occisum. Si igitur sex solidi anni, à præscriptis annis detrahantur: residuus erit annus P. Julianæ 5019, Christi CCCV I, Iphiti 1082, sive Olympiadis CCLXXXI I annus I I. Æra CCCXL IV: Idem plane annus, quo Constantinus Augustus factus est. Refert vero Zosimus lib. I I, Constantino à militibus in Imperio patri substituto, ejusque Romam imagine perlata, Maxentium æmulatione percitum, Prætorianorum ope militum Imperium usurpassè. Et cum, ut antea dictum fuit, Constantinus VII I Cal. Aug. in Britannia Imperator renunciatus sit; admodum verisimilis est Onuphrii & Pantagathi opinio, qui VI I I Cal. Octobris Maxentium incepisse produunt. Neq; enim facile ante istud tempus ista omnia expediri poterant. Verisimilis ergo opinio nostra est de Indictione Constantiniana. Neque enim annorum numero, sed saltem initiali die ab Hadriani differebat. Et cum duo saltem Indictionum sint initia unum Calendis Septembris, alterum VII I Calendas Octobris: quorum prior cum Indictione generali sive totius Imperii Romani, posterior cum Indictione Urbis Romæ convenit: posterior ergo Constantiniana erit. Nam Cyclus quindecim annorum sive Indictionum, non Constantinum agnoscit auctorem, sed

Hadrianum: ut antea demonstravimus. Ex hisce tribus Cyclis, Solis, nempe, Lunæ & Indictionum in se ductis, Græci maximum quendam Cyclum confecerunt; cujus primus annus habet Cyclum Solis 1, Lunæ 1, Indiction 1: ultimus vero Cyclum Solis xxviii, Lunæ xix, Indiction xv. Et hic Cyclus, non nisi annis 7980, explicari potest: quod ex calculo patet. Ducto enim Cyclo Solis, anteriorum xxviii, in Cyclum Lunæ annorum xix: prodibit Cyclus Victoris dxxxii annorum. Et tum quidem, Cycli Solis & Lunæ iidem erunt, qui ante annos dxxxii fuerant. Si enim, verbi gratia, Cyclus Solis in quodam anno fuerit 1, Lunæ 1: ante absolutos annos dxxxii iidem characteres convenire non possunt. Quod si dxxxii, per xv, multiplicentur: prodibit Cyclus annorum vii. m dcccclxxx, quo absoluto, omnes tres characteres rursus convenient. Hic magnus ille cyclus est; cujus initium Græci cum orbis Initio conferunt. Et hoc Isaacus Argyrus semper utitur. Hoc Constantinopolitani atque ipsi Antiocheni fastos signant. Convenit vero Cyclus hic magnus cum Cyclis Solaribus & Lunaribus Græcorum: non vero Latinorum. Primus namque annus cycli illorum magni, qui est cycli Solis 1, Lunæ 1, Indictionum 1, est juxta vulgarem Computum, cycli Solis xvi, Lunæ iv, Indictionum I. Refert Isaacus Argyrus Anno 6881, hoc est, ut ipse explicat, xxi cycli Solis, Lunæ 111, Pascha Christianorum in xvi Aprilis incidisse; idque ea de causa, quod Iudæorum x Aprilis celebratum, in feriam primam inciderat. Vid. eundem cap. de Methodo Inveniendi Paschatis pag. 374. edit. Petavii. Iam ut capite septimo dictum fuit, Cyclus Lunæ Græcorum tertius, est Alexandrinorum vi: In laterculis vero Neomeniarum Paschalium, cap. 1. exhibitis, Aureus Numerus Alexandrinorum vi, Latinorum (hoc est Græcorum) 111 ad 28. Martii est adscriptus. xv. ergo Paschalis omnino incidit in x Aprilis. At juxta Methodum, capite vi. propositam, si 1v à Cyclo Solari Græcorum auferantur: dabit residuum, annum cycli nostri. Annus ergo xxi cycli Græcorum, erit xvi nostri: adde juxta Methodum 4 propter 4 Bissextiles: habebis initialem feriam anni vii. cui si Epactæ, Martii communis, vi. addantur: incipiet Aprilis à feria vi. adeoque x Aprilis erit feria 1, & xvi feria prima. Cyclus vero xvi. noster, est vulgaris x: ut eodem capite dictum fuit. Annus ergo xxi cycli Græcorum, est x. cycli vulgaris, quapropter xi, cyclo Græcorum detracta, dant Cyclum vulgarem: eademque, cyclo vulgari adjecta, dant Cyclum Græcorum. Cyclus ergo Solis Græcorum 1. est Vulgaris xv. & Vulgaris 1 est Græco-

rum XII. Primus Scaliger ex vulgaribus Cyclis magnum Cyclum
 construxit, eundemque anno Christi vulgari applicuit. qua quidem re
 insignem apud omnes laudem est consecutus. Est vero Cyclus hic
 annorum 7980, quem Scaliger Periodum Julianam appellavit.
 Eam vero, ad annos vulgares Christi, sive Epocham illam, omnibus
 Christianis, Europæis præcipue, optime cognitam, hoc modo ap-
 plicuit. Annus Cycli ultimus is necessario esse debet, qui Cyclum So-
 lis habeat xxv 11, Lunæ xix, Indictio: xv. his enim annis, omnes tres
 Cycli terminantur. Ultimo vero magnæ Periodi anno, omnes
 Cycli minores debent terminari. Id vero in annis Christi nunquam
 contingere potest, antequam ad annum, post natum Christum 1111.
 M. CCLXV 11, ventū fuerit. Hic enim primus inter omnes annos Christi
 habebit Cyclū Solis xxv 11, Lunæ xix, Ind. xv, adeoq; sequens 3268,
 erit Cycli Solis 1, Lunæ 1, Indictionis 1. quo novus Cyclus annorum
 7980 incipiet. Annus ergo Christi 3267, erit Cycli live Periodi Iu-
 lianæ 7980, hoc est ultimus. Aufer ergo ab integra Periodo sive an-
 nis 7980. annos hos omnes Christi 3267: habebis annum 4713. qui
 Christi Epocham proxime præcedet, & 4714. conveniet cū primo an-
 no Christi. Datis ergo annis Christi, pro inveniendo Anno Per. Iul.
 adde 4713: contra, hæc eadem, annis Periodi Iulianæ aufer, pro Chri-
 sti annis inveniendis: & productum aut residuum dabit quæsitum.
 Annus, quo hæc scribo, est Christi MDCXLVII 11: velim scire annum
 Periodi Iulianæ: addo 4713, prodit annus P. Iulianæ 6361. Hæc di-
 ligenter consideranda veniunt, maximum enim usum habent. Nam
 & alii Chronologi, & nos quoque semper in hoc scripto, ut & in cal-
 culo his annis utimur. Periodus vero Constantinopolitana, eodem
 modo ad annos Christi, adeoque omnium tempora accommodari
 poterit. Annus namque Christi 2472, est cycli Solis Græcorum xxvii,
 communis xv 11, Cycli Lunæ Græcorum xix, commun. 111; cycli
 Indict. xv. adeoque ultimus Cycli 7980 annorum. Aufer 2472 ab
 Integro Cyclo: residuus est annus Cycli 5508, qui primum Christi
 annum proxime præcedit, adeoq; primus annus est Per. 5509. Dato
 ergo anno Christi, pro inveniendo anno Cycli Constantinopolitani,
 adde 5508. Contra dato anno Cycli Constantinopolitani pro inveni-
 endo anno Christi, aufer 5508: habebis quæsitum. Unde manifestum
 est, Cyclum Constantinopolitanū 795. annis ante Periodum Iulianam
 incipere. Si enim 4714. qui est ann. Christi in P. Iuliana, detrahatur ab
 5509, anno Christi 1 in Period. Constantinopolita. remanebunt 795.
 Datis ergo annis P. Iul. adde 795. habebis Periodum Constantino-
 politana-

politianam: contra daris annis P. Constantinopol. aufer 795. habebis annos P. Julianæ. Exemplis hæc demonstranda sunt. Refert Isaacus Argyrus, Anno 6881. Græcorum, Pascha Iudæorum incidisse in x Aprilis feriam primam. Erat tum Cyclus Græcorum Solis XXI, Lunæ 111. Indictio XI, hoc est, juxta vulgarem Computum, Cyclus Solis x, Lunæ VI, Indictio XI. vide Isaacum Argyrum, & quæ nos ex ipso nunc disputavimus. Ut hi tres characteres conveniant, non nisi semel in annis 7980 fieri poterit. Annus vero P. Jul. 6086. est Cycli vulgaris Solis XI, Lunæ VI, Indict. XI. hoc est juxta Constantinopolitanam: Solis XXI, Lunæ 111, Indict. XI. hic ergo annus est Per. Constantinop. 6881. Videamus quid Methodus nostra det, aufer 795, à 6881: prodeunt 6086. omnino ut prius. In codice Evangeliorum Arabicorum Scaligeri ad calcem ita legitur. **كامل هذا الابدان**

**امقدس بتغصل ربنا و صخلصنا يسوع المسيح في الحادي
وثلاثين من شهر تموز يوم الثلاثاء التاريخ الثاني
عشر سنة ستة الاف وثمانية وثمانين من العال**

Explicitum est sacrosanctum hoc Evangelium, ope Domini nostri & Servatoris nostri Iesu Christi, die una & tricesima mensis Tamuz, feria tertia, era anno XII: sexies millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo mundi. Si à 6687 auferantur 795: remanet 5892 annus P. Julianæ, qui est Cycli Solis XII, in quo xxxi Tamuz, hoc est xxxi Julii, ut postea dicitur, incidit in feriam III: idemq; est Cycli Indictionum XI, quem Scriptor hic تاريخ sive Epocham vocat XII. De usu Periodi Julianæ, multa habes apud Scaligerum & Petavium, quos ea de re consulere poteris. Is longe maximus est, quod Cyclos omnes, Solis, Lunæ, Indictionum, omnibus temporibus convenientes, certissime, & nullo pene negotio exhibeat; adeoque certissimis ac quasi Mathematicis characteribus, tempora rerum gestarum signet. Quomodo autem Cycli hi facillime inveniri possunt, nunc paucis exponemus. Cyclus hic magnus, ex tribus, uti dictum est, aliis Cyclis componitur: quorū prior xxviii annorum est, & Solis vocatur; alter XIX. qui Lunæ, tertius XV. qui Indiction. est. Pro inveniendo igitur Cyclo: ab dato Periodi anno, Cyclos minores toties aufer quoties poteris: residuum, dabit annum Cycli. Anno P. Jul. 4714. hoc est Christi primo, si xxviii, sive Cyclum Solis toties abstulero, quoties fieri poterit, remanent X: si XIX, hoc est Cyclū Lunæ, remanent II: si XV, sive Cyclum Indictionum, remanent IV. Cyclus ergo Solis illo anno fuit X. Lunæ II. Indict. IV.

Et hæc quidem vulgaris methodus, quæ laboriosa admodum ac tædiofa est, imò & errori facile obnoxia: cum per longam illam Divisionem peragatur. Nos aliam methodum adinvenimus, quo facillime, certissime & minimo labore, ex datis Periodi annis minorum Cyclo- rum annos eruimus. Modus in quovis Cyclo peculiaris est, qui ita se habet. Pro inveniendò Cyclo Solis si annus Periodi datus excedat 200; abjectis 200, quoties fieri potest, addantur residuo pro singulis quatuor: si 100 excedat; pro abjectis centum, adde summæ 16. Residuum per 28 divisum dabit quæsitum. Exemplum: Quærat ad annum Christi 11. P. Jul. 4714 Cyclo Solis. In annis 4714. ducenta, ter & vices continentur. 23 ergo per quatuor multiplicata dant 92. quæ addita residuo 114 dant 206. Abjice 200. & pro iis adde summæ quatuor prodit numerus 10. qui est Cyclo Solis. Alia methodus facilior. Datos millenarios, & centenarios pares, duplicata summam adde residuo: productum divide per 28: & residuum dabit quæsitum. In priori exemplo 4714. priores duo numeri 46 (4 nempe millenarius, & 7, centenarius, qui quia impar numerus est, pro eo substituitur 6. proxime minor) duplati dant 92: quæ addita ad 114 residuum prius (si enim 46 binos priores numeros à 4714. abstuleris, remanent 114.) dant 206. Pro ducentis adde 4; productum dabit 10 Cyclo Solis. Aliud Exemplum in Periodo Constantinopolitana: Annus hic idem Christi est P. Const. 5509. 54. duplata dant 108. quæ addita ad 109 dant 217. pro ducentis adde residuo 4. prodit Cyclo Græcus XXI. hoc est Latinus X. Rursum annus quo hæc scribo est P. Constanti. 7156. 70 duplicata dant 140, quæ addita ad 156, dant 296. abjectis ducentis, & pro iis additis summæ 4: prodeunt 100; quæ divisa per 28 dant residuum 16. Ergo Cyclo est 16. Quod si in Cyclo computo post divisionem absolutam nihil remaneat, tum annus datus est ultimus Cyclo, quod semel de omnibus Cyclo monuisse suffecerit. Quod si & minima hæc divisio odiosa fuerit: observa tres hosce numeros 28. 56. & 84. quorum prior unum Cyclo continet, alter duos, tertius tres, quorum proxime minorum dato numero aufer: residuum dabit Cyclo. Annus quo hæc scribo est P. Jul. 6361. 62 duplicata dant 124. quæ addita residuo 161. dant 285. abjice ducenta, & adde summæ quatuor prodeunt, 89 quibus si 84 detraheris remanet Cyclo solis 5. Rursum annus Christi 1634. est P. Julianæ 6347. 62 duplicata dant 124. quæ addita ad 147 dant 271. pro ducentis addita 4 dant 75. quibus si proxime ex tribus prioribus numeris minorem 56. auferas, remanet 19. Cyclo Solis. Demonstratio hujus manifesta est,

est. Neque enim quæritur quot Cycli effluxerint, sed saltem quotus Cycli cujuscunque, annus quidam sit; ideoq; pro 200 pono 4. pro 100 16; quod tantum, prædicti numeri, Cyclos excedant. Cyclus Lunæ XIX annis constat. Centum anni Cyclos quinario sive 5 numeris excedunt. Ducenti 10. trecenti 15. Quadringenti 1. Datum ergo numerum per 400 divide, quotientem residuo adde; & si summa 300 major fuerit, his abjectis adde residuo 15; si 200, adde 10; si 100, adde 5; summam per XIX. divide. Quod si & hæc ultima divisio odiosa fuerit, 5. hos numeros 19. 38. 57. 76. 95. observa, quorum quemlibet proposito numero proxime minorem datæ summæ aufer; remanebit Cyclus Lunæ. Annus P. Jul. 4714. est primus Christi. velim scire Cyclum Lunæ. Divisis 4714. per 400. remanet in quotiente cum residuo 314. cui si quotientem 11. addideris, prodit 325. Abjectis 300, adde summæ 15, prodeunt 40. cui proxime minor numerus 38 ablati monstrat 2. Cyclum Lunæ. Annus Christi M. DC. XLVIII. est P. Jul. 6361. qui divisus per 400, dat residuum 361. quibus si quotientem 15 adjecero: prodeunt 376. pro trecentis abjectis, adde 15, prod. 91: cui proxime minor 76 ablati, residuum dat 15. Hoc ergo anno Cyclus Lunæ est xv. In Periodo Constantinopol. 5509. primus Christi annus, per 400 divisus, dat residuum 309: cui si quotientem 13 adjeceris, prodibit 322. Pro 300 addita 15, dant 37: cui proxime minor 19 ablati, dat residuum 18 annum Cycl. Græcorum, hoc est, 11. Cycli Alexandrinorum, omnino ut prius. Rursum Annus, quo hæc scribo, Per. Constant. 7156, per 400 divisus dat residuum 356, cum quotiente 17; qui residuo additus, dat summam 373: cui 300 ablata, & pro iis addita 15, dnt 88. cui proxime minor numerus 76 ablati, dat Cyclum 12 Græcorum, xv Alexandrinorum sive vulgarem, omnino ut prius. Indictionum Cyclus xv absolvitur. xx vero Cycli sunt præcise 300. Unde omnibus numeris qui 300 excedunt aufer quoties poteris 300: pro ducentis autem, pone 5, pro centum, 10: summam per 15, divide: aut si id grave fuerit; nota hos numeros, 15, 30, 45, 60, 75, 90. quorum dato numero proxime minorem summæ aufer: residuum dabit quæsitum. Anno P. Julianæ 4714 si 300 abjecero quoties fieri possit, residuum dat 214. abjectis 200, & pro iis additis 5, prodeunt 91. cui proxime minor 15 detractus, dat Indictionem 4. Rursum 6361 Anno P. Jul. si 300 auferantur: remanebit 61. cui proxime minor 60 ablati, dat Indictionem 1. huic anno convenientem. Idem in Periodo Constantinopolitana obtinet. Et horum quoque demonstratio ex iis manifesta redditur, quæ

ad Cyclum Solis dicta sunt. Hæc ergo, quamvis primo intuitu difficilia videantur: usu tamen facillima redduntur. Et tum quidem omni fere calculi tædio computistam liberant, cui in divisione illa, præsertim in magnis numeris, nimis est obnoxius: καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα

C A P. I X.

Disputatur de anno Iudaico. Iudæi juxta ἐξὸν Neomenias observabant. Scaligeri Opinio de Calippica anni Iudaici forma examinatur. Iosephus explicatur. De jejuniis Iudæorum. De tempore captæ Urbis Hierosolymorum à Pompejo & charactere ejusdem. Dio castigatur. De expeditione Antiochi Sidetis in Parthos, ejusque vero tempore. Difficillimus Epiphanius locus de Tesseradecaeteride & Ogdoecontatessaraeteride Iudæorum explicatur: ubi Petavii opinio examinatur. Ratio, cur Iudæi, temporibus Constantini, Pascha ante Æquinoctium celebraverint. De octaeteride Iudaica Petiti & Vossii opinio examinatur. Vera ratio mensum Iudaicorum proponitur. Modus inveniendi ad quodlibet tempus Neomenias & plenilunia Iudaica tam juxta Talmudicos quam Scripturarios. R. Elia Scripturarius & R. Moseh Majemon emendantur.

Absoluta generali temporis consideratione: nunc ad specialia veniendum erit. Neque enim temporis naturam novisse satis est: nisi una cognitum habeamus; quomodo gentes & populi hæc ad suorum temporum rationes applicuerint. Neque tamen omnium gentium annos ac tempora civilia pertractare volumus; cum id ab instituto nostro alienum sit: sed illa saltem, quorum cognitio nobis in hoc scripto usui futura est. Cum vero rationi consonum sit, ut ab antiquissimorum temporibus incipiamus: Ebræi primum dicendi erunt, quos & antiquissimos esse constat, & paternorum rituum tenacissimos: quorum anni rationem si explicatam habuerimus, & ipsorum Patriarcharum annus cognitus erit. Nobis vero maxime necessarium est, ut rationem, qua Iudæi temporibus Christi, in mensibus annisque ordinandis usi fuerunt, cognitam habeamus. Hac enim demonstrata; difficillimæ quæstiones erunt expeditæ, quæ in annis

annis Christi occurrunt. De hac igitur præcipue agendum erit: quæ cum ex auctorum fide dependeat, paucis de illis dicemus. Non dubium est, quin antiquissimi scriptores, & qui illis ipsis temporibus, de quibus scripsere vivebant, quique hæc de quibus agimus optime cognita habebant, aliis omnibus sint præferendi. Iam vero Judaicam anni rationem, nemo melius novisse poterat, quam Judæi, & inter hos maxime docti: nec certius de his testimonium quisquam dare quam illi, qui de propriis temporibus agunt. Tales ergo testes sunt Philo Iudæus doctissimus, & Josephus, quorum prior iisdem plane, quo Servator Christus, temporibus, alter eodem seculo vixit. Hos sequitur Auctor Homiliæ Petri apud Clementem Alexandrinum etiam antiquissimus, & confarcinator Mischnæ Iehuda HaKadosh: qui vix c. annos post ascensionem Christi vixit, & omnia sua ex schedis antiquissimorum Doctorum collegit. Quod si scriptores sequiores aliter de iisdem rebus sentire videantur: priorum placitis standum erit, & juxta illa posteriores explicandi. Doctissimi vero Rabbini, Majemon, AbenEzra aliiq; (qui quamvis aliis longe posteriores sint, tamen antiquitates proprias optime novisse poterant) in iis omnibus, ut certissimi testes admittendi sunt, in quibus ab antiquioribus nõ refutantur. Testantur autem hi omnes, mensium rationes à visione Lunæ, annorum vero, à Solis motu dependisse.

Majemon Hilchoth Kidus Hachodes. cap. 1. §. 1. חדשי השנה הם חדשי הלכנה שנאמר עולת הדש בחרשו ונאמר החדש הזה לכם ראש הדשים כך אמרו חכמים: הראה לו הקב"ה למשה במראה הנבואה דמות לבאה כזה ראה וקדש

והשנים שאנו מחשבין הם שני החמה שנאמר שמור את חדש האביב
Menses anni sunt menses Luna, prout dicitur Holocaustum novilunii in mense suo, & alibi dicitur, mensis hic erit vobis initium mensium, de quo ita dicunt sapientes: Sanctus ille benedictus monstravit Mosi in visione Prophetica speciem Luna, prout apparet quando sanctificatur. Anni vero quibus computamus, Solis sunt. Ita enim dictum est: Observa mensem Abib, sive frugum maturescantium. Ritum hunc de sanctificanda Neomenia à temporibus antiquissimis & Mosi ipsius deducit, quem semper à Judæis observatum fuisse docet, quamdiu Sapientes erant in terra Israelis: hoc est, ut ipse explicat ad tempora Abai & Rabba: cap. v. §. 2. & 3. ודבר זה הלכה למשה

מסיני הוא שבזמן שיש צנהררין קובעון על פני הראיה ובזמן שאין שם צנהררין קובעון על פי החשבון הוה שאנו מחשבין בו היום ואין נזקקין לראיה אלא פעמים שהיה יום שקובעין בו בחשבון זה הוא יום הראיה או קדם לו ביום או אחריו ביום. ואמתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה מסוף חכמי תלמד בעת שחרכה ארץ ישראל

זמנא ולא נשאר שם בית דין קבוע אבל בימי חכמי משנ' וכן בימי חכמי תלמוד ער
 &c. ימי אביי ורבא. *Et hoc traditum Mosi de monte Sinai, quocumq; tempore Sanhedrin fuerit in terra Israelis figunt vel constituunt mensem juxta visionem.*
Quando vero Sanhedrinibi non fuerit: constituit juxta calculū quo nos supputamus hodie. Nec opushabent visione: sed quotiescunque diē constituunt juxta calculum hunc, hæc vera est neomenia; sive visionem die uno anticipet, sive posterosit uno die. Incepit vero omnis Israel supputare juxta calculū hunc, post temporis sapientū Talmudis, cū vastata esset terra Israelis, ut amplius Dominus Iudicii illi non superesset: & hæc vastatio fuit temporibus sapientū Misna & Talmud, usque ad tempora Abai & Rabba. Quia ergo temporibus Christi Sanhedrin in terra Israelis erat, ergo tunc hac ratione usi sunt. Confirmat hoc Philo, qui ipsis Christi temporibus floruit pluribus in locis. Ubi enim de illa festivitate gentis suæ agit, quam Ebræi RosHodes sive initium mensis vocant, illam *καὶ συνόδον τῆς κατὰ πρῶτα σελήνην, νεομηνίαν. Novilunium, quod, Synodum Lunarē sive novæ cujusdam Lune sequitur* appellat. Unde nō ipsa Synodus Philoni Neomenia est, sed Luna nova, quæ Synodū sequitur, hoc est *φάσις*: quod alibi ita explicat: *νεομηνία γὰρ ἀρχὴ φώτιξιν ἀδότης φέρει σελήνην ἡλιου.* Neomenia enim: Sol incipit sensibili splendore Lunam illustrare. Neomenia, juxta Græcos, Luna plane occultatur: a Philoni, tum apparere incipit. Philo igitur, ex placitis suæ gentis Neomeniam à prima visione Lunæ inchoat. Antiquissima concio, apud Clementem Alexandrinum, *stromatēon vi. pag. edit. Florent. 268*, quæ Petro Apostolo tribuitur (quæ quamvis Petri non sit, ut ex ipsis verbis cuius sit manifestum: antiquissimam tamen esse, inde patet, quod ipso Clemente, qui vix centum annis Apostolorum temporibus inferior erat, tanto sit antiquior, ut verū auctorem ignorer) ita de Judæis loquitur: *καὶ ἐὰν μὴ σελήνη φανῆ, σάββατον ἐκ ἀγνοίας, τὸ λεγόμενον φῶτος, ἐστὶ νεομηνίαν ἀγνοοῦν, ἐπεὶ ἀζύμα ἐστὶ ἑορτήν ἐπεὶ μεγάλην ἡμέραν.* Et nisi Luna appareat; sabbatum non celebrant, quod primum dicitur, neque Neomeniam agunt, neque Azyma, neque festum, neque magnum diem. Manifestum est, Judæos illis temporibus, non à jugo sed φάσει, νεομηνίαν inchoasse. Firmissimè vero ac evidentissimè ex Misna Talmudica hoc demonstratur. Misna namq; imo & sapientes Gemaræ, Neomenian civilem, præter illam, quæ ex visione dependet, agnoscunt plane nullam. Vide Codicem Roshafana, ex quo nos summa saltē capita citabimus; cætera qui volet, ipsum textum consulat: neque enim omnia hæc exscribi possunt. Et quamvis Jehuda auctor Misnæ, ipsius Servatoris Christi temporibus minimè vixerit: sapientes tamen illi, quos citat, & quorum schedis in concinnando opere usus fuit, ipsi Christi

Christo erant coetanei. Imo & ad Christi tempora rationem hanc Neomeniarum anniq; pertinuisse, tam ex epistola Rabban Gamalielis Principis Synedrii & Pauli Apostoli Præceptoris, quæ in Gemara Sanhedrin adducitur, patet: quam ex illo, quod idem Gamaliel imagines Lunæ in tabula delineaverat, juxta quas, testes examinabat. Verba ipsa ex cap. 2. §. 8. *Ros hassanah* desumpta hæc sunt: דמות צורות לבנות היו לו לר"ג בטבלא ובכותל בעלייתו שבהן מראה את ההריות ורא וסדר הכזה ראית ארוכה *Imagines φάσγαν Lunarium erant ipsi Rabban Gamalieli in mensa & in pariete, in cœnaculo ipsius, quas ostendens idiotis rogabat, utrum hanc speciem vidisti, an illam?* Sanè si illis temporibus testes de qualitate φάσγαν examinari debebant, cui usui mensa ista dicata erat: ergo & à φάσγαν temporibus Christi Neomeniæ dependebant. Sententia hæc summo viro Josepho Scaligero minus placere videtur. Quicquid enim de Phasi, cæterisque in Talmude legitur, id omne ad antiquissima tempora pertinere arbitratur. Sed sane manifesta res, quæque tot tantisque testibus, non auritis, sed oculatis confirmatur ac demonstratur, sequiorum hominum dubitationibus ac conjecturis minimè obnoxia esse debet. Et mirum est, ipsum tam confidenter hæc negare, suamque de Cyclo Calippico opinionem affirmare, fuisse ausum, cum ne unum quidem testem laudet; sciretque, sine teste fidem sibi in his non haberi. Adducit tamen loca quædam ex Josepho, quæ quia Periodo Calippicæ convenire videntur, inde concludit, Iudæos formam Periodi Calippicæ habuisse. Sed quam infirmum illud sit; quivis videt. Iudæi juxta Lunam menses agebant: ideoque quamdiu Calippica Periodus cum Lunæ rationibus conveniebat, tamdiu etiam Iudaicæ Neomeniæ cum Calippicis in eundem diem incidebant. Imo, & cum Calypicæ uno saltem die tardiores erant, Iudaicæ interdum convenire poterant, propter diversitatem φάσγαν. Si igitur exempla ista Iosephi cum illa ratione anni Iudaici convenire poterant, quam scriptores supradicti probant: dubium non est, quin Calippica anni ratio expellatur, quæ tam infirmo subnixæ est fundamento. Primum vero exemplum, quod ex Iosepho adducit, nihil probat. Verba Iosephi ex v. ελώσγαν cap. α'. hæc sunt: καὶ τῆς τῆς ἀζύμων ἐν ελώσγαν ἡμέρας, ποσὶν περὶ καὶ δεκάτη Ἐασιδικῆ μηνός, ἐν ᾗ δὲ καὶ τὸ Ἰεδαίου ἢ τῶν ἄλλων ἀπαλλαγῆναι χερσὶν Αἰγυπτίων. Et instante festo Azymorum, 14 die mensis Xanthici, quo Iudæi se ab Aegyptiis liberatos existimant. Pro Xantico, Scaliger aliique Aprilem Iulianum, tam in hoc, quam in altero loco substituunt. At qua illud auctoritate? Iosephus sane Macedonum mensibus, utpote Græcis magis cognitis uti-

tur. Nec tamen Solares illos adhibet, sed Lunares: quod hi quam proxime cum Iudæis mensibus convenirent. Unde & frequenter ita conferuntur: ut plane pro iisdem habeantur. Αρχαιολογίας 1. cap. 1 v. ἐν μηνὶ δευτέρῳ, Δίω μὲ ὑπὸ Μακεδόνων λεγόμενον, Μαρσὶανη ἢ ὑπὸ Ἑβραίων ἔτι καὶ Αἰγύπτου ἢ ἐλευτὴν ἦσαν διατεταχότις. Μωυσῆς ἢ ἡ Νισαν, ὅς ἐστι Ξανθικός, μήνα προῶτον ὠνοισαν, καὶ τῆσιν ἐξ Αἰγύπτου τὴς Ἑβραίας παραλαβάν. *Mense secundo, qui Dius Macedonibus vocatur, Ebraeis vero Marchesvan. Sic enim Aegyptii annum distinguebant. Moses vero primum mensem constituit Nisan, qui ex Xanthicus, quo Ebraeos ex Aegypto eduxerat. Et rursus capite xiv τῷ ἢ μηνὶ τῷ Ξανθικῷ, ὅς Νισαν παρ ἡμῶν καλεῖται, καὶ τὸ ἔτος ἐστὶν ἀρχή, πτωπεροκμα δεκάτη καὶ σελήνην, ἐν κριῶ τῷ ἡλίῳ κωθεσῶτ. Mense vero Xanthico, qui nobis Nisan est, & anni initium, 14 die juxta Lunam, Sole in ariete existente.* Sicut superiori loco Diem per Marchesvan, & Nisan per Xanthicum explicuerat: ita heic Xanthicum, per Nisan exponit; atque illius 14 juxta Lunam, Pascha celebrari docet: quod omnino xiv Nisan convenit. Xanthicus ergo mensis plane Lunaris est. Nil ergo aliud ex hoc loco concludi potest, quam Nisan & Xanthicum istis temporibus ferè convenisse; quod & verum est. Alter locus, de Paschate octavo Xanthici celebrato, (quod de Aprili Juliano explicandū esse videretur) nil quicquam probat. Non enim Iosephus dicit, v 1 1 1 Xanthici Pascha fuisse celebratum: sed tum miraculosam illam lucem effulsiisse; idque cum homines ad festum Azymorum convenerant. Notum vero est, dies quosdam ante festivitatem plurimos convenisse. Vid. Petavium de Doctr. Temp. lib. 1 1. cap. xxv 1. Priora igitur duæ exempla nihil probant. Sicut neque illud, quod ex historia Passionis Christi desumpsit. Dicit enim, Neomeniam & plenilunium, juxta calculum verum, in feriam sextam incidere; debet autem convenire cum feria septima. Hoc unde probat? Nos negamus, Pascha σαββάσιμον in Sabbathum incidisse: quod volente Deo in sequentibus pluribus demonstrandum erit. Tum & illud, de translatione Neomeniæ Tifri, à quarta in quintam, propter ἣν hoc nihil facit, quæ omnia lib. 1 1 1 refutata invenies. Nunc reliqua duo exempla examinabimus, prioribus quippe ipse Scaliger parum fudit, quorum demonstrationem ita concludit. *Sed nihil agimus, nisi porro confirmemus.* Anno P. Jul. 465 1. Coll. M. Cicerone, & C. Antonio, Urbs à Pompejo capta fuit, ἡ ἡμεῖς, ἀπὸ τρίτου μηνός. *Die Iejunii, mense tertio.* Est vero mensis tertius non Tamuz, sed Siwan. Dicit vero Scaliger, Iejunium illud fuisse xv 1 1 diei Tamuz; quandoquidem solemne Iejunium erat. Sunt quippe quatuor Iejunia maximè celebria apud Iudæos.

dæos, quorum ipse etiam Zacharias meminit: cap. 8. v. 19. *Iejunium*
quarti, & jejunium quinti, Iejunium septimi, & jejunium decimi, erunt in la-
titiam & gaudium domui Iuda & dies festos. Subintellige mensis &c. *Qui*
quidem locus ita in veteri commentario, qui ἑσπερινὸν Ἰωσάπτου vo-
catur, sub tit. ποίαις νηστείαις Ἰουδαίοις νηστεύουσιν explicatur. Νόμιμον μὲν ἐν νηστείαις
τῶν ἐν τῷ ἑβδομῷ μηνὶ δεκάτη τῶ μηνὸς νηστειῶν παρελήφασιν. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι δ'
αὐτοῖς παρελημέσαι νηστείαι, καὶ πρῶτα τῶν πρὸς Φίτη Ζαχαρία μηνιανευόμεναι. αὗται ὅτι
φασιν, νηστεία ἢ τετάρτη, καὶ νηστεία ἢ πέμπτη, καὶ νηστεία ἢ ἑβδόμη, καὶ νηστεία ἢ δεκάτη,
ἕσται τῷ οἴκῳ Ἰούδα, εἰς χαρὰν, καὶ εἰς εὐφροσύνην, καὶ εἰς ἑορτὰς ἀγαθὰς. καὶ ἢ μὲν
τῷ τετάρτῳ μηνὸς νηστεία ὄσιν, ἐν ᾧ μηνὶ ἢ πόλις ὑπὸ τῷ Ναβουχοδονόσορ ἐβράβη.
ἢ ἢ τῷ πέμπτῳ, ἐν ᾧ ἐνεπαρήθη ὁ ναός. Ἐβδόμη ἢ ἐν ᾧ Ἰσοδολίας ἀγέθη ὑπὸ
Ἰσμαέλ. καὶ δεκάτῃ, καθ' ὃν μῆνα τοῖς ἔσιν ἐν Βαβυλῶνι ἀπηγγέλει τὰ γινόμενα
ἐν Ἰερουσαλὴμ ἀπῶται χακά. *Ex lege acceperunt jejunium mensis septimi, die*
decimo observandum. Sunt etiam alia quatuor eis recepta, eaque à Sacharia
Propheta memorata, ubi ait: Iejunium quartum, & Iejunium quintum, &
Iejunium septimum, & Iejunium decimum, erunt domui Iuda in gaudium,
latitiam, & dies festos. Et quarti quidem mensis Iejunium est, quo civitas à
Nabuchodonosore fuit vastata: quinti vero, quo templum conflagravit: Septi-
mi, quo Godolias ab Ismaele fuit occisus: & decimi, quo ius, qui Babylone erant,
omnia mala annunciata fuere, quæ civitati contigerunt. Vid. Seldenum de
 anno cap. v i i i. Et de his Iejuniis idem fere tradunt Magistri Iu-
 dæorum. Sed, Iosephus, non quartum mensē sed tertium nume-
 rat. Et tertio mense, etiam in Calendariis Iudæorum, ad xx i i i diem,
 annotatur Iejunium, ob defectionem Israelitarum, sub Ieroboamo.
 At hic, neque ex nostro, neque ex Scaligeri epilogismo, Sabbathum
 est. Dio ergo, cum audisset Sabbathum in causâ fuisse, quo minus
 Iudæi Romanos impedirent, sicut Iosephus narrat, existimavit
 Sabbatho urbem fuisse captam: quod tamen ex ipso Iosepho, scri-
 ptore harum rerum peritissimo, & calculo refutatur. Crediderim
 potius, Dionem, cum, Sabbatho urbem semel, circa ista tempora, fu-
 isse captam, audiverat; illud ad nobilem hanc cladem, postquam Iu-
 dæi primum in potestatem Populi Romani venerunt, retulisse, & quod
 sub Herode & Sosio contigerat, illud existimasse ad Pompeji tem-
 pora referri debere. Anno namque 4677. Neomenia Sivan incide-
 bat in xxx i. Maji feria v i. adeoque xx i i i. dies mensis, sive jeju-
 nium illud, propter Idololatriam Ieroboami, incidit in Sabbathum,
 quo urbs capta fuit. Sed tamen si dicatur, xvii Tamuz heic intelligi:
 etiam is in calculo nostro, in diem Sabbathi incidet. Neomenia nam-
 que Tamuz contigit Hierosolymis Iunii x v i, hora post med. noct.

xvii, minut. 30'. 21". quibus si horæ 27. 30'. addantur, quibus durantibus videri poterat Luna & non videri: prodit dies xvii, cum horis 19. quo dies xvii Judæis Talmudicis finitus erat, & inceperat xviii. Et quia in talibus turbis, nec Nuncii qui Lunam observarent mitti, nec testes in urbem venire poterant: prior mensis qui xix Maji inceperat, xxx dierum factus fuit. Cum ergo Neomenia incidat in xviii Junii, Cycli Solis 111, feriam v. ergo xvii dies mensis est Sabbathum. Scaliger ergo nullum hinc suæ sententiæ subsidium petere potest. Alterum de Pentecoste exemplum male à Scaligero allegatur, ut Petavio demonstratum est. Anno enim Imperii ultimo Antiochus expeditionem hanc contra Parthos suscepit, quippe qui in eadem periit, ut Iosephus testis est, Antiquitatum xiii. cap. xvi. Regnavit autem Antiochus ille, ipso Scaligero teste, annos ix. Ergo nono ipsius anno illa expeditio contigit, cui Hyrcanus interfuit. Et cum quartus annus Antiochi, quo Judæam ingressus est, conveniat cum anno 4579 P. Jul. à cujus Tisri Judæorum 3626 incepit, ut Scaliger demonstrat: ergo ix annus erit 4584, P. Julianæ. Et isto quidem anno Neomenia media Nisan contigit Hierosolymis xx Martii, hora post med. noct. 15. 47'. unde Novilunium Civile contigit xx i Martii: adeoque xvi Nisan est v. Aprilis, qui Cyclo Solis x x incidit in feriam i. unde Pentecoste sive quinquagesimus à 16 Nisan, etiam in feriam primam incidit. Verum itaque est quod Damascenus & Iosephus referunt. ἐπέση δὲ ἡ Πεντακοστή ἑορτὴ καὶ τὸ σάββατον, instabat namque Pentecoste post Sabbathum. Patet igitur, quam infirmis argumentis hæc sententia subnitatur. Imo quod parum firma esset, acutissimus Vir eandem in posterioribus lucubrationibus tacite retractavit. Ita enim in Canon. Isagogicis Lib. 111. Comm. in cap. vi. scribit. *Igitur templo adhuc stante, mensis merè lunaris Hipparchi in usum à Iudæis receptus erat: quo tempore, an Iudæi, neomenias à visione Lunæ, an ex scripto, secundum modum ab Hipparcha definitum instituerint, jam dudum Iudæi inter se velitantur, & adhuc sub iudice lis est. Tamen ex Talmud constat, testes integræ existimationis, & ἀμεμπτος, à Iudicum confesso in montana mitti solitos, penultima die omnium mensium, ad nascentem Lunam speculandum: ut ex eorum fide neomenia sanctificaretur. Et certe, major pars prischorum Iudæorum in ea sententia est. Quos autem Rabbinos aut Doctores dicat, qui de hac re contendant, nescio. Inter Carræos quidem, & Talmudicos de Neomenia controversia est: sed utrique tamen istis temporibus ὁμόων approbant. Scaliger ergo in posterioribus lucubrationibus satis nostræ sententiæ favet; quamvis methodum quærendi*

aut inveniendi tales Neomenias nullibi proponat. Petavius quoque libro 11. de Doctrina Temporum, cap. xxvi1, hanc eandem sententiam diducte explicat. Idem tamen postea, cap. xxix, Cycli cujusdam rationem proponit longe ab hac diversam, qua Iudæos temporibus Christi fuisse usos contendit. Imo ex hoc vitioso Cyclo causas eruere conatur, propter quas Iudæi Pascha suum quatuor diebus procrastinaverint. Nos causis procrastinationis Iudaicæ hæc missis, utpote, quæ tertio libro accuratius sunt examinandæ; ipsum Cyclum ex mente Epiphanii explicare conabimur. Locus, qui de Cyclo hoc agit, exstat hæresi 11, quæ est Alogon, & valde obscurus, imo & corruptus esse videtur: quem quidem in Latino Cornarii primum legi, cum Græca nondum mihi essent visa. Et his quidem verbis illum exposuit Cornarius. *Habet vero calculus horas quasdam subtilis rationis, quæ quidem tertio anno apud illos incidit, & est differens illa una dies. Apponunt namque cursui Luna, post trecentos quinquaginta quatuor dies, & alias per annum quatuor horas, ut sit in tres annos una dies. Propterea apud illos quinque menses sunt intercalares in annis 14: eo quod auferant à cursu Solis 365 dierum & horarum trium unam horam. Appositis namque horis deinceps, reliqui sunt dies 360 præter unam horam. Vnde ipsi sexies multiplicantes annos 14, octoagesimo quarto anno, in octoagesimo quinto ponunt mensem intercalare unum, ut sint in annos octoagintaquinque menses triginta & unus, qui debebant esse, juxta accuratum calculum, triginta unus mensis, & dies 24, & hora tres.* Hæc verba corrupta non nihil esse statim suspicabar, & pro illis verbis eo quod auferant à cursu Solis 365. dierum & horarum trium unam horam: legi volebam: quinque dies & horas quatuor: ultimo autem loco, 30 menses, & 28 dies, & hora tres. Postea cum Græca viderem, duasque editiones, Basiliensem editam Anno 1544, & Parisiensem Petavii, conferrem: deprehendi Græca pro 360, 365 legere. Et tamen vitiosa hæc esse, & calculus ipse manifeste demonstrat: & ipse Petavius in annotatis concedit. Ita vero Græca habent: *Ἐχει δὲ ὥρας πρὸς ἢ ἡμερολογίαις, ἧς ἐμπίπτει διὰ ἐπὶ τοῦ πρὸς αὐτοῖς, διαφανομένη ἢ μία ἡμέρα. Προσθήσασιν γὰρ τῷ Ἑλληνικῷ δρόμῳ, μετὰ τὰς τετακασίας πνυκνοτατέσσαρες ἡμέρας, καὶ ἄλλας, κατ' ἐπὶ, τέσσαρες ὥρας. ὡς εἶναι, εἰς τὰ πρὸς ἔτη, ἡμέρας μίαν. Διὸ, πρὸς αὐτοῖς, πέντε μῆνες τετάρτη ἐμβόλιμοι εἰς ἔτη δεκατέσσαρα. διὰ τὸ ἀφανομένη, ἐπὶ τῷ Ἑλληνικῷ δρόμῳ τῶν τριακασίων ἐξηκοντα πέντε ἡμερῶν καὶ ὡρῶν τριῶν, ἢ μίαν ὥραν. Προσθεμένον γὰρ τῶν ὡρῶν λοιπὸν γίνονται τξ' εἰς ἡμέρας πρὸς ὥραν μίαν. ὅθεν αὐτοὶ ἐξάκις πολυπλασιασάμεναι τὰς δεκατέσσαρα ἔτη τῷ ὀρθοκωσῷ τετάρτη ἔτη, ἐν τῷ ὀρθοκωσῷ πέμπτῳ πθήσασιν ἐμβόλιμον ἓνα μῆνα, εἰς τὸ εἶναι τετακασίας καὶ ἓνα μῆνα, εἰς τὰ ὀρθοκωσῷ καὶ πέντε ἔτη, ὅστις ὄφειλον εἶναι, κατ' ἀκριβείαν,*

τριακονταεὶς μὴν καὶ εἰκοστέσσαρες ἡμέραι καὶ ὄρα τέττις. Hoc est, interprete Pe-
 tavio. Superfunt enim ex illorum ratiociniis horæ aliquot appendices, quæ
 tertio quoque anno diei apud illos unius discrimen afferunt. Quippe, Lunarem
 ad modum, præter CCCLIV dies horas insuper quaternas adjiciunt, quæ singu-
 lis triennis diem integrum conficiunt. Ob id anni XIV menses postulant in-
 tercalares V: eo quod de Solis cursu, qui est dierum CCCLXV, cum horis III
 unam horam decerpunt. Nam horis additis, fiunt deinde CCCLXV dies, una
 hora minus. Vnde illi, XIV annis sexies multiplicatis, ut LXXXIV anni consur-
 gant anno LXXXV mensem unum intercalant: quo fit, ut LXXXV anni
 XXXI menses exhauriant: cum accurata ratio præter menses XXX, dies præ-
 terea XXIIV, ac tres horas requirat. In commentario ad hunc locum pag.
 164. ita concludit Petavius. Vnde corrigenda Epiphaniî verba, & ita di-
 rigenda sunt: διὰ τὸ ἀραιεῖσθαι ἐπὶ τῆς ἡλιακῆς δρόμου τῆς τῆς ἡμερῶν πέντε ἡμέρας,
 καὶ μίαν ὄραν ὡροσιδεμένων γὰρ τῆς ὥρων λοιπῶν γίνονται τῆς ἡμέραι ὄρα ὡραν μίαν.
 At in fine Numeri ita leg. οἱ πέντε ὄρελον εἶναι καὶ ἀκριβείαν τριακοντα μῆνας καὶ
 εἰκοσὶ ὀκτὼ ἡμέραι. Hæc si unicum eximatur, ego quoque ut optima
 admitto, & ita locum emendari debere conclusi, antequam vel Pe-
 tavium vel Keplerum videram. Unicum saltem excipio. non enim
 unam horam, sed quatuor erit legendum. Nam si ablatiis his diebus &
 horis ex 365 & horis 3, saltem 360 dies minus una hora, hoc est 359
 dies horæ II remanere debent: ergo auferendæ erunt dies quinque, &
 horæ quatuor. Scribe ergo, εἰ ἡμέρας καὶ ὄρας quod ipsa ratio docet.
 Sed neque superiora satis bene cohærent. Quid enim illud est? Pro-
 pterea & menses quinque fiunt intercalares in annis XIV, eo quod auferantur
 à Solari cursu, ut Græca ad verbum sonant. an quinque menses ideo in
 anno intercalantur, quod dies quidam cursui Solis auferantur? ni-
 hil minus, imo de mensibus nulla controversia est. Existimo omni-
 no legendum esse, πέντε ἡμέραι τελέων ἐμβόλιμοι. Improperie loquitur
 Epiphanius, & Embolimos pro superfluis habet: sicut enim dies in-
 tercalares abundant in anno; neque sub dierum numero compre-
 henduntur: ita etiam hos quinque dies, qui ultra rationes Lunæ, in
 Solis anno abundant, embolimos vocat. Sunt igitur quinque dies,
 in annis XIV Solaribus, superflui, una cum parte quadam, eo quod
 auferrur à cursu Solari, ad æquandas rationes Lunæ, quinque dies
 & horæ IV. Sed & illud emendandum erit, εἰς τὰ ὀγδοήκοντα καὶ πέντε
 ἔτη, & scribendum, ὀγδοήκοντα καὶ τέσσαρες. In tot enim annis, juxta accu-
 ratam rationem, sunt menses intercalares XXX, & 28 dies cum horis
 tribus. Anni namque Solares Iuliani 84. habent dies 30681. Anni
 totidem Lunares accurate numerati habent dies 29766, cum horis

20. Menses xxxi habent dies 915, horas 10. Adde hæc priori summe, prodit 30682 cum horis sex: qui numerus major est annis Solaribus totidem, die uno & horis sex: quæ si ultimo mensi, 29 diebus horis 12, demantur, residui erunt dies 28, & horæ 6, hoc est Epiphania tres. In annis igitur octoginta quatuor sunt menses intercalares xxx, & dies 28, cum horis 6. in annis autem octogintaquinque menses sunt intercalares xxxi, & dies 9 cum horis 16; quæ nulla ratione, cum Epiphaniâ convenire possunt. His ita consideratis, nunc ad loci explicationem veniemus. Duplex vero illa est. Una, quæ ex verbis ipsis Epiphaniæ deducitur, adeoque; cū ipsa Epiphaniæ descriptione optime convenit, quam sententiæ Epiphaniæ parum subsidii adferre videatur. Posterior sententiam sive opinionem Epiphaniæ adjuvat, verbis vero sive descriptioni ipsius non convenit. Hanc Petavius proponit, & sequitur, quæ ex mente Petavii ita se habet. Animadv. ad Hær. LI. Alogor. p. 162. *Iudei Cyclum usurpabant duplicem, majorem ac minorem: hunc XIV, illum LXXXIV. annorum. Ita in tessaradecaeteride dies erant 5108, horæ 4. Anni Lunares XIV simplices dies colligunt 4956, Syzygias 168 alternis plenas & cava, hoc est, 84 plenas, totidemque cava. Accedunt embolima Syzygiæ plena v, sive dies 150. Fiunt in Tessaradecaeteride, dies 5106, Syzygiæ plenæ 89, cava 84. Superfunt dies duæ, horæ 4. Reservatis horis in finem Cycli majoris, reliquum biduum, ad duas cava Syzygias adjunctum, totidem è cavarum numero detrahit. Ita fiunt 91 plenæ, cava 82, in tota Tessaradecaeteride dies 5108. Quod si quis embolimos menses v singulos dierum duntaxat 29, hor. 12, esse malit: addat ad 4956, dies 147 hor. 12. Colliguntur dies 5103. hor. 12. quæ è 5108, hor. 4, detracta; relinquunt dies 4, hor. 16: è quibus 12 horæ deductæ, & ad ultimam intercalarem Syzygiam, quam dierum 29, hor. 12. esse statuimus, accedentes, plenam illam efficiunt. Tum vero quatuor illi dies è cavis Syzygiis totidem plenas constituunt. Vnde plenæ Syzygiæ conflantur 91, cava 82, ut antea. Restant horæ 4. Caterum anni Iuliani XIV, dies exigunt 5113, horas 12. Lunarem igitur Tessaradecaeteridem Solaris superat diebus 5, hor. 8. Sed Tessaradecaeterides Lunares VI, sive anni LXXXIV, dies colligunt 40679, (leg. 30679.) Solares vero totidem dies 40681, (leg. 30681.) Biduum ergo deest Ogdoëcont atessaræteridi Lunari, ad Solis rationes adipiscendas. Et postea: At enim orbis hic annorum LXXXIV abest à Solari ratiocinio biduo integro, à Lunari vero plus triduo. Nam Iuliani 84 anni dies conficiunt 40681. (scribe 30681, semper enim in toto hoc discursu, tam in Notis ad Epiphanium, quam Libro secund. Doct. temp. cap. xxix, pro triginta millibus, legitur quadraginta. Vitium namque in uno calculo commissum, reliquis omnibus irrepsit.) Lunares vero secundum*

medios motus 40682. hor. 6. 51. Desunt itaque Ogdôcontateffaraeteridi Iu-
 daica dies 3. hora 7. Sanè, Iudæis in hoc annorum circuitu, cum Lunarium
 Neomeniarum *סוכות* fieri, tum Solem cum Luna paria facere, persuasum
 esse oportuit. Alioqui nullam Cycli hujus instituendi causam habuissent.
 Quare tam in Solaris anni quam Lunaris modo definiendo aberrasse necesse est
 ab utriusque rationibus: & Lunarem quidem dierum 354, horarum 8 præci-
 constituisse: Solarem vero dierum 365. horar. 5. minus $\frac{48}{34}$ sive $\frac{7}{4}$, nempe dierum
 365. hor. 5. 34'. $\frac{7}{4}$, vel 365. 5. 34'. 17''; quod fortasse verum est. Sed quamvis
 explicatio hæc menti Epiphanii in anticipatione bidui convenire
 videtur: rationi tamen & Iudæorum assertionibus, ipsis denique
 Epiphanii verbis, manifeste adversatur. Quis enim crediderit, Iudæos
 illis temporibus talem annum solarem agnovisse, qui esset 365 dierum
 hor. 5. 34'. $\frac{7}{4}$. &c. cum Epiphanius ipse affirmet, illos auferre à So-
 lari cursu trecentorum sexaginta quinque dierum & horarum trium
 hoc est senum? Vid. cap. 111. lib. hujus pag. 33. Si ergo cursus Solaris
 erat 365 dierum horarum sex: ergo non erat saltem 5 horarum 34'.
 Sed & Lunaris anni ratio incertior est. Nam quod pro funda-
 mento supponitur, Epiphanium dicere, annum Lunarem Iudaicum
 fuisse saltem 354 dierum & horarum 4, hoc est octo, sine scrupulis
 appendicibus: id nusquam dicit Epiphanius; sed ubivis scrupula omit-
 tit, nisi ubi horam unã pluresve in annis constituerint, tum enim hæc
 addit. Et sane, iis omnibus seculis non iusto breviores menses Lunares
 erant; sed semper iusto longiores. Unde Metonicas Syzygias Ca-
 lippus, & Calippicas postmodum Hipparchus emendavit: cujus ra-
 tionibus Iudæos usos fuisse, ipsorummet commentarii testantur: qui
 ex mente antiquorum ita scribunt: אברכם התוכן הגדול הידוע עון בכל
 החשבונות הקדומים מכרי ארבע מאות שנה על לקות הלבנה והגביל שעות חלקים
 הרעים דקים דע שכלל השכוננו היה מכוון עם השכונן ר"ל כמדת חדש הירחי שהוא
 Hipparchus ille Astrologus summus celeberrimus, speculatus est epi-
 logismos antiquos, ab annis propemodum quadringentis, super Eclipsibus Lu-
 nae: terminavitque horas, scrupula, momenta & minutias; adeo ut summa ra-
 tionum ejus conveniens sit rationibus Doctorum nostrorum felicitis memoria, in
 modo mensis Lunaris, qui est 29. 12. 793. hoc est juxta calculum nostrum
 dierum 29. horarum 12. min. 44'. 3". 20". major medio motu, quem
 nunc constituunt, scrupulis tertiis 8". quæ nullam fere differentiam
 dant. At juxta rationem Petavii, esset saltem Syzygia media, dierum
 29, hor. 12, 40'. adeoque 4 primis, 3 secundis & 12'' iusto minor. Imo
 non iusto minorem anni rationem fuisse, ex Epiphanio fit manife-
 stum, Taxat namque Epiphanius, quod in annis octoaginta quatuor

Syzygias xxxi constituerent; cum Syzygiæ saltem essent 30, & dies 28 cum horis tribus. Et ne quis existimet, illud ideo factum fuisse, quod Syzygiæ justo essent breviores; modum ipse intercalandi proponit, quo mensis tricesimus primus, in annis octuaginta quatuor collectus, initium anni 85 occupavit. Sane si Syzygiæ justo breviores: (ut Clarissimus Petavius censet,) omnesque 30679 diebus absoluti fuissent: minime dicere poterat Epiphanius, *in anno octogesimo quinto ponunt intercalarem*: cum annus octuagesimus quartus biduo integro post finem 30679 dierum dureret. Consimili vitio & alter Cyclus Petavii laborat. Præsupponit namque Syzygiam annumque Solarem justis longe minores: quod scientiæ istius seculi, Iudæorumque assertionibus atque adeo ipsius Epiphanii verbis est adversum: ut antea probavimus. Alia ergo ratio Cycli hujus erit investiganda.

Observandum est Epiphanium, in toto hoc discursu, minuta nunquam nominare, illud tamen facere, quod Mathematici solent, ut si quando minuta ultra dimidiū horæ aucta fuerint, tū pro iis integram horam constituat, & id quidem in annis obtinet. Tum & illud, quod capite 111. hujus libri à nobis dictum fuit, horas Epiphanii esse duodecimam *νυξήμερον* partem non vicesimam quartam, quod exinde patet quod ter quatuor sive 12 faciant integrum diem. Jam mensis quantitas juxta Rabbinos omnes est Hipparchæa, quam illi tradunt esse dierum 29, horarum 12.44'.3".20". non 29.12.44'.41".6". ut in Petavio vitiose scribitur. Ex quo vitio anni quantitas vitiosa nascitur 354.8.876. sive 41'.40". cum deberet esse 354.8.48'.40". Ut alibi in eodem Petavio cap. xxxi 111. lib. 11. legitur, quod etiam ex calculo patet. Mensis ergo Hipparchi major est, mense medio accurato, scrupulis tertiis 8, & annus, scrupulis secundis 2", quæ ratio in annis 600 vix quarta parte unius horæ aberrat, quod exiguum est. Ex hoc igitur ratiocinio, Anni Lunares 14 sunt accurate 4961 dies, horæ 3, scrup. 21'.20". Menses civiles quinque, quibus heic utitur Epiphanius (in annis enim observabant calculum istum *λεπτολογίαι*, non vero in mensibus, hi enim civili usui accommodati erant, nec antea ipsorum horæ appendices numerantur, quam diem integrum conficiant; de annis enim loquitur Epiphanius non de mensibus) habent dies 147. quæ si jungantur dant dies 5108. horas 321. hoc est Epiphanio horam unam, & minuta Epiphanii 51. quæ cum horam fere unam constituent pro hora adhibentur, ut antea dictum fuit. Iam vero anni xiv Solares communes, quorū quilibet 365 dierum est, & horarum 3.

(juxta Epiphanium) habent dies 513. horas 6. Aufer ergo dies 5108. horas 2. à 5113 horis 6. remanebunt dies 5. horæ 4. Aufer hos dies cum horis 4, à cursu Solis integro 365 dierum horar. 3. remanebunt dies 359, horæ 11. hoc est 360 dies minus hora una. Anni Solares x111. sunt 4748 dierum, horarum 3. adde annum Solis imminutum sive dies 359, horas 11: prodeunt dies 5108, horæ 2. Manifestum ergo est, si annus Solaris cum Lunari convenire debeat, auferenda esse cursui Solari sive 365 dieb⁹ & horis 3. dies 5. & horas quatuor, ut sic ex Solari cursu remaneant 360 dies minus una hora. Fuerit ergo hæc ratio Cycli, ut menses alterni 29, alterni 30 dierum essent, usque ad 17. vel 16. mensem, ubi duo pleni erant. Adeoque in Tessaradecaeteride erant menses 91 pleni, 82 cavi, qui ita in Cyclo disponebantur, ut post xviii vel xvi quemlibet mensem duo pleni continuarentur. Et sic totus Cyclos mensium erat 173, dierum 5108. horarum 2. Unde duo Cycli dierum esse debent 10216 hor. 4. scilicet quia ultimus mensis intercalaris, prioris Cycli saltem habebat dies 29: ergo in altero Cyclo juxta rationem civilem quintus mensis erit dierum 30, adeoque duo Cycli dierum 10217. 4. h. unde quatuor Cycli dierum 20434. horar. 8. & sex Cycli, dierum 30652. cui si menses unus addatur dierum 29, prodeunt dies 30681, qui annis 84 Solaribus æquales sunt. Iudæi vero intercalabant teste Epiphanio in anno octoagesimo quinto, ut mensis intercalaris eousque protenderetur. Ergo habita ratione omnium minuciarum, terminabant annum ultimum Cycli majoris die 30683. hor. 6. adeoque integro die & horis sex, postquam annus octoagesimus quintus inceperat. Hoc est quod Epiphanius dicit, in octoagesimo quinto intercalabant. Et tamen illas partes anni octoagesimi quinti, Iudæi, ad prioris Cycli annum ultimum, sive 84 referebant: atque ita 31 menses plenos intercalares in annis 84 numerabant: cum essent saltem 30, cum diebus 28 & horis 3. Nimirum Quantitas Cycli Iudaici est dierum 30682. horarum 3: annorum vero Solarium 84, est dierum 30681 præcisè differentia diei unius & horarum 3. quam si ab ultimo mense dierum 29. horarum 6. abstuleris: residui erunt dies 28, cum horis 3. Quod si 5108, 2. sive Cyclum primum per 6 multiplicare quisquam voluerit: habebit ille dies 30649. quibus si justam mensis quantitatem addiderit, comparabit dies totius Cycli 30679. At tum Cyclos finitur ante finem 84 anni; adeoque falsum esset quod Epiphanius ait, in octoagesimo quinto anno eos intercalare. Imo & contra usum civilem hæc pugnant. Consentaneum quippe est, ut sicut primi Cycli mensis

mensis ultimus, fuit dierum 29: sic secundi Cycli, 30 dierum numerū
 compleat, & id alternis in Cyclis obtineat. Hinc sexto Cyclo tres dies
 accedunt, fitque summa dierum 30652, ut antea: quibus si mensis
 unus additus fuerit, habebis summam priorem 30682. Hanc ergo
 rationem secuti Iudæi, ἡ τὰ ἑβραίων περιθίπτει μίαν ἡμέραν, visi sunt Epi-
 phanio errare; cum nihil minus facerent. Neq; enim Æquinoctium
 aut limites anni considerabant, nisi quatenus vitarent, ne ante illos
 festa sua celebrarent. Alterum quod de bidui anticipatione dicit, ego
 quidem non percipio. Quomodo enim illi biduo festum anticipa-
 rent, qui unum diem transilirent? Sed hæc omnia pessime cohærent.
 Iudæi Pascha vespera diei illius comederunt, quo Servator passus
 fuit, ut ex scripturis manifestum est, & nos volente Deo in tertio li-
 bro demonstrabimus. At Servator passus est juxta Epiphanium x111.
 Cal. Aprilis. xv1. autem Kal. April. feria tertia Pascha comedit ergo
 de Christo illud intelligi debet, quod is biduo aberraverit; imò so-
 lido triduo, quibus diebus nescio ubi latuisse eum vult. Nam si Ser-
 vator xv1. Cal. captus fuit, & x111 Cal. passus: ergo tribus diebus
 captivus erat antequam pateretur: quæ sane scripturis planè adversa
 sunt: ut postea disputabimus. Si ergo hæc inter se convenire debe-
 rent: dicendum, Christum, ex ratione Cycli vulgaris, in quo nulla
 ratio minutiarum haberetur, Pascha xv1. Cal. April. observasse. Ju-
 dæi vero minutissima quæque veramque rationem secuti, non
 solum dies illos binos, quibus juxta vitiosum eorummet calculum
 quem in vulgus proponebant, adeoque, vulgo errandi causa
 erant) Pascha anticipatur, negligebant: sed ulterius, unum diem
 tui super rariones Solis abundaret; omittentes, tandem x111. Cal.
 Aprilis, vespera post passum Christum, Pascha comederunt. Quæ
 quamvis absurda valde sint: tamen hæc ipsa pro absurda illa opinio-
 ne, qua Christum biduo in vinculis, aut alibi detentum vult, (neque
 enim illud dicit) defendenda adducuntur. An vero Iudæi temporis
 illis, quo Servator noster dulcissimus his in terris visibiliter inter
 homines conversatus est, tali quodam Cyclo usi fuerunt, merito du-
 pitatur: cum illius nullum plane in antiquissimis Judæorum com-
 mentariis vestigium exstet; ubi tamen de anni ratione, calculo, aliis-
 que satis accurate disputatur. Imo nec ipse Epiphanius ullum aucto-
 rem laudat, à quo talem Cyclum habuerit. Videtur autem Cyclus
 hic compositus esse post desolatam terram sanctam, & dissipatos Iu-
 dæos in loca aliena: quamvis nihil certi de ea re affirmare velim;
 tum perinde sit, quando primum sit constructus; dummodo constet,

illum à rationibus Lunæ minime aberrasse. Quod vero errorem Judæorum attinet, qui circa tempora Epiphaniæ & Constantini sæpe Pascha ante æquinoctium celebrarunt, illum exinde originem habere existimaverim: quod cum difficillimus hic Cyclus esset, in quo anni intercalares, non semper eodem modo se haberent, fieri poterat, ut intercalatio debito tempore omitteretur. Quod ideo statim à patribus observatum fuit, quod ipsi Cyclo decemnovenali uterentur. Conferamus tantum Cyclum hunc Judaicum, cum Cyclo decemnovenali. In primo Cyclo anni intercalares satis bene conveniunt, ibi enim intercalantur 3. 6. 8. 11. 14. anni, quod idem in decemnovenali fit: at nunc in secundo Cyclo, si hoc modo intercalare voluerimus 3. 6. 8. 11. 14: primus annus Cycli Decemnovenalis esset intercalaris, adeoque 19 sive ultimus Cycli prioris annus simplex, quia est quintus Cycli secundi Tessaradecateridi. Sic 9 annus Cycli secundi Decemnovenalis est Iudæis intercalaris, quia convenit cum 14. sive ultimo anno Cycli secundi illorum. Et propter has causas in mensibus erratum fuit. Frequentissime autem in diebus differebant, propter minuta horaria non satis diligenter à Judæis istis temporibus observata. Extra terram ergo sanctam post destructa Hierosolyma hic Cyclus Iudæis in usu fuisse videtur: in ipsa autem terra, non item. Quod tamen si concedendum esset, ad computum saltem aut calculationem medicorum motus cum adhibitum fuisse dixerim, quando Synedrium aut alii medicos Lunæ motus inquirebant: unde etiam minorum ratio in hoc Cyclo habita fuit, propter quod & *ἡμερολογίας* ab Epiphaniis vocatur. In civili autem usu nunquam in terra Israelis erat. Nam illi ex Phasi Neomeniæ dependebant. Alias alterni menses xxix, alterni xxx dierum constituebantur. Alia vero Cycli Iudaici ratio apud Africanum existat. Fragmentum istud Africani habes apud Eusebium in Chronico lib. 1. ex quo concludi posse videtur Iudæos octaeteride fuisse usos. Petrus sane contendit Iudæos in terra sancta Octaeteride usos fuisse, cujus opinionem amplectitur Clariss. Vossius, in dissertatione de Natali &c. Sed ex Africani verbis nihil tale demonstrari potest. *Διὰ τὸτο ἔλληνες καὶ Ἰουδαῖοι τρεῖς μῆνας ἐμβολίμους ἔτιον ἢ παρεμβολίμους. Propter hoc & Græci & Iudæi tres menses intercalares in annis tribus intercalant.* At hoc omnes illi faciunt, qui anno Lunari utuntur, quemcunque tandem Cyclum habeant. Nam & in Cyclo decemnovenali illud fit, & in illa quam heic descripsimus tessaradecaeteride. Imo non vitioso quodam Cyclo Græcanico usos fuisse Iudæos, sed epilogismis accuratissimis atque Hipparcheis, fidem fecerint quæ au-

rea ex Judæorum commentariis adduximus. Et si maxime quidam inter Patres essent, qui Judæos Oëtaeteride aliove Cyclo usos fuisse perhiberent: non tamen de iis explicari debebant, qui in terra sancta aut Hierusolymis essent, sed de aliis, qui ἐν διασπορῇ vivebant, & annos gentium (qui istis temporibus, multis in locis lunares erant) ad sua instituta applicabant. Certum ergo est ac firmum Judæos non vitioso quodam Cyclo in annis numerandis usos fuisse, sed manifesta Phasi. Quam tamen, etiam calculo, si opus esset, quæsiverunt. Quod ita Talmudici Doctores explicant. Judices sive Senatores Synedrii magni, mane tricesimo die conveniebant, testesque visionis Lunæ expectabant. Testes ubi advenerant examinabantur juxta tabulam R. Gamalielis, in qua variæ figuræ Lunæ descriptæ erant, de quibus singulis quæsitum fuit, talemne vidisti an talem? Comperta φάσις veritate, Præses Synedrii præclamabat מקודש מקודש Sanctificata est sanctificata est, atque eum totus populus sequebatur. Si judices vidissent, duo ex illis coram tribus aliis testabantur. Hæc ex Roshafana. cap. 2. 3. & 4. Ex visione igitur Neomenia, ex visione mensium quantitas dependebat. Si enim Luna 30 nocte sive ut Rabbini loquuntur בומנו in tempore suo videretur: prior mensis 29 saltem dierum erat. Si vero nocte 31, hoc est, quæ diem 31, antecedit, & Rabbini vocatur Luna quæ videtur in nocte intercalationis suæ: mensis prior 30 dierum erat. Majemon in Kidus Hahodes. cap. 1. §. 4. חרש שיהיה תשעה ועשרי ויראה ירח בליל שלשים נקרא חרש הסר ואם לא ירא הירח ויהיה החדש שעבר שלישי יום נקרא חדש מעובר ונקרא מלא וירח שיראה בליל שלישי, הוא הנקרא ירח שנראה בומנו ואם נראה בליל אחד ושלשים ולא נראה בליל עבורי *Si mensis fuerit 29 dierum, & Luna videatur in nocte tricesima, vocatur mensis cavus. Et si non videatur Luna, fueritque mensis dierum xxx, vocatur ille mensis intercalaris, & plenus: & Luna quæ tricesima nocte apparuerit, dicitur videri in tempore suo: quæ vero non tricesima nocte, sed tricesima prima, dicitur apparuisse tempore intercalationis suæ.* Scripturarii Lunam quæ videatur nocte 30 dicunt videri post vesperam suam: ut ex fragmento Eliæ scripturarii, apud Seldenum, fit manifestum; quod nos alibi citabimus. Videtur autem impossibile, aliquid certi de φάσις, adeoque de mensibus ipsis tradere: cum tanta incertitudine laborent. Sed si Magistrorum Judaicorum placita sequamur: facile erit & initia mensium, & quantitatem eorundem reperire, præsertim si plures invicem conferantur. Observabant namque & Scripturarii & Talmudici φάσις Lunæ. Verum cum sæpe, propter nubes aliasve causas Luna haberi non posset; calculum

adhībuerunt, ex quo de tempore φάσις; judicarunt. Cum ergo Neomenię ipforum, ex hisce constitutionibus ac determinationibus plane dependeat: si has cognitās habuerimus; & ipsā Neomeniā cognitā erunt. Videtur quidem Luna, post coitum, interdum tardior, interdum celerior. Geminus in Itagog. cap. VII. ταχίστη ἢ ὀφθαίμεν ἢ σελήνη μινουσιδης τῆν νεμενίαν, βραδύτατη ἢ τῆν τρίτην. Cum enim celerrima est, apparet Luna falcata ipso die Novilunii, tardissima vero die tertio. Majemon non tantum spacium tribuit. Dicit enim, ipsam occultari, & ante & post Syzygiam, saltem dies duos plus minus; ut sit ante conjunctionem dies unus, post, unus. Kidus Hahodes cap. 1. §. 3. הלבנה נסתרת בכל הרש ואינא נראת כמו ב' ימים או פחות או יותר מעט כמו יום אחר קודם שתרבק בשמש בסוף ההדש וכמו יום אחד אחר שתרבק בשמש Luna occultitur quovis mense novilunio, & non videtur fere dies duos, plus vel minus: quasi uno die ante conjunctionem cum Sole, in fine mensis: & uno die post conjunctionem cum Sole. Sed incerta hæc sunt. Accuratiore ex cujusque sectæ sententia habebimus. Duæ namque sunt sectæ Iudæorum: una Scripturaria sive Caræa altera Talmudica sive Traditionaria. Illa scripturas solas sequitur: hæc traditionibus dedita est. Illius sectæ sicut pauci homines, ita pauciores adhuc scriptores in ipso Oriente exstant. Clarissimus Seldenus quendam Eliam filium Iudæ secta scripturarium nactus, Lemmata quædam in erudito de anno civili veterum Iudæorum opere, ex eodem proposuit. Ita vero Elias ille, constructis motuum Lunaris & Solaris tabulis, ad Latitudinem Constantinopolitanam, juxta doctrinam Albategnii & Emanuelis Geographi, de phasidemum concludit: סוף דבר בהיות בין המולד השקיעה יותר מ'א' שאות והצי עד עשרים וחמש שעות והצי אפשר שיראה ואפשר שלא יראה ובהיות בין המולד והערב השלישי יותר מארבעה עשר שעות פחות ששית שעה עד עשרים ושבעה שעות והצי אפשר שיראה ואפשר שלא יראה ואם יהיה בין יותר מזה רא שעה כל פנים יראה אם לא יהיה מניעה והנה לפי זה בשיהיה בין השמש והירח במעלות ישרות שמנה מעלות ועשרה ראשונים לא יראה וכל שכן פחות האלה וכשיהיה ביניהם במעלות ישרות ארבעה עשר מעלות על כל פנים יראה וכל שכן יותר Summa est: quoties inter Neomeniam & occasum intercedunt 11 hora & dimidia, usque ad viginti quinque & dimid. fieri potest, ut Luna videatur, sicut & potest fieri ut non habeatur. Quod itidem dicendum, si inter coitum ejusmodi & vesperam tertiam intercedunt plures quam 14 hora (sexta hora parte dempta) aut que usque in 27¹ excresecunt. Quod si harum excessus fuerit horarum: haberi potest omnino phasis, nisi per aëris nubila impediatur. Unde etiam fit, ut quoties inter Solem & Lunam intersunt saltem gradus 8,

cum min. 10'. aut minus, phasis nulla habeatur: quoties vero arcus ille fuerit graduum 14. aut major, omnibus necessario videri potest. Vitium in posterioribus verbis est. Illud enim, quod ultimo ponit, priora plane destruit. Dicit, si Luna 8. grad. min. 10. aut minus à Sole distet: videri non posse. At tantum spacium 16 horis absolvere nequit: ergo ante 16 horas non videtur, quod priori est contrarium. Sed omnino vitium est. Scribendum erit pro חמשה ישמנה, sive notis numeralibus ה pro ה in quibus imperitus librarius facillime errare poterat. Et quinque gradus, cum minutis 10, absolvuntur decem horis cum minutis quibusdam. (vide tabulam mediorum motuum Lunæ,) & sic priora optime conveniunt. Apud Majemonidem alia ratio est. Is veros motus supputat, duplicemque longitudinem ut & latitudinem eruit primam & secundam; de quibus diducte cap. xvi. & xv 11. disputat. & demum cap. xv 111. §. 111. ita de illa concludit: והתכונן באורך הזה הראשון וברוחב הזה הראשון אם יצא לך תשע מעלות בשוה או פחות תדע בודאי שאי אפשר לעולם שירא הירח באותו הלילה בכל ארץ ישראל . . . . . ואם יהיה האורך הראשון יותר על ה מעלות תדע בעדאי שהירח יראה בכל ארץ ישראל . . . . . ואם יהיה האורך הראשון מ'ט מעלות ועד ט' תצטרך לך לדרוש ולחקור בחשבונות הראייה עד שתדע אם יראה או לא יראה *Et ex longitudine hac prima & latitudine prima intelligitur, si illa fuerit graduum saltem 9, aut minus, non posse videri Lunam in tota terra Israelis ista nocte: si longitudo prima fuerit plus quam 15. graduum,* (ita enim legendum pro ט' י' . scriptum namq; fuerat plenis literis עשר וחמשה, & עשר periiit. Quæ lectio postea probatur.) scito Lunam in terra Israelis certo videri posse. Si vero Longitudo prima fuerit inter gradus 9 & 15; necesse est quærere & scrutari in calculo, usquedum cognitum habeas, utrum videri possit nec ne? Illam rationem diducte postea exponit Majemon, quæ alibi forte melius explicari potest. Neque enim paucis illa tradi volunt: & angustia scripti diductos nos esse non patitur. Satis igitur nobis est, si de extremis terminis constet. In ultimo quidem termino visionis Elias & Majemon fere conveniunt: in primo vèrè longius ab invicem differunt. Et tamen post 27 horam & dimidiam, necessaria quasi *pharis* erat. Dato igitur novilunii veri tempori adde 27 horas cum dimidia, habebis juxta scripturarios tempus circa quod necessario Luna videri debet. Ut unico exemplo hæc pateant: Inquiremus Neomeniam mensis Nisan anno P. I. 4746, Christi vulgari 33. Neomenia vera contigit Hierosoly- mis juxta tabulas Parisinas 19. Martii, hora post med. noctem 12, cum 46'. 20". Neomenia namque media contigit 19 Martii, hor. 10. 3'. 40".

Parisiis. Motus Solistum erat 11, Sign. 24 grad. 58'. 22". Anomalia Solis 9 Signor. 16 grad. 8'. 25". Anom. Lunæ 6 Sign. 23 grad. 3'. 7". Unde Prosth. Solis 1 grad. 56'. 49". Add. & Lunæ 2 gr. 0'. 2". etiam addenda. Differentia 3'. 13". quæ detracta motui Lunæ, dat XIX Martii horam 10. Applica meridiano Ierufolymitano habebis Novilunium in meridie diei 19 Martii: adde horas 27. & 30'. habebis tempus quo necessario Luna videri debet, die nempe Martii 20 hora post meridiem 4. Tantum de mensibus nunc de annis.

C A P. X.

Nomina mensium apud Iudæos sunt Chaldaica. De anno Intercalari. Cur intercalatio instituta sit: à quibus perficiebatur? Causæ intercalationis tres, Tekupha fructus arborum & Abib. Cochi de Tekupha opinio examinatur. Intercalatio Ordinaria & Extraordinaria. Hujus causa & tempus. Gemara Talmudica emendatur. Explicantur causæ intercalationis minus principales. De Epochâ anni Iudaici. Methodus annorum Iudaicorum. Demonstratur quod annus hic omnium sit antiquissimus: unde & omnes anni qui in scriptura sunt hac Methodo investigantur.

Nisan.
Iiar.
Siwan.
Tamuz.
Ab.
Elul.
Tifri.
Marchesvan.
Casleu.
Thebeth.
Siebath.
Adar.

Menses Judæorum in anno sunt duodecim, quorum nomina & situm adjuncto laterculo habes. Sunt vero nomina ista non Hebraica, sed Chaldaica. Aben Ezra in cap XII. Exodi. ונסן ואייר וסיון וכל שמות החדשים אינם לשון קדש כי אם לשון כשדים על כן לא תמצא במקרא כתו' אחד מהם ולא בכל המקרא רק בכבואת חגי זכריה ודניאל ועורא ומלגת נאסתר שהיו כגולה וככה הפרוש בחורש הראשון שנקרא ונסן בלשון כשדים רק מצאנו בלשון הקדש שנקראו ג' חדשים בדרך אחרת ירח זיו בירה האיתנים בירה בול Caterum Nisan, Iiar, Sivan, & reliqua mensium vocabula non Hebraica sunt, sed Chaldaica. Ideo nullum horum in sacris literis expressum legitur, præterquam in Zacharia.

Prophetia, Daniele Ezra & volumine Esther, qui Libri in deportatione scripti sunt. Et adhunc modum interpretanda ista sunt. In mense primo qui Chaldaeo-

rum lingua Nisan vocatur. Quoniam in scriptura tres menses occurrunt diversis nominibus appellati, mensis Ziv. In mense Æthanim, in mense Bul, Antiquissimis ergo temporibus menses saltem nomina juxta ordinem habebant, primus, secundus, tertius. Sic Nisan Exodi x 11. vocatur ראש חודש *caput sive initium mensum*, & alibi passim mensis primus. Quot vero menses in anno esse debeant, & quis inter illos primus nulli in scripturis expressum est. Id saltē dicitur, debere observari tempus Abib sive frugum maturefcentium. Aben Ezra loc. laudato צוה בתורתו לשמור מועד בסועדו כי אמר שמור את חודש האביב ועשית פסח ליה *Domine præcepit in lege de observando festo in tempore suo. dicit enim observa mensum Abib, ut facias Pesah Domino. Et si tempus Abib, non fuerit inventum in medio mensis: faciemus Pascha mense sequente.* Quia vero messis in Judæa statim in vernum tempus, ac post æquinoctium incidebat, ergo Pascha ante illud celebrari non poterat. Unde necesse erat mensē aliquando אָפְסָק עִמָּנוּעַם, ut ait Herodotus, intercalare, adeoque Solaris anni rationes diligentius propter hoc ipsum observare, quod & factum esse Majemon cap. 1. Kidus hahodes §. 1. testatur. השנים *Anni quos supputamus sunt Solis, eo quod dictum est, observa tempus Abib.* Non dicit anni nostri sunt anni Solis, sed anni quos supputamus. Namque anni civiles Lunares erant, nunc 354, nunc 384 dierum plus minus: Anni vero quibus in calculo utebantur erant Solares. Cum igitur ex rationibus Solis Pascha dependeret: mensis aliquando intercalari debebat. Annus namque Lunaris 354 dierum est; annus Solaris 365. Differentia fere x 1 dierum. Si ergo Neomenia Nisan hoc anno incideret in Æquinoctium vernum; sequenti anno x 1 diebus æquinoctium vernum anteverteret: & iterum sequenti x 1 hoc est xx 1 1: adeoque decimus quintus Nisan sive Pascha incideret ante Æquinoctium vernum, hoc est ante tempus Abib. Hoc ne fieret, mensē unum superiori anno adjecerunt, quem יאדר sive alterum Adar vocarunt, annumque ipsum מעוברת *Intercalarem* sive x 1 1 1 mensium constituerunt. Nec tamen ea intercalandi apud Judæos ratio erat, quæ apud Græcos. His enim certa quædam ratio in Parapegmatibus proposita fuit, juxta quam dignoscerent, quo anno intercalandum esset. Unde ipsum Vulgus annum suum intercalare poterat, mensiumque vel xii. vel x 1 1 1. juxta hanc rationem constituere. Quod Judæis minime licuit. Apud illos quippe præter terminum anni, & aliæ intercalandi causæ erant, quæ à vulgo ita dijudicari non poterant. Unde tota in-

tercalandi ratio ad Synedrium aut illos qui à Synedrio huic negotio præfecti erant rejecta. Gemara Sanhedrin fol. 10. pag. 2. אין מעברין לאין מעברין את השנה אלה כמומנים לה *Non intercalatur annus nisi per illos, qui ad hoc negotium delegati sunt.* Et clarius Misna Sanhedrin §. 2. עיבור החדש בשלש עיבור השנה בשלשה רמ"ג רשב"ג אימר בשלשה מתחילין ובהמשה נושאין *Intercalatio mensis ut & anni à tribus decernitur, juxta sententiam Rabbi Meir. Rabbi Simeon, filius Gamaliel, ait, Terni ordiuntur, quini de negotio inter se communicant, septeni rem conficiunt. Quod si tres viri confecerint, annus intercalatus esto.* Habebant vero Iudices illi, tres præcipue causas, propter quas in anno intercalarent. Gemara Sanhedrin. ועל ג' דברים מעוברין את השנה על האביב ועל פירות האילן ועל התקופה על שנים מהן מעברין ועל אחד מהן אין מעברין ובזמן *Ob tres causas intercalant annū, propter Abib & propter fructus arborum, & æquinoctiū. Si duæ harū concurrant, intercalant: si unatantiū nō intercalant. Quod si Abib sive tempus frugum maturefcentiū una harū causarum fuerit, omnes letantur.* Doctissimus Cochus Tekupham heic explicat de Tekupha Tifrin, non bene meo judicio. Melius Majemon. c. 111. Kidus hahodes §. 16. ועל שלשה סמנין מעברין את השנה על התקופה ועל האביב ועל פירו האילן כיצד בידין מחשבין ויורעין אם תהיה תקפת ניסן בששה עשר בניסן או אחר זמן זה מעברין אות' השנה ויעשי אותו ניסן אחר שני שיהיה *Propter tria signa intercalant annum: propter Tekupham, Abib, & fructus Arborum. Quomodo id autem fecerunt? Domus Iudicii inito computo sciebat si Tekupha Nisan esset, in sextadecima Nisan, aut post, & intercalabant in eo anno, & ex Nisan fecit Adar secundū, ut Pascha incidere in tempus Abib. Et cum huic signo inniteretur, ita intercalabat, neque alius ullius signi rationem habebat.* Primum easdem causas exponit, quas Gemara: inde explicat de qua Tekupha sive Æquinoctio loquatur, nimirum Nisan hoc est verno: deum adjicit, nullius alterius signi rationem habitam fuisse. Ergo de Tekupha Tifri intelligi aut explicari non debet. Scio quidem, interdum circa Tifri etiam intercalatum fuisse: sed istud præter ordinem fiebat, quo spectant illa in hac eadem Gemara fol. 22. pag. 1. אבל מפני שהיה *Sed tamen propter pressuram intercalatio fit post Roshasana.* Sed ut dixi hoc extra ordinem fiebat, sexto nempe anno Semitah. A Neomenia namq; Tifrin septimus annus sive Sabbathicus incipiebat; & quia post initium septimi anni, nihil agere licuit, nec ferere, nec metere, nec vinum oleumque exprimere: ergo si via-

si vindemia tardior anno sexto esset, debebat plane omitti nisi intercalarent. Cum ergo viderent anno sexto, imminente Tisfi vindemiæ tempus nondum esse, intercalabant: idque post Ros hafana sive Initium anni, hoc est Nisan. Varium namque initium anni Judæis erat sicut scribitur in Talmude Cod. Roshafana cap. 1. Et temporibus Christi annus vulgariter à Paschate cœpisse videtur. Priora ergo verba Gemaræ vitiosa sunt. אין מעברין את השנה לפני ראש השנה. *Non intercalant annum ante initium anni.* quæ enim heic connexio, *non intercalant annum ante initium anni, attamen ob pressurã intercalant post initium anni?* Excidit una vox nempe אלה lege igitur: אין מעברין את השנה אלה לפני ראש השנה. *Non intercalant annum nisi ante initium anni.* Nimirum semper ante initium intercalabant, neque enim geminum Nisan unquam fecerunt, sed geminum Adar. Quo pertinent illa quæ ex Majemonide jam adduximus, ut & illa verba Gemaræ. אין מעברין אלה אדר. *Non intercalant nisi Adar.* Illud ergo est quod dicit, Non intercalant, (intellige communi ordine) nisi ante anni initium. Extra ordinem vero etiam post anni initium intercalatur, si nimirum pressura post Neomeniam Tisri alias incideret. Et de hac intercalatione etiam illa verba Gemaræ sunt intelligenda. אין מעברין את השנה לא בשביעית ולא במוצאי שביעית אימת רניליון לעבר ערב שביעית. *Non intercalant annum in septimo hebdomadis annalis, neque in exitu septimi.* Quando ergo intercalant? *vespera septimi.* Recte Majemon excipit, hæc verba non simpliciter esse accipienda. Quovis enim anno, propter Æquinoctium, maturitatem fructuum & Abib, intercalatio fieri debet. Hæc ergo mens est. Non debet fieri intercalatio, neque in septimo anno, circa Nisan, propter causas leviores (utpote fornaces aut nives aliudve) neque in exitu anni, circa Tisrin. Annus namque Semitah à Tisrin incipit. Et si tum septimo anno intercalarent, corrumpere vindemiam. Quando ergo extra ordinem intercalari debet? anno sexto, tum enim propter pressuram intercalatur, ut explicatum fuit. Omnis ergo nostra disputatio illud concludit, ordinarias intercalandi causas fuisse tres, Abib, Tekupham, & fructus immaturos. Abib quidem semper fere post æquinoctium cœpit. Tum enim fruges virescere ac maturascere cœperunt in terra Israelis. Sed tamen aliquando & ante Æquinoctium pro tempestatum ratione maturescabant. Et tamen ne tum quidem Pascha celebrabant nisi Tekupha transivisset, idque propter causas plurimas. Si enim Abib ante æquinoctium inciperet, causa hæc fere erat, quod propter abundantiam nivium semen maturius esset redditum. Et hæc causa aquas & flumina auxit, vias im-

pedivit, pontesq; desjecit, ut illi qui ad festivitatem pergerent, Hierosolymas pervenire non possent. Etiam Profelytis, qui Hierosolymis multum aberant, & tamen propter solemnitatem festi illuc pergere volebant, certum aliquod tempus determinandū erat, juxta quod iter suum instituerent. Iam vero Abib, sive tempus frugum maturescen-
tium, illis quidū qui in terra Sancta vixerunt, tempus erat certissimū, qui vero procul vixerunt, ut in Asia, Thracia, aliisq; locis, plane incertum. Et cum Abib cū prima post æquinoctium plena luna frequenter conveniret, ita iter suum dirigebant ut illo tempore Hierosolymis esse possent. Huc pertinent illa Majemonidis: *אין מעברין את השנה אלה* *אם כן הייתה צריכה מפני הדרכים ומפני הגשרם ומפני הנורי פסחים ומפני גלויות* *אין מעברין את השנה אלה* *אם כן הייתה צריכה מפני הדרכים ומפני הגשרם ומפני הנורי פסחים ומפני גלויות* *Non intercalatur annus nisi necessitas habeat, propter itinera pontes, furnos agnorum Paschalium, exsules sedibus suis egressos, si nondum ad urbem pervenerint.* Et hæc omnia ex termino æquinoctii dependebant. Ergo Pascha ante æquinoctium non incidebat. Ex calculo autem, ut Majemonides testatur, Synedrium cognitum habebat, utrum Tekupha Nisan in v 1 Nisan aut postea incidere-
ret: & tum intercalabant in anno mensem, & fecerunt Adar geminum. Quando igitur tempore Abib præsentē intercalabant: populus contristabatur eo quod arcerentur usu frugum. Si vero propter Abib intercalarent: omnes lætabantur, eo quod fruges xv 1. Nisan tum melius offerre possent. Si verò post æquinoctium fruges nondum maturescere cœperant, fructusque arborum, qui istis temporibus conveniebant, maturi non essent: etiam tum mensem intercalabant. Nec tamen una harum causa per se esse poterat, nisi cum alio juncta: sicut & hædi macri & jejuni, atque id genus alia nihil per se facere poterant, sed cum alio poterant. Huc pertinet edictum R. Simeonis filii magni illius Gamalielis, cujus in Actis Apost. mentio fit, *אמרורעין אנחנו לכוון דגולגיא רכיכין ואימריא ערקין וומנא דאביבא לא מטא ושפירא מילתא באנפיי ואומיפית על שתא דא תלתין יומין* *Notum vobis facimus, quod cum pulli adhuc sint teneri & agni tenuis, & tempus Abib non venerit, mihi visum sit, addere huic anno triginta dies.* Hæc igitur causæ & hæc ratio erat anni intercalandi. Ex quibus liquet, Judæos nunquam nisi mensem intercalasse. Neque enim aliter fieri poterat. Si enim vel plus mense, vel minus intercalassent, tota ratio mensium, quæ à Luna, ut demonstratum est, dependebat, fuisset interrupta. Nec alium mensem ullum præter Adar intercalabant, quem pleno anno geminum fecerunt. Annus ergo simplex xi 1. mensium erat, cavus autem xi 11.

Nunc de Epochâ anni dicendum est, sed breviter saltem & uno quasi verbo; postea enim in Epochâ Orbis Conditi, pluribus de hac agendum erit. Duplex vero anni Iudaici Epochâ est, prior à Nisan, posterior ab Tisri incipit. Illa Veri convenit, hæc Autumnus. Posteriores Judæi ab Ægyptiis acceperant, priorem à Mose. Vernali, scriptura sacra atque omnes fere scriptores ad Christi usque secula utuntur: autumnali, Talmudicorum maxima pars. In anni vero ratione investiganda naturæ consonum videtur ab Nisan incipere. Nam si Tisrin anni alicujus inquirere voluerim, primum cognitum habere debeo tempus Nisan. Nisi enim certo constet utrum annus prior fuerit simplex an intercalaris: nihil certi de Tisri concludere possum. In annis igitur indagandis à Nisan incipiendum erit. Methodus ergo hæc est. *Quære ad datum annum P. Jul. Æquinoctium medium civile, & Plenilunium illius mensis Iuliani, in quem Æquinoctium incidit. Si Plenilunium illius mensis ante æquinoctium conficiatur: sequens mensis erit Nisan. Sin post æquinoctium incidat: illud ipsum erit Plenilunium Nisan, ac Neomenia antecedens Neomenia Nisan.* Velim scire ad annū P. Jul. 4746. hoc est Christi 33. Neomenian Nisan. Anno illo contigit Æquinoctium medium, Hierosolymis mense Martio die 24, hora post mediam noctem 21, hoc est post merid. 1x; sive Iudæis Martii xxv. hora 3. Æquinoctium Civile illis temporib⁹ in iisdem cardinibus hæsit. Neomenia Martii vera contigit Hierosolymis Martii x 1 x hora diei x 1 1. terminus ergo visionis erat 4 vel 5 horæ diei sequentis, & die x 1 x Luna visa non fuit, unde Talmudicis x x Martii erat Neomenia Nisan. adde ad x x Martii xiv, habebis plenilunium in 1 1 1 Aprilis, quod quia Æquinoctio posterius est, ergo verum plenilunium Nisan est. Rursum anno sequenti Christi 34. P. J. 4747, quo Æquinoctium Civile in xxv Mart. hæsit, Novilunium verum contigit Hierosolymis Mart. viii. hora 19. post merid. Additis 27 horis & dimidio, prodit dies x Martii Iudaicus, quo Luna necessario videri poterat, adeoque x x 1 1 1. vel x x 1 v. necessario erat plenilunium. Quod quia ante Æquinoctium absolvitur, & xvi Nisan in Tekupham incidit, mensis integer intercalatur, & sequens mensis est Nisan, cujus Neomenia ab vi 1 1 1 Aprilis Talmudicis incipiebât.

Cognita Neomenia Nisan facile erit reliquorum mensium Neomenias invenire. Additis namq; ad Neomenian mediam Nisan, pro singulis mensibus, diebus 29. hor. 12. 44'. 3", Neomenias medias reliquorum mensium comparabis: quo facto, juxta priora judicare statim poteris, an Luna isto die videri possit. Si videri satis commode potest,

test, ille ipse dies est Neomenia : sin minus ; sequens. Hæc de anni Iudaicis quæ Christi seculo in usu erant, dicta sunt. Cætera quæ rationem anni concernunt, quo nunc Iudæi utuntur, diligenter apud Scaligerum & Petavium perscripta habes, qui illa ex optimorum Mathematicorum commentariis, AbenEzræ nempe, Majemonidis aliorumque hauserunt ; unde ista petas licet : neque enim nos de illo hæc dicere convenit, cum nullius plane in hoc scripto usus sit.

Existimamus autem, non saltem ad tempora quibus Servator dulcissimus visibiliter in his terris conversatus est ; sed etiam antiquissima, adeoque ipsorummet Antediluvianorum, hanc anni rationem referri debere. Nam & omnium simplicissimus est, (si minutias calculi tollas, quas neque antiquis in usu fuisse censemus) & sensibus ipsis quam maxime obvius. Præterea & ipsi Iudæi hoc confirmant, qui omnes ad tempora Noachi & Abrahami hæc referunt, ut antea dictum fuit. Vocês quoque quibus mensis in scripturis exprimitur, illud satis confirmant. Vocatur quippe חודש. Et ipsa quoque Neomenia vocatur חודש. ut 1. Sam. 20. הנה החדש מהר. *Ecce cras Novilunium* est. Quod ita explicat Kimhi in libro Radicum: ונקרא החודש כזה על החודש והיתה שמתחדש בו ונקראו השלישים יום בכלל חודש ויום הראשון לברך החדש. *Et vocatur Hodes sive Novus quia renovatur Luna in eo die. Triginta dies junctim vocantur Hodes, & dies primus solus vocatur Hodes.* Imo & Iobis xxix expresse menses vocantur ירחי sive Lunæ. מי יחנני כירחי קום. *Quis ponet me juxta Lunas hoc est menses antiquos ?* Hæc satis demonstrant seculo Davidis, imo & Mosis, menses ex Luna dependisse. Ex quibus ita concludit R. Ishach Arama in Akedath Ishach. cap. 111. ferm. v. הוא מדת החדש הנזכר בתורה לקביעות המועדים בחדש הריאשון באחד לחדש ביל' לחדש. *Hæc est mensura mensis, cujus mentio fit in lege, in definiendis festorum temporibus, mense primo, Neomenia mensis, ac decima quarta, &c.* Imo cum gens Ebræorum omnium sit antiquissima quæ ad ipsa mundi primordia suas origines referre potest, vel ergo ista anni ratio quæ stante tēplo secundo penes illos in usu fuit, à primis mundi originib⁹ fluxit, vel ipsi Iudæi priorē & antiquam cum hac quæ stante templo erat permutarunt. At hoc fecissent vel liberi vel coacti. Illud de Iudæis affirmari vix potest, qui traditionum Paternarū adeo tenaces erant. Imo, si sponte immutassent, causā necessario fuisset, quod simpliciore repudiata meliorē formā certiorēq; sequi vellent. At nulla hac simplicior, nulla magis antiquorū temporib⁹ accommodata method⁹ esse potest. Coacti vero annis Victorum uti debebant. Hi autē vel Ægyptii, vel Chaldæi, vel Græci, vel Romani. At ratio hæc anni neq; Romana est,

est, neq; Græca. Imo & ex scripturis manifestum satis est, ante captivitate[m] Babylonicam Iudæos hanc anni rationem habuisse, unde neq; à Chaldæis istam acceperunt. Ægyptiorum anni 365 dierum incipiunt statim post Exodum. Antea forte Lunares erant, quibus & Chaldæi usi sunt. Sed ex eo ipso antiquitas anni hujus demonstratur, quod antiquissimæ gentes hunc adhibuerint. Sane temporibus Exodi hanc anni rationem fuisse satis liquet. Et Moseh quidem, cui sicut alia omnia ita etiam antiquorum sapientia ac anni ratio tradita fuerat, potuisset illam immutasse, si ab antiquorum fuisset aliena, quod in Epocha anni fecit. Exodi ergo temporibus, & postea usque ad finem templi secundi hic annus Judæis in usu fuit. Antea quoque atq; adeo ipsis Diluvii temporibus fuisse, & rationi consentaneum est, & assertioni Judaicæ, quam nemo temere rejicere potest. Concludimus ergo, annos omnes veteris testamenti mensesque tales esse, ad quos inveniendos methodus nostra optimè inservire potest.

C A P. X I.

De annis Semitah sive Sabbaticis, & Iobeleis. De his duplex opinio, quarum una quadragesimo nono, altera quinquagesimo quovis anno Iobeleos celebratos vult. Vtraque examinatur, & ex scripturis refutatur. Opinio propria. Initium annorum Iobeleorum & Semitah ab autumno, quod & naturæ optime convenit. De Epocha horum annorum. Locus Iosue XIV explicatur. Epocha annorum tam Sabbathicorum, quam Iobeleorum in annis P. Jul. constituitur, & horum inveniendorum Methodus demonstratur.

Quamvis autem Judæi Cyclum artificialem Solis Lunæve in usu non habuerint; ex præcepto tamen duplicem Cyclum observabant, quorum prior septenis, posterior septies septenis annis explicabatur. Præcepit namque in lege Deus ter Maximus, ut sicut in diebus, ita in annis quoque rationem septenarii haberent, & septimum quemque annum Sabbathicum observarent, quo servis libertatem, agris pecoribusque ocium, sibi ipsis quietem indicerent. Exodi xxiii. 10. *Sex annos conferes terram tuam & proventum illius conveyes. Septimo autem anno quiescere sines, ut miseri populi tui comedant; & residuum bestia[rum] agri consumant. Idem & vineæ tuæ facies & oleæ. Et de servis c. xv. Deut.*

vers. 12. *Quando frater tuus Ebraeus aut Ebraea tibi emptus fuerit, serviet tibi sex annis, septimo autem anno manumittes eum.* Idem habes Exodi **xxi. v. 2.** Et hoc præceptum exsequi volebat Zedechias, qui pactum fecerat cum omni populo Hierosolymitano, quo omnes servi servæque Ebræi generis manumittebantur: quod postea fractum fuit, principibus servitia retrahentibus, quod acriter insectatur Jeremias, & loca hæc ex lege illuc applicat. cap. **xxxiv.** Sed & debitum remittebatur. Deuteron. **xv. vers. 1.** *Septimo anno remissionem facies. Hæc autem remissio est, quod quilibet qui proximo suo mutuum dedit, is illud ipsi remittat.* Et propter has causas septimus annus & שבת sive quies & שמיטה sive dimissio vocatur. In Misna Ros hafana. cap. **i. §. i.** בַּחֹדֶר בְּתֵשֶׁר. ראש השנה שנתו של שמיטה ושל שבת ויובל וכו'. *Primo Tisri initium annorum communium, Semitab & Iobelaorum, &c.* Et de anno septimo celebrando omnes scriptores conveniunt; nemo enim manifestis scripturæ verbis se opponere audet: de anno vero Jobeleo non item. Duæ vero de anno Jobeleo opiniones sunt, quarum una quinquagesimo post priorem Jobeleum anno, adeoq; quinquagesimo quovis anno celebrari vult; quam Patres atq; ipsa Ecclesia Romana nunc sequitur: altera quadragesimo nono, quæ summos Chronologos Scaligerum, & Petavium, Patronos habet; quam etiã Theologi longe Doctissimi, ex nostris Gerhardus, ex Reformatis Spanhemius, ut alios taceam, amplectuntur. Priores manifestis scripturæ verbis suam opinionem confirmant. Scriptum est enim; *Sanctificabis annum quinquagesimum, & indices libertatem habitatoribus terre: atque is annus erit vobis Iobeleus, quo quivis bonis suis restituetur. Annus hic Iobeleus quinquagesimus erit, non seres.* Levit. **xxv. v. 10. 11.** Contra hanc sententiam ita disputat Clariss. Petavius. Doct. Temp. lib. **ix. cap. xxvii.** *Deus Iubileos eadem ratione instituisse videtur, qua Sabbaticos & hebdomades dierum: nempe ut quemadmodum septimum quemque diem peculiari quadam religione conservavit, ita septimum annum celebrari voluerit, ac denique septimum hebdomadis septimæ velut hebdomadam clausulam. Sane in illo loco Levit. xxv. eadem proportione jubet, ut hebdomades septem numerentur, quæ paulo ante decreverat, ut anni septem putarentur. Quorum septimus solenni aliquo ritu celebraretur, perinde ac Sabbaticus. Præterea, quod ex illa opinione sequitur quæ quinquagesimum annum Iobeleis emetitur; minus credibile videri mihi solet, nimirum duobus annis continuis à cultura cessatum fuisse, Sabbatico & sequenti Iobeleo. Tum illud, post unius aut duorum aut trium annorum sementem ac messem subinde Sabbaticum & requierum annum intercessisse. Et hoc quomodo fieri debebat, pluribus ibidem demonstrat. Quibus argumentis nos postea volente Deo satisfacere-*

mus: nunc illud saltem opponimus, non tanti illa esse ut apertis scripturæ verbis præferri debeant. Nec tamen ideo communem sententiam approbo. Neque enim illa cum scriptura convenit. Verba ipsa scripturæ, eo quod inter se ita cohæreant, ut se juncta explicari nequeant, integra adducemus. *Loquere filiis Israel, & dic illis: Cum veneritis in terram quam ego do vobis, terra quiescet Sabbathum Domino. Sex annis agrum conseres, & sex annis vineam coles & proventus ex iis colliges; septimo autem anno Sabbathum quietis terræ erit, quod est Sabbathum Domino: agrum tuum non conseres. & vineam tuam non coles ..... Numerabis etiam septem hebdomades annorum, sive septies septenos annos: ita ut dies septem hebdomadam annalium faciant 49 annos. Et mense septimo, decimo die mensis, clangebis tuba: die expiationis clangebis tuba per universam regionem tuam. Et celebrabis annum quinquagesimum: & indices libertatem omnibus habitatoribus terræ. Ille erit annus Iobeleus; & revertetur unusquisque vestrum ad possessionem suam, & ad hereditatem suam. Quinquagesimus annus erit vobis annus Iobeleus.* Ex quibus verbis primum illud satis liquet, annum Iobeleum à Sabbathicis dependisse, ita quidem, ut quinquagesimus ille annus, non à priori Iobeleo, sed rursus à primo Sabbathico numeraretur. Dicit enim, numerabis primo septem annos; tum septies septenos annos, hoc est quadraginta novem annos, & tum quinquagesimus erit Iobeleus. Unde ruit eorum assertio, qui quinquagesimo semper post alterum Iobeleum anno rursus alium Iobeleum celebratum fuisse volunt. Quippe id fieri non poterat, nisi ordo Sabbathicorum annorum, sive Semitah interrumpeteretur: quod & Iudæorum assertionibus & ipsi veritati adversatur. Annus namque Seleucidarum CXLIX sive Per. Iul. 4551. erat Sabbathicus, ut ex 1. Machab. VI. V. 20. & Iosepho Originum lib. XII. cap. XIV patet. Rursus annus Per. Iul. 4677. quo Hierosolyma ab Herode & Sosio capta sunt, Caninio Gallo & Agrippa Coss. erat Sabbathicus, teste Iosepho lib. Originum XIV. cap. XXVII. quod postea demonstrabitur. Intercedunt inter hos anni 126. qui per septem divisi dant 18 hebdomades annorum præcise. At bini in illis annis fuere Iobelei. Si ergo ordo annorum Sabbathicorum propter illos fuisset interruptus, ita quidem ut quinquagesimus annus esset Iobeleus, quinquagesimus primus autem primus Sabbathicus, rursus centesimus esset Iobeleus, centesimus primus autem primus Sabbathicus: tum quidem centesimus vicesimus sextus annus esset quintus hebdomadis quartæ, non septimus aut Sabbathicus, sicut à Iosepho proditur. Manifestum ergo est annorum Sabbathicorum seriem nunquã fuisse interruptam.

Quo confirmato tota illa argumentatio de annis quinquaginta ruit. Iubet enim Deus ut Sabbatha septem annalia sive annos XLIX numerent: & quinquagesimus ex illis sit Annus Iobeus. At si ordo & serie Sabbaticorum annorum certus erat ac stabilis: quod jam demonstratum est; illud in annis quinquaginta fieri non potest. Ponamus enim ut verbis Petavii utar, *annum ante seculi huius initium, nempe MDXCII Sabbaticum fuisse, annum vero MDC Iobeum: annus deinde MDCXLVII Sabbaticus erit, additis videlicet ad annum MDXCII quadraginta novem Iobeus autem ex illorum opinione qui quinquaginta solidos ac vertentes annos præfinitur erit MDCL. Rursus annus MDCXCVII Sabbaticus erit: Iobeus autem MDCCL.* Ita secundus Iobeus non in quinquagesimum annum, sed in quinquagesimum primum incidet, & tertius in quinquagesimum secundum, quartus in quinquagesimum tertium: quod mandato divino aperte contrarium est, qui iubet septem Sabbata annorum sive XLIX numerare, & quinquagesimo, à primo Sabbatico anno Iobeum celebrare, non quinquagesimo primo secundo aut tertio. Neq; tamen ideo sententia Petavii aliorumq; ullo modo confirmatur. Iubet enim Deus septem Sabbata annorum numerare, hoc est 49 annos plenos. Annus namq; XL. nonus est septimus Sabbaticus. Hæc igitur septem Sabbata primum numerari debent, & tunc quinquagesimus annus, qui hæc immediatè sequitur, est Iobeus. Hæc expressa verba sunt quibus nemo veritatis amans contradicere potest. Annorum ergo Iobeorum constitutio hæc est. Volebat Deus ter maximus eandem in annis & diebus rationem observare. Sicut ergo septimus quisque dies erat Sabbathum, ita septimus quoque annus erat Sabbathum. Sed & præterea hebdomas hebdomadum dierum fuit observata, ita tamen ut septem dierum hebdomadibus, sive quadraginta novem diebus absolutis, quinquagesimus dies sanctificetur, qui inde Pentecoste Græcis dictus fuit. Deuteronomio 16. v. vocatur *חג שבועות* festum hebdomadum, propter rationem hebdomadum dierum. Idem in annis observari volebat Deus: debebat septem hebdomades annorum hoc est anni XLIX numerari: & tunc quinquagesimus annus erat festivitas sive solemnitas hebdomadum anni: sicut Pentecoste sive quinquagesimus dies erat festivitas hebdomadum dierum. Concidit ergo prior argumentatio Petavii deducta ex analogia septem annorum, & septem hebdomadum annorum cum verior analogia ex scripturis demonstratur; septem nimirum dierum ad septem annos: & rursus septem hebdomadum dierum sive dierum XLIX cum solemnitate quinquagesimo, ad septem hebdomades

domades annorum five annos **xlix** cum quinquagesimo solemnī. Ratio ergo annorum Iobeleorum hæc erat. Numerabatur primus à cultura terræ annus, (sicut nos postea probabimus) primus hebdomadis annalis. Septimus ab illo anno Sabbatum erat: & rursus **xiv.** & post illos **xxi. xxviii. xxxv. xlii. xlix. lvi. lxxiii.** & sic in infinitum, septimus quisque annus erat Sabbaticus. Sed præterea ab eodem primo anno numerabantur septem hebdomades annorum, five anni **xlix**: & quinquagesimus, à primo, annus erat Iobeleus: sed tamen **i** hebdomadis sequentis, à quo rursus septem hebdomades annorum, five anni **xlix** numerabantur, & quinquagesimus rursus erat Iobeleus, annus nempe **xcvi** à primo anno Sabbatico, non centesimus, uti illis placet, qui quinquagesimo anno Iobeleos recurrere volunt: nec **xcviii**, ut Scaliger, Petavius, cæteri; qui Iobeleum à septimo Sabbato non distinguunt. Rursus **xcix** primus hebdomadis est, à quo quinquagesimus rursus Iobeleus est qui à primo culturæ anno centesimus est & quadragesimus octavus, non **cxlvii.** nec **cl.** Quod autem Petavius de biennio integro objicit, quo feriari debebant, illud Providentiæ Divinæ opponitur. Idem namque qui in lege præceperat, ut istis annis feriantur, idem quoque & poterat & volebat illis de omnibus necessariis prospicere. Imo & in ipso textu hic nodus solvitur. Nam cum Israelitæ hoc idem objicerent, *quid edemus septimo anno?* respondet Moses, non de septimo saltem anno, sed etiam de illo qui septimū sequitur. *Et ego, ait Dominus, dabo benedictionem meam super te sexto anno, ut illud trium annorum proventus tibi det.* Sane in communibus Sabbathis duplici saltem proventu opus erat. Sit enim in priori exemplo **mdxcviii** sextus annus Semitah, qui inceperit à Tisri five autumno anni **mdxcvii.** Circa Nisan five Pascha anni **m. d. xcvi** erat messis in terra Israelis; & post illud tempus cœperunt comedere fruges illius anni. Terra interim varios fructus subministrabat, usque ad Tisri, quo omnia in horrea convectorant. Et tum annus Sabbaticus incipit, cujus Marchesvan aut Kasseu, nihil omnino ferebant; ideoque, neque circa Nisan, quæ incidebat in annum **mdxcix** ullam messem facere poterant. Etiam illa omnia, quæ tunc sponte proveniebant, communi usui destinata erant. Atque sic uno anno & fruges & fructus anni sexti comederunt. Tisri rursus five autumno anni **mdxcix** annus communis incipiebat, quo rursus agros conferebant, & circa Nisan anni sequentis **mdc** fruges novas habebant. Ergo biennio saltem fruges sexti anni comedeant. Hoc in Sabbaticis annis obtinuit, de quibus plebes maxime sollicita

cita erat. At Moseh de triplici proventu loquitur, quod & tum verum est, si MDC qui septimum annum proximè excipit Iobeleus statuatur. Tum enim à Tisri anni MDCXCVII: usq; ad Titri anni MDC nihil ferere poterant, ideoq; vitâ sustentare debebant frugibus Nisan Ann MDCXVIII. & illo ipso anno, & sequenti MDCXIX, & deniq; MDC usq; ac Nisan anni MDCI, hoc est tribus integris annis: unde & triplici proventu opus habebant. Hæc vera & genuina annorum Iobeleorum ratio est, quæ cum ipsis scripturis adeoq; veritate ipsa optimè convenit. Initium autem annorum Iobeleorū idem, juxta Iudæos, erat quæ & Semitah, primus nempe Tisri, ut ex loco Talmudico ante probavimus. Quamvis scriptura paulo aliter sentire videatur. Illa enim à x die Tisri annum Iobeleum inchoat: quæ & genuina Epocha est. Sed & illæ optime conciliari possunt, si consideretur, Talmud heic non accurate loqui, sed quia ab annis Semitah, qui à primo Tisri incipiebant, Jobelei dependebant, etiam hos inde ordiri. Incidebat vero Tisri, ut ex superiori de anno Judaico disputatione manifestum est, in tempus æquinoctii Autumnalis circa quod, tempus sementis apud Iudæos erat. Nec aliunde anni Sabbatici incipere poterant. Cum enim duæ saltem veræ Tekuphæ anni Judæis cognitæ erant Vernalis & Autumnalis: si ab illa, anni Semitah aut Jobelei cœpissent, tribus annis in Semitah, quatuor vero in Iobeleis, unius anni proventu se sustentare debuissent. Nam si à Nisan annus Semitah cœpisset, nec fruges quæ tum maturecebant demetere, ac domum convehere, nec fructus quæ usq; ad Tisri in Judæa proveniebant, colligere licitum fuisset, propter religionem anni. Ideoq; superioris anni proventu coacti sunt vivere. Sed nec Tisri metere licitum erat. Unde circa Nisan alterius anni nec metere poterant. Expectanda ergo erat tertia messis: adeoque tribus integris annis in Semitah, & quatuor in Iobeleis, unius anni proventu se sustentare debebant. Sit enim annus XLVIIII, à cujus Nisan incipiebat annus hebdomadis sextus. Isto quidem tempore metebant fruges, & rursus circa Tisri seriebant; cum tamen messe sequenti anni XLVIIII nihil metere licitum esset, propter religionem anni. Ergo & XLVIIII & XLIX. de frugibus anni XLVIII vivebant. Sed & sequenti L. idem facere sunt coacti, usq; ad Nisan anni LI: siquidem propter religionem anni Sabbatici, nihil circa Tisri XCIX seri poterat. Debebat igitur sementis anni L & messis anni LI. expectari. Quod si L annus Iobelæus esset, neque illius Tisri aliquid conseri poterat, ideoq; nec messis anno LI fieri. Unde ab anno XLVIIII. ad annum CLI, hoc est quatuor

plenis

plenis annis, una saltem messis erat. Commodè igitur initium anni, tam Semitah quam Jobelei, in Nisan aliove tempore locari non poterat: unde & à sapientissimo legislatore in Tifri sive autumnò constitutum fuit.

Nunc de anno quodam certo ac definito dicendum est, à quo anni Sabbatici dependeant. Hoc enim dato, tota ratio & Sabbathicorum & Iobeleorum annorum cognita erit. Duæ autem sunt hac de re opiniones: alii enim à primo in terram Canaan ingressu, alii à prima agricultura quæ post *אחרי כן* contigit, Sabbathata numerare incipiunt. Utrique pro se scripturas adducunt. Verba legis sunt: *Cum veneritis in terram quam ego do vobis, terra sabbatizabit Sabbathum Domino. Sex annis seres agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, septimus autem annus erit Sabbathum quietis terræ, Sabbathum Domino. non seres agrum tuum, neque vineam tuam putabis, Levit. xxv. v. 1. Ex quibus priores ita concludunt. Dicit Deus, cum veneritis in terram, sabbatizet terra. Ergo statim ab ingressu anni incipere debent, adeoque septimus ab ingressu annus erit Sabbaticus. Perperam sane. Neq; enim Phrasia illa *כִּי תבאו אל ארץ* cum veneritis in terram ita explicari debet, quasi primum ingressum denotaret. Id enim quod statim cum ingressu fieri debebat, ita exprimit Deus: *Cum transieris Iordanem hunc, ut Num xxxi 11. 50. & Deuter. xxv 11: quod è vestigio ut ajunt erat faciendum. Contra si prior phrasia ita explicari debebat, primus utique annus, non septimus Sabbathum esset. Dicit enim, cum ingressi fueritis terram, sabbatizet &c. Sed ipse Deus ter benedictus satis mentem suam explicat. Dicit enim, cum veneritis in terram, sabbatizet terra Domino. Id postea exponit, *sex annis seres terram. Neque enim Israelitæ noverant quid Sabbathum terræ esset. Exponit igitur aliis verbis, sex annis seres terram tuam, septimus autem erit Sabbathum Domino. Non seres &c. Ab illo ergo tempore, quo primum terram suam conferere cœperunt, hebdomas annorum incipit: à quo septimus, Sabbaticus est; quinquagesimus, Iobeleus primus, & sic deinceps. At vero ante *אחרי כן* serere non poterant. Neque enim licitum erat illam terræ partem occupare, quæ cuivis placebat: sed forte terra divisa fuit; postquam, quælibet tribus, partem quæ incolis Cananæis libera erat, serebat: partem reliquam ab incolis repurgabat. Contigit autem *אחרי כן* sexto ab ingressu terræ anno. Josuæ enim xi v, ubi sortitio inceperat, Caleb Jephunne filius, qui cum tribu Juda Josuam convenerat, ita loquitur. *Quadraginta annos natus eram cum Mosch me specularum emitteret. Et post: Ecce Dominus me sustentavit****

his quadraginta quinque annis, sicut dixerat: & ecce ego hodie quadraginta quinque annorum sum. Anno secundo post egressum, mense Elul, Caleb speculator cum aliis missus fuit. Anno enim secundo, mense secundo sive Jiar, xx die mensis, primum cum Tabernaculo, ascendente Nube, profecti sunt. Num. x. v. 11. Iter illorum tum erat à deserto Sinai ad sepulchra concupiscentiæ conser. x. & xi. Numer. cap. cum xxxi i i. v. 16. 17. A sepulchris concupiscentiæ profecti sunt in Hazeroth. cap. xxxi i i. v. 17. inde perrexerunt versus Rithma, quod est in deserto Paran. Tum demum exploratores emissi fuerunt, tempore quo primum uvæ maturescunt, cap. xli i. v. 21. hoc est circa Elul mensem, anno secundo post Exodum. Quadraginta annorum Caleb tum erat: postea vixit annos 45, adeoque annorum erat 85, ut ipse testatur. Totum autem tempus quo filii Israel manserunt in deserto ab exitu usque ad ingressum terre Canaan, erat annorum quadraginta præcise. Eodem enim anni tempore quo egressi sunt ex Ægypto, eodem quoque terram ingressi sunt, quod alibi probabitur. Si ergo à 40 annis solidis unum annum cum dimidio auferas, remanent xxxvi i i cum mensibus sex, vel septem, ad summum. Post annos ergo triginta octo, & menses sex à speculatorum, adeoque ipsius Calebi emissionē, ingressi sunt terram: adeoque tum Calebus juxta priora erat 78 annorum & septem mensium ad summum. Quæ ab 85. annis, quot, tempore κληρονομίας, natus erat, ablata, dant 6 annos & 5 menses. Anno ergo septimo, post ingressum in terram Canaan, ineunte, hæc dixerit Caleb Jephune, circa Nisan, ut ego opinor. Sane ante tempus sementis sive Tisri. Tum enim terra dividebatur: & sequenti Tisri conferebatur. Unde & tum primum terram colere incipiunt. Hic ergo primus annus hebdomadis est: & septimus ab hoc, primus Sabbaticus: & quinquagesimus, primus Jobeleus. Sed ociosa plane ac inutilis omnishæc speculatio est, nisi certæ cuidam Epochæ applicetur. Hæc Periodus Juliana est, quæ omnia tempora certissimis characteris notat. Debent vero certi quidam anni Sabbatici huic Periodo applicari, quibus demonstratis, reliquorum annorum Sabbaticorum ratio in antecedentia facile propagari poterit. Duo vero anni sunt de quibus certo constat Sabbaticos eos esse. Primus est c l Græcorum, quo Antiochus Eupator Bethsuram obsederat, qui se dedere coacti sunt eo quod comætu carerent propter Sabbatum anni. 1. Mach. cap. vi. Idem habes apud Josephum Orig. xli. cap. xiv. Est vero hic annus P. Julianæ 4551. ut postea in Epochâ annorum Græcorum sive Seleucidarū demonstrabitur. Rursus Annus Ur-

bis Condita Varonianus DCCXVII, Julianus I X, quo Coss. fuere
 M. Vipfianus Agrippa & Caninius Gallus, qui est Per. Jul. 4677, fuit
 Sabbaticus, ut testis est Josephus Orig. XIV. cap. ult. Ex hisce binis
 exemplis patet, hanc esse Per. Jul. commoditatem, ut per septem di-
 vifa det annos Sabbaticos. In priori enim anno 4551. Per. Jul. si nu-
 merus ille per septem dividatur, residua manet unitas. Anno ergo
 Per. Jul. 4551. circa autumnum sive Nisan incipit primus annus heb-
 domadis, ideoque prior anni pars, à Calendis nempe Januariis ad Se-
 ptembre & ultra, fuit Sabbathum: annusque Sabbaticus incepe-
 rat ab autumnno anni superioris 4550. Idem alius numerus 4677 fa-
 cit. Divifus namque per 7, residuam dat unitatem, quæ indicat prio-
 re parte anni Sabbathum esse: posteriore autem primam hebdomadis
 inchoari. Si ergo anni Per. Jul. per 7 dividantur: dabit residuum
 annum hebdomadis qui autumnno illius anni incipit. His datis nunc
 Epocham Exodi applicemus. Contigit Exodus juxta nostrum calcu-
 lum anno P. Jul. 3210. v. Aprilis sive ipso æquinoctiali die, feria sexta,
 quod in sequentibus volente Deo confirmabimus. Adde 40 años
 solidos, quib⁹ in deserto hæserunt: habebis 3250; cujus anni Paschate
 terram Canaan sunt ingressi. Adde sex annos plenos, habebis Nisan
 anni 3256, circa quem Caleb & reliqui de tribu Juda cum Josue lo-
 cuti sunt. Et tum κληρονομία contigit, cujus autumnno primum incipi-
 unt terram colere, adeoq; autumnno anni 3256 incipiet primus annus
 hebdomadis. Videbimus an ita illud sit. Dividantur anni 3256 per
 septem, residuum manet 1. ergo autumnno hujus anni incepit primus
 annus hebdomadis; cui si 7 adjeceris prodit annus 3263. qui per 7 di-
 vifus dat rursus unitatē residuam. Ergo autumnno anni 3263 secunda
 hebdomas incepit, & annus Sabbaticus primus inivit ab autumnno
 anni 3262 P. Jul. & terminatur autumnno 3263. Quod si ad primum
 primæ hebdomadis annum 49 solidos annos sive hebdomades septem
 adjeceris, comparabis initium anni Jobelei primi. Quippe 49 addita
 3256, dant annū 3305. cujus autumnno primus annus Iobeleus cœpit.
 qui demum 3306 circa autumnnum finitus est. Idem erat primus
 hebdomadis VI I I. Methodus ergo annorum Sabbaticorum hæc
 est: *Divide annum quemcunque Per. Jul. datum per 7: residuum monstrabit
 annum Semitah, qui ab autumnno dati anni incipiet.* Anno Christi 1575.
 scripsere Iudæi Palestinæ: והיא שנה ראשונה לשמיטה לדעת הרמבם ולוהנאונים
 ופי' זה בני ארץ ישראל *Is est annus primus Semitah secundum opinionem Ma-
 gistri Mosis filii Majemon, (memoria ipsius in benedictione) & magnificorum
 & popularium terra Israelis. vid. Scalig. de Emend. Temp. lib. v. Annus
 Christi*

Christi 1575 est Per. Iul. 6288. qui per septem divisus dat residuo-
 duos. Ergo autumnus hujus anni cœpit secundus hebdomadis; &
 prior pars anni pertinebat ad primum hebdomadis, qui circa Tisri
 anni 1574 cœperat, non 1575, quod Scaliger existimat. Est enim
 annus Iudaicus, ipso Scaligero teste, 5335. At is non 1575, sed 1574
 anno Christi ab autumnus inceptit. Ea enim ratio est annorum Iu-
 daicorum qui לפרת קתו *juxta supputationem minorem* numerantur, ut
 si illis 1240 addantur, dent annum Christi qui proximis, post illius
 anni Tisrin, Calendis Januariis incipit. Anno superiore MDCXLVI
 Christi circa initium Octobris, cum ego Amsterodami essem, inivi-
 tus annus Iudaicus supputationis minoris 408, sicut ex fastis eorum &
 Calendariis manifestum est: qui quidem usque ad Autumnum hujus
 anni durat. Adde juxta Methodum 1240, habebis annum Chris-
 ti MDCXLVII, qui nunc fluit. Idem in altero anno obtinet. Annus
 Iudaicus 5335, abjectis millenariis, est juxta supputationem mino-
 rem 335. adde 1240, prodit annus Christi 1575, qui post Tisrin annus
 335, mense fere Thebeth, hoc est quarto post Tisrin, incipit. Ita
 ergo Periodi Iulianæ anni divisi hebdomadam monstrant. Idem & Iu-
 daici faciunt. Hi enim per 7 divisi annum Semitah dant, quod si ni-
 hil remanserit, annus ipse est Sabbathicus. In exemplo dato 5335
 annus Iudaicus per 7 divisus residuum dat primum annum hebdo-
 madis. Inchoant vero Iudæi annos suos ab orbis conditu: quamvis
 propter neglectum historiæ externæ, ut & alia quædam, 300 fere an-
 nis à vero orbis initio aberrent, quod alibi demonstrabimus. Facil-
 lime autem hæc ipsorum Epocha Periodo Iulianæ applicatur. Ne-
 mini enim ignotum esse potest, annum nunc agi Iudaicum 5408: qui
 anno Christi MDCXLVII circa autumnum cœpit. Sed & hoc omni-
 bus certum est, annum hunc MDCXLVII à nativitate Christi, esse Per.
 Iul. 6361. Differentia ergo harum Epocharum est 952 annorum:
 quæ annis Per. Iul. detracta dant annum Iudaicum, qui autumnus il-
 lius anni incipit; contra addita annis Iudaicis dant annum Periodi
 Iulianæ, qui à Calendis Januariis init, quæ Tisrin anni Iudaici proximè
 antecedunt. In exemplo dato 5335 adde 952, habes 6287, Annum
 P. Iul. cujus autumnus Iudaicus 5335 inivit. Contra si P. Iul. annis
 6287, 952 annos auferes, habes 5335 Iudaicum. Hæc annorum Iu-
 daicorum ratio est; qua cognita ad quodvis tempus annos Semitah
 investigare poteris: quod tamen eadem facilitate ac certitudine per
 Periodum Iulianam expeditur, ut demonstratum fuit.

In annis vero Iobeleis hæc Methodus est. *Aufer primum 7075
 annum*

annum quem diximus esse P. Jul. 3256. à dato anno P. Jul. residuum, per 49 divide, & si unitas remanserit annus datus est Iobeus, qui quidem priori anno inceperit, & autumnò anni dati terminatur. Unicum exemplum adferamus. Annus Ezechix regis quartusdecimus incidit in Sabbathum & xv. in Iobeum. Id volente Deo postea probabimus. Annus Ezechix xiv. incidit in annum Per. Jul. 3991. & xv. in 3992. aufero à 3992 juxta methodum 3256 remanent 736, quæ per 49 divisa residuam dant unitatem. Ergo annus 3992 usque ad autumnum erat Iobeus.

C A P. X I I.

Antiquissimæ gentes juxta φάσιν menses ordinabant, Britannii juxta fluxum & refluxum maris. De anno antiquorum Danorum ejusque termino quem Iul sive Rotam vocabant. Greci antiqui annos mensesque juxta φάσιν ordinabant, quod, accepto ab Aegyptiis æquabili anno, immutatum fuit. Mensium inæqualium apud Albanos & Tusculanos causæ. An Solon annum aut menses emendaverit? De Octæteride. De Enneadecaeteride Metonis, ut & ejus constructione, & ad usum civilem applicatione: ubi insignis locus Ciceronis explicatur. Vulgus Athenensium antiquis mensibus pertinacissimè adhæsit, quos pro Lunaribus habebat. Anni Græcorum Lunares erant, non Solares, ut voluit Leo Allatius. Nomina mensium Athicorum. Modus numerandi dies mensis. Epochæ anni Atheniensium, &c.

Quæ de anno Judæorum hucusque disputata sunt, illa vel Judæis propria erant, vel aliis gentibus communia. Quæ enim de Paschatis celebratione, Sabbaticis & Iobeis annis, aliisque post Exodum Israelitarum constituta sunt: ea solis Israelitis observabantur. Quæ vero Neomeniarum rationem cæteraque concernunt, aliis quoque gentibus in usu erant. Hæc enim cum ab antiquissimis temporibus ipsoque diluvio profluxerant, omnibus antiquis gentibus tamdiu observata sunt, usquedum accuratorem anni rationem invenissent, Arabes quidem sive Ismaelitas à φάσιν novilunia incipere Aben Ezra in cap. xii. Exod. his verbis testatur. השמנים בעבר שמועריהם

הלבנה ביוםי הדרש הלבנה ותחלת החרש מליל ראות הלבנה
mensium Lunarium diebus illigantur, quippe quibus initium mensis est à ves-
spera visionis Luna, &c. Idem antiquitus & illos & Ægyptios fecisse veri-
 simile est, cum illi Israelitarum cognati, hi in Tekupha annoque
 constituendo Magistri fuerint. Chaldæos quidem à φάσθ Novilunia pu-
 tasse, postea probabimus. Idem antiqui Septentrionales fecerunt, qui
 sicut in dierum initiis, ita in mensium quoq; & annorum antiquorum
 morem retinuisse videntur. De Germanis Tacit. lib. de moribus Ger-
 man. *Coeunt, nisi quid fortuitum & subitum incidit certis diebus, cum aut in-*
choatur Luna aut impletur. Et de Gallis Plinius l. xv. *Petitur ante omnia*
sexta Luna que principia mensium annorumque iis facit, & Saculi post trice-
simum annum. Sexta Luna, hoc est Syzygia media, quæ sola Romanis
 Græcisque cognita erat. Gallis vero v. dies mensium initium est.
 Tum enim Luna manifeste omnibus apparebat. Vid. Gem. cap. vii.
 Triginta vero annis seculum ipsorum absoluebatur. Fere enim tum
 rationes Solis & Lunæ conveniebant, nec discrimen erat nisi diei u-
 nius & horarum quarundam. Qui vero trans mare in Britannia ha-
 bitabant, quamvis antiquissimis temporibus φάσθ observasse videan-
 tur; posterioribus tamen seculis, cum istis in locis admodum intri-
 cata φάσθ ratio esset, propter nebulas ventosq; ex Oceano surgentes,
 certiorum Magistram Oceanum secuti juxta hujus fluxus & refluxus
 annum dirigebant mensesque ordinabant. Sane & his temporibus
 magnam fluxus & refluxus rationem in Anglia habent: ad quos depre-
 hendendos, horologium quoddam insigni arte fabrefactum in Curia
 Hamptonia vulgo Hamptoncourt ad Tamesin sita superiori anno
 vidi. Dani vero mei etiam Lunæ rationes sequebantur. Utrum vero
 juxta φάσθ an eodem quo Britanni modo, juxta æstum Oceani menses
 ordinaverint, vix dixerim. Una tamen & Solis rationes observabant.
 Terminus namque & initium anni Solstitium Brumale erat, quod
 quidem tempus Giuli, sive propria Danorum voce Hiul & Iul, hoc
 est Latine rotam vocabant, eadem vocis significatione, qua Ebræi suos
 terminos תקופות *conversiones.* Et illis temporibus magnificam illam
 quamvis valde crudelem Hecatomben, qua 99. homines 99. boves
 99. oves &c. Toroni immolabantur, celebratam fuisse existimave-
 rim. Variis sane ludis novum annum auspicati sunt: qui quidem ad-
 huc passim in Dania in usu sunt, & *Iule lege* sive ludi Rotæ vocantur.
 Hos quidam ab Cæsare Julio originem sumpsisse volunt: perperam
 quidem meo judicio; cum illi in nostris terris nihil unquam negotii
 fuerit. In Anglia quidem fuisse Commentarii ipsius testantur. Sed

non nos ab Anglis annum accepimus: quin illi potius à nobis, nostrisque vicinis Saxonibus, quorum etiam annum Beda describit, ubi de Giuli agit, & opinionem nostram plane confirmat. Lib. de temporum ratione cap. XIII. *Incipiebant annum ab Octavo Kalendarum Ianuariarum die, quo nunc natale Domini celebramus; & ipsam noctem nunc nobis sacrosanctam, tunc gentili vocabulo Modrenecht, id est Matrum noctem (Matrem noctium explicandum erit) appellabant, mensibusque Decembris, & Ianuarii, à conversione Solis in auctum diei (quam unus eorum precedit, alius sequitur) nomen Giuli imposuerunt.* Vides menses illos à conversione Solis in auctum diei vocatos fuisse Giuli vel Iul, non à Iulio. Iul ergo conversionem designat, quod etiam in Dania nostra facit, unde Angli ista habuerunt, qui adhuc in Borealibus Britanniae partibus (quo nunquam Iulius Dictator pervenit, & ubi Dani nostri diu imperium obtinuerunt,) Iuledai retinent, quod Dani mei Iuledage sive dies Tekuphæ aut Rotæ, vel ut Beda loquitur conversionis vocant. Sed de his alibi forte commodius dici poterit: neq; enim hæc ad annos Christi spectant; neque iis quæ de his demonstrare decrevimus ullo modo inferviunt. Qui vero de his accuratiora scire volet ad ea Clariff. Viri D. Olai Worm Fastos Danicos, ubi erudite de his differitur. Sed non illi saltem qui septentrionibus sunt subiecti Lunæ rationes sequebantur; verum & omnes Europæi, quorum & anni Lunares erant, & menses antiquitus à φάση dependebant. Romani quidem, ut ex Macrobio probavimus, pro Nonis intercalandis Lunam observabant. Annum quoq; juxta Solis Lunæque rationes ordinaverant. Græci vero Veteres dies mensium juxta φάσην constituebant & numerabant. Id enim antiquis Græcis propositum erat, menses quidem & dies congruenter cum Luna agere, annos vero cum Sole; quo ira oraculo satisfacerent, quod ut juxta Patria sive tria, (hoc est ut explicatum fuit, juxta dies menses & annos) sacrificarent jusserrat. Porro secundum solem annos se agere existimabant, si circa easdem tempestates anni, eadem sacrificia Diis perficerent, & vernum sacrificium semper in vere consummarent, æstivum autem in æstate. τὸ δὲ καὶ σελήνην εἶναι τὰς ἡμέρας πρὶν ὅτι (Græca verba Gemini sunt cap. VI. ex quo & priora adduximus) τὸ ἀκολούθως τοῖς ἑσπέραις φασμαῖς τὰς φασματικὰς ἡμέρας γινέσθαι ἐπὶ τῷ ἡμῶν τὸ σελήνης φασμαῖν αἱ φασματικὰ ἡμέρας κατανομάζουσιν. Ἐν ἡμῶν ἡμέραις τὰ σελήνη φαίνεται καὶ συναλοιφὴν νεμνία φασματικῶν ἐπὶ ἡμῶν ἡμέραις αὐτέων φάσην πρὶν, αὐτέων φασματικῶν. *Secundum Lunam vero dies agere tale est, ut congruant cum Luna illuminationibus appellationes dierum. Nam à Lunæ illuminationibus appellationes dierum sunt denominatæ. In qua*

enim die Luna apparet nova ea per synalæphen Numenia sive Novilunium esse vocatum. Qua vero die secundam facit visionem secundam appellarunt. Hæc ergo mensium ratio apud antiquos Græcos fuisse videtur, ut mensis à visione inciperet: Annorum vero, ut alternis duodecim alternis tridecim mensibus terminarentur. Testis ejus rei Censorinus. cap. xviii. *Veteres in Græcia civitates cum animadverterent, dum Sol annuæ cursu orbem suum circuit, Lunam interdum terdecies exoriri, idque sæpe alternis fieri: arbitrati sunt, lunares xii. menses & dimidiatum ad annum naturalem convenire. Itaque annos civiles sic statuerunt, ut Interkalando facerent alternos xii. mensium, alternos xiii: utrumque annum separatim verentem; junctos ambos, annum magnum vocantes, idque tempus περιετέλλου appellabant, quod tertio quoque anno interkalabatur, quamvis biennii circuitus & revera διετέλλεσς esset. Unde Mystèria quæ Libero Patri alternis sunt annis trieterica à Poëtis dicuntur. Hæc anni ratio antiquis temporibus erat, in qua se existimabant, juxta Patrios ritus sacra facere. Quæ tamen maxima incertitudine laborabat. Sæpe enim, istis præcipuè in terris ubi aer non tam purus ac in Orientalibus locis erat, contingere poterat, ut Luna pluribus à jugo diebus non videretur. Imo & hybernis mensibus interdum non ante plenilunium. Unde menses plane inæquales ac incerti erant. Alii enim xxxvi dies habebant, alii saltem xxii. Fuere qui xvi aut xviii absolverentur, quales menses per Italiam Albanis & Tusculanis in usû erant. Illis enim Censorino teste Martius sex & triginta dierum erat, Majus viginti & duum, Sextilis duodeviginti, Sæptember sedecim: his vero Quintilis xxxvi, Octo-ber xxxii. Volebant quippe Albani certum quendam mensium antiquæ modum constituere, ne propter incertissimam horum rationem civilia negocia turbarentur. Uno ergo in anno diligentius observabant, quando & quoties Luna videretur, juxta quod mensibus certum modum præscripserunt, tam illo quam reliquis annis observandum. Sed istud Albanorum institutum sapientibus viris non satis dignum videbatur. Imo nec cum Græcorum institutis conveniebat. Quippe his ab Oraculo injunctum erat, ut juxta Lunam festa agerent. Jam vero Græcis sapientibus certo cognitum erat, Lunam non ultra xxx dies à jugo ad jugum absolvere. Quomodo ergo xxxvi aut xxxii mensi tribuere poterant, & tamen cum Luna convenire? Alia ergo ratio introducta fuit, qua omnes menses anni xxx dierum erant, annus ipse xii. mensium sive dierum cclx. Hanc primi Ægyptii invenerunt. Iis enim xii. in anno menses erant omnes tricenarii, juxta rationes Lune ordinati, quibus v Epagomenas addiderunt, ut sicut menses*

cum Luna ita annus cum Sole conveniret. Id enim Ægyptiis, propositum fuisse Lucianus lib. de Astrologia testatur: *Καὶ μηνῶν μὲν σφίσι μέτρον ἢ σεληναίη καὶ τῆς ἀστροφῆς ἐγένετο· ἔπειθ' ἢ ἡλίῳ καὶ τῆς ἡελίος σελήνης·* Atque hi quidem Luna ejusque conversione menses metiuntur, annum vero Sole ejusque circuitu. Menses ergo Tricenarii pro veris Lunaribus ab Antiquis Ægyptiis habebantur, unde & annus Lunaris **CCCLX** dierum erat. Hunc mensium annique modum ab Ægyptiis Græci acceperunt: quibus cum propositum esset, non tam juxta Solem quam juxta Lunam, annos agere, Epagomenas Ægyptiorum omiserunt. Unde Græcorum annus saltem **CCCLX** dierum præcisè erat. De mensibus consentit Geminus: *Οἱ μὲν ἐν ἀρχαίοις τὸς μῆνας τριακονθήμερος ἦρον.* Antiqui menses tricenarios habebant. Unde &, cum in anno **XII**. menses essent, necesse erat annum diebus **CCCLX** contineri: quod ipsum & de anno, & de mensibus confirmat Cleobulus ex Lindo, vel ut alii volunt ex Caria, qui tale de anno Ænigma proposuit:

Εἷς ὁ Πατήρ, παῖδες δ' ἑλῶδεκα· τῆς δ' ἑκάστου

Παῖδες τετρακόντα διαδίχα εἶδ' ἔχουσι

Αἱ μὲν λευκαὶ ἔασιν ἰδεῖν, αἱ δ' αὖτε μέλαιναί.

Ἀθάνατος δ' ἐστὶν ἀποφθινύδουσαν ἀπασα.

Est Genitor, gnatos bissex qui possidet Vnus,

Cuique horum gnata tricena dispare forma.

Ha nivea apparent, fuscis sed vultibus ille.

Sunt immortales omnes, moriuntur & omnes.

Ad hanc anni Ægyptiaci rationem Græci suas *ωρὰς* sive tempestates, aut terminos anni applicarunt. Existimabant enim Græci teste Geminio se rite sacra facere, si circa easdem tempestates anni eadem sacrificia Diis perficerent. Et cum Epagomenas Ægyptiacas omitterent, necesse erat alia via defectum explere. Quod etiam Græci, retinendo priscum morem præstarent. Quippe antea, ut ex Censorino diximus, Veteres in Græcia civitates cum observarent, Lunam interdum terdecies in anno oriri, idque sæpe alternis fieri, arbitrati sunt, lunares **XII** menses & dimidiatum ad annum naturalem convenire. Itaque annos civiles sic statuerunt, ut Interkalando facerent alternos **XII** mensium, alternos **XIII**. Id inquam antiquæ Græciæ inventum ad annum hunc Lunarem Ægyptiacum applicarunt, alternisq; annis mensem integrum addiderunt; unde binis annis dies attributi sunt **750**, Annoque uno Solari **375**, qui fere cum Laviniarum convenit, qui juxta Solinum dierum erat **374**. Demonstratur hoc ex Geminio, qui ait: *Οἱ μὲν ἀρχαῖοι τὸς μῆνας τριακονθήμερος ἦρον· τὸς δ' ἐμ-*

βολίμους παρ' ἐνιαυτὸν. *Veteres menses quidem agebant tricenarios, intercalari
 autem per annum. Quod Solo, qui tali anno ipse usus est, optime e
 plicat, totamque hanc rationem accuratissime describit. Ubi ita apu
 Crœsum Lydorum Regem differit. εἰς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτη ἕρον τὴν ζα
 ἀνδρώπων περὶ θημ ὅσται ἑσονται ἐνιαυτοὶ ἑβδομήκοντα παρ' ἑξήκοντα ἡμέρας διηκοσί
 κὺ πεντακισχίλιας κὺ διωμυείας ἐμβολίμου μηνὸς μὴ γανομένα. εἰ δὲ δὴ ἐδελησει τέταρ
 τῶν ἑτάων μηνὶ μακρότερον γίνεσθαι ἵνα δὴ αἱ ὄροι συμβάινωσιν ἑξαγινόμεναι ἐς
 δέον, μήνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη οἱ ἐμβολίμου γίνονται τετράκοντα πεν
 ἡμέρες ἢ ἐκ τῶν μηνῶν τέτων, χίλιας πενήκοντα. τέτων τῶν ἀπασῶν ἡμέρων τῶν
 τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη ἑσῶν πενήκοντα κὺ διηκοσίων κὺ ἑξακισχίλιων κὺ διωμυείας
 ἢ ἐτέρῃ ὡστὶς τῇ ἐτέρῃ ἡμέρῃ τὸ περὶ ἅπαν ἐδ' ἄν ὁμοιον περὶ ἄγει φησὶ γμα. Ego eni
 annis septuaginta humana vita modum definio: qui quidem anni dies colligunt
 vicies quinquies mille cum ducentis, si intercalaris mensis omittatur. Quod
 annorum alter uno mense longior statuatur ut tempestates respondeant; mens
 in annis septuaginta intercalantur quinque & triginta, ex quibus dies consunt
 mille quinquaginta. Omnibus iis diebus in annos septuaginta collectis, quorum
 numerus efficit viginti sex millia ducentos quinquaginta, nullus est ex iis, q
 similes alteri casus eventusque pariat. Quid melius aut quid accurati
 de his dici poterat? Si enim 30 per 12 multiplicentur, hoc est die
 mensis cum mensibus anni, prodeunt 360 dies unius anni: qui si i
 70 annos rursus ducantur, dant dies 25200. Et totidem dies Sol
 esse dicit, si intercalaris omittatur. Additur vero alternis annis unu
 mensis propter tempestates: qui in annis 70 sunt menses 35, siv
 dies 1050: qui additi superioribus diebus dant dies 26250. omnibu
 modis ut Solo ait. Inæquali igitur isti & incertæ mensium anniqu
 rationi quæ à φύσει dependebat, æqualis altera successit: quam ab Æ
 gyptiis acceptam Græci interpolarent, & ad anni sui modum refor
 marunt. Solonis sane ut & Cleobuli temporibus talem annum in usu
 civili fuisse ex iis quæ dicta sunt satis demonstratur. At vero Clariss.
 Vir Leo Allatius probare conatur etiam Solonis temporibus annum
 accurate Lunarem fuisse: quod ante ipsum & Scaligero persuasum
 fuisse video. Hujus verba ex secundo Emend. tit. de Octaeteride
 Cleostrati hæc sunt. *Primus Solon auctor fuit Atheniensibus τὰς ἡμέρας κὺ
 σιλήνην ἀγειν, ut scribit Laertius. Quod tamen frustra proposuit, cum Athenien
 sibus, menses omnes pleni κὺ τετρακονδμήμοι αgerentur. Vides, ex mente Sca
 ligeri, Solonem alios menses accuratiores tricenariis instituere vo
 luisse. Ille autem libro de mensura temporum cap. xi, ubi Plu
 tarchi locum exponit, qui Solonem instituisse perhibet, ut dies juxta
 Lunam αgerentur, atque adversariorum sententiam ac (nominatim
 Ubbo-**

Ubbonis Emmii rerum Chronologicarum lib. I. cap. de mensibus) recitaverat, qui eum de mensibus verè Lunaribus explicuerant, ita demum concludit. *Hoc est quod dicimus Emmi, & Plutarchi testimonio prosumus, Solonis tempore menses Lunares apud Athenienses in usu fuisse civili, quos um, inscitia plebis, Solon vidisset non usquequaque Luna Luminibus conformari, emendavit. Et Plutarchus de his, non triceniis mensibus loquitur. Sed illud quidem Soloni ipsi aperte in os contradicit. Nam ut ex Plutarcho, & Diogene Laert. manifestum est, prius annum Solon emendavit, quam peregrinaretur. Imo ex epistola quadam ipsius Solonis ad Cræsum scripta, quam Laertius recitat, satis liquet, nunquam, post congressum cum Cræso, Solonem Athenas fuisse reversum. Rogaverat namque ipsum Cræsus, ut se inviseret: quod post congressum Solon nunquam fecisset, qui ut Plutarchus auctor est Solonem despectui habebat, eo quod beatitudinem à divitiis se jungeret. Ante ergo congressum, hæ Cræsi literæ ad Solonem venerint; quibus ita tum Solo respondit, velle se quidem libentius in libera civitate vivere: sed cum Patria à Pisistrato occupata sit, non posse se illuc reverti. At post Pisistrati tyrannidem nunquam reversus fuit Solon, ut ex Diogene patet: ergo neque post congressum cum Solone unquam Athenas revertitur. In illo autem congressu Solo hanc anni rationem proponit, de qua nos loquimur: cum illi tamen suam emendationem proponere voluisset. Imo ut sapientes istorum temporum solebant, potius aliorum in anno vitia emendasset, quam suo exemplo confirmasset. Sed Solon narrantis solum hæc verba sunt, sed etiam probantis. Dicit enim: *ἢ δὴ ἐδελέσθαι θύτερον ἢ ἑτέων μὲν μακρότερον γίνεσθαι, ἵνα δὴ αἱ ἄραι συμβαλλομένην παρεγίνεσθαι ἐς τὸ δέον. Si vero quis alternos annos mense longiores facere voluerit, ut horæ sive termini anni debito tempori conveniant.* Vides debitum tempus Solonem vocare illud quod intercalatione acquiritur. Hoc ergo non recensentis est, sed probantis. Sed videamus quid ista hanc opinionem illos perduxerit. Refert Laertius, *ἡξιώσε τὴν Ἰθάκην αἰεὶ τὰς ἡμέρας καὶ σελήνην ἀγῆν*, docuit Athenienses dies juxta Lunam agere. Non dicit menses aut annos, sed saltem *dies illos juxta Lunam agere docuit*. Quod his verbis explicat Plutarchus: *Συνιδὼν ἢ τὴν μὲν ἀφωμαλίαν καὶ τὴν κίσησιν τὴν Σελήνης ἕτερον δομένον τῆ ἡλίου πάντως ἕτερον ἀνίστησι συμβεβηκότα, ἀλλὰ πολλάκις τὴν αὐτῆς ἡμέρας καὶ καταλαμβάνουσιν καὶ παρερχομένην τὴν ἡλίου, αὐτὴν μὲν ἕταξεν ταυτὴν εἶναι καὶ νέαν καλεῖσθαι, τὸ μὲν προσνόου μολεῖον αὐτῆς τῆ ποιομένης Μηνί, τὸ δὲ λοιπὸν ἢ δὴ τῆ ἀρχομένης προσοικῆναι ἡγέμεθα, πρῶτον δὲ εἰκοσὶν ὀρθῶς ἀκέρως Ὀμήρου λέγουσθαι, τὰ μὲν φθίνοντα Μηνὸς τὸ δὲ ἰσαμένον τὸ δὲ ἐφρεξῆς ἡμέρας Νουμηνίαν ἐκάλεισθαι, τὸ δὲ ἀπ' οἰκῶν δὲ εἰσοσθηθῆς ἀλλ' ἀφαιρῶν**

φῶν ἢ ἀγαλύων ὡς πρὸς τὰ φῶτα τῆς σελήνης ἢς ἐόραε μέχρι τελευτᾶς ὅ ἡέθμισεν
 Vox μηνός non heic *mensē* denotat, sed illam Lunæ speciem à quæ
 μηνοειδής apud Græcos appllatur, qua specie Luna primo post coitum &
 ultimo ante coitum apparet. Id enim ex sequentibus apparet, ubi ai
 Solonē priorem diei partem παυομένῳ Μηνί, posteriorem ἀρχομένῳ Μηνί
 tribuisse. Quod si verum, jam xxx die, mensis novus cæperat, adeo
 τελευτᾶς ultimus mensis non erat. Sed de Lunæ specie omnino intel
 ligendum, quam quidem priori parte diei omnino deficere, ipsamquæ
 sic Lunam veterascere, posteriori rursus augeri existimabat. Se
 quentem vero diem quo Luna primum videri solebat, Neomenia
 vocabat: Idque juxta antiquum morem. Antiqui namque, qui, ut
 dictum fuit, juxta φάσιν menses ordinabant, etiam dies mensis juxta
 φάσιν denominabant: & cum post 20 diem Luna sensibilibiter decre
 scere inciperet: non ulterius dies mensis addebant, sed detrahe
 bant. Quod etiam ab antiquissimis Græcis acceptum Latini retinuerunt,
 à quibus illud Romani acceperunt. Imo & Homerus ejus ritum
 meminit, ubi mensē distinguit in *ισάμιον* consistentem & *φθίνοντα*
 deficientem. Non ergo aliud fecit Solon quam quod antiquum mo
 rem numerandi dies juxta φάσεις sive visiones Lunæ postliminiter
 reduxit, istique mensium rationi quæ tum Athenis in usu erat appl
 licuit. Unde hoc solum ipsi apud omnes scriptores tribuitur, quo
 dies, non menses annosve, juxta Lunam numerare Athenienses do
 cuerit, hoc est ut ultimum mensis diem, (quo antiquitus Luna plan
 occultabatur; & tunc quoque in multis mensibus triceniis eider
 fiebat) ἐνην ἢ νέαν vocarent, & qui priores in mense erant usque à
 20, *ισαμένους* sive consistentes dies appellarent, reliquos deficientes, et
 quod illic Luna accrevit, heic decrevit. Sane statim post xv sive ple
 nilunium decrescere incipit Luna. Debebat ergo Solon si accuratam
 illam rationem sequi voluisset, inde deficientes dies numerare. Sed
 post xx diem, à quo subtractionem Solon incepit, manifesto decrescere
 apparet. φάσιν ergo sequebatur, adeoque ex antiquorum mentem
 qui φάσιν observabant, hæc dicta sunt. Illa ergo anni ratio quam So
 lon apud Cræsum exposuit, ipsius temporibus per Græciam in usu
 erat. Sed vitium hujus Periodi brevi innotuit, ideoque Græci Octaeterida
 ad usum suum accommodarunt. Geminus: *παχέως ἢ ὑπὸ τῆς φαι
 νομένης ἐλεγχομένης τῆς ἀληθείας, διὰ τὸ τὰς ἡμέρας καὶ τὰς μῆνας μὴ συμφωνεῖν τῆ
 σελήνης, τὰς ἢ εἰσαυτὸς μὴ σοιχεῖν τὰ ἡλίω, ὅθεν ἔζηθον Περσίδος ἥτις καὶ μὴ τὰς εἰ
 αυτὸς τὰ ἡλίω συμφωνήσει, καὶ ἢ τὰς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας τῆ σελήνης. Πρῶτον ἢ
 συνησθάντο τῆς περσίδος τῆς ὀκταετηρίδος, ἥτις περιέχει μὴ μῆνας ἐννεακονταέτηρας, ἐ*

οἷς ἰμβόλιμοι γ', ἡμέρας δ' διαχλίαις ἐνακσίαις εἴκοσι δύο, ἔτη δ' ἡ. Cum autem per
 apparentiam statim veritas deprehenderetur, eo quod dies & menses non respon-
 derent Luna; anni vero non congruerent cum Sole: Hinc querebant Perio-
 dum qua in annis responderet Soli, in mensibus vero & diebus Luna. Primam
 autem constituerunt Periodum Octaeteridis, qua continet menses quidem 99,
 in quibus intercalares menses sunt tres, dies vero 2922, & annos octo. Hanc
 Periodum ab Endymione primum monstratam ac Ludicris Olympi-
 adum applicatam, Græci ad civilem usum sic accommodarunt, ut
 menses varie ordinando novam facerent: de quibus capite sequenti.
 Erat vero Octaeteris tot præcise dierum, quot octo Solis anni. Ideo-
 que magis cum Solari quam Lunari motu conveniebat. Quippe Lu-
 nares totidem cum intercalaribus mensibus, accurate sunt dierum
 2923, hor. 12, 41'. 13". &c. Differentia diei unius & horarum 12.
 quæ in binis quidem Cyclis sive sexdecim annis tres dies constituit,
 quibus Lunæ rationes Solis vincunt. Quo vitio postea animad-
 verso, addiderunt duobus Cyclis sive annis XVI dies III. Quia vero
 hi super rationes Solis abundabant, post annos 169. mensem unum
 detraxerunt. Ita vero totam Octaeterida ordinaverant, ut alterni
 menses pleni, alterni cavi essent, quod tamen cum Luna non conve-
 nit. Superflua namque sunt præter dies 29. & horas 12. etiam mi-
 nuta 44'. 3". quæ in tribus annis dant integrum diem. Imo post XVII
 lunationes, statim dies unus ex minutiis hinc colligitur, facitq; men-
 ses duos plenos continuos. Alium ergo Cyclum introduxit Metro-
 annorum XXI. qui tamen sex horis in Solis rationibus erravit. Nam
 cum ad summum in annis XXI dies saltem 4. & horæ 18 intercalandi
 sint: ille quinque solidos dies addidit. Quod à Calippo postea ob-
 servatum, & emendatum fuit. Quamquam ne ille quidem cum Lu-
 na satis bene consentit. Quippe postea animadversum ab Hipparcho
 fuit Calippicam Periodum in annis 300. uno die à rationibus Lunæ
 aberrare. Sed istæ minutia ad Mathematicos pertinent. Quod vero
 civilem concernit usum, nescio an Calippica Periodus unquam ad-
 missa fuerit. Metro quidem suum Cyclum Enneadecaëtericum Athe-
 nis publicè dedicavit. Diodorus ad annum 1 v. Olympiadis LXXXVI.
 Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις Μέτων ὁ Παισανίου μὲν υἱὸς δεδοξασμένῳ δὲ ἐν Ἀἴγυπτῷ,
 ἐξ Ἑλλάδος δὲ ὀνομαζομένην ἐννεαδέκαετηρίδα, δὲ ἀρχὴν πινισάμειον ἐπὶ μὲν ἐν Ἀ-
 θήναις Σαρπηροειῶν τετισκιδεῖατος. Athenis vero Meton Pausanii filius ce-
 lebris Astrologus Enneadecaëterida proposuit, initium ipsius ducens à Scirrophorio-
 nis XIII. An vero idem Calippus fecerit, mihi non constat. Metonicam
 quidem rationem Astronomi, qui post Metonem floruerunt, in civi-
 tibus

eatibus proposuerunt; & juxta hanc de anni tempestatibus prædixerunt. Theo in Aratum. Οἱ δὲ καὶ Μέτωνας Ἀστρονόμους καὶ Πίνακας ἐν ταῖς πόλεσιν ἔθηκαν περὶ τοῦ τε ἡλίου περιφορῶν καὶ ἑνεκακαιδεκαετηρίδων, ὅτι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν πέντε ἔσαι χειμῶν καὶ πέντε ἔαρ. Qui vero post Metonem erant Astronomi tabulas in civitatibus posuerunt de decemnovennialibus Solis revolutionibus, quod quolibet anno talis esset hyems & tale ver. Existimo tamē illos ita Metonico Cyclo fuisse usos, ut una Calippicam emendationem admitterent, qua quatuor Cyclis Metonicis unus dies detrahebatur. De constructione autē Cycli Metonici sive decemnovennialis, hæc habet Geminius. Παρεθήρησαν ἐν τοῖς 19 ἔτεσι περὶ γενοῦ ἡμέρας ἑξακαιχίλιας καὶ ἑννακοσίας καὶ τεσσαράκοντα. μῆνας δὲ σφέ' σὺν τοῖς ἐμβολίοις. ἄροι δὲ ἐν τοῖς 19 ἔτεσι μῆνες ἐμβολίμοι ἑπτὰ καὶ ἑνὸς ἐνιαυτοῦ καθ' ἑκάστης ἡμερῶν τξξ καὶ ἑνεκακαιδεκάτην· ἐν τοῖς σλέμοσι κοίλους ἑταξάν ρ' εἰ, πλήρεις δὲ ρκ'· ὥστε μὴ ἀγαθὸν ἔνα καὶ ἑνα κοίλον καὶ πλήρη· ἀλλὰ καὶ β' πρὸς καὶ τὸ ἑξῆς πλήρεις. τὸτο δὲ ἡ φύσις ἐπὶ τῶν φαινομένων ὅπιδέχεται ὡς τ' ἡ σελήνης λόγον, ὅτι ἐν τῇ ὀκταετηρίδι ἐκ ἐνῆν. Observarunt in annis 19 contineri dies 6940, menses 235 cum intercalaribus mensibus. Aguntur autem in 19 annis menses intercalares septem: Annus igitur secundum eos fit dierum 365 1/2, in mensibus 235 cavos posuerunt 110, plenos vero 125. Itaque non agitur unus post alterum cavius & plenus, sed interdum quoque duo pleni continentur: Hoc enim natura in apparentiis admittit, ad Luna rationes: quod in Octaeteride non inerat. Postmodum explicat quomodo menses pleni & cavi ordinati sint. Finxerunt, inquit, Mathematici omnes hos 235 menses plenos esse, adeoque dierum 7050. Jam vero 110 menses debebant esse cavi sive dierum 29. Ergo 110 dies debebant toti summæ sive 7050 auferri. Quo facto remanebant dies 6940. Ut vero mensem diemque scirent, qui eximi debebat in cavo mense constituendo, diviserunt 6940 per 110, prodiit 63. Ergo post dies 63 unum diem eximebant. Unde ratio mensium hæc erat: primus & secundus pleni erant. In tertio mense quartus dies detrahebatur, & sic tertius saltem dierum 29 erat. Rursum post dies 63, unus dies demebatur, hoc est post 26 dies tertii mensis, & 30 quarti, & septem quinti, demebatur octavus quinti mensis: & sic quintus mensis dierum erat 29. Post undecim vero exemptiones non 64, sed 65 dies demebantur. Quippe 6940 per 110 divisa dant in quotiente 63 cum 10 sive 1/2. In undecim igitur exemptionibus dies abundat, qui propterea post 64 diem non post 63, erit auferendus. Peravius existimat hanc quidem rationem in calculo Mathematico locum habuisse, minime vero in mensibus illis, qui in vulgus propositi erant. Cui tamen verba Geminiini refragari videntur. εἰ δὲ ἑξαετηρίδος ἢ τετραετηρίδος διαπαντός, ἀλλ' ἢ δια

ἢ ἕξ' ἡμῶν πῆλυσου ἐξαρτίσμου λέγει. *Neque semper trigessimus dies auferitur, sed is qui post 63 dies incidit.* In aliis intercalationibus tricesimus dies demebatur mensi, & 29 dicebatur ultimus; vel si *τεταράδα* numerarent, pro *δεκάτη φθινόρο* dicebant *εννάτη*: heic vero non ita fiebat, sed quicumque post 63 dies esset is elidebatur. Et hanc mensium rationem, Astronomietiam tum cum juxta Calippicam Methodū hunc Cyclum emendaverant, retinuerunt: ut Geminus ibidem testatur. Cum vero operosa admodum & intricata hæc ratio esset, videtur vulgus in sacris administrandis, ac jure dicundo, Octaeterides priores observasse; ita tamen ut post binas Octaeterides tres annos adjicerent. Adeoque Cyclus erat Metonicus & Enneadecaëtericus, mensium vero dispositio, & intercalatio plane Octaeterica. Hæc ergo Cycli ratio erat. Volebant Græci omnes menses suos accuratissime & cum Sole & Luna convenire. Propter quod si minus convenirent, diem unum aut biduum addiderunt, vel etiam diem unum aut ad summum biduum detraxerunt. Quod de Siculis, omnibusq; Græcis, Cicero II. Actione in Verrem his verbis indicat. *Est Consuetudo Sicularum cæterorumque Græcorum, quod suos dies mensesque congruere volunt, cum Solis Lunæque ratione; ut nonnunquam si quid discrepent eximant, unum aliquem diem, aut summum biduum ex mense, quos illi ἐξαρτίσμος dies nominant: item nonnunquam uno die longiorem mensem faciunt aut biduo.* Cum igitur Græci accuratissime juxta Solis Lunæque rationes menses agere vellent, scirentque inter omnes Cyclos proxime cum cælo Enneadecaëteridem convenire, illam in usum adsumpserunt, non quidem pure Metonicam, sed à Calippo emendatam. Et cum Calippi ratio non satis accurata esset, etiam Hipparchi emendationem receperunt. Ideoque è Cyclo Metonico qui 6940 dierum erat, ejusque ultimo mense interdum, juxta emendationem Calippicam unum diem detrahebant, ut sic totus Cyclus dierum 6939 esset. Ad summum vero biduum demebant, idque juxta emendationem Hipparchi, ut sic totus Cyclus esset dierum 6938. Hoc est quod Cicero dicit, *aut summum biduum.* Quia vero una civilem rationem mensium retinere volebant, qua menses omnes præter intercalares, alternis pleni & cavi erant, ut menses & anni cum Luna in gratiam redirent, fecerunt nonnunquam mensem uno die aut biduo longiorem. Quod ita factum fuit. Anno octavo Cycli, cum Lunæ rationes uno die cum semisse Solis excederent, ad Lunæ assequendas, unum mensi ultimo diem adjecerunt; quia vero rursus octavus inde annus biduo toto à Luna deficeret, biduum adjecerunt. (pro quo antea triduum in

binis Octaeteridibus adjicere solebant, sed quia nunc unus prior Octaeteridi accesserat, ergo in posteriori saltem biduum addi debebat.) Hæc ergo totius Cycli Græcanici ratio fuisse videtur. Primo omnes menses erant alternis 29, alternis 30 dierum, per annos 19 hoc est menses præcise 114 pleni, & totidem cavi. Tum anno tertio, sexto, octavo, undecimo, decimoquarto, decimosexto, & decimonono mensis unus intercalabatur dierum 30. Præterea, cum octavo anno rationes Lunæ uno die tardiores erant, mensem intercalare qui antea triginta dierum erat uno die majorem fecerunt. Et quia rursus decimosexto anno menses tales biduo à Luna aberrabant, illud addiderunt, mensemque intercalarem 32 dierum constituerunt. Idem 19 anno faciebant. Maxima quippe diei 31 pars transiverat antequam Syzygia media fieret. Ita primus Cyclus erat dierum 6940. Alter vero eadem ratione se habebat, nisi quod ultimo anni mensi dies unus detractus sit (Iam enim Cycli rationes, Lunæ, integro die excedebant.) Quod ipsum alternis in Cyclis factum fuit. Ubi autem propter neglectum scrupulorum, dies unus accreverat (quod Hipparchus in 16. Cyclis Metonicis contingere demonstravit) unum diem detraxerunt. Et cum Cyclo 16. ordinarius dies auferretur, & alter extra ordinem, propter causam jam dictam: duo ergo dies tum demebantur. Atque ita Græci juxta Solem Lunamque menses exigebant, ut si quid discreparet, nonnumquam eximerent unum aliquem diem, aut ad summum biduum ex mense, item nonnumquam uno die longiorem facerent mensem aut biduo. Methodus ergo mensium & annorum Græcorum eadem fere est, quæ mensium Lunæ, in Octaeteride. Qui tamen & mediorum motuum calculo quam proxime conveniunt, sicut ex Ptolomæo patet. ibi namque Olympiadis XCII. anno 11. Posideone & Scirrophorione Luna deficit, & rursus sequenti anno Posideone: quod de pleniluniis illorum mensium intelligi debet. Quamvis vero emendatioribus annorum Cycli propositi essent, in usum tamen à vulgo sero sunt recepti, qui tricenariis mensibus utpote simplicioribus pertinacius adhærescebant. Atque ex horum mente loquitur Hippocrates. lib. *περὶ σαρκῶν*. ubi calculum ita instituit. *Τὸ παιδίον ἐπτάμηνον γίνεται γινόμενον λόγῳ γέννηται, καὶ ζῆ καὶ λόγον ἔχει τοῦτον καὶ αἰθμόν ἀτρεκέα εἰς τὰς ἐβδομάδας. Ὁκτάμηνον δὲ γινόμενον ἔδον βιοῖ πάποτε. ἐνέα δὲ μηνῶν, καὶ δέκα ἡμερέων γίνεται, καὶ ζῆ καὶ ἔχει δὲ αἰθμόν ἀτρεκέα εἰς τὰς ἐβδομάδας. Τέσσαρες δεκάδες ἐβδομάδων ἡμέραι εἰσὶ δυνάσαι ὀρθήκοντα, ἐς τὴν δὲ δεκάδα τῆς ἐβδομάδων ἐβδομήκοντα ἡμέραι. Ἐχει δὲ καὶ τὸ ἐπτάμηνον γινόμενον τρεῖς δεκάδας ἐβδομάδων. ἐς τὴν δὲ δεκάδα ἑκάστην ἐβδο-*

μήκοστα ἡμέρας. Τρεῖς δεκάδες ἢ εβδομάδων αἰ σύμπασι δέτα ἢ δημοσίαι. Puer septimo mense natus certa ratione in lucem prodiit & vitalis est, cum is rationem & numerum exacte ad hebdomadas respondentem habeat. Octavo autem mense natus nullus unquam vixit. Novem autem mensium & dierum decem foetus editur & vitalis est, numerumque ad hebdomadas exacte respondentem habet. Quatuor nempe decades hebdomadarum dies sunt ducenti & octoginta. Hebdomadarum autem decuriam dies septuaginta constituunt. At septimo mense editus partus, tres hebdomadarum decurias obtinet, & ad unamquamque decuriam dies concurrunt septuaginta. Tres itaque hebdomadarum decuria in totum dies ducentos & decem faciunt. Causam dat Hippocrates cur octavo mense nati non vivant; septimo autem & decimo die post nonum mensem nati rectè valeant: quia illic septenarius non expletur, heic expletur. Septem namque menses sunt dies 210, qui hebdomades dant 30: menses vero novem cum diebus decem faciunt dies 280. qui per septem divisi dant hebdomades 40. At si ablati decem diebus, residuos 270, in novem menses; aut 210, in septem diviseris: habebit quilibet mensis dies 30. Hæc ex usu vulgi dicta sunt. Ipse enim Hippocrates satis noverat, 29 diebus & dimidio & c. mensem absolvi. Lib. de partu septimestri: Ἐξήκοντα μῆσις δέουσι ἡμέρας ἐγγύτατα δύο μῆνες ἐπιτελεῖν. Sexaginta namque diebus uno dempto fere duo menses constant. Si quinquaginta novem dies fere duos menses faciunt, ergo 29. dies cum horis 12. fere mensem constituunt. Sed non à vulgo solum, sed etiam ab iis qui sacris præerant, Athenis peccatum fuit, etiam postquam Meto suum Cyclum ediderat: quod Aristophanes ἐν Νεφέλαις notat, ubi Lunam ita introducit querentem.

Ἄλλὰ' εἰ δρᾶν φησὶν ὑμᾶς, κέκ' ἀγειν τὰς ἡμέρας

Ὅ' ὄδ' ἐν ὀρθῶς, ἀλλ' ἀνωτὶ ἢ κάτω κυδοιδοσῶν.

Alia vos bene facere (Luna) dicit, at' nullos recte dies

Transigere, sed hic sursum atque deorsum confundere omnia.

Vide locum integrum. Videntur ergo Athenienses & tunc annum 360 dierum usurpasse. Nam & postea temporibus Aristotelis & Demetrii Phalerei illa mensium atque annorum ratio in usu erat. Is enim lib. vi. hist. Anim. cap. xx. quintam partem anni 72 dies vocat. Ἐνιαυτῷ κυνῶν τίκτεσι πέμπτον μέρος ἐνιαυτοῦ, τετάρτην ἡμέρας ἐβδομήκοντα ἢ δύο. Quædam canum quinta parte anni uterum gerunt, hoc est diebus 72. Et rursum: Κύβη ἢ ἡ μὲ Λακωνικῇ ἕκτον μέρος τῷ ἐνιαυτῷ, τὸτο ἢ ἔστιν ἡμέρας ἐξήκοντα. Laconica uterum gerit sexta parte anni, hoc est sexaginta diebus. Si 72 dies dant quintam, & sexaginta sextam partem anni, ergo integer annus erit dierum 360 præcise. Scio quid responderi solet de anno Solari:

At id plane frivolum est. Annus namque Solaris, juxta Athenienses, habebat dies 365, cujus quinta pars 73 dies, non 72. De Demetrio Phalereo, qui post Aristotelem floruit, hæc notat Plinius. Lib. xxxv. cap. vi. *Nullique arbitror plures statuas dicatas, quam Phalereo Demetrio Athenis, siquidem cccclx statuere, quas mox laceraverunt nondum anno hoc numerum dierum excedente.* Idem refert Laertius in ejus vita, *ὅτι εἰκοὴ ἡξιάθει χαλκῶν ἐξήκοντα πρὸς τοῖς τετρακοσίαις.* Et statuis æreis honoratus est *centis sexaginta.* At doctissimus Togatorum Varro idemque antiquitatis Græcorum peritissimus, apud Nonium dicit, Demetrium Phalereum tot statuas adeptum fuisse quot lucas habet annus absolutus.

Hic Demetrius taneus tot aptu est

Quot lucis habet annus absolutus.

Ergo & tum, post tot emendationes ac Cyclos, menses tricenarii & nique 360 dierum apud Athenienses in usu erant. Et tandem cum jam menses Solares sive Julianos receperant, hanc anni rationem per Lunari habebant, juxta quam sacra sua celebrarunt. Neque enim sacra Græcorum rite nisi juxta Lunam celebrari poterant, ut ex oraculo cuius Geminus meminit manifestum est. Inter alia vero Græcorum sacra etiam Leontica erant, de quibus ita Porphyrius in antro Nymphæarum *Ὅταν ᾖ ἐν τοῖς τὰ Λεοντικά μνημένοις εἰς τὰς χεῖρας ἀνθ' ὕδατος μέλι νίφου ἐγγέωσι, καὶ σαρκὸς ἔχειν τὰς χεῖρας προσγγίλῃσιν ἀπὸ πωπῶν λυπηρῶν ἢ βλαπτικῶν μωρῶν.* Quando igitur iis qui Leonticis sacris initiati sunt, mel pro aqua fundunt, ut lavent, indicant illos debere manus ab omni pravitate, noxa & immunditie puras habere. Hæc ergo festivitas una ex maximè solemnibus Græciæ erat, quæ nunquam recte juxta oraculum & Græcorum opinionem celebrari poterat, nisi juxta Lunam. Inter utramque ergo festivitatem annus præcisè Lunaris intercedere debebat, si non accuratus, at talis saltem qui à Græcis pro Lunari haberetur. Super vero duæ inscriptiones Antiquæ quæ tempus Leonticorum celebratorum indicant. Prior convenit anno Per-Jul. 5071, Christi 358. Altera anno sequenti, sicut ex Coss. nominibus Datiani & Cerealis, quæ anno 358 Christi, Eusebii & Hippatii, (vel ut Quadratarius vocat Lippatii) qui anno 359 conveniunt, patet.

DATIANO. ET. CEREALE. CONS.

NONIUS. VICTOR. OLYMPIUS. V.C.P.P.

ET. AURELIUS. VICTOR. AUGENTIUS. V. C.

P. TRADIDERUNT. LEONTICA

XVI. KAL. APRIL. FELIC.

A L I A.

EUSEBIO. LIPPATIO. CONS
 NONIUS. VICTOR. OLYMPIUS. V.C.ET
 AURELIUS. VICTOR. AUGENTIUS. V.C.
 P. TRADIDERUNT. LEONTICA. IV. IDUS
 MARTIAS. FEL

Inter xvi. Cal. Aprilis hoc est xvi i. Martii & iv. Idus Martias, five
 xi Martii, dies sunt præcise 360: qui pro anno Lunari istis tempo-
 ribus habitus fuerit. Ex his omnibus manifestum est, populum Athe-
 nensem, quamvis accuratior mensium lunarium ratio publicè pro-
 posita esset, pertinaciter tamen antiquæ illi adhæsisse, quæ omnes
 menses tricenarios ipsumque annum c c c l x dierum constitueret.
 Quidem non me latet, plurimos Athenis doctos homines fuisse, qui
 istius noverant: sed apud varium illud ac multorum capitum animal
 rebem parum proficiebant. Athenis enim id verè obtinuit, quod
 Græcis olim respondebat Anacharsis, *ὅτι λέγουσι μὲν οἱ σοφοὶ πρὸς Ἑλ-
 λην, χρίνεσι ὃ οἱ ἀμαθεῖς.* Apud Græcos quidem Sapientes proponunt, iudicant
 pro stulti & indocti. Ideoque in aliis Græciæ locis, ubi vel Monarchia
 ceternebat, sicut in Macedonia, vel Aristocratia, sicut in aliis Græciæ ci-
 vitatibus, celerius emendatio anni admessa fuit. Equidè conantur Viri
 didiquaq; Doctissimi totam hanc de anno æquabili Atheniensium opi-
 nionem variis argumentis destruere. Plurima enim scriptorum testimonia
 aducunt, ex quibus diversam anni rationem demonstrare satagunt.
 Io namque Allatius cap. xi. de mensura temporum plurima, tam
 antiquis, quam recentioribus scriptoribus, loca congestit, ex qui-
 bus demonstrare conatur, Græcos mensibus alternis plenis & cavis
 fuisse usos. Sed si duo observaveris, totus iste apparatus concidit. Pri-
 mum, plures in Græcia fuisse Respublicas, quæ non omnes eadem
 anni ratione sunt usæ: eas quidem ubi aut Docti Imperabant, aut
 Imperatores Docti erant Doctorumve consilia sequebantur, veram
 & emendatam Lunaris anni rationem habuisse; ubi verò Docti pro-
 pugnabant, vulgus & indocti iudicabant, aliam rationem fuisse. Alterum,
 diversissima tempora esse distinguenda. Quæ enim temporibus Ga-
 lli conveniunt, ea ad tempora Solonis accommodari non possunt.
 Maxima enim in anno mutatio interea fieri poterat, & vere etiam
 facta fuit. Equidem semper Græcis propositum fuit, annos menses-
 que juxta Solis & Lunæ motus agere. Sed antiqui cum existimarent
 3 diebus unam lunationem absolvi, istud tempus mensem voca-
 runt.

runt. Atque ex talibus xxi . mensibus annum cccclx dierum con-
 struxerunt. Sed brevi post Astrologi deprehenderunt, mensem
 plus habere quam dies xxix & semissem, quod Doctis statim pers-
 sum fuit, qui etiam, cum accuratius loquerentur aut scriberent, e-
 rationem sequebantur: sicut ex Hippocrate, Thucydide aliisque sc-
 ptoribus patet. Indocti vero illud percipere, vel non poterant, et
 non volebant. Unde Galenus lib. iii . de diebus decretoriis cap. i .
 Οἱ πρὸς ὁ μνησιῶν ἡρόν ἔ τελέως τεράκοντά ἐσαν ἡμερῶν ἀλλ ἡμὸς ὑπερ, καὶ τὴν
 περισοδίαι μᾶλλον ἡμέρας, ἢ ἡμῶν ἔχω μὲν ἀποδέδεικται δὲ ἐνδοξοῦ ὅλα βιβλία. γινώσκοντες
 ἡδὴ καὶ τοῖς Ἰδιώταις ἡρόν ἀπασιν ὡς ἔστι μνησῶν ὁ μὲν ἔπερ ὁ μὲν κυλλὸς
 αὐτῶν ὄνομα ζόμεν ἑνεία καὶ εἴκοσι ἡμερῶν ἔσαν, ὁ δὲ ἔπερ ὁ πλείρης τεράκοντα.
 Vides de suis temporibus, quibus jam tot seculis menses pleni-
 cavi in usu fuerant, Galenum minus audacter loqui. *Et nunc* *per*
omnibus Idiotis constat mensem cadum xxix dierum esse. Dicit nunc, ne-
 pe post Hipparchi scriptum editum, in quo hoc demonstraverat;
fere, neque ergo omnes Idiorum tum quidem illud noverant. Quod
 ergo de prioribus Idiotis censes, qui tot seculis ante Galenum, in
 & ipsum Hipparchum vixerant? credisne illos statim admisisse? In-
 si tu illud tibi persuades, ego tamen illud negabo & pernegabo, id
 ea de causa, quia optimi Scriptores testantur, Cleobuli Solonis, Hip-
 pocratis, Aristotelis & Demetrii Phalerei temporibus annum ccc
 dierum in usu fuisse. Nec ullus scriptor adduci potest, qui hæc ne-
 gabit. Sed Leo Allatius existimat ista de anno Solari explicari deb-
 re. Græci enim juxta Lunam menses, juxta Solem annos agebant.
 Quod ita explicat cap. xiv . *Fuit ergo Græcorum annus duodecim mensium*
qui menses Lunares erant, dierum tamen cccclxv . cum quadrante. Hoc cum
 multi non intellexissent, in varias absurdasque sententias versi sunt. Et post
 statim: *Mensibus quippe Lunaribus in civilibus negotiis utebantur, anno So-*
lari. Nemo sane est, ex iis saltem, qui aliquid his in literis norunt, qui
 non cognitum sit Græcos anni Solaris rationem habuisse. Sed vero an-
 num Civilem Græcorum Solarem fuisse, id ego nunquam percipere
 possum. Dubium non est quin prima Hecatombæonis annus Athenien-
 sium civilis semper cæperit. At constituatur Neomenia Hecatombæonis
 anno quodam in xvi . Julii, ergo inde annus Atticus incipit. Anno sequenti
 Neomenia Hecatombæonis incidet in v . Julii, quo Hecatombæon rursus
 cæpit, sed annus ex mente Allatii a hæc dies xxi . durat, ergo xxi .
 Hecatombæonis incipiet annus alter & rursus sequenti anno xxii .
 Ergo annus Atheniensium civilis qui à prima Hecatombæonis semper incipiebat, à xxi . & xxii .
 inc

incipiet, quæ sunt αἰούσατα. Sed audiamus Geminum, optimum scriptorem, qui ita de Octaeteride Græcorum disputat. Ἐπεὶ ἔν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ παρὰ τὸ ἥλιον ὑπερέμειν ἡμέρας ἰα΄, φανερόν ὅτι ἐν τοῖς ἢ ἔττισιν ὑπερήσομαν παρὰ τὸ ἥλιον ἡμέρας ἐννεηκόσια αἴτερ εἰσὶ μῆνες γ΄. δι’ ἣν αἰτίαν καθ’ ἑκάστην ὀκταετηρίδα τρεῖς ἄρον μῆνες ἐμβόλιμοι ἵνα τὸ καθ’ ἑκάστην ἐνιαυτὸν γινόμενον ἑλλειμμα πρὸς τὸ ἥλιον ἀνασφαρωθῆ, καὶ πάλιν ἐξ ἄρ’ ἡμερῶν διελεθόντων ἧς ἢ ἑξῆς συμφωνῶσιν αἰ εἰς τὰς πρὸς τὰς αὐτὰς ἡμέρας. Cum ergo in anno deficiamus à Sole diebus 11. & manifestum est, quod in octo annis deficiemus diebus 90. propter quod octo annis tres menses aguntur intercalares, ut defectus qui fit singulis annis à Sole repletur, & rursus à principio cum octo anni fuerint elapsi, festa congruant ad easdem anni tempestates. Quid clarius dici poterat? De anno Civili loquitur, quod manifestum est. At dicit illum uno in anno deficere à Sole diebus 11. ergo Lunaris erat, non Solaris. Sed in re manifesta pluribus verbis, uti supervacaneum est. Ex Platone & Hippocrate locum unum aut alterum adducit, qui annum à Sole dependere dicunt, & annum 365 diebus absolvi, quod nemo negat. Nec tamen ideo de civili anno loquuntur. Manifestum ergo est Græcos esse semper annos Lunares observasse, si non accuratos, at tales saltem, quales pro Lunaribus habebant. Unde exceptio illa de annis Solaribus tota corruit. Hippocrates lib. de carnibus ad finem. Ἐστὶ καὶ ἄλλο σημεῖον τῆς ὀδόντας οἱ παῖδες ἐπτα ἔτεων διελεθόντων πληρῶσιν καὶ ἐν ἐπτα ἔτεσιν. Ἐστὶ δὲ λόγος καὶ ἀεθμῶ ἀτρεκέως ἐβδομάδεις ἐξήκοντα καὶ τριηκόσαιο. Est vero & aliud argumentum. Pueri sapius, septimo anno exacto, dentes explent. Et septem annos pleno & iusto numero exacte trecentæ & sexaginta hebdomades conficiunt. Septem anni solares faciunt hebdomades trecentas sexaginta quinque, at vero Hippocrati saltem faciunt trecentas sexaginta. Differentia in quovis anno dierum quinque. Ergo annus vulgaris ac civilis tot dierum tunc erat. Quid clarius dici poterat? Sane cui hæc non sufficiunt, illi nihil satis esse potest. Plura quidem de his dici & poterant & debebant; sed cum hic discursus propter aliud institutus sit, vereor ne nimius sim. Et forte alibi volente Deo melius & commodius hæc tractari possunt. Certum ergo est vulgus Græcorum ac præcipue Atheniensium sero accuratam anni rationem recepisse, ac diutissime æqualibus mensibus adhæsisse. Etiam tum, cum accurata illa, in sacris, ac jure dicundo demum recepta fuerat, (quod Ulpianus in præfatione καθ’ Ἀνδροτίων & indicat) suum tamen institutum longo tempore retinuit. Nec tamen illum intercalandi morem posterioribus temporibus mansisse arbitror, cujus Solon meminit. Qualem tamen habuerint, ego me ingenue nescire

fateor. Nam Tetraeterides Scaligeri, cæteraque ejus generis maximam partem conficta esse videntur. Pollicitus quidem alicubi est summus Vir Claudius Salmasius aliquid se de his editurum, nondum tamen in lucem emissum est, quod ego sciam. Potuissent quidem illi, juxta simplicissimam rationem, Cyclo annorum 40 uti, qui quidem ex binis Cyclis minoribus conficeretur, uno annorum 23, altero 17, quorum hic ab anno bissextili inciperet, ac finiretur, ille ab anno primo post bissextilem. Et in primo quidem Cyclo quater intercalaretur mensis integer x x x dierum, anno nempe 6. 12. 18. & 23. in altero autem ter, anno nempe 6. 12. 17. & tum Cyclos absolutus esset. Aut simplicius sine Cyclo. Cum anni Cardinem sive solstitium haberent cognitum, à quo Athenienses annos suos inchoabant, observare poterant, si annus xxx dies aut ultra ante Solstitium terminaretur, & tum mensẽm adjicere. Sane quamvis nihil temere asseverare velim, hæc tamen ratio certissima videtur. Quivis tamen suo sensu gaudeat.

Menses Atheniensium quod attinet sunt illi, sicut in anno lunari fieri amat, numero x i i. quorum nomina in laterculo adjuncto habes. Equidem non me fugit de ordine à doctis Viris disputari. Sed mihi Petavii opinio maxime probabilis videtur. Qui vero probationes atque argumenta, quæ utrinque adducuntur, examinare volet, legat Theodorum Gazam lib. de Mensibus cap. 111. seq. Jos. Scaligerum lib. 1. de emend. temp. tit. de mensibus Atticis, Dionys. Petavium Doct. Temp. lib. 1. cap. x. xi. & in Auctar. lib. v 1. cap. 1 1. seq. Cl. Salmasium Plin. Exerc. pag. 113. 181. &c. Ordinem dierum sive numerationem in mense

quod concernit, priores decem dies juxta ordinem numerabantur, & ita appellabantur, *primus instantis*, *secundus instantis*, &c. reliqui, *primus post decimum*, *secundus post decimum*, usque ad viceesimum sive εικάστῃ. Tum inverso ordine, sicut apud Romanos in Calendis, ita etiam numerabatur *decimus deficientis*, *nonus deficientis*, & sic ad ultimum diem, qui ἐνὲν καὶ νέῃα *vetus* ἢ *nova* dictus fuit. Scholiastes Aristophanis in Nubibus: Οὗτος ἢ ἠέθμην οἱ Ἀθηναῖοι ταῖς μὲν ἀπὸ Νημυνίας ὁμοίως ἡμῖν λέγοντες, πρῶτη ἰσαμῖνε, δευτέρῃ ἰσαμῖνε, μιάχει τῆς δεκάς. Μεθ' ἣν πρῶτην δὲπὶ δέκα, εἶτα δευτέρῃ δὲπὶ δέκα καὶ ἐξῆς ἄχει εἰκοσῆς, ἢ αὐτῇ καὶ εἰκάς. Μεθ' ἣν ἐνδεκάτην φθίνοντ' ἢ δέκατην ἢ ἐνάτην ἢ ὀγδῶλε, ὡς ἔτυχεν ἔχων ὁ μῆν. καὶ ἐξῆς αἶα.

ἀναλύνοντες μέχρι δευτέρας. Οὕτω γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἠεῖθμεν ἢ προσθέντες ἀλλ' ἀφαίρωντες καὶ ἀναλύνοντες μέχρι τετακίδ Θ, Σόλων Θ ἠγιστα μὲν τὸ ἴ Σελήνης φῶτα ἔπο μείζονα. Μετὰ δὲ δευτέρον ἀκτέον ἔην, τετέον ἢ τελευταίαν τῆς Μηνὸς ἡμέρον. Sic verò numerarunt Athenienses, eos quidem, qui à Neomenia usque ad decimum sunt, dies vocantes primam mensis instantis, secundam instantis. Post decimum reliquos vocabant primam post decimam, secundam post decimam, & sic usque ad viceesimam, quam icada vocarunt. Post illam prima erat undecima, aut decima, aut nona aut octava mensis desinentis, pro quantitate mensis, & sic decresebat numerus usque ad secundam. Sic enim Athenienses numerant non apponentes, sed detrahentes, idque quia Solon existimavit lumen luna ita imminui, usque ad xxx, quam Veterem & Novam vocant, quæ est mensis ultima. Erant vero omnes hi menses in anno populari, ut & antiquo xxx dierum: in Lunari autem civili alterni dierum xxx, alterini xxxix. Epocham Attici anni quod concernit, videntur Athenienses antiquitus à Posideone sive bruma annum inchoasse. Quippe Posideon intercalaris erat; & si quando ὠρέων ἔνεκεν, ut ait Solon, annum xiiii. mensium faciebant, Posideon erat geminus, quorum prior ad differentiam ὠπρ Θ vocabatur, alter δεύτερ Θ. Paret hoc ex Ptolomæo; qui lib. iv. cap. ult. refert Lunam defecisse anno Nabonnazaru c c clxvi i, θάβις, Ἀρχοντ Θ Ἀθήνησιν Εὐάνδρ, μινὸς Ποσειδῶν Θ δευτέρη. Thot xvi. Pratore Athenis Evandro, mense Posideone priore. Verisimile autem est, inde illos annum inchoasse, ubi mensis intercalaris esset. Naturæ enim maxime convenit in fine anni intercalare. Postea vero à Solstitio æstivo annum Athenienses inchoabant: Simplicius lib. v. commen. in Phys. Arist. Ἀς δὲ ἡμεῖς πειόμεθα ἀφ' ἧς ἐνιαυτὸ μὲν δεῖ τροπὰς ὡς Ἀθηναῖοι ἢ μεταπωεινὰς ὡς δεῖ τῶν καλυμμένων Ἀσίαν, ἢ δεῖ χειμερινὰς ὡς Ρωμαῖοι, ἢ δεῖ ἰαενὰς ὡς Ἄγρες καὶ Δαμασκηνοὶ. Quæ vero à nobis statuuntur initia, anni quidem circa solstitium æstivum apud Athenienses, vel circa æquinoctium autumnale, velut in Asia modo sic dicta, vel circa brumam quod Romanis, vel denique ineunte vere, quod Arabibus & Damascenis in usu est. Atque inde Mero annum suum exorsus est, teste Festo Avieno in A rateis;

Sed primæva Meton exordia sumpsit ab anno

Torreret rutilo cum Phœbus sidere Cancrum.

Solstitium igitur æstivum terminus erat, quem Plenilunium Hecatombæonis sive primi mensis Attici nunquam anticipare debebat. Quod enim Scaliger affirmat Neomoniam Hecatombæonis ante Solstitium nunquam incidisse, id ex Ptolomæo refutatur, ut Petavio lib. i. Doct temp. cap. xii, demonstratum est. Quippe anno XLVII

Periodi Calippicæ, qui est P. Jul. 4431. Athyr xxix. Anni Nabonnasæ cccclv, confertur à Ptolomæo lib. vii. cap. 111. cum Antheſterionis viii. Primus ergo dies Antheſterionis convenit cum xxii. Athyr. qui illo anno erat xxii. Januarii Juliani. Si ergo Neomenia Antheſterionis incidit in xxii. Januarii, ergo Hecatombæon anni ſequentis inibit à xix. Junii Juliani vii dies ante *ἡρότης*. Neq; enim verum eſt, quod Scalliger affirmat, Calippum pro Poſideone intercaſſe Scirrhophorionem, quod exinde probare fatagit, quia inter Neomeniam Antheſterionis ſive xxii. Januarii & Pyanepſionis anni ſequentis xlviij. Calippici. quæ convenit cum xv. Octobris, intercedant dies 266. h. e. menſes Lunares ix. Sed fallitur quod in Menſiũ Articorum Catalogo Pyanepſionem Mæmaſterioni præmittat, quod Petavio l. i. Doct. Temp. c. x. & xi. & lib. vi. Auſtarii c. 3. & 4. demonſtratũ eſt. Satis igitur conſtat, id unũ in civili ac Lunari Athenienſium anno fuiſſe obſervatum, ne Plenilunium Hecatombæonis Solſtitium anteverteret. Sed de Solſtitio magna nunc oritur cõtroverſia. Quæritur enim quis dies in anno Juliano ab Athenienſibus pro Solſtitali ſit habitus? Etenim in cardinibus anni conſtituendis, mira apud antiquos diverſitas occurrit. Alii enim in duodecimis ſignorum partibus Solſtitia & æquinoctia fieri putarunt alii in octavis, nonnulli in ſextis, quartis, ſecundis, & deniq; Astrologi accuratiores in primis. Hujus diverſitatis hæc cauſa fuiſſe videtur. Ægyptii ut Firmicus ait primi mortalium cœlum in duodecim æquales partes diviſerunt. In clepſydram namq; tantum aquæ indiderunt, quantum uno cœli circumactu deſtillaret. Hanc in duodecim partes diviſerunt; & juxta hujus fluxum, Univerſum. Obſervabant namque ſtellam quandam notabilem ac ſplendidam, qua oriente aquam fluere permiferunt: quæ ubi defluxiſſet, aliam lucidam notabant, quæ ruruſum Horizontem tangeret: & ruruſum aliam: uſquedum cœlum univerſum in duodecim æquales partes fuit diſtributum. Partes has eo quod certis quibusdam aſteriſmis notabantur ſigna vocabant, quorum quodlibet in partes æquales triginta diviſerunt. Animadverſum inde fuit Solem, circa medietatem duorum ex his ſignorum, æqualem, circa medietatem vero aliorum duorum, nunc maximum, nunc minimum diem facere. In mediis ergo ſignis hoc eſt xv aut xvi gradibus, æquinoctia & Solſtitia contingere proditum fuit. Sed cum Sphæra octava ab occaſu verſus ortum ſenſim tendat, ac 72 annis gradum unum abſolvat, factum fuit, ut cardines qui antea xv. partibus convenerant, in xii hærerent, & poſtea in viii, vi. iv. ii. & denique in primis. Præterea, cum Astrologi animad-

verterent signa, quæ circa Zodiacum constituerant, non in æquales partes Zodiacum distinguere, sed quædam totum suum locum partemque alterius occupare, quædam vix dimidio spacio æqualia esse: Zodiacum in partes æquales duodecim distribuerunt, quæ etiam ζώδια vocarunt. Geminus cap. 1. Διχῶς ἢ λέγε(ζώδιον καθ' ἕνα μὲν τὸ τρίτον τὸ δωδεκαίον μέρϑ τὸ ζωδιακὸν κύκλῳ ὅστι διασημαίη τόπος ἢ ἄστροις ἢ σημείοις ἄροειζόμενον· καθ' ἕτερον ἢ τὸ ἐν τῷ ἄστέρων εἰδωλοπιπινημένον καὶ ὁμοιοτάτα καὶ ἴσον τῷ ἄστέρων. Τὰ μὲν ἔν δωδεκατημίβεια ἴσα ὄσι καὶ τὸ μέγεϑ· διηρη(ζώδιον) καὶ ὁ τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ εἰς β' μέρη ἴσα. τὰ ἢ κατισσευσμένα ζώδια ἔτι ἴσα ὄσι καὶ τὸ μέγεϑ, ἔτι ἐξ ἴσων ἄστέρων συνέστηκαν, ἔτι πάντα ἐκπληροῖ τὸς ἰδίους τόπους τῷ δωδεκατημοσίαν, ἀλλ' ἂ μὲν ἐν εἰπέι, καθάπερ ὁ Καρκίνϑ, μικρὸν ἢ λίγον ἐπέχει τὸ ἰδίῳ τόπῳ, ἂ ἢ ὑπερίπτει, καὶ μέρη πνὰ τῷ φηνηγμένον καὶ τῷ ἐπιμέρον ζωδίων ἐπλαμβάνει, καθάπερ ὁ λέων. Dicitur signum duobus modis: uno secundum quem est duodecima pars Zodiaci: quæ est intervallum quoddam locale, quod vel stellis vel punctis determinatur: altero secundum quem est constellatio quadam ex pluribus stellis composita, secundum similitudinem & situm stellarum. Dodecatemoria igitur, quoad magnitudinem inter se sunt æqualia, eo quod Zodiacus in duodecim partes æquales est divisus: at signa, quæ ex fixis stellis sunt composita, neque inter se sunt æqualia, quoad magnitudinem, neque ex æqualibus stellis sunt composita, neque explent propria spatia dodecatemiorum, sed quædam ab huiusmodi expletione deficiunt, ut cancer; (parvum enim spacium sui proprii loci occupat) quadam vero ultra sua propria loca extenduntur, & partes quasdam precedentium & sequentium signorum occupant, ut Leo. Horum ergo hæc differentia est, quod priora sive stellata signa semper in consequentia procedant: posteriora vero semper in eodem cæli loco maneant, & fixa sint. Et in primo quidem gradu fixi huius arietis, semper verum æquinoctium contingit, sicut in primo cancri solstitium, & rursus æquinoctium initio Libræ, & bruma initio Capricorni. Quamvis igitur asterismus arietis ab æquinoctiali puncto integris 27 gradibus distet: recte tamen Mathematici dicunt, initio arietis æquinoctium verum contingere. Nam & Hipparchi temporibus arietis asterismus sive Signum tres ab æquinoctiali sectione gradus in consequentia progressum fecerat: & tamen initio Arietis æquinoctium fieri recte prodidit. Hanc differentiam cum alii non satis perciperent, omnia confuderunt. Nam cum audirent, Solstitiali, aut æquinoctiali die Solem primum Arietis aut Cancri gradum occupare, Solstitiaque & æquinoctia in viii signorum partibus confici, existimarunt id de iisdem signis esse intelligendum; nec inter fixa signa & asterismos distinxerunt. Quo ergo die audierant Solem primum

Cancris occupare, illi dies v i i addiderunt, eo quod scirent solet quovis die integrum fere gradum conficere, diemque octavum Solstitium aut æquinoctium constituerunt. Sic ergo cum temporibus Herculis Alcumenæ (qui 442 ante Iphirum annis, hoc est Per Jul. 3496. Olympicum certamen celebraverat, ut vetus apud Clementem Chronologus lib. 1. Strom. testatur) in Ægypto observaverant, priorem lucidissimarum in cancro stellarum asellum nempe boreum, octo ab interfectione solstitiali gradibus distare; prodierunt in octava cancro parte solstitium contingere. Ad annum namque P. Jul. 3496. Asellus boreus (cujus longitudo ad annum Christi completum 1600 à Tychone nostro constituta fuit in 1 grad. 56' Leonis) erat in 23 grad. 28' Geminorum. Et cum, ut Firmicus testatur Ægyptii juxta lucidissimas stellas signa in cælo ordinaverint, nullæ que in toto signo Cancris asellis sint lucidiores, (omnes enim 6. au 5. ad summum magnitudinis sunt: aselli vero quartæ) verisimile est Ægyptios à priori harum Cancris signum inchoasse. Unde & in octavam signi hujus partem *τομα* incidebant. Id cum Græci ab Ægyptiis acceperant, tenacissime id ipsum retinebant. Et quanquam aselli post quingentos & plus annos in ipsa interfectione hærebant, hi tamen stellarum motu nondum cognito, de aliis stellis antiquos locutos fuisse rati, ab iis Cancris signum auspicabantur, quæ octo ab interfectione gradibus distarent. De Eudoxo & Metone testatur Columella lib. ix. cap. xiv. eos in octavis partibus signorum cardines constituisse. *Nec me fallit inquit Hipparchi ratio, quæ docet solstitia & æquinoctia, non octavis, sed primis partibus signorum confici. Verum in hac ruris disciplina sequor nunc Eudoxi & Metonis antiquorumque fastos Astrologorum; qui sunt aptati publicis sacrificiis, quia & notior est ista vetus agricolis concepta opinio.* Sane nec Meto nec Eudoxus cardines in octavis partibus constituerunt. Meto namque cum Euctemone observarunt Solstitium anno iv. Olympiadis Lxxxvi A pfeude Athenis Prætoris, Phamenoth xxi. hoc est in anno Nabonnassari cccxvi Junii 27. ut Diodorus & Ptolemæus testantur. Quo etiam die juxta Tabulas Prutenicas primum cancro ingressus fuit. Contigit namque Solstitium 27 Junii, hora post med. noctem 8.34. Vide Buntingum ad hunc annum. Ergo Metoni & Euctemoni Solstitium non in octava, sed prima signi parte contigit. Quod ipsum ex Gemino patet. Apud illum namque in primis Libræ & Capricorni partibus Euctemoni æquinoctium autumnale & Solstitium hybernum perficiuntur. Contra Eudoxo apud eundem, neque in primis, neque in octavis partibus cardines constituuntur, sed

vel in quartis, vel in sextis. Ad quartum namque diem Capricorni
 hæc notat Geminus. *Εὐδόξῳ τροπαὶ γίνεσθαι, Eudoxo conversiones hyber-*
nae, & rursus ad 6 diem Arietis. Εὐδόξῳ ἰσημερία. Eudoxo æquinoctium.
 Quod ergo de Hipparcho refert Columella, ipsum docuisse, solstitia
 in primis signorum partibus confici, non ita accipiendum quasi illud
 ipsum reliqui Astrologi non fecerint, cum id ex ipso Hipparcho, imo
 & ipsius Metonis ac Euctemonis observatione refutetur; sed quod hic
 primus id scripto demonstraverit, & vulgo istud ita esse persuaserit.
 Sane quamvis Meto in sua Enneadecaëteride verum Solstitium, quod
 optime haberet cognitū, secutus sit: popolare tamen etiam post ipsius
 emendationē observatū fuit. Erat vero popolare ac vulgare solstitium
 vii dies Julii. Nam cum paulo ante Iphiti seculum Græci ab Ægyptiis
 aliisve sapientib⁹ acceperant, circa diem qui in anno ipsorum respon-
 deret i Julii Juliani proleptici, solem primam cancri partem tenere,
 (quod etiam de fixo cancri signo verū erat) illi de asterismo Cancrī id
 explicantes, in cujus octava parte Solstitium contingere audiverant,
 viii. post die solstitiū fieri prodiderunt. Et cum motus octavæ sphaeræ
 ac præcessionis æquinoctiorum ignari essent, existimabant illud ad
 omnia tempora pertinere. Cum igitur Iphitus brevi postea Olympi-
 cum certamen diu intermissum restauraret, quod ex antiquorum pla-
 citis primo post Solstitium plenilunio celebrandum esse accepe-
 rat, vi i i Julii terminum anni ac Certaminum Olympicorum consti-
 tuit, ante quem nunquam celebrari poterant. Et hanc ob rem vi i i
 Julii à Græcis civitatibus pro Solstitio ac termino anni diutissime ha-
 bitus fuit, etiam post tempora Metonis, quod ex Ptolomæo pater.
 is enim lib. iv. ex Hipparcho tres Ecclipses lunares recitat, quarum
 una contigit Anno Nabonassari cccclvi i. Thoth 16. *Α' εχρητ. Α' εή-*
ρησθ. Εὐάδρη, μήνους Ποσειδωνίου. εστέρη. Non dubium est, quin Plenilu-
 nium, sive xv. mensis hæc indicet, quandoquidem in omnibus ex-
 emplis absolutè loquatur. Et Geminus de apparentiis satis monstrat,
 Ecclipses Solis, Noviluniis; & Lunæ, Pleniluniis apud Græcos conve-
 nisse. Convenit igitur xv. Posideonis prioris cum Thoth xv i. qui illo
 anno incidit in x i i. Decembris, quo etiam Ecclipsis hæc contigit
 hora 10. 30'. post meridiem. At Posideon sextus mensis est, ut Peta-
 vio lib. i. doctrinæ temporum demonstratum est. Si ergo annus hic
 simplex fuisset, debebant sex plenilunia hoc eodem anno perfici, &
 septimum esset plenilunium Hecatombæonis. Addantur ergo sep-
 tem menses Lunares, quorum tres cavi, quatuor pleni, omnes jun-
 ctim dierum 207, ad plenilunium Posideonis sive x i i. Decembris
 prodi-

prodibunt dies 219. à quibus 31 Decembris dies ablati dant 188 re-
 siduos, qui in menses Januarium Februar. Martium Aprilem Majum
 & Junium divisi dant plenilunium septimum in 7 die mensis Julii.
 Sed annus hic non simplex fuit, sed intercalaris. Namque Possideo
 isto anno geminus erat, ut ex Ptolomæo patet. Intercalabant vero
 Athenienses in anno, ne Plenilunium Hecatombæonis Solstitium
 anteverteret. Ergo cum Plenilunium septimum, quod, in anno sim-
 plici, Hecatombæonis esse debebat, in 7 Julii incidat, & Atheniense
 eo tamen anno intercalaverint: patet Solstitium civile Atheniensibus
 in VIII. Julii constitutum fuisse. Nec tamen Metonem arbitror Cyclum
 suum juxta illud ordinasse, quin potius verum æquinoctium quod ipse
 met observaverat fuisse secutum, quod in suo Cyclo Calippum fecisse et
 eodē Ptolomæo liquet. Quippe capite III. lib. VI. ubi Timocharidi:
τηρήσεις in fixis stellis factas recenset, unam proponit, qua anno XLVI
 Periodi Calippicæ, octavo die Anthesterionis Luna deprehensa est
 conjuncta cum Vergiliis anno Nabonnos. CCCCLXV Athyr xxix. qui, in
 anno Juliano, convenit cum xxix Januarii: adeoque primus Antheste-
 rionis sive Neomenia incidit in xxix Januarii. Est vero Anthesterion
 octavus mensis. Si ergo ad xxix Januar. sive Neomeniam hujus ad-
 dantur 5 menses Lunares (quorum tres pleni, duo cavi) sive dies 148,
 prodibunt dies 170, qui in menses Januarium, Februarium, Martium,
 &c. divisi dant Neomeniam Hecatombæonis in 19 Junii. Adeoque
 xv mensis sive Plenilunium incidit in III. Julii, quinque dies ante Sol-
 stitium vulgare. Calippus ergo accuratam rationem sequutus fuit.
 Quod etiam ab Græcis post tempora Hipparchi communiter ob-
 servatum crediderim. Methodus ergo anni Attici hæc est. Quære
 ad datum tempus, quod Hipparchi seculum antecedit, Plenilu-
 nium quod VI. Julii proxime sequitur, habebis Plenilunium He-
 catombæonis. Huic si quatuordecim dies detrahas, habebis Neome-
 niam Hecatombæonis. Post Hipparchi vero tempora, & usq; ad Ju-
 lii Cæsaris, imo & postea, in xxvi Junii Solstitium & terminus Heca-
 tombæonis constituta erant. Hic igitur dies in calculo considerari
 debet. Nec me fallit Græcos accurato mediorum motuum calculo
 non fuisse usos. Sed tamen ad Lunæ rationes semper tempora sua
 digerebant, & si quando aberrarent, diem unum aut biduum omise-
 runt, aut addiderunt, ut ex Cicerone demonstravimus. Et propter
 hoc menses eorum quam proxime cum Lunaribus conveniebant.
 Geminus *De mensibus*: οὐδ' ἔστι σελήνην ἀγειν ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας παραδειγμα-
 τὸς τὰς μὲν οὐδ' ἡλίῳ ἐκλείψεις γίνεσθαι τῆς τετρακάδει. τότε γὰρ συνοδῶσαι ἢ σελήνην πρὸ
 ἡλίου

ἡλιῶν καὶ ἡστῆ ἀπὸ τῶν μοῖρῶν ἵστανται τὰς ἡμετέρας ἐκλείψεις καὶ τῶν ἡμετέρων εἰς τὴν διχομυσίαν. Quod vero Græci accurate dies juxta Lunam agant, exinde liquet, quod Solis Eclipses fiant in Triacade. Tunc enim Luna conjungitur cum Sole, & in eodem gradu constituitur. Luna verò Eclipses contingunt ea nocte quæ tendit ad medietatem mensis. Idem ex Eclipsibus aliisque observationibus patet, quæ apud Ptolomæum sunt perscriptæ. Quamvis ergo civiles Cycli, post tempus aliquod Lunæ non consentirent: principio tamen satis bene convenire videbantur. Et tam diu in usum adhibiti fuere, usque dum vitium deprehenderetur, & tum statim additione aut detractioe diei, aliisve modis fuere emendati. In omnibus igitur exemplis satis tuto ad mediocorum motuum calculum confugitur. Ad annum ergo quemcunque datum in Periodo Juliana supputa juxta medios motus Lunæ. Plenilunium quod Solstitium proxime sequitur: habebis plenilunium Hecatombæonis: cui si pro reliquis mensibus alternis 29 alternis 30 dies, vel pro quolibet mense dies 29 horas 12. 44'. 3". adjeceris: habebis cujusque mensis plenilunium: & si 15 dies detraxeris, vel si mavis 14. dies 18. horas 22'. 1", Neomeniam. Quod si motus Lunæ ad loci cujusdam Horizontem applicatus, ultra medium diei se extendat, sequens dies primus mensis constituatur. Hæc de anno Atheniensium. Reliquarum civitatum annos attingere animus nunc non est, cum illarum disputatio incertis maxime principiis nitatur. Saltim de Olympiadibus, annisque Macedonicis paucis dicemus, quod eorum cognitio nobis in hoc scripto usui futura sit.

C A P. XIII.

De Olympiadibus & primis earum originibus. De certamine Herculis Idæi, Aëthlii, aliorumque. Olympias Ægyptiis tempus quatuor annorum erat, quo duplicato Luna σποκατάσσειν facere credebatur. Græcis etiam τετραετής erat, sed primo Solaris inde Lunar. Hæc ab Endymione instituta fuit, qui & primus Octaeteridis inventor existit. Demonstratur Olympiades primo post Solstitium plenilunio celebratas fuisse. Scholiastes Pindari ex ratione anni Achæorum explicatur. Methodus annorum Olympicorum. De aliis quæ ad ludicrum spectabant. Quis primus Victores olea coronare instituerit? Pausanias notatur.

INter omnes Solemnitates quas Græcia feriata observabat, maxime eminebat Certamen Olympicum, quod, circa Alphæum fluvium, quarto quovis anno, maximo totius Græciæ conventu celebrabatur. De eo namque ita Pindarus Ode. 1.

ἔτ' Ὀλυμπίας ἀγῶνα

φέρτερον ἀυδάσομεν.

Neque illum certamen Olympicum

Præstantius canemus.

Imo in tota historia Græcorum nihil illustrius est, nihil quod ad antiqua temporum illustranda magis infervit. Namque ante Olympiadum initia, omnia maximis tenebris involuta erant, eo quod ad certam & stabilem Epocham non applicarentur: ut vere ab Justino Martyre λόγῳ ᾧ ἑξαινεπικῶ dictum sit: ὅτι ἐδὲν Ἑλλήσι πρὸ τῆς Ὀλυμπιάδων ἀκριβὲς ἰσόρηθ, quod nihil certi in Græcorum historia ante Olympiadum tempora sit. Posteaquam vero Græci omnes communi consensu Olympiades notare, Victorumque Nominibus factos signare cæperant, & juxta horum rationem tempora digerere: omnia certa ac manifesta erant. Operæ precium igitur est, certam quandam annorum Olympicorum rationem investigare, quo & ipsæ Olympiades certius inveniri, & quæ ab auctoribus passim ad illorum tempora applicantur, rectius demonstrari possint. De primis autem originibus varia apud antiquos opinio est. Alii enim Idæos Dactylos qui & Corybantes vocantur, hos ludos primum instituisse volunt, inter quos Pausanias in Eliacis, ubi refert Herculem Idæum Olympica primum instituisse. Ηερκλεῖς ἔν πρῶσι τῶ Ἰδαίῳ δόξα τῶντι ἀγῶνα διαθεῖναι πρῶτον, καὶ Ὀλυμπια ὄνομα θέσθ. διὰ πῆμπτε ἔν ἔτους ἀπὲν κατισύστατο ἀγῶνι ὅτι αὐτῶ τε καὶ ἀδελφοὶ πέντε ἦσαν ἀειθμόν. De Hercule igitur Idæo fert opinio primum hunc certamen instituisse, & Olympicorum nomen indidisse. Instituit vero ut quinto quovis anno ageretur, eo quod quini fratres essent. Alia opinio Aethlium quendam auctorem facit, post quæ Apis Aethlii filius certamen hoc celebravit, inde Endymion, Oenomaus, Pelops, & demum Hercules. Eusebius lib. 1. Chronici ἄλλοι δ' ἔπειτ' Ἀεθλίῳ τεθῆναι τὸ ἀγῶνα καὶ τῶθεν Ἀθλητὰς ὀνομαζέσθαι τῆς ἀγωνισίας, μεθ' ὃν Ἀπῶ πῶς ἀπῆ, ἔπειτα Ενδυμίον, ἔπειτα Ἀλεξίῳ, καὶ μὲτὰ τῶ Οἰνόματῶ, καὶ μετὰ τῶτον, ὡς φασὶ Πελοπ, &c. Alii Aethlium primum certamen celebrasse, ab eoque eos qui certabant Athletas dictos volunt. Post quem filius Apis, inde Endymion, postea Alexius, & post illum Oenomaus, post quem Pelops, ut ajunt. Ego, ut quid de his dicendum sit, paucis proponam, existimo, Heroes Græciæ & inter illos Herculem Idæum certamen quidem tale instituisse, tempus autem non definivisse, juxta quod

quod ageretur. Nam quod de quinis fratribus dicitur, vanum illud est. Si enim juxta fratrum numerum anni Olympiadum determinari debebant, quinque utique essent, non quatuor. Nisi forte dicendum est: primis temporibus, sicut iustrum Romanum, ita & Olympiades, quinque solidos annos habuisse. Postea, temporibus (ut ego existimo) Aethlii aut Apii quadrienni tempus definitum fuit: quod quidem ab Ægyptiis eos habuisse existimo. Hi namque tetraeterida, qua Lunæ rationes cum Solis convenire videbantur, Olympiada vocabant. Africanus apud Eusebium in Chronicis lib. 1. Οὐκ ἄμεσον δ' ἐστὶν ἢ παρ' Αἰγυπτίοις ὡς τῆς τετραετηρικῶν Ολυμιάδων ἐννοιά πρὸς ἀλλήν τ' ὡς τῶν Αἰθιοπῶν ἐστὶν ἐν ἀρχῇ δηλώσει τοῖς ἀγνοῦσιν. ἢ γὰρ σελήνη παρ' Αἰγυπτίοις κρείως Ολυμπιάς καλεῖται διὰ τὸ κατὰ μῆνα συμπλεῖν τὸ ζωδιακὸν κύκλον, ὃν παλαιοὶ αὐτῆς Ὀλυμπον ἐκάλεον. Non injucundum erit Ægyptiorum de tetraetericis Olympiadibus opinionem, paulo ab Atheniensium diversam, ignorantibus exponere. Luna namque juxta Ægyptios proprie Olympias vocatur, eo quod menstruo spacio Zodiacum absolvat, quem Circulum majores ipsorum Olympion appellarunt. Dicit rationem Ægyptiorum paulo diversam esse. Hi enim Novilunium observabant, quo Nilus crescere incipiebat, ut est apud Plin. Nat. Hist. lib. v. cap. 18. illi vero Plenilunium. Existimo autem Aethlium ex mente Ægyptiorum Tetraeterida Solarem instituisse. Sane Censorinus optimus scriptor, ubi de antiquissima Periodo Græcorum sive Trieteride egerat, subjungit statim, Postea cognito errore hoc tempus duplicarunt, & τετραετηρίδα fecerunt. Sed eam quod quinto quoque anno redibat πενταετηρίδα nominabant. Qui annus magnus ex quadriennio commodior visus est; ut annus Solis constaret ex diebus CCCLXV. & diei parte circiter quarta, quæ unum in quadriennio diem conficeret. Quare Agon & in Elide Iovi Olympio, & Romæ Capitolino quinto quoque anno redeunte celebratur. Hoc tempus, quod ad Solis modo cursum nec ad Lunæ congruere videbatur duplicatum est & ὀκταετηρίς facta. Manifeste indicat Olympiades à Solis rationibus dependisse, quod tamen temporibus Censorini imo nec antea obtinuit. Ergo de antiquissimis temporibus intelligendum erit, de quibus & Censorinus loquitur. Existimo, Olympiades ab Aethlio τετραετηρίδας fuisse institutas, ita quidem ut quatuor annis Solaribus absolutis rursus celebrarentur. Postea quadriennium hoc Solare ad Lunæ rationes fuit applicatum. Semper enim Plenilunio Olympia celebrabantur: quod ipsum Herculis Alcumenæ temporibus obtinuisse Pindarus Ode III. restatur.

ἦδη γὰρ αὐτῷ

Πατρὶ μὲν βωμῶν ἀγαθῶν --

των, διχόμωνις ὄλον χρυσάρματ'·

Ἐσπέρας ὀφθαλμὸν αὐτὸ φλεξε μῆνα

Iam enim ipsi

Sacratīs Patrī arīs

-Plena luna totum aureo curru vecta

Vespera oculum illustravit.

Ad quem locum ita Scholiastes. ἦδη γὰρ αὐτῷ τῷ Ἡερκλεῖ καὶ οἱ βωμοὶ τῶ Διὸς
 δυσίας καὶ ἐραγισμῶν ἐπιπλήρωται, καὶ ἡ σελήνη πλήρης ἔσα καὶ ὀλόκληρη· τῷ φωτι
 πρὸς τὸ ἔσπερον καὶ τὸ ἴκτα ἀππλάμπουσα τὸ κερὸν παρῆχε τὸ χρίστας τῶ ἀγῶνες. ἐπὶ
 γὰρ τῆ ἐκκαδεκάτῃ τὴ σελήνης ὁ Ὀλυμπιακὸς ἀγὼν τελεῖται. Iam enim ipsi Herculi
 & ara Iovis hostiis & sacrificiis impletae erant, & Luna plena ac toto lumine
 circa vesperam & noctem refulgens, tempus exhibuit iudicii certaminis. De-
 cima sexta namque luna certamen Olympicum terminatur. Et postea:
 Διχόμωνις ἡ σελήνη. ἔπει ἐν τῇ Πανσελίῳ ὁ Ὀλυμπιακὸς ἀγὼν ἔρχεται, καὶ τῆ
 ἐκκαδεκάτῃ γίνεται κείσας. Quippe Plenilunio certamen Olympicum celebra-
 tur, & decima sexta censura sive iudicium instituitur. Ita ergo & tempo-
 ribus Herculis, & postea semper circa plenilunium Olympias age-
 batur; adeoque tetraeteris haec non plane Solaris erat, sed ad Lunam
 rationes accommodata. quod ab Endymione institutum crediderim.
 Statim enim post Aethlium & Apium eius filium Endymion nomina-
 tur, qui hoc certamen celebraverit. De Endymione consentit &
 Pausanias in Eliacis. At fuit hic magnus Astrologus, qui praecipue
 Lunam observabat, imo & omnium aspectuum diversitatem primus
 mortalium (si Plinio credimus) animadvertit. Hic enim lib. 11. cap.
 ix. ubi de varietate φάσεως lunaris dixerat, ita demum concludit, quae
 singula in ea deprehendit hominum primus Endymion, & ob id amore ejus ca-
 ptus dicitur. Imo tam diligenter Lunam observavit, ut eam in sui amo-
 rem circa Latmia saxa (ubi speculationibus vacabat) pellexisset à
 Poetis fingatur. Catullus:

Ut Triviam furtim sub Latmia saxa relegans

Dulcis amor gyro devovet aërio.

Unde Leander, apud Ovidium epistola ad Heronem, ita Lunam
 affatur:

Hanc ego suspiciens, faveas ô candida, dixi,

Et subeant avimo Latmia saxa tuo.

Non finit Endymion te pectoris esse severi.

Hunc ergo primum instituisse arbitror, ut in certaminibus Olympi-
 cis

cis plena luna observaretur. Quocirca in tempore Olympiadum constituendo duo observabantur, Æstas sive Solstitium æstivum, & Plenilunium. Æstate namque sive statim post solstitium æstivum certamen hoc fuisse actum auctores testantur. Thucydides lib. v. Ο'λυμπια ἡ ἐγύετο τῆ δ'έξης τέτυ, οἷς Ἀνδροθένης Ἀρκὰς πυγρέσιον τὸ φῶτον ἐνικε. *Olympias autem hac æstate celebrata fuit, qua vicit Androsthene Arcas Pancrati primum.* Et Seneca in Hercule Furente,

Quantus Eleum coit ad Tonantem

Quinta cum sacrum revocavit æstas.

Et hæc duo ita ordinata erant, ut ab uno certamine ad aliud nunc 49. nunc 50. menses observarentur: quod Scholiastes Pindari indicat. γίνεθ' ἡ δ' ἄν πτὲ μὲ διὰ τεσσαρακονταεννέα μηνῶν, πτὲ ἡ διὰ πενήκοντα. ὅθεν καὶ ποτὲ μὲ τῷ Ἀπολλορίῳ μνηί, ποτὲ ἡ τῷ Παρθενίῳ ἑπιτελεῖθ'. *Fit vero certamen nonnunquam post 49. nonnunquam post 50 menses. Unde & aliquando mense Apollonio, aliquando Parthenio celebratur.* Quod Eñdymionem ex diutina observatione didicisse, & demum juxta illud ludos ordinasse arbitror. Adeoque hic primus Octaeteridis inventor fuerit, qui primus animadverterit post duas Olympiades Solis & Lunæ rationes fere convenire. Unde & hic magnum annum annorum octo primus instituerit. Certe temporibus Cadmi longe vel ante Cleostratum, vel alios Octaeteridum inventores, hanc Periodum in usu fuisse Apollodorus in Biblioth. lib. 1. 1. his verbis testatur. Κάδμῳ δ' ἐὼς ἂν ἐκτελεῖν αἰθροῦ ἐνιαυτῶν ἐδήτυσεν Ἀρηί. Ἡ δ' ἡ δ' ἐνιαυτῶ τῷ δὲκῷ ἔτη. *Cadmus autem pro iis quos occidit, perpetuum annum servivit Marti. Erat autem annus tunc octo annorum spacium.* Cadmus Agenoris filius floruit cum Pelope. Eusebius in Chronico Canone ad Annum DCCCVIII Abrahama. Πέλοπα πνεύσ' ἡ μίρον Ἀργείων καὶ Μυκηνῶν ἰσοῦσι βασιλευῖσαι, ἀλλὰ καὶ παύσ' ἡ Πελοποννήσου. *Pelopem narrant, non modo Argivis & Mycenis, sed & toti Peloponneso imperasse.* Postea ad annum sequentem, scribit: Ευρώπης ἑπὶ ζήτησιν Κάδμῳ ἐξελθὼν κτίζει ἡ Κάδμια, καὶ Θηβῶν ἐβασίλευσεν, &c. *Cadmus ad quærendam Europam profectus Kadmiam edificat, & Thebis regnat.* At vero una ante Pelopem generatione Endymion ludos Olympicos celebraverat, ut est apud Pausaniam. Et primus hic inter Græcos Lunæ rationes investigavit, unde & hunc primum Octaeterida invenisse existimo. Qui igitur posterioribus seculis vixerunt Cleostratus, Tenedius, Harpalus, & alii, non tam invenerunt quam correxerunt, & magis ad Lunæ rationes Octaeterida accommodarunt. Hoc ergo Endymionis inventum fuisse existimo, ut Lunam in Olympiadibus observarent, alternasque Olympiadas quadragesimo nono, alternas quinquagesimo

gesimo à prioris certaminis plenilunio celebrarent. Et hæc ratio p-
 stea semper obtinuit, quod etiam Africanus indicat. Πληρεὶ ἐν ὁ Η' ἡ
 ἐν Ὀλυμπιάδι μὲν τετραετηκῆ ἡμέρας αὐξάνει ἢ ὁ σαλῆτινυχιδήμερα αὐξάνει ὡς
 λυσπτα κθ' σαλῆτιον α'. ἐν ὁ Ὀλυμπιάδι β' γίνοντο σαλῆτινυχιδήμερα αὐξάνει ὡς
 μερὰ ὁ διαχίλια ἐννακίσα εἰκοσι τέσσαρα α' ἢ ὁ ἡλιος ἐν ταῖς ἡ' ἔτεσι πληροῖ. *Absol-*
vero Sol una Olympiade Tetraeterica dies 1461. Luna vero dies 1417. horas
minuta 29. & præterea mensem unū. Sunt vero in binis Olympiadibus Lunat-
nes 99, dies vero 2924. quos & Sol in octo annis absolvit. Satis bene Octa-
 teridis Olympicæ rationem exponit, in qua prior Olympias 49 salte
 lunationes habet, posterior verò 50. Quanquam non arbitror acc-
 ratam illam, & juxta dierum numerum supputatam Octaeterida
 Endymione introductam fuisse, sed eum hoc saltem constituisse,
 49. vel 50. quovis plenilunio, hoc ludicrum celebrarent, eo nem-
 quod Solstitio æstivo proximum esset; adeo ut si quinquagesimu
 plenilunium longius post Solstitium incideret, quadragesimum no-
 num pro eo eligeretur. Plenam vero Lunam ad hoc negotium del-
 git, quod & illa tum pulcherrima esset, & errori minus sui observ-
 tores obnoxios faceret. Etenim cum Luna occidente Sole ab alter-
 parte statim oriretur, plenam se esse indicabat. Nec species facile ac-
 curatos spectatores decipere poterat. Unde per universam Græciam
 imo & aliis in locis cognitum certo erat, quo tempore Olympiade
 celebrari debent. Cuius enim facile erat quatuor perfectos anno
 numerare, & tunc plenilunium istud observare, quod Solstitium Ci-
 vile proxime sequebatur. Et hanc rationem non Endymionis solum
 modo temporibus, sed & postea semper in usu retentam fuisse arbi-
 tror: secus quam in aliis Octaeteridibus fieri solet. In iis namque
 post annos quosdam ita descendunt plenilunia; ut si juxta harum ra-
 tionem Olympiades essent celebrandæ; post annos 152. non primo,
 sed secundo post Solstitium plenilunio convenirent. In Octaeteride
 namque vulgari hæc ratio est, ut post xv 1 annos, sive duas Periodos
 tres dies addantur, qui super Solis rationes tum abundant. Atque sic
 binis quibusve Cyclis tres dies accedunt, usquedum 160 annis hoc
 est 20 Cyclorum spacio, ad mensis quantitatem excrescant; qui tum
 demum toti summæ detrahitur. Exemplo hoc clarius erit. Sit verbi
 gratia Olympias quædam celebrata xx 111. Julii (sicut prima omni-
 um qua vicit Chorcæbus Eleus, vere huic tempori convenit) post
 Octaeteridas 18. hoc est Heccaidecaeteridas 9. addendi erunt ad hoc
 tempus dies 27. pro quavis nempe Heccaidecaeteride dies 111, ut
 diximus. Ergo Plenilunium Olympicum ex ratione Octaeteridum

ost annos 152 incidet in xx Augusti: proximum vero ante illud in xx i
 lii. At Solstitium civile in vi ii. Julii istis temporibus continget
 at, ut antea diximus. Ergo non circa Solstitium, sed longe post
 celebrabatur. Id vero in sequentibus annis adhuc majus discrimen
 at. Post quadraginta namque Heccaidecaeteridas, sive annos 640
 tractis in anteriora Solstitiis civilibus usque ad xxv i Junii, binis
 re mensibus post Solstitium celebrabitur. Etiam Lunæ rationes
 stæ labascent. Relinquet enim Olympias Plenilunium & post duos
 es celebrabitur: quod ex calculo fit manifestum. Nihil ergo aliud
 Olympiadum celebratione observatum existimaverim, quam ut
 imo post Solstitium plenilunio celebraretur. Sed illud quod de pri-
 o post Solstitium plenilunio diximus, videtur parum cum scriptorū
 rbis convenire. Etenim Scholiastes Pindari ad Odē III. strophē
 1. ita scribit. Ἔστι δ' ὁ ἀγὼν ποτὲ μὲν διὰ πτωχεύοντα ἐννέα μηνῶν, ποτὲ δ' διὰ
 στήκοντα. ὅθεν καὶ ποτὲ μὲν τῷ Ἀπολλωνίῳ μῶνι, ποτὲ δ' τῷ Παρθενίῳ ἐπιτελεῖται.
 I vero certamen nunc post quadraginta novem menses, nunc vero quinquag-
 gta. Nam quandoque Apollonio, quandoque Parthenio mense celebratur.
 lenses hi erant Lunares, ut satis ex Scholiaste liquet. Adeoque an-
 tipis etiam Lunares. At in Lunari anno necessario intercalandum
 et. Quippe ut post quatuor annos idem mensis eidem tempestate
 nveniat, unus mensis intercalandus est, adeoq; in quatuor annis 49
 nses numerandi: cum juxta simplicem rationem saltem 48 esse
 berent. In aliis vero quatuor, bini menses sunt intercalandi, & in
 terioribus quatuor annis 50 menses numerandi. Si enim in anno
 tico Hecatombæon circa Solstitium incidit; quarto anno post
 4 Lunationes, & rursus quarto, hoc est octavo anno post 50, ite-
 rnum incidet. Idem in mensibus hisce Apollonio & Parthenio obser-
 vidum esset, quandoquidem & illi Lunares sunt. Quod si verum
 e, debebat utique Olympias, quæ primo post Solstitium plenilunio
 nveniebat, Apollonio semper mense absolvi. Sed observandum
 e menses hos Achæorum esse. Elis namque pars Achaïæ. Inchoa-
 bat vero Achæi annum, non à Solstitio, ut Athenienses, sed à vere,
 o tempore Prætores Achæorum Magistratum inibant ut ex Poly-
 b. patet. Annus ergo Achæorum ac Elidensium omnino conve-
 nse videtur cum Judaico. Sicut enim hi cavebant, ne Plenilunium
 Nsan æquinoctium anteverteret: sic illud ipsum ab his observatum
 fisse videtur. Apollonius igitur & Parthenius menses Solstitiales,
 nvenient cum Tamuz & Ab Judaicis. Adeoq; Apollonius erit quar-
 t mensis, Parthenius quintus. Sit ad initium Olympiadum Iphiti
 Neo-

Neomenia Nisan aut primi mensis Achæorum, deprehensa in Aprilis XI, & plenilunium in 25 Aprilis. (Plenilunium namque quod antea hoc in 27 Martii contigerat, non poterat esse plenilunium Nisan, quod æquinoctium antecesserat. Quippe Æquinoctium Græcis, juxta illam proportionem, qua VI I I Julii est Solstitium, hæsit ex ratione Juliana in 5. vel 6. Aprilis.) Plenilunium igitur Tamuz erit Julii XXI I I, quo Olympias fuit celebrata, idemque est Plenilunium quædam mensis Achæorum sive Apollonii. Rursum sequens Olympias celebrata fuit IX Julii. Tum enim plenilunium contigerat. At illo ante plenilunium Nisan incidit in XI. Aprilis, adeoque Plenilunium Iulii est etiam plenilunium mensis Apollonii. In his igitur binis exemplis, ut & sequentibus quibusdam, Olympia in Apollonium mensis incidunt. Sed Olympiade XXI I I. Neomenia incidit in XVI I I Julii, Plenilunium Olympicum in I. Augusti. Neomenia vero Nisan incidit in 22 Martii, & Plenilunium in 7 Aprilis, uno die post æquinoctium. Ergo Olympias non quarti, sed quinti sive Parthenici mensis plenilunio celebrata est. Sequens Olympias XIV. Apollonio mensis contigit, XVI I I. nempe Iulii. Sed XV. rursus Parthenio, &c. *ergo est, quod dicit, Olympias nonnunquam Apollonio, nonnunquam Parthenio mense celebratur.* In Olympiadibus igitur inquirendis, primo Solstitium observari, ac inquireri debet: de quo satis superiori capite diximus. Quod enim de Atheniensium instituto illic dictum fuit, id ab Hellanodicis sive iis qui ludis Olympicis præerant acceptum fuisse existimo. Methodus ergo Olympiadum hæc est. Quære ad datum tempus in annis Per. Jul. per calculum mediorum motuum Lunæ, plenilunium quod Solstitium proxime sequitur, (hoc est, in anno Attico Plenilunium Hecatombæonis,) quo invento, habebis tempus quo Olympias quædam celebrata est. Ad annum Periodi Julianæ 3938. (quo prima Olympias Iphitæa acta fuit) Plenilunium Iulii contigit XXI I I Julii, Solstitium civile, de quo hec loquimur, erat in VI I I I. Iulii, ut priori capite in anno Attico demonstravimus. Ergo hoc plenilunium primum erat post Solstitium, adeoque verè Olympicum. Rursum, primo anno Christi, qui est Per. Jul. 4714, Olympias 195 celebrata est XXIV. Iulii. Prius enim plenilunium contigerat XXIV Iunii. Solstitium vero istis temporibus erat XXVI Iulii, ut Cæsar prodidit, de quibus postea. Et hic Calculus per medios motus satis bene convenit. Videntur enim Hellanodice non juxta Cyclos (quorum usus antiquis ignotus erat) sed juxta *ούραν* observasse; diemque XXX à priori plenilunio sacrū habuisse. Antiquitus erant

manē xv. diei post sacrificia cæteraque sacra, certare incipiebant: sed cum decimus quintus dies ludis non sufficeret, eo quod Pancratio sub noctem demum inciperet, ludicrum uno die anticiparunt, ut est apud Pausaniam in Eliacis libr. primo. xvi autem die iudicium fiebat, ut Scholiastes Pindari nos docuit. Post iudicium Victor corona oleagina coronabatur. Id enim Victoriæ Olympicæ insigne erat. Quodvis enim ex quatuor illis celeberrimis Græciæ certaminibus peculiare ac proprium insigne habebat. Scholiastes Pindari loco sæpius laudato: Σύμβολον σέμμα ἤδ' ἱερῶν ἀγώνων. οἷον Ὀλυμπίων κέπηθ', Πυθίων δάφνη, Νεμείων σέλινον χλωρόν, Ἰσθμίων σέλινον ξηρόν. *Insigne sacrorum certaminum corona, quæ Olympiis ex Oleastro erat, Pythiis Lauru, Nemeis Apio viridi, Isthmiis Apio arido.* Idem habes apud Pausaniam. Riturum hunc victores olea coronandi primus introduxit Hercules, non tamen Idæus, ut Pausanias vult, sed Alcumenæ, quod antiquissimus scriptor Pindarus testatur. Ode III. ἐπωδ. α.

ἄπνι κραιῶν ἐφετμὰς

Ἡρακλεῖθ' ὀφειτέρας

Ἀστυκῆς Ἑλληνοδίχης βλεφάρων

Ἀιτωλὸς ἀπὸς ὑψόθεν

ἀμφὶ κόμαισι βάλαι γλαυ--

κόχρσα κόσμον ἐλαίας, πᾶν ποτὲ

Ἰστρὲ ὑπὸ σκιαῶν παγαῶν ἔνεικεν

Ἀμφιτρονιάδας

Μυῖαμα ἤδ' Ὀλυμπίᾳ καλλίστων ἄθλων.

Cuicumque, exequens iussa

Herculis antiqua

Verus Hellanodica Ætolus Vir,

Super palpebras

Crinibus circumposuerat glauci

Coloris olivæ decus, quam quondam

Ab opacis Istri fontibus attulit

Amphitruoniades

Monumentum pulcherrimorum apud Olympiam certaminum.

Riturum hunc postea Iphitus, qui & certamen ipsum diu intermissum restauraverat, postliminio quasi introduxit. Et primi sex Olympiadum victores non sunt coronati. Septimum vero Daiclem nempe Messenium, confueto prius Apolline coronarunt, ut est apud Pausaniam & Anonymum Olympiadum scriptorem. Plura qui de his scire volet, legat præter Pindari Olympica ejusque Scholiasten, Pau-

faniam in Eliacis, ubi de loco, tempore, institutoribus, aliisque, accuratissime differit.

C A P. X I V.

Macedonum annus Lunaris erat, sicut reliquorum Græcorum Menses Macedonum, eorumque situs. Difficillimus apud Demosthenem de Loo Macedonum & Boëdromione Atheniensium locus explicatur. Menses Macedonum nullam ante Alexandrum mutationem subierunt. Methodus anni Attici vulgaris exponitur juxta Cyclum annorum 40, cujus Epochæ demonstratur. Diodorus Siculus explicatur. Primus Hecatombæon Metonis, ejusdemque ratio intercalandæ demonstratur, ubi Scaliger & Petavius notantur. In Asia primum menses Macedonici mutari ceperunt, quos Judæi & Chaldæi non à jugo, sed à visione inchoabant. Etiam ex Lunaribus Solares facti sunt. Galenus emendatur. De transmutatione mensium. Ejus origo. Cur, & à quibus, Lunares menses in Solares transmutati sint? Tota anni Solaris Macedonici ratio exponitur. Chaldæi Solstitium Hybernum in $\times \times \text{I V}$. Decembris constituerunt: quod & Alexandri temporibus verum erat. Tabella mensium, Macedonicorum antiquorum, Asianorum, Bithynorum, Paphiorum Methodus eorundem inveniendorum, &c.

Quod de annis mensibusque lunaribus, & hoc & superiori capite dictum fuit, id ad omnes omnino Græcos, qui terram Græciam incolebant pertinuisse, ex auctoribus satis liquet. Geminus namque de apparentiis aperte testatur Græcis, (hoc est non solis Atheniensibus aut Lacedæmoniis, aliisque populis, qui vel intra vel extra Isthmum habitabant, sed omnibus in universum, qui proprie Ἕλληνας , sive Græcorum nomine veniebant) Apollinem de sacris ritibus peragendis consulentibus responsum dedisse, ut κατὰ τὰ πάτρια juxta ritus patrios, aut quod idem Apollini fuit, κατὰ τρία juxta tria sacrificarent. Quod postea ita explicatum à sapientibus fuit, debere nimirum eo juxta tria, hoc est, juxta annum menses & dies sacrificare, ita quidem

ut anni cum Sole congruerent, menses & dies cum Luna. Inter Græcos autem proprie dictos, etiam Macedones erant, ut Strabo testis est. Nam ubi demonstraverat Græciam antiquitus à Barbaris (ut Ægyptiis, Lydis aliisque) fuisse occupatam, demum ita concludit: *Ἐπι μὲν τοῦ μᾶλλον ὠφέλιον ἢ τῶν ὄντων ὅπου καὶ τὸ ἐν τῷ παρόντι ἔστιν ἀδύνατον ἀναπλήρωσαι ἕως τῶν πολλῶν οἱ Βάρβαροι ἔχουσιν, Μακεδονίαν μὲν Θρᾷκες καὶ πᾶσα μέρη τῆς Θεσσαλίας, Ἀκαρνανίας δὲ καὶ Αἰτωλίας τὰ ἄνω Θεσσοῦται καὶ Κασσοπῶναι.* Antiquitus quidem magis quam nunc. Et tamen hisce temporibus magnam partem illius terræ, quæ sine controversia Græcia est, Barbari tenent; Thracæ quidem Macedoniam & partes Thessaliæ. Thesprotii vero & Kaspopai Acarnania & Ætolia superiora. Vides Macedoniam inter illas regiones recenserî, quæ sine controversia Græciæ erant. Eundem ergo ritum quem reliqui Græci in sacris faciendis sanctissime observant (ut nempe juxta annum, menses & dies sacrificarent) eandemque anni rationem à Macedonibus observata fuisse, satis liquet. Agebant vero Græci, ut ex Gemino antea demonstravimus, annos quidem juxta Solem, menses vero & dies juxta Lunam, ita quidem ut menses omnes convenirent quam proxime cum rationibus Lunæ, anni vero cum Sole, ob cujus rationes tertio quoque anno mensis integer adjiciebatur, & x i i i. menses numerabantur, qui ordinarie saltem x i i erant. Et Græci quidem non statim Lunæ rationes assequuti sunt: sed prius omnes menses tricenarios fecerunt, inde meliora edocti alternos fere plenos & cavos. Athenis quidem, ubi indocta plebs dominabatur, sero emendatio hæc admissa fuit: in aliis vero locis, ubi unus aut pauci saltem imperio præerant, qui vel ipsimet docti erant, vel doctorum hominum consilia & monita rectius percipiebant, & sequebantur, statim ad civiles annos mensesque ordinandos adhibita fuit. Quod igitur de Græcorum anno capite xii dictum fuit, id de Macedonum etiam intelligendum erit. Numerabant quippe Macedones xi i menses in anno, quorum nomina & situm in adjuncto laterculo habes: Intercalarium vero annum ex his geminabant. Initium autem anni non ab æstivo Solstitio ducebant, sicut Athenienses: nec à vere, sicut Achæi; sed ab autumno. Quippe Hyperberetæus, ultimus mensis anni est, quod Zenobius in proverb. centur. v i. num. 30. his verbis indicat, quibus causam dat, cur *ὑπερβερεταίου* appellatio ἐπι τῆς ὑπερχειρίας de intempestivis & cunctatoribus usurperetur. Παρὰ δὲ Μακεδόνων ὁ πλευσταῖος μὲν τὸ ἐπι αὐτῆς ἱπερβερεταίου

τῶν ἀνεργῶν. Quippe Macedonibus Hyperberetaus ultimus anni mensis est. At vero confertur hic à Galeno lib. iv. de sanitate tuenda cap. vii. cum Septembri Romanorum, & Boedromione Attico. Verba ejus à Abiete hæc sunt: Ἐστὶ μὲν ὁ ἐξίστατον τῶν αὐτῶν τὸ σπέρμα πρὸς τὴν ἔπιπλῶν τῶν Ἀργείων. ὅστις κωρὸς ἐν Ρώμῃ μὲν ὁ καλούμενος μὴν Σεπτέμβριος ὄντι, ἐν Περγᾶμ ὅ παρ' ἡμῶν Ὑπερβερεταῖος, Ἀθήνῃσι δὲ Μυστήρια. Est igitur ejus pulcherrimum semen circa Arcturi emersum: quo tempore Roma quidem September vocata mensis est, apud nos vero Pergami Hyperberetaus, Athenis autem Mysteria. Menses Pergamenorum sunt Macedonici, ut postea dicitur. Si igitur Hyperberetaus, qui ultimus eorum erat, cum Septembri Romanorum & Boedromione Atheniensium, quo Mysteria Athenis peragebantur, (teste Plutarcho in Alexandro, qui Eclipsin Lunæ, quæ x. i. ante prælium ad Gaugamela diebus contigerat, Boedromionense πρὸς τὴν Μυστηρίων ἀρχὴν circa initium Mysteriorum factam fuisse refert) conveniebat; primus sane cum Romanorum Octobri & Atheniensium Pyanepsione congruit. Quod ipsum ex Plutarcho satis liquet. In vita namque Alexandri, Lous Macedonum mensis decimus, quo Alexander natus est, confertur cum Atheniensium Hecatombæone; & alibi Dæsius mensis octavus cum Thargelione. Victoria namque quæ ad Granicum ab eodẽ Plutarcho in Alexandro contigisse perhibetur mense Dæσιο, in Camillo confertur in mensẽ Atheniensium Thargelionem: quod etiam ex Æliani varia Historiæ lib. i. cap. xxv. confirmatur. Sed obstare huic sententiæ videntur Philippici Macedonum Regis literæ, ad Peloponnesios scriptæ, postquam facta contra Phocenses belli Dux ab Amphictyonibus creatus esset: quo refert Pausanias in Phocicis statim initio, & Diodor. lib. 16. ad ann. 2. Olymp. 108. Verba Epistolæ à Demosthene oratione de corona recitata, hæc sunt: Ὡς ἐν συνάρτησι μὲν τῶν ὀπλων εἰς τὸ Φωκίδα ἔχοντες ὀπισθησάμενοι τὰ ἐχροντα, τὸ εἶναι αὐτῶν μὴδὲ Λῶν, ὡς ἡμεῖς ἀγομεν, ὡς δὲ Ἀθηναῖοι, Βοιωτοὶ, Ἰωνεῖς, ὡς δὲ Κορίνθιοι, Πανέμοι. Quare armati nobis occurrite in Phocide allato commeatu quadraginta dierum, hoc mense Loo, ut nos agimus, ut autem Athenienses, Boedromionẽ, ut Corinthii, Panemo. Si Lous mensis decimus convenit cum Boedromione Attico mense tertio, ergo perperam Plutarcho confertur cum Hecatombæone sive primo. Quod ipsum de Thargelione & Dæσιο dicendum est. Viri undiquaque Doctissimi (inter quos Jacobus Urserius Archiepiscopus Armacanus & Hybernicae primas Vir in omni antiquitate præsertim Ecclesiastica longè versatissimus, qui hoc ipso anno eruditissimum tractatum de Macedonum & Asianorum anno Solari &c. in lucem emisit) arbitrantur, post Olymp.

Olympiadem 108. mutationem quandam in mensibus Macedonicis fuisse factam. Sed cum illius mutationis nullum plane in antiquis scriptoribus indicium extet; nec causa ulla dari, aut fingi saltem possit, cur hoc factum fuerit: non videtur necessarium, locum hunc ita explicare: præsertim cum alia, eaque meo iudicio satis commoda dari possint. Ex iis enim quæ partim hæc, partim XI I capite disputata sunt, satis liquere arbitror, Athenienses menses tricenarios, etiam temporibus Aristotelis & Demetrii Phalerei, hoc est longe post Philippum, in usu civili pertinaciter retinuisse: contra Macedonas aliosque Græcos, qui sapientioribus parebant, veros Lunæ motus quam proximè secutos fuisse. Equidem Methodus anni istius Attici demonstrari non potest. Verisimile tamen illud esse videtur, quod cap. XII. à nobis propositum est, Athenienses nempe, qui annum suum à Solstitio inchoaverant, (ut Simplicius testis est) post sex annos, (cum jam integro mense initium Hecatombæonis Solstitium anteverteret) mensem integrum intercalasse; quæ quidem intercalatio juxta Cyclum 40 annorum optimè perficiebatur, in quo hi anni intercalares erant, 6. 12. 18. 23. 29. 35. 40. ut capite XI I. à nobis dictum fuit. Juxta quam rationem, anni Atheniensium in quovis Cyclo incipient ab his diebus anni Juliani, quos in laterculo appositos habes. Cy-

<i>Anni Cycli.</i>	<i>dies mensum Julianor.</i>		clum hunc ad anni Attici rationem ita accommodamus. Refert
1.	8.	Iulii.	Diodorus Bibliothecæ lib. XI I. ad annum 4. Olympiadis LXXXVI, quo Archon Atthenis fuit Apseudes, Metonem Enneadecaeterida suam Athenis proposuisse, quam quidem à XI I. Scirrhophorionis mensis inchoavit. <i>Εν δὲ Ἀθῆναις Μέδων ὁ Πρωταῖος μὲν υἱὸς Διδοξάμεινον ἐν Ἀπολογία ἐξέθηκε τῶν διομαζομένην Ἐννεακαιδεκαετηρίδα, ἥ ἀρχὴν ποιούμενον ἐπὶ μνηρὸς ἐν Ἀθῆναις σκῆρροφειῶν τετρακαιδέκατος. Athenis vero Meton Pausania filius, scientia Astrologica clarus, Enneadecaeteridem quam vocant, id est novendecennalis circuli tabulam promulgavit, initium ejus à decimo tertio mensis, qui Athenis erat</i>
2.	3.	Iulii.	
3.	28.	Iunii.	
4.	23.	Iunii.	
5.	17.	Iunii.	
6.	12.	Iunii.	
7.	7.	Iulii.	
8.	2.	Iulii.	
9.	26.	Iunii.	
10.	21.	Iunii.	
11.	16.	Iunii.	
12.	11.	Iunii.	
13.	5.	Iulii.	
14.	30.	Iunii.	
15.	25.	Iunii.	
16.	20.	Iunii.	
17.	14.	Iunii.	
18.	9.	Iunii.	

Residuum latercul.

Anni Cycli	dies	mensum Iulianor.	Scirrophorion, duccens.	Equidem f
19.	4.	Iulii.		tis cognitum habeo, quomoc
20.	29.	Iunii.		Clariff. Petavius hæc explicet. Sc
21.	23.	Iunii.		manifesta verba illam explicatio
22.	18.	Iunii.		nem respuunt. Dixi yero ante
23.	13.	Iunii.		Metonem, ut & Calippum, imo
24.	8.	Iulii.		Doctos omnes qui accuratas Lu
25.	2.	Iulii.		næ rationes sequebantur, illud i
26.	27.	Iunii.		initio anni constituendo observa
27.	22.	Iunii.		se; ut Plenilunium Hecatombæo
28.	17.	Iunii.		nis Solstitium æstivum proxim
29.	11.	Iunii.		sequeretur. Et cum, teste Ptol
30.	6.	Iulii.		mæo & Anonymo Olympiadur
31.	1.	Iulii.		scriptore, Meton, hoc ipso Ar
32.	26.	Iunii.		chonte, Solstitium in x xviii
33.	20.	Iunii.		Iulii constituerit, dubium non est
34.	15.	Iunii.		quin hoc etiam pro termino in an
35.	10.	Iunii.		nis suis observaverit. Contig
36.	5.	Iulii.		ergo Plenilunium primum Meto
37.	29.	Iunii.		nis, hoc est Hecatombæonis xx
38.	24.	Iunii.		Iulii. Quippe exeunte anno i v
39.	19.	Iunii.		Olympiadis Lxxv i. Enneade
40.	14.	Iunii.		caeteris proposita fuit, quod e

Archonte liquet. Apseudes namque incepit ineunte anno i v. Olympiadis, & exivit Magistratu quarto anno ad finem perducto, & i Olympiadis Lxxxv i i. incunte, Pythodorus inivit, ut ex Diodoro & Anonymo patet. At Archontes Athenis Neomenia Hecatombæonis incipiebant. Et cum x i i i. mensis Scirrophorionis, Enneadæcaeteris proposita sit: ergo xv i i saltem dies ex anno Apseudis tum residui erant. Scirrophorion namque apud Athenienses x i i. & ultimus mensis est. Exitu ergo Præturæ Apseudis adeoque finiente i v. anno Olympiadis 86, Enneadæcaeteris proposita fuit, qui est annus P. Jul. 4282. quo quidem anno, primum, post Solstitium Metonis, plenilunium contigit Junii 30. Quippe Neomenia sive Syzygia media contigit Athenis xvi. Junii hora post med. noctem. 1'. 36". Unde plenilunium xxx Junii verè conveniebat. Scio quidem Scaligerum & Petavium in xvi Iulii primam Metonis Neomeniam constituere, sed illud perperam fit. Equidem Scaligerum istud facere mirum non est,

cum

cum id ex ipsius principiis sequatur, quæ tamen falsa sunt. At Petavius qui Scaligeri principia rejicit, minus excusari potest. Enimvero Hecatombæonis Plenilunium Solstitium immediate sequebatur, ut priori capite satis à nobis demonstratum esse confidimus. Nec dissentit Petavius, quin potius omnibus id ipsum viribus defendit ac tutatur, tam in libris de Doctrina temporum, quam in Auctario. Nec cardine Solstitiali excusari potest. Quippe ipsemet hypothesin illam Scaligeri de VII. Julii, imo & VIII. signorum partibus rejicit, ac Astrologos, in primis vero Metonem & Euctemonem, in primis signorum partibus cardines constituisse demonstrat, de quo capite XII. satis à nobis dictum fuit. At sane primum, post Metonis Solstitium, Plenilunium contigit xxx Junii biduo post *ἡρόης*. Illud ergo Metoni Plenilunium Hecatombæonis erat. Scio quid de annorum intercalarium ordine objici potest. Sed iste quidem à nemine antiquorum quod sciam proditus fuit; neque usquam scriptum est, utrum 3. 6. 8. 11. 14. 16. 19. anni in Cyclo Metonico fuerint intercalares, quod Petavius vult, an. 1. 3. 7. 9. 12. 14. 17. quod ego arbitror, & ex primis rationibus Lunæ confirmatur ac demonstratur. Neomenia igitur Hecatombæonis Metonici, contigit Athenis 16 Junii, cum quo tum in anno Attico conveniebat Scirrhophorionis XIII. Neomenia ergo Hecatombæonis incidit illo anno Per. Jul. in 4. Julii. Adeoque est 19. Cycli. Cum igitur 19. Cycli annus ineat à diebus æstivis anni Per. Jul. 4282: ergo primus annus Cycli inibit à diebus æstivis anni Per. Jul. 4264. quo quidem primus dies Hecatombæonis civilis in VII. Julii, sive Solstitium Civile incidit. Hac Periodo concessa: nunc facile erit, ea quæ in Epistola Philippi leguntur explicare. Litteræ hæc statim ante bellum fuere scriptæ. Confectum vero hoc bellum fuit anno primo Olympiadis c. VII. sicut Pausanias in Phocicis testatur. Diodorus ad annum 2 Olympiadis hujus hæc refert. Gesta igitur fuerint exeunte primo & ineunte secundo, adeoque convenient cum anno Periodi Julianæ 4367. quo quidem Neomenia Hecatombæonis Lunaris contigit 22 Julii. Loi ergo Neomenia etiam ineundem diem incidit. Nam ut ex Plutarcho antea demonstravimus, Lous & Hecatombæon accuratus, quo scriptores semper utuntur, conveniunt. At anno Periodi Julianæ 4367 Hecatombæon Atticus Civilis (de quo saltem Philippus loqui poterat) inivit à 13. Junii. Est enim annus Cycli 23. Si enim 4264. P. J. annus qui est primus Cycli auferatur de 4367, residuos dat 103 annos. Quibus si duos Cyclos sive annos 80 dempseris, remanet 23. annus Cycli, qui in laterculo à XIII. Junii

Iunii initium sumit. At si XII Iunii Hecatombæon incipit; ergo XI Iulii Metagitnion, & XI I Augusti Boedromion. Unde Lous qui XX Iulii isto anno inceperat, convenit partim cum Metagitnion, partim cum Boedromione. Neomenia namque incidit in XI I. Metagitnionis. *Εινὰς* vero in Neomeniam Boëdromionis, & *τεϊανὰς* in X Optime ergo prudentissimus Imperator Boëdromionem Atticu adscripsit: cum vellet eos extremo mense Loi Macedonici convivere. Sane si Loum saltem posuisset, ignari fuissent, utrum initio mensis an fine convenire deberent: quod sane magnum gerundæ rei impedimentum esse posset. Contra fine mensis monstrato, omnes sat noverant extremo mense se adesse debere, adeoque ad illud se diligentius præparare. Nihil ergo in mensium serie, aut Epochâ immutandum censeo, quin potius domi ac in ipsa Macedonia semper eundem mensium situm fuisse contendo. Primus igitur mensis semper est Dius, cujus plenilunium semper proxime post Æquinoctium Autumni incidit. Videntur vero Macedones usque ad Calippi tempora, & forte etiam post, cardinem in VII. aut VIII Octobris, sicut Athenienses Solstitii in VII Iulii constituisse: de quibus vide quæ capite XI I. disputata sunt. Postquam vero Menses hi Macedonum una cum victoribus in Asiam penetraverant, mutationem quandam subiere. Quamvis enim apud plurimos Græcorum tales manerent quales principio fuerant: ab aliis tamen immutati sunt, & ad cuiusvis populi annum civilem accommodati. Quippe Iudæi, quibus Neomenia non à jugo, sed *φάσι* dependebat, etiam Macedonum menses inchoarunt. Hanc ob causam menses Iudaici & Macedonici ita inter se conferuntur, ut plane pro iisdem habeantur. Quartus decimus namque Nisan apud Iosephum cum quartodecimo Xanthici, & quartus decimus Tisri cum quartodecimo Hyperberetæi plane conveniunt cum tamen uno fere die differant: quamobrem, ne quis erratum esse cogitaret, addidit *καὶ σελήνην*, ut cap. x. lib. I I. *τὸ ἅ μὲν τὸ Ἐαυδικῶς Νίσαν παρ' ἡμῶν καλεῖται καὶ τὰ ἔτεος ὄζιν ἀρχὴν πτωπαρεκαδικάτη καὶ σελήνην. Μηνὸς αὐτὴν Xanthico (qui Nisan nobis vocatur, & anni initium est) XI V juxta Lunam nam. Et statim antea: τὸ ἅ ἔβδόμενον Μηνὸς ὃν Μακεδόνες Ἵπερβοεταίων καλεῖται θεωροῦντες τοῖς εἰρημίνοις ταῦρον καὶ κείον καὶ ἀγρῶς ἔπτα; δύουσι - - - δικάτη ἡ αὐτὴ μῆνας καὶ σελήνην διατησεύουσι. Septimo autem mense quem Macedones Hyperberetæum vocant, præter jam dicta mactant taurum, arctem, & agnos septem - - - Decimo autem die mensis hujus juxta Lunam jejulant. Quod vero Phrasis illa *καὶ σελήνην* Iosepho denotet alibi explicatum est. Neque enim illud significat, quod Thucydidi; id enim Judæorum rationi*

tionibus adversum: sed plane idem quod aliis dici posset $\chi\tau\prime\ \theta\acute{\alpha}\sigma\iota\nu$
sive juxta visionem. Idem Chaldæi fecisse videntur. Ptolomæus nam-
 que lib. xi. cap. vii. confert xiv. mensis Tybi cum v mensis Xanthici.
 Cæpit autem Tybi illo anno à xvii. Februarii. Unde in anno biffex-
 tili 14. Tybi convenit cum 1 Martii, adeoque primus Xanthici cum
 xxvi. Februarii. At vero Neomenia media contigit Babylone 24. die
 Februarii, hora post mediam noctem 6. 32'. Prius vero Novilunium
 contigerat 25 Januarii, hora post mediam noctem 17. 48'. 39". cui
 si tempus visionis extremæ horarum 27. min. 30'. addatur, prodit 26.
 Januarii hora 21. 18', hoc est hora 9. post meridiem, quò, juxta Iudæos
 Arabas, omnesque Gentes, qui $\theta\acute{\alpha}\sigma\iota\nu$ observabant, dies 27 Januarii
 cæperat. Vide Georgium Chryfococcen de constructione Persarum
 ad Iohannem Charsioten. Quia vero ante hoc tempus Luna apud
 Chaldæos se videndam non dederat: hic dies, qui xxxi. erat post
 priorem Lunationem, primus sequentis mensis constitutus est. Et quia
 circa Neomeniam alterius mensis, etiam Luna occultabatur: ergo
 xxxi dies, illic etiam pro Neomenia fuit habitus, qui est xxv 1 Fe-
 bruarii. Idem ex aliis exemplis patet, ut postea volente Deo dice-
 mus. Imo non ad Lunares saltem rationes prædicti Macedonum men-
 ses fuere applicati, sed etiam ad Solares. Galenus commentario pri-
 mo ad primum Epidemiorum Hippocratis. $\text{Εὐ} \omega\epsilon\rho\mu\alpha\theta\eta\tau\acute{o} \chi\tau\prime\ \theta\acute{\alpha}\rho\chi\eta\nu$
 $\text{δ} \Delta\iota\acute{\alpha} \mu\eta\nu\delta\acute{o}\varsigma \kappa\acute{\iota} \phi\delta\iota\tau\omega\sigma\omega\rho\iota\varsigma \gamma\eta\epsilon\alpha\delta\epsilon\iota\varsigma \iota\sigma\mu\epsilon\iota\alpha\nu, \epsilon\iota\sigma\tau\prime\ \theta\prime \mu\epsilon \chi\epsilon\iota\mu\epsilon\iota\nu\eta\nu \tau\epsilon\sigma\pi\eta\nu \acute{\alpha}\varsigma \kappa\epsilon\tau\prime$
 $\text{ε}\rho\epsilon\iota\varsigma \mu\eta\nu\alpha\varsigma \epsilon\sigma\tau\mu\epsilon\iota\nu\eta\nu \epsilon\sigma\ \acute{\alpha}\rho\chi\eta\eta \tau\acute{o} \kappa\alpha\theta\prime \epsilon\acute{\alpha}\omega\tau\eta\nu \pi\acute{\epsilon}\rho\epsilon\sigma\tau\ \Theta\ \mu\eta\nu\delta\acute{o}\varsigma:$ lege si placet, [$\tau\acute{o}$
 $\text{δ} \epsilon\ \epsilon\ \nu\epsilon\iota\omega\tau\eta\nu \omega\acute{\rho}\omega\tau\epsilon \mu\eta\nu\delta\acute{o}\varsigma \eta\ \Pi\epsilon\iota\tau\iota\varsigma$] $\tau\acute{o} \tau\omega \gamma\delta \sigma\iota\mu\alpha\iota\nu\epsilon\iota \chi\tau\prime \text{Μακεδ}\acute{o}\nu\alpha\varsigma. \theta\prime \zeta \epsilon\acute{\alpha}\epsilon\iota$
 $\text{δ}\eta\nu \iota\sigma\mu\epsilon\iota\alpha\nu \Lambda \rho\tau\epsilon\mu\iota\sigma\iota\varsigma, \kappa\alpha\theta\acute{\alpha}\pi\epsilon\rho\epsilon \gamma\epsilon \kappa\acute{\iota} \theta\prime \theta\epsilon\iota\eta\nu, \tau\acute{o} \Lambda\acute{\alpha}\nu.$ Si quis didicerit, in prin-
 cipium mensis Dii autumnale æquinoctium incidere, intelliget, brumale Solsti-
 tium post tres menses futurum, initio mensis illius, qui juxta annuam rationem
 primus est, (Romanis nempe rerum Dominis, quos sequi reliqui coge-
 bantur. Galenus sane ad illorum instituta, sicut in multis aliis, ita
 heic quoque se accommodat) *sive Peritii; hoc enim apud Macedones si-*
gnificat. Æquinoctium vero vernum idem intelliget Artemisio fieri, & Solsti-
tium Loo. Postea addit, $\chi\rho\eta\ \theta\prime \delta\eta\lambda\omega\sigma\iota\tau\iota \tau\acute{o}\varsigma \mu\eta\nu\alpha\varsigma \epsilon\ \omega\epsilon\delta\epsilon\varsigma \sigma\iota\lambda\eta\eta\nu \acute{\alpha}\epsilon\theta\mu\epsilon\acute{\alpha}\delta\ \kappa\alpha$
 $\text{δ}\acute{\alpha}\pi\epsilon\rho\epsilon \epsilon\sigma\ \tau\acute{\alpha}\iota\varsigma \pi\lambda\epsilon\iota\sigma\tau\alpha\iota\varsigma \nu\delta\eta\nu \theta\prime\delta\prime \epsilon\ \lambda\lambda\eta\nu\acute{\iota}\delta\omega\nu \pi\acute{o}\lambda\epsilon\omega\nu, \acute{\alpha}\lambda\lambda\ \acute{\alpha}\ \omega\epsilon\iota\varsigma \text{Η}\ \lambda\iota\omega\nu.$ Oportet vero
 menses non juxta lunã agere, sicut multa in Græcia civitates faciunt, sed juxta
 Solem. Inde exempli loco quosdam recenset, qui ita faciant, $\acute{\omega}\sigma\pi\epsilon\rho$
 $\text{ε}\phi\eta\nu \acute{\omega}\sigma\pi\epsilon \text{Ρ}\acute{\omega}\mu\alpha\iota\omega\nu \kappa\acute{\iota} \text{Μακεδ}\acute{o}\nu\omega\nu, \text{Α}\acute{\sigma}\tau\alpha\nu\acute{\omega}\nu \tau\epsilon \theta\prime\delta\prime \eta\mu\iota\tau\acute{\epsilon}\rho\omega\nu, \kappa\acute{\iota} \pi\lambda\lambda\acute{\omega}\nu \acute{\alpha}\lambda\lambda\omega\nu$
 $\text{θ}\eta\tau\acute{o}\nu.$ Sicut dixi, illud nempe observari à Romanis Macedonibus, nostris-
 que Asiaticis, & multis aliis gentibus. Manifestum est Macedonum men-
 ses Solares fuisse, ex quibus quaterni à cardinibus inceperint. Idem

ex scriptoribus Ecclesiasticis, aliisque demonstratur, quod eruditus Jacobus Urserius Armæcanus persecutus est. Imo ne situs quidem mensium idem mansit. Qui enim quibusdam Dies erat, is aliis Hyperberetæus numerabatur: & Xanthicus Artemisius. Sic Hyperberetæus aliis mensium primus atque anni initium erat, & æquinoctio autumnum conveniebat: aliis Dies. Hoc Macedonibus ipsis, qui in Græcia erant, & antiquitus & postmodum semper in usu fuit, idque ab iis scriptoribus observatur, qui antiquitatem, ac instituta Macedonum propria sectantur. Illud vero Josepho aliisque, qui in Oriente vixerunt, usurpatum fuit. Josephus enim passim, imo semper, Nisan cum Xanthico, & Hyperberetæum cum Tisri confert. At Tisri æquinoctio autumnum semper proximus est Ergo juxta priora Dio Macedonico convenit. Unde Adcum Xanthico, Nisan vero cum Artemisio conferridebebat. Patet ergo Josephi numerationem, Macedonica integro mense posteriorem esse. Origo hujus rei ex Plutarcho in Alexandro patet. Nam, cum Darii Daces in trajectu Granici ingentem aciem instruxissent, à quibusdam Alexandro religionem mensis objectam fuisse refert. *Δαισίω δ' ἔκ τῆς εὐάδειου βασιλεὺς τῆς Μακεδόνων ἐξάγειν τὴν φρατῖαν*, quod emendavit ille, *καλεῦσαι δὲ τὴν Ἀρτεμίσιον ἄγειν*. Sic ergo Artemisius in Dæsi locum pervenit, & post consequens Dæsius in Panemi, & tandem Hyperberetæus in Dii, & Xanthicus in Artemisii. Nec id in Lunaribus saltem, sed etiam in Solaribus ac maxime quidem, locum habuit. Quibusdam etiam Solares Macedonum menses in usum recepti sunt, sed aliis nominibus insigniti. Quippe gentes propriis mensibus retentis, formam saltem anni ac mensium Solarium eo applicuere; non secus ac Dictator Cæsar, menses Numæ Lunares in Solares immutavit. Quem ergo Macedones antiqui Audynæum Asiatici Apellæum vocant, is Paphiis *Διωνὸς* vocatur, Bithynis *Μηθηῶν*. Sic Panemus sive Dæsius Paphiis *Πληθύται* appellatur. Operæ precium vero est, causas mutationis hujus tam anni, quam mensium paulo accuratius inquirere. Chaldæis, sicut ex Ptolomæo, aliisque constat, solemne erat, à novi cujusdam regni Regisve primordiis annos suos deducere. Sic à Nabonnassare (qui illos in libertatem vindicaverat, & à jugo Assyriorum liberaverat) annos illos deducunt, quos Nabonnazaru vocant. Utebantur vero in his annis determinandis, non incerto illo & ad Lunæ rationes ordinato anno, qui pro ratione mensium nunc major erat, nunc minor, sed certiori, quique ex Solis rationibus dependebat. Fuit vero is annus duplex. Vel enim fixus erat vel solutus. In fixo anno dies unus quarto quovis anno intercalabatur. In vago, primus mensis Thoth quarto quoque anno unum diem

diem in anteriora recedebat. Is vulgo cognitus, & in usu fuit: hic Solis Astrologis, de quibus postea. Cum igitur Chaldæi, anno quo Alexander occiderat, fraterque ejus Aridæus, quem Philippum vocarunt, in Imperium successerat, annos Philippi Aridæi numerare cæperant, (ut ex Censorino, Ptolomæo atque Albategnio satis patet) videntur etiam Macedonum menses ad novi hujus Macedonici Regis annos numerandos tum primum applicuisse. Et cum ad Solarem rationē applicari debebant, ex Lunaribus menses ipsi Solares facti sunt. Anni vero hi, Philippæi (sicut & Seleucidarum) duplices fuerunt, vel vagi vel fixi. Vagi à primo Thoth mensis Ægyptiaci inibant, & quovis quadriennio unum diem à capite retrocedebant. Censorinus: *Item Philippi qui ab excessu Alexandri Magni numerantur, & ad hunc usque diem perducti annos DLXII consummant. Sed horum initia semper à primo die mensis ejus sumuntur, cui apud Ægyptios nomen est Thoth.* Et sic quoque Albategnius multis in locis annis his vagis utitur. Alibi tamen & fixos adhibet. Nam quamvis Astrologi Chaldæorum, in observationibus, anno isto æquabili uterentur, alium tamen fixum habebant; in quo quarto anno dies intercalabatur. Et hic ipse est, qui vulgo cum mensibus Macedonici in usu erat. Testis autem est Galenus in annis Solaribus Macedonum, Solstitia & æquinoctia in initiis mensium Macedonicorum confici. Observabant vero omnes ante Hipparchum Astrologi, non tam æquinoctia, quam Solstitia. Cum ergo unum Solstitium cognitum esset, ex hujus rationibus reliquos cardines ita deduxerunt, ut pari intervallo utrumque æquinoctium ab Hyberno Solstitio removerent; diebus nempe 91. Solstitium vero æstivum medio loco inter æquinoctia collocarent. Et cum divisio, nisi intercalari anno, exacta non esset; à verno æquinoctio ad Solstitium æstivum dies 92 numerabant; à Solstitio vero ad alterum æquinoctium dies 91. Quippe Chaldæi & Ægyptii Eccentricitatem illam, (uti Mathematici vocant) circuli Solaris cognitam habuisse non videntur. Ideoque cum quatuor cardines anni essent, quatuor etiam in partes æquales annus distributus fuit; & ex 365 diebus unicuique quadranti 91 dies attributi. Sed residuus erat ex ratione anni unus dies, & in bissexto biduum. Etenim 365. per 4 divisi, dant 91 & præterea diem unum residuum in quatuor partes dividendum: 366 vero 91. & duos dies residuos. Hi ergo dies quadrantibus addendi erant. Cum vero hyberna spatia satis ampla essent, imo iusto majora, æstati hæc adjicienda videbantur, quod etiam præstitum fuit. In simplici ergo anno priorem. Æstatis quadrantem, qui est ab Ariete ad

Cancrum, uno die longiorem fecerunt, & 92 dies numerarunt; in anno vero Intercalari utrumque, adeo ut tum, æstivum Solstitium a utroque æquinoctio 92 diebus esset remotum; hybernum vero 91. His cognitis facile erit totius anni rationes ordinare, modo hybernum Chaldæorum cardo cognitus fuerit. Refert vero Columella capit. 2. lib. xi. Chaldæos in 24. Ianuarii Iuliani Solstitium brumale constituisse. *Nono Kalendas Ianuarias Brumale Solstitium, sicut Chaldæi observant, significat.* Et sane paucis ante obitum Alexandri mensibus, annempe Per. Iul. 4389. Solstitium brumale verum contigit Parisiis ex calculo Tabularum Parisinarum xx xv. Decembris, hora post med. noct. 23. cum min. 13'. Motus namque Solis medius ad diem xxiv. Decembris completum erat 8 Sign. 29 gr. 5'. 42". Anomalia e Sig. 26. grad. 21'. 13". Unde Phostaphæresis addenda 56'. 13". qui motui medio addita dat 9. signa, 0 grad. 1'. 55". Ergo ad finem 2. diei, Solis locus verus erat in primo gradu Capricorni, in quo unum minutum primum & 55. secunda confecerat, quæ in tempus conversæ dant scrupula horaria 46', quæ diei 24 detracta dant horarum à med. nocte 23. cum scrupulus 13'. quo verum Solstitium Parisiis confectum fuit. Adde ob differentiam meridianorum 3 horas, 10 prodit 25 Martii hora 2. 29'. incipiens à media nocte, quo Babylonis confectum fuit Solstitium. Sed Babylonis tum 24 erat. Quippe dictum est, dies illis non à media nocte, sed à matutino tempore incipiebat xxiv. ergo Decembris Solstitium Brumale Babylone confectum fuit, sicut à Columella proditum est. Hoc cardine dato facilius erit, juxta priora reliqua inquirere. Nam æquinoctium utrumque 91 abhinc diebus distare debet. Unde æquinoctium vernum in anno communi incidet in xxv Martii, autumnus in xx xv Septembris. Solstitium vero æstivum, quod, juxta priora, 92 diebus ab æquinoctio verno distat, in xxv Iunii conveniet. Bissextili vero anno, quando quidem Julius Dictator in Februario diem intercalavit, quod Macedones non ante finem anni faciebant, Æquinoctium juxta hanc rationem non in xxv. sed xx xv Martii, & Solstitium æstivum in xx xv Iulii incidet. Nunc ad annum hæc applicentur. Ex Galeno ante didicimus æquinoctium autumnus initio Dii Macedonici contingere Brumales vero conversiones initio Peritii. Et eodem modo, æquinoctium vernum initio Artemisii, sicut & Solstitium initio Loi. Quatuor ergo mensium horum initia in anno Iuliano cognita sunt. Dantempe in xxiv Septembris: Peritii in xx xv Decembris: Artemisii in xxv Martii; & Loi in xxv Iunii. Refert vero Ptolomæus lib. vii

cap. 2, Agrippam Astronomum observasse Lunam australi suo cornu cum succedente Vergiliarum conjunctam. *Metroi mensis die v 11. hora 2. noctis incipiente, anno à Nabonnassare 840, Tybi die 2.* Dies secundus Tybi, illo anno convenit cum xxix Novembris Iuliani. Thoth namque inivit à xxxi Julii, anno P. Jul. 4805. unde primus Tybi convenit cum xxviii Novembris, & secundus cum xxix. Ergo & septimus Metroi mensis convenit cum xxix Novembris, & per consequens primus cum xxiii. Est vero Metrois mensis apud Bichynos idem ille qui apud Macedones vocatur Audynæus, & Peritium proxime antecedit, ut antea dictum fuit. Audynæus ergo Solaris inivit à xxxi Novembris, & erat dierum xxxi. Nam ut diximus Peritius à xxiv Decembris incepit. Quod & ex actis Timothei, à Petro Haloixio (in notationibus ad cap. vii. Vitæ Polycarpi) citatis demonstratur. *Ἐπιειώθη ὁ ἄγιος καὶ ἑνδοξὸς Ἀπόστολος, καὶ Πατριάρχης, καὶ μάρτυς τῆς Χρῆστῆς Τιμῆς, μὲν τῆς ἡμέρας τῆς καλεμένης Καταγωγίων. ἥπερ ἐστὶ καὶ τὸ Ἀσπένος μηνὸς τετάρτου τετρακάδι, καὶ ὁ Ρωμαῖος μηνὸς ἰανουαρίου εἰκάδι δευτέρου.* Obiit autem sanctus & gloriosus Apostolus, & Patriarcha, & Martyr Christi Timotheus, post tres dies festivitatis illius, quæ Catagogiorum nomen obtinet, qui dies secundum Asianos mensis quarti est tricesimus, juxta Romanos autem vicesimus secundus Januarii. Si tricesimus quarti mensis est xxii Januarii, ergo i. erit xxiv. Decembris, in quo Chaldæi Solstitium brumale, & juxta hos Galenus initium Peritii constituit, quod & nos antea secuti sumus. At si Hyperberetæus ultimus mensis est, & Dius primus, ut antea dictum fuit; ergo Peritius erit quartus mensis: adeoq; primus Peritii conveniet cum 24 Decembris, omnibus modis, ut antea. Rursum Epiphanius Hæresi LI. quæ est Αλογων num. xxiv, menses plures ita inter se confert. *τετῆς καὶ Αἰγυπτίους Ἀθύρ δωδεκάτη, ὡς ἐξ Εἰδῶν Νοεμβρίων, καὶ Ἐλλήνας Δίῃ ἡ', καὶ Σαλαμίνιους τῶς καὶ Κορινθίους τετῆ Κοιὰν ε', καὶ Παφίους Ἀπογονικῶς ις', καὶ Ἀραβῶν Ἀγγαλθαβαίθ κβ', καὶ Μακεδόνους Ἀπιλλαίου ις', &c.* Hoc est juxta Ægyptios Athyr XII, ante vi Eidus Novembris, juxta Græcos Dii vii, juxta Salaminios sive Constantienses tertii Chœak v, juxta Paphios Apogonici xvi, juxta Arabas Angalthabaith xxii, juxta Macedones Apellai xvi. Inter omnes hosce menses nulli inter se conveniunt, præter Paphiorum & Macedonum. Utrobique enim xv dies notatur, quod indicio est eosdem menses sub diversis nominibus in usu fuisse: quod etiam ex iis patet, quæ hoc eodem numero Epiphanius recitat. Ibi enim Paphiorum Julii xiv. confertur cum Romanor. Januarii vi. unde liquet Julium Paphiorum à xxiv Decembris iniisse, & eundem fuisse cum Macedonum Peritio. Confertur vero heic Apogonici xvi.

juxta Paphios, & Apellæi xv i juxta Macedonas, cum viii Novembris Romani. Unde initium Apellæi sive primus dies conveniet cum xx i v Octobris Juliani; totusque mensis Apellæus, qui est secundus Macedonum, erit dierum xxx. Nam Audynæus à xx i i i Novembris incipit, ut nunc demonstravimus. Primus ergo mensis Dius habebit dies xxx. Quæ & iis, quæ de quadrante anni diximus, consentanea sunt. Prodit enim ita quantitas quadrantis primi dierum 91. præcise. Secundi quadrantis quantitatem, ex iis, quæ hucusque disputata sunt, facillime consequimur. Nam si constet, eum xxiv die Januarii incipere, (quod demonstratum est,) & xxiv Martii desinere: erit ergo dierum præcise 91. At xxv Martii, æquinoctium juxta illorum rationis contigit. Ergo & septimi mensis Macedonici (qui Macedonicus ipsis Artemisius vocatur, Josepho vero, aliisque Asiaticis Xanthicus, ut antea demonstratum fuit) initium in hunc diem incidet. In actis Polycarpi legitur, ipsum passum fuisse mensis Xanthici, die secundo, septimo Calendas Aprilis, in magno Sabbatho. De magno Sabbatho consentit Eusebius lib. i v. Hist. Eccl. cap. 16. qui illud ex Smyrnæorum Epistola ad Fratres in Ponto scripta habuit. Epistolam hanc integram brevi se in lucem editurum pollicetur Armacanus, in qua Polycarpus passus dicitur *μηνὸς Ξανθικῆ δευτέρῃ, ἡσυχίῃ, ὡς ἐπὶ τὰ ἑλληνικὰ Μαΐων, σαββάτῳ μεγάλῳ, ὡρὰ ὀρθῆ.* Secundo mensis Xanthici, vii Calendas Majas, Sabbatho magno. Sed in Chronico Alexandrino ad 1v annum Lucii Aurelii Commodi, post Conf. Eliani & Castoris, anno post Christi in caelos ascensionem cxxxiii id factum perhibetur, τῇ ὡς ἐπὶ τὰ ἑλληνικὰ Ἀπριλλίων, τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ, ἡ vii Cal. Aprilis, Sabbatho magno: quod & verum esse ex Sabbathi magni caractere patet. Quippe Polycarpus, ut notum est, Pascha xiv Luna cum Judæis celebrabat, in quamcunque tandem feriam incideret. Unde & ipsi Sabbathum magnum commune erat cum Judæis. Est vero Sabbathum magnum, illud quod proxime Pesach antecedit, quod ideo *שבֿת הגדול* vocatur, quod Sabbatho proxime ante Pesach Israelitæ in Ægypto mandatum acceperint, de agnis paschalibus fecernendis, ut est in Libro כל בו. At Pascha Judæorum, aut Sabbathum magnum, illis temporibus non in finem Aprilis ac vii Calendas Majas incidere poterat. Legendum itaque in actis vii Calendas Aprilis, ut Doctissimus Armacanus erudite probat, quem vide. Si ergo secundus Xanthici convenit cum xxvi Martii, hoc est vii Calend. Aprilis; ergo primus Xanthici incidet in xxv Martii. Est vero Xanthicus hic non Macedonum, sed aliorum Asianorum, quibus primus mensis non Dius est, sed Hyberberæus.

tetanus. Unde Xanthicus heic est Macedonum Artemisus; in cujus initio Æquinoctium fieri Galenus prodidit, ut antea diximus. Inter Brumam igitur & Æquinoctium vernū eadem est quantitas quæ inter Æquinoctium autumnii & Brumam, 91 nempe dierum, qui menses faciunt tres, duos quidem tricenarios, tertium xxxi dierum, ut antea dictum fuit. In Martyrio B. Pauli Apostoli [ab Euthalio Diacono circa annum Christi c c x c v i. exarato legitur B. Apostolum passum fuisse *ἐπέπτη ἡμέρα καὶ Συρομακεδόνας Πανέμου μηνός, ὅστις λέγεται παρ' Αἰγυπτίοις Ἐπίφι, παρὰ Ῥωμαίους τῆς ἀπὸ τειῶν καλανδῶν Ἰελίων, μηνὶ Ἰαννῶ καὶ*. Quarto die juxta Syromacedones Panemi mensis, qui apud Ægyptios dici potest Epiphi, apud Romanos vero tertio Kalendarum Julii, vicesimo nono die mensis Junii. Si Junii xxix convenit cum Panemi quinto, ergo primus Panemi convenit cum Junii xv. Unde quarti quadrantis initium, ac tertii terminus, demonstrata sunt. Sic enim tertio quadranti tribuuntur dies 92, ut antea: alteri vero 91. Epiphanius libro de ponderibus & mensuris Valentinianum Juniolem in Palatio suffocatum dicit pridie Pentecostis, Idibus Maji, *Arcadio I I. & Rufino Coss. sepultum vero ipsa Pentecostes die*, quæ tum fuerit secundum Ægyptios Pachon xx i. καὶ ὁ *Ἐπιφῆνας Ἀρτιμωστικὸς τῆς ἡμέρας ἐκείνης, secundum Græcos Artemisii xx i i i. secundum Romanos vero x x i i Kalendaras Junias*. Si xv i Maji (quo Pentecoste illo anno celebrata fuit, & Ægyptiis in anno fixo xx i. Pachon numeratur,) est xx i i i, Artemisii, ergo primus Artemisii incidet in x x i v Aprilis. Sed notandum est, annum illum Intercalarem fuisse. Erat namque vulgaris Christi 392. Per. Jul. 5105. Cycli Solis 1 x. Luna xiii. ut ex adjuncto Pentecostes caractere patet. Uno ergo die mensis Artemisius in anno anticipat. In simplici ergo anno Artemisius xx v Aprilis incipit, unde Xanthicus xxx dierum est. Alexander Monachus in Barnabæ Encomio, confert tertium Idus Junii Romani cum decimonono mensis Noni, quem Asiatici vel Paphii homines Pthithipatum (rectius forte Plethyatum) vocant. Nonus mensis omnino est Panemus Macedonicus, sive Dæsius Asiaticus. Si ergo 19. hujus convenit cum xi Junii, ergo primus Dæsius conveniet cum xx iv Maji, nonicum xxv. ut jam dictum fuit. Sed quod prius de Intercalari anno diximus, id heic locum habet. Chaldaei enim, quos Macedones sequebantur, in ultimo quadrante, sive illo, qui est à Solstitio æstivo, ad Æquinoctium autumnii, diem intercalabant, ut antea dictum fuit. Artemisius ergo erit saltem xxx dierum, unde Panemus sive Dæsius in anno simplici à xx v Maji incipiet, & erit dierum xxx i. Cum igitur Romani Februarium xx ix dierum facerent, Dystrus, qui

xxii Februarii inceperat, ac xxxi dierum erat, xxiii Martii terminabatur : unde sequens Xanthicus xxv inibat : ut sic Artemisius xxiv Aprilis, Dæsius vero sive nonus mensis xiv Maji conveniat. Artemisius ergo xxx saltem dierum erit : & propter hoc Panemus, sive Dæsius in anno simplici à xxv Maji incipiet, & erit dierum xxxi. Sed ut omnia quæ hucusque disputata sunt, rectius percipiantur integrum Parapegma subjunximus, in quo menses omnes Cælestes non quidem accurati, sed juxta Macedonum menses ordinati, primum locum obtinent, alterum menses Macedonicos priores ; tertium menses Asiatici situ saltem à Macedonicis differentes ; quartum Paphii : quintum Bythynici : sextum quantitas mensium ; septimum deniq; dies mensium Julianorum, à quibus Macedonici incipiunt, tam in anno simplici, quam intercalariis.

Signa cælestia.	Menses priores.	Macedonicos posteriores.	Paphii.	Bythyn.	Quantitas in anno mensis. comm. biss.
I. Ζυγός.	Διός.	Τριβρεταίος.	Αφροδίσιος.	Ηΐσεος.	30. Sept. 24. 24.
II. Σκορπίος.	Απιδυαίος.	Διός.	Απορορικός.	Ηΐσιμος.	30. Octo. 24. 24.
III. Τοξότης.	Αυδυαίος.	Απιδυαίος.	Αιωνικός.	Μυρσησος.	31. Nov. 23. 23.
IV. Αιγρεφόρος.	Περίητος.	Αυδυαίος.	Γΐλιος.	Διονύσιος.	30. Dec. 24. 24.
V. Υδροχόος.	Δύσσετος.	Περίητος.	Καισαρείος.	Ηερακλειος.	30. Jan. 23. 23.
VI. Ιχθύς.	Ξανθικός.	Δύσσετος.	Σεβασός.	Διός.	31. Feb. 22. 22.
VII. Κερός.	Αρπιμήσιος.	Ξανθικός.	Αυτοκροταρικός.	Βενδιδάσιος.	30. Mart. 25. 24.
VIII. Ταυρὸς.	Δαίσιος.	Αρπιμήσιος.	Δημοκροτάσιος.	Σεβαστικός.	30. April. 25. 24.
IX. Διδύμιος.	Πάνεμος.	Δαίσιος.	Πανδύτατος.	Αρειος.	31. Maji. 25. 24.
X. Κερκίριος.	Λαός.	Πάνεμος.	Αρχμενός.	Πσελέσιος.	30. Jun. 25. 24.
XI. Λέων.	Γορπαίος.	Λαός.	Εΐσιος.	Αφροδίσιος.	31. Julij. 25. 24.
XII. Παρδάλιος.	Τριβρεταίος.	Γορπαίος.	Ρωμαίος.	Δημοκροτάσιος.	30. Aug. 25. 24.

num locum obtinent, alterum menses Macedonicos priores ; tertium menses Asiatici situ saltem à Macedonicis differentes ; quartum Paphii : quintum Bythynici : sextum quantitas mensium ; septimum deniq; dies mensium Julianorum, à quibus Macedonici incipiunt, tam in anno simplici, quam intercalariis.

In hac tabula, quasi uno intuitu totam istam rationem perspicere poteris, quam hucusque exposuimus, atque per hanc, dato die mensis Juliani, ad quodcunq; tempus Græci mensis diem indagare, & vice versa ; quæ quoniam cuivis manifesta sunt heic pluribus exponere opus non est.

Plura qui volet, adeat Armacanum, qui hoc argumentum erudite admodum, & satis diducte pertractavit. De Macedonicis vero mensibus ad Juliani anni formam applicatis, capite sequenti dicemus.

C A P. X V.

De anno Romanorum antiquo. Diversæ antiquorum de anno Romuli opiniones explicantur, & inter se conciliantur. Emendatio Numæ prior & posterior. Vtriusque ratio accurate exponitur. De Cyclo Numæ. De genuina loci cujusdam Liviani lectione & explicatione. Macrobius contra Petavium & Leonem Allatum explicatur. Cyclos Numæ qualis fuerit? De Epocha anni Romani, & ad Iulianum applicatione. Illustri exemplo Urbis, à Gallis Senonibus captæ, Cyclos ac Methodus anni Romani demonstratur, quod frustra ab aliis tentatum est. Quando primum & qua occasione Romanus annus depravari cœperit? Emendatio Cæsaris Dictatoris. Cardines ejusdem. De mensibus Macedonum & Syrorum ad Iuliani anni formam applicatis.

Antiquissimam temporum mensurandorum rationem, eam esse quæ à *quædam*, sive prima visione Lunæ dependeret, inde satis liquere arbitror, quod & omnium simplicissima sit, & omnibus paulo antiquioribus gentibus usurpata. De Judæis, Græcisque hæctenus demonstratum est, illos quidem semper ad usque supremum civitatis excidium, hos vero antiquitus, juxta visionem menses ordinasse. Idem de antiquis Albanis Romanisque dicendum erit: quippe qui non solum mensium dies juxta species Lunæ denominaverint; sed etiam, post admissam fixam anni rationem, juxta *quædam* Nonas ordinarerint. Equidem illud omnes gentes à Diluvii temporibus retinuisse existimaverim, ut primum apparente Luna mensem inchoarent. Sed cum cœlo minus, quam in Oriente, puro ac nubib⁹ libero viveretur; contigit Lunam quandoque multis post jugum diebus occultari: quandoque ipso Neomeniæ die, aut saltem sequenti apparere. Hinc inæqualis ac plane incerta mensium, annique ratio orta fuit, in qua nemo mortalium quantitatem anni mensive præscire poterat. Nec in uno saltem die, aut biduo error committebatur, sed nonnunquam in sex, nonnunquam & in decem, ut ex iis liquet, quæ de Albano ac Tusculano anno antea diximus: Hoc ergo cum civilibus negociis magnum adferre detrimentum Albani animadverterent: juxta pha-

ses uno anno in luna observatas, omnes omnium annorum menses ordinabant, eamque quantitatem quæ intra binas visiones deprehensa fuit, postea semper illi mensi tribuerunt, cui primo anno convenerat. Ita ergo Albanis alii menses xxxvi dierum erant, alii xxi. September xvi saltem, & Sextilis xvi. ut Censorinus cap. xxi docet. Idem in anno Romuli fuisse, Plutarchus indicat: Ρωμύλου γδ βασιλευόντος ἀλόγως ἔχοντο τῆς μηνῶν καὶ τῶν αἰμάτων, τὸς μὲν ἕτεροι εἴκοσι ἡμερῶν, τὸς δὲ πάντες καὶ τριάκοντα, τὸς δὲ πλείονων λογίζομενοι, &c. Romulo namque imperante menses habuerunt temere confusos, quum partim nec viginti dierum, partim quinque & triginta computarent. Sed diversa de Romuli anno Censorinus & Macrobius referunt, qui decem saltem mensium principio fuisse arbitrantur, quorum quatuor xxxi dies habebant; reliqui sex xxx: adeoque totus annus dierum erat ccciv, cum juxta Plutarchi mentem dierum esset ccc lx. ut in Numa loco laudato refert. Et utraque sententia optimos ac Romanæ rei peritissimos scriptores sibi faventes habet. Nam Licinius Macer & Fenestella annum vertentem Romæ statim ab initio duodecim mensium fuisse scripserunt. Junius vero Gracchanus, & Fulvius, & Doctissimus Togatorum Varro, decem mensium fuisse putaverunt, ut tunc Albanis erat, unde orti Romani. Sed ne præstantissimi Scriptores frustra inter se committantur: videndum est, numne ratio aliqua dari possit illos conciliandi. Notum est Urbem Romanam ex duobus populis unam factam fuisse, Romanis, (qui partim ex Albanis, partim ex colluvie variorum hominum constabant, qui primum Urbem cum Romulo habitabant) & Sabinis, qui cum Tito Tatio in urbem allekti sunt. Et priores quidem Romuli ac Albanorum instituta sequebantur; posteriores vero Sabinorum. Hinc duplex in una civitate anni ratio erat. Albani namque, quibus decem menses inæquales in anno erant, hanc sub Albano Rege Romulo sequebantur. Contra Sabinis duodecim in anno menses erant, minori quam Albanorum inæqualitati obnoxii. Hoc tamdiu obtinuisse videtur, quamdiu Tatio Sabinorum Rex pari cum Romulo imperio præffet. Postquam vero ille sublatuſ erat: videtur Romulus omnes ad eandem anni formam reduxisse. Atque tum quidem Albanam, quam à majoribus acceperat, proposuisse, nonnihil tamen emendatam. Nam cum observaret xxx fere, aut ad summum xxxi post *φάσιν* die, rursum Lunam novam apparere: sex menses xxx dierum constituit, reliquos quatuor xxxi. Decem namque menses Romulum in anno constituisse, Ovidius Factorum lib. i, testatur.

Tempora digereret cum Conditor Urbis in anno

Constituit menses quinque bis esse suo.

Et lib. I I I. causas hujus rei has recenset.

Annus erat decimum cum Luna receperat orbem.

Hic numerus magno tunc in honore fuit.

Seu quia tot digiti, per quos numerare solemus,

Seu quia bis quino scemina mense parit.

Nec quisquam inter omnes antiquos scriptores ita ab his dissentit, quin commode satis explicari possit: Neque enim Fenestella aut Julius Gracchanus aliud dicunt, quam annum principio x i i mensium fuisse, quod & verum esse demonstravimus: quamvis postea à Romulo aliter constitutum fuerit. Menses ergo quam proxime cum Lunaribus convenientes, vel à Sabinis acceperit, vel juxta diligentem Lunæ observationem emendaverit. (namque Lunam ab Romulo in mensibus constituendis observatam fuisse Macrobius auctor est.)

Martius	xxx i.
Aprilis	xxx.
Majus	xxx i.
Junius	xxx.
Quintilis	xxxi.
Sextilis & September	xxx.
October	xxx.
November & Decemb.	xxx.
Dies omnes anni	ccciv.

Talis ergo anni & mensium Romuli tempore ratio fuit, qualem nos in adjuncto laterculo ex Censorino & Macrobio proposuimus, quæ tamen non diu duravit. Statim enim à Numa Pompilio sublata fuit, ac in ejus locum alia introducta. Et in hoc omnes fere scriptores consentiunt, inter quos Censorinus totam hanc emendationem pulcherri-

nis hisce verbis expressit: *Postea sive à Numa, ut ait Fulvius, sive, ut Junius, à Tarquinio duodecim facti sunt menses, & dies ccciv. quamvis Luna duodecim suis mensibus ccciv. dies videatur explere. Sed ut unus dies abundaret, aut per imprudentiam accidit, aut, quod, magis verum ea superstitione, quam impar numerus plenus & magis faustus habebatur. Certe ad annum priorè unus & quinquaginta dies accesserunt: qui quia menses duos non implerent, sex illis mensibus dies sunt singuli detracti, & ad hos additi, factique sunt dies quinquaginta septem: & ex his duo menses, Ianuarius undetriginta dierum, Februarius duodetriginta. Atque ita omnes menses pleni, & impari dierum numero esse cœperunt, excepto Februario, qui solus cævus, & ob hoc cæteris infestior est habitus. Denique, cum Interkalarem mensem viginti duum, vel vigintitrium dierum, alternis annis addi placuisset, ut civilis annus ad naturalem equaretur: in mense potissimum Februario, inter Terminalia & Refugium, in-*

terkalatum est. Macrobius verbis paulo aliis hæc refert, idem tamen dicit, cap. XI I I. lib. I. Saturnal. Sed secutus Numa, quantum sub cælo rudis & seculo adhuc impolito, solo ingenio Magistro comprehendere potuit: vel quibus Græcorum observatione forsitan instructus est, quinquaginta dies addidit: ut in trecentos quinquaginta quatuor dies, quibus duodecim Luna cursus conficiendo credidit, annus extenderetur: atque his quinquaginta à se additis, adjecit alios sex, retractos illis sex mensibus, qui triginta habebant dies, id est singulis singulos: factosque quinquaginta & sex dies, in duos novos menses pari ratione divisit: ac de duobus priorem Ianuarium nuncupavit, primumque anni esse voluit: tanquam bicipitis Dei mensem, respicientem ac prospicientem transacti anni finem futurique principia: secundum dicavit Februo Deo . . . . . Paulus post Numa in honorem imparis Numeri secretum, hoc & ante Pythagoram parturiente natura, unum adjecit diem, quem Ianuario dedit, ut tam in anno quam in mensibus singulis, præter unum Februarium, impar numerus servaretur, &c. Numa igitur optimè quidem cognitum habebat, Lunarum annum non plus quam CCC L I V solidos dies habere. Atque talem principio annum instituerat: quod ipsum & Plutarchus confirmat: Νεμῆς ἦ τὸ Ὠδάλλαγμα τ' ἀνωμαλίας, ἡμερῶν ἕνδεκα γίνεσθαι λογίζομεθα. ὡς τὰ μὲν σεληνιακῆ πειρακτοῖα πεντηκοντατέσσαρες ἡμέρας ἔχουσι, τὰ δὲ ἡλιακῆ πειρακτοῖα ἐξηκονταπεντὲ, τὰς ἕνδεκα ταύτας ἡμέρας διπλασιαζόντων, ἐπύλασε παρ' ἐνιαυτὸν ὅπῃ τῷ φεβρουαίῳ μηνὶ τὸν ἐμβόλιμον ἕσθ' Ἐρωμαίων Μερκεδίνον καλεῖται τον εἰκοσι καὶ δύοῖν ἡμερῶν ἔντα. Numa vero discrimen inæqualitatis cursus Solis & Lunæ undecim dierum esse animadvertens, quod Lunarum trecentis quinquaginta quatuor diebus constet, solaris vero expleat CCC LX V, geminatis undecim hisce diebus, mensem intercalarem duorum & viginti dierum, quem Romani Merkedinum vocant, mensi Februario, alternis quibusque annis, inseruit. Hæc ergo anni Pompiliani prima ordinatio erat. Annus Solaris juxta Numam dies habebat 365 & quadrantem; qualis istis temporibus & Ægyptiis & Chaldæis pro accuratissimo habebatur. Annus vero Lunarum dierum est 354 præcise differentia dierum 11 & horarum 6. hoc est in binis annis 22 dierum, horarum 12. in quaternis 45 præcise. Cum ergo Numa id præcipue in sua civitate observaret, ut temporum sementis ac messis, cæteraque quæ in usu civili probe sciri debebant certis anni mensibus certo convenirent: ad quartum aut tertium annum intercalationem differre non poterat, eo quod tempora civili ultra mensem à tempestatibus differrent. Ita ergo ordinavit, ut secundo anno 22 dies, quarto anno 23 intercalarentur. Et hic annus civilis, Lunarum quidem erat, magis tamen cum Sole, quam cum Lunarum conveniebat. Nam quamvis primus & secundus. annus satis bene

cum Luna convenirent, tertius tamen, propter Epactas Solis secundo anno adjectas, minime illud faciebat, nec nisi post multa secula *ἐπιπέρας* in his fieri poterat. Quia tamen annua quantitas non Solaris erat, sed Lunaribus, Romanos juxta Lunæ rationes tempora sua agere, & alii arbitrati sunt, & ipsimet profitebantur. Unde Dio perhibet, Romanos ad tempora usque Cæsaris Dictatoris mensibus Lunaribus fuisse usus, ubi ita scribit: *αὐτὸς δὲ τὰς τῆς σελήνης περιόδους ἐπὶ ἐν τότε τὴν μῆνα ἦν.* Nam ad Lunæ circuitus etiam tum menses agebant. Sed quicumque totam anni rationem paulo diligentius consideraverit, animadvertet statim, optime quidem eam cum Solaribus rationibus, minimè vero cum Lunaribus convenire. Nam anno quovis quarto Civilis & Solaris annus plane conveniebant. Et tum peræquatio tam accurata ab Numa facta fuit, ut ne in minimis quidem dissentirent: juxta primam ergo Numæ institutionem annus Civilis Lunaribus cum Solari plane post quartum annum conveniebat, adeoque Cyclus quatuor saltem annorum erat. Sed postea Numa, vel quod revera deprehenderet, annum Lunarem 354 diebus triente & ultra majorem esse, vel contemplatione imparis numeri, quod Censorinus & Macrobius tradunt, anno civili diem unum adjecit: ut annus sic esset dierum 355. cætera vero, ut ante ordinaverat, permittit. Atque sic 51 dies anno Romuli additi sunt, qui antea dierum fuerat 304. In omnibus autem impari numerum observavit. Quippe quaternos menses, qui juxta Romuli institutum xxxi dierum erant, tales permittit; reliquis vero sex, qui sub Romulo tricenarii fuerant, singulos dies detraxit, ut sic xxix saltem dies haberent. Et sic decem menses dierum erant 298. residui ex anno erant dies 57. quos in duos menses distribuit, & uni quidem dies dedit xxix, alteri vero xxix, ut sic omnes menses impari dierum numero essent, præter Februarium, qui ob id infaustus & Diis inferis sacratus erat. Sed additio illa unius diei totam Cycli rationem perturbavit. Nam antea quaternis annis restitutio & æquatio Solaris & civilis anni contingebat, nunc post quatuor annos quaternum dierum discrimen erat. Unde & alium Cyclum instituere coactus fuit, quo hi dies debito modo tollerentur. Quod & ab ipso factum fuisse, Livius gravissimus scriptor testis est. Verba ejus de Numa hæc sunt, lib. 1. *Atque omnium primum ad cursum Luna in duodecim menses describit annum, quem (quia tricenos dies singulis mensibus Luna non explet, desuntque dies solido anno, qui Solstitiali circumagitur orbe) intercalares menses interponendo ita dispensavit, ut vigesimo quoque anno ad metam eandem Solis, unde orsi essent, plenis annorum*

omnium spaciis dies congruerent. Magna de genuina hujus loci tam lectione quam explicatione inter Doctos contentio est: quæ ex divinitate librorum nata fuit. Alii enim *vigesimo* legunt, cum quibus Codex Mss. Buslidianus convenit, teste Nannio Συμμίκτων v. & I omnes fere editiones Belgicæ. Alii *vigesimo quarto*, quam lectionem Petavius sequitur. Unicam vero causam, propter quam hanc lectionem priori præferant, ex Macrobio petunt. Quippe is capite XIII. Saturnal. I. refert Romanos ad Græcorum exemplum in octo annis die 90 intercalasse, tertio autem octennio saltem dies 66. *compensatis in viginti quatuor diebus pro illis, qui per totidem annos supra Græcorum numerum creverant.* Ex quibus verbis illud colligi videtur, Romanos Cyclum 24. annorum habuisse, juxta quem ultimo anno dies xxiv. detrahebant. Sed omnino verba ipsius Macrobii accuratius expendenda erunt, quæ ob id integra adscripsi. *Cum ergo Romani ex hac distributione Pompilii ad Luna cursum, sicut Græci annum proprium, computarent, necessario & intercalarem mensem instituerunt more Græcorum. Nam & Græci cum animadverterent temere se trecentis quinquaginta quatuor diebus ordinasse annum: quoniam apparet de Solis cursu, qui trecentis sexaginta quinque diebus & quadrante Zodiacum conficit, deesse anno suo undecim dies & quadrantem: intercalares statuta computatione commenti sunt. Ita ut octavo quoque anno nonaginta dies, ex quibus tres menses tricenum dierum composuerunt, intercalarent. Id Græci fecerunt, quoniam erat operosum atque difficile omnibus annis undecim dies & quadrantem intercalare. Itaque maluerunt hunc numerum octies multiplicare, & nonaginta dies, qui nascuntur, si quadrans cum diebus undecim octies componatur, inserere, in tres menses, ut diximus distribuendos. Hunc ergo ordinem Romanis quoque imitari placuit: sed frustra: quippe fugit eos, diem unum, sicut supra admonuimus, additum à se ad Græcum numerum in honorem imparis numeri. Ea re per octennium convenire numerus atque ordo non poterat. Sed nondum hoc errore comperto, per octo annos, nonaginta, quasi superfundendos, Græcorum exemplo, computabant dies: alternisque annis binos & vicanos, alternis ternos vicanosque intercalares expensabant intercalationibus quatuor. Sed octavo quoque anno intercalares octo affluebant dies ex singulis, quibus vertentis anni numerum apud Romanos super Græcum abundasse jam diximus. Hoc quoque errore jam cognito, hæc species emendationis inducta est. Tertio quoque octennio ita intercalandos dispensabant dies: ut non nonaginta, sed sexaginta sex intercalarent. Sed quod de Græcis heic narrat, vera non sunt, qui nunquam octavo quoque anno nonaginta dies intercalabant. Id enim institutis ipsorum quam maxime contrarium erat. Duo enim Græcis proposita fuere, dies*

nempe

empe & menses juxta Lunam, annos vero juxta Solem agere; idque
 ob eam causam, quod se alias rite Diis servire non posse existimarent.
 iuxta Solem vero sacrificare est ita annos agere, ut iisdem tempesta-
 bus eadem sacrificia peragantur, ut ex Gemino antea cap. xi i. pro-
 avimus. At si octavo quoque anno nonaginta dies intercalare de-
 bebant: utique septimo anno festa duos integros menses debitum
 tempus in anno Solari anticiparent. Sit enim festivitas quæ statim
 post æquinoctium vernali mense Munychione celebrari debebat, ea
 eodem primo anno in debitum tempus statim post æquinoctium in-
 tercederet. Septimo autem anno longe ante æquinoctium, ac ultra duos
 menses debitum tempus anticipabit: quod omnium Græcorum in-
 stitutis plane adversatur. Sed Macrobius, cum alicubi legerat, Græcos
 octo annis dies ὑπερβαίνοντας numerasse 90, ex quibus tres menses
 ἑμβολίμους, sive intercalares constituerent: arbitratus est, omnes hos
 90 dies, sive tres menses, octavo anno intercalatos fuisse. Eundem
 in ipso errorem Solinus erravit, qui scribit: *Græcos singulis annis un-*
decim dies & quadrantem detraxisse, eosque octies multiplicatos in nonum an-
num reservasse, ut contractus nonagenarius numerus in tres menses per tricenos
annos scinderetur. Qui anno nono restituti efficiebant dies quadringentos qua-
raginta quatuor, quos ἑμβολισμῶς vel ὑπερβάλλοντας nominabant. Absur-
 disse quidem ac ineptissime, sicut in aliis multis, ut summo Viro
 Claudio Salmasio in erudito opere, quod Exercitationes Plinianas
 inscripsit, multis in locis demonstratum est. Facile igitur nobis esset
 hanc hęc Macrobiū atque auctoritatem elevare; aut aliter saltem
 verba ejus interpretari: cum ipse non explicet, qua ratione xxiv. illi
 dies detracti sint. Sed habuerit is hæc optime cognita, verissimaque
 sententiis protulerit; at nihil ista ad Livii locum explicandum faciunt.
 Macrobius dicit Romanos, Græcorum in Octaeteride interca-
 landi rationem sequutos, hunc Cyclum instituisse. At ab Græcis
 nihil hac in re discere poterant, antequam ipsimet Græci aliquid de
 his cognitum haberent. Octaeterida equidem ab Endymione inven-
 tum antea capite xiii diximus; sed non talem quæ ex tam subtili die-
 rum computo dependeret; sed aliam, quæ super plenas lunæ φάσις
 esset fundata. Altera illa subtilis & accurata, in qua annus quilibet
 34 dierum constituebatur, tertius vero, sextus & octavus dierum
 34 multis seculis post à Cleostrato Tenedio (qui post Solonis tem-
 pra vixit) inventa. Nec tum statim in usum Græcorum recepta fuit,
 sed varias mutationes ac emendationes subiit, ut habes apud Censo-
 rium & Geminum. Saltem ergo post hæc tempora hanc interca-
 landi

landi rationem instituerunt Romani. Imo ne tunc quidem; quando quidem diu, eodem quo Græci modo, intercalaverint: nec maximum committi errorem animadverterint. Tandem postea isto errore cognito Cyclus hic XXIV annorum institutus fuit. Quid hic ergo tempora Numæ, quid ad locum Livii pertinet, qui de Numæ invento loquitur? Imo ex eo ipso demonstratur, alium sacerdotes Cyclum à Numa accepisse: cum adeo in his errarent. Nam modum in anni intercalandi, non à Græcis, sed multo antea quam vel Græcorum vel ægyptus, quid Octaëteris esset, haberent cognitum, ab Numa acceperant, ut ex Censorino optimo scriptore, & Plutarcho antea probavimus. enim primus docuit rationem alternis annis XXII. alternis XXIII dies, ait Macrobius, intercalandi. Nec dubiū est, Numam, diei illius, quem anno propter imparis numeri præstantiam adjecerat, habita ratione alium Cyclum instituisse, quo ista inæqualitas tolleretur: quandoquidem prior Cyclus quaternum annorum propter illum plane inveniendus esset redditus. Quod & Livius expressis verbis testatur. At si Cyclus hic Numæ XXV annorum fuisset: cujus extremo anno 24 illi dies essent auferendi, convenisset utique plane cum illo, quem Macrobius descripsit. Falsus ergo is fuisset, qui ab Græcis Romanos hunc habitum diceret, siquidem à Numa institutus esset, longe antequam Octaëteris inventa fuit. Sed manifestum est, de alio Cyclo Livium, de alio Macrobius loqui. Unde ruit Petavii assertio, qua hunc Cyclum Numam inventum fuisse asserit. Id enim contra Macrobius est, qui unicum sibi Patronum elegerat. Sed Petavius ipse parum huic sententiæ fidit, unde tandem modestissime concludit. *Sed ea omnes conjectura quamlibet verisimiles, pro confessis ac liquidis minime sancienda sunt, sed ut probabiles ambiguis de rebus opiniones Lectoribus offerenda.* Sed Livius Allatius Vir Doctissimus, at quantum ego perspicio nimis forte peritium studiis deditus, sententiam quidem Petavii optime assecutus est: an vero modestiam ejusdem imitari hac in re noluerit, ego quidem nescio. Satis quidem audacter ac gloriose Scaligero & heic alibi passim insultat; Viro de re literaria multisque bonis optimè merito, homini tamen & errori obnoxio, quod nec ipsemet dissimulat. Verba ejus de Scaligero hæc sunt. *Hæc omnia ex sola anni Pompiliani ignorantia nata sunt. Attamen, talia se ignorasse, cum fateri pro modestia nollet, nova nobis commenta, quæ nec somniavit antiquitas, compingit.* Ammi Allati, quandoquidem tanto supercilio Scaligero summo Viro ignorantem anni Pompiliani objectas, modestiamque ipsius sollicitas, ipse nos annum Pompilianum doce, Nam quem proponas Pompi-

pilianus plane non est. Livius sane ne vel unum verbum de 24 dierum detractioe facit. Macrobius laudas. At ille Cycli istius rationem, non à Pompilio, sed à Græcis acceptam prodit; adeoque diversus ab hoc Numæ Cyclus fuerit. Quis ergo antiquorum hunc annum, Numæ vel per somnium unquam tribuit? Alius ergo Numæ Cyclus erat, ac plane ab hoc diversus. Unde patet, meliorem lectionem eam esse, quæ vigesimo anno habet. Fraudi locus fuit, quod, qui Macrobius legerant, rati, de eodem Cyclo ambos hos loqui, Livium ex Macrobio emendare, aut saltem explicare fuerint conati. Unde ad oram forte quarto annotabant, quod posteriores textui ipsi intruserunt. Alia ergo ratio dies hos superfluos eximendi à Numa instituta est: qualis tamen illa fuerit, dicere non æque est facile. De Cyclo quidem Numæ diebusque eximendis, nullum ultra dubium esse potest. Nam si constet xx annis Cyclum totum fuisse absolutum, etiam cognitum erit, xx dies toti Cyclo esse auferendos. Utrum vero simul, & semel an separatis vicibus, id nunc videndum est. Varro lib. v. de ling. Latin. explicat, cur xxii Februarii dies Terminalia vocetur. *Terminalia*, inquit quod is dies anni extremus constitutus. Duodecimus enim mensis fuit Februarius, & cum intercalatur inferiores quinque dies duodecimo demuntur mense. Terminalia igitur juxta Varronem à termino dicebantur, quod, si quando quinque dies extremi mensis Febr. propter intercalationem demerentur, annū ipsum terminarent. Non ergo semper Terminalia ultimum anni diem constituebant. Simplici enim anno xxviii Febr., qui post Terminalia quintus erat, ultim⁹ anni dies est. Sed nec omnibus annis intercalariis illud contingebat. Quamvis enim dies intercalares non ad finem anni adderentur, sed inter Terminalia ac Regifugium (hic est vi. Kal. Mart., ut Verrius apud Festum testis est) infunderentur, quini tamen superflui dies non demebantur; sed post xxii dies intercalares rursus numerabantur, & ad finē addebantur: idque veteri religionis sua more, ut *Februarium omnino Martius sequeretur*, ait Macrobius c. xiii. l. 1. Saturnal. Ergo nec semper intercalari anno Terminalia ultimum diem Februarii constituebant. At Varro docet, Terminalia inde appellationem invenisse, quod Februarium clauderent. Quod tum contigisse refert, quando intercalabatur, & quinque dies anno demebantur. Ergo aliquando quinque dies posteriores (qui ut ex Macrobio audivimus post Intercalares addebantur) plane mittebantur; atque sic ultimus dies anni cum terminalibus conveniebat. Cognitum ergo ex his habemus, quinque dies detractos fuisse. Unde vitiosa est Clar. Viri Samuelis Petiti Methodus, quæ in Cyclo minori 10 annorum ex binis lustris composito; 10 dies nono anno auferri jubet. Nam cum

roto Cyclo xx saltem superflui sint: quater ergo hæc detractio in uno Cyclo fieri debet. Varro autem hos dies demi ait quando intercalatur. Unde nec quinto, nec quintodecimo anno detrahi possunt; quando quidem isti anni non sunt intercalares. At neque quarto aut decimoquarto id contingere potest. Quamvis enim hi anni intercalares sint, dies tamen quinq; demi non possunt antequam superflui fuerint. At in quatuor annis quatuor saltem dies abundant. Sexto ergo anno illud fieri debebat, quo quidem post ordinariam intercalationem quinque ultimi dies omittebantur: quod etiam decimo anno fiebat, & rursus decimo sexto, ac tandem vigesimo. Equidem si quatuor singulis quadrienniis fuissent detracti: Cyclos quaternis annis fuisset absolutus. Sed Numæ, sicut in diebus anni augendis imparium numerum sequutus fuit: ita quoque in iisdem imminuendis idem observasse videtur. Sane quemcumque numerum quinario minorem sumpsisset, breviori Cyclo rem expedivisset. Sed cum quinarium huic negotio delegerat, non minus quam xx annis Cyclos absolvi poterat. Post primam namque dierum subtractionem integer dies supra rationes Lunæ abundat: post alteram horæ 12. post tertiam rursus integer dies: post quartam denique perfecta est æquatio. Hæc ut melius percipiantur, ac facilius ad usum applicentur, integram Periodum cum cujusvis anni diebus exscripsi. Adposui differentiam dierum quæ inter Civilem & Solarem, quolibet anno intercedat, cum appositis Notis S, hoc est Subtractionis, quando Civilis Solari minor est: & A, hoc est additionis, quando Civilis Solarem excedit. Ipsos quoque anni Solaris dies, una cum horis, adjunxi, ut statim videri posset Cyclum ante xx annum non finiri. Hæc ergo ita se habent.

Cyclos Romanus Numæ xx annorum.				
Anni	Civiliū.		Solarium.	
	dies annorum	Different. dies & hora annorum	dies	hora annorum
I.	355.	10. S.	365.	6.
II.	732.	2. A.	730.	12.
III.	1087.	8. S.	1095.	18.
IV.	1465.	4. A.	1461.	0.
V.	1820.	6. S.	1826.	6.
VI.	2192.	1. A.	2191.	12.
VII.	2547.	9. S.	2556.	18.
VIII.	2925.	3. A.	2922.	0.
IX.	3280.	7. S.	3287.	6.
X.	3652.	0. A.	3652.	12.

Residu-
um Cy-
cli.

XI.	4007.	10. S.	4017. 18.
XII.	4385.	2. A.	4383. 0.
XIII.	4740.	8. S.	4748. 6.
XIV.	5117.	4. A.	5113. 12.
XV.	5472.	6. S.	5478. 18.
XVI.	5845.	1. A.	5844. 0.
XVII.	6200.	9. S.	6209. 6.
XVIII.	6577.	3. A.	6574. 12.
XIX.	6932.	7. S.	6939. 18.
XX.	7305.	0.	7305. 0.

Vides in omnibus hisce annis, semper differentiam quandam esse, usque ad xx. Decimo quidem anno nullius diei differentia est, sed propter duodecim horas abundantes Cycli ibi terminari non poterat. Nunc Epocham tam anni quam Cycli demonstranda erit; cum alias ad usum applicari minimè possit. Numam à Martio annum inchoasse, optimi quique & Romanæ rei peritissimi scriptores testantur, ex quibus duos saltem omnium præstantissimos Varronem & Ciceronem testes citabo. Varronis verba antea ex lib. v. de lingua Latina adduxi, quæ ita habent. *Terminalia, quod is dies anni extremus constitutus sit. Duodecimus enim mensis fuit Februarius. Si Februarius ultimus ac duodecimus mensis anni est: ergo Martius omnium primus. Clarius Cicero lib. 2. de leg. Februario autem mense, qui tunc extremus anni mensis erat, mortuis parentari voluerunt, quod tamen D. Brutus, ut scriptum à Sisenna est, Decembri facere solebat. Cujus ego rei causam cum mecum quaererem, Brutum reperiebam idcirco à more majorum discessisse, (nam Sisennam video causam, cur is Vetus institutum non servavit, ignorare: Brutum autem majorum nostrorum institutum temere neglexisse, non fit mihi verisimile, doctum hominem sanè, cujus fuit Accius per familiaris) sed mensem credo extremum anni, ut Veteres Februarium, sic hic Decembrem sequebatur. Cicero probat, Brutum non antiquum illum, qui Reges exegit, sed alium quendam Accii Poetæ *αὐτοχόρον* mensem Decembrem anni ultimum existimasse, eo quod illo mense sacra Diis Manibus faceret, quod ultimo mense fieri antiquitas voluit. At teste Macrobio (qui tamen ipse Januarium primum anni Pompiliani mensem designat) Numa Februario mense statuit, ut iuxta Diis Manibus solverentur. Saturn. 1. cap. XII. Ergo ex mente Ciceronis Numa Februarium ultimum anni mensem prodidit. Scio quidem Plutarchum, Numæ, transmuta-*

tionem illam mensium tribuere, qua Martius tertius, & Januarius primus constitutus fuit, sed is Ciceroni & Varroni, & longe antiquioribus & harum rerum peritioribus, opponi non potest. Primus ergo mensis Martius erat. Sed non illud novisse satis est, nisi una tempus cognitum habeamus, cui præcipue in anno Solari vulgari, sive Juliano convenerit. Macrobius libro 1. Saturnal. cap. xii. ubi nomina mensium Romanorum explicat, varias nominis Aprilis origines recenset. Quosdam enim existimasse ait, Aprilem dictum esse, quasi Aphrilem, à Venere, quæ ex spuma, hoc est Græcis ἀφροδίτη, orta perhibetur. Sed recte hæc etymologia auctoritate Cingii & Varronis postea rejicitur. Alia vero causa ex ipsa natura ac tempore petita hujus originationis datur. Verba ipsa Macrobi, quoniam apprime ad rem faciunt, integra adscribam. *Sed Cingius in eo libro, quem de Fastis reliquit, ait imperitè quosdam opinari Aprilem mensē aliquos à Venere dixisse, cum nullus dies festus, nullumque sacrificium insigne Veneri per hunc mensē à majoribus institutum sit. Sed ne in carminibus quidem Saliorum Veneris ulla, ut cæterorum caelestium laus celebratur. Cingio etiam Varro consentit, affirmans nomen Veneris non sub regibus quidem apud Romanos vel Latinum, vel Græcum fuisse: & ideo non potuisse mensē à Venere nominari. Sed cum fere ante æquinoctium vernum triste sit cælum & nubibus obductum: sed & mare navigantibus clausum: terra etiam ipsa, aut aqua aut pruina, aut nivibus contegantur: eaque omnia vernum id est hoc mense aperiuntur: arbores quoque nec minus cætera quæ continent terra aperire se in germen incipiunt: ab his omnibus mensē Aprilem dici merito credendum quasi Aperilem.* Ex quibus verbis satis liquet, antiquorum Aprilem primum vernalem mensē esse, imo & vernum tempus inchoare. Ideoque primus Aprilis dies in vernum æquinoctium incidit, quod ipsum ex Cæsaris emendatione confirmatur, ut statim videbimus. Apparet autem Numam & mensuram anni Solaris, & ipsos cardines à Græciæ sapientibus habuisse. Nam multas Græci in Italiam colonias partim ante, partim post bellum Trojanum transmisserant, inter quos forte quidam Cardinem ab Ægyptiis acceptum, & in solemnitatibus Olympiadum ab Heroibus Græciæ observatum diligentius observaverint ac postmodum retinuerint. Etiam opinio fert Pythagoram Spartiaten, qui sextamdecimam Olympiada vicit cum Italiam peragraret, consuetudinem habuisse cum Numa, ex quibus forte tum alia sapientiæ præcepta, tum ea quæ ad cardines anni Græci & Olympici spectant, didicerit. Erant vero cardines Græcorum istis temporibus in octavis signorum partibus. Et juxta eam rationem, qua Solstitium in viii Julii conficiebatur, æquinoctium vernum

ernum in VI Aprilis contingebat. Quod & antea secuti sumus. His
 a constitutis facile erit dies mensium Julianorum, à quo menses Ro-
 mani primo Cycli anno inceperint, investigare. Cognito enim, pri-
 mum Aprilis diem in VI Aprilis Juliani incidere, (quod admodum ve-
 rissimile esse, ex iis quæ hucusque disputata sunt, satis patet) una &
 illud cognitum erit, Martium qui in anno Romano xxxi dies habet,
 VI Martii Juliani inire. Adeoque omnium mensium Romanorum
 primo anno Cycli hic ordo erit.

<i>Romani menses.</i>	<i>num. dier.</i>	<i>Dies</i>	<i>mensium Julianorum.</i>
Martius.	31.	6.	Mart.
Aprilis.	29.	6.	April.
Majus.	31.	5.	Maji.
Junius.	29.	5.	Junii.
Quintilis.	31.	4.	Julii.
Sextilis	29.	4.	Augusti.
September.	29.	2.	Septemb.
October.	31.	1.	Octobris.
November.	29.	1.	Novemb.
December.	29.	30.	Novemb.
Januarius.	29.	29.	Decemb.
Februarius	28.	27.	Januar.

Deducuntur vero omnes Cyclorum anni à sexto Numæ. Primo
 iamque alterum Cyclum proposuerat, in quo annus civilis 354 die-
 rum erat. Post annos quosdam unum diem adjecit, ut satis proba-
 bile sit, à sexto anno Numæ Cyclum hunc inchoari. Est vero annus
 Numæ sextus Per Jul. 4006. ut postea volente Deo in Epochis de-
 monstrabimus. Ieoque perpetua methodo pro inveniendis annis
 Cycli Romani ab annis Per. Jul. 4005 auferendi sunt: residuum per
 20 divisum dat annum Cycli Romani. Sed cum posteriora hæc non-
 nihil incerta videantur, illustri aliquo exemplo totam Methodum
 probabimus, ut & veritas Methodi, & usus ejusdem, certius inno-
 tescat, ac facilius percipiatur. Paucissima imo nulla fere in Romano-
 rum Historia exempla occurrunt, quæ ad hunc annum applicari pos-
 sunt. Nam quamvis sæpius dierum anni Romani apud Historicos
 mentio fiat: raro tamen iis characterismis signatur, ut certus illorum
 in anno Juliano situs investigari possit. Sunt equidem duæ apud Li-
 vium Ecclipses, quæ ad dies anni Romani applicatæ sunt: sed illæ post

transitum Romanorum in Græciam contigere, quo tempore priscæ Numæ annus ad Græcorum rationes reformatus, misere fuit depravatus: ideoque alia plane tum anni forma erat. Una autem est omnium illustrissima Epochæ, qua Urbs Roma ab Gallis Senonibus capta & incensa fuit. Id vero omnes scriptores unanimi consensu contigisse perhibent xv Calendas Sextileis. Livius namque refert postridie Idus Quintilis Posthumium sacra fecisse; & triduo post urbem captam fuisse. De sacris consentiunt Gellius Annal. xv. & Cæsius Hemina Historiarum 11. qui referunt: *Anno ab V. C. CCCXXI à Tribun. Milit. Virgulo Manlio, Ebulio Posthumo, collegisque eorum, in Senatu tractatum, quid esset propter quod toties inter paucos annos male esse afflictæ respublica: & ex præcepto Patrum L. Aquinium Aruspicum in Senatum venire jussum religionum requirendarum gratia, dixisse, Q. Sulpitium Tribunum Militum ad Alliam adversum Gallos pugnaturum rem divinam dæmoniacandi gratia fecisse postridie Idus Quintilis.* Eodem die ad Alliam pugnatum esse Plutarchus in causis tradit, *ὅτι καὶ τὰς Κωνσταντίας Εἰδῆς ἀπὸ Γαλιᾶς καλεῖσθαι ἐξάρχοντες οἱ Χελιαρχοὶ τὸ πρῶτον μα, καὶ τὴν Ἀλλίαν ποταμὸν ἐπιεργάσθαι ὑπὸ Κελτῶν μάχῃ, quod Tribuni militum post Eidus Quintileis, quas nunc Iulias vocant, educentes exercitum victi sint à Gallis ad Alliam fluxium.* Tertio vero post pugnam die Galli urbem occuparunt, Plutarchus in Camillo. *Τετῆρῃ ἡ ἡμέρα παρήν ὁ Βρέννος ἄγων ὅτι τὸ πῶλον τὸ πρῶτον μα, καὶ τὰς τοὺς φύλας ἐνερῶν ἀνεργάσθαι καὶ τὰ πύργων φουλάκων ἔρημα, πρῶτον μὲν εἰδῆσαν ἐνέδραν καὶ δόλον, ἐπειρῆ ἔγνω τὸ ἀληθῆς, εἰσελαθὼς δὲ τὴν κολλίνης φύλης εἰς τὸ πρῶτον.* Tertio vero post pugnam die Brennus ad urbem rat exercitum ducens contra Urbem. Cum vero & portas apertas, & moenia defensoribus vacua videret, insidias primum veritus, postea veritate comperta per Collinam portam ingressus Romam cepit. Livius, tertio demum, post peracta à Tribunis sacra, die, pugnatum fuisse refert, & statim fuisse Romanis Brennum contra Urbem duxisse, sed insidias veritum, tota nocte extra urbem mansisse, & sequenti demum die eam occupasse quod xv Calendas Sextilis sequenti libro centigisse refert. Tacitus xv Annalium incensam ab Gallis urbem fuisse narrat x i v Cal. Sextileis. Ergo uno ad minimum die aut biduo forte antea capta fuit. Quicquid sit, nonnisi unius saltem diei, aut ad summum bidui discrimen hinc nascitur, quod in tali re nihil est. Refert vero Plutarchus pugnam commissam esse *καὶ τὰς προπύλας θεινάς καὶ καὶ τὴν πωσέληνον.* Circa Solstitium æstivum & circa plenilunium. Videtur Plutarchus characteres hos à binis scriptoribus antiquis habuisse, quorum unus ipso die quo sacra peracta erant, alter tertio post, prælium commissum voluit.

Neque

leq; enim vel anno illo, quo capta est, vel precedenti Plenilunium & solstitium, exacte convenerunt, sed ad minimum quatrinduo differant. Anno enim Per. Jul. 4327 (quo urbem ab Gallis captam fuisse, sequenti libro contra Petavium probabimus.) Plenilunium x i i Iulii contigit hora post med. noct. 8; Solstitiū vero civile, quod solum istis omnibus cognitum erat, viii Iulii: differentia quatuor dierum. Antecedenti anno Plenilunium x x i i Iulii contigerat, & prius Iunii 23, postea à Solstitio. Inter Solstitium ergo & plenilunium pugna congerit, atque Urbs ipsa capta fuerit. At juxta anni Romani rationem designatum est, ex mente Plutarchi, xviii Calendas Sextileis. Videbitur cui diei in anno Romano hic character conveniat. Est annus Per. Jul. 4327. ablati hinc juxta Methodum 4005; residuos dant 322 annos. qui per 20 divisi dant annum Cycli secundum. Decem igitur Epactæ superioris anni, hoc est primi, à 4. Iulii, quo Iulius sive Quintilis primus Cycli Romani iniit, abstractæ, dant initium Quintilis in 24 Iunii Iuliani. adde dies xv. habebis xv i i diem Quintilis, hoc est xv i i Calendas Sextileis, convenientem ix Iulii Iuliani, uno die post Solstitium, quo prælium juxta Plutarchum contigit. Tertio vero die post xv i, nempe Iulii Iuliani, xv i Calendas Sextilis Romani, prælium à Livii mente contigit, cujus diei vespera, Luna plena face, occidente Sole, oriebatur. Sequenti die xv Calendas Sextileis, x i i Iulii, Urbs capta est, & xv Calendas, sive Iulii x i i i combusta. Hæc est nobilissima Epocha, quam & Scaliger & Petitus frustra tentarunt; queis magis catus Petavius eam plane omisit, nec ullo exemplo suam expriri Methodum voluit. Nostra vero, ut vides, exactissime convenit. Unde illius certitudo satis demonstratur. Post hæc vero tempora ratione anni mirum in modum perturbata fuit. Qui enim æstati convenire debebant menses primo vere agebantur. Manifestum id ex Livio est, qui lib. xxxvii refert, v. Eidus Quintilis L. Scipione & C. Iulio Coss. Anno Urbis Varronian. DLxi. Per. Jul. 4524. Solem defecisse, Luna sub orbem ejus subeunte. At vero isto anno Eclipsis Solis contigit Martii xiv. quæ Romæ visa fuit hora post med. noctem fortima, ut ex calculo patet. Juxta rationem Cycli Romani v. Eidus Quintilis conveniret septimo Iulii Iuliani. Differentia 115 dierum. Sed non injucundum erit tantæ diversitatis ac corruptelæ causas, quantum possumus inquirere. Macrobius dicit, Romanos, cum Græcorum in anno intercalando institutum imitari vellent, nec eorum ritum ac morem recte cognitum haberent, mirum in modum errasse, annumque suum corrupisse. Et dubium sane non est, quin Romani

Græcos, quos semper ut omnis sapientiæ Magistros colebant, in ar-
 ratione fuerint imitati. Nec tamen ea in re primum à Romanis erra-
 fuit, quod diem trecentessimū quinquagesimū quintum anni non sa-
 observarent: tū enim annus iusto major fuisset, ipsiq; menses ac me-
 siū dies non in antecedentia retracti fuissent, sed potius in cōseque-
 progressi. At non hoc, sed illud factū fuisse, ex Livio patet, ubi Quir-
 tis centū & quindecim diebus ante tempus debitum init. Quod igitur
 Macrobius dicit heic locum habere non potest. Existimo, Romanos
 cū audirent Græcos ter saltem, quovis octennio mensē intercala-
 id etiam ita imitatos fuisse, ut solidos dies $xx\ i\ i\ i$. in intercalatione
 omitterent. Nam cum audirent, Græcos tertio, sexto & octavo anni
 mensē unum intercalarem addere; nec alium mensē intercala-
 rem cognitum haberent, præter suum Merkedonium aut Merke-
 num, qui alternis annis $xx\ i\ i$ alternis $xx\ i\ i\ i$ dierum erat: huius
 ad Græcorum exemplum quovis octennio intercalarunt, tertio quo-
 dem anno dies $xx\ i\ i$. sexto $xx\ i\ i\ i$. octavo autem $xx\ i\ i$ addentes. Atque
 quodvis octennium $xx\ i\ i\ i$. solidis diebus iusto minus erat. Hoc tamen
 primum ab Romanis factum fuisse arbitror, cum primam Græcā
 urbem Corcyram occupaverant, quod Anno P. Jul. 4485. L. Postu-
 mio Albino Cn. Fulvio Centumalo Coss. Urbis Cond. $dx\ x\ i\ v$ ce-
 rigit. Quippe ante illud tempus rara Romanis cum Græcis commu-
 nia. Equidem antea in Sicilia fuerant, hosque debellaverant. Siculi
 sub proprio Rege Hierone manserunt. Sic ergo $xiii$ anno
 tium anni integro mense, sive xxx diebus retrocesserat: quod etiam
 ex Livio patet. Libro namque secundo Dec. iii . refert, Coss. Flami-
 num ii , & Servilium Geminum Idibus Martiis Magistratum inivi-
 qui dies isto anno, hoc est Per. Jul. 4497, convenit cum 10 Martii
 liani, & statim post Romæ nunciatum fuisse, in Sardinia Solem
 nui visum, & Arpis Solem cum Luna pugnasse, quæ Ecclipsin Solis
 contigisse indicant, quæ etiam xi Februarii isto anno facta fuit. Quod
 si à 10 Martii dies xxx abstuleris, habebis $v\ i\ i\ i$ Februarii, quo Coss.
 inivere, & tertio post die hæc visa sunt, & statim Romæ nunciatum.
 Tandem vero, cum jam ultra integrum anni quadrantem, centum
 nempe & quindecim diebus, propter unius mensis intercalaris quo-
 vis octennio (& forte etiam sæpius) omissionem, à vero termino ab-
 aberraverant, demum animadverterunt, Græcos non $xx\ i\ i$ aut $xx\ i\ i\ i$
 dies, sed solidos xxx quavis intercalatione addere. Adeoque dep-
 henso errore operam dederunt, ut annus pristinis characteribus re-
 tueretur. Quam ob rem Pontifices mensē Intercalarem præ-

ordinem intercalasse videntur. Anno enim vicesimo secundo, post consulatum L. Scipionis & Lælii, qui est annus Urb. Varron. LXXXVI. Coss. L. Paulo Æmilio & Licinio Crasso memorabilis ille defectus Lunæ contigit, quem Sulpitius Gallus prædixerat, nocte quam Prid. Nonas Septembr. infecuta est dies, ut Livius lib. XLIV. refert. Erat vero is dies in anno Juliano XXXIII Junii, differentia 76 dierum, adeoque, tum 70 saltem diebus à debito tempore distabat. Et statim post, illud ab Romanis observatum crediderim, quod Marobius refert, eumque Cyclum tum in usum fuisse introductum; de quibus tamen omnibus nihil certo affirmare ausim. Sane menses in hoc statu mansisse, ex anno confusionis liquere arbitror, cui Dictator Cæsar dies 67 addidit. Sed de anno hoc nimis multa verba fecimus: Nunc de emendatione Julii dicendum est.

Cum Dictator Cæsar, anni rationem Pontificum licentia admodum corruptam cerneret, ita ut menses cum tempestatibus anni minime convenirent; unaque consideraret, si eadem anni forma maneret, fore ut facillime rursus corrumpere: antiqua illa Lunari subacta, Solarem introduxit, quod hæc minus errori obnoxia esset, faciliusque à vulgo perciperetur. Anno ergo Urbis Cond. 707, quo ipse Consul. III cum Collega M. Aimilio Lepido fuit, emendationem inchoavit, xv illum mensium constituit; ita ut totus is annus esset dierum CCCXLV. Quod ita factum fuit. Annus simplex Numæ, uti diximus erat 355 dierum, sive XII mensium; intercalaris 377, vel 378 dierum, sive mensium XIII. Cæsar ergo primum auctoritate Pontificali pronunciavit annum hunc Intercalarem esse: inde addidit dies LXXVI. ut Dio testis est. Annus ergo totus dierum fuit CCCXLV. quorum ultimus terminabatur prid. Calendas Januarii. Verba de his Censorini optimi scriptoris digna sunt quæ adscribantur. *Pontificibus datum est Negotium, eorumque arbitrio interkalandi ratio permessa. Sed horum plerique ad odium vel gratiam, quo quis magistratu citius abiret, diutiusve fungeretur, aut publici redemptor, ex anni magnitudine, in retro damnove esset, plus minusve ex libidine interkalando, rem sibi ad corripiendum mandatam ultro depravarunt. Adeoque aberratum est, ut C. Cæsar Pontifex Maximus suo III. & M. Emiliæ Lepidi consulatu, quo retro delictum corrigeret, duos menses interkalarios dierum sexaginta septem in mensem Novembrem & Decembrem interponeret, cum jam mense Februario dies tres & viginti interkalasset, faceretque eum annum dierum CDXLV. simul proviens in futurum, ne iterum erraretur. Nam interkalario mense sublato, annum civilem ad Solis cursum formavit. Itaque diebus CCCLV. addidit decem, quos*

per septem menses, qui dies undetricenos habebant, ita distribuit, ut Ianuarii & Sextili, & Decembri bini accederent, ceteris singuli: eosque dies extremis partibus mensium apposuit, ne scilicet religiones sui cujusque mensis à loco summo moverentur. Quapropter nunc cum in septem mensibus dies singuli ex tricesimi sint, quatuor tamen illi ita primitus instituti eo dinoscuntur, quod Nonas habent septimanas: ceteri quintanas. Præterea pro quadrante diei, qui annum verum suppleturus videbatur, instituit, ut peracto quadriennii circuitu, dies unus, ubi mensis quondam solebat, post Terminalia interkalaretur: quod nunc Bissextum vocatur. Ex hoc anno, ita à Julio Casare ordinato, ceteri ad nostram memoriam Iuliani appellantur, iique consurgunt ex IIII. Cæsaris consulatu. Plenius ac planius hac de re nihil dici potest, ut mirum sit dari homines, qui tam manifestis verbis contradicere audeant. At Dionem præ se adducunt, qui ait, Julium non plus quam 67 dies addidisse, & errare eos qui aliter sentiant. At idem dicit Censorinus: nam Intercalaris mensis xxiii dies. isti anno ex majorum instituto conveniebat, nec à Cæsare præter ordinem additus fuit. At dicunt, quindecim saltem menses in anno isto fuerunt, 67 vero dies faciunt menses Intercalaris tres. Si ergo Intercalaris ordinarius isto præterea anno fuit, ergo annus 16 mensium erat, non quindecim. At quis illos docuit 67 dies tres menses constituere? Intercalaris ordinarius quem Merkedinum Romanus vocabant, xxxii aut xxxiii dierum erat: ergo etiam illi quod Cæsar ad explendum annum, præter ordinem, adjecit, tales fuerunt. Quis antiquorum hoc unquam dixit? adversatur id Censorino optimo scriptori, & satis antiquo: adversatur omnibus aliis. Mirum est homines ita conjecturis suis indulgere, ut quamvis optimi & antiquissimi scriptores plane iis adversentur, malint tamen eorum fidei damnare, quam sententiam mutare. Sed de his nimis dictum est. Quæri posset cur Cæsar cardines anni sui non initiis mensium morum Macedonum, sed viii antea diebus attribuerit? Scaliger respondet, percrebuisse Romæ illam de Æquinoctiis ac Solstitiis in octavis partibus signorum constituendis opinionem, quam cum vulgo extorquere non posset, maluisse potius Cæsarem inveteratæ eorum opinionioni ex parte assentiri. Et bene quidem illud, si constaret, Cæsarem, cardines, in viii. semper ante Calendas die, constituisse: quod vereor ne satis firmum sit. De hyberno quidem & verno cardine nullum dubium est. Difertis enim verbis auctores hac de re restantur. Columella lib. ix. cap. xiv. *Ab æquinoctio primo quod mense Martio circū viii Calendas Aprilis, in octava parte arietis conficitur.* Plinius lib. xviii. cap.

cap. xxv. Omnesque ea differentia fiunt in VIII partibus signorum. Bruma Capricorni ad VIII Kalend. Ianuarii fere. Sed idem Plinius, etiam in VIII Calendas Julias Solstitium æstivum, in VI. Calendas Octobris Equinoctium autumnii constituit. Cum tamen Ovidius in Fastis illud in sextum Calendas conferat, Columella vero & in octavum, & in sextum. Ita enim de VIII Calend. scribit. *Hoc & biduo sequenti solstitium.* Eadem ejusdem de æquinoctio autumnii sententia est. Sed imperitissime hi omnes Solem, his diebus, VIII signorum partes occupare, arbitrati sunt. Unde semper octo diebus ante cardines illos quos omnium verissimos existimabant, Solis in dodecatemorium ingressum atq; accuratum, ac Astrologicum Solstitium aut æquinoctium feri docent. De octavis signorum partibus res manifesta est. Germanicus Cæsar præfatione in Aratæa. *Medius est æquinoctialis, qui octavam partem Arietis tenens æquinoctium vernum facit: octava Libra autumnale constituit.* Idem habes apud Plinium loco laudato. Quo ergo die quinoctia, aut solstitia omnium accuratissima fieri audiverant, eum vero Solstitiali aut æquinoctiali habebant; ita tamen ut VIII. parti signi alicujus illum tribuerent, & VIII diem antea, ingressui Solis in Dodecatemorium assignarent. Paret hoc ex Columella, qui lib. I. cap. 2. hæc scribit: *Nono Kalendas Ianuarias Brumale Solstitium, sicut Chaldæi observant, significat.* Nam cum Chaldæorū observationes omnium accuratissimas arbitraretur, illud potius quam Julii Solstitium proero habuit. Sed hoc in VIII. parte Capricorni confici credidit. VIII. dies antea ad XV. Calendas hæc notat: *Sol in Capricornum transitum facit. Brumale Solstitium, ut Hipparcho placet.* Quod quamvis impetissime & absurdissime factum sit, scientiæ tamen istorum hominum investigandæ apprime confert. Veri igitur Cardines juxta Columellam illi erunt, qui octavo post Solis in dodecatemorium ingressum contingunt. Adeoque juxta Columellam non VIII, sed VI. Calendas Julias Solstitium, & VI. Calendas Octobris æquinoctium autumnale continget. Ad XIII. namq; Calendas horum mensium, ipse notat, Solem signum, Cancri & Libræ ingredi. Imo & juxta accuratam ipsius Plinii recensitionem Solstitium æstivum, & Equinoctium autumnale, non in VIII, sed VI. Calendas incident. Verba ejus ex VIII. cap. 25. hæc sunt: *Cardo temporum, quadripartita anni distinctione constat, per incrementa lucis. Augetur hæc à bruma, & æquatur noctibus vero æquinoctio XC diebus, III hor.* Deinde superat noctes ad Solstitium diebus CIII. horis XII. usque ad æquinoctium autumnii. Et tunc æquata die prodit ex eo ad brumam diebus LXXXIX. horis III. *Horæ nunc in accessione,*

æquinoctiales non cujuscunque diei significantur, omnesque eæ differentia sunt in VI II partibus signorum. Bruma Capricorni ad VI II Kalend. Ianuafe: Æquinoctium vernum Arietis: Solstitium Canceri: alterumque Æquinoctium Libræ. Si hanc accuratissimam Plinii recensionem sequamur, deprehendemus Solstitium & æquinoctium autumni non VI II, sed VI, imo V Calendas contingere. Ponatur namque Solstitium hibernum in eo die, quo ipse collocat VI II. nempe Calendas Januafe sive XXV Decembris. A bruma inquit ad æquinoctium vernum, distat XC, & horæ tres. Ergo æquinoctium incidit in XXV Martii. Æquinoctio autem ad Solstitium dies sunt XC III, horæ XXI. quos ad XV Martii adjeceris, prodit Junii XXVI. hoc est sextus Calendas Julias, non VIII. Æquinoctium autumni distat ab solstitio diebus XC I & horis XXI. quæ addita ad XXVI Junii, dant Septembris XXVI, sive Calendas Octobris. Tandem ab hoc ad brumam sunt dies LXXXI horæ III. quæ ad XXVI Septembris addita, dant Solstitium in XX Decembris. Hæc ergo accuratissima ratio est, quam juxta Cæsaris partitionem factam fuisse satis liquet. Neque enim accuratiora illi hominibus cognita erant. Dubium igitur illud est, ac plane incertum, quod tamen in priori sententia pro concessio assumitur, Cæsarem Dictatorem, VI II Calendas, cardinibus, dicasse. Imo ex iis, quæ hæcenus disputata sunt, satis liquere arbitror, Solstitium & Æquinoctium Autumni in VI Kalendas incidisse. Alia ergo causa fuisse videtur, ob quam Cæsar ab VI II Kalendas, & non ab ipsis Kalendis annum suum inchoaverit: quam ego hanc esse arbitror. Cæsar, sicut in aliis multis, ita etiam in anni ratione emendanda, majorum ac antiquorum institutis tenacissime adhæsit. Pater illud ex tota anni Populiani emendatione, in qua nihil plane emendavit, nisi quod majoris erroribus ac infinitæ in civilibus negociis perturbationi causam dare posset. Sic ergo & Februarium XXVIII saltem dierum constituit & eundem locum intercalationi unius diei dicavit, qui antiquis observatus fuerat, inter Terminalia nempe & Refugium. Ipsos quoque menses, quod à situ illo, in quo eos antiqui ac primus Institutor Numæ collocaverat, recessissent, ad pristinum locum reduxit, duos alios menses interkalando: quod facere opus non fuisset, (quandoquidem à quocunque tempore menses satis bene incipere poterant) nisi aliquam rationem ac ordinem, antiquissimi Institutoris voluntati, convenire voluisset. Cum igitur, ex antiquis commentariis ac Pontificum annalibus, aliisque ejusmodi, cognitum haberet, Numam, Kalendis Aprilis in æquinoctio verno, constituisse, cum Sol octavum Arie-

gradum teneret, id ipsum sibi imitandum ratus, Kalendas Aprilis, in VIII parte Arietis constituit, in qua plurimi ex vulgo æquinoctium istis quoque temporibus confici crediderunt. Nam cum Sol juxta medios motus (qui soli in civilibus negociis locum habere censentur) xxv. Martii Arietis isto seculo fuerit ingressus; viii ergo die post, sive Kalendis Aprilibus in VIII parte Arietis juxta medios motus hæere debebat. Ergo cum hunc terminum primo constituisset, juxta rationem Plinianam reliquos exinde deduxit. Intercalarem vero uti diximus in pristina sede locavit, atque inter Terminalia & Refugium interferi jussit. De terminalibus conveniunt omnes, illum viii Kalendas Martias, sive xxiiii Februarii convenire. Hunc Regifugium proxime excipere, omnes tradunt, præter Ovidium, qui Regifugium xxiiii contigisse refert. Sed potior reliquorum omnium consentiens auctoritas est. Menses in anno Juliano totidem sunt quot in Numæ, iisdemque nominibus, Januarius nempe, Februarius, Martius, Aprilis, Majus, Junius, Julius, (qui ante emendationem Quintilis vocabatur) Sextilis, (ab Augusto postea Augustus denominatus) September, (Germanicus appellatus) October, (quem suo nomine Domitianus invaserat. Sed ubi infaustum vocabulum ex omni ære vel saxo placuit evadit: menses quoque usurpatione tyrannicæ appellationis exuti sunt. Macrob. Saturn. lib. i. c. xii.) November, (hunc ab Commodio denominationem habuisse arbitror, ex quo explicandum illud erit, quod in veteri inscriptione legitur Idus Commodas) & December. Ratio dierum numerandorum eadem erat, quæ temporibus Numæ. Quivis enim mensis in tres partes distribuebatur. Calendas, Nonas & Idus, ad quas reliqui dies referebantur. Illi namque qui intra Calendas & Nonas erant, juxta eam rationem numerabantur, qua Nonas antecedebant: qui inter Nonas & Idus ad Idus referebantur: reliqui omnes ad sequentis mensis Kalendas. Sunt vero in quatuor mensibus Nonæ septimanæ, Martio nempe, Majo, Julio, & Octobri, in quibus Nonæ semper in septimum diem mensis incidunt. Quod à Romulo institutum, & à Numa retentum, etiam ad suum Calendarium Cæsar applicuit. In reliquis omnibus mensibus Nonæ quintanæ sunt, & in quintum diem mensis incidunt, unde in his statim post Calendas iv. Nonas sequitur, in illis vi Nonas. In omnibus vero mensibus Idus sunt octo. Unde si Nonæ septimanæ fuerint, Idus in xv mensis incidunt, si quintanæ in xiiii. Methodus ergo numerandorum dierum hæc est: cognito quot dies mensis quilibet habeat, (quod ex vulgari isto versu,

April terdenos, Jun. Septemberque, November:

Vno plus reliquis viginti Februus octo.

At si bissextus fuerit superadditur unus.

aut per numerationem digitorum satis bene cognoscitur.) vide a Nonæ quintanæ sint, an septimanæ. Quod si quintanæ sunt: post Kalendas primus dies erit iv Nonas, qui mensis dies secundus est, tum iii Nonas, Pridie Nonas, Nonæ quæ in v mensis incidunt. Si Septimanæ Nonæ fuerint, secundus dies v i Nonas vocatur, inde v. i. ii. Pridie Nonas, & demum Nonæ ipsæ, quæ tum septimo mensis conveniunt. Nonas semper excipit viii. Idus. inde vii. vi. v. iv. iii. Prid. Idus. quæ si Nonæ quintanæ fuerint in xiiii. diem mensis incidunt, sin septimanæ in xv. In quintanis ergo Nonis aufer xiiii. a integro mense, in septimanis autem xv, residuum unitate auctum numerum diei ante Kal. prioris mensis dabit. In mense verbi grati Januario, in quo quintanæ Nonæ sunt, adeoque Idus in xiiii diem mensis incidunt, aufer xiiii à xxxi. remanent i8. ergo primus dies post Eidus vocatur xix Kalendas Februarias, sequens xviii, tum xvii. & sic retrocedendo ad ultimum mensis, qui Pridie Kal. Februarias vocatur. Hæc vulgatissima sunt. Sed tamen cum in reliquis annis Methodus proposita est, neque hic omitti debebat. Notandum vero est, non Solis Romanis hunc annum in usu fuisse, sed una cum imperio, ad longe distitas gentes pervenisse, ac in ipsum orientem penetrasse. Ægyptii quidem annum antea vagum, juxta rationes Julianas fixum reddiderunt, quarto quovis anno, pro quinque Intercalaribus, sive Epagomenis, sex addendo: Menses tamen proprios, atque peculiarem anni Epocham retinuerunt, ut de anno Ægyptiaco postea dicetur. Aliæ vero gentes, non tantum anni rationem, sed etiam menses plane Romanos receperunt. Nomina saltem antiqua mensium retinuerunt; quique proxime cum Julianis convenerant, pro Julianis adhibiti fuerunt. Duo vero mensium genera erant, quorum tum maxime usus vigeat. Etenim omnes fere gentes, qui rationem mensium Julianorum receperant, vel Macedonicis mensibus utebantur, vel Chaldaicis sive Syriacis. Hos igitur ex Lunaribus antea Solares factos, sed aliis diebus in anno Juliano applicatos, è sua sede & loco dimoverunt, paulumque immutatos menses plane Julianos constituerunt. Ita ergo Xanthicus, qui juxta Asianorum rationem à xxv Martii antea in anno Macedonico iniverat, paululum in consequentia protrusus fuit, ut cum Aprili conveniret. Idem à Chaldæis in Nisan mense factum fuit. Hæc ergo mensium Macedonicorum & Chaldæorum in anno Juliano dispositio est. Mensium horum ratio ex Patribus, atque inter eos

Januarius.	ΑὐδυναῖϞ.	Canun secundus.
Februarius.	ΠσεῖπϞ.	Schebath.
Martius.	ΔύσεϞ.	Adar.
Aprilis.	Ξυδικός.	Nisan.
Majus.	ΑετημίσϞ.	Ijar.
Junius.	ΔαίσϞ.	Haziran.
Julius.	ΠάνεμϞ.	Tamuz.
Augustus.	ΛῶϞ.	Ab.
September.	ΓορπαῖϞ.	Elul.
October.	ΥπερερεταῖϞ.	Tisrin prior.
November.	ΔῖϞ.	Tisrin posterior.
December.	ΑπιλλαῖϞ.	Canun prior.

usebio præcipue demonstratur. Apud eum namque lib. v r i i .
 list. Eccl. in actis Martyrum , menses Macedonici ita cum Julianis
 onferuntur, ut plane iidem sint. Cap. namque x x. decimus quartus
 apellæi confertur cum x i x Kalendas Januarii. cap. xix. in actis Anto-
 ii & Zebinæ Martyrum x i i i Dii cum Idibus Novembris. In Mar-
 yre Theodosiæ Virginis i v Nonas Aprilis (qui isto anno Paschalis
 estivitas erat) cum secundo Xanthici : & libro septimo in fragmento
 anatolii x x i i Dystri cum x i Kal. Aprilis. Sed hæc omnibus obvia
 unt. Orientalium vero menses plane Julianos esse, ex Albategnio
 atet, qui Schebath. 28 dierum facit, & quarto quovis anno 29 Ro-
 manorum more. Sed & ex illis exemplis id ipsum patet, quæ in Pe-
 odo Constantinopolitana citabimus, quæ consulas licet. Atque
 æc de anno Romano, tam antiquo, quam Juliano dicta sunt.

C A P. X V I.

*De anno Ægyptiaco vago. Annus hierophanticus fixus. De
 duplici Cyclo Ægyptiorum majori & minori. Scaligeri de
 annis Ægyptiacis sententia exponitur, & contra Petavium
 defenditur. Diodorus perperam à Petavio explicatus. Pe-
 tavii secum pugna. De prisco Ægyptiorum anno Ægyptii
 ante Exodum annum habuere cccclx dierum sine Epago-
 menis, qui ab ipsis pro Lunari habebatur. Epocha anni Lu-
 naris Ægyptiaci. Cycli Hierophantici origo. Epocha anni
 Dei*

Dei & Cycli canicularis Hierophantici. Annus hic fixus in usum civilem ab Aseth Rege adhibitus fuit. Thebæi, Didori & Strabonis temporibus, anno fixo utebantur. Cycli majoris Canicularis origo. Theodorus Gaza castigatur. Lei Allatius iniquè Scaligerum carpit. Epocha anni magni Canicularis incerta. Methodus annorum Ægyptiacorum.

INter omnes omnium gentium annos nulla celebrior ratio est, quam quæ Ægyptiis in usu fuerit. Hac enim Mathematici, atque inter hos Princeps Ptolomæus, in omnibus suis calculis usus est. Erant vero omnes anni, juxta hanc, dierum præcise CCCLXV: ex quibus XII menses omnes tricenarii & v. præterea Epagomenæ sive Intercalares conficiebantur. Et hic quidem annus cum Solis rationibus quam proxime conveniebat. Quoniam vero intercalaris quarto quovis anno omittebatur, factum fuit, ut primus dies anni, hoc est primus Thoth, quarto quoque anno, uno die Solis rationes ac motus anticiparet. Unde is post annos 1460 omnes anni tempestates pervagatur demum pristino termino restituebatur. Quippe Ægyptii diversum plane à Græcis institutum in suis sacris sequebantur. Hi enim volebant ut sacra Diis patriis certis anni tempestatibus fierent, ut antea dictum est. Illi vero dies, sacris, Dei cujusdam, dicatos, per omnes anni tempestates vagari permiserunt. Sic ergo festum Isis, quod Eudox temporibus, hybernis conversionibus conveniebat, postea, Geminis seculo, mense integro inde distabat: ut Geminus ipse cap. vi. sive de mensibus testatur. Et hæc juxta vulgarem & civilem usum ita se habebant: ut annus Ægyptiacus civilis vere diceretur, tantum dies 365 habere, qualis & apud Ptolomæum semper in usu est. Hic enim ubi juxta annos Ægyptiacos numerat, dies 365 præcise sine horis appendicibus, cuiusvis anno tribuit, ut ex sexcentis ejusdem locis cuiusvis manifestum esse potest. Theon quoque Alexandrinus, insignis & ille Mathematicus idem testatur, *com. iii. εἰς τὰς χειρῆρας κανόνας*, ubi ita scribit: *Ε' πειρὸν ὁ καδ' Ἐλληνικῶν ἦτοι καδ' Ἀλεξανδρείας ἀναδιδόμενον ἡμῖν ἐνιαυτῶν ἡμερῶν ὄντι τξέ' ς' ὃ καδ' Αἰγυπτίως ὡς ἔφαμεν τξέ' μόνον, δῆλον ὡς ὅτι κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐπὶ ἡμέραν μίαν προσλαμβάνει ὁ κατ' Ἀλεξανδρείας, (alii Codices legunt προσλαμβάνει τὸ κατ' Ἀλεξανδρείας, utraque lectio satis bona est, prior tamen præstat, nam alias indefinita est oratio) κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέρας τξς τετέσι κατ' Αἰγυπτίως ἐνιαυτὸν ἔρα. Καὶ πάλιν ἄμα πειρῶσιν ὅτι κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας, καὶ οἱ κατὰ τὸν Αἰγυπτίως, τὸ ἀρχὴν τῶν ἐνιαυτῶν, καὶ ἐξῆς τὰς ἡμέρας καὶ τὰς μῆνας τὸ κατ'*

καὶ Αἰγυπτίους χρόνους ὅλον ἐνιαυτὸν περιελαμβάνουσι. Καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ πάλιν τὰ ἑξῆς
 νῆαυτὸ ἀρχοῦσι οἱ Αἰγύπτιοι τῷ πέμπτῳ τῆ ἡμέρας περιλαμβάνειν. καὶ ἑξῆς πάλιν
 κολλῶνται. Quia enim annus juxta Græcos aut Alexandrinos, prout à nobis
 traditum est, diebus constat 365. cum quadrante, juxta Ægyptios autem 365
 raris, prout diximus, manifestum est, quod annus Alexandrinus in quatuor
 annis integrum diem assumat, in annis vero 1460, dies 365. hoc est juxta
 Ægyptios annum unum. Et tum rursus eodem tempore, & Alexandrini, &
 Ægyptii annum suum simul aufpicantur, & toto isto anno dies mensesque pla-
 ce juxta Ægyptiorum rationem Alexandrini agunt. Initio vero sequentis an-
 ni, incipiunt Ægyptii quadrante diei anticipare, & sic deinceps. Quamvis
 vero annus ille civilis, juxta quem sacra & solemnitates agebant, Pto-
 mæi, Gemini, & Theonis, imo & antea Herodoti temporibus, ta-
 s fuerit: Sacerdotibus tamen Ægyptiacis ac Hierophantis quarto
 uovis anno dies intercalabatur. Unde illi completum Cyclum sive
 ἑνιαυτὸν illum vocarunt, qui quatuor annis constabat. Horus Apollo
 b. II. cap. LXXXIX τὸ ἦ ἔτος καὶ Αἰγυπτίους περιλάβων ἐνιαυτὸν. Annus apud
 Ægyptios quatuor constat annis. Hæc verba cum in editione Parisiensi
 Petavius non reperisset, Scaligero statim crimen falsi intentavit. Scri-
 it enim de Doct. Temp. lib. I I I. cap. I I. ad finem: Ad hæc falso, &
 in illo ipso Isag. Can. loco Horum Apollinem citat, quem ait lib. II. cap. LXXXI.
 ripsisse: τὸ ἦ ἔτος &c. Hæc apud Horum in illo capite non reperi. Vtrum
 libi exstet, querant quibus vacat. Sed in Hæscheliana editione exstant,
 quod & ipsemet Petavius postea agnovit lib. V. variar. Dissert. cap. V.
 d finem. Duplex ergo Cyclus Ægyptiis in usu fuisse videtur, major
 inus, annorum 1460, qui in civili anno locum habebat: minor alter,
 quo Sacerdotes & Hierophantæ imo & alii quoque utebantur, &
 quatuor annis absolvebatur. De priori loquitur Geminus & Cen-
 orinus, qui etiam Cyclum hunc magnum ἑνιαυτὸν κοινὸν & Θεῶν vocat,
 cap. XVI I I. Ad Ægyptiorum vero annum magnum, Luna non pertinet,
 quem Græce κοινὸν, Latine canicularem vocamus, propterea quod initium il-
 ius sumitur, cum primo die ejus mensis, quem vocant Ægyptii Thoth, canicula
 idus exoritur. Nam eorum annus civilis solos habet dies CCCLXV, sine ullo
 intercalari. Itaque quadriennium apud eos uno circiter die minus est quam
 naturale quadriennium: eoque fit, ut anno MCCCCLXI. ad idem revolvatur
 incipiunt. Hic annus etiam ἡλιακὸς, à quibusdam dicitur, & ab aliis ὁ Θεῶν
 ἑνιαυτὸς. De posteriore autem Strabo & Diodorus Siculus, & Horus
 Apollo, & alii. Diodorus Bibliothec. lib. I. Oἱ ἦ Θεῶν οἱ θάσιν ἑαυτὸς ἀρ-
 χαϊοτάτης ἦ πάντων ἀνθρώπων, καὶ παρ' ἑαυτοῖς πρώτους φιλοσοφίαν τῶ ἐυρήσθαι καὶ
 πρ' ἀκριβῆς ἀστρολογίαν. Ἀμα καὶ τ' χάρις αὐτοῖς συνεργήσας πρὸς τὸ πηλαγῆσθαι

ὄζων τὰς ὀπιπολάς τε καὶ δύσεις ἤβ' ἄστρων. Ἰδίως ὅ καὶ τὰ φεῖ τὸς μῆνας αὐτοῖς
 τὸς ἐνιαυτὸς διατετάχθη. Τὰς γὰρ ἡμέρας ἐκ ἄρχης καὶ σελήνην, ἀλλὰ καὶ τὸ ἥλιον
 τετακτομένως καὶ πιδέμενοι τὸς μῆνας, πέντε ὅ ἡμέρας καὶ τέταρτον τοῖς δώδεκα μην
 ἐτάχθη καὶ τὸ τῷ τέρτῳ τὸ εὐεώσιον κύκλον ἀναπληρῆσθαι. *Thebani vetustissimi*
se omnium mortalium esse predicant, apud quos omnium primos Philosophia
& exactior Astrologia sit inventa; adjuvante ipsos terra situ ad ortus & occa
sus siderum illustrius cognoscendum, modoque peculiari menses & annos apud
ord natos esse. Nam dies, non ad Luna, sed Solis motum exigentes, tricenari
Mensibus dies tribuunt, & post duodecimum quemque mensem quinque die
cum quadrante intercalant. Eoque pacto circulum annum absolvunt. Strabo
lib. xvi. de Thebanis Sacerdotibus. Τύπων ὅ δέ καὶ τὸ τὰς ἡμέρας καὶ
καὶ σελήνην ἄγειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἥλιον, τοῖς τετακτομένοις δώδεκα μηντὶν ἐπαγόντε
πέντε ἡμέρας καὶ ἐνιαυτὸν ἕκαστον, εἰς ὃ τὸ ἐκπλήρωσθαι τὸ ὅλα ἐνιαυτὸς ἐπιτρέχοντε
μοεῖς πέντε, τὸ ἡμέρας φεῖ δὲ ὄν πνεα συνπιδέσθαι ἐξ ὅλων ἡμερῶν καὶ ὅλων ἐνιαυτῶν π
σαύτην ὅσα μέρη τὰ ὀπιπρέχοντα συνελθόντα πειεῖ ἡμέραν. Horum & institutio
hoc est, dies, non juxta Lunam, sed juxta Solem agere; ita ut tricenarius dies
decim mensibus appendices addant quotannis dies quinque. Porro cum ad t
tius anni complementum particula diei quedam excurrat, certam Periodu
componunt ex integris diebus & annis integris, quot portiones singulorum an
norum residua diem conficiunt. Et omnium manifestissime Horus Apo
lo. lib. 1. cap. v. βυβλίονοί τε ἐτὸ εἰπεῖν τέταρτον λέγουν. ἐπειδὴ φασὶ
τὸ ἀνατολὴν τὸ ἄστρ' Ἰώδεως, μέχρι τὸ ἄλλης ἀνατολῆς, τέταρτον ἡμέρας περὶ τὸ
αὐτὸ ὡς ἐστὶ τὸ ἐτὸ τὸ εὐεὶ τετακτομένων ἐξήκοντα πέντε ἡμερῶν. ὅθεν καὶ διὰ τῆς
περὶ τὸ φεῖ ὅλων ἡμέραν ἀειθερῶν Αἰγύπτιοι. τὰ ὅ τῶσα τε τέταρτα ἡμέραν ἀ
αρτίζει. Annum volentes dicere quadrantem nominant: propterea quod
uno sideris illius ortu, cui Sothis nomen est, ad alterum, quarta diei pars adjici
tur, ut annus Dei constet diebus CCCLXV. Vnde & quarto quoque anno ven
tente supervacuum diem computant Aegyptii. Nam quatuor quadrantes die
perficiunt. Ex hisce auctorum locis illud Scaliger deducit, quod ante
proposuimus, duplicem nempe apud Aegyptios anni rationem fuisse
quarum una vulgari in usu erat, altera solis Sacerdotibus. Verbo
Scaligeri, ut rectius sententia ipsius sciri possit, integra apponemus
quæ hæc sunt: de Emend. Temp. lib. 111. cap. 11. sive de ann
Aegyptiaco. Annum ergo Aegyptiacus fuit dierum trecentum sexaginta quin
que sine quadrantis adjectione. Cujus Thoth primus necessario cœpit ab ortu
Canicule, Sole in Leonem transeunte, novilunio. Quia observatio anni & tem
porum in Canicula ortu ab Aegyptiis statuebatur: eaque erat ipsis cursus So
laris Epochæ. Et quamvis eorum Thoth laxis habenis in anteriora fugeret, ta
men quarto quoque anno diem intercalabant, ut testatur Diodorus Siculus...

*Id autem fiebat hoc modo: Esto neomenia Thoth Kalendis Augusti, Canicu-
 oriente: post quartum annum Thoth superatis Kal. Augusti ascendet in xxxi
 ulii. Quare Ægyptiorum Hierophanta, quinto anno incunte, annum suum
 πολυρονὸν à secunda die Thoth auspicabantur. Contra hæc ita disputat
 Petavius libro 111. cap. 11. Multa deinceps commentitia vel incerta, neque
 probatione ulla stabilita de Ægyptiorum anno subjicit, quorum illud primum
 7: Ægyptios Hierophantas diem unum ex Iulianis quadrantibus intercalasse.
 Sed rogo te, Petavi istud ne commentitium est, quod gravissimi Scri-
 tores tradidere? An illud incertum ac nulla probatione stabilitum
 inseri debet, quod Diodorus Siculus, Strabo, & omnium longe pe-
 tissimus Horus Apollo confirmant? At inquis explicandi sunt scri-
 tores. Bene quidem. Nec tamen contra verba propria, quod heic
 Diodori verbis facis. Dixerat Diodorus de Thebanis, ὡς ἐστὶ τῆς ἡμέ-
 ρης τετραπὺ τῆς δώδεκας μὲν ἐπάγουσι. *Quinque dies & quadrantem duode-
 cim mensibus addunt.* Id ita explicas: *Cum Ægyptii solarem cursum diel us
 c. CLXV & quadrante definiissent, tametsi quadrantem illum nunquam inter-
 clarent; post quatuor annos intelligebant, Solem uno die solido in anteriora
 recedere.* (volebas dicere Neomeniam Thoth, neque enim Sol in an-
 tiora recedit, quin potius post quatuor annos uno die tardior est)
*pro præter quinque dies quadrantem insuper tribuisse, hoc est Solis rationibus
 aputasse, Diodorus asserit. At illum ipsum diem tacita intercalatione servatum,
 neque probat Scaliger, neque probari unquam poterit. Innumera sunt apud
 Plomaeum exempla observationum celestium, in quibus anni Ægyptiaci dies
 accurate numerantur. Neque tamen diei hujus insititii uspiam meminit &c.*
 Optima sane explicatio & verbis Diodori exacte conveniens. Dio-
 dorus dicit Thebanos, quinque dies & quadrantem, duodecim mensi-
 bus, addidisse, quod quomodo factum sit Strabo & Horus explicant.
 Ivero tu negas. Imo ne tacita quidem intercalatione diem illum à
 Scerdotibus observatum vis: sed saltem intellectum fuisse die uno
 Solis rationes anni epocha tardiores esse. Ergo secundum te ἐπάγουσι
 se intercalare in anno non erit diem addere, sed saltem intelligere
 adi debere. At sic annus Ægyptiorum, aut saltem Thebanorum
 in cccclxv dies habebit, sed saltem cccclx, siquidem Diodorus
 vrum dicat. Nam eadem vox & quinque dierum, & quadrantis in-
 tercalationem comprehendit. Dicit enim ὡς ἐστὶ τῆς ἡμέρας ἕ τετραπὺ τῆς
 δώδεκας μὲν ἐπάγουσι. Si ἐπάγουσι heic non additionem, aut interkalatic-
 um, sed saltem defectus notitiam & cognitionem denotat, ergo eom-
 modo quo quadrans diei non additur, sed saltem ad rationes So-
 l pertinerere intelligitur, ita etiam quinque dies ad annum non ad-*

dendi erunt. Annus ergo Ægyptiacus, juxta te cccclx dies habebit. Et hanc forte opinionem tibi tribuerem, nisi vidērem te minus liberaliter Scaligerum habere, eo quod antiquis Ægyptiis talem tribuerat, quod tamen satis bene ex Plutarcho probat. Sed argumenta tu videamus quibus fabulam hanc (ita enim heic loqueris; quam tamen postea in Auctario operis rotidem, imo iisdem fere verbis proponit quibus Scaliger, ac pro verissima ratione habes) redarguas. Duos testes citas Ptolomæum & Geminum. At hic quidem nihil aliud dicquā Ægyptios aliam in festis celebrandis rationē fuisse secutos. Verum Gemini te citante hæc sunt. Οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι τὴν ἐκατοντῶν διάρῃαν καὶ τὴν δεκάτην ἐξ ἡμέρας πρὸς ἑβδόμησιν. Οὗτε γὰρ τὰς ἐκατοντῶν ἀρχὴν κατὰ ἥλιον, ἔτε τὰς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας κατὰ τὴν σελήνην, ἀλλ' ἰδίᾳ πρὸς ἑσπέρῃσι κεχρημένοι εἰσὶ βέλονται γὰρ τὴν δεκάτην πρὸς Θεοῖς μὴ κατὰ τὴν ἀσπὴν κατὰ τὴν ἐκατοντῶν γίνεσθαι, ἀλλὰ διὰ πασῶν τῶν τῶν ἐκατοντῶν ἀρχῶν διελεῖσθαι, καὶ γίνεσθαι τὴν θεοῦ τῆν ἐσπέρην καὶ χειμερινὴν καὶ φθινοπωρινὴν καὶ ἐκατοντῶν ἀρχῆν γὰρ τὴν ἐκατοντῶν ἡμερῶν τριακοσίων ἐξήκοντα πάντε. δάδεκα γὰρ μῆνας ἀρχῆν τριακοσίων ἡμέρας, καὶ πέντε ἡμέρας ἐπάγεισιν. τὸ δ' ἕκ ἐπάγεισιν, διὰ τὴν περὶ τῶν αἰτίων, ἵνα ἀσπὴν ἀποδιζῶν αἱ ἑσπέραι. Nam Ægyptii contrariam Græci sententiam & propositum secuti sunt. Neque enim annos ad Solem rigunt, neque menses & dies ad Lunam, sed peculiari quodam fundamento tumentur. Student enim sacra Deorum, non iisdem anni representare temporibus, sed ea ipsa omnes anni tempestates peragrare volunt: ut idem festum ægyptiacum sit, & hibernum & autumnale, ac denique vernum. Annum quippe ægyptiacum observant trecentorum sexaginta quinque, menses vero duodecim trinarios. Addunt his præterea dies quinque: neque quadrantem inserunt, ob eam videlicet causam, ut ipsis solemnities retrocedant. At quid aliud dicit Scaliger? Refert Cenforinus, Ægyptios in anno civili, juxta quam & Scythia Diis faciebant, dies trecentos & sexaginta quinque numerat, quadrantem vero non intercalasse. Ideoque dies mensium quodam quadriennio Solis rationes anticipasse. At eadem verba sunt Scaligeri. Sed addit hic in anno civili id obtinuisse; Sacerdotes vero alium annum ἱερολογικὸν habuisse, qui fixus esset; cujus initium jam quidem primo Thoth anni vulgaris conveniebat, sequenti vero quadriennio secundo Thoth: & sic consequenter. De hoc tacet Cælius, tacet item Ptolomæus. At mentionem illius facit, & Dio-corus, & Strabo, & qui omnibus præstat Horus Apollo. Quorum verba ne Gemino adversa dicat, de Sacerdotibus Scaliger explicat. Idem ipsemet facis. lib. v. Variar. Diff. cap. v. ubi scribis: Sic illud accipiendum est, quod de Epocha anni Ægyptiaci Horus, alii que prodiderunt, annus ab ortu canicule ad ortum alterum explicari. Hoc inquam ad arcanum

hierophanticum annum referri debet, non popularem. At si Diodori, Strabonis & Hori verba ita explicanda sunt, cur ergo male tractatur Scaliger? Iniquum est, ac indignum bono viro illud in altero carpere, quod ipsemet in te ipso probas. Equidem hæc tacitus præterissem, memor humanæ imbecillitatis. Sed eum ex his manifestum sit, plus Scaligeri odium (à quo tamen omnes Christiani alieni esse debent) quam veritatis amorem apud te valuisse, dissimulari non debebant. Et hæc pro Scaligeri opinione dicta sunt. Ut vero omnia certius cognita sint, paulo altius exordiendum puto. Ægyptii, ut Plutarchus in Numa testis est, annos antiquitus habuere menstruos: inde quadrimestres: quod quomodo factum sit, cap. vi. hujus libri dictum est. Post diluuium vero illos annos usurpasse eos censeo quibus Patriarchæ usi sunt: qui talis quidem (juxta ea quæ eodem capite, ut & alibi dicta sunt) erat. Menses in anno xii numerabantur, qui omnes ex visione Lunæ dependebant. Quod si $\phi\acute{\alpha}\sigma\iota\varsigma$ xxx die, non daretur, xxxi. à priori $\phi\acute{\alpha}\sigma\iota$ dies, erat primus mensis sequentis. Sed cum prudentes & cati homines viderent, incertam illam mensium annique rationem minime sapientibus viris dignam esse, certum mensibus annoq; modum constituerunt. Nam cum ex diutina observatione didicissent, Lunam sereno Cælo non ultra xxx. à priori Phasi diem latere, mensem xxx dierum constituerunt. Sane Ægyptios juxta Lunæ rationes menses suos ordinasse, testis est Lucianus lib. de Astrologia, $\chi\mu\mu\acute{\omega}\nu \mu\acute{\epsilon}\sigma\tau\acute{\iota}\sigma\iota \mu\acute{\epsilon}\tau\tau\acute{\omega}\nu \eta \sigma\epsilon\lambda\eta\eta\alpha\acute{\iota}\nu \chi\eta \eta \tau\acute{\alpha}\upsilon\tau\eta\varsigma \acute{\alpha}\nu\alpha\sigma\tau\acute{\rho}\eta\eta \acute{\epsilon}\gamma\gamma\epsilon\tau\omicron$. $\acute{\epsilon}\tau\epsilon\textcircled{\text{C}} \textcircled{\text{C}} \eta\acute{\epsilon}\lambda\iota\textcircled{\text{C}} \chi\eta \eta \sigma\delta \eta\acute{\epsilon}\lambda\iota\textcircled{\text{C}} \textcircled{\text{C}}\phi\omicron\textcircled{\text{C}}$. Atque hi quidem (Ægyptii) Luna ejusque conversione menses metiuntur; annum vero sole ejusque circuitu definiunt. Lucianus de Ægyptiis loquitur, cum jam Epagomenas adderent, annumq; suum juxta Solis cursum exigerent, quibus tum menses in anno xii. erant omnes tricenarii. De his vero mensibus dicit, eorum mensuram & constitutionem ex motu Lunæ dependisse. Si ergo Epagomenæ quinque demantur, annus Ægyptiacus Lunaris erit, non quidem verus, talis tamen qui ab Ægyptiis pro Lunari habitus sit. Lunaris namque annus est Systema xii. mensium Lunarium. Numerabant vero Ægyptii in anno menses xii omnes tricenarios, quos Luciano teste Lunæ rationibus convenire arbitrabantur. Ergo antiquitus Ægyptiorum annus Lunaris erat mensium quidem xii dierum vero cccxl præcise. Nam Epagomenas postea adjectas fuisse, testis est Eusebius in Chronico lib. i. qui ex antiquo quodam scriptore, & nisi fallor ex Manethone, ex quo omnia ea quæ ad Ægyptios spectant desumpsit, hæc citat.

Αἰγυπτίῳ βασιλεύσειν λβ' Α' σὺθ ἔτη κ'. Οὗτ' ὁ χρόνος ἐβασίλευσε πρὸ ἐπιπέδου τὰς ἐπι-
 γράμεις, καὶ ἐπ' αὐτῶν ὡς φασὶν ἐχρημάτιζε τῆς ἡμερῶν ὁ Αἰγυπτιακὸς διασπασθῆναι, τῆ
 μονοῦ ἡμερῶν πρὸς αὐτὴν μετρεμένην. *Aegyptiorum Regum xxxi i regnavit Aseth
 annos xx. Hic adposuit anno dies intercalares, & illius temporibus, ut ajunt,
 annus Aegyptiacus cccLxv dierum proditus fuit, qui antea cccLx absolve-
 batur. Idem Plutarchus in fabula illa de Mercurio & Luna indicat
 εἶτα πάλαιτα σέττα πρὸς τ' σελήνην, καὶ ἀφελόντα τῶν φάτων ἐκάστῳ ἐβδομηκοσθῶ
 δεύτερον, ἐκ πάντων ἡμέρας πέντε συντελεῖν, καὶ ταῖς ἐξήκοντα καὶ τριακοσίαις ἐπιση-
 γεῖν, ἃς ἴσ' ἔπερμέναι Αἰγύπτιοι καλεῖσθαι, καὶ τῶν Θεῶν γυνεθλίως ἀγοῖσθαι. Inde Mer-
 curius alea cum Luna ludens, partemque septuagesimam secundam singulis die-
 bus detrahens, quinque inde dies confecit, & trecentis sexaginta diebus adjecit.
 Unde & Aegyptiis intercalares, sive adjecitii dicuntur, quibus etiam Deorum
 natales celebrant. Propter Solis execrationem Rhea, neque anno, ne-
 que mense parere poterat: Mercurius igitur, ut Deæ opem ferret,
 quinque dies anno adjecit; & cum annus saltem dierum cccLx es-
 set, hi dies neque ad annum pertinebant, neque ad menses. Fabula
 quidem hæc est, ex qua tamen satis apparet, antiquum Aegyptiorum
 annum cccLx diebus, sine intercalariis appendicibus fuisse absolu-
 tum, quod etiam disertis verbis Eusebius indicat: ut antea vidimus.
 Et hanc anni rationem Aegyptiis iis temporibus in usu fuisse arbitror,
 quo Israelitæ illic hærebant. Quod ex Eusebio confirmatur. A Mi-
 sraim namque primo Aegypti rege, ad Koncharum anni sunt septin-
 genti. Ita enim scribit: *Ἐπὶ τῷ πρώτῳ βασιλείῳ καὶ οἰκιστῷ Μεστῆμ τῷ Αἰγύπτῳ
 πατρὸς ἔτη ψ', βασιλείῳ κ'.* A primo Rege & Regni Aegyptiaci fundatore
Misraim, ad Konchari annum ultimum, anni sunt dcc, Regum xxv. A
 Koncharo vero ad Aseth anni juxta eundem numerantur 224, qui
 cum reliquis faciunt 924 annos, qui à prima Regni Aegyptiaci fun-
 datione, usque ad Epagomenon horum in usu civili adjecitionem, ef-
 fluxerint. Huic summæ si 100 anni addantur, qui à Diluvio ad di-
 vilionem terræ temporibus Phaleg effluerant, prodeunt anni 1024.
 At exitus ex Aegypto contigit 872 annis post diluvium, ergo ducen-
 tis fere annis ante hanc emendationem. Sed aliud tum ex Iosepho
 tum ex ipso Manethone concludi videtur. Aseth hunc fuit 32 Re-
 gem Aegyptiorum apud Eusebium immediate sequitur Amosis sive
 Tethmosis, sub quo Pastores Aegypto ejectos fuisse, Manetho tomo
 secundo testatur, ex quo illud descripsit Josephus lib. i. contra Apio-
 nem, qui etiam hoc de exitu filiorum Israel ex Aegypto explicat.
 Quod si verum est, utique statim ante exitum Intercalares isti adjeci-
 erant. Sed nihil illud sententiæ nostræ derogat. Nam quia paucis
 ante*

ante exitum annis hæc emendatio contigerat, prior ratio quæ tot annis Ægyptiis in usu fuerat, magis Israelitis cognita erat, & forte apud plebem diutius in usu mansit, quæ eam sibi rationem non statim extorqueri passa fuit. Atque hic annus non vagus erat, sed diarium gentium more fixus. Testis namque est Josephus libro 1. Origin. cap. 1 v, Ægyptios antiquitus annum ab autumno inchoasse. Diluuium enim contigisse refert ἐν μηνὶ δευτέρῳ, Δίω μὲ ὑπὸ Μαρσόνων εἰρημένῳ, Μαρσόνων ἢ ὑπὸ Ἐβραίων. ἔτω δὲ Αἰγύπτιοι τὸ ἐπιμαυτὸν ἡσὼν διατετα-
 ότης. Μωϋσῆς ἢ Νισάν ὅς ἐστι Ξανθικός μῆνα πρῶτον ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς αἰεσιν.
nense secundo, qui à Macedonibus Dius ab Ebreis Marchesvan dicebatur. Sic enim Ægyptii annum ordinaverant. Moses vero primum mensem constituit Nisan, qui Xanthicus est. Dicit Marchesvan Judaicum, sive Diem Macedonũ, qui secundus post æquinoctium autumnii mensis, est, numerari secundum mensem, qui tamen juxta Mosis rationes ac institutum octavus erat. Moses enim primum mensem Nisan constituit, qui tertium æquinoctium incidit. Sed id factum fuit ex instituto Ægyptiorum, quos ita annum ordinasse refert, ut secundus post æquinoctium autumnii mensis, secundus quoque anni esset. Ergo Ægyptiis annum ab æquinoctio autumnii annus incepit. Quod si verum est, vagus tique annus esse non potuit. Qui enim fixum initium habet, vagus esse non potest. Necesse ergo erat, ut in anno intercalarent, ne Epocham anni anteverterent, quod juxta antiquum morem ita factum existimaverim, ut mensis aliquando x x x dierum anno adderetur. Proxime ergo annus hic convenerit, cum vulgari Atheniensium, quamvis aliam in anno Epocham habuerit. Ab autumno enim annus Ægyptiacus antiquus inivit, ut ex Iosepho probavimus, quod ipsum & naturæ ipsi apprimè convenire videbatur. Tempora namque sementis, priora sunt messe, ideoque & in anno antecedere debebant. Sementem vero faciebant Ægyptii Sole, jam libram tenente, quod ex Plinio lib. v. cap. 1 x. patet. Ergo & inde tempora decedenda erant. Sapientes vero Ægyptiorum cum viderent, id sua intra contingere, quod nusquam alibi unquam visum fuit, Nilum nempe fluvium quotannis ad xvi cubitos extra ripam ascendere, ac totam terram irrigare, causasque hujus rei accuratius inquirerent, caniculam stellam lucidissimam, quæ sub nomine Sotheos Ægyptiis circa hoc tempus oriebatur, maximum hoc naturæ portentum effigere crediderunt. Quam ob rem stellam hanc pro Deo habentes, prius quoque tempora accuratius observare ceperunt. Unde & ab actu hujus annum inchoarunt: & cum animadverterent, non eadem

hora omnibus annis oriri, sed secundo anno sex horis post prior
 anni visionem, tertio vero horis 12, & quarto horis 18, quinto an-
 tem anno, integro die tardius videri, Cyclum ex quatuor hisce ann.
 constituerunt, in quo tres priores anni 365 dierum erant, quarti
 vero 366. Horus Apollo lib. 1. cap. v. βυλόμποι τε ἔτθ εἰπεῖν τέταρ-
 λέγουσιν· ἐπειδὴ φάσι, καὶ τὴν ἀναπολὴν τῶ ἀστρῶ τὴ Σώθως μέγχι τῆ ἄλλης ἀναπολὴ
 τέταρτον ἡμέρας ἀεσιδέσθαι, ὡς εἶπὲν τὸ ἔτθ τῶ Θεῷ παρακοσιῶν ἐξήκοντα πέντε ἡμέ-
 ρων, ὅθεν καὶ διὰ τετρακτιδῶν πειρωθῆν ἡμέραν αἰθιμῶσιν Αἰγύπτιοι, τὰ δὲ τέσσα-
 τέταρτα ἡμέραν ἀπαρτίζουσι. Annum volentes dicere quadrantem nominant: pri-
 pterea quod ab uno sideris illius ortu, cui Sothis nomen est, ad alterum, quar-
 tidiem pars adjiciatur, ut annus Dei constet diebus CCCLXV. Unde & quatuor
 quoque anno vertente, supervacuum diem computant Aegyptii. Nam quatuor
 quadrantes diem perficiunt. Annus vero talis ἔτθ Θεῷ, sive Sotheos voca-
 cabatur. Cyclus vero quatuor annorum (qui eodem Horo teste Aeg-
 yptiis in usu erat) κύκλθ κυνικὸς. Quod sane magis naturæ conve-
 nit, quam illud quod Censorinus de Cyclo caniculari, & anno I
 sive ἡλιακῶν narrat. Inivit vero annus hic Sotheos à diebus æstivis cir-
 ca Solstitium. Tum enim Nilus ascendere cœpit. Plin. lib. v. cap. 1.
 Incipit (Nilus) crescere Luna nova quacunq[ue] post Solstitium est, sensim n[on]
 diceque Cancrum Sole transeunte, abundantissime autem Leonem, & resur-
 git in Virgine iisdem quibus accrevit modis. A Solstitio ergo, seu signo Ca-
 ncri Aegyptii annum suum inchoabant. Porphyrius in antro Nymi-
 pharum. Αἰγύπτῳ ἀρχὴ ἔτους εἰς χυθροχόθθ ὡς Ρωμαίοις, ἀλλὰ Κυβίθθ
 ἀρχὴ τῆς Κυβίθθ ἢ Σώθως, ἢ Κυβίθθ ἀστέροιο Ἑλλήνες φασιν. Aegyptiis
 initium anni non Aquarius est, ut Romani, (finis Ianuarii & Aquarii ini-
 tium conveniunt, alias annus Romanus à Capricorni octava parte
 incipit, sed Porphyrius integrum heic signum sumit) sed Cancer: pri-
 mæ enim Sothis est, quam Græci canis stellam dicunt. Et sane ad
 annum P. Jul. 3228. paulo post Exodum, oriebatur Sothis Helio-
 cum Cancro, idque in Aegypto sub Latitud. 24 grad. Cosmicus nam-
 que ortus contigit cum 23. 53 Gemin. ut ex calculo patet. Idem
 seculis quibusdam antea, verum fuit. Cœpit autem Canicularis
 Cyclus annorum quatuor, quinto anno Konchareos, septingen-
 timo autem post Misraim primum Aegypti Regem, ut auctor est He-
 sebius, Chron. lib. 1. Τέτρω τῶ ἔτθ τὸ εἰκοστὸν πέμπτον βασιλεύσαντθ Κορυ-
 ρεως τὴν Αἰγύπτου ὅπῃ τῆς δυναστείας, τὸ κυνικὸν γνηθμῆνε κύκλθθ εἶπὲν τῶ Μανη-
 θῶ τὸ πρῶτον καὶ οἰκιστὸν Μεσσημῶ τὴν Αἰγύπτου πληρῶν ἔτθ ψ'. Hunc annum, q[ui]
 regnante in Aegypto Conchareo Rege xxv. circa xvi. Dynastiam, Canicularis
 Cyclus institutus est, Manetho numerat septingentesimum, à primo regni Aeg-

iaci fundatore Misiain. Sed hoc de doctorum hominum usu explicandum erit. Neque enim annus civilis tum 365 dierum erat, sed saltem 360. Si enim Solaris fuisset, cur ducentis demum annis post, Epagomenæ addi debebant; quod tamen factum fuisse Eusebius testatur, ac disertis verbis asserit civilem Ægyptiorum annum 360 diebus, sine Epagomenis appendicibus, fuisse absolutum. Cum ergo annus hic canicularis sive Dei, una cum suo Cyclo tetraëterico, diu apud solos Sacerdotes, & forte etiam Thebanos, in usu fuisset, demum etiam ab Aseth Rege Ægypti, ad civilia tempora mensuranda adhibitus fuit. Existimo autem Aseth hunc non quinque saltem Epagomenas, sed & quarto quovis anno, juxta sacerdotum institutum, intercalarem præterea unum addidisse. Annus namque Ægyptiorum civilis non vagus fuit, sed fixus. Quod disertis verbis Horus indicat:

ἄν κ' ἰὰ πρῶτον αἰῶνι ἡμέραν ἀειμῶνον Αἰγύπιοι, τὰ ἢ τέσσαρα τέταρτα ἡμέραν ἀπαρτίζει. Vnde & quarto quoque anno vertente supervacuum diem computant Ægyptii. Nam quatuor quadrantes diem perficiunt. Et alibi ὁ ἢ ἔτ' αἰγύπτιος πρῶτον ἐπιμαρτυρεῖ. Annus vero juxta Ægyptios quatuor annorum. Manifestè indicat, Ægyptios (non solos Thebanos multo minus solos Sacerdotes) quovis quadriennio diem intercalasse. Id, temporibus Gemini, verum non erat. Tum enim civilis Ægyptiorum annus, quarto quovis anno, uno, in antecedentia, die retrocedebat, adeoque festa omnia per omnes anni tempestates vagabantur, ut antea dictum fuit. Ergo antiquus Scriptor Horus de antiquis temporibus erit accipiendus. Et antiquitas, non vaga, sed fixa festorum tempora fuisse Achilles Tattius testis est, lib. περὶ παντός, sive de universo, ubi ita scribit. Ποτὲ ἢ Αἰγύπτιοι ἀπὸ καρκίνου ὄπτι ἀγκέρωτα ἢ ἥλιον καπνίστα ὄραντες, κ' ἐν μακροτέρων σμικρύνοντα τὰς ἡμέρας, διλαβέμενοι μὴ κτ' βραχὺ κατὰ λείπῃ αὐτὸς ὁ ἥλιος. Καὶ ἔστιν ὁ καιρὸς ἔτ' ὁ παρ' αὐτοῖς ἢ καλυμμένων Ἰασίων. Ἐπειὲ ἢ πάλιν ἀναβαίνεν ἕρξατο κ' μακροτέρας πλεῖν τὸς ἡμέρας, πηικαῦτα λευκωοῦσά τ' ἐσεφανηφόρ' οὖν. Quondam Ægyptii, solem videntes à cancro ad Capricornum descendere, ac longiores contrahentem dies, lugere consueverant; veriti, ne paulatim Sol eos relinqueret. Quod tempus incidebat in Iasiorum festum. Simulatque vero conscendere cæperat, ac dierum spacia producere; tunc albat coronatique prodibant. Vides Iasiorum festum, quo Ægyptii lugebant, ne Sol eos destitueret, fixum fuisse. Quod nec aliter esse poterat: quandoquidem si vaga tum anni ratio fuisset, luctus in lætitiæ tempus incidisset. Sed id quondam factum fuit. Posterioribus seculis veritas fabulis implicata est: & qui antea propter Solis abitum institutus fuerat luctus, postea propter Osiris absentiam (qui & Sol

Ægyptiis erat) quæ anxie Isis quærebat, celebrabatur: ut Plutarchus in Iside & Osiride testis est. Et tū quidem ex fixa solemnitate vaga facta fuit, sicut ex Gemino patet. Imo annum antiquitus Ægyptiis fixum fuisse, omnes illi scriptores indicant, qui fixam anni Ægyptiaci Epocham agnoscunt. Inter quos antiquitatis peritissimus Porphyrius, hæc de Ægyptiis tradit, eos nempe non ab Aquario, ut Romani, sed à Cancro annum inchoasse. Verba antea adscripsi, quæ sane neque de Caniculari magno, (hic enim juxta Censorinum, qui etiam solus magni Canicularis anni Epocham tradidit, à xx Julii incepit, ideoque primū integrum signum, quod occurrit, Leonis est, non Cancri.) neque de fixo Actiaco explicari possunt. Et tamen de Ægyptiis, non solis Sacerdotibus, loquitur. Hi enim, temporibus Theonis optimi Mathematici & harum rerum peritissimi, non à Cancro, sed à Leone annum auspicabantur. Quod ille his verbis testatur. Scholiis in Aratum pag. 19. ὁλον ᾗ το ἄστρον (τῷ λέοντι) ἀφιερώσαν ἡλίω· τότε γὰρ ἐμβαίνει καὶ ὁ Νεῖλος, καὶ ἡ τῷ κυνὸς ὀπιτολὴ κτιθέενδεκάτην ὠραν φαίνεσθαι. καὶ ταύτην ἀρχὴν ἔτους τίθει, καὶ τῷ Ἰσίδι ἱερὸν εἶναι τὸ κύμα λέγουσι καὶ τὴν ὀπιτολὴν αὐτῆ. Totum vero signum (Leonis) consecrarunt Soli. Tunc enim & Nilus ascendit & Canis oritur circa horam undecimam. Et hoc initium anni constituunt. Dicunt enim Canem ejusque ortum Isidi sacrum esse. Vide integrum locum, ubi expressis verbis de Hierophantis agit, qui à Leone, non à Cancro, annum suum ἐξοργλυμὸν inchoabant. Intelligendus ergo erit de antiqua anni ratione. Quod si tum anni fixa Epochā erat, ergo & annus ipsemet fuit fixus. Quid huic sententia opponi possit non video. Stultum enim est, Geminum, qui de suis temporibus agit, antiquissimo Horo opponere, qui Ægyptios antiquitus fixum annum intercalasse manifeste indicat, ut jam dictum est. Nihil ergo verius est, quam Aseth hunc, fixum, & sicut tum tempora ferebant, plane Solarem annum in usum adhibuisse. Posterioribus vero seculis Ægyptii, sive sponte sua, sive à Chaldæis Persisque coacti, (neque enim illud certo dicere possum) intercalarem quartum anni ommittere cæperunt. Et tum annus, antea fixus, vagus esse cœpit, & dies mensium per omnia tempora vagari. Neque tamen illud ab omnibus factum fuit. Quippe Thebani, apud quos scientia hæc temporum & anni intercalandi nata fuit, antiquæ rationi firmiter adhæserunt; quod Diodorus & Strabo manifestis verbis indicant. Quippe hi non de antiquis temporibus, sed de præsentibus loquuntur. Unde & talibus verbis utuntur. Τὰς γὰρ ἡμέρας ἐκ ἄγους κτι σελάνην, ἀλλὰ κτι ὕλιον, σελιακὸν θημέρες ἂ πθήμενοι τὸς μῆνας, πάντα ᾗ ἡμέρας καὶ τέταρτην τοῖς δώδεκα

μισὴν ἐπάγουσι. καὶ τὴν τῶ πρόσω τ' ἐνιαύσιον κύκλον ἀπαπυρῶσιν. Vides Dio-
 dorum de re præsentē loq̄ti. Idem facit Strabo. Nam cum an-
 tiquitatem instituti monstrasset, statim indicat & tunc manere. Τέ-
 ταν δ' ἐστὶ καὶ τὸ τὰς ἡμέρας μὴ καὶ σελήνην ἀγνῖν, ἀλλὰ καὶ τ' ἥλιον, τοῖς τριακονθη-
 μέροις δ' ὄδωκα μισὴν ἐπογόντων φέντε ἡμέρας κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον, εἰς ἣ τ' ἀπαπυ-
 ρῶσιν τὴν ὅλην ἐνιαυτὸν ἐπιτρέχοντ' ὁμοίως πρὸς τ' ἡμέρας, πεισθόντων συνθηθῶσιν.
*Ad totius vero anni complementum cum particula quedam diei excurret, cer-
 tam Periodum componunt.* Thebani ergo antiquum institutum seque-
 bantur, & fixo anno utebantur, reliqui vago. Cum vero in vago an-
 no observarent, initium Thoth sive primum diem primi mensis, non-
 nisi absolutis 1460 annis, ad terminum pristinum redire posse: Pe-
 riodum ex annis his constituerunt, quam ideo Canicularē, imo &
 Solarem vocabant, quod nondum cognito φρονήσεως ἰσημευῆς aut
 ὀφθαῖρα octavæ motu, existimarent, post tot annos primum Thoth,
 sive initium anni, & cum Sole, & cum ortu Caniculæ convenire.
 Quod tamen verum non erat. Annus quippe Solaris minor est 365
 diebus & quadrante. In quo mirus est error Theodori Gazæ, qui
 existimat 1460 annis diem unum addendum esse, ut Solis rationes
 convenient: quod plane falsum est, ac Philosopho indignum. Sed
 ridiculus est Leo Allatius, qui vanissimis ac scurrilibus maledictis,
 pono quidem viro indignis, pessimi vero ac malevolentis animi in-
 diciis certissimis, Scaligerum insectatur, quod hunc Theodori Gazæ
 errorem his verbis castigaverit. (*Error magis in Philosopho quam Histo-
 rico castigandus*) ne idem aliis contingeret, quod ipsi Theodoro fa-
 ctum fuit, ut nempe, sicut ille Dionis, ita alii, & Dionis & Gazæ au-
 thoritate moti, consimilem errarent errorem. Sed Leo Allatius cum
 novi nihil haberet, quod scriberet, (quicquid enim de temporum
 mensura habet, quod ad mensium & annorum rationem proprie
 spectat, id omnē ex Petavio hausit, si unum illud de anno Græcorum
 Solari excipias, quod quam ineptum sit, & sibi met ipsi contrarium,
 antea probavimus) ut aliquid tamen diceret ab aliis non proditum,
 novis scommatibus ac maledictis Petavii sententiam illustrare, vel
 potius dehonestare voluit. At quanto honestius fuisset, pietatis &
 Christianæ charitatis aliquam rationem habuisse: neque cum erro-
 ribus, quibus omnes nimium obnoxii sumus, una famam atque exi-
 stimationem Boni Viri ac de literis optime meriti destruere cona-
 tum fuisse. Sed quisque suos patimur manes. Periodi vero hujus
 Canicularis meminit Censorinus, qui etiam centum annos ante illud
 tempus, quo aureolum illum de die natali libellum conscripsit, ini-

tium habuisse perhibet, atque à XXI Junii incepisse, quo tempore Canicula in Ægypto exoriebatur. Sed cum, ut idem Censorinus refert, Periodus hæc ab ortu Heliaco Caniculæ sive Sotheos, incipere debebat, Periodus utiq; 1460. annorum nondum finita erat. Ante ar namque 1460 Canicula in Ægypto heliace oriebatur v. Julii. Ergo à v. Julii. primus Thot, primi anni Periodi, incipere debebat. Non ergo Periodus Canicularis terminari poterat, antequam primus Thoth rursus in v Julii incideret, quod non isto anno factum fuit quem Censorinus prodidit: tum enim xx Julii, & primus Thoth conveniebant, sed annis fere sexaginta post. Videtur Periodus hæc nullam plane certam Epocham apud Ægyptios habuisse, sed cum traditum forte esset, à Caniculæ ortu hanc incepisse, nec fixarum motuum cognitum esset, illud quod tum contigit, cum primus Thoth & ortus Caniculæ in Ægypto convenerunt, pro vero initio Periodi sive anni magni Canicularis habitum fuit. Anno autem hocce vago Ptolomæus, & in Nabonnazaru, & in Philippeis annis utitur, ob quorum cognitionem & Methodus anni hujus accuratius tradenda erit. Summo vero in anno Aegyptiaco menses XII. quorum nomina in adjuncto laterculo habes, tam Græca quibus Ptolomæus utitur, quam Arabica

توت	Thuth	Θώθ
بابة	Babe	Παωφι
هاتور	Hathur	Αδυρ
كياح	Chiach	Χοιαχ
طوبه	Tube	Τυβί
امشيم	Amschir	Μεχειρ
برمهات	Barmahat	Φαμενώθ
بزمون	Barmude	Φαμενδι
باسنس	Baschnes	Παχών
بونه	Bayne.	Παυνί
ابيين	Ebib	Επιφί
مسري	Mefori	Μεσοφί
الذسي	Nisi	Επαγόμυνα

sive Aegyptiaca, quæ nunc in usu sunt. Epagomenæ, Nisi sive Serpens vocantur, eo quod illi ad complementum serpentis illius Hieroglyphici, qui tempus & æternitatem designat, accedant, ut Scaliger docet.

ocet. Methodus vero anni certissime cognita erit, modo diem aliquem in anno Juliano habuerimus, cujus primus Thoth certo quoniam anno Per. Jul. convenerit. Sic enim facile & ad antecedentia & consequentia tempora, anni Aegyptiaci ratio applicari possit. Refert autem Censorinus cap. XXI annum DCCCLXXXVI. Nabonnazaru inivisse à VII. Kal. Jul. anno Juliano CCLXXXIII. qui est Per. Jul. 495. Ex quibus illud concluditur, primum diem primi anni Nabonnazaru convenire cum 26 Februarii anni Per. Jul. 3967. quod postea ex Ptolomæo demonstrabitur. Quod si igitur ad antecedentia tempora, hæc ratio applicetur, deprehenditur Thoth Aegyptiacus primo An. P. Jul. convenire cum XVI Novembris. Et annis eidem 120 post, incipiet Thoth XV Octobris, & sic sequentibus annis juxta laterculum appositum. Methodus ergo hæc est. Annum quemcumque Periodi Julianæ unitate diminutum per 1460. divide, hoc est, integrum Cyclum Canicularem toties aufer quoties fieri potest. residuum per 4 divide; habebis quot. dies Neomenia Thoth à XIV Novembris in antecedentia distat. Hos ergo dies à XIV Novembris aufer; habebis Neomeniã

I.	XIV.	Novemb.
II.	XV.	Octob.
III.	XV.	Septemb.
IV.	XVI.	August.
V.	XVII.	Julii.
VI.	XVII.	Junii.
VII.	XVIII.	Maji.
VIII.	XVIII.	Aprilis.
IX.	XIX.	Martii.
X.	XVII.	Februar.
XI.	XVIII.	Januar.
XII.	XIX.	Decemb.

nis juxta laterculum appositum. Methodus ergo hæc est. Annum quemcumque Periodi Julianæ unitate diminutum per 1460. divide, hoc est, integrum Cyclum Canicularem toties aufer quoties fieri potest. residuum per 4 divide; habebis quot. dies Neomenia Thoth à XIV Novembris in antecedentia distat. Hos ergo dies à XIV Novembris aufer; habebis Neomeniã

Thoth. Quod si numerus dierum xxx excesserit, sume pro XIV Novembris. XV Octobris, si sexaginta, sume XV Septembris, & sic pro singulis 30, mensem unum in laterculo adjuncto progredere, & dies superfluos inde aufer. Residuum dabit Neomeniam Thoth. Exemplo res manifestior erit. Refert Ptolomæus lib. IV, Lunam defecisse Archonte Athenis Phanostrato, anno Nabonnazaru CCLXVI Thoth XXVII, hor. 6. 30', à media nocte Alexandria. Contigit hæc Eclipsis anno P. Jul. 4331. Decemb. XXII. ut ex calculo patet. Primus ergo Thoth anni CCLXVI convenit cum XXVII Novembris; An. P. Jul. 4331. Videamus quid Methodus nostra det. Aufer 2920, sive bis 1460, de 4330. remanent 1410. quæ per 4. divisa dant dies 352, quibus Thoth in antecedentia retrocessit. Divide hos 352 per 30. prodeunt menses tricenarii XI pleni, & dies 22. qui propter id auferendi

auferendi erunt à XII mense, cujus initium in adjuncto laterculo
 XIX Decembris. Quod si 22. à XIX Decembris auferantur, pro
 27 Novembris, quæ est Neomenia Thoth, omnibus modis ut Ptol
 mæus refert. Rursum cap. VIII. Ptolomæus ait Lunam defecisse an
 11. Mardokempadi, Nabonnazaru XXVIII, Thoth XVIII sequer
 XIX, sex primis & tribus secundis unius horæ æquinoctialis ante
 diam noctem. An. XXVIII Nabonnazaru convenit cum 3994 P
 Jul. quo quidem An. Luna etiam defecit VIII die Martii circa
 diam noctem, sicut à Ptolomæo traditum est. XVIII ergo men
 Thoth convenerit isto an. cum VIII Martii, & per consequens, Ne
 menia Thoth cum XIX Februarii. Hæc ex Methodo nostra ita se
 bent. An. 3993, si bini Cycli sive 2920 auferantur, remanebunt 1073
 quæ per 4 divisa, dant dies 268. hoc est menses tricenarios 8. & die
 28. Tantum ergo Neomenia Thoth in antecedentia recessit. Au
 ferantur ergo à nono mense, qui in laterculo incipit à XIX Martii
 dies XXVIII. prodit Februarii XIX. à quo Thoth illius an. init, omni
 bus modis ut à Ptolomæo proditum est. Quod si præter mensis
 nulli dies superflui sint, ipse dies, qui ad sequentem mensem in later
 culo notatur, Neomeniam Thoth constituit. Ut verbi gratia, An.
 Per. Julian. 4002. Thoth juxta analogiam incipit à XXI Februarii
 Iuxta Methodum si à 4001 auferantur 2920, remanebunt 1081. qui
 per quatuor divisa, dant dies 270, hoc est menses tricenarios 9 præ
 cise, sine adjunctis appendicibus. Incipit vero decimus mensis, si
 is qui nonum sequitur in laterculo à XV Februarii; ergo ista est
 Neomenia Thoth. Cognita autem Neomenia Thoth facile erit reli
 quorum mensium initia investigare, tum aliis modis, tum per late
 rculum præcedens. Nam si Neomenia Thoth uni ex diebus istis
 qui illic notati sunt, convenerit, etiam mensium reliquorum initia
 cognita erunt, si in eodem laterculo retro numeretur. Ut verbi cau
 sa: Cum ex antea dictis cognitum sit, Neomeniam Thoth convenire
 Februarii XVII, una cognitum erit, Neomeniam Paophi anno simpliciter
 convenire XIX Martii, Arhyr XVIII Aprilis, Coiach XVI Maji: &
 sic in sequentibus retro numerando. Notandum vero est, ubi ad fi
 nem tabulæ perventum est, ita ut rursus à XIX Decembris inchoan
 dum sit, sequentibus postea mensibus detrahenda esse quinque, pro
 pter Epagomenas in tabula ommissas. Ut verbi gratia cum Payni in
 dicto exemplo à XV Novembris incipiat, sequitur etiam, Epiphi à
 XIV Decembris incipere debere, & Mesori à XII Januarii. At juxta
 Laterculum, Epiphi convenit cum XIX Decembris, & Mesori cum

Januarii. Quinque ergo detrahenda sunt. Quod si primus
 Thoth in laterculo non inveniatur, differentia inter diem illum, qui
 in laterculo proxime minor est, & verum diem Thoth, sequentium
 mensium initiis addita Neomenias monstrabit. Memineris vero &
 hic Epagomenas auferre sicubi ad finem tabulæ perventum fuerit.
 Ptolomæus capite 1 x. refert Lunam defecisse an. cclvi Nabonna-
 ræ, xxxi. An. Darii primi sive Hystaspis, Tybi die 111; sequente
 quæ Ecclipsis contigit An. P. Jul. 4223, Aprilis xxv, circa horam
 post meridiem. Et tum sane 111 dies Tybi Aegyptiis erat. Thoth
 cum inivit à xxv Decembris, An. P. Jul. 4222. ut ex Methodo patet.
 Jam vero in tabula ad Decembrem mensem adscriptus est xix dies.
 Differentia ergo est 5 dierum, quæ addita ad xviii Aprilis, quæ
 Tybi in laterculo incipere debebat, dat xxiii Aprilis. Neomeniam
 Tybi adeoque 111. dies Tybi est xxv Aprilis. Hac ergo unica Me-
 thodo ad omnia tempora annos mensesque Aegyptiacos applicare
 poteris. Anni vero Alexandrinorum Aegyptiaci tales plane erant, qua-
 rum antiquorum fixi. Quippe quarto quovis An. non quinque, sed
 sex Epagomenas sive Intercalares numerabant. De Epocha vero
 illius in sequentibus dicendum est. Nunc de Chaldaico anno agemus.

C A P. X V I I.

Annus Chaldaeorum antiquus & civilis plane Judaicus erat. Menses enim à visione: annus à messe incipiebat. Probatur illud ex Ptolomæo. Qui explicatur. Sarorum, Neirorum & Sosorum Chaldaicorum origo & definitio, ex qua infinita illa annorum multitudo, quæ in Chaldaicis antiquitatibus perscripta est, commode explicatur. Anni Persici ratio & Epocha.

Illi anni ratio antiquissima omnium sit censenda, quæ & simpli-
 cissima est, & antiquissimis gentibus usurpata: Judaica, qua nec
 simplicior nec vetustior alia dari potest, talis merito habenda erit.
 Tenim hac non solum Judæi verum etiam horum *οὐρόνοιοι* Chaldæi
 ex quibus Pater gentis Judaicæ Isaac oriundus erat, sicut de ipso ca-
 pit Orpheus:

Ἔ γάρ κέν τις ἴδωι θυητῆς μερόπων κελαινόντα
 Εἰ μὴ μενογαυῆς τις ἀπορράξῃ φύλα ἀναθῆν
 Χαλδαίων -----

denique observatio exstat lib. xi. cap. vii. sive *περὶ τῶν κινήσεων τῶν πλανητικῶν τῆς Κρόνου κινήσεων*. De ordinatione motuum Periodicorum Saturni. ubi ita scribit: τὸ πρῶτον ἐστὶ καὶ Χαλδαίως, Ἐπιδικῆ ε', ἐσπέρας, ὁ τῆς Κρόνου ἀστρο-
επισκοπῆς ἦν, τὰ νοτίως αὐτῶν τῶν παρθένου, ἀκτύλους δύο. ὁ μὲν ἐν χρόνῳ ἐστὶ καὶ τὸ φθι-
τῶ ἐπὶ Ναβονασάρου, καὶ Αἰγυπτίως, Τυβὶ ἰβ', ἐσπέρας. Anno LXXXI
juxta Chaldaeos, Xanthici mensis die v. vesperi, stella Saturni observata est duo-
bus digitis infra australem humerum Virginis. Tempus autem convenit D X I X
anno Nabonnasaru, x i i die mensis Tybi juxta Aegyptios, vesperi. Annus
Nabonnasaru D X I X convenit An. P. Jul. 4484. quo quidem Thorh
incipit xx Octobris. Unde x i i Tybi convenit cum xx v i i i Februarii
An. P. Jul. 4485, feria i i. & per consequens i. Xanthici incidit in
psum diem intercalarem xx i v Februarii feriam v. Ex hisce tribus ex-
emplis colligimus, menses, adeoque & annos ipsos Chaldaeorum,
non Solares fuisse, sed Lunares. Nam ut primus Dii mensis conve-
niat cum xvi Octobris, & primus Xanthici sive v i mensis cum xx i v
Februarii, id in anno Solari nunquam contingere potest: Lunari au-
tem potest, ut ex calculo patet. Neomenia namque Dii contigit
Babylone xvi Octobris minut. 52' post med. noctem, An. P. J. 4477.
Nabon D X I I. Xanthici vero contigit an. P. J. 4485, xx i v Februarii
hor. 6. 16' post med. noctem. Nec tamen accuratus an. Lunaris cen-
seri potest. Neomenia namque Audynāxi contigit an. P. Jul. 4469,
i i Novembris, hora post med. noct. 20 gr. 2'. hoc est Babylone, ju-
ta nostrum numerandi morem, x i i i Novemb. hora o. min. 54. post
med. noct. Nec ex Calippica ratione ullum nobis subsidium peti po-
est; quippe quæ istis temporibus cum mediis Lunæ motibus quam
proxime conveniebat, ut ex plurimis apud Ptolomæum exemplis pa-
et. Nihil ergo aliud restat, quam ut ad ritum antiquissimum, Ju-
æis & Arabibus, Chaldaeorum finitimis, usitatissimum confugiamus,
juxta quem Neomeniæ à visione Lunæ dependebant. Et sic quidem
juxta ea quæ antea disputata sunt, omnia recte se habebunt. Diximus
nim in Methodo an. Judaici, Lunā post undecim à jugo horas (juxta
scripturarios, qui maximè experiētis nitūtur) videri posse. Imo quod
amplius est, Talmudici post sex horas videri posse contendunt. Ita
nim in Glossa cap. vii. Tract Kidus Hahodes Majemonidis scribunt:
נולך קרם חצי היום בירוע שנראה היום קרם שתשקע החמה שאין הלבנה מתכנס
Si in coitu fuerit
ante meridiem, certum est eodem die apparituram ante Solis occasum, quoniam
Luna non absconditur ab incolis terræ Israelis, quod Occidentales sint, amplius
ex horis post innovationem. Quod si Lunam non viderent, xxx à priori

visione dies Neomenia erat. Ita ergo cum Neomenia Dii 52 minutis post med. noctem contigerat, videri omnino poterat die xv Octobris, juxta Chaldæos. Idem in xxiv Februarii locum habet, in quo Neomenia constituta indicat Lunam, isto die, aut saltem nocte ingruente, visam fuisse. Novembri vero procrastinata Neomenia indicat visionem propter nebulas pluviasque fuisse impeditam. Unde non juxta illius mensis *εώνυ* Neomeniam ordinare poterant, sed juxta prioris. Prioris autem mensis Neomenia erat xv Octobris. Novilunium namque contigit Babylone xiv Octobris 12. hor. 10'. post merid. Ergo Luna isto die videri non poterat. Sequens ergo dies primus mensis erat, à quo xxxi dies est xiv Novembris, qui, quando *εώνυ* haberi non posset, pro Neomenia habitus fuit, ut in An. Judaico à nobis dictum est. Ex his ergo manifestum est, Neomenias mensium apud Chaldæos, à phasi dependisse. Et id quidem non recens natum est, sed longe antiquissimum. Neque enim credibile est, Chaldæos, qui præ omnibus aliis gentibus indefessam siderali scientiæ operam navabant, tum simplicissimam hanc anni rationem instituisse aut in usum civilem recepisse, cum ipsimet accuratorem ac longipulchriorem cognitam haberent. Multo minus verisimile est à Macedonibus hanc fuisse acceptam. Neque enim illi aliis id dare poterant, quod ipsi non habebant. At Macedonum menses non à phasi sed jugo incipiebant, ut cap. xiv dictum est. Quod igitur antea conclusimus, Macedonum menses postquam in Orientem penetraverant, varie fuisse immutatos, & ad cujusq; gentis instituta accommodatos id heic locum habet. Et apud Judæos quidem Lunares manserunt tales tamen qui juxta institutum gentis, non à Syzygia, sed visione inciperent. Idem apud Chaldæos obtinuisse, nunc probavimus. Nichil ergo certius est, quam Chaldæos antiquissimam anni rationem in usu civili fuisse secutos, quod & Epocha anni confirmat. Neque enim dubium est, quin anni hi Chaldaici illi sint quos Græci Seleucidarum, Orientales Terik Dhilcarnaim vocant, quique à Seleuco imperio procedunt, quando ille Babyloniam receperat, & Nicanor Antigoni duce superato, Mediam, Sufianam aliasque provincias sibi subjecerat. Quod Diodorus contigisse refert Olympiad. c xvii An. primo sive P. Jul. 4402. Et ab Octobri hujus anni Albategnius Epocham *Διέγωγος* auspicatur, ut ex plurimis apud eundem exempli patet. Initium ergo Annorum Chaldaicorum, in autumno An. 4402 constitui debebat, siquidem Macedonum Epocham secuti fuissent. Sed sicut finitimi ipsorum Judæi, Arabes & Syri ab æquinoctio verno

initium anni duxerunt, ita id ipsum Chaldaei fecisse videntur. Cum ergo Macedones Seleuci annos à Macedonica Epochâ, hoc est autumno fuissent auspiciati, Chaldaei suum institutum secuti, à sequenti vere illos exorsi sunt. Liquet illud ex iis exemplis, quæ antea adduximus: An. P. Jul. 4477, xxix Octobris, fluebat An. Dhilcarnaim, sive Seleucidarum Lxxv i. qui ab autumno illius anni inceperat. At juxta Chaldaeos numeratur saltem Lxxv. Ac ne quis in mense uno aut altero discrimen esse existimet, An. Per. Jul. 4485 (cujus Februarii xiv, fluebat An. Seleucidarum 83) numeratur saltem à Ptolomæo & Chaldæis 82. Manifestum ergo est, ante vernum tempus anni sequentis 4403 octuagesimum tertium non fuisse inchoatum. Atque ipsum Judæis quoque, qui in terra Israelis erant, observabatur. His enim anni Græcorum, qui hi ipsi Chaldæorum anni sunt, à vere incipiunt, non ab autumno, sicut ex primo Machabæorum demonstratur. Ex his igitur patet, antiquissimam illam anni civilis rationem, quam ap. x. proposuimus, ipsis quoque Chaldæis ab antiquis temporibus fuisse observatam: & integro post Alexandrum Magnum seculo durasse. Cum vero anni hujus incerta ratio esset; antiqui Chaldaei, qui Astronomiæ studiis vacabant, quique varias in Sole ac Luna observationes laterculis inscriptas ad posteros transmiserunt, aliam rationem adinvenerunt, juxta quam temporum quantitatem ac distantiam à se invicem certius cognitam habere liceret. Ex solidis enim libris 3600. Systema maximum composuerunt, quod Sarum vocant. Eo minor Neirus erat dierum 600, & hoc Sosus dierum 60. Sed cum in Chaldaicis libris scriptum esset ימים, (quod verbum & dies & annos denotat, ut 1. Sam. 1. v. 3. ימים ימימה quovis anno, vel ut Dani nei propriissime hanc phrasin exponunt *aar ester aar*, & passim alibi) Chaldaei qui veram quidem rationem optime cognitam habebant, sed quod viderent Græcos vanis opinionibus esse inflatos, ut horum arrogantiam retunderent, & sibi summam antiquitatem vindicarent, quæ & jure ipsis tribuebatur, pro diebus annos posuere, Græcisque persuaserunt, ita vocem hanc in Archivis Chaldaicis esse exponendam. Atque ex horum mente scribit Abydenus apud Eusebium Chron. lib. 1. Σάρου θ' δὲ ἐστὶ Γ, καὶ Χ' ἑκα. Νείρου θ' ἢ Χ', Σόου θ' ἢ ξ'. *Sarus vero est 3600 annorum. Neirus vero 600. Sosus autem 60.* Atque hinc incredibilis illa annorum multitudo prodiit, quæ à primis Babyloniorum observationibus ad Alexandri in Asiam transitum ac captam Babylonem numeratur. De qua ita scribit Cicero lib. 1. de Divinat. *An*

meris & motibus stellarum cursus persequuntur? Condemnemus eos aut stultitiam, aut vanitatis, aut imprudentiam, qui quadringenta & septuaginta annorum millia, ut ipsi dicunt, monumentis comprehensa continent. Eadem habet Diodorus Siculus lib. 11. Bibliothecæ, sed paulo accuratius perscripta: Περὶ τῶν πηλίκων ἔτη ἐστὶν, ἐν αὐτῶν περὶ ἑαδῶς περὶ οὐρανόθεν. ἐστὶν γὰρ ἑπτὰ καὶ τετρακόντα μυριάδας καὶ περὶ ἑπτακτῶν ταύταις χιλιάδας εἰς τὸ Ἀλεξάνδρου διάβασις γινώσκοντες καταειθήμερον ἀφ' ὅτου τὸ παλαιὸν ἤρξατο ἔτη ἀστῶν τὰς ἑξαπλήσις πλείονα. In multitudine vero annorum referentibus Chaldæis vix facile quisquam fidei habuerit. Numerant namque quadringenta & septuaginta tria annorum millia ad Alexandri transitum, ab eo tempore, quo primum apud eos astra observari ceperunt. Sed qui non contentionis studio, sed amore veritatis Chaldæos consulebant, iis simplex ac nuda veritas proposita fuit. Si optimus & antiquissimus scriptor Berofus Chaldæus, roganti Callistheni, optimo Philosopho ac sapientissimo viro, veram gentis a observationum antiquitatem indicavit, quæ annorum erat 1903, Simplicius in lib. 11. de Cælo. διὰ τὸ μήπω τὰς ὑπὸ Καλλιθένης ἐν Βαβυλῶν περιμετρήσις παρατηρήσις ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ Ἀριστοτέλους τὰ ὀπισθὴν τῶν ὑπὸ Ἀρίστου διαγεῖται ὁ Πορφύριος χιλίων ἑτῶν ἑπτὰ καὶ ἑξακοσίων τριῶν μίλλια ἔτη ἔχοντων Ἀλεξάνδρου τὰ Μακεδόνων σωζομένων. Propterea quod nondum observationes illa caelestes, quas Aristotelis mandato Callisthenes Babylone misit, in Græciam pervenerant, quas quidem annorum fuisse mille nongentorum trium auctor est Porphyrius, ad Alexandri Macedonis usque tempora servatas. Vides, quod alii ex Chaldæorum archivis prodiderunt tempus quadringentorum & septuaginta millium annorum continere, id Berofus ante mille saltem & nongentos annos cæpisse refert. Non ergo iidem anni utrobique sunt intelligendi. Sed observandum est Chaldæos multas observationes habuisse, non juxta Saros, sed juxta annorum rationem consignatos, quos cum antiquis permiscuerunt. Ideoque facilius imperitis Græcis imponebant, existimantibus eosdem annos utrobique intelligi debere. His ita præcognitis facillime hæc annorum ratio inter se confertur. Videntur enim observationes hæc juxta civilem annum notatæ initium suum habuisse annis quibusdam ante solutum, à Medis, Assyriorum imperium. Ac fingamus 611 illud annis ante Alexandrum contigisse. (fingere enim Mathematico licet, modo phænomena, commode, illa Hypothesi, salvari possint) quod tamen quam bene veritati consonum sit, postea videbimus. Ablati ergo 611 à 473000, residui manent 472389. qui per 365 $\frac{1}{4}$ dies ad annos reducti, dant annos 1292, & dies præterea superfluos 243. quod indicat, rotundum numerum à Chaldæis adhibi-

m fuisse; aut saltem plures ex ultimo Saro dies non effluxisse ante-
 nam aliam anni rationem adhiberent. Et hi anni 1292 cum supe-
 rioribus 611 collecti dant prædictam summam annorum 1903, qui-
 bus observationes à Chaldæis factas Berofus refert. Hæc certissima
 arorū explicatio est, ex qua ea explicanda sunt, quæ de antediluvi-
 norum Regum annis ex Beroso, Abydeno aliisque apud Eusebium
 tantur, quæ quam belle tum cū Historia sacra convenient, sequen-
 libro videbimus. Equidem Sarorum hanc rationem primus Scaliger
 plicare conatus est, sed infelici successu. Petavius vero eandem
 ane præterit. At qui doctrinam temporum tradere volet, non ea
 item exponere debet, quæ clara sunt ac recentia, sed etiam antiqua
 & obscura, cum ista maximè doctrina hac indigeant. Nec solum alio-
 rum opiniones refutabit, (quid enim facilius, præsertim in materia
 m obscura?) sed propriam quoque sententiam proferet. Duplex
 ergo temporis mensura apud Chaldæos antiquos in usu fuit, una in-
 certa, altera certa. Hanc in vulgari usu observabant: illam in cælesti-
 m *φαινομένων* designatione, & Regū annis. Prior annus erat, qui duo-
 decim aut XI 11 mensibus constabat; menses autem nunc xxx, nunc
 xix dierum erant. Utriusque ratio incerta, & ad ea indicanda, quæ
 & certissima temporum consignatione maxime dependebant, plane
 inepta. Altera certa erat, in qua minima mensura duorum fere
 mensuram spacium æquabat. Erat enim dierum 60, & Sosus vocabatur.
 Numerus hic per 10 multiplicatus Neirus dabat, quadratè ve-
 ro sive in se ductus, Sarum. Habet enim Neirus dies 600 sive de-
 ces sexagenos, Sarus vero 3600 sive sexagies sexagenos, qui ma-
 xima mensura erat. Sicut vero Chaldæi ipsimet per se sapientiæ stu-
 diis vacabant, ita quoque aliis sapientibus operam dabant, ac eorum
 adventa suis rebus applicabant. Habuit namque Oriens plurimos sa-
 pientes, Indi quidem suos Gymnosophistas & Brachmanes, Persæ
 autem suos Magos, (ex quorum numero celeberrimum illum Zoro-
 strum fuisse arbitror,) Arabes vero & Syri suos Prophetas, (quorum
 unus Bileam,) Madianitè vero & Ægyptii suos sacerdotes, (inter quos
 ethro & Putiphar, ille Mosis, hic Josephi focer.) Atque hi sapientiæ
 studia inter se conferebant, ac præcepta ejusdem à se invicem acci-
 piebant. Atque ita Chaldæos sive sapientes Babylonix à Persis an-
 num solarem vagum accepisse arbitror. Circa annum namque Per-
 ul. 3577, Persæ anno vago uti cæperunt, quod ex fragmento quo-
 dam Isaaci Monachi, quod ex Bibliotheca Palatina exscripsit Christe-
 nannus, liquet. Verba fragmenti hæc sunt: Η' ἔτη Περσικῶν κενόντων

σύσεις γέρονε τοῖς ἐκείσε μαθηματικοῖς χτὶ τὸ πρότερον ἔτ' Ἰαζδαγέρδου Σε-
 Μασρέ βασιλέως Περσῶν Περσικοῖς χρησιμμένοις τοῖς ἔτεσι. Ἐστὶ δ' ἢ πέντε ἔτ'
 ἔτη εἰρηθ' ἐπὶ τῷ κόσμῳ παραγωγῆς, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς μεσημβρίας τῆς ἐν τῇ Νυμ-
 φῶ πρὸς Πέρσας Φαρρατῆς, καὶ πρὸς τὴν διὰ Τυβήνης Περσικῆς πόλεως μεσημβρι-
 μῆκ' ἄπερχομένης ἐβ' ἀπὸ τῆς ἐν Ἰζαὴρ χαλιτῶν, ὡς φασὶ Πέρσαι, τετέστιν ἀπὸ τῆς δι-
 ἀκρας Θαλάσσης. καὶ Πέρσαι δ' οἱ μῆνες ἰσομάζοντες ἔτος, Φαρρατῆς, Ἀρτιφές,
 τὰλ, Τυρμά, Μερτῶν, Σαχρῆρ, Μεχρμά, Απηνμά, Ἀδερμα, Δῆμα, Πελμαῖ, Ἀ-
 φανδαίρηματ, Μασιφχά, ὃν φασιν οἱ Ἕλληνες ἐπαγόμενον. Ἐστὶ δ' ἢ καὶ τὸ ἄνω-
 ἐνιαυτὸς τξέ ἡμερῶν μόνων, ὡς περὶ καὶ τῶν Αἰγυπτίων, ἕκαστος μῆνας παρ' αὐτοῖς
 γιζόμενος ἡμερῶν λ', καὶ ἐστὶν ἐπαγόμενος. ὡς συμβαίνειν, ἐξ ἀνάγκης, καὶ δ' ἔτι τῆς
 Περσῶν ἐνιαυτῶν περιλαμβανόντων καὶ Ῥωμαίων ἡμέρα μῶν, διὰ τὸ καὶ δ' ἔτι τῆς
 Ῥωμαίων ἡμερῶν γίνεσθαι τξς'. Ἐν ὅλοις δ' αὐξ' ἔτεσιν ὀλοκλήρῳ Περσικῶ ἔτι-
 πάλιν ἄμα τὴν ἀρχὴν τῶ ἔτους ποιεῖν Πέρσας τε καὶ Ῥωμαίους. καὶ δ' ἔτι τῶν
 ἐνιαυτῶν αὐτῶν ἀρχῆς τῆς Πέρσας περιλαμβανέων ἡμᾶς ἡμέρα μῶν, καὶ ἐξῆς πάλιν
 λῦδως, γέρονε δ' ἢ εἰρημένη διὰ αὐξ' ἔτησ' ἀποκατάστασις ἀπὸ τινος ἀρχῆς γέρονε
 τξ' ἔτη τῆς ἀρχῆς τῆς Ἰαζδαγέρδου βασιλείας ὡς ἐκ τῆς πάλιν τῆς γέρονε τῆς ἀρ-
 ειλυρέναι τῆς Πέρσας κατὰ δ' ἔτι τῆς ἡμέρα μῶν περιλαμβανέων ἡμᾶς. *Persarum Canonum compositio facta est illic à Mathematicis primo anno Iasdag-
 Sarien Mastre Regis Persarum Persicos annos usurpantibus. Fuit autem is-
 nus 6138 post orbem conditum, incipiens à meridie Neomenie mensis, qui Pe-
 dicitur Pharyatre, secundum Tybena Persicae urbis Meridianum, qui distat
 ntzæer chalilat, ut loquuntur Persæ, hoc est ab extremitate occidentali ma-
 grad. 72. in longitudinem. Iuxta Persas vero menses ita nominantur Phary-
 tes, Artipees, Chortat, Tyrma, Mertat, Sachriur, Mecherma, Ape-
 ma, Aderma, Dema, Pelman, Asphandaremath, Masiarcha qui
 Græci Intercalarem vocant. Est vero apud ipsos annus solummodo 365 die-
 rum, sicut & apud Ægyptios: quivis vero mensis apud eos habet dies 30
 Epagomena vero sunt quinque. Propter hoc necesse est, ut Persarum annus qua-
 to quovis anno Romanorum annum uno die anticipet, propterea quod Ro-
 manorum quartus quisque annus dies habeat 366. Annis vero 1460 in
 tegro anno Persico anticipat. Rursum vero post quaternum annorum trans-
 eursum incipiunt Persæ diem anticipare, & sic consequenter. Contigit ve-
 dicta hæc mille quadringentorum & sexaginta annorum restitutio à qua-
 dam temporis initio, trecentis & septem annis ante initium regni Iezdage-
 di: ut tum rursus Persæ inceperint quarto anno post illud tempus nos
 die anticipare. Universam anni rationem accuratissime exposuit, qui
 ab Ægyptiaco vago nihil plane differt. Nomina saltem mensium
 alia sunt. Dicit vero, ἀποκατάστασις in magno Cyclo Persico annorum
 1460 contigisse trecentis & septem annis ante initium Iezdagerd*

se vero primum annum Iezdagerdi numerat à mundo condito jux-
 computum Græcorum Constantinopolitanum 6139. *Α' 7047 ε' 5 α' 0 7 5*
 go facta est anno Mundi 5832. juxta Per. Constantinopolitanam.
 iximus vero antea in methodo Per. Constantinopolitanæ, dato an-
 o Per. Const. pro inveniendò anno Per. Jul. adferenda esse 795. Id
 heic fiat, prodit An. P. Jul. 5037. à quò detractus integer Cyclus dat
 num Per. Jul. 3577. à quò Periodus Persica inivit, centum annis
 equam vagus annus à Chaldæis in usum reciperetur. Satis ergo
 risimile est, Chaldæos hujus anni usum à Persis didicisse, de quo
 hil certi affirmare ausim. Chaldæos vero vago anno fuisse usos, in-
 colligi posse videtur, quod apud Ptolomæum anni Nabonnazaru
 mper vagi sint. Quicquid sit, vagi Chaldæorum anni in Historia,
 t temporum ratione, perexiguum usum habent. Ideoque nec plura
 his dicemus; cum illa quæ maximè scitu necessaria sint antea per-
 tractaverimus.

Atque ita rationem temporum præcipuis gentibus usurpatam,
 vina ope & auxilio suffulti explicuimus; omniaque ea quæ ad nostri
 gumenti explicationem pertinere poterant accuratius exposuimus,
 to ab Tironibus rectius ea intelligi possent, quæ in sequentibus
 nt demonstranda. Equidem si de anno Arabico, sive Muhamme-
 co, ac de Indiarum annis aliquid dixissem, tota forte temporum ra-
 o hiñc peti posset. Sed cum ad nostrum institutum non pertineant,
 iis heic nihil dicere voluimus. Hoc ergo primo libro finito, ad se-
 ndum pergimus, in quo Nobilissimæ Epochæ ac maximè celebres
 mporum indices nobis sunt demonstrandi. Hactenus enim tem-
 is in se ipso, tam in sua natura, quam juxta variarum gentium insti-
 ta consideravimus: nunc ea examinanda sunt, quæ in tempore ge-
 a sunt. Equidem omnia quæ vastissimo hoc cæli terræque ambitu
 rcumscribuntur, tempus suum habent. Terra enim, astra omnia,
 sumque adeo cælum, si Philosophis credimus, juxta certum tempus
 oventur. Sed & omnes res naturales, quæ nostro huic globo insunt,
 mporis imperium agnoscunt. In plantis enim & arboribus alia sunt
 mpora florum, alia frugum fructuumque. In animalibus vero, ipso-
 ue homine, alia infantia, alia juventutis, alia denique senectutis.
 ed hæc ad naturalem scientiam, non temporum doctrinam spectant.
 Nam quæ semper eodem se modo habent, temporum doctrina non
 ndigent. Actiones vero humanæ aliaque quæ præter solitum naturæ
 rdinem contingunt, aut omnino à naturæ actionibus non depen-
 ent, heic considerantur. Nam cum illa omnia ab historia pertracten-
 tur,

tur, etiam temporum notis indigent, ut veritas earum certa sit ac indubitata. Bene enim à Stoicis dictum, χρόνος ἐστὶ τῆ ἀνθρώπων πράξεως ἡ τήρησις. *Tempus est norma rerum & custodia.* Unde illa quæ certis temporum characteribus in antiqua historia carent, inter fabulas habentur. Hæc tamen omnia pertractare, nec nostræ opis est, nec infuturi. Vastissimi id operis est, nec paucarum pagellarum, quale nostrum. Faciemus ergo quod vulgo solent, & ex infinita multitudine, paucas, sed maxime nobiles variarum gentium actiones castique seligemus, quibus demonstratis, omnia quæ inde dependunt una demonstrata erunt. Nec tamen per omnem historiam vagabimur: sed cum de annis Christi argumentum sit, ulterius non progrediemur. Adsis Iesu, & fave propter nomen tuum sanctissimum & suavissimum.

FINIS LIB. I.

WILHELMI LANGI

DE

ANNIS CHRISTI

LIBER SECVNDVS.

CAPUT I.

Proæmium de Christiani hominis felicitate. Ex temporum doctrina felicissime ac validissime, & Gentiles & Iudæi resutantur.

UM divinus Psaltes Psalmo 144. varias felicitates recensuisset, quas humanum genus tam in privatis, quam publicis rebus sibi exoptat, deque his omnibus pronunciaffet, fortunatum esse populum istum cui hæc obtingant: postea alio epiphonemate semetipsum quasi corrigit, & discursum hunc ita concludit: *At beatus is populus est cui Dominus est Deus.* Et sane inter omnia a quæ ab hominibus inter felicitates numerantur, nihil per se bonum aut utile est iis, qui divina cognitione destituuntur. Quamvis nim earum rerum copia, quas animo expetimus, magna nos voluntate afficiat: hæc tamen solida esse non potest: cum & brevissime uret, & memoria vicissitudinum & calamitatum humanarum idem vitietur. Qui vero summum illum cæli terræque Dominum, pro Deo & Patre habent, iis nihil unquam adversi obtingere potest, ut felicitas illorum violetur. Quicquid enim ipsis acciderit peria sum habent ab Deo id immitti, Patre omnium benignissimo, qui optime novit suis omnia in bonum convertere. Ideoque maximo hoc in adversis solatio se sustentare possunt, afflictiones nempe eas non diu duraturas, sed si non antea, at saltem cum morte finem habituras; sibi vero post mortem maximam ac perpetuam felicitatem in cælis manere. Inter omnes vero mortales nemo est qui hac felicitate frui poterit, nisi qui Christum cognitum habeat. Deum

Hh

enim

enim nemo unquam vidit, unigenitus autem qui est in sinu Patri
 Christus I E S U S, ille nobis eum exposuit. At si nemo Deum noviss
 sine Christo poterit, consequens est, ut hi soli felicitatem hanc con
 sequantur, qui Christum Iesum pro unigenito & æterno Dei fili
 agnoscunt, eique in spiritu & veritate serviunt. Unde patet, maxi
 mam inter omnes Christiani hominis felicitatem esse, quandoqu
 dem is solus in medijs calamitatibus ac miserijs longe maximis læta
 & gaudere possit. Quæ cum ita sint, opera nobis omnibus dand
 erit, ut & maximam hanc felicitatem consequi, & perpetim eade
 frui queamus: quod quidem nobis eveniet, si in fide Iesu Chris
 permanserimus. Equidem nostrarum id non esse virium fatis scio
 Deus enim est qui & voluntatem largitur, & potentiam ad bona ef
 ficienda, quique solus nos in bono confirmare potest. Nihilo tamen
 fecius nobis incumbit, ea per Dei gratiam præsidia salvis rebus com
 parare, quibus adversarii, si forte ingruant, repelli possint. Sunt vere
 hi duùm generum, vel enim creaturam pro Creatore colunt, & Pa
 gani sive Gentiles appellantur: vel ipsum quidem Creatorem ador
 rant, quia tamen Mediatorem Dei & hominum, hominem I E S U M
 Christum contemnunt, etiam à Deo spernuntur, & hi Iudæi sunt
 De Muhammedanis & his nihilo melioribus Photinianis, nunc non
 disputo. Hi enim scripturas admittunt: illi Christum pro magn
 Propheta habent, ideoque alia via iis erit occurrendum. Gentiles vero
 & Iudæi, ipsum fidei principium negant, atque illi quidem unive
 rsam Scripturam, hi Novum Fœdus quod Veteris complementum est
 rejiciunt. Si ergo his urgentibus ratio fidei nostræ reddenda erit, &
 σφισματα atque argutiæ quæ ab ipsis opponi solent, feliciter explican
 dæ: primo demonstrandum est, principia fidei nostræ esse certa
 ἀπόρρητα. Id ubi factum fuerit reliqua salva erunt. Et cum Iudæis qu
 dem minus negotium esse videtur, eo quod illi Vetus Testamentum
 (ex quo Novum demonstrari potest) admittant. Cum gentilibus
 vero magis impedita ratio esset, siquidem illi utrumque æque rej
 ciant, nihilque apud eòs concessum sit. Sed si accuratius hoc ipsum
 expendamus, deprehendemus ex iisdem principiis, utrosque refell
 Etenim antiquissimi & doctissimi Patres quibus cum Gentilibus ma
 xime negotium erat, in id omnem operam contulerunt, ut ex Phil
 losophicis principiis demonstrarent, suas de rerum origine aliisque
 omnibus assertions maxime rationi consentaneas esse, Gentilijs
 vero, ineptas & ridiculas. Sed cum isto parum proficerent, acutissi
 mis ac subtilissimis Philosophis, qui istis temporibus inter Gentile
 eran

rant, varie argumenta ipsorum eludentibus, & demum maximam religionis Ethnicæ antiquitatem, omnium gentium consensu probam opponentibus; ad aliud confugerunt, atque ex antiquissimorum hominum, Ægyptiorum, Chaldæorum, Phœnicum aliorumque archivis demonstrarunt, Mosem Iudæorum legislatorem ipsis Græcorum Diis antiquiorem esse: eaque quæ ab ipso sunt perscripta cum antiquissimarum gentium historiis ac traditionibus convenire. Atque ita ex temporum ratione validissimum argumentum deduxerunt, quo Gentilium calumnias felicissime diluerunt. At vero ex hoc eodem principio Iudæi quoque validissime refutantur. Quod si Magistri probe cognitum habeant, maledictione quadam miseris à temporum computatione deterrent, aliis quoque cælo interdicentes quo ipsimet intrare nolunt. Verba Ionathanis sunt, Coice Sanhedrin cap. תיפה עצמן של מחשבי היצין שהיו כל ישראל sive x i. אומרים כיון שהגיע את הקץ ולא בא שוב אינו בו. *Inflata rumpantur ossa eorum qui Periodos temporum computant. Solet enim ita contingere ut quum test terminus nec venit promissio, homines dicant nunquam venturum.* Disputat ibi de adventu Messię, cur non venerit? jam enim transivit regnum Assamonæorum, Herodis & Barcochebæ, & tamen nonum advenit. Quibus hæc verba subjungit Ionathan; atq; locum Haacuc Prophetæ huc detorquet: אם יתמהמה תכה לרכי בא יבא ולא יאור. *Nam adhuc visio est ad tempus constitutum, & effabitur in termino nec mentietur. cunctabitur &c.* (Sensus manifestus est.) Quamvis Deus tibi tardare videatur, tamen nondum tempus ipsius advenit. Nam adhuc visio est ad tempus constitutum. Quando vero terminus visionis ac illud tempus advenerit, de quo Deus in visionibus locutus est: apparebit ipsum minime mentitum fuisse. Quocirca, quamvis tibi tardare & moras necere videatur, tamen expectare debes ac illud tempus prætolari, de quo Deus locutus est. Ipse enim veniens veniet, nec emanabit. Quæ profecto diversa sunt ab iis, quæ bonus ille Ionathan adducit. Sed quid faceret? Magistri priores, qui cognitum habebant Messiam stante templo secundo venturum, cum viderent talem qualem speraverant, non advenisse, variis explicationibus ac argutiis Prophetarum verba obscurare conati sunt. Has cum hic videret futiles

& ineptas esse, aliam viam ingressus est, & miseris à veritatis inquisitione plane deterruit. Sane nihil in Veteris Testamēti scriptis usquam exstat, ex quo accuratius ac firmitus demonstrari possit, Messiam iis temporibus Iudæis datum fuisse, quo noster Servator dulcissimus IESUS CHRISTUS, verus ille Messias ac Dei & hominum Mediator in Iudæa visibiliter conversabatur; quam ex Prophetiæ Danielis cap. IX. Cætera quidem omnia variis modis eludere, & ad suum Messiam, quem adhuc expectant, applicare possunt: hoc vero unicum testimonium os ipsis obturat, ut plane conticescant & obmutescant. Manifestum ergo est & Gentiles & Iudæos ex eodem principio refellendos esse, quod quidem ex temporum ratione desumitur. Id cum antiqui Patres optime cognitum haberent, egregiam temporum doctrinæ operam navarunt, variarumque gentium historiis ac temporibus erudite inter se collatis id de quo loquimur, demonstrare sunt conati. Atque in hunc finem Stromatei à Clemente Alexandrino sunt conscripti. In hunc finem opus illud Africani, quod *ἰστορικόν* inscribitur, fuit concinnatum, ex quo Eusebius plurima ac fere omnia in suum Chronicon transtulit. Nobis vero qui de annis Christi Servatoris disputamus, quasi ex debito quodam incumbere arbitror, ea tempora quæ salutarem Iesu Christi in carnem adventum præcedunt, paucis percurrere: ut non solum suavissimi Servatoris adventus, sed etiam earum Scripturarum veritas, quæ de Messia nostro testantur, manifestior evadat.

C A P. I I.

Epocha Orbis Conditi. Non autumnis, sed vere Mundum creatum esse, contra Scaligerum & Petavium demonstratur. Quo tempore Iudæi juxta Parasas legem in Sabbathis prælegere cæperint.

CUM æternæ ac infinitæ bonitati, juxta decretum sapientiæ suæ, placuisset, benivolentiam ac benignitatem suam cum aliis communicare: prodiit ex incomprehensibili luce, & verbo virtutis suæ universum hoc cum omnibus, quæ in eo continentur, ex nihilo condidit. Cæperunt tum omnia ea esse, quæ nunc sunt, tam invisibilia, quam visibilia. Ipsumque adeo tempus, quo nihil in his omnibus antiquius est, verum initium ac principium suum habuit. Nam cum

antea,

antea nihil uspiam fuisset, præter ipsam æternitatem, Deum æternum ac infinitum, cui omnia simul sunt, nec temporum intervallis distinguuntur: nunc finitis rebus creatis quæ variis vicissitudinibus sunt subjectæ, ipsum quoque tempus, juxta quod alia sunt priora, alia posteriora, initium habuit. Unde divinus Moses ita narrationem mysterii hujus exorditur: *In principio creavit Deus cælum & terram.* Hinc ergo omnis temporis initium ac primordium dependet. Et cum, ut dictum est, tempus triplex sit, dies (ex quo hebdomas) mensis & annus: & hebdomadam, & mensium, & annorum principium, hec constitui debet. Exit ergo *principium* hoc, quo Deus omnia creare cœpit, primusque ille dies, quo lucem condidit, & primus dies primæ hebdomadis; & primus dies mensis primi; & primus dies anni primi. Neque enim dubium est: quin Adamus, tempora sua ab hoc principio numerare instituerit: quod ipsum ex Scripturis patet. Quippe Adamus non illum diem primum numeravit, quo ipsemet conditus est, sed Dei sapientiam sequutus illum pro primo habuit, quem Deus viæ suæ initium esse voluit. Id sicut in septimanis, ita & in mensibus & in annis verum erat. Neque enim aliunde horum initia peti aut sumi poterant. Atque illud ita ab Adamo observatum posterisque traditum, sequentes postea serique Nepotēs diligenter observaverunt, tam post diluvium, quam ante. Et cum populus Israëliticus Ægyptiorum morem sequutus, aliunde anni initium peteret, monitu Dei per Moysen ad pristinum exordium retractus fuit. Atque sic Nisan, qui principio primus mensis fuerat, antiquum locum obtinuit. Sed de hac re magna est inter doctos controversia. Viri enim undiquaque doctissimi, Scaliger & Petavius, hujus Doctrinæ Principes, non Nisan mense, sed Tisri, Orbem conditum, dicunt. At si Scripturæ ductum, rectamque rationem, ac consentientes antiquorum auctoritates sequamur; manifestum erit non Autumno, sed vere id contigisse. Quod tum certius cognitum erit, si prius demonstraverimus, argumenta quæ ab altera parte adducuntur, partim falsa esse, partim nihil ad rem facere. Scaligeri verba hæc sunt, lib. v. de emendat temporum. *Deinde quæ temeritas est, initium rerum instituire diversum ab initio Ebræorum præscò? Primus mensis in historia diluviū incipit ab autumno, Tekupha anni dierum est in autumno, Lectionarium vetustissima consuetudine incipit ab autumno. . . . . Accedit præscorum Ægyptiorum sententia, quæ mundi initium statuit in ultimis partibus Libræ.* Petavius unicum illud argumentum profert, quod à Tekupha anni desumitur. *Moyet me, inquit, ut ita sentiam potissimum istud, quod ante Moysen ante*

caput erat in autumno. Etenim Exod. xxiii. jubet Moyses Tabernaculorum festum celebrari תנשׁב in exitu anni. At primum illud probari debebat, diluvium nempe autumno cæpisse. Dissentiunt enim de his ipsimet Iudæi, & R. Iosue verno tempore, R. Elizer autumno id factum tradunt. Sed horum auctoritas tanti non est. Posteriores enim sunt Christi temporibus, nec ex certis principiis aut traditionibus, sed saltem ex ratione argumenta deduxerunt. Berofus vero Chaldæus, & ex eo Abydenus & Polyhistor, nobilissimi & antiquissimi Historici, ex Chaldæorum archivis tradunt, non autumno sed vere illud contigisse: quod etiam Mosis narrationi optime convenit. Ipse enim narrat Diluvium, secundo mense incepisse. At in tota Scriptura, secundus mensis nunquam est Marchesvan, sed semper Iar. Quod ex inductione omnium exemplorum constat, ut verè concludere queamus, dissimile exemplum in toto Veteri fœdere nusquam dari. Solent Theologi si quando de loco quodam scripturæ his est, ad ipsam Scripturam sacram provocare, & vocis quidem, ut & φρῶτος genuinum sensum ex Concordantiis, quas vocant (quæ voces illas quoties & ubi in scripturis extant, statim exhibent) eruere. Rerum autem veritatem ex Locis similibus, sive Paralellis, quæ de iisdem agunt. At ego hæc in hujus phræseos explicatione ad id ipsum provoco. Scripturæ sane nemo melior interpret esse potest, ipso Spiritu Dei, in aliis locis id manifestis verbis exponente, quod alibi obscurius dictum fuerat. Atqui in scripturis mensis primus, secundus, &c. nunquam ab autumnò, semper à vere numeratur. Quid ergo sequendum est? Istudne, quod ex Scripturis & antiquissimorum hominum antiquissimis, & ipsi pene renato mundo cœvis archivis demonstratur, an quod ex recentiorum dissentientibus ac plane sibimet ipsis contrariis opinionibus proponitur? Fateor, recentiorum sæpe relationibus fidere cogimur, quando melioribus destituimur. Sed tum non iis credimus qua recens natis, sed qua ex antiquorum libris & traditionibus (quæ nobis tempus invidit) sua deprompserint. Quod si ergo novus quidam antiquis sine majori auctoritate, aut firmiter rationibus obloquatur, rejiciendus est. Sin vero antiqui sileant, posteriorum assertio omnino admittenda erit, nisi aliunde falsitatis convincatur. Atque id præcipuè si constet scriptorem minime vanum fuisse, aut fabulosum, nec ex suo cerebro hæc deprompsisse, sed iis præfidiis instructum, quibus nos caremus. Et hoc tum alibi tum maxime in hac temporum doctrina diligenter erit observandum. Initium anni Iudaici quod attinet, de eo ne ipsimet quidem Iudæi conveniunt.

Anni enim quorum in veteri fœdere mentio fit, juxta mentem Iudæorum à vere ineunt. Et hoc tempus toties in libris Samuelis, Regum & Chronic. vocatur *תּרפּה השנה conversio sive initium anni*, quo Reges ad bellum egredi solebant, quod verno tempori omnino cõvenit. Tam ergo in Scriptura quam in Josepho anni omnes Iudæorum à vere incipiunt. Mosis vero locum quod attinet, accommodat se ibi ad intellectum & usum istorum hominum, quibus loquebatur. Israelitæ enim qui tum primum ex Ægypto exiverant, Ægyptiorum anno adhuc utebantur, nec tam citò usum hujus, cui tamdiu assueti erant, sibi extorqueri passi sunt. Namque Mosen ipsum non Ægyptiorum more ab autumno, sed à Vere annum inchoasse, Josephus testis est, lib. 1. Orig. cap. 17. Imo & ex scriptura id ipsum probatur. *Mensis hic Nisan erit vobis mensum initium.* Exod. x 11. At si mensium, ergo & anni. An. enim Iudaicus ex mensibus constabat. Si ergo An. Mosis à Tisri incepisset, Nisan utique non primus sed sextus fuisset. Sed ut antea dictum fuit, Ægyptii non traditionem, sed sui soli naturam secuti, illud tempus, anni finem constituerunt, quo diluvium Nili terminaretur, quod autumno contingebat. Vide quæ de anno Ægyptiorum dicta sunt. Alii vero, ut Arabes, Syri, sive Assyrii & Chaldaei, non ab autumno, sed à vere annum suum exorsi sunt. Ut Simplicius in V. Physicorum Aristot. testatur. Nec aliter illi facere poterant, qui juxta tempus finiti Diluvii, annos suos numerabant. Ex quibus & quartum argumentum, sive de Ægyptiorum opinione dissolvitur. Neque enim hanc ex traditione habebant: sed cum audierant mundum post diluvium aliquod magnum de novo quasi conditum esse: viderentque quovis anno diluvium in suis terris contingere: illud tempus anni, orbis reparati, initium fuisse arbitrati sunt, quo sua terra aquis plane liberata sementi iterum apta esset. Imo quantum ipsimet Ægyptii huic assertioni tribuerint, inde patet, quod aliis ac plane diversis opinionibus hanc eandem everterint. Proclo enim teste, libro 14. in Timæum Platon. Ægyptii (quibus solis Cancularis Cyclus observabatur) horoscopum mundi Cancrum fecerunt, eo quod Lucida Canis cum signo Cancri oriatur. *Διδὲ καὶ λέγουσιν ὀροσκοπόν τ' ἐστὶ τὸ κόσμῳ τὸ Καρκίνον· καὶ καλεῖσθαι τὸ ἐνιαυτὸν τῶτον κυνικόν· διότι τὸ Καρκίνον συνανατέλλει τῆς ἀπὸ ἀνῶν λαμψέως ἀστῆρ ὁ τῶ κυνός.* Et Porphyrius in Antro Nympharum: *Αἰγυπτίοις ἀρχὴ ἔτους ἐκ ὑδροχόου ὡς Ῥωμαίοις ἀλλὰ Καρκίνου, ὡς τὸ τῶ Καρκίνου ἢ Σαώτις, ἢν Κυνός ἀστῆρα οἱ Ἕλληνές φασιν. Νυμφιά δ' αὐτοῖς ἢ Σαώτις ἀνατολή γενέσθαι κατάρχουσα τ' εἰς τὸν κόσμον.* Quod ergo ex Ægyptiorum opinione adducitur, alia eorundem assertionione evertitur.

ut postea certissime demonstrabimus. Ædificatum vero est templum An. Per. Jul. 3689. Exodus vero contigit An. 3210. Per. Jul. & Diluvium An. 2328. Adamus vero excessit An. Per. Jul. 1602. ut postea suis locis demonstrabitur. Mundi ergo initium incidet, vel in annum 672, vel 673. Nam si Adami anni pleni sunt, initium mundi conveniet An. 672. sin minus 673. Sed character creationis non convenit 673 anno, sed 672. Neomenia enim Nisan, hoc est principium anni incidit in feriam sextam, non in feriam primam. An. autem 672. Neomenia Nisan, sive primus dies primi mensis & anni, incidit in feriam primam, sive diem primum primæ hebdomadis. Adeoque hoc verum temporis & mundi initium est. Scio Scaligerum & Petavium in multis annis dissidere. Ille enim 92. hic 58 annis tardior est. Sed hujus differentiæ in sequentibus causa dabitur. Orbis ergo conditus est An. Per. Jul. 672. Aprilis x x x. primo die mensis Nisan, feria prima hebdomadis, Cyclo Solis xxviii, Cycl. Lunæ vii. Ind. xii. An. Per. Const. 1467, Cyclo Solis Græcor. xi, Cyclo Lunæ iv. Atque eo quidem An. Apogæus locus Solis erat in primo gradu Arietis, juxta tabulas Parisinas. Ex quo Longomontanus annum orbis conditi demonstrare conatur. Sed vereor ne illud nimis incertum sit cum de Apogæi motu:

Astrologi certent & adhuc sub judice lis sit.

Nos certiora secuti sumus. Nam si verum ac certum illud est, quod supponimus ac volente Deo in sequentibus demonstrabimus, Adamum quidem nongentesimo & trigésimo anno ætatis expleto decessisse, An. Per. Jul. 1602. Diluvium vero contigisse absolutis à creatione mundi annis 1656. An. Per. Jul. 2328: utique verum & illud erit, Orbis conditi annum. Per. Jul. 672 numerari debere.

C A P. I I I.

De fœdere Dei cum hominibus antediluvianis. Quid sint filii Dei Gen. 6? Causa Diluvii. De civitatibus & regibus antediluvium. Horum initium. Berofus & Abydenus explicati & notati. Tempus ab origine rerum ad diluvium. Annus mortis Adami & cæpti diluvii caractere confirmatus.

CUM primi homines Diaboli mendaciis seducti fœdus & amicitiam, quæ ipsis cum Deo intercedebat, perfide rupissent, eaque re se

re semetipfos in maximas ac perpetuas calamitates, (quas Mortis nomine scriptura indiget) præcipitavissent : Deus ter Optimus, propter filium æternum & unigenam eorum misertus, his conditionibus in fœdus rursus recepit, ut quicumque vera ac vivifica fide, hujus Mediatoris meritum, sibi applicaret, is ab æterna morte liber esset. Et ut fœdus hoc gratuitum, cum Adamo & posteris ipsius iustum ab hominibus rectius perciperetur, firmissime mentibus inhæreret : visibilibus id ipsum rebus adumbrare constituit, sibi que cum precibus sacrificia fieri mandavit, ni quibus agnus ille mactatus ab origine mundi ab oculis identidem proponeretur. Et jam bene cum humano genere actum fuisset ; ni pessimus hostis, & heic, fidem divinis verbis derogare conatus fuisset. Ex binis enim filiis quos Adamus genuit, unus quidem, propter hanc veram fidem, Deo placuit ; alter verò, propter incredulitatem displicuit. Unde hic, spreto Deo ejusque cœtu, fratrem optimum Abelum interfecit, primusque fraterna imo humana cæde manus misere polluit. Propter quod in exilium ab Deo pulsus in eas terras concessit, quæ ultra Tigrim amnem sunt : ibidemque civitatem primus condidit, quam ex filii nomine Hanoth appellavit. Atque ibi plurimos filios progeneravit, qui omnes Parentis pravitati adhærescebant. Adamus vero pro interfecto Abele alium nactus filium Sethum, in vera ipsum fide instituit. Qui id ipsum filio suo Enos præstitit. Et cum homines super terram jam multiplicarentur ; ut inter bonos & pravos discrimen esset, constitutum fuit, ut qui in fœdere Dei erant, ab ipso בני אלהים *filii Dei* appellarentur. Quod his verbis Moses indicat : או החל לקרא בשם יהוה *Tunc ceptum est vocari nomen Domini.* Quæ verba non ita explicari possunt, quasi tum primum Adamus Deum invocare ceperit ; aut tum primum, nomen illud Dei proprium יהוה Adamo innotuerit. Utrumque enim falsum est. Sed omnino elliptica oratio est, quæ ex illa Esaiæ, capite LXXI I. v. ult. suppleri & explicari debet : לא נקרא שמך עליהם *Non invocatum est nomen tuum super illos.* Loquitur Propheta de gentibus, super quos Nomen Dei non appellatum fuit, hoc est, qui non nominati sunt ex nomine Dei, sicut populus Israel, qui filii Dei erant, & in pace ac fœdere cum ipso. Ita ergo hæc phrasis exponi debet, tum nomen Dei ceptum est nominari super filios Sethi & Enosii, adeo ut hi filii Dei appellarentur ; reliqui filii hominum. Sed cum filii Dei etiam à filiis hominum corrumpentur, statuit Deus ter Maximus diluvio omnem hanc generationem funditus delere : quod etiam, decima tandem generatione, anno ab origine mundi 1657, contigit. Quod vero toto

ut postea certissime demonstrabimus. Ædificatum vero est templum An. Per. Jul. 3689. Exodus vero contigit An. 3210. Per. Jul. & Diluvium An. 2328. Adamus vero excessit An. Per. Jul. 1602. ut postea suis locis demonstrabitur. Mundi ergo initium incidet, vel in annum 672, vel 673. Nam si Adami anni pleni sunt, initium mundi conveniet An. 672. sin minus 673. Sed character creationis non convenit 673 anno, sed 672. Neomenia enim Nisan, hoc est principium anni incidit in feriam sextam, non in feriam primam. An. autem 672. Neomenia Nisan, sive primus dies primi mensis & anni, incidit in feriam primam, sive diem primum primæ hebdomadis. Adeoque hoc verum temporis & mundi initium est. Scio Scaligerum & Petavium in multis annis dissidere. Ille enim 92. hic 58 annis tardior est. Sed hujus differentiæ in sequentibus causâ dabitur. Orbis ergo conditus est An. Per. Jul. 672. Aprilis x x x. primo die mensis Nisan, feria prima hebdomadis, Cyclo Solis xxviii, Cyclo Lunæ vii. Ind. xii. An. Per. Const. 1467, Cyclo Solis Græcor. xi, Cyclo Lunæ iv. Atque eo quidem An. Apogæus locus Solis erat in primo gradu Arietis, juxta tabulas Parisinas. Ex quo Longomontanus annum orbis conditi demonstrare conatur. Sed vereor ne illud nimis incertum sit cum de Apogæi motu:

Astrologi certent & adhuc sub iudice lis sit.

Nos certiora secuti sumus. Nam si verum ac certum illud est, quod supponimus ac volente Deo in sequentibus demonstrabimus, Adamum quidem nongentesimo & trigésimo anno ætatis expleto decessisse, An. Per. Jul. 1602. Diluvium vero contigisse absolutis à creatione mundi annis 1656. An. Per. Jul. 2328: utique verum & illud erit, Orbis conditi annum. Per. Jul. 672 numerari debere.

C A P. I I I.

De fœdere Dei cum hominibus antediluvianis. Quid sint filii Dei Gen. 6? Causa Diluvii. De civitatibus & regibus ante diluvium. Horum initium. Berosus & Abydenus explicati & notati. Tempus ab origine rerum ad diluvium. Annus mortis Adami & capti diluvii caractere confirmatus.

CUM primi homines Diaboli mendaciis seducti fœdus & amicitiam, quæ ipsis cum Deo intercedebat, perfide rupissent, eaque

re semetipfos in maximas ac perpetuas calamitates, (quas Mortis nomine scriptura indiget) præcipitavissent : Deus ter Optimus, propter filium æternum & unigenam eorum misertus, his conditionibus in fœdus rursus recepit, ut quicumque vera ac vivifica fide, hujus Mediatoris meritum, sibi applicaret, is ab æterna morte liber esset. Et ut fœdus hoc gratuitum, cum Adamo & posteris ipsius ictum ab hominibus rectius perciperetur, firmissime mentibus inhæreret : visibilibus id ipsum rebus adumbrare constituit, sibi que cum precibus sacrificia fieri mandavit, ni quibus agnus ille mactatus ab origine mundi ab oculis identidem proponeretur. Et jam bene cum humano genere actum fuisset ; ni pessimus hostis, & hæc, fidem divinis verbis derogare conatus fuisset. Ex binis enim filiis quos Adamus genuit, unus quidem, propter hanc veram fidem, Deo placuit ; alter verò, propter incredulitatem displicuit. Unde hic, spreto Deo ejusque cœtu, fratrem optimum Abelum interfecit, primusque fraterna imo humana cæde manus misere polluit. Propter quod in exilium ab Deo pulsus in eas terras concessit, quæ ultra Tigridem amnem sunt : ibidemque civitatem primus condidit, quam ex filii nomine Hanoch appellavit. Atque ibi plurimos filios progeneravit, qui omnes Parentis pravitati adhærescebant. Adamus vero pro interfecto Abele alium nactus filium Sethum, in vera ipsum fide instituit. Qui id ipsum filio suo Enos præstitit. Et cum homines super terram jam multiplicarentur ; ut inter bonos & pravos discrimen esset, constitutum fuit, ut qui in fœdere Dei erant, ab ipso בני אלהים *filii Dei* appellarentur. Quod his verbis Moses indicat : אז הוהל לקרא בשם יהוה *Tunc ceptum est vocari nomen Domini.* Quæ verba non ita explicari possunt, quasi tum primum Adamus Deum invocare ceperit ; aut tum primum, nomen illud Dei propriū יהוה Adamo innotuerit. Utrumque enim falsum est. Sed omnino elliptica oratio est, quæ ex illa Esaiæ, capite LXXI I. v. ult. suppleri & explicari debet : לא נקרא שמך עליהם *Non invocatum est nomen tuum super illos.* Loquitur Propheta de gentibus, super quos Nomen Dei non appellatum fuit, hoc est, qui non nominati sunt ex nomine Dei, sicut populus Israel, qui filii Dei erant, & in pace ac fœdere cum ipso. Ita ergo hæc phrasys exponi debet, tum nomen Dei ceptum est nominari super filios Sethi & Enosi, adeo ut hi filii Dei appellarentur ; reliqui filii hominum. Sed cum filii Dei etiam à filiis hominum corrumperentur, statuit Deus ter Maximus diluvio omnem hanc generationem funditus delere : quod etiam, decima tandem generatione, anno ab origine mundi 1657, contigit. Quod vero toto

isto tempore ab hominibus, tam bonis quam malis gestum sit, eorum nemo perscripsit, quos nunc habemus. Moses quidem de filiis Caini refert eos fortes & celebres viros fuisse, variasque artes invenisse: Sed hoc breviter saltem & aliud agens. Abydenus vero & Berofus ex archivis antiquissimæ & in rebus gestis consignandis diligentissimæ gentis Chaldaicæ, de sapientia & inventis istorum hominum diligentius scripserant, quæ tamen petierunt. Adhuc tamen Fragmentum quoddam Abydeni, & aliud Berosi ab Alexandro Polyhistore citatum, in primo Chronic. ab Eusebio descripta exstant, ex quibus de aliis judicare licet. Recensentur illic decem Regum nomina, & cujusvis regni tempus, quorum priores octo ex Pantibiblis, (quæ forte Ptolomæi Bibla sunt ad ripam Euphratis, qua Babylonis latus meridionale alluit) fuerunt: nonus vero ex Laracha, (quæ forte Geographorum Arecha est) Ultimus vero Sisithrus, postquam Sipparis, (quæ Euphrati adjacet, qua Borealem Babyloniam præterfluit) antiquitates & scripta omnia literis mandasset, ac in terrâ defodisset, conscenso maximo navigio, contra diluvii aquas se tutatus est. Horum autem tempora ita à Beroso & Abydeno recensentur, ut una conficiant Saros 120. hoc est, juxta ea quæ antea dicta sunt, annos 1180. Adeoque horum imperium cæperit 476 An. ab Orbis conditu, quod & satis verisimile est. Et hi, dubio procul, sunt illi נפלי, qui erant antiquitus *viri nominis*, hoc est celebres, ut Moses loquitur. Quod vero de ultimo rege Sisithro scribunt, ipsum in arca servatum fuisse, ab ipsis Chaldæis effectum fuit. Nam cum ex archivis cognitum haberent, quendam cum filiis & necessariis amicis in arca servatum fuisse, alteri istam felicitatem tribuere volebant, quam illi regi qui juxta ipsorum calculum ultimus Chaldæorum esset. Quod tamen ex ipsis archivis refutatur. Cur enim Sisithrus hic, opus habuisset ea præscribere, quæ à majoribus acceperat, siquidem ipse diluvio superstes esse deberet? aut cur non potius in arca, quam in terra scripta recondidit, ubi melius ac facilius conservari possent? Sane causa alia non erat, quam quod ipse arcam nunquam ingressus fuerit. Imo & ipsi statim inscitiam suam produnt. Dicunt enim Sisithrum hunc post diluvium nuspiam in terra comparuisse. At si in arca servatus fuit, cur postea his in terris non mansit? Cur non ante diluvium ad Deos receptus est? Sed nugarum satis est. Reliqua bene conveniunt. Moses vero ex filiis Dei eos saltem recenset, qui Patres familiarum fuerant, ac eadem opera & Genealogiam, & temporum rationem exponit. Monstrat namque, quo ætatis anno quisque filium generaverit,

& demum quo anno Noachi, qui inter illos ultimus fuit, diluvium cæperit. Ex qua ratione omnes anni, qui origines mundi & Diluvium intercedunt certo colliguntur, qui se eo modo habent, quo in apposito laterculo adscripta sunt. Equidem scio quosdam esse, qui

Nom. Patriarch.	Anni Generat.		Anni Mortis	
	Vite	Per. Jul.	Vite	Per. Jul.
Adam.	130.	802.	930.	1602.
Seth.	105.	907.	912.	1714.
Enos.	90.	997.	905.	1812.
Kenan.	70.	1067.	910.	1907.
Malaleel.	65.	1132.	895.	1962.
Iared.	162.	1294.	962.	2094.
Enoch.	65.	1359.	365.	1659.
Methusalah.	187.	1546.	969.	2328.
Lamech.	182.	1728.	777.	2323.
Noach.	600.	2328.	600.	2328.

Mosen non accurate locutum dicunt, sed numero rotundo usum, nec anxie annum unum aut alterum curasse. Sed hi non simplicem errant errorem. Nam quem quæso in finem hæc à Mose perscripta sunt, nisi ut temporum ratio certius constaret? Noverat quippe sapientissimus ille legislator, fidem his rebus tam antiquis non haberi, nisi tempus appositum esset. Bene enim à Tatiano dictum est: Παρ' οἷς ἀσυνέστητός ἐστιν ἢ τῆς χρόνων ἀναρχαφῆς, παρὰ τούτοις ἐδὲ τὰ τ' ἰσθείας ἀληθεύειν δύναθαι. Propter hoc ergo, tempora Moses apposuit, ut veritas manifestior esset. Ac de rotundo quidem numero res falsissima est. Nam quæso te, i' sine rotundo numero utitur, qui nunc 65. nunc 62. nunc 187. ponit? credisne eum, qui ita scripserat, unius aut duum annorum rationem nullam habuisse. Sed res manifesta verbis non eget. De annis potius ipsis controversia moveri posset, utrum illi perfecti sunt accipiendi an parte quadam truncati? Neque enim verisimile est, omnes eodem anni tempore natos fuisse. Sed observandum est, Mosen non ab ipso nativitatis puncto annos suos auspicari, sed ab anni civilis initio, hoc est vere, quod natalem proxime sequebatur. Patet id in Noacho. Anno namque quo diluvium finitum est ineunte, primo die, primi mensis, statim incipit an. 601. Noachi, cum tamen minime certum sit Noachum isto die aut tempore fuisse natum. Quicquid sit, saltem unius aut alterius anni differentia erit, quæ quidem characteribus anni tollitur. Nam cum character diluyii An. Per. Jul. 2328 exacte conveniat (quo etiam tempore diluvium factum fuisse certum est, ut postea videbimus) character vero creationis An.

Per. Jul. 672. & character mortis Adami An. 1602. utique inter orbis conditum & diluvium omnino anni erunt pleni 1656. inter morte vero Adami 726. adeoque omnes anni erunt pleni. Itaque anni Patriarcharum tam Generationis, quam obitus juxta eam rationem se habebunt, quæ in tabella adscripta est. Unico characterè hæc confirmabimus. Refert Eutyechius Patriarcha Alexandrinus è monumentis in Oriente antiquitus pro fide dignis habitis, Adamum decessisse, feria sexta Luna decimaquarta. Quæ verno tempore proxima est. Verba ejus apud Clariss. Seldenum de anno Iudaico hæc sunt
 ימים אדם יום الجمعة في اربعة عشر ليلة من الهلال في
 ستة ايام من نيسان وهو برمودة
Et obiit Adam die Veneris Luna decimaquarta, qui sextus dies erat mensis Nisan qui respondet τη Βαμνуда. Mensis Nisan non est Lunaris, (quomodo enim sextus die mensis conveniret, cum 14 Luna?) sed Iulianus: de quibus mensibus antea in An. Iuliano actum fuit. Hic ergo mensis antiquis ignotus, ab Eutychio ipso adscriptus est, qui ex characteribus his, ad annum Per. Constantinopolitanæ 930. (quo Adamum obiisse Græcæ Ecclesia credit) applicatis, diem mensis civilis eruit. Sed illud quidem falsa hypothese nititur. Neque enim initio Per. Constantinopolitanæ orbis conditus est, quod Græci volunt, sed An. 1467. siquidem verum illud est, quod in fontibus Ebræis de tempore generationis Patriarcharum legitur, de quo sanus nemo dubitare potest. Isto ergo, quod ex suo Eutyechius addidit, rejecto, characteres, quos ipsemet secutus est, expendemus. Constat autem mensẽ verno tempore proximum fuisse, eo quod cum Nisan Iuliano conferatur. Erit ergo vel Adar, vel Nisan Iudaicus. An. autem Per. Jul. 1602. quo Adamus juxta Catalogum nostrum decessit) Novilunium Adar contigit 1 x. Martii, hora post med. noctem 5.52'.34". Babylone. Ideoque x Martii, omnino Luna visa est. Et hoc verum est & civile Novilunium Mensis Adar. x 1 v. ergo Adar, sive x 1 v. Luna convenit cum xx 1 11. mensis Martii, qui eo anno est feria sexta, sive dies Veneris, omnibus modis, ut ab Eutychio proditum est. Cum ergo diluvium 2328 An. Per. Jul. contigerit, ut jam dicemus, necesse est, ut Mundi natalis, hoc, solidis 1656 annis antecesserit: Obitus vero Adami annis 756. Sane quocumque modo termini à scriptura constituti explicentur, nunquam cum characteribus convenient, nisi juxta hanc rationem calculos subducamus. Unde manifestum est eam certissimam esse, ac demonstrationis vim habere. Omnes ergo anni, qui à Mose

ecententur, pro plenis habendi sunt. Colliguntur ergo ab Orbis
 onditu ad Diluvium anni solidi 1656, adeoque 1657 anno, mense se-
 undo, qui Iudæis vocatur Iiar, xv 11. die mensis, diluvium cœpit. Fi-
 nitum vero est 1658. mense secundo, die xxv 11. post 365 dies, sive
 integrum annum Solarem. Abydenus & Berofus ex archivis Chal-
 æorum referunt id contigisse xv mensis Dæsii. Alexander Polyhi-
 tor, ex secundo libro Chaldicorum Berofii hæc excipit. Ἀρδάτης ὁ
 κλεινὸς αὐτῶν Σείσθηρον βασιλεύοντα σάρες ἢ. ὅτι τότε μέγαν κατα-
 λυσιμὸν γένεσθαι ἀναγγέλλομεν ὃ ἢ λόγον ἔχεις. Τὸν Κρόνον αὐτῶ κτ' ἢ ὕπνον ὄπ-
 αῖτα φάναι, μῆνός Δαισίς ἐπ' τὴν ἀνθρώπους ἑσθὸν κατακλυσιμῶ ὀθαρήσει &c.
 Abydenus. Μετὰ Εὐειδῶραρον ἀλλοι πινὲς ἤρξαν κτ' Σίσθηρον. τὰ δὲ Κρόνον ὄπ-
 ημαίνει ἔσειδῶ κτ' ὄμβρων Δαισίς ἐπ'. Exstant hæc fragmenta apud Eu-
 ebiium Chron. lib. 1. pag. 8. edit Scalig. In quibus, & de magnitu-
 dine arcæ, & de avibus post pluviam ter emissis, & de loco ubi arca
 quievit, aliisque eo pertinentibus, accurate perscripta habes: quæ
 omnia satis bene cum scriptura conveniunt, modo fabulam illam de
 Sifuthro tollas, quam antea rejecimus. Et hæc sane luculenta sunt, &
 citu dignissima, quæ quia de cæteris circumstantiis verissima pro-
 dunt, (ut ex scripturis patet) & de tempore vera dicent. Refert vero
 Berofus diluvium cœpisse xv die mensis Dæsii. Dæsius est mensis Ma-
 cedonicus, quo usus est, ut melius ab Asiaticis hominibus intelligen-
 etur. Erant vero menses Macedonici postquam in Asiam pervene-
 rant, vel Lunares, vel Solares, ut de Mensibus Macedonum dictum
 fuit. Sed heic Dæsius Lunaris non est. xv 11 enim Iiar est xv 11
 Luna, at numeratur is Dæsii mensis decimusquintus, non decimus-
 septimus. Dæsius ergo Lunaris non est, sed Solaris. Init vero Dæ-
 sius Macedonicus à xxv Aprilis. Asiaticus (quem heic Berofus ad-
 hibet) Maji xxv. Neomenia Nisan contigit Babylone xx 11 Aprilis.
 Æquinoctium namque incidit in x 11 Aprilis, & Neomenia in
 21 diem Aprilis hor. 4. post meridiem. Hic ergo dies est Neomenia
 cœlestis Nisan: ideoque civilis Neomenia convenit xx 11 Aprilis.
 Neomenia vero civilis Iiar, sive secundi mensis convenit xx 11 Maji.
 Unde xv 11 Iiar est xv Dæsii, quo die Noachus & filii arcam cum
 omnibus bestiis ingressi sunt, adeoque circa vesperam hujus diei pri-
 mum pluere cœpit. xv 11 vero dies, qui statim incepit, is primus
 inter illos dies erat, quibus continuo pluit, de quibus etiam Berofus
 loquitur. Atque ita optime Berofus cum Scripturis convenit. Ex
 quibus insignem characterem temporum habemus. Nam juxta Scri-
 pturam colliguntur à Diluvio ad templi destructionem sub Na-
 bucho-

buchodrosate anni 1789. Templum vero combustum est XIX An. Nabuchodonosoris Per. Jul. 4117. ut certissime in sequentibus demonstrabimus. Si ergo anni 1789 hinc auferantur, prodit An. 2328. Per. Jul. quo Diluvium contigerit. Equidem de uno aut altero anno lis esse posset. Sed character anni X V. nempe Dæssii & XV IIII Iiar omnem plane controversiam tollit. Contigit ergo Diluvium An. Per. Jul. 2328. Iunii VII. An. Mundi 1657. Mensis Iiar, hoc est secundi die XV III. feria secunda, Cyclo Solis Romano IV. Lunæ X. Indictio. III. An. Per. Const. 3123. Cyclo Solis Græco XV. Lunæ VII. An. Iudaico 1375. An. vero sequenti Per. Jul. 2329. Per. Const. 3124. Iudaico 1376. An. Mundi 1658. Iiar XXVII. Iunii VII. feria IV. Noah ex arca egressus, Soteria Deo, in montibus Cordyæis sive Gordyæis (quos Moses Ararat vocat) immolavit.

C A P. I V.

Tempus à diluvio ad Exodum. Tempus nati Arphachjadi: & Abrahami. Loc. Gen. XI. & XII. & Act. VII conciliantur. Loc. ex Epist. Gal. cap. III. & Gen. XV explicantur. Loca Gen. XLVI. & Act. VII. explicantur & conciliantur. Tempus egressus ex Ægypto, & ingressus in terram Canaan demonstratur.

NOachus quingentos annos natus tres filios genuit, Semum, Chamum & Iaphetum, qui finito diluvio, ut divino mandato obsequerentur, & se rursus multiplicarent, operam statim liberis dare cœperunt. Et Chami quidem & Japheti posteros paucis saltem verbis, Moses recenset: Semi vero progeniem fusius persequitur, ac Iudæorum genealogiam (ex quibus Christus secundum carnem) accurate, & juxta seriem chronologicam describit. Ex qua quidem ratione *διάνημα* illud temporis, quod est à Diluvio ad ortum Isaaci, atque inde ad Exodum colligitur, quod quidem ita se habet.

Sem biennio post aquas diluvii genuit Arphachadum annos 100 natus Gen. cap. XI. Diluvium cœpit, & fuit super terram, ineunte An. Per. Jul. 2328. Mundi 1657. ut jam dictum fuit. An. autem 2329, vere, quo ex arca egressus est, primum operam liberis dare cœpit, & anno sequenti Arphachadum ex conjuge sua suscepit Anno Per. Jul. 2330. biennio post Diluvium. Adeoque omnia juxta eam rationem

tionem

	generat.	Per.	Jul.
Sem.	100.	2330.	
Arphacfad.	35.	2365.	
Salach.	30.	2395.	
Eber.	34.	2429.	
Peleg.	30.	2459.	
Reu.	32.	2491.	
Serug.	30.	2521.	
Nachor.	29.	2550.	
Thareh.	130.	2680.	
Abram.	100.	2780.	
Exodus.	430.	3210.	

tionem se habent, qua in laterculo

perscripta sunt. Sed de annis Thareh

disputari acriter solet. Etenim Chrono-

nologi præstantissimi 70 anno Thare

Abramum natum asserunt. Atque pro

se scripturas adducunt. *Thare septua-*

ginta annos natus genuit Abram Nachor

& Aran. Gen. xi. v. 26. Sed hæc facillime

explicantur. Ipsa enim scriptura di-

sertis verbis tradit Abrahamum ante

mortem Parentis in terram Chanaan

non ingressum fuisse Act. vii. v. 4.

Tum egressus est Abraham à terra Chaldæorum, & habitavit Charris. Et

Deus eduxit eum inde, cum Pater ipse obisset, in terram hanc, quam nunc incolitis.

Ergo non ante Parentis obitum egressus est Charris, aut profectus in terram Chanaan. Obiit vero Thare annos natus 205. Gen. xi. v. 32. Abram vero egressus est Charris cum uxore & universa familia, & Loth fratris filius cum omni possessione, quam possidebant, & omnibus animabus quas eduxerant in Charris. Et profecti sunt, ut venirent in terram Chanaan. Et Abram, tum annos natus erat septuaginta quinque. Gen. xi. v. 5. Ergo natus est Abraham An. 130. ætatis Thareh. Locū ex Gen. xi. quod attinet, non ibi Scriptura de iis Thare annis loquitur, quos tum natus erat, cum Abrahamū generaret: sed cum primum inciperet generare. Nam si absolute hæc verba essent accipienda, utique & omnes tres eodem partu editi essent. Quem vero primum generaverit, id ex his verbis non colligitur. Nam quod nonnulli dicunt Abramum, ideo primum esse, quod primo loco nominetur, id vanum est. Id enim Inductione ita probari debebat, ut ne daretur dissimile exemplum, quod nunquam fieri potest. Imo contrarium etiam ex alio loco patet. Nam ut dem Semum primogenitum Noachi fuisse, de quo alii satis disputant; necesse etiam est, ut Arphacfad primogenitus sit, quandoquidem centesimo anno Semi natus est, qui, ad minimum, finiente quingentesimo Noachi natus fuerat. At si jus primogenituræ aliquid valeret, cur Elam & Assur, ipsi in Catalogo præmittuntur. Et Semo etiam nati sunt (hic est Pater omnium filiorum Eber, frater Iapheti הנריי natu maximus) Semi filii sunt Elam & Assur, & Arphacfad, & Lud, & Aran. Gen. x. v. 22. Ex quo liquet non semper eum natu maximum esse, qui primus in scriptura numeratur. Tum enim Arphacfad non primogenitus erit, sed tertius. Quod tamen ex superioribus sal-

sum esse deprehenditur. Et vanissima est responsio, quam opponunt disertis Scripturæ verbis. Dicunt enim Abrahamum monitu quædam divino rursus Charras reversum fuisse post mortem Parentis, et tum à Deo inde in terram Chanaan deductum. Sed ego non credo antea sine Deo profectum fuisse, relicto patre cui in senectute adesse debebat. Sed stultus sum qui his immoror. Abrahamus natus a nos 70, ut Iudæi volunt, accepit mandatum à Deo, de patrio solo relinquendo cum habitaret Ure Chaldæorum in Mesopotamia, ut Stephanus explicat. (Vide Nobilissimi Viri Samuelis Bocharti scriptum longe eruditissimum, quod Phaleg inscribit, part. 1. lib. 11. cap. vi.) Profectus cum Parente (cui hanc revelationem indicaverat, ideoque & lubens filium sequebatur, & propter illud, quasi auctorem itineris hujus describitur Gen. xi. v. 31.) venit Charras Mesopotamiæ ad Chabor fluvium sitas, clade Licinii Crassi posterioribus seculis nobiles. Atque ibi cum Patre mansit, ex Iudæorum sententia annos quinque. (Nam doctissimi Iudæorum Interpretes etiam nobiscum faciunt & Abrahamum An. Thare 130. natum perhibent. Vide Conciliatorem Legis Rabbi Menasseh, filii Israelis, ad hunc locum. Et cum quinto anno Pater obiisset, ex Charris profectus est jussu Dei in terram Chanaan: ut tum vere dicatur à Deo *μετακλιθεὶς cum domo & universa familia translatus*. Quod dici non posset, si antea sexaginta annis, cum universa familia ac possessione, in terra Chanaan hæssisset. Nisi forte dicere velint, antea quidem in terram Chanaan ivisse, sed sine Deo; nunc vero cum Deo: quod impium est dicere & Scripturis adversum. Confer caput Genes. xi. & xii. cum verbis Stephani Actorum vii. videbis, *quid distent æra lupinis*. Manifestum ergo est Abrahamum natum esse 130 anno Thare, ideoque Per. Jul. 2680. Ipse vero generavit Isaacum annos natus 100. Gen. xxiv. v. 5. Adeoque tum demum semen illud diu ipsi promissum datum fuit à quo ad legem promulgatam anni à S. Paulo numerantur 430. Gal. 3. v. 17. Τέτο ἡ λέγω, διαθήκην παλαιωτάτην ἢ τὸ θεῖ ἐν Χριστῷ, ἢ μὲν ἐν παλαιότητι καὶ τεράκοντα χρονῶς νόμου ἢ ἐν ἀκρωσὶ. Quando fœdus à Deo confirmatum est in Christum? Tum sane cum Isaac natus est, de quo scriptum est: *In Isaac vocabitur tibi semen*. Hoc est, quamvis multi alii tibi filii sint, per quos semen tuum multiplicabitur: tamen nobilissimum illud semen, in quo omnes generationes terræ benedicentur, non ab alio quam Isaaco proveniet. Quando ergo Isaac diu & cum maximo desiderio expectatus, in lucem prodiit: pactum & promissio Dei confirmata sunt. quod factum est anno Abrahami 100.

Ab hoc ergo tempore ad legem datam Paulus numerat annos 430. Lex autem data est altero mense post exitum ex Ægypto. Ergo exitus ex Ægypto contigit An. 430. post natum Isaachum. Sane ubi Deus de quadringentis annis loquitur, post quos semen Abrahæ terram Canaan possidere debebat, Gen. xv. expressis verbis indicat Isaachum illic quoque indigetari. Verba sunt : *Scito semen tuum alienum futurum in terra non sua, in qua serviet & affligetur annis quadringentis.* Hæc necessario de Isaacho quoque intelligenda sunt. Sed adversariis videntur ea quæ Moses in Exodo scribit, cap. xi i. *Habitatio filiorum Israel, qua manserunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum.* Jacob sive Israel cum filiis in Ægyptum profectus est An. P. Jul. 2970. Natus enim est anno Isaaci 60, Per. Jul. 2840. Gen. xxv. v. 26. An. vero tatis 130. in Ægyptum venit, Gen. xlvii. v. 9. & 28. At cum Jacobo etiam Caath filius Levi in Ægyptum venit. Is vero in Ægypto generavit Amram Patrem Mose. Obiit autem annos natus 133. & Amram 137. Exodi vi. v. 18, 20. Moseh vero 80 annos natus populum ex Ægypto eduxit. Hi anni, si in unum colligantur, dant annos 350. quæ summa septuaginta annis minor est ea quæ à Mose tam accurate notatur. Imo si à 350 annis auferantur, primo illi anni quos in terra Canaan Caath vixerat, & rursum illi, quos cum ipso Amram, & cum Amramo Moses, summa illa longe minor erit. Ab ingressu ergo Jacobi in Ægyptum anni illi 430. minime numerari possunt. Confugere ferè docti solent ad septuaginta Seniorum translationem, cui ita legunt : *ἡ ἑκατόκιστος ἔτι ἡδὴ Ἰσραὴλ ἢ παράκισσος ἐν γῆ Αἰγύπτῳ καὶ γῆ Χαναάν ἀπὸ καὶ οἱ Πατέρες αὐτοῦ, ἐπὶ τετρακόσῳ τελείωνται.* Sed sicut in paraphraste, aut interprete profano, nihil magis vituperatur, quam ex suo quidquam addat, & scriptori inferciat : ita sacratissimo hoc pere, septuaginta Seniorum (si modo eorum illa sit interpretatio, quippe & de hoc dubitari potest. Talmudici namque in Codice Babylonico Megillah, ubi lxx Interpretibus atrocissimum sacri textus falsati crimen intentant, idque probare ex xii i Scripturæ locis conantur; hunc quidem locum inter xii i. illos recensent : nec tamen ita auctum, aut depravatum, uti nunc legitur. Nam illud quod nunc in Græcis Codicibus exstat, *ἀπὸ καὶ οἱ Πατέρες αὐτοῦ* plane prætereunt. Neque illi solum, sed etiam Talmudis Hierosolymitani auctores, qui non ultra ducentos post Christum annos floruerunt. Et dubium nemini esse poterit, quin, cum hoc animis propositum habuerint, lxx Seniorum perfidiam demonstrare, omnia illa in hoc loco notaverint, quæ perpetam adjecta erant.) audacia, minime toleranda, nedum laudanda.

danda est. Interpretis hæc verba sunt, non Mosis: & eorum mentis ac sententia, non spiritus Dei heic proposita est. Imo ne verum quidem illud est, quod dicunt. Patres Israelitarum, qui in terra Canaan habitaverunt, erant Abraham, Ishach & Jacob. Abram 99 annos natus accepit priuam promissionem de Isaac, qui sequenti anno Abraham centesimo, etiam natus est. Hoc ergo tempore fœdus fundatum si per semen illud venturum, (Christum nempe, in quo omnes generationes terræ benedicentur) confirmatum fuit, à quo ad legem datum siue quod idem est ad Exitum ex Ægypto, Paulus discrete annos numerat 430. Hæserat vero Abraham in terra Chanaan annos 25. quod si ad 430 addantur, dant 455 annos, quibus filii Israel una cum Patribus suis peregrinati fuerant, tam in terra Canaan, quam Ægypto. Quod si illa verba ἀπὸ τοῦ οἱ Πατέρες ἀπέστ, (quæ suspecta esse ex Talmudicis nunc demonstravimus) omittantur summa longe minor erit annorū nempe 286. Neq; enim Abraham aut Isaac sunt filii Israel nec Israel ipse sui ipsius filius. Numerandum ergo est à nato Ruben quem anno Iacobi 84 natum esse, Scriptura indicat; VII anno postquam in Mesopotamiam venerat, VI I annis antequam Iosephus generaret. At hic triginta annorum erat, cum Israel 130. ideoque anno 91 Israelis natus est, & Ruben An. 84. Per. Jul. 2924. Sed 2924. ablatum à 3210. quo anno Exodus contigit, dant residuos annos 286. quibus filii Israel peregrini fuerunt in omnib⁹ terris, non 430. quæ summa 141 annis priori major est. Sed omnino ipsius Mosis, hoc est Spiritus Dei verba accuratius expendenda sunt. Scribit Moses. Exod. xii. v. 40. 41. ויהי מקצת לשנים שנה וארבע מאות שנה אשר ישבו במצרים שלשים שנה ויהי ויהי בעשם היום הזה יצאו כל צבאות יהוה מארצ מצרים quæ ad verbum ita se habent. *Et sessio siue mansio filiorum Israel qua manserunt in Ægypto anni xxx. & anni cD. Et fuit in termino, siue fine anni cDxxx. eo ipso die egressus est omnis exercitus Domini ex Ægypto.* Manifestum est nullum tale glossema admitti posse, quale septuaginta volunt. Nec tamē ideo quadringentos & triginta annos in Ægypto habitatū fuit. Sed omnino Elliptica oratio est, ut cuius accuratius inspicienti patet, quæ in scripturis frequentissima est, & ita supplenda erit. *Et habitatio filiorum Israel, quo habitaverunt in Ægypto fuit, usque ad annum cDxxx. Et in fine siue termino anni cDxxx exiit omnis exercitus Domini ex Ægypto.* Initium vero, à quo anni hi cDxxx numerari debent, non heic nominat Moses: sed remittit Lectorem ad ea quæ antea, de peregrinatione & afflictione feminis Abraham, & de tempore, quo rursus in terram

erram Canaan reverti debebant, Gen. cap. xv. v. 13. & seq. his ver-
 is prædicta erant. *Scito inquit Deus Abrahæ, quod semen tuum erit pe-*
grinum in terra non sua, & serviet illic, & affligetur annis quadringentis.
Ed populum ego illum judicabo, cui servient, & postea egredientur cum magnis
pibus..... Et quarta generatione revertentur huc, quia Ammoritarum
salutia nondum perfecta est. Semen tuum inquit Deus erit peregrinum,
 & serviët, & affligetur quadringentis annis. Quodnam illud Semen
 est? Isach sane, & qui ex Isacho ortus est Iacob, cum sua posteritate.
 Nam & Isachus & Iacobus varias in peregrinatione molestias
 & afflictiones experti sunt, ille quidem Geraris ab Abimelecho pul-
 sis, hic vero primum in Syria, postea in Chananea cum variis adver-
 sariis conflictatus. Imò & bellum Iacob cum Amoritis gessit, ut
 x sine cap. XLV I I colligitur. Abrahamus vero nihil tale unquam,
 ost datam promissionem, passus est. Annos vero quadringentos
 numerat Deus, non exactè, sed sicut Historici solent, numero rotundo
 sus. Reditus vero tempus in terram Canaan definit quatuor ge-
 nerationibus. Est vero generatio juxta antiquissimarum gentium,
 & que inter eas, Hetruscorum, definitionem, tempus, quod is vivit, qui
 um alio natus, longissime inter omnes vitam extendit. Censorinus
 ap. XVI I. *Rituales Hetruscorum libri videntur docere: in quis scriptum esse*
etur initia sic poni seculorum: quo die urbes atque civitates constituerentur,
de his qui eo die nati essent, eum qui diutissime vixisset, die mortis suæ primi sæ-
culi modulum finire, eoque die, qui essent reliqui in civitate, de his rursus ejus
ortem, qui longissimam ætatem egisset, finem esse seculi secundi. Sic deinceps
empus relinquorum terminari. Et hoc in his quoque locum habet. Na-
 mo Isacho cœpit prima generatio, & eo mortuo terminatur. Is vero
 osepum Iacobi filium viderat, qui vixit annos 110. Ideoque &
 Nepotes suos Iair & Machir vidit, qui paucis annis ante ingressum
 erræ Canaan vixerunt. Num. xxx I I. Et in illis tertia generatio fi-
 niebatur. Quarta vero eorum hominum erat, qui post murmur in car-
 tris (Num. x I v.) nati, terram sanctam ingressi sunt. Adeoque opti-
 me dictum וְדֹר רְבִיעִי יִשׁוּבוּ הֵנָּה & quarta generatio revertetur huc. Huc
 ergo respexit Moses, monstratque verè Semen Abrahæ, Isachum
 & ejus posteros, quadringentos & triginta annos peregrinos fuisse,
 in terra non sua; ibidemque partim mala passos, partim durissimam
 quoque servitutum servivisse. Sed cum heic sum, non possum omit-
 tere nobilissimam quæstionem, quæ inter doctos movetur de conci-
 liatione locorum, Gen. XLVI. & Actorum VII I, v. 14. Moses enim
 dicit Iacobum venisse in Ægyptum cum animabus 70. Stephanus,

cum 75. Nonnulli dicunt Lucam Hellenistas secutum, ita scripſiſſe. At impium eſt cogitare Lucam aliter rem, aut orationem narraſſe, quam geſta aut dicta fuit. Nam quod nonnulli clamitant Apoſtolos Græce ſcribentes, Græca verſione uſos fuiſſe, id neutiquam ſemper verum eſt. Nec dici poteſt Stephanum hæc ita citari. Diſſerebat ille tum, coram Synedrio, dubio procul Iudaice, ſive dialecto populari, coram quibus non Paraphraſten Græcum, ſed vel fontes, vel Paraphraſten Chaldæum ſequi debebat. Et ſane ſi ita citaret, mendacii ſine dubio & falſitatis ab iis convictus fuiſſet, qui adeo ipſi inſenſi, ſæpius in diſputationibus victi deceſſerant. Alii ad emendationem confugiunt, dicunt enim *πέντε* illud vitioſum eſſe. Sed non temere iſtis mediis utendum erit, præſertim in his tam ſacris libris. Imo heic minime eo opus eſt, modo ipſius Scripturæ verba accuratius examinentur. Gen. XLVI Moſes primo omnes eos recenset, qui ex lumbis Iacobi prodierunt, triginta nempe & tres filios (quo nomine & nepotes & pronepotes veniunt) Leæ, cum una filia, XVI liberos Silpæ, XIV Rachelis, & VII. Bilhæ. qui juncti faciunt 71 animas. Sed ſi à Leæ filiis demantur Er & Onan, qui in terra Canaan obierunt (ut Moſes hoc eodem capite, ut & XXXVIII teſtatur) à filiis Rachel, Ioseph cum filiis Menaffe & Ephraim, qui cum Iacobo in Ægyptum non deſcenderunt, ſed antea illic erant, prodit numerus LXVI animarum, quæ cum Iacobo in Ægyptum venerunt, exceptis uxoribus filiorum Iacobi, ut Scriptura ait, v. 26. cap. XLVI. *Omnes anima quæ cum Iacobo in Ægyptum venerunt quæque exiverant è lumbis ipſius, exceptis uxoribus filiorum Iacob, erant ſexaginta ſex.* Si vero Ioseph cum filiis binis ſummæ adjiciatur, ipſeque Iacobus, ut auctor generis ac paterfamilias domus, una numeretur, erunt כל הנפש לבית יטקב הבאה מצרימה שבעים *omnes anima domus Iacobi, qui venerunt in Ægyptum, ſeptuaginta.* verſ. 27. Diſertis ergo verbis Moſes diſtinguit inter eos, qui ex lumbis Iacobi orti cum ipſo domum & familiam Iſraelis proprie conſtituebant, & inter uxores filiorum quæ domui Iacobi inſertæ erant, nec per ſe illuc pertinebant, ut ex verſibus antea adductis patet. At Stephanus aliam rationem ſequitur. Dicit enim *μετεγλίσατο τὸν πατέρα αὐτῆς Ἰακώβ ἢ πάντων τῶν συγγενέων αὐτῆς, ἐν ψυχαῖς ἐβδουμάκων ταπέντε.* Sub nomine *συγγενείας* etiam uxores fratrum comprehenduntur. Et hæc *συγγενεία* præter Iacobum, qui heic excipitur, erat animarum 75. Nimirum, primo 66. animæ, quæ ex lumbis Iacobi egreſſæ, cum ipſo in Ægyptum venerunt. Inde 9. uxores filiorum Iacob, quæ Geneſeos XLVI. v. 26. diſertis verbis excipiuntur. Novem autem fuiſſe ex his Stephani ver-

bis liquet. Nam si novem addantur ad 66 prodit 75 numerus à Stephano indicatus. Et sane xi erant filii Iacob præter Iosephum, qui heic non numeratur. Neque enim is vel seipsum, vel uxorem filiasve ex Cananæa in Ægyptum accersivit. Iudæ vero uxor obierat in terra Chanaan, Gen. xxxviii. Et satis verisimile est viduum eum postea mansisse, tum propter alias causas, tum propter commissum cum Thamare incestum. Idem de Rubene dici posset: atque sic numerus optimè constaret. Quicquid sit, manifestum ex his est, uxores filiorum Iacob, quæ in Ægyptum cum Iacobo descenderunt, non plures fuisse quam novem: & ita omnis cognatio Iosephi, quæ in Ægyptum ab ipso accersita fuit, præter parentem Iacobum fuit animarum 75. *Καὶ ταῦτα ὡς ἐστὶν παρόδω.* Id vero, de quo antea disputavimus, jam ita constitutum est, ut 430 anni, de quibus Moses loquitur, initium capiant à nato Isaaco. Ideoque juxta priora annus Exodi erit Per. Jul. 2310. Sane annum Salomonis quartum, quo templum fundatum fuit, Scriptura numerat ab exitu 480. ut postea videbimus. A templo vero fundato, ad combustum, per Nebucadnezarem, anni sunt 428. Contigit vero hæc clades an. Per. Jul. 4117. Templum vero ædificari cœpit An. Per. Jul. 3689. Ideoque Exodus contigit quadringentesimo & octoagesimo anno ante, hoc est Per. Julian. 3210. Charactere hæc firmanda propter unius aut alterius anni controversiam. Contigit Exodus ipso die Paschatis, sive xv Nisan, qui sine controversia est decima quinta Luna, quæ Æquinoctium proxime excipit, ut antea disputatum est. Tradit vero auctor libri Seder Olam Rabba, sive Chronici Mundi majoris, id contigisse feria vi. *Decimoquarto, inquit, die immolarunt Israelitæ agnos suos Paschales, qui dies erat quintus. Hac ipsa nocte percussi sunt primogeniti. Sequenti autem die vespere Sabbathi profecti sunt de Ramesse.* Quod etiam Scripturis satis bene convenit. xv. enim die mensis secundi, quo Israelitæ venerunt in desertum Sin, populus murmuravit contra Moysen, eo quod panem non haberent. Quibus Deus per Moysen hoc respondit: *Invenietis, cum Dominus vobis dederit carnes ad comedendum hac vespere, & mane panem ad satietatem.* Mane igitur sequenti colligerunt unum Omer Manna, idque sequentibus quinque diebus fecerunt, usque ad sextum, quo divino quodam miraculo contigit, ut qui antea, sive parum, sive multum colligentes, unum saltem Omer expleverant, nunc sexto die duos plenos haberent. Quod ubi Moysi indicatum fuerat, respondit, *Hoc est illud, quod locutus est Dominus, cras Sabbathum est Domino, &c.* Ex quibus Iudæi colligunt diem xv. Iiar, fuisse feriam primam, hebdomadis

madis, quandoquidem sextus ab illo est feria sexta. Unde & primus Iar est feria prima, ut & 22. five crastinus Sabbathi, quo profecti sunt ex Sin ad Raphidim (ubi vitiose in Seder Olam legitur 23, five 25 pro 22) Et cum Nisan isto anno fuerit ex mente Iudæorum xxx dierum, ergo decimusquintus Nisan incidit in feriam sextam. Scio aliter argumentari Scaligerum: sed multa supponit, aut falsa aut dubia, ut Petavio demonstratum est. Nos vero Iudaicam traditionem Scripturis satis conformem sequimur. Contigit vero Novilunium Nisan xxi Martii. Verum namque Novilunium anni Per. Jul. 3210, contigit Alexandriae Ægypti 21 Martii, circa horam à meridie 7. Ideoque Luna, 22. die, primum visa fuit. Quod si xxi Martii est Neomenia Nisan, ergo v Aprilis est xv Nisan, five plenilunium, uno die post æquinoctium verum, quod ex tabulis Parisinis contigit, Alexandriae, Aprilis 111. hora post med. noctem 23. 21'. 49". hoc est juxta Iudæos Aprilis 1v. hora 5. 21'. 49". Incidit autem v Aprilis, five Plenilunium Nisan in feriam vi. adeoque 1v Aprilis, five vespera Paschatis in feriam v. omnibus modis, ut ab Auctore Seder Olam traditum est. An. ergo Per. Jul. 3210. Per-Constantinop. 4005. Cyclo Roma. Solis xv 111. Lunæ xv 111. Cyclo Græco Solis 1. Lunæ xv. Indictione xv. Anno Mundi 2539. Anno Iudaico 2257. xv Nisan. prima die Azymorum, v Aprilis Iuliani, feria sexta, exivit omnis exercitus Domini ex Ægypto manu elata. Erat vero annus post diluivium 882. ab ingressu Abrahami in terram Chanaan 455. à nato filio promissionis Isaacho 430. ab ingressu Israel in Ægyptum 250. ab honoribus Iosephi 259. à morte ejusdem 169. à morte Levi (quem reliquis fratribus supervixisse Iudæi tradunt, & post cujus decessum statim Israelitarum servitus & miseria cœpit) 145. à nato Mose 80. In deserto vero manserunt annos solidos quadraginta. Vide Num. cap. xxxi 11. 38. 39. & Deuter. 1. 3. & Iosue v. 10. 11. 12. &c. Contigit ergo ingressus in terram Canaan an. Per. Jul. 3250. Per. Constantinopol. 4045. Mundi 2579. An. Iudaico 2297. post diluivium 922. Cyclo Solis 11. Lunæ 1. Romano, Græco autem Solis xi 11 Lunæ xv 11. Indictione x. Mense Nisan, qui illo anno incepit xxi Martii Iuliani feria prima: Adeoque secundus dies Azymorum quo Manna desuit, fuit xiii dies Aprilis, feria secunda.

C A P. V.

Ninuah, Græcis, Scripturis, à rebellionè, Nimrod dictus, conturbatis, Babylone, operis, terram ab Assure Semi denominatam invasit, Ninivenque condidit. Unde hoc imperium, quod in Assyria sedem primariam haberet, Assyriorum appellatum est: quod omnium antiquissimum est. Initium hujus & finis demonstrantur &c.

Sicut Semi posteritas propter religionem, ita Chami propter potentiam ac imperium, quod semper affectavit, & diutissime tenuit, longe celeberrima fuit. Cham enim quatuor filios genuit, Chus, Misraim, Phuth, & Canaan, qui omnes vastissimas & optimas regiones invaserunt, atque in iis imperium constituerunt. De Phœnicibus sive posteritate Canaan, & Ægyptiis sive Misraïis res manifesta est. Quantam enim hi potentiam consecuti sint, antiquitates ipsorum, quæ paucæ ex plurimis nobis relictæ sunt, satis testantur. Chusi vero filii totam fere Arabiam occuparunt. Nimrod vero unus ex illis, primus in alios imperium usurpavit, primusque regnum constituit: à quo celeberrimum illud Assyriorum imperium originem habuit. Indicat illud his verbis Scriptura, Gen. x. *Et Chus genuit Nimrod, hic incepit potens esse in terra. Hic fuit potens venator coram Domino. Ideo dicitur, sicut Nimrod potens venator coram Domino. Et principium regni ipsius fuit Babel, & Erech, & Acar, & Calne in terra Sinear. Ex hac terra egressus est in Assyriam, & edificavit Niniven, & Rehoboth & Calah. Et Resen inter Niniven & Calah. Illa est civitas magna.* Equidem scio, Interpretes posteriora hæc verba de Assure filio Semi explicare: sed manifestum est ex toto contextu נִמְרוֹד heic non filium Semi esse, sed terram illam Tigris & Gordiæ montibus circumscriptam, quæ ab Assure filio Semi nomen sortita est. vide Clar. Samuelem Bochartum, Phaleg. Lib. iv. cap. xii. pag. 259. Hic ergo Nimrod omnino erit Ninus Assyriorum & Græcorum, à quo Niniven conditam volunt, xviii anno Imperii, diu antequam Semiramidem, uxorem duceret, ex qua filium Ninyen sibi cognominem potea suscepit: ut à filio Ninya Urbs appellationem minime habuerit. Et huic optime ea omnia conveniunt, quæ de Nino apud Diodorum Siculum leguntur. Refert namque alios quidem in Oriente & Assyria antiquitus regnasse, sed illau-

datos, primum vero factis celebrem fuisse Ninum. Hic enim *κατὸ πλῆθος ἦν νέων τὰς κρατίστους γυμνάσις δ' ἀρτὲς πλείονα ἔχοντων συνήθειαι ἐποιήσασα πάσας κροπαθείαι καὶ πλεμικαῖς κινδύνοις.* Diodor. lib. 11. Quomodo vero illos exercuerit, Moses indicat, qui illum vocat potentem Venatorem coram Domino, hoc est revera talem. Nimirum Ninus hic sive Nimrod robustos juvenes collegit, & hos venationibus ita exercuit, ut demum ad bellum essent exercitatissimi. Bene enim Xenophon *Cyropædiæ* lib. 1. de venatione loquitur: *ἀληθες αὐτῆ δοκεῖ αὐτῆ ἢ μελέτῃ ἢ ὡς ἔστι ἢ πάλαιον ἔστι.* Atque ita potens ille Venator collecto sub prætextu venationis globo fortissimorum, atque exercitatissimorum juvenum imperium Noachi in filios invasit, ac paternum regimen in Dominium, sive Regnum convertit: propter quod non vero nomine, sed alio ipsi ex hoc scelere à Noacho imposito, *נמרוד Nimrod*, hoc est rebellis vocatur: cum proprium ipsius Nomen, ipsi à Chuso Parente inditum, esset *נינוח filius habitationis* à *נין* & *נוח*, unum Nun eliditur in medio, quod in compositionibus nominum non ita rarum est. Ita vero Ninus à Parente vocatus est, quod ipso nuper nato mansionem certam ac propriam invenerit. De conditore autem Babylonis Græci disputant. Ctesias ex archivis Assyriorum, Babylonem à Semiramide conditam prodit, quæ etiam Herodoti opinio fuisse videtur, quamvis hic in temporum ratione non nihil erret. Hos notat Berofus apud Iosephum lib. 1. contra Apionem, & vanos hac in re fuisse dicit. Stephanus vero M. SS. ex Herennio, quem Illustriss. Salmasius eundem cum Philone Bybliensi esse probat, hæc de Babylonis origine tradit. *Βαβυλωνίων & κτίσμα Βαβυλωνίων ἀνδρὸς σοφῶν παίδων Βήλου σοφωτάτου ἐχ' ὡς Ἡρόδοτος ἐπὶ Σειμύμδου. Ταύτης γὰρ ἦν ἀρχαιοτέρας ἔτισι γλῶσσαι δύο.* Sed vanum est quod de Etymologia nominis narratur, ut & illud, quod Etymologus de hac eadem voce notat. Id tamen manifestum est Babylonem à Nimrodo primum conditam filio Beli, non Tyrii (quod Dorotheo Sidonio apud Firmicum placet) sed Babylonii sive Assyrii, cujus templum Babylone fuit, de quo Diodorus lib. 11. & Plinius lib. VI. cap. 26. Belus ergo Babylonius omnino est Chus, quem Patrem Nimrodi Scriptura vocat. Quia vero hic scientiam Astrologicam invenit, ideo templum ipsi mortuo, à filio & focru dicatum est, ipseque inter Divos primum relatus, & Baal sive Belus, hoc est, Dominus vocatus est. Plin. lib. VI. cap. 26. *Durat adhuc ibi Iovis Beli templum. Inventor hic fuit sideralis scientiæ.* Vid. Diodorum lib. 11. Sed utraque sententia vera est. Namque Nimrodus filius Beli, primus Babylonem fundavit, sed conturbatis operis propter confusio-

nem linguarum cælitus immiffam, inchoatum opus perficere non valuit. Conjux igitur Semiramis cæptum à marito opus, sed pœnæ ac supplicii formidine interruptum, rursus post ejusdem obitum aggressa, civitatem absolvit, ut illa jure diceretur, ipsam condidisse. Ita ergo Historia cohæret. Homines super terram multiplicati in vallem Sennaar venerunt, atq; ibi habitarunt. Ad hos Ninus sive Nimrod venit, & necato eo, qui tum inter barbaros auctoritate maxime pollebat, populū sub suum imperiū recepit. Id ubi factū erat, civitates illas quarum in Genesi mentio fit, in Babylonia condidit, præter ipsam Babylonem. Tandē vero jam opibus, viris, armisq; auctus civitatem turrimque, qua nomen sibi æternum pararent, exstruere reliquis persuasit. Sed divino supplicio fractus territusque, relicta Babylone in Assyriam concessit, ibidemque Niniven ex suo nomine condidit, anno Imperii, ut Diodorus refert xv 111. Postea vero, cum plurimas ac diffissimas gentes subjugasset: (ita ut non frustra à Clar. Bocharto pro Baccho antiquo habeatur) atq; annos 52 imperio præfuisset: demum obiit, relicta uxore Semiramide & filio impubere Ninya. Uxor vero Semiramis, suscepto imperio, quod annis 42 gessit, infamem aggressa locum, opus à marito cæptum uno anno perfecit. Inde Beli quoque templum ad finem perduxit: in quo Chaldæorum & sapientum Babyloniæ observationes cælestes fieri cœptæ. Diodorus lib. 2. pag. 69. Μετὰ τὴ ταῦτα ἐν μέσῃ τῆ πόλει κατασκευάσασιν ἱερόν Διὸς ὃν καλεῖσι οἱ Βαβυλωνίαι Βῆλον. . . . οὐμολογεῖ τὴ ὑψηλὸν γενεῆς καὶ ὑπερβολὴν, καὶ τὰς Χαλδαίους ἐν αὐτῷ τὰς ἡμῶν ἀστέρων ποιοῦντας ὄψεσιν ἀκρίβειαν θεωρουμένων ἡμῶν τε ἀνατολῶν καὶ δύσεων διὰ τὸ τὰ κατασκευάσματος ὑψος. Fuerunt autem hæ Chaldæorum observationes, annorum juxta Diodorum 473000. quod antea lib. 1. cap. ult. explicuimus de annis 1903. quot verè fuisse disertis verbis Porphyrius apud Simplicium testatur, lib. 11. de cælo: διὰ τὸ μήπω τὰς ἑσπερίων Καλλιθένης ἐν Βαβυλῶν περιμετρήσεις ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ Αἰσοτέλης τὰ τοῦ ὀπισκλήφαι αὐτῶν ἀσπνας διηγεί τὸ Πορφύριου Χαλίων ἐστὶ καὶ ἐνακρίτων τριῶν μέχρι τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου τὸ Μακέδον σαζομένης. Ex quibus tempus & Epocha Imperii Assyriorum demonstratur. Anno namque tertio Semiramidis templum hoc Beli, in quo observationes hæ factæ sunt fundatum est: ideoque sequenti anno omnibus jam perfectis observationes fieri cæperunt. An. autem Per. Jul. 4383. Babylon in Alexandri Macedoni spotestatem pervenit, à quo si anni 1903. auferantur, prodibit 2480 annus quartus Semiramidis. Ninus ergo sive Nimrod, decessit anno Per. Jul. 2477: & cum annis 52 regnaverit, incepit an. Per. Jul. 2425. Anno vero

Per. J. 2442. ædificavit Niniven & paucis annis antea, confusio ling-
rum, circa Babylonem, contigit an. XII aut XIII Phalegi; post diluvi-
autem CXXI I. quod & Scriptura indicat Gen. x. Confusionis aut-
hujus ita meminit Abydenus apud Eusebium I X. Præpar. & Cyr-
adver. Julian. Ἐστὶ ἡ οἱ λέγουσι τὸς πρώτους ἐν γῆς ἀνάγοντας ῥώμας ἔχοντες
χαυνώδεντας ἔχοντες δὲ θεῶν καταφρονήσαστας ἀμείνονας ἔχοντες, τύρσον ἠλίβατον ἀείρον-
νῦν Βαβυλωνῶν ἔστι, ἢ δὴ τε ἀσπον ἔχοντες τὸ ἔργον, ἔχοντες ἀνέμευ θεοῖσιν βωθῆοντας ἀνα-
ψαι ὡς αὐτοῖς τὸ μηχανάμα τὰ δὴ τα ἐρείπα λέγεσθαι Βαβυλωνῶν. τέως ἡ οἱ
ὁμογλώσσους ἐν θεῶν πολύτροον φωνὴν ἐνείκαται. Et Eupolemus apud Eusebium
loco cit. dicit, πόλιν Βαβυλωνῶν πρώτων μὲ κπεθῆναι ὑπὸ τῆς διασωθέντων ἐκ
κατακλύσεως ἔχοντες δ' αὐτὸς γίγαντας, ὁκοδομεῖν ἡ τ' ἐπερέωνον πύργον. Πέσοντα
ἡ τέως ὑπὸ τ' τὰ θεῶν ἐργείας τὸς γίγαντας διασπαρῆναι καθ' ὅλην τ' γῆν. He
primordia sunt nobilissimi ac toto orbe celeberrimi imperii, quod
tra annos mille & quadringentos, plane immotum duravit. Diodo-
rus lib. I I. Ἡ μὲν ἦν ἡ γαμορία τῆς Ασυρίων ὑπὸ Νίνου διαμείνασα μὲ πειάκοντα
νεαῖς, ἔστι ἡ πλείω τῆς χιλίων ἔχοντες τετρακοσίων ὑπὸ Μήδων κατακλύθη. Sed de nume-
Regum lis est. Quippe Diodorus heic xxx saltem ex mente Ctesia
(quem sequitur,) constituere videtur. At Cephallion, saltem xxx I
Reges ex eodem Ctesia, fuisse dicit: apud Eusebium Chron. I. p. 30.
edit. Scalig. τὸς ἡ βασιλεῖς, εἰς πρὸς εἰδήσασιν βέλεθ, κτήσας ἔστιν ὁ λέγων
ὀνόματα αὐτῆς, κ' οἶμαι ἔχοντες γ'. Eusebius xxxvii recenset cum Belo; Afri-
nus xli. Sed priores, eo quod nomina regum recensere non cum-
bant, neque numerum eorum exacte tenebant. Africano ergo ma-
mè credendum est, qui Eusebio major, omnium regum nomina
tempora consignavit, in fragmento quod apud Scaligerum in e-
cerptis exstat. Anni vero horum regum in unam summam colle-
dant 1484. quibus si 55 annos Beli (Patris Nimrodi, quos etiam Afri-
canus numerat) adimas, remanebunt anni 1429. qui cum Dioco-
calculo optime conveniunt. Imperium ergo Assyriorum, quod ann-
Per. Jul. 2425 cæpit, si à Nino incipias, 2370 vero si à Belo, sive pri-
mo Chusi in Babyloniam adventu, mansit usque ad annum Per. Jul.
3852. Nos Catalogum continentem annos Imperii, cujusque Re-
gis, cum adjuncto anno Per. Jul. quo quisque cæpit: apposui-
juxta quod judicari poterit, quo quisque tempore vixerit. Scio Per-
savianum ex Medorum Imperio, quod Assyriorum excepit, aliter a-
gumentari: sed ut cætera taceam, illud sane heic præsupponit, quo
omnino falsum est, Astyagis nempe xxxv annum, anno Per. Jul.
4154, finitum fuisse, quo Cyrus cæpit. Nam hoc anno Cyrus prim-
Persidis regnum invasit, multisque postea annis, cum Astyage d-
rel

Catalogus Regum Assyriorum.

<i>Nom. Reg.</i>	<i>Ann. Imp.</i>	<i>Per. Jul.</i>	<i>Nom.</i>	<i>A. R.</i>	<i>Per. Jul.</i>
1 Belus	55	2370	22 Sofares	20	3134.
2 Ninus	52	2425	23 Lampraes	30	3154.
3 Semiramis	42	2477	24 Panyas	45	3184.
4 Ninyas. Sames.	38	2519	25 Sofarimus	42	3229.
5 Arius	30	2557	26 Mithraeus	27	3271.
6 Aralius	40	2587	27 Teutamus	32	3298.
7 Xerxes	30	2627	28 Teutaeus	44	3330.
8 Armamithres	38	2657	29 Arabelus	42	3374.
9 Belochus	35	2695	30 Chalaus	45	3416.
10 Balæus	52	2730	31 Anabus	38	3461.
11 Sethos. Alradas	32	2782	32 Babius	37	3499.
12 Mamythus	30	2814	33 Thinaeus	30	3536.
13 Aschalius	28	2844	34 Dercylus	40	3566.
14 Sphaerus	22	2872	35 Eupachmes	38	3606.
15 Mamylos	30	2894	36 Laothenes	45	3644.
16 Spartheus	42	2924	37 Pyrtiades	30	3689.
17 Ascatales	38	2966	38 Ophrataeus	21	3718.
18 Amyntes	45	3004	39 Ephacheres	52	3739.
19 Belochus	25	3049	40 Acracarnes	42	3791.
20 Balatores	30	3074	41 Sardanapalus	20	3833.
21 Lamprides	30	3104	Finis Imper.		3852.

reliquo imperio pugnavit. Neque enim statim quando Cyrus rebellis factus est, Aftyages Medorum, imo Orientis imperio, privatus est, sed longe post, ac annis fere *xiiii.* ut in Epocha Medorum dicemus.

C A P. V I.

De Chamo antiquo. Regni Aegyptiaci origines. Infinita annorum multitudo, quæ ex Dynastiis Aegyptiacis colliguntur, ex Manethone explicantur. Epocha Imperii Aegyptiaci, &c.

CHAM filius Noachi in Africam concessit assumtis duobus filiis Mizraim & Phuth : quorum ille Ægypto, hic ulteriori Libyæ nomen dedit. Ipse vero Cham sive 𐤇𐤍 totam ex se Africam, Chamiam & Ammoniam appellavit, ut ex Plutarcho manifestum est. Et hic est ille Iupiter Ammon, tanta Ægyptiorum ac Lybiorum religione cultus, qui, ut Curtius tradit, in cymba sive navi (ad Diluvii memoriam) circumgestabatur, quoties oracula edere debebat. Et propter hoc in Psalmis, Ægyptus toties vocatur הַאֲרֶץ הַחַמִּית terra Cham, eo quod illic primum Cham resederit, & imperium suum constituerit. Tempus vero, quo hoc imperium & primo cœperit, & postea duraverit, in variis tomis à Manethone perscriptum fuit, Regique Ptolomæo Philadelpho dicatum, quod tamen ad nostras manus non pervenit. Nomina vero regum omnium cum annis Imperii, apud Eusebium ex Manethone descripta exstant, quæ tamen non per omnia conveniunt, cum iis quæ in collectaneis à Scaligero edita sunt. Et sane Eusebius Reges hos interpolasse videtur, ut suo instituto melius convenirent. Quicquid sit, illud satis constat, in numeris annorum regum, mire erratum esse, minusque eum falli, qui cujusque Dynastiæ annos collectos, quam qui singulorum Regum, sequutus fuerit. Ita vero de temporibus his scribit Manetho, sicut ab Eusebio verba ejus citantur, Chronic 1. pag. 6. *Ἡ φάσις χρόνου ἐκ ἐστῆς διὰ τὸ πυκτὸς καὶ ἡμέρας αὐτῶν φαίνεσθαι. ἔπειτα Κρόνου καὶ οἱ λοιποὶ πάντες θεοὶ β' ἐβασιλεύσαντες ἐπὶ τριχλῖα ἐναυκῶσα ὀγδοήκοντα τέσσαρες. Ἐπειτα ἡμίθεοι βασιλεύσαντες σζ'. Καὶ μετ' αὐτῶν γενεαὶ ε' κινικὲ κύκλιε ἀνεχράθησαν ἐν ἔτεσι μγ' εἶτα Ταυιτῶν ις' δυναστεία γενεῶν ἢ ἐτῶν ρθ' ἀπὸς οὐκ ιζ' δυναστεία Μεμριτῶν, γενεῶν ιδ' ἐτῶν τμγ'. ἔπειτα ιθ' δυναστεία Διοσπολιτῶν, γενεῶν ε'. ἐτῶν ρθδ'. εἶτα κ' δυναστεία Διοσπολιτῶν γενεῶν ἢ ἐτῶν σκη'. ἔπειτα καὶ δυναστεία Ταυιτῶν γενεῶν ις' ἐτῶν ρκα'. εἶτα κβ' Ταυιτῶν γενεῶν τ' ἐτῶν μζ'. ἔπειτα κγ' δυναστεία Διοσπολιτῶν γενεῶν β'. ἐτῶν ιθ'. εἶτα κο' δυναστεία Σαῖτων γενεῶν κγ' ἐτῶν μδ'. μεθ' ἧς κς' δυναστεία Μεμριτῶν γενεῶν ζ' ἐτῶν ροζ'. καὶ μετ' αὐτῶν κζ' δυναστεία Περσῶν γενεῶν ε' ἐτῶν ρκδ' καὶ δυναστεία ἔπειτα κθ' δυναστεία Ταυιτῶν γενεῶν ἐτῶν λθ'. καὶ ὅτι πάσαις κ' δυναστεία Ταυιτῶν ἐνδὸς ἔτη ιθ'.* Sed in his verbis multa sunt vitiosa, præcipue in numeris, quæ ut feliciter emendentur, ad certam quandam Epocham reducenda sunt. Iam primum illud certo cognitum est Cambysæm (quem v. Imperii anno Ægypto potitum omnes dicunt) cœpisse An. Per. Jul. 4185. ut in sequentibus volente Deo demonstrabimus. Ideoque an. Per. Jul. 4189. Ægypto potitus est. Sed & illud certum est Amosæ sive Tethmosæ Rege in Ægypto regnante, hoc est xv 111 dynastia incunte, Israelitas ex Ægypto egressos esse. Id enim Manetho

netho apud Iosephum I. contra Apionem indicat, ubi ait Pastores Phœnices, qui quingentos undecim annos Ægyptum tenuerant, cum vi non possent, pactionibus Ægypto ejectos fuisse, inde in Palæstinam irrupisse, atque Hierosolyma occupasse: quæ omnia de Israëlitis explicari debere manifestum est. Ex Plutarcho vero constat, annos apud Ægyptios, primo menstruos, inde quadrimestres, & demum semestres fuisse, ut antea dictum est. Et sane tales in ipso Manethone numerandos esse, exinde liquet, quod quindecim dynastiæ saltem 443 annos, in iis quæ nunc ex Manethone citavimus, durasse dicantur, quæ juxta Catalogum Regum, quem ex Manethone descripserunt Africanus & Eusebius, annos habent 3417. Sed si 2917 priores anni habeantur pro mensuris, 300 sequentes pro quadrimestribus, & ultimi 200. pro semestribus, prodibunt anni 443, omnino, ut Manetho explicat. Neque mirum cuiquam videri debet, mensem saltem unum duosve quenquam regnasse. Nam & juxta ipsummet Manethonem integra dynastia v. Regum saltem dies 75 duravit. Nimirum Ægyptii ante Iosephi tempora, quamvis Regem haberent, liberi tamen erant, neque tributum ullum dabant: ut ex Gen. cap. XLVI liquet. Illi vero, qui præerant, plus prudentibus consiliis, quam regio imperio, apud vulgus efficiebant. Imperium ergo, ut videtur, pluribus simul ex eadem civitate commissum erat, quorum unus tamdiu summæ rerum præerat, quamdiu aut consiliis salutaribus cæteros vinceret, aut in plebem magis gratosus esset. Hinc natæ plurimarum dynastiarum plurimi reges, multæque inde natæ annorum centuriæ: quæ tamen commode explicari debent. Cum vero circa XVI dynastiam Phœnices Pastores (qui ante Patriarcharum tempora bis in Ægyptum irruptionem fecerunt, Memphimque ceperunt) radicem Ægypti, ut Manetho ait, convellere conarentur, Imperium (quod partitum, minus utile in tali negotio subditis erat) uni creditum ac demandatum fuisse arbitror. Ideoque apud Manethonem sequentes tres dynastiæ longe plures habent annos, quam xv priores. Hæc cum ita sint: manifestum satis est, quadrimestres & semestres annos Ægyptiis in usu fuisse. Juxta quam quidem rationem Patriarchæ, sive ultimi Pastores dicuntur imperasse, hoc est suis civitatibus & populis præfuisse, annis 511, qui quidem, si semestres heic intelligamus, conficiunt annos 250 fere, quibus Israelitæ in Ægypto hæserunt, à tempore nempe ingressus Jacobi ad Exodum. Egressi vero sunt Israelitæ ex Ægypto XV III Dynastia incipiente, quam ducit Amosis sive Tethmosis, qui à Manethone perhibetur regnasse

annos 25. Errat autem Iosephus in eo, quod dicat, eum, 25 annos imperasse post Israelitas, sive pastores ejectos. Narrat enim Manetho, Amosin regem, longè ante ejectionem, bello petivisse pastores eosque in certum locum conclusisse, & denique permisisse, ut egredierentur. Scriptura vero dicit illum Regem, qui populum Israeliticum exegit, in Mari rubro periisse. Et ne quis hæc de filio Regis explicet, qui cum Patre imperium habuerit, ipsa Scriptura testatur primogenitum Regis, qui sedebat super solium, & qui patre mortuo in imperio succedere debebat, eadem nocte interfectum fuisse, quo Israel è Gosen egressus est. Primum ergo 25 Amosis anni, auferendæ erunt à summa annorum xviii dynastiæ: inde reliqui anni ordinandi sunt. Manetho autem in citatis antea verbis, xviii dynastiam omisit. Annos tamen posuit, sed cum xviii dynastiæ annis conjunctos eo quod Pastores istis temporibus in Ægypto potentes essent. Colliguntur vero anni xviii Dynastiæ, juxta Regum annos ab Africano ex Manethone exscriptos & ex Iosephi calculo nonnihil emendatos, 271 à quibus si plenos 24 annos Amosis detrahas, remanent 247. Tot ergo ex illa dynastia, anni residui erant, cum Israelitæ egredierentur. In xx dynastia, pro 228 legenda censeo 128. Nam apud Eusebium in Chronico, & in excerptis Manethonis, apud Scaligerum, legitur, 25 xxv dynastia omissa est, sed anni illius sub xxvi dynastiæ summa continentur. Atque ita anni dynastiarum xviii. xix. xx. xxi. xxii. xxiii. xxiv. xxv. & xxvi in unam summam collecti dant 1002; quibus si 228 solidi Amoseos anni detrahantur, remanent 978, qui additi ad 3210 quo Exodus contigit, dant annum Per. Jul. 4188. quo quidem exeunte Imperium Ægyptiorum ad Persas pervenit. Nam anno sequente P. J. 4189 Cambyfes Ægyptum occupavit. Equidem non mihi latet 4188 ineunte plenos 978 annos terminari: sed fuerint sanè in Dynastiis, omnes quidem anni pleni, super plenos autem annos in quavis dynastia dies aliquot, aut menses qui in partibus non numerantur, & tamen in integro, integrum annum faciunt. Atque ita hæc omnia recte ordinata erunt. xxvi vero dynastiæ Reges, postea accuratius volente Deo, pertractandi sunt, cum inde historia sacræ, magna lux accedat. Quæ vero, ante xviii, dynastiæ apud Manethonem sunt, earum anni ita se habent. xvii. & xviii dynastiæ anni juncti faciunt annos 348. ut antea diximus. 271 ergo anni xviii dynastiæ detracti, à 348 dant 77 annos, pro dynastia xvii. Iam xv. Dynastia habet annos 190. & quindecim priores dynastiæ annos 443 qui in unam summam collecti, faciunt annos 710. qui ablati à 3180

anno Per. Jul. quo xviii dynastia cœpit, dant 2476. P. J. annum, quo prima dynastia cœperit, 147 annis post diluvium, quo etiam Ægyptus primum occupata est. Quæ hoc tempus antecedunt, nimium fabulis involuta sunt. Dicit Manetho Semideos L. annis 217 ante hoc tempus regnasse. Quod quidem de Chamo ejusque filiis explicari poterit. Sed ita Chami imperium 70 annis ante diluvium cœperit. Equidem non dubito, quin Dii isti, quorum mentionem facit Manetho, fuerint ex illis *ὄνη, ἑρμ* *viris celeberrimis*, quorum meminit Scriptura. Et *Ἡφαιστος* quidem, sive Vulcanus, primus regum, is est revera Tubalcain Mosis, qui primus igne ferrum, aliaque metalla tractare docuit, quod ipsum de Vulcano Ægyptiorum tradit Plato. Sed multa fabulis corrupta sunt, multa studio in annis ab ipso Manethone detravata, ut maximam antiquitatem suis Ægyptiis assereret. Et hoc quidem manifeste exinde liquet, quod postea, omnium dynastiarum annos, conetur ad magnum annum canicularum reducere, ita ut in Ægypto regnatum esset ab indigenis 25 Cyclis canicularibus magnis. Nam uno Cyclo caniculari Sol, cum cœlo & anno Ægyptiorum, tutus conveniebat, sicut Ægyptii credebant. xxv vero annis Ægyptiis Luna cum Sole & anno redibat in gratiam: ut Ptolomæo traditum est. Perfecta ergo *ἡποικατάσταις*, ex mente Ægyptiorum, erat xxv Cyclorum Canicularium magnorum. Cum ergo Manetho, perfecto tempore ab Ægypti regibus regnatū fuisse, vellet, regumque posteriorum annos non posset, antiquissimorum, in quibus à nemine facile edargueretur, corruptis. Sane si & Ptolomæi Philadelphi quæsitum, & Manethonis propositum, accuratius considerentur, mirifice sententiam nostram confirmabunt. Scribit Manetho in limine operis sui, sicut ab Eusebio notatum est Chronici lib. i. pag. 6. Edit. Scalig. *μας δὲ λογίζεσθαι μύσει βασιλεὺς πᾶντων, ὧν βέλη ἡμᾶς ἐξετάσει Ἐραγμάτων. ἡπὶ ζῆθῆντί σοι πᾶσι τῶν μιλόντων τῷ κόσμῳ γίνεσθαι, καθὼς ἐπέλευσάς μοι, Ἐραγμάτων ἢ ἔματον ἱερὰ βιβλία γραφέντα ὑπὸ τῶ ὀρθοπάρῳ τρισμύσειν ἐβῆμι.* sapientum opinio erat, Anno magno absoluto, & mundum finiti, & rursum cum novo anno novum mundum prodire. De hoc ita Censorinus cap. xviii: *Est præterea annus, quem Aristoteles maximum potius quam magnum appellat. quem Solis, Lunæ, vagarumque quinque stellarum orbis conficiunt, cum ad idem signum, ubi quondam simul fuerunt, una referuntur. Cujus anni hyems summa est κατακυσμός, quam nostri diluvionem vocant: æstas autem ἀπύρωσις, quod est mundi incendium. Nam his alterius anni temporibus mundus, tum exignescere, tum exaquescere videtur. De magno autem hoc anno minime inter se auctores conveniunt, ut ibi-*

dem notatur. Manetho autem eam *Σπικατασίον* maximam existimavit, qua, post infinita fere secula, Luna & Sol, cum fixis omnibus, cum anno Aegyptiaco rursus de novo convenirent. Et hanc geminatam pro magno anno habuit, cujus initio mundus conditus est, sine autem mundus terminabitur. Duæ ergo *Σπικατασίαι* Cycli mundi fatum monstrabant, una vero Aegypti. Initio enim prioris Cycli, Aegyptiorum Imperium cum orbe cœpit. Fine vero primi Cycli Indigenarum imperium desit, & Ptolomæorum cœpit. Hoc post 25 alios Cyclos Caniculares, sive absoluta altera *Σπικατασίαι* eundem cum mundo finem habiturum, prædicit Manetho. Atque ita quærenti de mundi fine Ptolomæo responderet. Et hæc causa est, propter quã antiquissima tempora à Manethone depravata sunt. Tantũ de antiquis Aegyptiis.

C A P. V I I.

De Cananeis sive Phœnicibus. De Iapeti posteris. Historia Israelitarum sub Iudicibus, dubiaque Scripturæ, quæ illuc pertinent, explicata. Petavius notatur. Anni Regum Iuda usque ad Captivitatem Babylonicam proponuntur & demonstrantur, &c.

DIximus de tribus Chami filiis Chus, Phuth, Mizraim: nunc de quarto agendum est. Vocatur is Scripturis Canaan, Philoni Bibliensi (qui Sanchuniathonem scriptorem Phœnicem, sive Cananæum in Græcum transtulit) *Χνα*, ex quo celeberrimi in Græcorum Historiis, Phœnices oriundi sunt, qui in universum fere orbem colonias deduxerunt, ut in pererudito opere, quod de Phœnicum coloniis à Samuele Bocharto conscriptum est, demonstratur. Sed hujus gentis annales, qui Tyri erant, jam dudum perierunt. Fragmentum quidem unum aut alterũ apud Josephũ adhuc existat, sed non tantæ vetustatis Antiquissimũ vero Phœnicum monumentum illud esse videtur, cujus meminit Procopius Vandalicorum, Lib. I I. his verbis. *Τότε ἡ ὀπίσθια λαοία χώρα ἐκ Σιδῶν ἕως τῶν Αἰγύπτου οὐρίων Φοινίκην ξύμπασι ὠνομάζετο. ἔτι ὁ λαὸς ἐπεὶ ἄμαχόν τι χεῖμα ἔπιπλῦτην στρατηγὸν εἶδεν. ἐξ ἠθῶν τῆς παιδείων ἐξῆλθεσαν ἐπ' Αἰγύπτου ὁμοῦ ἕως ἐχώρησαν. ἐνταῦθα χωρὸν ἐδέξατο σφίσι ἰκανὸν ἐνοικησάτω εὐρόντες, ἐπεὶ ἐν Αἰγύπτῳ πολυαυθροπία ἐν παλαιῷ ἦν, ἐς Αἰβύνην ἐσάλησαν. φόβους τὰ οἰκίσαντες πολλὰς ξύμπασαν Λιβύην μέχρι σηλῶν τῶν Ἡερακλέους ἔργον. ἐνθαυδέν τε καὶ ἐς ἐμὲ τῆ Φοινίκων φωνῆ χρώμενοι ὄκηνηται. ἐδείματο δὲ καὶ*

φρεσον ἐν Νυμφιδίᾳ πόλει ἔνδον πόλιος Τίμιος ὄντι καὶ ἰονομάζῃ. ἔγδα σῆλαι δύο
 ἐν λίθων λευκῶν πεποιημένοι ἀγχα κρήνης εἰσι τὴ μεγάλης χεῖματα Φοινικὰ ἐκκε-
 κηλαμμένα ἔχουσι τῆ Φοινίκων γλώσση λέγοντα ὦδθ. ΗΜΕΙΣ. ΕΣΜΕΝ.
 ΟΙ. ΦΥΓΟΝΤΕΣ. ΑΠΟ. ΠΡΟΣΩΠΟΥ. ΙΗΣΟΥ. ΤΟΥ.
 ΛΗΣΤΟΥ. ΥΙΟΥ. ΝΑΥΕ. Reliqua Phœnicum admodum
 obscura sunt, & fabulis Græcorum involuta, usque ad Hiramum Re-
 gem, de quo postea. Missis igitur his; cum de Chamo satis actum
 sit, aliquid etiam de Iapheto dicendum est. Occuparunt ejus posterii
 totam Europam, & magnam partem Asiæ. Etiam posterioribus se-
 culis principatum, & in Semi & in Chami terris tenuerunt. Medi
 namque Iapheti filii, soluto Assyriorum Imperio, diu in Asia poten-
 tes erant, usquedum tandem à Persis & Elymæis Semi posteris victi
 sunt. Sed Persarum Imperium Iavan destruxit, Græcique per Asiam
 & Aegyptum vagati regna omnia tenuerunt, quorum vestigia Ro-
 mani postea secuti sunt. Sed quamvis armorum gloria Iapeti posterii
 nemini mortalium cederent, acta tamen sua gestaque non ita anti-
 quitus in literas referre noverant, sicut Orientales: sed fortia mayo-
 rum facta carminibus inclusa identidem cantabant, quibus se suos-
 que ad virtutem & fortitudinem excitabant, parum de tempore ge-
 stæ rei solliciti. Et quamvis Græci, qui aliarum gentium origines satis
 feliciter è situ & tenebris eruerunt, multa de sua antiquitate tradant:
 adeo tamen illa obscura sunt, ac in multis sibimet ipsis contraria, ut
 nihil fere certi exinde concludi possit. Sed illa, quæ ab Græcis ante
 Olympiades, ab Italis Celisque ante Urbis conditum gesta sunt, ad
 sacram historiam non spectant, neque illi ulla in re usui sunt. Ideo-
 que de Europæorum & Iaperidum temporibus nihil dicemus, ante-
 quam eò ventum fuerit. Ad Semum ergo, ejusque posteros Israeli-
 tas revertemur, quorum ex Aegypto egressum, & in terram promissam
 ingressum, hucusque demonstravimus. Nunc reliqua pertexemus.
 Israelitæ postquam in terram Canaan pervenerant, multis an-
 nis liberi erant, & vel nullum plane caput habebant, vel unum qui-
 dem, qui tamen non Regem, sed Iudicem agebat. Mansit id ita,
 usque ad extrema tempora Samuelis Iudicum ultimi: à quo primò
 Regem postularunt, & demum impetrarunt, Saulem nempe ex tribu
 Benjamin. Hoc ab Deo rejecto, eò quod mandatum Domini, de
 Amalechitis excindendis, non exsequutus fuisset, & postea in præ-
 lio contra Philistæos interfecto, David in imperio, primum Iudaico,
 inde Israelitico successit, quod quadraginta annis tenuit. A Davide
 adhuc vivo, Salomon filius Rex creatur, qui quarto regni sui anno

templum ædificare cœpit. Hoc tempus Spiritus Dei his verbis describit 1. Reg. vi. v. 1. seq. *Anno quadringentesimo octogesimo exitus filiorum ex Ægypto, anno quarto, mense Zivv (is est mensis secundus) Regni Salomonis super Israël, ædificavit Salomo domum Domino.* Ex his verbis necessario ac demonstrativè concluditur, ab exitu filiorum ex Ægypto, usque ad quartum Salomonis Regis, effluxisse solidos annos 479. & cum quarto Salomonis 480 inivisse. Nam cum integris verbis numerus annorum comprehensus sit, vana omnino, ne dicat impia, est eorum assertio, qui pro *ארבעה* legi volunt *חמשה*, nulla velle cum similitudine, & magna sacrorum codicum injuria. Sed & Epochæ sive radix temporum illis verbis adscripta est, ut de ea dubitare Christiano non liceat, *היבשמיים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל*

מאריך מורים Et fuit anno quadringentesimo octogesimo exitus Israelitarum ex Ægypto. Phrasis hæc *לצאת* totidem verbis concepta exstat Num. xxxi i i. v. 18. *Et ascendit Aharon Sacerdos in montem Hæjuxta verbum Domini & mortuus est ibi* *לצאת בני ישראל מאריך מורים*

שנת הארבעים anno quadragesimo exitus filiorum Israel ex Ægypto. Hæc eadem plane verba sunt, quæ in altero loco exstant. Unus ergo locus in altero explicari debet. Nemo enim melius Scripturas interpretari potest ipsis Scripturis. At certum est in loco Numerorum annum præcise quadragesimum ab Exodo denotari. Ergo & in altero loco annus præcise quadringentesimus octogesimo intelligi debet. Dubium igitur nemini esse poterit, qui hunc Scripturæ locum legerit, quin anno ab Exodo 480, templum ædificari cœptum sit. Et cum Exodus 3210. An. Per. Jul. conveniat: templi ergo fundamenta jacta sint 3689, ineunte an. 480. hoc est mense secundo anni, ut Scriptura tradit. Sed turbat hæc Petavius, & contendit annos hos 480 non ab Exodo, sed ab ingressu terræ numerandos esse. Ab Exodo autem ad quartum Salomonis 520 annos effluxisse asserit. Sed in tantæ audaciæ patrociniū quærat, ex Scripturis consimilem phrasin adducere conatur, qua suam explicationem adjuvet. Phrasis illa desumpta est ex Deuteron. i v. vers. 45. & 46. *Hæc sunt testimonia, cerimoniam & judicia, quæ locutus est Moseh ad filios Israel.* *כצאתם ממצרים* (quæ Petavius cum vulgato vertit) *quando egressi sunt de Ægypto. Trans Jordanem in valle domus Phegor in terra Sihon Regis Æmoræorum, qui habitabat in Hesbon, quem ceciderunt Mose & filii Israel* *כצאתם ממצרים* *quando egressi sunt de Ægypto.* Sed pessima hæc translatio est. Particula *כ* non solum denotat *in*, ut esset, *in egrediendo eos ex Ægypto*, sed etiam *postquam* Psalm. xxxiv. v. 1. *לרוד בשנותו לטעמו לפניו אבימלך ויגשה וילך*

Davidis, postquam immutaverat faciem suam sive sensus suos coram Rege Abimelecho, & expulerat eum & abierat. Quis hic verteret cum immutaret. Neque enim David tunc grates has Deo canebat, cum in maximo vitæ periculo constitutus insanum se simulabat: sed postquam foribus ejectus abierat: Nec tum statim, sed postquam ad sua pervenerat, & jam in tuto erat. Tum igitur hic Psalmus factus est, postquam immutaverat faciem suam, & ideo expulsus erat ac abierat. Sic Psalm. LI. כִּבְרוּ אֱלֹהֵי נָתָן הַנְּבִיאָה *Psalmus Davidis quem fecit postquam venerat ad ipsum Nathan Propheta, non cum veniret, aut juxta Hebraismum in veniendo.* Nam cum veniret ad ipsum Nathan, minime de tali pœnitentia sollicitus fuit. Sed quis nescit ejusdem vocis Hebraicæ plures esse significationes? וַיַּעֲמֵךְ particula denotat usque ad & semper. Nomen שָׁמַיִם denotat infernum, & sepulchrum sive mortem, ut sexcenta alia tam in particulis, quam in verbis præteream. Nil ergo hinc præsidii. Legendum enim est, *quæ locutus est Moseh ad filios Israel, postquam egressi fuerant ex Ægypto, & quem Moseh & filii Israel perussissent, postquam egressi fuerant ex Ægypto.* Utrumque verum est. Nam utrumque post exitum contigit. Quot vero annis, aut quanto tempore, id non heic definit Scriptura: neque ullius anni aut temporis meminit. Quid ergo illud huc facit? Et tamen ex unico hoc loco Petavius sententiam suam confirmare conatus est, eo quod præter hunc in Scriptura alium non inveniret, quæ suæ sententiæ faveret. Quam belle vero id factum sit, nunc vidimus. Confugit tamen ad locum Exodi XII. *Habitatio filiorum in Ægypto annorum 430.* In qua Synecdochen illam esse vult, quam Septuaginta ponunt, quod nos antea refutavimus, & totum illum locum explicuimus. At si hoc maximè ipsi concederetur, nullum inde ipsius opinioni robur accederet. Sed videndum omnino, quid tantum virum moverit, ut à manifestis Scripturæ dictis recederet. Duo proponit, atque illa satis gravia. Primum est ex oratione Pauli Actor. XI II. ubi ita loquitur. *Et quadraginta annis pertulit mores ipsorum in Ægypto. Et delevit septem populos in terra Canaan, & terram eorum sorte distribuit. Et post hæc annis circiter 450 dedit Iudices ad Samuelem. Et postea Regem petierunt, & dedit Deus illis Regem Saulem filium Kis, ex tribu Benjamin quadraginta annis. Et cum hunc sustulisset, suscitavit ipsis Regem David, &c.* Alterum ex libro Iudicum petitur, in quo anni captivitatis, & Iudicum ita recensentur, ut exactè faciant annos 450. Quibus si quadraginta anni Samuelis & Saulis, ac quadraginta Davidis, cum quatuor Salomonis addantur, prodeunt anni 534. adde his quadraginta annos, quibus in deserto morati sunt,

prodeunt anni 574. adde his annos Iosue & Seniorum, qui ad minimum sunt decem vel duodecim, prodeunt anni 586. Utrumque argumentum in eo convenit, quod longe plures annos producat, quam qui 1. Reg. cap. vi. numerantur. Sed neuter sane locus Petavio favet. Paulus namque primò numerat ab Exodo ad ingressum annos 40. inde annis aliquot terram domitam dicit. Postea Iudices præfuisse annos 450. & demum Saulum regnasse annis 40. Hi in unam summam collecti conficiunt annos 530. Et tamen illi quibus & terra domita est, & Iosua ac seniores vixerunt, heic non numerantur. Samuelis vero & Saulis anni conjuncti sunt. Quod si ad priorem summam 40 Davidis, & 4 Salomonis accedant, erit summa annorum 574. Si vero pro Iosue Imperio, xiv. pro Seniorum, x ponantur, ut ipsemet Petavio censet, erit summa 598 annorum, quæ cum Petavii 520 annorum minime convenit. Nostra quidem summa longius ab hac distat, sed illa cum expressis alterius Scripturæ verbis consentit. Petavio ergo, qui manifesta verba reliquerat, solus jam est. Neque ex his ullum subsidium suæ sententiæ adferre potest. Nam quod de Pauli loco diximus, id de Iudicibus quoq; intelligendum est, quorum

	Anni.	Catalogus in Iudicum libro exstat. Totidem enim anni inde colliguntur, sicut ex laterculo adjuncto patet. Si enim omnes anni tam servitutis, quam Iudicum & liberatorum, à prima servitute (quæ contigit sub Chusan Risathaim Rege Mesopotamiæ, quæ octo annis duravit, & à qua per Athnielem filium Kenas generum Calebi liberati sunt) usque ad Samuelis initium, sive obitum Heli numerentur, prodibit eadem summa annorum, quam Paulus proponit. Petavii igitur conciliatio sive explicatio, qua annos 480, quorum 1. Reg. cap. vi. mentio fit, non ab exitu ex Ægypto, ut Scriptura disertis verbis tradit, sed ab ingressu in terram Canaan deducit, neque in Pauli oratione, neque in libris Iudicum fundamentum, aut locum ullum habet. Ipsi ergo opinione rejecta videndum, qua ratione hæc inter se conciliari possint.
Cusan.	8. Capt.	
Athniel.	40. Jud.	
Eglon.	18. Capt.	
Ehud.	80. Jud.	
Iabin.	20. Capt.	
Debora.	40. Jud.	
Madian.	7. Capt.	
Gedeon.	40. Jud.	
Abimelech.	3. Jud.	
Thola Phua.	23. Jud.	
Jair.	22. Jud.	
Ammon.	18. Capt.	
Jephte.	6. Jud.	
Ipsan.	7. Jud.	
Elon.	10. Jud.	
Abdon.	8. Jud.	
Philistim.	40. Capt.	
Samson.	20. Jud.	
Eli.	40. Jud.	
<hr/> Summa	<hr/> 450.	

Pauli, ut diximus, verba ex iis quæ in libris Iudicum perscripta sunt, dependent. Nam de primis quadraginta annis nullum dubium est. De iis, vero qui *Εἰσοδος* & primam captivitatem intercedunt, Paulus nullum verbum facit. De quadraginta Samuelis & Saulis absolute loquitur. De his vero annis 450. ubi loquitur, addidit particulam *ὅς*, ne exactè numerasse, aut numerum definitivè videatur, quem non ex sua opinione, sed Iudæorum, apud quos tum agebat, & quibus loquebatur, protulit. Divus enim Apostolus dicit se omnibus omnia factum, ut omnes lucrifaceret, Iudæis quidem Iudæum, Idiotis vero Idiotam. Imo ut benevolentiam captaret, Pharisaum sæpius se esse simulabat. Sicut Actor. XXI. v. 6. exclamat, se esse Pharisaum filium Pharisæi, quod tamen simpliciter verum non erat, sed limitate, ut Philosophi loquuntur. Verum hoc à Paulo factum, ut maximam & in vulgus potentissimam sectam ad se ita pertraheret, ut doctrinam de Christo ejusque resurrectione suis dogmatibus conformem crederent, adeoque & ipsos & plurimos alios lucrifaceret. Atque ita etiam heic, dogma, sive opinionem hanc, Pharisaicam sine dubio, (aliæ enim sectæ Scripturas non tam diligenter tractabant, ut de temporibus aliquid dicerent) ita statim in docto hoc auditorio proposuit, ut eos ea ratione magis attentos redderet, cum audirent ipsum doctissimæ sectæ placita sequi, atque ita multorum animas lucrifaceret. Nam verè doctissimis Iudæorum hanc de Iudicibus opinionem fuisse, ex Iosepho patet, qui Pauli *σύγχερος* fuit, quique Sacerdos Hierosolymitanus, & omnium Sectarum sacris initiatus (ut ipse de se testatur) optime cognitum habebat, quid sapientissimi ac doctissimi de talibus rebus sentirent. Is enim libro quinto ita calculum subducit, ut singulatim servitutis ac liberationis annos recenset, totque cuivis Iudici tribuat, quot post liberationem in Scripturis numerantur. Paulus igitur de 450 illis annis, non ex propria mente, sed Iudæorum pronunciat. Eorum vero sententia in libris Iudicum fundamentum habere credebatur. Quæstio ergo remanet integra, utrum ex Iudicum libro locus 1. Reg. VI. an ex hoc loco, libri Iudic. loca explicari debeant? Sed 1. Reg. VI. numerus integer, sive anni collecti proponuntur, in quibus nulla exceptio plenum aut dimidiorum annorum locum habet. Neque heic dici potest, unum cum alio regnasse, vel in eodem loco, vel in diversis; quæ omnia in Iudicum libris locum habent. Sed & Epocha heic certissime constituta est, Exitus nimirum Israelitarum ex Ægypto, quæ nullis glossæmatibus depravari vult, neque pro Exodo *Εἰσοδος* intelligi, quæ explicatio neutrum lo-

cum conciliat; utrumque turbat. Dubium ergo nemini, qui veritatem amat, esse poterit, quin Iudicum liber, ex hoc tam insigni loci explicari debeat. Sed facilis erit ratio modo omnia rectè perpendatur. Israelitæ, uti dictum est, terram Canaan ingressi sunt An. P. Ju. 3250. VII annis post, hoc est Per. Jul. 3256 *καταρχη* contigit. Iosua xv. Longo autem tempore post partitionem terræ, cum jam Israelitæ multos annos in quiete fuissent, Iosua, post habitam ad populi orationem moritur. Quot vero annis Imperio præfuerit ex Scriptura cognitum non habemus. Solum illud dicit ימים רבים sive multos annos effluxisse à divisione terræ ad mortem Iosua. Phrasis verba hæc I. Reg. 11. de Simeï denotat tres annos. Sed Clemens & Eusebius xxvii annos Iosua tribuunt: Josephus annos xxxv. At concludunt illi à Catalogo Iudicū annos Seniorum, qui diu post Iosua vixerunt, vel ut Scriptura loquitur, qui ימים האריכו *protraxerunt* vitam post Iosua. Moseh vero Majemon annos xv Iosua tribuunt. Sed hæc tres opiniones facile inter se conciliari possunt: si tribuamus Iosua annos xv. Senioribus annos xi. & duos spatio isti, quod fuit inter mortem Seniorum & primam captivitatem. Sic enim & Majemonidis xv. veri erunt, & Josephi xxv, utpote qui Seniorum non meminit, & tamen spacium aliquod ponit inter mortem Seniorum & primam servitutem, quæ si duum annorum constituatur, habebimus xxvii annos, quos Patres ab ingressu ad primam captivitatem numerant. Incidet ergo Mors Iosua in annum Per. Jul. 3264. Seniorum finis in annum 3275. & initium servitutis in annum 3277. Duravit vero servitus illa annis viii. Jud. 111. & tum demum post Athniel liberati fuere An. Per. Jul. 2385. Post hoc tempus *quiescit terra annis 40.* Explicant hæc verba Iudæi, ut ex Iosepho patet, & Imperio Athnielis, quod tanto tempore duraverit. Sed aliud est terram tot annis quiescisse, aliud Atheniela mortuum esse. Et hæc omnino distinguenda sunt. Et ita legendum Iud. 111. *Et quiescit terra quadraginta annis. Et mortuus est Athniel filius Kenas, & Israelitæ perrexerunt malum facere in oculis Domini.* Ita enim ista combinantur capite 11. *Cum Deus excitaret illis Iudices, fuit cum Iudice, quamdiu is vixit . . . . . Sed cum moreretur Iudex, retrocedebant, & magis perverse agebant, quam Patres eorum.* At hæc eadem verba: *Et quiescit terra*, postea indefinite ponuntur sine ullo respectu ad iudices, & hoc eodem capite, & v. in quibus locis phrasis hæc usurpatur. Est vero quies duplex, una bona & libera, altera mala, sed necessaria. Libera est, quando quis in tranquillitate vivit, ut vult, nec cum ullo lites aut bellum habet. Necesse

faria quies est quando quis mihi bellum infert, meque variis calamita-
 tibus afficit: & ego interea meipsum defendere vel non possum, vel
 non audeo. Et quamvis ille maximis me injuriis afficiat, ego ta-
 men me ipsi non oppono, sed omnia patior ac perfero quæ mihi inge-
 rit. Talis quies Iudæorum erat in Sabbathis. Quamvis enim hostes
 maxima ipsis mala intentarent, tamen se defendere non audebant,
 nisi vitam ipsorum immediate aggredierentur. Ita etiam in primitiva
 Ecclesia Sancti Martyres quieti erant, qui cum maximis calamitati-
 bus afficerentur, nihil tamen contra tentabant. Etiam illi talem quie-
 rem habent, qui in afflictissimo belli statu, maximis exactionibus pa-
 tem emunt, nec contra tendere audent. De utraque pace loquitur
 sic Scriptura, & omne illud tempus quietis numerat, quo aut Nu-
 minis beneficio optimam, aut prece & precio necessariam Israelitæ
 quietem agebant: usque quo, rursus, Deo liberatorem excitante, ad
 arma vocati, bellum gerere & arma tractare cœperunt, seque in liber-
 tatem vindicare. Ita ergo quies omni illo tempore fuit, quod est à
 roffigato Chusano ad interfectum Eglonem, & concitatos ad arma
 & libertatem capessendam Israelitas, auctore Ehude. Rursus ab illo
 tumultu, ad liberatos à servitute Cananica per Barachum Israelitas,
 quies est annorum 80: & inde ad ejectos & devictos Madianitas per
 Gedeonem, quies annorum 40. Includuntur ergo, primæ quieti,
 anni xvi. i. i. quibus Moabitibus servierunt, secundæ, xx quibus Can-
 anitis, & tertiæ vi. i. quibus Midianitis. Adeoque cum Athniel
 in Per. Jul. 3285 cœperit, Ehudis liberatio incidit in annum 3325,
 Gedeonæ 3405, & Gedeonis 3445. Iudicavit autem Gedeon terram
 annis 40. qui omnino ab illo tempore incipiunt, quo Israelem libe-
 vit. Nam antea abjectus erat. Gedeoni vero successit Abime-
 ch: Abimelecho Thola Puha, & huic Iair: quorum anni ita ordi-
 nandi sunt, ut Abimelech incipiat 3485. Thola Puha 3488. Iair 3511.
 Iujus autem vita & imperium finitur An. 3532. Statim autem refert
 Scriptura, Israeli propter Idololatriam immisos esse Ammonitas, à
 quibus afflicti fuerint annis 18. quæ quidem servitus an. 3533 cœ-
 pit. Anno vero 3550. Iephta Galaaditis nuntios ad Ammonitas mittit
 postulatum injurias, per quos illis significat, Israelitas possedisse ter-
 ras illas, quas incolebant trans Iordanem annis 300. quod & verum
 est. Nam initio anni Per. Jul. 3250. terra Sihon & Og occupata est,
 rex Num. xx: & xxxi. cap. collat. cum xxxi. i. v. 38. patet. Unde
 manifestum est priora ita explicari debere, sicut à nobis factum est.
 Incunte autem An. Per. Jul. 3550. vel potius incunte 3551. Iephta

devictis ac profligatis Ammonitis principatum assecutus est, quem sex annis tenuit. Huic successit Ibsan. annis 7. Post hunc regnavit Elon annis 10. & post illum Abdon annis 8. Iud. x. 11. Hujus finis incidit in annum Per. Jul. 3582. aut 3583. Sed Israelitæ post tempus Iair non simplici malo afflicti sunt. Non enim soli Ammonitæ incursionem in eos fecerunt, sed & Philistæi, qui una cum Ammonitæ per xv. 11 annos ipsis infesti erant. Iud. x. v. 8. Atque his temporibus natus est Samson. Sed posteaquam Ammonitæ, tam fortiter Iephtha repressi erant, & Philistæi aliquo tempore quievissent videntur Tandem vero iis mortuis, qui auctoritate & consiliis in populo maxime pollebant, rursus, divina permissione, Philistæi Israelitas invaserunt, eosque sub jugo quadraginta annis tenuerunt. His vero ipsi annis Sampson in populo eminebat, ac Iudicis sive Salvatoris locum tenebat. Ita enim cap. xv. cum uxorem Samson ducere vellet, occasionem haberet Palæstinos affligendi, legitur. *Et Philistæi imperabant iis temporibus super Israelem.* Quæ verba Israelitæ cap. xv. repetunt, cum jam Palæstinorum messem corruperat. *An nescis Philistæi imperare nobis?* Et sine ejus capitis, cum totum ipsius principatus tempus recensetur; ita dicit Scriptura: *Et judicavit Israelem temporibus Philistæorum annos xx.* Ut verissima sint illa, quæ ab Angelo de ipso predicta erant, cap. x. 11. *Et ille incipiet liberare Israelem ex manibus Philistæorum.* Nam manserunt tamen quasi sub jurisdictione Palæstinorum neque sua unquam sub Samsonem receperunt. Sed id saltem per Samsonem consecuti sunt Israelitæ, ut Palestini ipsius iram ac fortitudinem veriti Israelitas non affligere auderent. Neque à Palæstinorum jugo liberati sunt, ante xx annum Samuelis. Ita enim legitur 1. Sam. vii. *Tum egressi sunt Israelitæ ex Miffa, & fugarunt Philistæos & percusserunt eos, usque ad Bethcar. Tunc sumpsit Samuel lapidem & posuit illum inter Miffa & Sen, & vocavit nomen ejus EbenEzer.* Et dixit hucusque *convivit nos Dominus. Sic humiliati sunt Philistæi, nec venerunt ultra in terram Israelis. Et fuit manus Domini contra Philistæos, quamdiu Samuel vixit. Tunc reddiderunt Philistæi, Israelitis civitates illas quas ceperant ab Ekron, usque ad Gath. Quas Israel liberavit à manibus Philistæorum.* xl ergo anni imperii Philistæorum hic terminabitur. Neque enim antea Israelitæ à manu Philistæorum liberati sunt. Nam Samson quidem incepit liberare, ac Palæstinos ita afflixit, ut jugum Philistæorum levius esset nec tamen liberavit. Nam principatus ipsius, qui viginti annis duravit, dicitur fuisse temporibus Philistæorum, hoc est cum illi regnerent super Israelem. Heli vero temporibus, de nulla quidem libertior

tione, sed magna clade, legitur, quam Israelitæ à Philistæis acceperunt. xx ergo anno Samuelis, sive quod idem est xx. post mortem Heli finis impolitus est servituti illi annorum 40. cujus mentio fit Jud. xiii. v. 1. Contigit enim hæc Israelitarum victoria xx anno post captam & restitutam à Philistæis arcam i. Sam. vii. 2. 3. Ideoque hic annus fuit xx. post mortem Heli, Samuelis vero x x. Principatus vero Samuelis & Regnum Saulis duravit annos x l. Actor. xiii. tantum enim temporis Paulus numerat ab initio Samuelis, usque ad finem Saulis. Sauli in imperio successit David, qui quadraginta annis præfuit. i. Reg. ii. v. 11. Huic successit filius Salomon, cujus quartus annus init à Nisan anni Per. Jul. 3689. Ergo primus Salomonis inivit à Nisan anni 3686. Adeoque primus Davidis cœpit An. Per. Jul. 3646. Et Saul vel hoc anno ineunte, vel priori 3645 exeunte decessit. Aufer hinc xx annos, habebis xx Samuelis, qui an. 3626. aut 3625. omnino convenit. Et hoc, servitus x l. annorum finita est. Cœperat ergo an. 3585. Per. Jul. Ita ergo historia cohæret. Israelitæ post mortem Abdon (quæ An. Per. Jul. 3582. aut 3583 contigit) ad pristina peccata relapsi, pristinis pœnis obnoxii facti sunt. Nam crescente indies Idolatria Deus illos in manus Palæstinorum tradidit, ita quidem ut Philistæi armis Israeliticam terram invadentes, eandem sibi subjugarint, ita ut Israelitæ coacti sint, tributum pendere, & Philistæorum imperium agnoscere. Neque Israelitæ Philistæis se audebant opponere conscientia male actorum moti. Statim vero Samson, ubi videret Israelitas, publice jugum Palæstinorum pati, memor vaticinii quondam de se editi, quod in publica causa præstare non poterat, in privata efficere conatus est. Atque ita capta occasione maximis claudibus Palæstinos affecit, pro qua tamen non cives sui, sed ipse pœnas luere debebat. Propter quod, & à Palæstinis postulatus, & à Populæribus traditus, novo infortunio Philistæos mactavit, atque mille viros interfecit. Hinc Philistæis terrori esse cœpit, ita ut illi neque tributa ab Israelitis exigere, neque aliud jure imperii in eorum terra libere agere auderent. Unde dolo ipsum aggressi, xx demum principatus anno vivum cœperunt. Quo captivo Israelis terram armis aggressi tributum, quod Israelitæ libero Sampson Philistæis non dederant, vi atque armis exigere volebant. Contra hos Israelitæ progressi sunt indecorum rati, isti hosti tributum pendere, cui unus homo ex illis terrori antea fuisset. Sed cæsi & fugati alium ipso Sampson fortiozem accersebant, arcam nempe Domini, quam sibi auxilio fore sperabant. Sed id sine speciali Numinis mandato ac promissione

factum male cessit. Nam & Israelitæ cæsi sunt, & arca capta. Quo ubi Heli nunciatum esset, (qui sicut Ibsan, Elon, Abdon, & Sampson populi principes erant, qui suam salutem ac vitam populi salutis posponebant, ideoque alio nomine Salvatores dicti sunt: ita hic reipublicam administrabat, atque ea quæ inter Deum & homines erant ordinabat: etiam lites quæ inter proximos erant, quique ad ipsos veniebant, discernebat: non secus atque Debora, durante adhuc servitute Cananitica, populum judicabat) statim fractis cervicibus vitam finivit. Capto vero Sampson & mortuo Heli, populus nullum aliud caput habebat, nisi Samuelem, cujus in populo propter prophetiæ donum auctoritas magna erat, vid. 1. Reg. xv. v. 1. His ita ordinatum manifestum est, nec annos Heli quadraginta, nec servitutis Philistæarum quadraginta, singillatim numerandos esse: sed illos quidem Eloni (cujus primo anno Heli cæpisse videtur) Abdonis & Sampsonis; hoc Sampsonis & Samuelis xx, absorberi. Unde manifestum est ab anno 450. quam summam anni omnium servitutum, omniumque judiciorum, præter Samuelem, cõficiunt, quam & Paulus ex Indæorum mente sequitur, detrahendos esse, præter superius memoratos 10. Eglon, 20. Iabin & 7. Madianitarum, annos 80. adeo ut residuum non exeat 325. quibus addi debent 3 aut 4. illi anni, qui mortem Abdonis & initium servitutis Philistæarum, intercedunt. Quibus si 40 Samuelis & Saulis, & 44. Davidis & Salomonis, una cum 40, quibus in deserto post Exodum hæserunt, & 27. qui sub Iosua, & Senioribus, & denique sine servitute & liberatore acti sunt: habebimus 480 illosque

310.	Exodus.		annos à Scriptura 1. Reg. vi. pro-
3250.	Ingressus.	40.	positos, qui ab Exodo ad ædifica-
3264.	Iosua ob.	14.	tionem templi effluerunt. Sec-
3275.	Senior. ob.	11.	ut hæc omnia melius intelligi pos-
3277.	Capt. incip.	2.	sint, laterculum apposui, in quo
3285.	Athniel.	8.	hæc omnia quæ hucusque disputa-
3325.	Ehud.	40.	tata sunt, ob oculos ponuntur. Et
3405.	Debora.	80.	quia hæc omnia satis diducte an-
3445.	Gedeon.	40.	tea explicata sunt, plura de his non
3485.	Abimelech.	40.	dicemus. Qui vero ad captivita-
3488.	Thola Phua.	3.	tem usque deinceps sunt anni, ex
3511.	Iair.	23.	Catalogo Regum ita colliguntur.
3533.	Cap. Ammon.	22.	Salomon quadragesimo Imperii
3551.	Iephte.	18.	anno decessit. Quo mortuo im-
3457.	Ipsan.	6.	perium in duo divisum fuit, &

564. Elon. 7. duæ quidem tribus stirpi ac domui
 674. Abdon. 10. David adhæserunt, reliquæ Iero-
 582. Mors Abdon. 8. boam secutæ sunt. Atque hinc
 586. Sampson. 3. duo Regum Catalogi conficiun-
 606. Samuel. 20. tur, unus Regum Israel, alter Re-
 626. Fin. Capt. Phil. 20. gum Juda, quorum anni ita inter
 646. Initium David. 20. se conferuntur, ut ad Ezechiam
 686. Initium Salomo. 20. usq; vix ullus error sensibilis com-
 689. Initium IV. ann. mitti possit. Ezechiaë annus cha-
 actere munitur & confirmatur. Nam illic XIV annus est Sabbathi-
 us, & XV Iobelæus. Quod ex his verbis apud Esaiam liquet. *Hoc an-
 no comedes, quod ex seipso provenit: sequenti, quod exinde oritur. Tertio autem
 anno serite & metite, &c.* XIV anno Ezechiaë, Rex Assyriaë ascendit con-
 tra Iudam. Eodem anno hæc dicta sunt. Nam post hoc tempus Eze-
 chias ægrotat. Et tum Dominus pollicetur se quindecim annos die-
 us vitæ ipsius adjecturum. Vixit verò Ezechias annos XXIX. ergo
 elexeunte XIV. vel ineunte XV. ægrotavit. Ideoque verba priora
 in XIV. à Propheta dicta sunt, non XXI. ut Scaliger supponit. Di-
 cit vero, *hoc anno comedetis ea, quæ sponte nascuntur.* Quid ita? licebatné
 iudæis agrum suum colere & metere? Sane majus signum: erat libe-
 ratæ ab hostibus terræ, quod quivis suas res ageret, suumq; agrum ac
 vineam tuto confereret, quam quod illum quiescere permitteret. Sed
 a textus hic explicari debet. *Hoc vobis signum erit.* Vos ut cognitum
 habetis, neque hoc, neque sequenti anno serere, aut metere potestis
 propter legem. Ideoque cum hostis misere terram vestram vastave-
 rit, ac maximam frugum vim corruperit, videtur vobis maxima mise-
 ria impendere, non tantum ab hoste, sed etiam à fame. Sed divinæ cle-
 mentiaë & auxilii hoc vobis signum erit, quod terra ipsa, quamvis pro-
 pter religionem non colatur, tantum tamen frugum & hoc & se-
 quenti anno edet, quod ad vitam sustentandam vobis abundè suffi-
 ciet. Et hoc sane indicium erat maximum divinæ benignitatis. Scio
 quosdam ita locum hunc exponere, quasi Israelitæ primo anno pro-
 pter penuriam bouum, altero propter instrumentorum rusticorum
 viros conferere non poterant. Sed si tanta bouum tertio anno copia,
 et tum serere potuerint, cur non & secundo? Nam si ipsi omnibus
 instrumentis spoliati erant, quod tamen minimè verum est, à vicinis igitur
 boves equosque habebant, idque vel precè vel precio. At si ter-
 tio id anno habere poterant, cur non & primo aut secundo? Neque
 enim boves aut equi unius anni aratrum trahebant, Imo cur non

lignibus ac rastris ipsimet terram moliri poterant? Nam quod de instrumentis rusticis dicitur: illud quidem ridiculum est, nec responsione dignum. Sed verba Prophetæ accuratius inspicienti satis manifestum est, aliam quietis biennii causam fuisse, Legem nempe Iudæorum, quam Ezechias pius Rex diligenter observabat. At nunquam terra biennio quiescere debebat, nisi anno Iobeleo. Tunc enim nec septimo Sabbatho, nec sequenti anno, (qui Iobeleus est, ut antea à nobis explicatum fuit) hoc est, integro biennio, ferebant, aut in horrea convehant. Cum igitur xiv & xv annis Ezechia lege prohibebantur terram colere, ut jam vidimus, ergo xiv annus omnino est septimum Sabbathum, & xv Iobeleus. Unde talis hinc character anni nascitur, qui non nisi quinquagesimo anno ante, & quinquagesimo anno post hoc tempus competere potest. Iuxta accuratam vero annorum Regum inter se collationem, convenit annus xiv. Ezechia Per. Jul. an. 3991. & incipit an. 3990. circa autumnum, quo & hebdomas annalis init. terminatur vero an. 3991. circa autumnum. Et tum incipit xv annus Ezechia, & xv Iobeleus post ingressum terræ Canaan. Nam ut antea in Methodo annorum Iobeleorum dictum fuit: si annos 3256. auferas à dato An. Per. Jul. & residuum per 49 divides, habebis, quotus ille annus à Iobeleo sit: quod si unitas remaneat, datus annus est Iobeleus. At si à 3992 auferas prædictum numerum remanent 736, qui per 49 divisi dant 15. residuum ergo 3992 est Iobelæus, qui quidem inceperit autumnò præcedentis anni 3991. Omnes vero Regum Iudæ anni juxta accuratam hanc rationem subducti, ita se habent, ut in adjuncto laterculo extant. Collatio heic cum annis Regum Israelis instituta est, sed

3686.	Salomo.	40.	juxta rationem Canonis Talmudici, <i>dies in anno revocat annum</i> , qui in his insignem usum habet. Quod vero dubia illa attinet in annis
3725.	Roboam.	17.	Ioram Regis Iuda, & Ioram ac
3742.	Abiam.	3.	Ieroboam I. Regum Israelis, arbitrator cum Parentibus illos imperasse. Inter Ieroboam vero &
3745.	Asa.	41.	Zachariam interregnum fuit xi.
3786.	Iosaphath.	25.	annorum, quo, nomine impuberis
3810.	Ioram.	8.	Zachariae, regnum ab optimatibus
3818.	Ahasias.	1.	administratum est. Et aliud rursus
3819.	Arthalia.	6.	Interregnum ab interfecto Pekah
3824.	Ioas.	40.	
3865.	Amazia.	29.	
3894.	Azaria.	52.	
3946.	Iotham.	16.	
3962.	Achas.	16.	

3978. Ezechias. 29. Pekah ad primum Oseæ Ela, quo hic civium animos nondum sibi devinxerat. Ioachim & Ioachin, five Iechonię anni postea in Epocha Nabochodrosoris explicabuntur: ubi Epocha captæ Urbis & combusti templi demonstrabitur. Equidem diductius hæc pertractanda erant, si scripti angustia illud pati posset. Sed vereor ne nimii fuerimus: & alibi volente Deo, hæc melius dici possunt.

C A P. V I I I.

De Regibus Tyrriorum. Iosephus emendatus. Locus Menandri Ephesii contra Petavium explicatur. Iosephus contra Scaligerum defenditur. De conditu Karthaginis.

DE Israelitis terræ Cananæ incolis hucusque diximus. Ante hos, terram hanc Phœnices five Cananæi tenebant, quorum origines atque antiquitates diligenter quidem perscriptæ fuerunt, quæ tamen temporum injuria ad nos non pervenerunt. Citat vero Iosephus fragmentum quoddam ex Menandro Ephesio, qui ex archivis gentium historiam collegit, quod quidem ad tempora Davidis & Salomonis sequentiumque Regum pertinet, magnamque sacrae historię lucem adfert. Verba ex I. Iosephi contra Apionem hæc sunt.

Τηλευτήσαντο Αβιβαλὺ διεδέξατο τὴ βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρώμ. Βιωσῶς ἐπιπράωντα τέσπερα . . . . Ψηφίζετο δὲ ὁ χρόνος ἀπὸ τούτου τῆ βασιλείας ἀρχῆς τὴ Καρχηδόνος κτίσιως ἕως. Τηλευτήσαντο Εἰρώμυ διεδέξατο τὴ βασιλείαν Βαλαάζωρος ὁ υἱὸς ὁς βιωσῶς ἐπι μὲ ἐβασίλευσεν ἔτη ζ'. μὲ τούτων Ἀβδάρατος ὁ αὐτοῦ υἱὸς βιωσῶς ἐπι κθ', ἐβασίλευσεν ἔτη θ'. τούτων οἱ τὴ προφῆα αὐτοῦ υἱοῦ τέσπερες ἐπιβυλευσῶντες ἀπώλεσαν. ὦν ὁ πρεσβύτερος ἐβασίλευσεν ἔτη ιβ'. μὲ οὗς Ἀζατος ὁ Δελαισῶρτος ὁς βιωσῶς νδ' ἐβασίλευσεν ἔτη ιβ'. μὲ τούτων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀσέρυμ. βιωσῶς ἐπι νδ'. ἐβασίλευσεν ἔτη θ'. ἐπὶ ἀπώλετο ἀπὸ τῆ ἀδελφῆ Φέλιτ ὁς λαβὼν τὴ βασιλείαν ἤρξεν μῆνας η'. βιωσῶς ἐπι ν'. τούτων ἀνείλεν Εἰδώβαλ. ὁ τὴ Ἀζατος ἱερεὺς, ὁς βασιλεύσας ἐπι λβ'. ἐβίωσεν ἔτη ξη'. τούτων διεδέξατο Βαδέζωρος ὁ υἱὸς ὁς βιωσῶς ἐπι μβ' ἐβασίλευσεν ἔτη ε'. τούτου διάδοχος γέγονε Μάτινος ὁ υἱὸς ὁς βιωσῶς ἐπι λβ' ἐβασίλευσεν ἔτη θ'. τούτου διάδοχος γέγονε Φυγμαλίων βιωσῶς

βιώσας δὲ ἔτη 75 ἐβασίλευσεν ἔτη 43. Ἐν ᾧ τῷ ἐπ' αὐτῷ ἐβδόμῳ ἔτι ἢ ἀδαφῶν αὐτῷ Φυγῆσα ἐν τῇ Λιβύῃ πόλιν ὠκοδόμησε Καρχηδόνα; Συναγῆ δὲ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Εἰρώμε βασιλείας ἀρχῆς Καρχηδόνος κτίσεως ἔτη 75. μῆρες ἢ. ἔπει δὲ διὰ κῆρας ἀπὸ τῆς ἀκοδομίσσεως τὰ 75 ἀρχῆς Καρχηδόνος κτίσεως ἔτη 75 μῆρες ἢ. Verba hæc nonnihil corrupta sunt, sicut & alia multa in Iosepho. Summam namque annorum omnium, ubi Iosephus recenset, plures annos numerat, quam qui ex singulorum Regum annis in unum collectis conficiuntur. Ex omnium enim Regum annis non plures ad Carthaginis conditum colliguntur, quam 136 anni pleni, à quibus si 12 Hiram auferantur, remanebunt 124. Sed & de annis Hiram disputatio esse potest. Aliter enim legitur Orig. viii. ubi ex hoc eodem Menandro hæc verba recitantur: πλευθίσαντος δὲ Αἰθιάλας διεδέξατο τὴν βασιλείαν παρ' αὐτῷ ἡδὲ Εἰρώμης ὡς βιώσας ἔτη 77. ἐβασίλευσε τετράκοντα καὶ τέσσαρα. Sed ista quidem facilia sunt. Neq; enim Iosephus ipsa Menandri verba exscripsit. Sensus vero utrobique idem est. Ita enim in libro contra Apionem legendum erit: βιώσας ἔπ' ἔτη τετράκοντα τέσσαρα. In Genevensi Editione, quæ ex MSS. Bibliothecæ Palat. accurata est, ut & Frobeniana ἔπ' legitur omisso ἔτη. Sed similitudo vocum incautis & indoctis librariis facile imposuit. Sensus igitur est: Demortuo Abibalo successit filius Iramus, vivens adhuc annos 34. Quod & verum est, totidem enim solus & post patrem imperavit. xii vero hujus anno templum fundatum est, quod cum Salomonis historia bene convenit. Regnavit namque post jacta fundamenta templi annos 21. Quippe Salomon, quarto anno Imperii incunte, templum ædificare cœpit. xx vero annis, & templi, & domus Libani structura perfecta fuit, 1. Reg. 9. 10. & 11. Chron vii 11. 1. At his omnibus perfectis Hiram adhuc vivit. Sed Historia Davidis his adversari videtur. Statim namque sub initium Imperii Davidis, post occupatas Hierosolymas & arcem Tisionis, Hiram Rex Tyri nuncios ad Davidem misisse legitur, cum materia cedrina & artificibus, qui Davidi domum fabricarent, 11. Sam. v. Quo argumento fretus Petavius, & Iosephum & Scaligerum, imo ipsum Menandrum, adeoque Tyriorum annales hallucinatos pronunciat. Sed id quidem temere, cum alia ratio hæc conciliandi in promptu sit. Primo enim non illud statim sequitur, nuncios, aut eodem tempore, aut statim post captam arcem Tisionis, ab Hiram fuisse missos, eo quod Scriptura hæc eodem loco recenset. Solet enim Scriptura sicubi de realiqua differit, ea quoque referre, quæ illuc aliquo modo pertinere possunt, quamvis tempore distincta

stincta sint, quod ex hoc eodem capite liquet. Heic namque filii Davidis recensentur, quos genuit postquam Hierusolymas venerat, inter quos primi ponuntur filii Bathsebah : cum tamen longo tempore post Bathseba Davidis uxor facta sit, filiique inde nati, quorum heic mentio fit. Sed cum Hierosolymorum mentionem fecisset : ea quæ Davidis domum attingunt, eadem opera pertexuit. Atque id ipsum in priori exemplo valet. Nam cum Tisionis à Davide occupati, & in locum domicilii electi, meminisset : etiam refert quomodo cedrinam domum Hiram beneficio illic acceperit. Et hoc quidem ita responderi poterat. Sed omnino hæc ab Hiram gesta sunt, plusquam duodecim annis ante templum inchoatum. Neque enim Salomon octennis regnare cœpit ; & uno ad minimum aut altero anno ante natum Salomonem hæc gesta esse, tota historia demonstrat. Sed si in Iosepho pro 17. legamus 17, tum hæc commode explicari possunt, ut dicatur Hiram cum Patre Abibalo admodum sene, & ad Imperandum inepto, plures annos (utpote decem aut duodecim) regnasse. Atque tum historia hæc ita erit ordinanda. Hiram, anno xx Davidis, cum Patre Abibalo, & pro ipso, summa rerum administrans, nuncios & architectos ad Davidem mittit. Anno uno aut altero post, ea quæ Bathsebam concernunt, gesta sunt ; & biennio aut triennio post Salomoh natus, qui admodum juvenis in Regem coronatur, annos natus xv. An. autem Davidis xx xi i. Per. Jul. 3677. incunte Hiram, Abibalo mortuo, solus imperat. Ideoque x i i. ipsius annus incipit An. Per. Jul. 3688. & terminatur 3689. quo templi fundamenta jacta sunt, ut superiori capite dictum fuit. Templum autem exeunte Hiram x i i. fundatum esse, ex Iosepho patet : qui solidis x i i. annis minus numerat à templo inchoato, quam ab initio Hiram. Scio Iosephum alibi x i. Hiram numerare. Sed ut bene Scaliger explicat, xi anno Hiram ligna ad templi fabricam misit, exeunte vero x i i. structura ipsa cæpta est. Si ergo ad 3677. initium Hiram anni addantur 155. aut 143 ad 3688 Hiram x i i : habebimus tempus, quo à Didone Karthago condita est, annum nempe Per. Jul. 3832. Equidem Scaliger existimat in annis collectis, Iosephum annos vitæ Hiram pro regni numerasse. Sed quis facile crediderit, acutum hominem, & minime in scribendo somnolentum, tam crassum ac fœdum errorem commissurum fuisse. In numeris sane facillime vitium committitur, quod etiam plurimis in locis in hoc scriptore factum est. Omnino ergo xix anni toti summæ erunt addendi, quos ita inferendos arbitror, ut A starto tribuantur decem, legaturque 16' pro 16. Ba-

dezoro autem novem, legaturque *is* pro *s*, facili permutatione, et notum est. Atque ita quidem Ethbaal socer Achabi inceperit regnare an. Per. Jul. 3766. xii. annis ante initium Achabi, quæ optime cum Scripturis conveniunt. Epocham verò ædificatæ Karthaginis quoc attinet, de ea scriptores minime conveniunt. Philistus apud Eusebium in Chronico refert, eam conditam fuisse à Zoro & Karchedone Tyriis, ante Troica. De Karchedone consentit Stephanus de Urbibus: *Καρχηδών μιν ἐβόησε Διένης ἑσθὲν Καρχηδόνος Φοίνικος.*

----- *Sed quid non Græcia mendax*

Audet in Historia?

Inepti Græculi cum veras origines nominum ignorarent, statim Heroem quendam aut Divum fingebant, Iovis aut Herculis filium sociumve, à quo terram istam denominarent. Zorus, qui Phœnicibus vocaretur *זר* hic omnino est Tyrus. Ita enim hæc civitas & Scripturis, & Arabibus hodie vocatur. *Καρχηδών* autem confusum est ex Kadreanach, & Karthada. Quod ergo de Zoro & Karchedone Tyriis dicitur, id omnino explicandum videtur de Tyro & Karthagine Civitatibus, eodem tempore conditis. Et sane si Iosepho fides, Tyrus post Israelitarum in terram Canaan ingressum, ducentis fere annis condita fuit; ducentis nempe & quadraginta ante conditum templi adeoque juxta nostrum calculum, an. Per. Jul. 3449. ante Trojæ *αλωσις* 82. si Eratosthenis Canonem sequamur. Quinquaginta autem annis ante Troica, Appianus Karthaginem conditam prodit. Fortè is qui Tyrum novam ædificaverat, una cum altero quodam ex gente Anach gigantis illius in Scripturis celeberrimi, etiã Karthaginem postea ædificavit. Sed à posteriori nomen Urbi impositum est. Chadre Anach namque, sive *הצרימון* est *Sedes Anach*, sicut alibi *הצרימון* *Hadramuthum*, *Sedes Plutonis*, &c. In Scripturis Karthago *תרשיש* vocatur, quod deducitur à *תרוש* *muslo*, & est Græcorum *οἰνωσα*. Sed hæc prima Phœnicum *αἰτωλια* erat. Altera sub Didone contigit, cujus plures scriptores meminere. De ea sic Solinus. *Hadramytha & Karthagini auctor est à Tyro. populus. Sed quæ super Karthagine veraces libri prodiderunt, hoc loco reddam. Urbem istam, ut Cato in oratione Senatoria autumat, quum Rex Hiabas rerum in Lybia potiretur, Elissa mulier exstruxit domo Phœnix, & Karthadam dixit, quod Phœnicum ore exprimit civitatem novam.* Karthada est mere Syriacum *קררת חרתה* *קררת* *קררת* *קררת* Stephano, ita ad differentiam illius civitatis vocata quæ antea à successoribus Anach ædificata Chadre Anach appellata fuit, & postea *קרמה* *Kadmeia*, hoc est antiqua, ut Stephano notatum est. Elissa eadem est quæ Dido. Illud proprium nomen

nomen est, hoc à nutricibus impositum. Ab hac urbis ædificatione ad extremam devastationem sub Scipione Æmyliano, quæ contigit An. Per. Jul. 4568. Cn. Cornelio Lentulo, & L. Mummiō Coss., annos Solinus numerat 737. Adeoque Karthago sive Karthada, aut saltem arx Karthaginis (quæ בצורה Phœnicibus, Græcis Βύρες, appellata fuit) à Didone condita est An. P. J. 3832. quod omnino verum est, & annalibus Phœnicum consonum. Nam si 143 anni cum 8. mensib. addantur ad annum Per. J. 4689. quo templum conditum est, prodit annus 3832. qui est idem cum priori. Atque ita sententia nostra, de templi conditi anno exacte cum Phœnicum annalibus & Scripturis convenit. Scaliger ab hac Epocha 1x annis in antecedentia aberrat, & tamen summam illam à Iosepho propositam annorum 143 non sequitur. At summam hanc collectorum annorum binis in locis Iosephus expressis verbis proponit. Et absurdum plane est dicere, adeo negligentem fuisse Iosephum, ut annos vitæ pro regni sumeret. Sed omnino in Regum posteriorum annis à librariis erratum est, quod quam facile fieri potuerit, imo quam sæpe factum sit, præsertim in Iosepho, omnes norunt. Magis ergo tum heic, tum alibi collectos, quam expansos annos sequi tutum est, præsertim cum illi binis ternisve locis notati sunt: hi semel saltem, ut suspicio esse possit, hos corruptos esse, illos verò minime. Neque enim duo loca facile eandem corruptelam pati poterant. Quod si ad annum templi conditi addantur 143 anni, ut omnino ex Iosepho statuendum est; annus conditæ Carthaginis incidet, juxta Scaligeri Calculum, in Per. Jul. 3839, juxta Petavii 3842. Adeoque illic vii, hic x i annorum *μῆτα ἡγορίσθη* peccatur. Nostra vero sententia exactè convenit.

C A P. I X.

De Medorum contra Assyrios rebellionē, & imperio. Eclipseos Solaris quæ Cyaxare Imperante contigit, verum tempus eruitur, ac inde tam Cyaxaris, quam omnium Regum Mediæ anni demonstrantur, &c.

Sardanapalus ultimus Assyriorum Monarcha cum luxu & libidine omnes prædecessores suos vinceret, justissimum scelerum Vindicem Deum ter Maximum ad pœnam infligendam excitavit, qui tamen antequam puniret, per Prophetam Ionam imminentes ipsi pœnam indicavit. Et tum quidem pœnitentia acta misericordiam

consequutus est: postea vero ad pristina scelera relapsus, in talem pœnam incidit, à qua miseri cives liberi essent. Duces namque & principes Imperii, inter quos primus Arbaces sive Astibares Satrapa Mediæ, facta conspiratione, ipsum ad illam necessitatem compulerunt, ut vivus semetipsum cremaret, sicut illud Diodorus ex Ctesia refert. Habebat vero Sardanapalus tres filios, quos ad Paphlagoniæ Satrapam sibi fidissimum misit, qui post Parentis mortem imperium capessiverunt. Neque enim verum est, quod Ctesias, & ex ipso Diodorus referunt, in Sardanapalo Assyriorum imperium plane defuisse. Scriptura namque centum annis post hæc tempora, meminit potentissimorum Regum Tiglath Pillefer, Phul & Sancherib, qui aliis gentibus summo terrori erant. Bene ergo & vere Herodotus de Assyriis, qui Niniven tempore Phraortis (longe post Arbacem Medici Imperii conditorem) tenebant, dicit: *οἱ Νίνωι ἔχον καὶ ἤρχον πλεῖστον πάντων τοτὲ ἢ ἦσαν μεμνημένοι τῶ συμμάχων ὅτε ἀπεσεύσταν ἄλλως μὲντοι ἐωυτοῖς ἔυ ἤκοντες.* Hanc ergo cladem morte Sardanapali, Assyriorum Imperium accepit, ut plurimis populis deficientibus ac rebellantibus, ex potentissimo infirmum redderetur. Rebellavit verò Arbaces Medus, cæterosque populos, Babylonios præcipue, ad rebellionem incitavit, brevi ante exitum Sardanapali, qui, ut in Epochâ Assyriorum dictum est, incidit in annum Per. Jul. 3852. Adeoque Arbaces initium, incidit in annum Per. Jul. 3852. Regum vero nomina & anni juxta Diodorum Arbaces. 28. 3852. & Ctesiam ita se habent. Sed insigni Mandauces. 50. 3880. caractere hæc probanda sunt. Refert Herodotus lib. 1. Cyaxarem Alyatti bellum intulisse, eo quod is Scythas Nomades recepisset, qui cum ad Dejoces. 40. 4032. Cyaxarem venerant, ab eoque bene Phraortes. 22. 4072. habiti fuerant, propter leve quoddam Cyaxares. 40. 4093. verbum, puerum quendam, sibi ad Astyages. 35. 4132. instituendū commissum, ferinæ loco, Finis. 0. 4187. ipsi Cyaxari aliisque convivis obtulerant. Hoc bello per quinque annos

gesto, demum, τὰ ἔκτῳ ἔτει συμβολῆς γαινομένης συνήηκε, ὥστε τῆς μάχης συνεσεώσης ἢ ἡμέραν ἔξαπίνης νύκτα γίνεσθαι. ἢ ἡ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς ἡμέρης Θελλῆς ὁ Μελλῆσι πῆσι Γῶσι ποστὲ γόρευσε, ἔσειδῃ ἕρον πρεθέμεν. ἐλαυτὸν τῆτον ἐν ᾧ δὴ καὶ ἀγῶνετο. Herodoto consentit Eudemus apud Clementem Stromateo. 1. Verba Clementis hæc sunt: Θελλῆν ἢ Εὐδῆμ. ἐν ταῖς ἀστρολογικαῖς ἱστορίαις ἢ γαινομένην ἐκλεῖψιν τῆ ἡλῆς πρεθειπῆν φησι, καθ' ἕς γρόνος συνήψαν μάχην

μάχην πρὸς ἀλλήλους Μῆδοι τε καὶ Λυδοὶ καταλεύοντες. Κυάξαρος ἦ τῷ Ἀ' συάγους πατρὸς Μήδων, Ἀ' λυά' τε ἢ τῷ Κροίσω Λυδῶν. Συνάδει ἢ αὐτῷ καὶ Ἡρόδοτος ἐν τῇ πρώτῃ. εἴη ἢ οἱ χρόνοι ἀμφὶ τὸ πεντακκοσὴν Ὀλυμπιάδα. Sed tempus quod Eudemus hic indefinite ac rotundo numero posuit, circa L. Olympiadem, id Plinius lib. 11. cap. x11. accurate describit, dicitque Eclipsin hanc contigisse Olympiadis XLV111. anno 1V. Incipit autem Plinius annos Olympiadum, non ab æstate, sed ab initio anni civilis Romani, quod Diodoro Siculo solemne est. Cæpit autem quartus annus Olympiadis hujus An. Per. Jul. 4129. & paucis ante ætatem diebus, Maji nempe xxv11. (quo juxta Plinium cum Romano anno Olympiadum annus inceperat) maxima Eclipsis contigit, cujus medium visum est Sardibus hora 4. 30'. post meridiem. Totusque Sol obscuratus est, ut ex Calculo tabularum Lanspergii pater. Hanc Eclipsin Alyatte Rege, Lydis imperante, factam fuisse, & ab Thalete prædictam Plinius lib. 11. cap. x11. his verbis refert. *Et rationem quidem defectus utriusque primus Romani generis, in vulgus extulit Sulpitius Gallus . . . . . Apud Græcos autem investigavit primus ominum Thales Milesius Olympiadis XLV111. anno 1V, prædicto Solis defectu, qui Alyatte rege factus est.* Adeoque ex Plinio & Eudemo cum cælestibus ratiociniis collatis, illius Eclipsios tempus seruiamus, cujus Herodotus meminit. Nunc illud ad annos Cyaxaris erit applicandum. Refert Herodotus Cyaxarem Parenti Phraorti, sicut in imperio, ita & in bello contra Niniven successisse: in quo cum Patrens vitam posuisset, hic paternæ cædis ultor, obsidione urbem cingere parabat. Gesta sunt hæc initio, ut apparet, ipsius imperii. Sed irruentibus in Asiam Scythis obsidionem solvere coactus fuit. Hi enim per universam Asiam vagati, eandem 28 annis tenuerunt. Sed cum principio Ægyptum invadere conarentur, præmiis à Psammeticho Patre Nechos acceptis decesserunt. Obiit Psammetichus An. Per. Jul. 4095. ineunte. Ergo ante hoc tempus incepit Cyaxares, siquidem ipso regnante à Scythis, hæc impressio facta sit. At An. 4129. mense Majo, idem adhuc regnat, ut ex Herodoto, Eudemo & Plin. pater. Ita ergo tota hæc historia ordinanda erit. An. Per. Jul. 4093. exeunte, Patri in bello mortuo successit Cyaxares, bellumque contra Ninivitas urgebat. Sed ab ingruentibus, initio anni 4094. Scythis retractus est, qui cum reliquam Asiam instar fluminis inundassent, ad Ægyptum statim impetu quodam perrexerunt. Inde vero donis acceptis recesserunt, exeunte an. Per. Jul. 4094. Reliquam vero Asiam ita 28 annis infestam habuerunt, Regibus Asiæ sua curantibus & do-

nis barbaros hosce placantibus. An. vero 28. hoc est Per. Jul. 4121. epulis lautissimis à Cyaxare excepti, ac tandem inebriati trucidantur. Anno autem eodem, aut sequenti ineunte, Scythæ Nomades diversi à prioribus ad Cyaxarem veniunt, quibus pueros quosdam tradidit instituendos, quod & duobus annis fecerunt. Anno autem tertio, Cyaxaris 32. Per. Jul. 4124. commisso crudelissimo scelere ad Alyattem perfugiunt, adeoque bellum inter hos concitant, quod quinque annis gestum fuit. Sexto vero belli anno ineunte, Per. Iul. 4129. Maji xxvii. defectu Solis territi, de pace agere incipiunt. Post illud tempus Cyaxares 3 annos vixit, adeoque An. Per. Iul. 4132 decessit, cui statim in imperio successit Astyages filius, annos natus 44, ut postea dicemus. Finis ergo Astyagis incidit in annum Per. Iul. 4167. **XI II.** ergo annis post illud tempus regnavit, quo Persarum Imperium Cyrus invaserat. Equidem quacunque ratione calculum subducas, nunquam efficies, quin decem ad minimum annis, cum Cyro regnaverit, modo auctorum fides immota stabit, de quo nemini sano dubitare unquam licet. Cur vero hoc in anno terminum constituamus, postea rationem dabimus.

C A P. X.

De initiis annorum Iphitæorum sive Olympiadum, quæ ex tribus Eclipsibus demonstrantur. Methodus horum annorum.

Absoluta Medorum Epochæ ad Babyloniorum veniendum esset. Hi enim Arbaci auctores erant jugum Assyriacum excutiendi. Sed intercedunt horum regnorum primordia duæ aliæ longè nobilissimæ Epochæ, quarum una est Olympiadum, altera Urbis conditæ, de quibus prius dicendum est. De Olympiadum originib. priori libro actum fuit; nunc ergo Epochæ saltem, sive annus quidam certus in Periodo Iuliana, & Constantinop. constituendus erit, cui initium horum conveniat. Scriptores omnes in eo consentiunt, æstate anni Per. Iul. 3938. primam illam Olympiadem celebratam esse, quam Coræbus Eleus vicit stadio, nomenque victoris hujus primo notatum fuit. *Centorinus cap. xxv. Secundum quam rationem, nisi fallor, hic annus, cuius velut index, & Titulus quidam est Vlpii & Pontiani Consulatus, ab Olympiade prima millesimus est, & quartusdecimus, ex diebus duntaxat æstivis, quibus agôn Olympicus celebratur, à Roma autem condita DCCCXCII, & quidem ex Palilibus, unde Urbis anni numerantur. Eorum vero annorum, quibus*
Iulia-

Julianis nomen est CCLXXXIII. sed ex die Kal. Ian. Vnde Iulius Caesar anni à se constituti fecit principium. Annus Julianus primus, ut postea demonstrabitur, est Per. Jul. 4669. An. ergo Juliani ad 4668 additi, dabunt annum Per. Jul. convenientem. Unde an. Jul. 283. est P. J. 4951. At ætate hujus anni Censorinus dicit Olympiadis CCLIV. annum 11. sive Iphitæum MXIV cœpisse. Primus ergo annus Iphiti, sive primus primæ Olympiadis, inibit necessàrio à diebus æstivis anni P. J. 3938. Unde si anni Iphiti, sive Olympiadum addantur ad 3937; prodibit annus P. Jul. à cujus ætate annus Olympicus init: & si ad 3938; annus quo finit. Contra si ab dato an. Per. Jul. auferantur 3937; dabit residuum annum Iphiti inchoatum; 3938, verò finitum. Anni vero Iphiti ab Iphito Heraclide nomen habent, qui cum affine Lycurgo certamen hoc diu intermissum restauravit, ut in primo lib. nobis dictū est. Atq; hi anni per 4 divisi, dant in quotiente tot plenas Olympiades, quot præterierunt; residuum verò monstrat annum Olympiadis fluentis. V. g. annus hic 1014 per 4 divisus, dat in quotiente Olympiades 253 plenas, & residuos binos annos, qui sunt Olympiadis 254. Ergo hic annus est secundus Olymp. CCLIV. Atque hoc, sicut in *συντάξι*, ita etiam in *ἀγαλύσει* observandum erit. Unde dato anno Olympiadis cujusdam pro investigando Iphitæo, plenas Olympiades per 4 multiplico; & summæ, annos currentis addo. Sic in dato exemplo anni 11. Olympiadis CCLIV. multiplico 253 per 4, prodeunt 1012. summæ addo 2. quia est annus secundus Olympiadis, & prodit annus Iphiti 1014. Nunc caractere hæc confirmanda, & demonstranda sunt. Thucydides, qui suorum temporum historias optima fide perscripsit, lib. 1. refert, Solem defecisse, ætate illius anni, cujus vere, bellum Peloponnesiacum cœperat. *Τὸ δ' αὐτὸ δέρος νεμνηθεῖσα καὶ σελήνην (ὡς περὶ καὶ μόνον δεκάτῃ ἡμέρᾳ) γίνεσθαι δυνατόν) ὁ ἥλιος ἐξέλιπε καὶ μεσημβρία καὶ πάλιν ἀνεπαρήραθη γερουσιῶν μνηοειδῆς καὶ ἀσέρον τινῶν ἐκφατέωνται.* Incipit vero bellum hoc Peloponnesiacum vere Olymp. LXXXVI. an. 1. ætate autem sequente annus secundus Olympiadis hujus inivit, ut in sequentibus volente Deo demonstrabimus. Ergo Eclipsis hæc contigit ineunte anno 11. Olympiadis LXXXVI. Est vero hic annus Iphiti 346. qui juxta Methodum incipit an. Per. Jul. 4283. At hoc ipso anno, die nempe 111 Augusti, hora v. post meridiem, Athenis Sol obscurari cœpit: & defecit dig. 10.25. ut in media Ecclipsi *μνηοειδῆς*, sive falcata instar Lunæ appareret, omnibus modis, ut à Thucydide proditum est. Quia ergo Eclipsis hæc quam Thucydides an. 11. Olympiadis LXXXVI ineunte factam prodit, omnino convenit ætati

æstati an. P. Iul. 4283; ergo & ipsi anni inter se convenire debent & juxta Thucydidem, initiū anni secundi, Olymp. LXXXVI. omni conveniet æstati anni Per. Iul. 4283. Idem ex aliis exemplis patet. An. VII bellī incunte, Olympiadis LXXXVI, IV exeunte, rursū in Sole ἐκλιπῆς πῆρ' ἔγενετο ἐν Νεμυνίᾳ, Thucydides Lib. IV. Temp hoc convenit an. Per. Iul. 4290. cujus etiam Martii die XXI, Sol, fere dig: defecit, Athenis circa horam 91.7'. post med. noct. sicut calculo patet. Denique anno belli XIX. Olympiadis XC, IV. celeb: illa Lunæ Eclipsis contigit: qua Atheniensium Dux Nicias territ se totumque exercitum perdidit. Sed hæc Eclipsis visa fuit in Sicilia An. P. Iul. 4301. Augusti XXVI. sequente XXVII. cœpit circa horam nonam post merid. & duravit horas tres, fuitque dig. 13. Atque ex his omnibus characterisimis patet, primum annum, primū Olympiadis incipere ab æstate anni Per. Iul. 3938. adeoque methodum superius traditam certissimam esse. Tantum de Olympiadibus

C A P. X I.

Duplex via est originum Urbis inquirendarum. Una Varronis, que vana & falsa est, altera Dionysii, que explicatur, contra Scaliger. & Petavium defenditur. Clemens Alexandrinus emendatur. Fasti Consulares explicantur & emendantur, totaque eorum ratio exponitur. Urbis conditæ Epochæ, omniumque Regum ac primorum Coss. initia, &c.

Romanis variæ Epochæ in usu fuerunt. Alii enim ab exactis Romanis, alii ab urbe capta, alii denique à bellis Punicis finitis numerarunt. Sic posterioribus, initia Imperatorum, nobilesque eorum victoriæ, aliæve actiones, radices temporum erant. Una autem omnium longe celeberrima ac maxime usitata Epochæ est, quæ ab Urbis conditæ initio dependet. Sed de hac sero quæsitum fuit, nec antiquum sextumvè seculum quidquam certi inventum. Lis tamen uno alterove anno, etiam tunc integra mansit. Varro enim IIII Olympiadis VI exeunte, Verrius Flaccus IV, Dionysius Halicarnassensis VII Olympiadis, anno primo exeunte, aut III incunte Urbem conditam prodiderunt. Id inde factum, quod non omnes eadem via Urbis initia & origines investigarent. Varro enim sicut Plutarchus testis est, Tarrutium celebrem inter Romanos Astrologum rogavit, ut e

Astrologicis rationibus primam Urbis originem investigaret. Quippe persuasum habebat, eadem ratione, qua ex dato initio fata hominis aut urbis cognoscuntur, etiam initium ex factis gestisque colligi posse. Sed hæc via, si quæ alia, longe incertissima est. Nam ut demum aliquid certi ex astrorum situ concludi & pronounciari posse, (quod tamen doctissimi quique nostri seculi homines negant) non tamen deo sequeretur, sicut ex astrorum situ gesta & facta, sic etiam ex gestis factisque astrorum situm cognosci, ac investigari posse. Sunt enim plures plurium stellarum aspectus, qui eisdem effectus habent. Imo in hoc maximè concederetur: nihil tamen adhuc certi prior sententia haberet. Neque enim ex quibusdam actionibus judicare licebat, sed ex omnibus simul junctis. At multa Romæ acciderunt, Tarrutio ignorata. Post ejus namque obitum ad maximam potentiam devenit, libertatemque amisit, & postea quoque potentiam: ita ut post Tarrutii mortem longe plures casus experta sit, quam antea. Incerta ergo, imo vanissima ratio est, vel ipsis Astrologis fatentibus, quam Varro sequutus est. Ideoque & vani falsique sunt characteres illi temporum, quos ex eodem Tarrutio docti erunt. Tradidit namque hic ἡ μὲν ἐν τῇ μηνί τῶν Ρωμύλων γερνέναι σύλληψιν ἔτι πρῶτω τ' δευτέρας Ολυμπιάδος ἐν μηνί καθ' Αἰγυπτίους Χοιῶν τρίτῃ καὶ εἰκάδι τρίτης ἡμέρας, καὶ ἦν ὁ ἥλιος ἐξέλιπε πτωπλῶς, τ' ἡ ἐμφανὴ γένεσιν ἐν μηνί θωῶν ἡμέρα πρῶτη καὶ εἰκάδα καὶ ἑξήντα ἀσταλάς. κτηθῆναι δ' τ' Ρώμῳ ὑπ' αὐτῶ τῇ ἐνάτῃ Φαρμαδι μηνὸς ἑξαμένου μετὰ δευτέρας ἡμέρας καὶ τρίτης. ut Plutarchus in Romulo docet. Sed nec illæ ex his notis temporibus isti conveniunt, quod Tarrutius præfinivit. Viri namque undiquaque doctissimi Eclipsin illam, quæ juxta Tarrutium sub Romuli conceptum contigit, frustra quæsierunt. Sed nec Parmuthi, qui illi anno incidit in 14 Octobris Juliani, ulla Syzygia fuit, ut manifestum sit ipsismet Tarrutium in calculis suis errasse, nec satis accuratum fuisse. Missa ergo vanissima ratione ad Dionysium veniemus scriptorem accuratissimum. Tradit is Urbem conditam esse anno 1. Olymp. VI 1. exeunte: quod quidem exinde colligit. Anno secundo antequam Urbs à Gallis caperetur, census Romæ actus fuit. Et Tabulæ quidem Censoriæ illius anni, hoc tempore adscriptum habebant. C o s s. L. Valer. Potito & T. Manlio Capitolino, anno post exactos Reges c x i x. juxta quam inscriptionem annus captæ Urbis incidit in annum cxxi. post Reges exactos. Nam vero clades illa urbis contigit Archonte Athenis Pyrgione, anno Olympiadis xcvi 1 1, primo. Regum ergo fuga & primus Bruti Consulatus incidit in annum 1. Olymp. lxxvi 1 1. Regnatum vero Romæ

sub Regibus fuit annis 244. qui ex Regum annis ita colliguntur, ut xxv annus Tarquinii, quo labente pulsus est, sit 244. At si ccxlii annus est i Olymp. lxxviii. ergo ccxl est primus Olymp. lxxvii. & cc annus i Olymp. lviii. cci autem annus est ii. Olymp. lvii. Ideoque si pro ducentis annis solidis quinquaginta Olympiades auferantur, conveniet primus annus Urbis cum i i. Olympiadis vii. inceperit autem anno primo Olympiadis ejusdem. Sed cum hæc Olympiadum ratio non nihil implicata sit, per annos Per. Jul explicanda erit. Olympiadis lxxviii annus primus (quo Regifugium contigisse, & primos Coss. creatos esse, Dionysius refert) incipit æstate anni Per. Jul. 4206, & finitur æstate anni Per. Jul. 4207. Contigit autem Regifugium xxiv Februarii, & primi Coss. statim post, Kal. nempe Martiis, Magistratum iniverunt. Ergo Regifugium omnino incidit in annum Per. Jul. 4207. Adeoque hic primus annus post exactos Reges numeratur. Si ergo ad 4206 addantur anni à Regibus exactis, habebimus annum Per. Jul. cujus Kal. Martiis annus ille incipit. Annus ergo cxix, quo Coss. fuere, L. Val. Potitus, & T. Manl. Capitol. incipit Kal. Martiis anni Per. Jul. 4325. & annus sequens, quo Tribunus Militum fuit L. L. Flavius cum Collegis vi. Per. Jul. 4326. & denique cxxi, quo Trib. Mil. fuere Quintus, & Kæso, Fabii Ambusti, Qu. Sulpicius Longus, Q. Servilius Priscus, &c. quibus etiam Urbs capta fuit, cæpit anno Per. Jul. 4327. Et hujus æstate cladem hanc Urbi contigisse, postea demonstrabimus. Id heic manifestum fecimus, primos Coss. juxta Dionysium cæpisse anno Per. Jul. 4207. Annus ergo 244 urbis, sive xxv Tarquinii, omnino vel hoc, vel antecedenti anno cæperit. Sic hoc anno, ergo primus Urbis incipiet an P. I. 3964. sin priori, 3963. Annus vero i. Olympiadis vii. iniit à diebus æstivis anni Per. Jul. 3962, & terminatur æstate anni 3963. Ante ætatem ergo anni Per. Jul. 3963. primus urbis annus cæperit: & tamen post Kal. Martias. Namque alias 244 Urbis, sive Tarquinii xxv, plenus esse deberet. At hunc plenum non fuisse Dionysius indicat, qui labente xxv, Tarquinium pulsum dicit. Et vetus apud Clementem Chronologus ab Urbis conditu, ad pulsos Reges, sive quod idem est, ad primos Coss. annos solidos numerat 243. Locus est Stromateo i. quem, quia corruptus est, integrum adscribam. Πάλιν ἀπὸ τῆς πρώτης Ολυμπιάδης ἐνιοὶ φασὶν ὅτι Ρώμῃς κτίσιν συνάραξ ἔτη εἴκοσι τέσσαρα. ἐν τῷ θεν ὅτι τὸ Βαβυλωνῶν ἀβάρειαν, ὑπᾶτοι ἐγένοντο ὅτι ἔτη διακόσια πενταεξήκοντα τρία. Quid est illud ὑπᾶτοι ἐγένοντο ὅτι ἔτη? sensus heic nullus est. Sed vox ὅτι proprio loco excidit, tum duæ voces perierunt. Legendum est ἡς

est ἡς ἀπὸ ἀρχῆς ὑπαρῶν ἐγένοντο. Id nimirum dicit auctor circa eadem tempora, & Reges Roma fuisse pulsos, & Babylonem rebellantem Zopyri astu captam. Anno ergo Per. Jul. 3963 Palilibus, quæ in Calendario Juliano in XXI Aprilis, sive XI Kal. Majas constituuntur, fundamenta urbis à Romulo jacta sunt. Sed errasse in his Dionysium, idque duplici errore Petavius contendit. Primo enim ex mente Petavii, non id rationibus suis evincit, quod proposuerat. Dicit enim Urbem conditam anno I. Olympiadis VII. at ex rationibus suis aliud colligit, nempe conditam esse anno IV. Olymp. VI exeunte. Dicit enim Urbem captam à Gallis an. I. Olympiadis LXVI. Captata est autem Augusto mense. Ideoque an. Per. Jul. 4326. Illum vero annum dicit esse 121. ab exactis Regibus, hoc est 365 ab Urbe condita. At si 365 deducantur de 389 anno Iphitæo sive I. Olympiadis XCV. remanebit 24. Iphiti sive IV. annus Olymp. VI. Et quia Palilibus, sive XV Kal. Maji. urbs condita est: ergo exeunte an. IV. Olymp. VI. Atque hæc Scaligeri quoque opinio est. Sed quis illos docuit Olympiadis XCV. anno I. ineunte, urbem captam fuisse? Est illud quidem contra & præter mentem Dionysii. Is enim Regifugium & initium primi Consulatus, confert in annum I. Olympiadis LXV. Cæpit hæc Olympias, an. Per. Jul. 4206, æstate: finiebatur 4207. At regifugium contigit VI. Kal. Martias. Ut sextus Kal. Martias conveniat I. anno Olympiad. LXV. id fieri nunquam potest, nisi an. Per. Jul. 4207. Hoc ergo anno, & quidem VI. Kal. Mart. anni post ejectos Reges incipiunt. Si ergo an. 4207. VI. Kal. Martii, primus, post exactos Reges, annus incipit, ergo 121. omnino incipiet VI. Kal. Martias anni 4327. Quod vero de Urbe capta Augusto mense dicit, id falsum est. Capta enim est Urbs XI Julii, quo die etiam primus annus Olymp. XCV. finiebatur, ut postea demonstrabimus. Certissimus ergo Dionysii calculus est. Nam si CLXV. Urbis annus init, à Palilibus anni P. Jul. 4327. ergo prima Palilia convenient an. Per. Jul. 3963. Olymp. I. an. VII. sive Iphitæo XXV. exeunte. Alterum quod objicit, non Dionysium tangit, sed tabulas Censorias, quas ille secutus est. Dicit Dionysium numerare annum captæ Urbis, CXXI. à Regibus exactis: & tamen eundem in omnibus Fastis, nonnisi CXX. numerari. Sed ut dixi, si aliquid heic peccatum est, non Dionysii id culpa factum est, sed tabularum Censoriarum vitio. Etenim inter illas una, quæ scripta est anno, quo Val. Potitus, & T. Manl. Capitolinus Coss. fuere, hanc inscriptionem habebat, L. VALERIO. POTITO. ET. T. MANLIO. CAPITOLINO. COSS. ANNO. POST. EXACTOS.

REGES. CXIX. sive Græcè juxta Dionysium. ΤΠ. ΔΕΥΚΡΙΟΥ
 ΟΥΤΑΛΕΡΙΟΥ. ΠΟΤΙΤΟΥ. ΚΑΙ. ΤΙΤΟΥ. ΜΑΛΛΙΟΥ. ΚΑ
 ΠΙΤΟΔΙΝΟΥ. ΜΕΤΑ. ΤΗΝ. ΕΚΒΟΛΗΝ. ΤΩΝ. ΒΑΣΙ
 ΛΕΩΝ. ΕΝΟΣ. ΔΕΟΝΤΙ. ΕΙΚΟΣΤΩ. ΚΑΙ. ΕΚΑΤΟΣΤΩ
 ΕΤΕΙ. Si Consulatus Potiti & Capitolini incidit in annum cxi
 ergo L. Flavius cum Collegis fuit Trib. Mil. Conf. Potest. an. cxx
 & Qu. & Kæso Fabii Ambusti cum Qu. Sulpitio Longo & Qu. Sei
 vilio Prisco &c. Trib. Mil. Conf. Pot. anno post Reges exacto
 cxxi. Hi enim in omnibus Fastis, Potiti & Manlii Capitolini con
 sulatum immediate sequuntur. At his Trib. Mil. Urbs capta est, u
 omnes scriptores consentiunt. Ideoque si Censoria Tabula vera est
 Urbs capta est cxxi anno post Reges exactos. Sed mirum est, quod
 ex fastis Consulum tabulas censorias Petavius refutat: quas longè
 incertissimas esse ipsemet pronunciat. *Fastos Consulares, inquit lib. ix
 cap. XLIX. pag. 17. jam tum florentis Reip. temporibus, mendosissimos ac pa
 rum inter se consentaneos fuisse, Livii & aliorum Historicorum monumenta
 confirmant.* Et postea hoc eodem capite, pag. 118. ita discursum hunc
 de Fastis concludit. *Quare condita Urbis annus nonnisi conjecturis, ac pro
 babili ratione potest elici.* Tabulæ vero Censoriæ, & summa fide nota
 tæ erant, & maxima diligentia apud optimos ac præstantissimos ci
 vium conservatæ, ut ex Dionysio liquet. Mirum ergo est ex incertis
 simis principiis, & quæ ipsemet pro dubiis, imo falsis habeas, opti
 mum & Romanarum rerum peritissimum Scriptorem, in iis refutat
 velle, in quibus antiquissimam, certissimam, & summæ auctoritatis ra
 tionem sequutus est. Sed fat verborum. Manifestum est nihil in
 his peccasse Dionysium Halicarnasseum, sed Dionysium Petavium
 qui relictis certioribus incertissima sequutus est. Sed tamen ut vul
 gares Fasti cum censoria hac tabula concilientur, notandum est
 Consulatum, cum primo institueretur, annum fuisse, ita ut quicunq;
 Consul designaretur, is integro anno hunc Magistratum gerere debe
 ret. At primi Coss. L. Brutus, & L. Collatinus integro anno Consu
 latum non gesserunt. Quippe L. Tarquinius Collatinus, invito apud
 plebem Tarquiniolorum nomine, & imperio, & urbe cessit. *Quum
 vero haud cuiquam in dubio esset, bellum à Tarquiniis imminere, id quidem spe
 omnium serius fuit.* Verba Livii sunt, lib. 11. Exeunte ergo anno primo
 bellum à Tarquiniis illatum videtur, quo Brutus perit. Post illum
 P. Valerius, Collatino suffectus, diu sine Collega præfuit, ita ut vulgo
 occasionem dederit, pravo de se rumore spargendi, quasi impe
 rium affectaret. Quibus ad eum perlatis, materiam, ex qua domum
 in sum-

in summa Velia ædificare constituerat, in planum deduxit, concio-
neque advocata, provocationem ad populum instituit, propter quam
Poplicola & Pöblicola appellatus est. Inde Collegam assumpsit M.
Horatium Pulvillum, quæ sane exeunte anno primo, post exactos
Reges gesta sunt. Neque enim antea hæc omnia geri poterant. Val-
ergo Poplicolæ Consulatus populi beneficio, in sequentem plures-
que annos prorogatus est. Horatius vero Pulvillus, cum exeunte pri-
mo anno, primum creatus esset, sequenti anno secundo Consul man-
it, atque ita tertio demum post Reges exactos anno ineunte Lu-
cretius Tricipitinus Consulatum inivit, quem cum M. Valerio, cui
et tum Magistratus continuatus fuit, gessit. Cum verò in Pontifi-
um annalibus notatum esset, interfecto Bruto, Horatium Pulvillum
affectum fuisse, Factorum consarcinatores rati, id eadem ratione
actum fuisse, qua posterioribus seculis (quibus qui demortuis suffi-
iebantur, non integro, sed saltem tanto tempore, quantum ex priore
anno residuum erat, magistratum gessere) Consulatum Horatii pri-
mo anno post exactos Reges terminarunt. Sed si anni ita orden-
tur, ut secundus annus post exactos Reges tribuatur Pulvillo, tertius
Tricipitino, & sic consequenter: rum omnia rectè se habebunt, Fa-
rique vulgares cum tabulis Censoriis convenient. Tres quoque
anni, qui in vulgaribus fastis nullum Consulatus titulum habent, de-
ditos Magistratus accipient. Sunt enim in universum 60 anni, qui
ullos Consules adscriptos habent. Nam cum diu sub Consulibus
Romani vixissent, tandem CCCII. Urbis anno iterum mutatur forma
vitalis, ab Consulibus ad Decemviros, quemadmodum ab regibus ante ad
Consules venerat translato imperio. Verba Livii sunt lib. I I I. Tenue-
unt hi imperium biennio, ac tertio anno his abdicatis successerunt
Consules usq; ad annū Varr. 316. quo primi Trib. Mil. Consulari Po-
estate creati sunt. Sequentes quatuor anni Coss. habuere, inde duo,
Tribunos Mil. & rursus quinque sequentes Consules. Inde tribus
annis Trib. Mil. qui uno anno Coss. dato, sequentes novem tenuerunt.
Quinquennio sequenti Coss. rempublicam administrarunt, quos ex-
ceperunt Trib. Mil. qui ex 32 annis binos saltem sextumdecimum
sempe & xvii. Consulibus dederunt. Anno autem Urb. Varron.
378. orta inter Patres & plebem de Consulatu contentione, Licinius
Stolo & Sextius Trib. Pl. Curules Magistratus creati veterunt. Atque
sic per quinque annos nulli curules Magistratus creati sunt, quod Li-
vius expressis verbis docet, lib. vi. Anno autem Urbis Var. 383. rur-
sus Trib. Mil. creati sunt. Atque ita hic Magistratus urbem per

quadriennium tenuit. Equidem Fastorum confarcinatores peculiam heic annum tribuunt dictaturæ Camilli. Sed Livii verba ex lib. VI. omnino adscribenda sunt, quæ aliud monstrabunt. *Tribuni Mil. creati T. Quintius. Ser. Cornelius. Ser. Sulpicius . . . . . Principio statim anni, ad ultimam dimicationem de legibus ventum, & quum tribus vocarentur, nec intercessio collegarum latoribus obstaret, trepidi Patres ad duo ultima auxilia. . . . . decurrunt. Dictatorem dici placuit, dicitur M. Furius Camillus . . . . . Sed re neutro inclinata, magistratu se abdicavit, seu quia vitio creatus erat, ut scripsere quidam: seu quia tribuni plebis tulerunt ad plebem, idque plebes scivit, ut si M. Furius pro Dictatore quid egisset, quingentum millium æris ei multa esset. Sed auspiciis magis quam novi exempli rogatione deterritum, ut potius credam, quum ipsius viri facit ingenium, tum quod ei suffectus est extemplo P. Manlius Dictator: . . . . . & quod eundem M. Furium Dictatorem insequens annus habuit.* Vides initio anni istius, quo T. Quintius, Ser. Cornel. &c. Trib. Mil. fuere, hoc est, juxta Fastos Capitol. anno Urbis cccclxxxiv. Varron. cccclxxxv. Camillum Dictatorem creatum fuisse, & statim se officio abdicasse. Illi vero extemplo suffectum fuisse P. Manlium. Iam vero nulli Dictatori integrum erat, ultra vi menses magistratum gerere. Ergo finierit P. Manlius Magistratum anno eodem. De altera dictatura ejusdem Camilli ita postmodum scribit. *Vt in presentia Consulium mentione omissa Tribuni Mil. crearentur. Creati A. & M. Cornelii iterum, M. Geganius &c. . . . . Quum præter Velitrarum obsidionem. . . . . quietæ externæ res Romanis essent: fama repens belli Gallici allata perpulit civitatem, ut M. Furius Dictator v. diceretur.* Hæc est illa dictatura quam insequenti anno (ut loquitur Livius) Camillus gessit. Ergo hic annus qui Tribun. Mil. A. & M. Cornelios &c. habuit, immediate illum annum sequitur, quo T. Quintius. Ser. Cornel. &c. Trib. Mil. fuere. Non igitur annus quidam peculiaris Camilli dictaturæ tribui debet. Atque sic unus annus ex vulgaribus fastis necessario elidendus erit. Post Trib. autem Mil. A. & M. Cornelios &c. primus ex plebe Consul creatus est Q. Sæptimius. Atque post hoc tempus Consulium imperia omnibus annis fuerunt. Sunt tamen quatuor adhuc anni, in quibus Coss. nomina in vulgaribus fastis omittuntur. Primus est Urbis Varron. 421. hoc namque anno Fasti nullos Consules habent. Sed Stephanus Pighius ex Solino horum Coss. nomina eruit. Tradit namq; Solinus cap. xxxi i. Alexandriam in Ægypto conditam fuisse cxii Olympiade, L. Papirio Spurio, Spurii filio, C. Pætilio Caji F. Coss. At nec cxii, nec cxiii. tales in fastis Consules existant. Hi ergo vacuo loco inferendi sunt. Postea fasti satis rectè se habent, usque ad annum Urbis

Varro. 430. Atque ibi rursus, Coss. nulli sunt. Saltem celebris illa Papii dictatura, in qua Fab. Max. Rullanum Mag. Equitum, quod absente se contra mandatum, cum Samnitibus pugnasset, vicissetque, capite plectere voluit, in hunc annum à Sigonio, aliisque confertur. Sed omnino audiendus erit Livius, qui de gestis anni Var. 429. quo Coss. fuere L. Furius Camillus, & Iunius Brutus Scæva, hæc disserit lib. VII. *Ita insequentis anni Coss. L. Furio Camillo II. Iun. Bruto Scæva, nulla prior potiorque visa est, de qua ad Senatum referrent . . . . . Bellum ex auctoritate Patrum populus adversus Vestinos iussit. Provincia ea Bruto, Samnium Camillo evenit . . . . . Ceterum alterum COS. L. Furium . . . . . morbo gravi implicitum fortuna bello subtraxit, iussusque Dictatorem dicere belli gerendi causa, longe clarissimum bello ea tempestate dixit L. Papyrium Cursorem.* Ex quibus sane liquet ineunte aut mediante saltem horum Consulium anno, Papyrium Cursorem dictatorem creatum fuisse, in quo imperio nonnisi sex menses manere poterat. Antequam verò magistratu abiret Patrum rogatu, eo quod unus Coss. morbo, alter bello Vestinensi implicitus esset, Coss. creavit C. Sulpitium Longum II. Q. Æmilium Cæretanum. Manifestum igitur ex Livio est, Cons. Sulpitii Longi & Q. Æmilii Cæritani immediate sequi Consulatum. Camilli & Scævæ: Ideoq; & heic unum annum ex fastis elidendum esse. Rursus annus U. C. Varr. 445. etiam Coss. caret. Dictatorem saltem adscriptum habet Papyrium. Sed & hæc dictatura ad superiorem annum pertinet, quo Coss. fuere C. Marcius Rutilus, & Q. Fabius, à quo Papyrius Dictator dictus est. Ita enim Livius lib. IX. cum victos à Dictatore Papyrio & Etruscos & Samnites memorasset, demum concludit. *Eodem anno cum reliquis Etruscorum ad Perusiam, que ipsa induciarum fidem ruperat, Fabius Consul nec dubia, nec difficili victoria dimicat.* Ergo & hic annus, qui solius Papyrii Dictaturæ tribuitur, ex Fastis eradendus est. Atque sic quidem tribus annis ablatis, Fastorum ratio optime sibi constabit. Equidem unus adhuc annus est, de quo dubitari potest. Urb. nempe Varr. 453. qui, Fabii & Valerii Maximorum Dictatura, in fastis notatur. Sed extremo anno exeunte, Dictatorem Valerium nominatum esse, inde satis liquet, quod Livius referat, ipsum absentem per Interregem Consulem designatum fuisse: quo, non opus fuisset, si alii Coss. Romæ fuissent. Cum igitur exeunte eo anno, quo Coss. fuere M. Livius Denther & C. Æmilii, Dictator factus esset, anno sequenti in imperio mansit, quod antequam deponeret, Consul designatus est. Et his sane nemo auctorum adversatur. Tres ergo anni, nec plures his, neque tamen pauciores,

ex Fastis tradendi sunt: Fastique ita ordinandi, ut Consulatus primus conveniat anno Urbis Varroniano 247. Valerii & Horatii Pulvilli an. Var. 248. & demum Valerii & Tricipitini an. 249. Atque sic juxta hanc rationem Trib. Mil. M. & Kæso Fabii Ambusti, Servius Sulpicius Longus, & reliqui qui anno captæ Urbis Magistratum gessere convenient anno Varroniano 367, sive Olymp. xcviii. anno primo exeunti. Anno demum 386. (qui nullos Magistratus habet) convenient Trib. Mil. L. Furius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, Ser. Cornelius, A. & C. Valerii. Et anno 430. Varroniano. Coss. C. Pœtelius & L. Papirius Mugillanus. Et demum an. 445. Varr. C. Marcius Rutilus & Q. Fabius, qui in vulgatis Fastis an. 444 convenient, annoque 446. Varr. Coss. erunt Q. Fabius 111. & P. Decius Mus. qui ita quoque in fastis notantur. Et post hoc tempus Vulgares fasti optime in consulum annis & tempore convenient, de quo postea. Urbis vero initium quod attinet, censeo illam autumnno conditam fuisse, & quidem an. Per. Jul. 3963. adeoque ineunte Olympiadis vii. an. i. quocumque antiquissimæ Anchisentium tabulæ convenit, quam Polybius insignis & diligens scriptor sequutus est, imo ipsemet Dionysius sequi videtur. Hæc enim verba ipsius sunt: ἡ γῆ ἤξιεν ὡς Πολύβιος ὁ Μεγαλοπόλις τῆς τοῦ τῶτον μόρου εἰπέην, ὅτι καὶ τὸ δεύτερον ἔτῳ τῆς ἐβδόμης Ὀλυμπιάδος τῷ Ρώμῃ ἐκπίπτει πείδομαι, οὐδ' ὅτι τὰ παρὰ τοῖς Ἀγχιούσι κειμένη πίνακ' ἐπὶ τὸν μόρον τῷ πῖστιν ἀβασάνισον ἀπολιπέην, ἀλλὰ τὸς ὀλιγοισμὸς ἐς αὐτὸς παρεδέμην εἰ μέσον ὑπευδύνης τοῖς βεληθεῖσιν ἐσομένους ἐξενεγκεῖν. Et sane argumenta ipsius id ipsum concludunt. Nam Tarquinii annus xxv. non plenus fuit. Ideoque cum Tarquinius pulsus sit, vere ineunte anni Per. Jul. 4207. ergo xxv. annus ejusdem, hoc est 244. Urbis cœperit, juxta hanc rationem autumnno anni 4206. Primus ergo Urbis inivit an. Per. Jul. 3963. autumnno, ineunte 11 an. Olympiad. vii. xi. Kal. Maji, qui eo tempore in anno Albano, in autumnnum forte incidebat. Pulchre enim Manilius lib. iv. canit:

Hesperiam sua Libra tenet, qua condita Roma,

Et propriis franat pendentem legibus orbem:

Orbis & imperium retinet, discrimina rerum

Lancibus & positas gentes tollitque premitque,

Qua genitus cum fratre Remus hanc condidit urbem.

Methodus ergo annorum Urbis hæc est, dato an. Per. Jul. si vis scire annum Urbis aufer 3962. habebis annum Urbis, qui ab xi. Kal. Majas dati anni inuit. Exemplum. Velim scire, quo anno Urbis primi Coss. cœperint, qui anno i. Olymp. Lxviii. exeunte, Per. Jul. 4207. Magistra-

gistratum inivere. Ablatis de 4207, 3962. remanet 245. qui à Palibus anni 4207 init. Exeunte ergo an. 244 Urbis, primi Coss. cœperunt. Dato vero anno Urbis, si Fast. Capit. annū scire velis, addē unitatem, sin Varronis, binarium: habebis quæsitum. Contra vero his datis, 1. aut 2. aufer, pro vero anno investigando. Nunc hæc demonstranda sunt, & characteribus quibusdam confirmanda. Anno quo L. Salinator & Æmilius Paulus Coss. fuerunt, Varron. DXXXV. Capit. DXXXIV. Luna defecit referente Polybio lib. 1v. Ablata 1. de 534. aut 2. de 535. remanet annus urbis verus 533, qui ad 3962 additus, dat annum Per. Jul. 4495. Et hoc quidem an. Martii xx Luna defecit. Rursus an. Var. 564. Capitoli. 563. vero 562. Sol obscuratus est, L. Cornelio Scipione, & C. Lælio Coss. an. P. Jul. 4524. cujus etiam XIV Sol defecit Romæ circa horam 7. Atque sic 537. 551. 552. 566. 586. 758. & 796. Urbis anni characteribus cælestibus, sive Eclipsibus Solaribus ac Lunaribus demonstrantur & confirmantur, omnesque debitos Coss. habere deprehenduntur. Fasti ergo Consulares, si juxta hanc rationem ordinentur, quam proposuimus, emendatissimi erunt: de quibus alio tempore volente Deo melius dici poterit. Urbs ergo condita est an. Per. Jul. 3963. post quod tempus Romulus 37. solidos annos regnavit, post illum uno anno interregnum fuit. Et tum successit Numa in imperio an. Per. Jul. 4001. Hunc post 43 annos excepit Tullus Hostilius an. Per. Jul. 4044. & illum Ancus Martius, anno 4076. Post illum Tarquinius regnavit an. 4100. cui Servius Tullius successit an. P. J. 4138. Hunc Tarquinius Superbus interfecit anno 4182. qui labente xxv. anno imperii, hoc est Per. Jul. 4207. Roma pulsus est. Tantum de his.

C A P. XII.

De initio Nabonassari, & temporibus Regum Babylonie. Ptolomæus emendatur. Initia Nabopollassari, & Nebucadnezari constituuntur. Anni imperii Nabonnidi, &c.

AB Occidente ad Orientem rursus revertimur, ubi Nabonnazarū Epocham reliquimus. Demonstratur hæc ex infinitis, apud Ptolomæum observationibus, quæ omnes indicant primum annum Nabonnazaru xxv i Februarii, Anni Per. Jul. 3967: cœpisse. Vnicam ex omnibus Eclipsin seligemus, quam ad hoc negotium applicemus. Refert Ptolomæus, Lunam defecisse an. VII. Cambyfis Na-

bonnazar. c cxxv. Phamenoth xvii. Cyrus an. i. Olympiadis lv. Pe-
 riodi Julianæ 4154. cœpit, ut omnes auctores consentiunt, regna-
 vit annos 29 solidos, & 30 anno mortuus est, anno Periodi Julianæ
 4184 ineunte. Cambyses ergo hoc ipso anno imperium suscepit, &
 quidem post xix Novemb. ut postea dicemus. vii. ergo annus Cam-
 bysis incipit post xix Novemb. anni 4190. & terminatur an. 4191.
 An. vero 4191 Luna defecit circa mediam noctem Babylone, hora i.
 & m. 4. ante med. noct. dig. 6. 10'. Iulii xvi. sive Pham. xvi. sequente
 xviii. omnibus modis, ut à Ptolomæo proditum & à Babyloniis ob-
 servatum est. Cum ergo xvii Phamenoth conveniat xvi. Iulii, ergo
 primus Thoth incidit in Kal. Iunuaris. Adeoque prid. Kal. sive
 ultimo Decembris Iuliani c cxxiv annus finitur. Anni hi c cxxiv
 dies habent præcise 81760. Iuliani totidem habent dies 87816. au-
 fer summam minorem à majore, remanent dies 56. Ergo Iulianus
 annus solidis 56 diebus antea incipit, quam Nabonnazaru: adeoque
 annus i. Nabonnazaru incipit 57 die ineunte anni Per. Iul. 3967. hoc
 est, ut antea definivimus, xxvi Februarii. Idem ex reliquis omnibus
 exemplis concluditur, quæ heic recensere, nostri non est instituti.
 qui de fide dubitaverit, poterit calculo rem experiri. Epocha ergo
 annorum Nabonnazaru omnino constituenda erit in xxvi Februarii,
 anni Per. Jul. 3967. quo dato, Methodus horum annorum, ex iis
 statim cognita erit, quæ lib. i. cap. xvi. de annis Ægyptiacis dicta
 sunt. Princeps ergo hic Nebonetzar, postquam Vrbs Babylon à Sa-
 cerdotibus sive sacrorum antistitibus, jam ultra centū annos post ex-
 cussam Assyriorum jugum administrata fuerat, tandem se pro Rege
 primus gessit, vimque Assyriorum fortiter repressit, propter quod &
 ab ipsius imperii initio Babylonii annos suos numerare cœperunt.
 Tenuit vero Nebonetzar principatum annis 14. Cui varii Reges suc-
 cesserunt, usque ad Nebucadnetzarum, qui omnes fortitudine, gloria
 & potentia longe excessit. Catalogus vero Regum Chaldæorum
 cum annis Imperii cujusque, non ita pridem editus est sub nomine
 Canonis Mathematici Ptolomaici. Duæ hujus editiones apud Scali-
 gerum, prior in Chronico Eusebii, pag. 48. altera in excerptis existat.
 Sed posterior ab iis interpolata videtur, qui ad Scripturæ rationes
 hunc accommodare volebant. Quicquid sit, prior sane usque ad Mar-
 dokempadum, cum Astronomicis rationibus optime convenit. Tra-
 dit namq; Ptolomæus Lunam defecisse an. ii. Mardokempadi. Thoth
 xvi. sequente xix an. Nabonn. xxvi. Si ineunti xxviii. Nabon.
 annus i. Mardokempadi conyenit, ergo ille vel exeunte x x v i. vel
 ineun-

incunte xxyii an. cœpit, quod & optime cum hoc canone convenit. Nebonnetzar namque illic annos habet 14 Nadi 2. Chinzir 5. Ilul 5. qui si omnes solidi intelligantur, terminabuntur an. Nebonnetzari 26. exeunte, sin parte aliqua truncati, 26. mediante. quocunque modo accipias Canon optime convenit. Postea utraque editio inter se optime convenit, usque ad Neboneth seu Leboneth, quem Herodotus Labynethum, Berofus Nabonidum; Canon hic Nabonadium vocat. Ibi namque rursus hypothesin auctor posterioris Canonis sequutus est, & pro 34.17. scripsit, quot in fragmento Berofsi invenerat. Sic anni Cyri ab eodem corrupti sunt, & pro 9. 30. positi, eo quod tot annos Cyrum regnasse acceperat. Ea ergo, in quibus conveniunt, sana omnino erunt. Sed ut omnia rectius percipiantur ipsum Canonem proponemus, primo quidem qualis editus est, inde qualis concipi debet. Et huic posteriori annos Per. Jul adjungemus, à quo Regum initia & imperia dependent. Hæc ergo se ita habent. Vides

Nebonnetzar.	14.	14.	3967.
Nabi.	2.	2.	3981.
Chinzir.	5.	5.	3983.
Ilul.	5.	5.	3988.
Mardokempad.	12.	12.	3992.
Arkean.	5.	5.	4004.
Interregnum.	2.	2.	4009.
Belith.	3.	3.	4011.
Aporonad.	6.	6.	4014.
Erigebal.	1.	1.	4020.
Nœsnemordak.	4.	4.	4021.
Interregnum.	8.	8.	4025.
Ieraeddin.	13.	13.	4033.
Saosduchin.	9.	9.	4046.
Kiniladal.	14.	14.	4055.
Nebopallatzar.	21.	29.	4069.
Nebucadnetzar.	43.	43.	4099.
Evilmerodak.	3.	3.	4142.
Nergallatzar.	5.	5.	4145.
Naboneth.	34.	25.	4150.
Cyrus.	9.	9.	4175.
Finis Cyri	---	---	4184.

ut in apposito Schemate anni omnes convenient, usque ad Nabopallatzarum. Et sane utraque editio à Mardokenpado ad Nabopollatzarum optime convenit. Nec à librariis error aliquis heic committi potuit, cum anni Nabonnazaru ubique adscripti sint. Dubium ergo nemini esse poterit, quin hæc recte se habeant. Corruptus ergo locus est Prolomæi, ubi Eclipsis contigisse dicitur v. An. Nabopallatzarum, An. Nabon. 127. An. Nabon. 127. init à xxyi Januarii anni Periodi Iulianæ 4093. Nabopollatzaris primus init, statim principio an. 4069. Legendum igitur est pro ϵ , $\kappa\varsigma$, sive xxv. pro v. Kappa communi librariorum negligentia periiit. Ita ergo hæc

constituta sunt. In annis vero Nabopolatzari minimè convenimus. Neque enim Canon cum seipso convenit : dicit enim $\chi\tau\ \delta\ \alpha\iota\lambda\epsilon\varsigma\ \kappa\epsilon\prime$. bene quidem, nam & totidem ad minimum anni ex emendato nunc Ptolomæi loco colliguntur. Sed Berofus Chaldeus in fragmento, quod à Josepho libro 1. contra Apionem citatur, $\chi\ \chi\ \chi$ ipsi tribuit. Fragmentum hoc integrum adponemus eo quod magno heic nobis usui sit.

Α' κέ τος ὃ ὁ πατὴρ αὐτῆ Ναβολάσαρ Θ ὄπ ὁ τεταγμέν Θ σατράπης ἐν τῆ Αἴγυπτῳ κὶ τοῖς περὶ Συεῖαν ἤ κείλην κὶ τὴ Φοινίκων τόποις ἀποστάτης γέγονεν, ἢ δυνάμει Θ αὐτὸς ἐπ κακοπαθῆν, συστήσας τῷ ἡφὶ Ναβουχοδονόσορ Θ ὄπ ἐπ ἐν ἡλικίᾳ μέρη πνὸς τ' δυνάμειος ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτὸν. Συμμίξας ὃ Ναβουχοδονόσορ Θ τῷ ἀποστάτῃ, κὶ παρατάξάμεν Θ αὐτῶ τε ἐκυεύειστε, κὶ τὸ χάραξ ἐξ ἀρχῆς ἑσθ' ἑσθ' αὐτῶν βασιλείαν ἐποίησεν. τῷ τε πατρὶ αὐτῶ συνέβη Ναβολάσαρ Θ κὶ τῶν τ' κειρὸν ἀβρωσίωσται ἐν τῇ Βαβυλωνίῳ πόλει μεταλλάξαι τὸ βίον ἐπι βεβασιλευκόπ εἰκοσι ἔννεα· αἰδιόμεν Θ ὃ μὲν ἢ πλὴν τ' τῶ πατρὸς τελευτήν Ναβουχοδονόσορ Θ καταστήσας τὰ $\chi\tau\ \delta\ \alpha\iota\gamma\upsilon\pi\tau\omega$ φράγματα κὶ τ' λαπὴν χάραξ κὶ τὴς αἰχμαλώτους ἑσθ' αὐτῶν κὶ Φοινίκων κὶ Σύρων, κὶ τῶ $\chi\tau\ \delta\ \alpha\iota\gamma\upsilon\pi\tau\omega$ ἐθναῶν συντάξας τίσι τῶν φίλων, μὲν τ' δυνάμειος κὶ τ' λοιπῆς ὠφελείας ἀνακομίζεν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν αὐτὸς ὀρμήσας ὀλιγοσὺς παρεγένετο διὰ τ' ἐρίμου εἰς Βαβυλῶνα. Καταλαβὼν ὃ τὰ φράγματα διοικέμενα ἑσθ' Χαλδαίων κὶ διατηρημένῃ τὴν βασιλείαν ἑσθ' τῶ βελτίει αὐτῶν κειεύσας ἐξ ὀλοκλήρου τ' πατρικῆς ἀρχῆς . . . . . Ναβουχοδονόσορ Θ μὲν μὲν τὸ ἀρξάσθ' τῶ περιερισμένη τέχνης ἐμπροσθὸν εἰς ἀβρωσίαν μαθηλαξάτο τὸ βίον βεβασιλευκόσ ἐπι τεταροκόπτα τρία. τ' ὃ βασιλείας κύνει Θ ἐγένετο ἡὸς αὐτῶ Εὐνημαράδου Θ. ἑτ' Θ περιερίσ τῶ φραγμάτων ἀνάμειος κὶ ἀσέλγος, ὄπ βεβασιλευκόσ ἑσθ' τῶ ἀδελφῶν ἐχορτ Θ αὐτῶ Νηιγλωροόρος αἰνερέθῃ, βασιλεύσας ἐπι δύο. μετὰ ὃ τὸ ἀναερέθῃναι τῶν, διαδιδάμεν Θ τὴν ἀρχὴν ὄ ὄπ βεβασιλευκόσ αὐτῶ Νηιγλωροόρος Θ ἐβασίλευσεν ἐπι τέσσαρα. τότε ἡὸς Λαβοροσοόρος Θ ἐκυεύειστε ἢ τῆς βασιλείας πῶσ ὄν μῆνας ἔννεα, ὄπ βεβασιλευκόσ ὃ διὰ τὸ πόλλα ἐμφαίρειν κακοήθῃ, ἑσθ' τῶν φίλων ἀπετυμανίδῃ. ἀπολομένῃ ὃ τότε συνελθόντες οἱ ὄπ βεβασιλευκόσ αὐτῶ κοινῇ τὴν βασιλείαν πετέθηκαθ Ναβοννύδα πνὸς τῶ ἐκ βαβυλων Θ ὄπ ἐκ τῆς αὐτῆς ὄπ σποσάπαι . . . . . ἕσος ὃ τῆς βασιλείας αὐτῶ ἐν τῷ ἐπτακμδεκάτῳ ἐπι περιεξεληλυθῶς Κύρ Θ ἐκ τῆς Πέρσης δ Θ μετὰ δυνάμειος πολλῆς κὶ κατασφραξάμεν Θ τὴν λοιπὴν Ἀσίαν ἀρμυσεν ὄπ τῆς Βαβυλωνίας· αἰδιόμεν Θ κὶ Ναβοννύδ Θ τὴν ἐφοδῶν αὐτῶ ἀπαντήσας μετὰ τῆς δυνάμειος κὶ ἐσθ' παρατάξάμεν Θ ἡπληθεῖ τῇ μάχῃ κὶ φυγῶν ὀλιγοσὺς συνεκλήθη εἰς τὴν Βορσιππίων πόλιν. Κύρ Θ ὃ Βαβυλῶνα καταλαβόμεν Θ κὶ συντάξας τὰ ἐξω τῆς πόλεως τείχη κατασκευάσαι διὰ τὸ λίαν αὐτῶ φραγμαπκῆν κὶ δυσάλωτον φαίνεσθαι τὴν πόλιν ἀνέξευξεν ὄπ Βορσιπίων ἐκπολιορκίσων τ' Ναβόννηδον. Τῷ ὃ Ναβοννύδα ἔχ ἑσθ' αὐμείναντ Θ τὴν πολιορκίαν, ἀλλ' ἐγγυεῖσται Θ αὐτὸν πρότερον χρυσάμεν Θ Κύρ Θ φιλαθρώπος κὶ δὲς οἰκηθῆσον αὐτῶ Καρμανίαν ἐξέπεμψεν ἐκ τῆς Βαβυλωνίας. Ex quibus verbis primum illud demonstratur, circa

idem tempus, quo emissus à Patre Nebucadnetzar in Syria, & Ægypto bellum gerebat, Patrem Nabopollatarum obiisse, tempusque non parvum effluxisse, antequam, audito Patris obitu, Nebucadnetzar res Ægypti ac Syriae ordinaret, tandemque Babylonem reversus regnum occuparet. Cum ergo annus Per. Jul. 4069. Nabopollazar cœperit, regnaveritque solidos 29 annos, cum parte 30: decesserit ergo an. Per. Jul. 4098. Post mortem ipsius primum nuncii de patris obitu ad filium missi sunt. Post quorum adventum is Syriae & Ægypti res ordinavit. Atq; ita annus P. Jul. 4098 absolutus est. Tandem sub initium an. 4099. Babylonem reversus, Regnum occupavit. Sed hæc postea clariora erunt. Regnavit vero Nabucodonosor annos 43. solidos, adeoque 44 an. mortuus est, Per. Jul. 4142. Eodem an. filius Evilmerodak ipsi in imperio successit. Tribuit vero Berosus Evilmerodako annos 2. Nergallatzero 4. Canon vero Mathematicus huic 5. illi 3. Sed facile conciliantur. Berosus namque plenos saltem annos numerat. Canon partem anni pro anno ponit. Regnaverint vero ambo annos solidos septem, cum mensibus quibusdam, finieritque Evilmerodak imperium ineunte an. Per. Jul. 4145. Nergallazar vero tertio aut IV mense finito anni 4149. Post illum vero regnaverit filius Laborosoarchodus, menses 9. Nabonidus ergo imperare cœperit, an. Per. Jul. 4150. ineunte. Huic vero Canon tribuit annos 34. Sed ut antea dixi, de annis Nabopollazaris ipsemet Canon dubitat. Dicit enim eum regnasse annos XXI. juxta alios XXV. Nos Berosum secuti solidos ipsi XXI annos tribuimus, annumq; tricesimum ipsius effluxisse dicimus, antequam filius Nebucadnetzar imperium assumpsit. At Canon quamvis de annis Nabopollazaris dubium moveat, unam tamen saltem opinionem sequitur. Ideoq; cum ad Cyrum pervenisset, quem 9 annos regnasse noverat, annoq; Nabonnassari 218. decessisse. Nabonnido tot annos tribuit, quot explendis iis annis sufficerent. Detrahendi ergo sunt de 34. Nabonnidi anni 9. qui finitum 21 annum Nabopollazaris, & initium Nabuchodonosoris intercedunt. Atque sic remanebunt anni pro Nabonnido 25. quot etiam regnasse dico. Neque enim Berosus dicit ipsum 17. saltem annos regnasse: sed septimodecimo regni illius anno, Cyrum reliquam Asiam occupasse, ac tum demum contra Babylonem tetendisse, quæ postea accuratius exponentur. Habemus ergo Epocham Nebucadnezari certissime cognitam, ex qua ultima Regum Iudæ explicanda sunt, quod sequenti capite faciemus.

C A P. X I I I.

De anno excidii Hierosolymitani. XI. Zedechiæ est Sabbathicus. XIX Nabuchodonosoris annus, ut & initium Zedechiæ, Iojachin & Iojachim demonstrantur. Epocha deportationis, & LXX annorum captivitatis. Varia Scripturæ loca exponuntur. Epocha templi combusti, &c.

ANNO IX. Regni Zedechiæ decimo die mensis decimi, venit Nebucadretzar, & obsedit Hierosolymas ..... & civitas obsessa fuit usque ad annum XI. Regis Zedechiæ. Quarto autem mense, IX die mensis fames prevaluit in civitate ..... Quinto autem mense, X die mensis (hic est annus XIX Regis Nebucadretzar. Regis Babyloniæ) venit Nebusaradan Hierosolymas & combussit domum Domini, & omnes domus Urbis. Ieremiæ LI I. An. ergo Nebucadretzaris, sive Nabuchodonosoris XIX est. Zedechiæ XI. quod ex plurimis aliis locis patet. Cap. enim XXXII. annus Zedechiæ X. confertur cum Nebucadretzaris XVIII. &c. An. XVIII. Nabuchodonosoris init, (ut ex dictis antea patet) ineunte an. Per. Jul. 4116. & XIX. 4117. Cum ergo templum media æstate anni XIX Nabuchodonosoris combustum sit, ut postea dicemus, ergo necessariò an. Per. Jul. 4117. Ponunt vero Iudæi varios characteres cladis hujus. Dicunt enim illam contigisse anno Sabbathico, in quo IX mensis Ab incidebat in vesperam Sabbathi, ut ex Seder Olam patet. Ac primum illud, omnino in ipso Ieremia fundamentum habet. An. enim X. Zedechiæ, XYIII Nabuchodonosoris, Urbs obsessa est, cap. XXXII. Post hoc tempus Chaldæi audito adventu Ægyptiorum, obsidionem solverunt. Sed dum illi ita regressi erant, pactum fecit Zedechias cum principibus & omnibus viris Iuda, ut quisvis mitteret servum suum Iudæum, juxta legem septimi, sive Sabbathici anni. Et hoc quidem Principes & viri Iuda fecerunt, sed postea rursus eosdem retraxerunt. Quibus ob id Ieremias minatur, brevi reversuros Chaldæos, & pœnas ab iis exacturos, cap. XXXIV. Annus Sabbathicus semper autumnò incipiebat. IX autem anno Zedechiæ Nebucadretzar incepit obsidere civitatem, mense Thebeth. Mensibus aliquot obsidio duravit, nam decimo Zedechiæ anno urbs adhuc obsessa est, postea verò adventu Ægyptiorum soluta est. Post solutam autem obsidionem Zedechias pactum hoc cum Iuda fecit, idque ineunte septimo anno. Ideoque autumnò X anni hæc gesta sunt. Nam

fi IX anno id factum fuisset, IV mensibus obsidionem antecessisset. Autumno ergo X anni Zedechiæ, cœpit annus Sabbathicus, & duravit usque ad autumnum anni XI. quo Urbs capta fuit. Sed & alio ac firmiori argumento id ipsum demonstratur. Scriptum est Ierem. 28. v. 1. *Et factum est eodem anno initio imperii Zedechiæ IV. anno V. mense.* Quid est illud quarto anno? Sane non potest esse IV. Zedechiæ. Ejus namq; imperium tunc primum incœpit. Nec est IV translationis: eodem enim an. quo Zedechias cœpit, & Iojachim excessit, & Iojachin translatus fuit. Idem vero annus est VIII Regis Babiloniæ. 11. Reg. xxiv. v. 12. Quid ergo aliud restat, nisi ut cum Iudæis dicamus, quartum hunc annum esse quartum Hebdomadis, sive Semitah. At si æstas sive mensis Ab IV anni hebdomadis, convenit I. an. Zedechiæ, ergo æstas sive Ab anni Sabbathici necessario conveniet XI an. Zedechiæ. At XI an. Zedechiæ mense Ab templum combustum. Ergo an. Sabbathico. An. vero Per. Iul. 4116. autumnio incipit Sabbathum anni Iudaici, duratque usque ad autumnum anni 4117. ut ex calculo pater. Ergo mense Ab an. 4117. templum omnino combustum est. Sed & alio caractere hoc ipsum confirmatur. Dicunt enim IX Ab fuisse vesperam Sabbathi, adeoque X. quo templum combustum est Sabbathum, quod ex antiqua traditione habent. Et hic Character, anno huic 4117. exacte convenit. Novilunium namque Nisan isto an. incidit in XI Aprilis Iuliani. Neomenia vero Ab. contigit Augusti mensis VI. hora post med. noct. 4.15. Hierusolymis. Sequens ergo dies omnino fuit Novilunium civile. Ideoque IX dies Ab convenit XVI Augusti, qui illo an. incidit in feriam VI. seu vesperam Sabbathi. Et hoc die, circa vespertinam horam ingressus est hostis Babilonicus in Sanctuarium & sacrificia obtulit, sicut adhuc canunt in suis Minhagim ex instituto Synedrii Magni:

בתשעת לחודש בשעת המעריב

אני על משמרת משמרת יהויריב

ונכנס האויב ואת זבחיו הקריב

ובא אל מקדש ולא צוה יהוה

Atque sic IX mensis Ab vespera Sabbathi, sive feria VI circa IX horam hostis ingressus, obtulit sua sacrificia. Etiam tum ea omnia expedit, quæ ante combustionem templi fieri debebant: ac X demum die, Sabbatho, templum combussit. Ex tot diversis characteris in unum annum convenientibus facile liquet, annum hunc 4117. verum illum maximæ illius cladis annum esse. Equidem Nabuchodonosoris XIX, etiamsi his characteribus careremus, omnino vel 4116, vel

4117 esset. Nunc vero manifestum est, non alii anno, quam 4117 convenire posse. Atque ex his reliqua, quæ ad Regum historiam spectant, illustranda sunt. An. Zedechiæ xi. fluente, x. Ab, sive Augusti xvii. Vrbs & templum vastata sunt, ut Scriptura disertis verbis statuat. Post Augustum ergo an. P. I. 4106. necessario cœperit Zedechias. Rursum Nabuchodonosor incepit obsidere civitatem eunte an. Zedechiæ ix. mense x. die x. Ezechielis xxiv. 1. & passim alibi. Si xi an. Zedechiæ convenit. Per. Iul. 4117. ergo ix. conveniet 4115. Hoc autem anno, Thebeth mensis x. cœpit xxv die Decembris Iuliani. x. ergo dies omnino incidit in 111 diem Ianuarii Anni P. I. 4116. Si ergo ix an. tamdiu durat, x. ergo an. non potest incipere ante annum Per. Iul. 4116 ineuntem. Ideoque nec potest ante 4107. etiam ineuntem. Et hoc quidem in Zedechiæ Epocha notandum est. Sed initium annorum translationis aliunde potest debet. Scribit namque Ezechiel cap. 33. v. 21. *Et factum est anno x. decimo mense, quinto die mensis, postquam translati fueramus, venit quidam ad me, qui evaserat, dixitque civitas percussa est.* Annus hic necessarius ille ipse est, quo templum & Vrbs combusta sunt. Qui enim Propheta circa Babyloniam constitutus, non ante, cladem Vrbs rescisceret, quam post elapsos xvii menses? At annum hunc Propheta numerum xi. transmigrationis. Erat vero Zedechiæ xi. quandoquidem x. die x. mensis nondum transiverat, post quem xii demum annus incipit. Cum ergo xii transmigrationis cœperit ante v. diem mensis x. an. P. Iul. 4117. à Paschate numerando: ergo, ipsa Iechoniæ translatio necessario facta est ante x. mensem, An. Per. Iul. 4106. etiam à Paschate numerando. De Iojachin autem & ejus imperio hæc refert Scriptura 11. Chron. 36. v. 9. 10. *Iojachin 8 annos natus incepit regnare, regnavitque menses tres & dies x. Hierusolymis. Et fecit malum in conspectu Domini. Et cum verteretur annus, misit Nabuchodonosor, & deportavit ipsum Babylonem.* Quid est *לְשׁוּבַת הַשָּׁנָה* cum verteretur annus? Iudæi dicunt medium, sive quartum annum Semitah heic indicari. Perperam, quod enim illud ad conversionem anni? Sed duplex anni versio, aut conversio est. vel enim annus se ita convertit, ut ex æstate faciat hyemem, vel ita, ut ex hyeme faciat æstatem. Illa Conversio Æquinoctium autumnum dicitur, hæc vernalium. De una ergo harum Scriptura loquitur. At non de vernali. Quippè ante initium anni 4107. multo magis aut vernalium tempus ejusdem anni, captivus in Babyloniam deductus est Iechonias. De priori autem vere anni 4106, minime hoc explicari, aut intelligi potest, siquidem non tantum temporis intercessit translatio

lationem Iojachin, & initium Imperii Zedechiæ. De autumno igitur, five autumnali conversione hoc explicandum erit. Iojachin ergo Tifri aut Marchefvan translatus est. Ideoque Tamuz mense inceperit, siquidem tres menses & decem dies regnaverit, ut Scriptura refert. Pater ergo ipsius hoc tempore obierit extra Hierusolymas, Chaldaisque terram vastantibus in manus venerit. Propter quod paterni sepulchri honore privatus fuerit, vid. Ierem. xx. i. v. 18. Regnavit verò Iojachim Pater Iojachin annos x. i. qui si solidi fuissent, inciperent an. Per. Jul. 4095. Sed Iosias, ut postea dicemus, excessit, extremo an. 4095. post quem regnavit ioahas menses tres. Annus ergo primus Iojachim omnino incipit ineunte an. 4096. Initio hujus Nechao Ægypti Rex potens erat. Sed pulsus à Nebucadnezare, quem Pater Nabopollatzar, secundo an. Iojachim Per. Jul. 4097, contra ipsum miserat, Syriam amisit. Hoc victo Nabuchodanosor, inter alios Pharaonis clientes, Iojachim Regem Iuda aggressus, i. i. ipsius an. ipsum Hierusolymis obsedit an. Per. Jul. 4098. Interea nuncius paternæ mortis ad eum pervenit. Ubi vero aliquo tempore urbem circumfederat, Dominus dedit Iojachim in manū ipsius Dan. i. 3. quem catenis vincitum volebat Babylonem mittere, i. i. Chron. xxv. i. v. 6. Sed ab ingruente Ægyptiorum exercitu, domum pergere prohibitus, Iojachim in regnum restituit, fidelem se subditum fore promittentem. Inde contra Nechaum duxit an. iv. Iojachim P. I. 4109 incipiente, commissoque circa Charchemas prælio, ipsum penitus profligavit, (Ierem. xlv. i.) omnibusq; iis regnis ac regionibus exiit, quæ Euphrate & Sihor fluviiis continentur. ii. Reg. xxiv. 8. Atque sic post Parentis obitum, *κατασῆπας τὰ κτλ. ἢ Αἴγυπτον ἀνάματα* verba sunt Berosi: *ὃ τὴν λοιπὴν χρόνον ἢ τὸς ἀχμαλώτους ἐδύω τε ἢ Φοινίκων ἢ Σύρων ἢ ἤϊ κτλ. τὴν Αἴγυπτον ἐδύω συντάξας πρὸς ἤϊ φίλων*, Babylonem brevissima via profectus, regnum assumpsit, an. Iojachim iv. (Ierem. xxv. v. 1.) Per. Jul. 4099. Iojachim vero cum tribus annis servisset Regi Babylonis, quarto hoc est regni septimo, aut octavo rebellavit. Quem exercitus Chaldæorum, qui continendis in officio gentibus in Syria relictus erat, una cum auxiliariis Ammonitis, Syris & Moabitibus misere afflixit, usque dum malis modis, malus, malè, periret, an. ut diximus, Per. Jul. 4106. Imp. xi. Filius vero Iojachin, qui Patri successit, à Chaldæis circumfessus, ditione facta, captivus, cum præstantissimis civium, Babylonem ductus est, an. P. I. 4106. mense Marchefvan ineunte. Atque hæc nobilissima illa Epochæ est, à qua anni translationis dependent, Prophetis ac inter illos Ezecheli, multum

usurpata. Ita enim hic statim principio Prophetiæ. *Et fuit anno xxx. mense 1 v. v. die mensis, eram inter captivos ad Chobarem amnem. Et aperti sunt cæli, & vidi visiones Dei. v die, mensis v. Hic est annus v. postquam Iojachin translatus est.* Annos hos triginta Iudæi numerant à reperto libro legis sub Iosia: sed quid illud huc facit? alii existimant numerari xxx. à Iobeleo. Sed id quidem insolens est: imò & falsum, siquidem xv Ezechiæ est Iobeleus. Scaliger xxx numerat Nabopollassari. Sed si antiquis ulla fides, hic dubio procul falsus erit. Berofus enim tradit Nabucadnezareem regnasse annis 43. Distinguit vero Berofus accuratè, inter illud tempus, quo, commissa parte quadam potestatis Nabucadnetzar, vivo patre bellum gessit; & illud, quo solus regnavit. Et hoc saltem regnum nominat. At 37 an. translationis Nabuchodonosor obierat. Annos ergo saltem 32. juxta Scaligerum regnaverit, non 43. ut Berofus refert. Sed annus hic xxx, est ætatis Prophetæ. Indicat enim plenam se ac Sacerdotalem ætatem attigisse, & triginta annos fuisse natum, cum primum visionibus Dei dignus fieret. Hac verò translationis Epochæ, alibi sæpe Ezechiel utitur. Jeremias verò & auctores lib. 11. Reg. & lib. 11. Chron. eandem adhibent, ubi tempus liberati è carcere Iechoniæ describunt. *Et factum est xxxv 11 anno translationis Iojachin Regis Iudæ, mense x 11, xxv die mensis, exaltavit Rex Evilmerodak, anno illo quo Rex factus erat, Regem Iojachin. Jerem. 11. 31. An. xxxvii. translationis incipit, juxta priora, Marches. anni P. I. 4142. x 11 autem mensis est Adar, qui in xxxvi 1 an. translationis convenit mensi Martio anni P. I. 4143. Evilmerodak ergo post Adarem mensem anni 4142 Rex factus est, ideoque Nabuchodonosor regnavit solidos 43 annos. Quæ omnia cum Beroso ad amissim conveniunt. Denique ex hac Epochæ dependent septuaginta anni, quos laborum atque miseriarum terminum Deus populo suo præstinavit. Peravius existimat illos à 1v an. Iojachim incipere debere, eo quod tum Prophetia edita sit. Sed Iudæi Chaldaicæ servituti nunquam obnoxii erant, ante annum Nebucadnezaris vi 11. quo Iojachim translatus est. Et ipsemet Propheta satis mentem suam explicat in literis, quas ad Iudæos misit, qui cum Iechonia Rege Babylonem translati erant, in quibus ita scribit: *Quando impleti sunt vobis lxx. anni in Babylone, ego visitabo vos, & excitabo bonum meum verbum ad reducendum vos.* Cap. xxix. v. 10. Atque heic expressis verbis dicit, septuaginta iis annos in Babylone explendos esse, antequam bonum Domini verbum emitti possit. Cap. vero xxv. minimè dicit, à quarto anno Iojachim, qua Prophetia hæc data fuit, 70 annos inchoandos esse.*

esse. Ita enim loquitur: *Ecce, ego mittam & adducam omnes gentes septentrionis, inquit Dominus, servum meum Nabuchodonosorem, & inducam illos super terram hanc, & super illos qui habitant in illa, & in circuitu illius, & maledicam illis, & faciam illos in solitudinem, sibilum & perpetuum desertum. Et auferam ab illis, vocem gaudii & lætitiæ, vocem sponsi & sponsæ, vocem molarum, & lumen laterne. Et tota terra desolabitur in desertum, & ibi populi servient Regi Babylonie 70. annis.* Manifeste indicat se non de præsentibus, aut de iis, quæ tum exordium haberent, loqui: sed de futuris. Tempus ergo verum ex altero loco eruendum erit: ex quo etiam demonstratum est, Epocham horum annorum esse autumnum anni Per. Jul. 4106. quo Iojachin in captivitatem abiit. Et juxta hanc quidem rationem, LXX annus terminatur an. Per. Jul. 4176; autumno. Atque hoc ipso an. Cyrus Babylonem occupavit, ut postea videbimus. Optimè ergo omnia conveniunt. A captivitate enim Iojachin, septuaginta præcise anni sunt ad Cyri diploma emissum, quot etiam Scriptura numerat. Anni Nabuchodonosoris optimè cum Scriptura, optimè cum Beroso, optime denique cum Canone Mathematico conveniunt. Annus templi conditi, qui ex annalibus Phœnicum, antea demonstratus est incidere in annum Per. Jul. 3689. antecedit hanc cladem solidis 428 annis, quot etiam ex Scripturis colliguntur. Atque his ita demonstratis, priora, quæ super hæc exstructa sunt, firmissima esse deprehenduntur. Ut ergo discursum hunc feliciter concludamus, plurimis characteribus nobilissimam hanc Epocham signabimus. Templum combustum est An. Per. Jul. 4117. Cyclo Solis I. Cyclo Lunæ XIIII. P. Const. 4912. Cy. S. XII. Cyc. Lunæ X. Indictione VII. Augusti die XVII. Feria VII. An. Mun. 3496. Judaico 3164. Mense Ab. x. die mensis, Sabbatho. An. post Diluvium 1789. post exitum ex Ægypto 908. post ingressum terræ Canaan 858: Post templum ædificatum 429: An. Iphitæo CLXXX. sive Olympiadis XLV. an. IV. Urb. Con. 155. Tarquinii Prisci XV. An. Nabonnazari CLI. mensis Phamenoth XXVIII. An. ante natum Servatorem IESUM CHRISTUM, DCCV. ante vulgarem æram Christi, DCCVII.

C A P. X I V.

De successoribus Nebucadnetzari. Belsasar est Leboretzarcad Berosi, & Darius Medus Astyages. Scaligeri de Darii Medo sententia rejicitur. Berosus ceterique Scriptores

profani cum Scripturis conciliantur. De triplici Cyri initio, &c.

DEmonstrato Nabuchodonosori tempore, iisque quæ illuc pertinent: nunc successorum ipsius anni examinandi sunt. Patri mortuo successit filius Evilmerodak, cujus initium, ex Scripturis superiori capite demonstratum est, convenire an. Per. Jul. 412 exeuntis. Regnavit vero juxta Berosum, annos duos; juxta Canonem, annos tres: quod ita superius explicuimus, ut Berosi anni intelligantur pleni ac solidi, Canonis vero Mathematici parte aliqua deficientes. Regnavit ergo annos duos & dimidium aut ultra, & excesserit ineunte an. P. I. 4145. Soror vero ipsius, quæ Nergallazaro cuidam nupta erat, filium habebat, Belsasar dictum, qui, ut regnum penes magni Nebocadretzari posteros maneret, Rex declaratus est, nomenque Avi ad differentiam nonnihil immutatum assumpsit. Idem enim est Jeremia, Nebocadnetzar & Nebocadretzar, vel si Græce dicere velis, Nabuchodonosorus Berosi, & Nubuchodrosorus Megasthenis. Idem quoque Laboneth Herodoti & Naboneth, Berosi. Sic ergo idem erit Nebucadretzar, & LeboCADretzar. Liquidæ enim in nominibus his Chaldaicis inter se permutantur. Componuntur vero nomina Chaldaica ex binis ternisve aliis. Sic Nebopolletzar componitur ex tribus נבוכדנצר ut & Nebucadnetzar, sive LeboCADretzar נבוכדנצר & נבוכדנצר. Ex quo fit Laboretzarcad לבוכדנצר-כר, secundo & tertio nomine invicem transpositis. Sed quia hic Laboretzarcad sive Belsasar puer erat; regnum à Patre Nergallatzare ipsius nomine administratum est, quod tamen à Beroso Chaldæo ipsi Patri tribuitur. Tradit enim is post Evilmerodakum regnasse Nergallatzarum generum Nebucadnetzaris annos 4. Canon Mathematicus 5. tribuit. Sed eadem explicatio heic valet, quæ antea. Regnavit ergo Nergallatzar annos 4. cum mensibus quibusdam. Et cum 4145 cœperit, omnino 4149 an. decefferit. Post illum Berosus refert LeboRETZARCADUM filium, magni Nebucadnetzaris nepotem, admodum juvenem 9. menses regnasse. Sed cum in ipso nullarum quidem virtutum plurimorum vero ac maximorum vitiorum indicia essent, ab amicis interfectus est. Inde Regnum pervenit ad quendam Labonethum ejusdem factionis. Atque hætenus Berosus. Sed nodus heic difficillimus occurrit, in quo solvendo, atque explicando plurimi jique doctissimi interpretes desudarunt. Quo vero successu, judicent alii. Mihi quidem videntur secasse potius nodum, quam solvisse.

Qui

Quidam enim, ut Scripturæ veritatem affererent, non solum alios scriptores profanos, sed etiam Berosum ipsum, qui ex Chaldæorum archivis historiam collegit, mendacii arguerunt. De quibus forte illud jure usurpare poteris. Imperitia nihil audacius. Alii cum Berosum, aliosque scriptores minimè rejicere vellent, pene contrario vitio obnoxii facti sunt: adeoque Berosum sequuti sunt, ut Scripturam relinquerent, & tantum non expressis verbis dicerent, ipsam mentitam fuisse. Sed ut omnia rectius intelligantur, ea omnia ex Scripturis proponemus, quæ huc pertinere possunt. Ieremias cap. xv. i. jussu Domini juga mittit Regibus Edom, Moab, Ammon, Tyri & Sidonis, cum hisce mandatis. *Ita dicit Dominus Zebaoth: Ego feci terram, homines & animalia, quæ sunt supra terram, magna mea potentia & brachio extenso. Et ego dedi illam cuicunque volui. Et nunc dedi omnes has terras servo meo Nabuchodonosoro Regi Babylonia, etiam bruta dedi ipsi, ut serviant ipsi. Et omnes populi servient illi, & filio ipsius, & nepoti ipsius, usquedum tempus terræ ipsius veniat.* Post Nebucadnetzarum vero primus Rex Babyloniæ in Scripturis nominatur Evilmerodak, Ierem. l. 11. qui juxta priorem Ieremiæ locum omnino erit filius Nebucadnetzari, quod cum Beroso optime convenit. Alter Belsasar est cujus, solus Daniel, tribus locis meminit. Cap. enim vii. v. 1. refert, se vidisse visionem quandam an. 1. Regis Belsasar, Regis Babel, & cap. viii. v. 1. aliam, anno tertio Regis Belsazar. Cap. vero v. diducte narrat, quomodo Belsasar convivium magnum apparaverit principibus suis, in quo cum jam ebrius esset, aurea illa pocula apportari jussit, quæ Pater ipsius Nebucadnezar ex templo Hierusolymitano abstulerat. Inde dicit ipsum & principes ipsius, uxores & concubinas ipsius bibisse ex vasis illis sanctis, & laudasse Deos aureos, argenteos, æreos, ferreos, lapideos & ligneos. Eo ipso tempore digiti quidam manus humanæ scripserunt in pariete: Mene, Tekel, Upharsin. Quo viso Rex obstupuit, summoque terrore percussus clamavit fortiter, jussitque adduci sapientes, & Astologos qui hæc explicarent. Sed cum illi ne Scripturam quidem legere, multo minus exponere possent, magis obstupuit, Principesque ipsius suspensi sunt animo. Tum progressa est Regina (quæ Nitocris fuisse videtur) ob hanc Regis & principum causam, & indicavit, Daniele, quem Nebucadnetzar super Chaldæos & veridicos constituerat, hæc explicaturum. Daniel ergo vocatus, hæc de ipsius excidio quod imminebat, explicuit, atque ita conclusit: *Divisum est imperium tuum, & datum Medis & Persis. Quibus hæc postea subjungit, vers. 10. Illa ipsa nocte interfectus est Belsasar.*

Rex Chaldeorum, Et Darius Medus LXII. natus annus regnum assumpsit.
 Atque ex his Scripturæ verbis invicem inter se collatis, demonstratur duos saltem post Nebucadnetzarum Reges Babylone regnasse. Post illos ad exteros regnum pervenisse. Dicit enim Ieremias, & *servient ipsi, & filio ipsius, & nepoti ipsius.* Filius est Evilmerodakus, nepos Belsasar, qui tres ad minimum annos regnavit. Et hæc quidem cum Beroso facillime conciliantur. Apud eum namque Nebucadnetzaro succedit filius Evilmerodakus, quod & Scripturis convenit. De morte Evilmerodaki tacet Scriptura, sicut & de morte Nabuchodonosori. Berosus vero ipsum tertio anno imperii, à Nergallatzaro affine interfectum prodit. Postea dicit Nergallatzarum generum Nabuchodonosori regnasse annos v. & post eum filium Leboretzarcadum menses 9, atque in hoc imperium domus Nebocadnetzari terminatum fuisse. Hæc igitur ita explicamus. Leboretzarcad, est nepos Nebucadnetzari ex filia, ut Berosus testatur. Vocatur vero is apud Ieremiam filius filii, phrasi scripturis frequentissima. Nam & gener בן appellatur. Hic, interfecto Evilmerodako statim successit Rexque factus est. Sed imperio immaturus, per Parentem omnia gerèbat. Hinc ille nomine, hic re & opere Rex erat: Atque sic Belsasar v. annos imperavit, cum Parente: 1 x vero menses solus. Nono autem mense, ea ipsi contigerunt, quæ Daniel refert: & eadem nocte ab amicis, qui antea contra ipsum conspiraverant, interfectus est. Sed quæ hujus mortem sequuntur, non ita facile explicantur. Ierem. cap. xxv 11. v. 12. expressis verbis indicat, tum Babyloniam sub alterius imperium, ac dominium venturam, cum familia Nebucadnetzari desuisset. *Et servient illi omnes gentes, & filio ipsius, & nepoti ipsius.* עד כה עת ארצו גמ הויה usque dum tempus terræ ipsius veniat; et jam illa, tum serviet. Et hoc quoque è Daniele confirmatur. Dicit enim Belsasaro, *divisum est regnum tuum, & datum Medis & Persis.* Et postea: *ea ipsa nocte interfectus est Belsasar, & Darius Medus assumpsit regnum.* Ex quibus sane manifestum est, statim mortuo Belsasaro successisse in imperio Dariū quendam Medum, atque ita ad Medorum & Persarum Regem, sive quod idem est, ad Medos & Persas imperium Babyloniorum devenisse. Sed negat Scaliger & eum sequutus Petavius, Dariū Medum, Regem Mediæ fuisse. Et illud quidem satis confidenter. Nam & Scripturas pro se adducunt. Danielis 1 x. Anno 1. *Darii filii Oxyaris ex semine Medorum; qui rex factus est super Regnum Chaldeorum.* Dicunt ergo Dariū hunc Babylone natum, Parente Medo aut à Medis oriundo, regnum post Belsasarum tenuisse.

Atque

Atque illud ex Beroso demonstrare conantur, qui dicit, amicos interfecto Belsafaro regnum tradidisse cuidam Nabonnido Babylonio, qui fuit ex eadem conspiratione. Sed de Beroso postea videbimus. Id saltem heic dicimus, nunquam tale glossema Scripturam admittere posse. Neque enim cum homine Medo, vel potius Babylonico ex Medis oriundo, etiam Medicum imperium civitati inlatum fuit. At ibi sane Medorum & Persarum imperium est, ubi Medorum & Persarum leges ita regnant, ut ne Regi quidem contra illas quicquam mandare aut agere licitum sit. Dario verò huic Medo, Daniele liberare conanti, hoc subditi sui identidem objiciunt, Legem ab Rege latam ex jure Medorum & Persarum frangi non posse. Itane ergo Babyloniæ Rex Medorum & Persarum legibus astrictus erat, ut nihil in sua terra aut regno facere posset, quod his esset contrarium? Sed audiamus Scaligerum in notis ad fragmenta differentem, pagina 22. *Qui hunc Darium faciunt Regem Medie, & propterea quod dicitur Medus, & quia dictum est Danielis vi. edictum factum ab eo secundum legem Medorum & Persarum, joculariter falluntur. Nam accepto Imperio Darius Medus, & omnes regiones & præfecturas, quæ regno Babyloniæ subjectæ erant, peragravit, & in Susiana cui præfectus erat Daniel, edictum hoc fecit. Atqui Susiana olim pars Persici & Medorum Imperii, Persarum & Medorum legibus imperabatur. Itaque Dario peregrino homini, & legum Persidis ignaro opus fuit monitoribus, qui dicerent. Scito Rex eam Medorum & Persarum legem esse, omne edictum, & constitutionem à Rege factam mutari non posse. Hæc plane ostendunt hominem, neque Persam, neque Medum fuisse. Alioqui non monendus fuisset. Sed quot heic hallucinationes! Susas ac Susianam Regi Babyloniæ tribuit, idque iis temporibus, quo Medi veri Susianæ Domini Babyloniis summo terrori erant, ut ex Herodoto patet. Cui enim Nitocris civitatem contra Medos ita communivit, nisi quod sciret, Babylonios Medis Persisque, si acie decernendum esset, pares non fore. At si Susiana Babyloniis parebat, utique vel sponte contra Medos rebellaverat, seque Babyloniis subjecerat, vel armis ab his victa erat. Prius verum non est. Nulla enim contra Medos rebellio ante Cyrum, qui singulari arte Persas ad rebellandum permovit. Sed neque posterius verum esse poterit. Si enim illud, utique bella inter Medos Babyloniosque fuissent. At amici erant, & affines. Sed omne dubium eximit Æschylus in Persis, ubi sub Persona Darii Hystaspis, Reges Cyaxarem, Astyagem, Cambysem & Smerdim recenset, quibus semetipsum, & filium Xerxi demum subjungit. Verba ejus hæc sunt :*

Μῆδ⊕ γδ ἦν ὁ φῶτ⊕ ἠγμῶν στρατῶ
 Τὸ δ' αἰσὺ Σύπων ἐξαιείνοσθ πεσότ.
 Α'λλ⊕ δ' ἐκείνῃ πᾶσι τὸδ ἔργον ἤνυσε,
 φρένες γδ αὐτῆ Συμὸν οἰάκωσσοφον,
 Τέτ⊕ δ' ἀπ' αὐτῆ Κῦρ⊕ -----

Manifestis verbis indicat Sufas à Cyaxaro deletas, ab Astyage restitutas fuisse. At negare non possunt, quin Nabonidokus cum Astyage vixerit. At si Astyagi Sufas parebant, ergo non Nabonnido: nisi forte Nabonnidus idem sit cum Astyage. Sed nugarum satis est. Si Sufas à Babyloniis victrici manu occupatæ fuissent, victoribus leges præscribere non poterant, nec victorem Regem cogere, ad illud faciendum quod non volebat. Imo siue armis, siue rebellione contra Medos & Persas, sub Babyloniæ imperium pervenerant, nunquam Regem Babyloniæ ad id cogere poterant quod nolebat, illo dicto *Scito Rex, eam Medorum & Persarum legem esse, omne edictum, & constitutionem à Rege factam, mutari non posse.* Neque enim Rex Babyloniæ Medorum & Persarum legibus obstrictus erat. Sed quod de Daniel dicit, quem Susarum præfectum facit, illud nescio, unde exculpsit. Equidem Daniel cap. vii. refert se vidisse visionem an. 111 Belsasar, & cum videret, fuisse se *Sufis in terra Elam, circa fluvium Tigris.* Sed hæc verba de spiritali præsentia interpretanda sunt. Sicut Ezechiel ad Chobareim amnem situs, vidit se esse Hierusolymis. Immo si simpliciter hæc accipienda essent: nihil tamen huc facerent. Neque enim Daniel, Belsasari temporibus Satrapa regni erat. Salter sapientibus Babyloniæ præfectus erat. Vanum ergo & jocularè hoc Scaligeri argumentum est, nullo fundamento subnixum. Neque enim Rex potens, alterius Regni legibus se contra voluntatem suam constringi patitur. Is ergo Rex qui Medorum & Persarum legibus ita obstrictus erat, ut legem à seipso datam, quæque non subditi commodum aut incommodum, sed solius Regis personam spectabat, minime solvere potuerit, eo quod lex à Rege lata jure Medorum & Persarum, à nemine solvi queat; sine omni controversia Rex Mediæ fuerit. Et cum hisce temporibus nemo alius Mediæ imperaverit præter Astyagem, patet Darii Medum Astyagem esse. Berosi vero verba, cæterorumque historicorum facile cum his conciliantur: si observetur Nabonnidum primo vicarium Darii, siue Astyagis fuisse, postea capto à Cyro Astyage ipsummet regnasse. Et propter priorem causam, imo propter utramque Rex à Beroso nominatur. Nam & Nergallatar, quamvis non Rex esset, sed Regis vicarius

pro Rege tamen à Berofo habetur. Ita & hic Nabonnidus, (qui, quamdiu Astyages liber erat Proregem ipsius agebat, sublato vero illo, Regem) optimo jure à Berofo Rex appellatur. Ita ergo tota hæc historia ordinanda erit. Nebucadnetzar uxorem duxit Nitocrin Medorum Regis Cyaxaris filiam, Astyagis sororem, in cujus gratiam celeberrimos illos Græcorum fabulis pensiles hortos ædificavit. Hæc vero generosissima fœmina viro mente capto, & inter feras degente, Imperii clavum tenebat: & tum illa omnia ædificasse videtur, quæ Herodotus lib. 1. memorat. Ex hac conjugè geminam prolem Nebucadnetzar susceperat, filium Evilmerodakum & filiam Nergallatzaro postea nuptam. Patri mortuo in imperio successit Evilmerodak, & huic affinis dolo sublato, filius sororis Evilmerodaki, sive Nebucadnetzari nepos ex filia, pro quo imperium administravit Pater Nergallatzar, Nebucadnetzari gener, annos 1 v. & menses quosdam, decessitque an. P. Jul. 4149. Post illum habenas Imperii ipse per se filius gubernavit menses 1 x. qui ab amicis circumventus periit. Et tum quidem Chaldæi sive Babylonii Nabonnido cuidam, sive Labyrintho, conjurationis socio imperium demandarunt. Nitocris vero prudentissima summæque auctoritatis fœmina, cum videret suis extinctis alienos imperio uti, nec sibi illud administrare licere, fratrem Astyagem accersivit, Medis tum Persisque late imperitantem, huicque imperium tradere conata est. Sed sapientes, ac principes, videntes se tali ac tam potenti Regi resistere non posse, tum propter maximam illius istis temporibus potentiam, tum etiam propter eorum perfidiam, qui Reginæ partibus faventes, Astyagem libenter admittam volebant, securitatem pacti, Astyagi se dederunt, eumque pro Rege receperunt. Qui, ut pro hoc officio aliud ipsis redderet, Regem quem ipsimet sibi designaverant, Proregem constituit. Gesta sunt hæc an. Per. Jul. 4150. Astyagis xvi 1. ætatis ipsius Lx 1 1. Atque hæc Astyages, qui alio nomine Darius vocatus fuit, Cuaxaris (qui Ebraice scriberetur קואחשוריש, à Daniele autem omisso קו primo nomine, quod principem aut מלך denotat, אהשוריש vocatur) filius Rex Babylonix & Chaldæorum factus est. Anno autem 1. Imperii, Darius sive Astyages divisit trasariam imperio in Medicum nempe, Persicum & Babylonicum, unicuique satrapam præfecit, quorum unus fuit Daniel. Et brevi postea ista contigerunt, quæ capite v 1. Danielis leguntur. v 1. vero anno Imperii ipsius Babylonici anno 1. Olympiadis lv. Cyrus cum Harpago Medo, Persis, ut contra Medos rebellarent, auctor fuit. Africanus apud Eusebium lib. x. de Præparat. Μετα

δὲ ὅ τῆς αἰχμαλωσίας ἔτη Κύρου Περσῶν ἐβασίλευσεν. ᾧ ἔτι Ολύμπιάς ἤχθη
 πρὸς ἐκ τῆς Βιβλιοθηκῶν Διοδώρου καὶ τῆς Θάλλου, καὶ Καπριῶν ἡσιελῶν, ἔπ' ὅ Πολυβίου
 καὶ Φλέγοντις ἔσιν εὐρεῖν. ἀλλὰ καὶ ἑτέρων οἷς ἐμέλησεν Ολύμπιάδων. ἀπὸ τοῦ γὰρ
 συνεφάνησεν ὁ χρόνος. Κύρος δ' ἔν τῳ πρώτῳ τῆς ἀρχῆς ἔπι, ὁ πρὸ ἦν Ολύμπιά-
 δος πρὸ ἑτῶν πρὸ πρώτων, &c. Sed quod de septuagesimo Captivitatis an-
 no Africanus dicit, id ex suo addit. Neque enim Auctores illi quos
 citat cognitum habebant, quid septuagesimus captivitatis annus es-
 set. Ideoque neque de hoc loquuti fuere, sed de anno 1. Olympiadis
 LV. Cœpit ergo Cyrus post ætatem anni Per. Jul. 4154, & ante æsta-
 tem 4155. Hoc enim spacio primus annus Olympiadis LV absolvitur.
 Ita ergo Cyrus Persicum imperium invasit, & postea cum Astyage avo
 quidem suo, sed nimis iniquo, & tali nepote omnino indigno, de Me-
 dico, imo toto ipsius imperio decertavit. Et cum XI annis Persas
 suos exercuisset, eaque omnia præparasset, quæ ipsi in maximo prælio
 usui futura essent, etiam varias terras occupasset: demum prælio A-
 styagem vicit vivumque cepit, an. Per. Jul. 4167. Astyagis XXXV. Me-
 dico, XVIIII. Babylonico ineunte, Satrapiæ Naboniti sive Labynethi
 XVI I. etiam ineunte. Audita vero clade Astyagis Cræsus Lydorum
 Rex amicus & socius ipsius bellum Cyro Persisque inferre destinat.
 Prius vero omnia oracula, tam Græciæ quam Ægypti, aliarumque re-
 gionum consuluit, variisque experimentis fidem cujusque oraculi
 exploravit. Accepto vero ambiguo responso, quod perperam expli-
 cuit, maximo exercitu comparato Halyn amnem trajecit. Sed brevi
 post, à Persis victus Sardeis regressus est. Atq; ibi à Cyro obsessus, tan-
 dem vivus captus est an. P. J. 4169. Diogenes Laërtius de Pisistrato.
 Σωσπράτης δὲ φησιν περὶ τὸν Κροῖσὸν τελευτῆσαι ἀπὸ τῆς ἐπιτοῦ τεσσαράκοντα, καὶ ἐν τῳ
 τῆς τεσσαράκοντα ἐνάτης Ολύμπιάδος. An. P. J. 4130, ætate incipit Olym-
 pias XLIX. Uno ante hanc anno Socrates Pisistratum obiisse dicit,
 quadraginta vero annis ante Cræsum. Hæc non de imperio, sed clade
 Cræsi explicanda esse, docti omnes consentiunt. Et recte quidem.
 Nam si Cræsus anno quadagesimo post mortem Pisistrati, hoc est
 Per. Jul. 4170 cœpisset, eodem anno victus fuisset, quo Cyrus perit,
 quod historicis omnibus adversatur. De clade ergo Cræsi, sive fine
 imperii ipsius hæc explicanda erunt. Adeoq; juxta Socratem, Cræ-
 sus à Cyro captus est anno 4169 exeunte, aut 4170 ineunte, IIII anno
 post cladē Astyagis. Regnavit vero Babylone iis temporib⁹ Lebyneth,
 sive Neboneth. Herod. 1. Nam posteaquam Astyages à Cyro victus
 fuerat, Prorex Leboneth sive Neboneth Babylonicum imperium sibi
 assumpsit, quod & ante Astyagem populi consensu tenuerat. Cyrus

veto postquam Cræsum devicerat, ea in Asia minore gessit, quæ Herodotus refert. Et demum reliquis omnibus ordinatis, contra Nabonethum sive Lebonethum, antea quidem Astyagis Proregem, nunc verò se pro Rege gerentem, duxit, an. P. J. 4174. Hoc acie victo, & Borsippas se recipiente, Cyrus contra Babylonem duxit. Ibi ordinatis, qui exteriorem murum destruerent, Borsippas profectus est, atque ibi Nabonnidum circumfedit. Sed hic se Cyro statim dedit an. Per. Jul. 4175. Atque hinc Babylonici Imperii initium dependet, quod 17 annis durasse Canon tradit; quod etiam verum est. Anno enim 4175. post devictum Regem Babyloniam inchoatū, & an. 4184. ineunte finitū est, quo Cyrus excessit, ut postea dicitur. Scriptores vero Sacri, non à devicto Rege, sed ab occupata Babylone primum annum exordiuntur. Supplice verò recepto, & in Carmaniam ablegato, Cyrus contra urbem duxit. Sed illi cum antea, obsidionem veriti, & muros muniissent, & de necessariis sibi prospexissent, conatus Cyri irridebant. Cyrus ergo anxius & consilii impos, demum Euphratem alio derivare aggressus, (quod ipsum à Nitocride regina antea factum fuerat) istum annum & partem sequentis huic operi impendit. Insequenti demum æstate urbs capta est, Saccæorum festivitate. Herodotus dicit, Babylonios, epulis ac saltationibus intentos, propter festum aliquod publicum, Persis non restitisse. At festum hoc Scaliger in notis ad fragmenta existimat illud esse, cujus his verbis meminit Athenæus, lib. xiv. Βιρωσδὲς δ' ἐν πρώτῃ Βαβυλωνιακῶν τῷ Λάφρασι μὴν ἑκαταστάτῃ ἀρχῆς ἑορτὴν Σακκῆας προπαρορευμένην ἐν Βαβυλῶν ἡπὲρ ἡμέρας πάντες. ἐν αὐτῇ ἔθ' ἔθ' ἀρχῆς τῆς δεσπότας ὑπὸ τῆς οὐρανίας ἀστρογείσθαι τῆς δυνάμει ἐναυτοῦ ἐν δεδουκῶτα σελήν ὁμοίαν τῇ βασιλικῇ ἐν χαλεπαῖς Ζωγράφην. Μνημονεύει τῆς ἑορτῆς καὶ Κτησίας ἐν δευτέρῳ Περσικῶν. Et satis probabile est hoc festum ab Herodoto innui. Quomodo enim integra urbs, ita epulis ac saltationibus alias fuisset dedita, nisi publico festo, & quidem tali, in quo omne licentiæ locus esset? Lous vero Macedonicus est Hecatombæon Atticus Lunaris. Adeoque statim post Solstitium æstivum anni Per. Jul. 4176 Urbs capta est. Anno vero Per. Jul. 4176. autumno annus 70 captivitatis terminatur. Atque statim post, Cyrus, omnibus ordinatis, cognitaque divina prædictione ac mandato de LXX annis, decreto jussit, ut quicumque ex Judæis Ierusalem tendere vellet, ipsi id integrum esset. In illo vero diplomate ita scriptum est. *Ita dicit Cyrus Rex Persarum. Dominus Deus Cælorum dedit mihi omnia regna terræ, & mandavit mihi edificare sibi domum Hierosolymis Iudeæ. Quis est jam inter vos ex omni populo ipsius? Deus ejus*

fit cum ipso. Ex quibus verbis id manifestum est, hæc post Babylonem occupatam contigisse. Hunc vero annum primum Cyri numerat Esdras, à capta nempe Babylone. Triplex igitur Cyri exordium est, primum ab occupato Persidis imperio an. Per. Jul. 4154. Alterum à devicto Nabonnido Per. Jul. 4175. Tertium ab occupata Babylone. Illud 22 19 solidos annos duravit, adeoque Cyrus decessit. ineunte an. I. Jul. 4184. Alterum 19. ut Canon Mathematicus testatur. Adeoque 4175 anno ineunte cœpit. Tertium 611. solidos, cujus mentionem Xenophon facere videtur, ubi Cyrum 7. annos imperasse dicit. Equidem non me fallit, Xenophontem, de Cyro priori scribentem magis Politicum, quam Historicum agere. Sed de tempore satis verum tradere potuit. In Cyro quidem perfectum principem describit. Ideoque cum non omnes ipsius actiones tales essent, quales debent, nonnunquam fingere coactus fuit. Sed talibus studiis temporis Imperii minime obnoxium est. VI I ergo annos post occupatam Babylonem Cyrus imperavit, 19. vero post victum Nabonnidum, & 22 19 post occupatum Imperium Persicum. Atque nunc omnia optime conveniunt. Nam & scripturarum divinarum infallibilis veritas demonstratur, & auctorum omnium loca conciliantur: ita ut nihil nunc vel in Beroso vel Megasthene vel Herodoto, aliisve antiquissimis, diligentissimis ac minime suspectæ fidei scriptoribus occurrat, quod non cum his, quæ diximus, exactè conveniat.

C A P. X V.

Cyri initium. Cambysis Epochæ duplex, ut & Artaxerxis Longimani. Omnium Regum Persiæ anni, & tempora, &c.

Persicæ Monarchiæ exordio monstrato, nunc reliqua ejusdem pertractanda sunt. Cyrus unanimi auctorum omnium consensu cœpit Olympiad. LV. anno 1. ut antea diximus. Cœpit vero Olympiad. LV an. P. J. 4154. & finita est anno 4155. æstate. Cyrus ergo, vel exunte 4154. vel ineunte 4155 incēpit. Sed æstate 4154 cœpisse, indēpatet. Agathias refert, antiquum Persarum Imperium CCXXVII. annos durasse, Curtius lib. IV. annos CCXXX. Sed de tempore, quo Persicū Imperium finitum est, non omnes conveniunt. Alii enim à victoria ad Granicum, post quam magna pars Asiæ defecit: alii à victoria ad Issum, numerant. Strab. lib. XVI. ad. fin. Τῶτον ὃ καταλύσας ὁ Ἀλέξανδρος αὐτὸς ἤρξε δέκα ἢ ἑνδεκά ἔτη. An. 4380. P. J. Thargelionis VI. Granicum

nicum Alexander trajecit. sequenti anno mense Mæmacterione circa
 Iſſum depugnavit. Et demum 4383. post xx Septembris, ad Gau-
 gamela Darium prælio iterum vicit. A prima victoria ad mortem
 Alexandri, juxta Calculum Astronomicum, (qui à Thoth anni Ægypti-
 aci hos annos orditur) anni sunt x. solidi, cum parte undecima: à
 secunda anni xi. Atque de his Strabo loquitur. Agathias vero à se-
 cunda incipere videtur. Curtius autem manifeste indicat, ducentos
 triginta annos usque ad prælium ad Arbēlas numerari, quod contigit
 An. P. J. 4383. post xx Septembris. Inceperat ergo Persicum Impe-
 rium ducentos & viginti novem annos solidos cum parte xxx ante
 pugnam ad Arbēlas, adeoq; ante xx Septembris anni 4154. Cyrus ergo,
 qui An. P. J. 4154 cœpit, omnino decessit An. P. J. 4184 ineunte.
 Ab hoc ergo tempore Cambyſis initium dependet. Sed cum nun-
 cius mortis Cyri sero in Persidem ac Babyloniam perveniret, Satura-
 pæque clade territi, alii alio se converterent, ac pro se quisque anni-
 teretur imminens à Massageris periculum avertere, annus 4184. ela-
 bebatur. Atque sic demum exeunte an. P. J. 4184. Cambyſes Rex
 creatus est. Ab hac posteriori Epocha, & Herodotus, & Ptolomæus
 numerat. Herodotus namque prodit Cambysem regnasse annos vii.
 & menses v. post hunc Smerdis Magus regnabat menses vii. atque
 ita annus viii Cambyſis absolutus fuit, inquit Herodotus. His in-
 terfectis Darius Hystaspis regnat. Ptolomæus vero ex archivis Baby-
 loniorum tres Eclipses descripsit, quarum prima contigit anno Cam-
 byſis septimo, altera anno Darii xx. tertia anno ejusdem xxxi. De pri-
 ma loquitur lib. v. cap. xv. ubi dicit dimidiam Lunam defecisse
 à parte borea Babylone circa horam 11. post meridiem, hoc est una
 hora ante mediam noctem; die 17. Pamenoth, sequente 17. anno
 Nabonnassaru cxxv. Annus Nabonnassari cxxv. incipit juxta Me-
 thodum à Kal. Ianuariis anni P. J. 4191. xvi ergo Phamenoth con-
 venit xvi Iulii Iuliani. Et hoc ipso die Eclipsis hæc contigit, qua
 Luna defecit dig. 6. 10'. à Septentrione, cujus medium visum est Ba-
 bylone, hora 1. 4'. ante mediam noctem, sive hora 10. 56'. à me-
 ridie. Altera Eclipsis proponitur lib. iv. cap. 1x. qua Luna defecit
 quarta parte diametri versus austrum, 24' minut. ante mediam no-
 ctem, Epiphi xxviii. sequente xxxi. anno Nabonnassaru 246.
 Tertia vero eodem loco contigisse dicitur xxxi. Darii primi, an. Na-
 bonnassaru 257. Tybi 111. sequente 1v, Babylone, hora dimidia ante
 mediam noctem. (Regiomontanus legit hora una ante mediam no-
 ctem.) defecitque tum luna dig. 2. ab austro. Utrique tempori sunt

Character convenit. Quippe xxviii Epiphi anni Nabon. cclxvi est xix Novembris anni P. J. 4212. quo quidem die Luna defecit dig. 2. 23'. ab austro. Med. Eclipseos visum fuit Babylone hora xi. 48'. post meridiem. IIII vero Tybi anni cclxvi convenit xxv Aprilis anni P. J. 4223. quo Luna defecit dig. 2. 9'. ab austro, hora post meridiem xi. 2. Babylone. Ex hisce exemplis liquet Darium Hystaspen post Novembrem & ante Aprilem cœpisse, adeoque ineunte An. P. J. 4193. mense Ianuario, aut exeunte an. 4192. mense Decembri. Mag. vero septem mensibus rerum potiti sunt. Cambyfes ergo decesserit An. P. J. 4192. vel Aprili vel Majo mensibus. Regnavit vero juxta Herodotum annos vii. & menses quinque. Cœperit ergo omnino imperare An. P. J. 4184. exeunte mense Decembri, aut an. 4185. mense Ianuario. Ideoque xvi. Julii anni P. J. 4191. vere incidit in annum vii Cambyfis. Cyrus vero qui juxta Herodotum xxxix annos præfuit, & juxta omnes scriptores, aut exeunte an. P. J. 4154. aut ineunte 4155. cœpit, omnino excesserit an. P. J. 4184. ineunte. Sed Cambyfes extremo anno Rex coronatus est, adeoque illa heic locum habent, quæ antea dixi. Nunc reliqua pertextenda sunt. Lib. vii. refert, Darium, audita clade, ad Marathonem accepta, novum belli apparatus instituisse: qui Asiam omnem toto triennio concussit. Quarto inde anno Ægyptus rebellat. Darius in utramque intentus expeditionem, altero post Ægypti defectionem anno moritur. Quinto ergo anno post pugnam Marathoniam exeunte Darius decessit. Contigit vero pugna Marathonica referente Dionysio Halicarnasseo xv. annis post Bruti funus. Reges à Bruto exacti sunt, juxta Dionysium an. P. J. 4207. ut antea demonstravimus. Exeunte hoc eodem anno Brutus mortuus est. Si ergo ad an. 4207. adjeceris solidos annos xvi. habebis annum P. Jul. 4223. cujus vi. die Boedromionis pugna Marathonica commissa fuit. Thucydides vero refert διὰ βροτων ἐπέξω contrigisse x. annos post pugnam Marathoniam. Contigit διὰ βροτων ineunte an. P. I. 4234. Inter pugnam ergo Marathoniam, & transitum Xerxis, anni sunt decem solidi, cum parte xi. Clades ergo Marathonica incidit in annum Darii xxxi. exeuntem. Ideoque Darius excessit an. Imperii xxxvi. exeunte, Per. Jul. 4228. etiam exeunte. Huic successit filius Xerxes antea successor imperii designatus, qui an. Imperii vi. expeditione contra Græcos suscepta in Græciam trajecit an. P. I. 4234. ut Petavio lib. 10. cap. 24. demonstratum est. An. Imperii xlii. P. I. 4241. Artaxerxes filius Rex designatus est. quod inde probatur. Thucydides gravissimus & accuratissimus scriptor tradit, The-

mistoelem Athenis profugum ad Persarum Regem se contulisse, ac priusquam adiret, ad Artaxerxem filium Xerxis, qui nuper imperium ceperat, literas dedisse. *εἰσπέμπει γράμματα εἰς βασιλέα Ἀρταξέρξην τὸν Ζέρξην, νεωστὶ βασιλεύοντα.* Diodorus vero Siculus, gravis & ille Scriptor, Themistoclis fugam, & profectionem, conjicit in annum 11. Olymp. LXXVI 1. qua ad Xerxem transfugisse dicit. Huic optimi quique scriptores assentiuntur. Sed non poterat accuratissimus scriptor ea in cive suo ignorare, quæ se vivo & præsentē contigerunt. Ut ergo Scriptores hi gravissimi concilientur, necessarium est, ut Artaxerxes cum Parente Xerxe imperium gesserit. Solemne vero Diodoro est annum Olympiadum, non ab æstate incipere, sed ab initio fere anni Romani ac Juliani, quod cuiusvis Diodorum legenti patet. Annus 11. Olymp. LXXVI 1. incipit à diebus æstivis anni P. J. 4243. Diodoro autē ineunte an. 4243. Dicunt vero scriptores, Themistoclem integro anno in Perside vixisse, antequam Xerxem compellaret, idque ea de causa, quod Perside ipsum affari vellet. An. ergo exeunte Per. Jul. 4241 in Persidem profugerit Themistocles, & tunc literas ad Artaxerxem dederit *νεωστὶ βασιλεύοντα.* Ex quibus liquet Artaxerxem principio anni P. Jul. 4241. cum Patre imperare cœpisse. Et hoc primum Artaxerxis initium est. Alterum convenit an. P. Jul. 4248. Darius enim, ut diximus, decessit an. P. Jul. 4228. exeunte. Eodem tempore incepit Xerxes, & regnavit annos xx. ideoque decessit an. P. I. 4248. Post hunc regnavit Artaxerxes annos, ut Diodorus refert, xl. ut Clemens, xli, ut Cresias, xlii. Thucydides vero testis est Artaxerxem decessisse an. vii. belli Peloponnesiaci, quod quidem incipit vere anni P. Jul. 4289. Decessit ergo Artaxerxes, post vernum tempus anni P. I. 4289. Ideoque xli annos solidos regnaverit, & xlii inchoaverit. Post illum primo regnavit Xerxes: menses duos, inde Sogdianus menses vii. Adeoq; Darius Nothus incepit an. P. I. 4290. decessitque anno iv. Olymp. xciii. P. Jul. 4309. cum imperasset annos xix. ut author est Diodorus. Post hunc regnavit Artaxerxes Mnemon annos xl. Artaxerxes Ochus xxvi. & Arses iv. Ac post hos ultimus Darius Arfami F. qui anno Per. Jul. 4379 cœpisse videtur, desiisse vero anno 4384. anno Imperii vi. Atque hæc horum Regum Epocha est.

C A P. X V I.

De ultimis Egypti Regibus. Herodotus, Manetho, & Diodorus

dorus explicati. Initium belli Peloponnesiaci. Annus captæ Urbis à Gallis.

TRia in hoc capite pertractamus, quæ ad superiora rectius percipienda faciunt, tempora nempe posteriorum Regum Ægypti Epocham belli Peloponnesiaci, & Epocham captæ Urbis. Manetho apud Eusebium in Chronico 1x. Reges xxvi Dynastiæ recenset, quorum primus est Ammeres Æthiops, tum Stephanatis, Nechepfos Nechao, & demum Psammetichus, & qui illum sequuntur. Herodotus vero, ubi expeditionis Æthiopum in Ægyptum meminisset, refert xii. Reges Ægyptum tenuisse, quorum unus erat Psammetichus, qui post varia fata regnum demum occupavit. Post illum iidem Reges ab Herodoto recensentur, qui à Manethone: sed non totidem ubivis anni illis tribuuntur: quod ex laterculo adposito patet. Sed hi facile conciliantur, in quibus discrepant. Primo enim numerum

<i>Regum nomin.</i>	<i>Anni regni.</i>	<i>Anni P. I.</i>	<i>annorum Regum Ne-</i>
	<i>ex Herod. Maneth.</i>		<i>chao & Psammis videntur esse transpositi in Eusebio. Ideoq; xvii annos tribuendi sunt Psammi vero vi. Numeros vero Herodotus solidos cujusq; Régis, Eusebius ex Manethone parte annorū, quæ super solido excurrunt, & demum annum constituunt. Ita ergo Necao xvi solido annos regnaverit, & menses quosdam, Psammis annos vi. & menses aliquot, qui cum prioribus juncti faciunt annum. In annis Amasii XLIV retinendum est. Ita enim in excerptis Manethonis apud Scaligerum in calce Thesauri temporum legitur. Sed Diodorus in duobus ultimis Regibus dissentit. Apriem namque regnasse scribit annos xxii. Amosin l v. quem & mortem obiisse dicit sub Cambyse expeditionem circa tertium annum Olymp. l xiii. Sed quid si l v corruptum est, & ex M. factum sit N. elisa una ex brevioribus lineis: ideoque legendum sit, ME. sive 45? Tum enim omnia se recte habebunt, si dicatur Amasin an. x x i Apriis rebellare cœpisse. Et demum post tres annos interfecto Aprii successisse. Diodorum vero totummodò annos Amasi tribuisse, quot Ægyptii ipsum post mortem Apriis regnasse proderent, solidos nempe x l i v. & parte anni x l v; quatuor</i>
Psammetichus	lv.	lv.	4041.
Necos	xvi.	vi.	4095.
Psammi	vi.	xvii.	4112.
Apries	xxv.	xxv.	4118.
Amasis	xliv.	xlvi.	4143.
Psammenitis	6. menses.		4187.
Cambyfes.	iv. an.		4188.

quam postea filius Psammenitus expleverit. Quicquid sit, Herodoti potior auctoritas est. Nunc Epocha ordinanda est. Eusebius in Catalogo Regum, quem ex Manethone descripsit refert, Cambysem v. anno Imperii Ægyptum occupasse. Iuxta ea vero, quæ de Cambyfis annis superiori capite diximus, annus v. Cambyfis incipit ineunte an. P. J. 4188. juxta priorem Epocham: juxta posteriorem an. 4189. Diodorus tradit Cambysem expeditionem hanc in Ægyptum fecisse an. IIII. Olymp. LXXIII. Incipit hic annus æstate P. J. 4188. & finitur 4189. Sed Diodoro solemne est Olympiadis annos à Coll. initiis, sive Kal. Januariis auspicari. Expeditio ergo Cambyfis incidit, juxta hanc rationem, in initium anni 4188. Adeoq; omnium Regum anni, juxta eam se rationem, habent, qua in laterculo perscripti sunt. Atque sic Nechao ineunte 4095 cœperit, qui exeunte hoc ipso anno Iosiam Regem Iuda in prælio ceciderit, & ineunte 4096 Hierusolymas cœperit. Hæc de Ægyptiis. Bellum Poloponnesiacum quod attinet, de eo integrum commentarium Thucydides scripsit, non minori gravitate, quam fide. Tribus vero insignibus characteris temporis belli hujus confirmat: tribus nempe Luminarium Eclipsibus, quarum duæ in Sole, una in Luna contigit. Prima ab ipso contigisse dicitur primo anno belli, æstate. Duplex vero anni apud Thucydidem partitio est. Primò enim annum in duas æquales partes dividit: quarum unam, quæ est ab autumno ad ver *χειμῶνα* vocat, alteram vero ad autunnum *θέρους*. Lib. IV. τὸ δ' ἐπιγινόμενος θέρους πρὸς σίτην ἐκβολήν. Et postea, *ἀμα ἢ ἐπὶ τῷ ἐπιγινόμενος θέρους*. Manifestis verbis indicat, se vernum tempus, quo sata germinant, æstati tribuere. Secundo distinguit æstatem in duas partes, in ver & æstatem specialiter dictam. Atque sic libro I. ait bellum cœpisse *ἀμα ἢ ἐπὶ ἀρχομένῳ*. Postea vero refert, τὸ ἐπιγινόμενος θέρους, æstate, quod Ver illud primi anni, sequebatur Solem defecisse. His ita præcognitis, nunc characteres ipsos examinemus. Prima Eclipsis, quæ ut diximus contigit æstate illa, quæ Ver primi anni insequuta est, exstat Lib. I. qua Sol ita post meridiem obscuratus fuit, ut *μυροειδὴς* appareret, ac stellæ quædam viderentur Rursum anno VIII belli ineunte, septimo exeunte θέρους, *εὐθὺς τότε ἡλίῳ ἐκλιπείης π' ἐγένετο πρὸς Νεμυρίας*. lib. IV. θέρους apud Thucydidem absolute positum denotat tempus illud, quod est ab initio Veris ad initium autumni, ut dictum fuit. Ita ergo contigerit hæc Eclipsis post hyemem, & parva fuerit. Tertia vero, quæ XIX belli anno in Luna contigit, maxima fuit, quæ ideo facilius supersticioso homini Niciæ metum incussit. Ut Sol æstate cujusdam anni post meridiem ita deficiat, ut *μυροειδὴς* appareat,

& rursus viii. anno post, æstate, parum deficiat; & denique Luna, xix anno post, maximam obscurationem patitur: id toto isto tempore, quod est ab initio Olympiadum ad Epocham Christi, contingere non potest, nisi annis P. I. 4283. 4290. & 4301. Anno namque P. J. 4283 Sol defecit dig. 10. 10'. die 111. mensis Augusti, hora v. post merid. & rursus an. P. J. 4290. Sol 8. dig. defecit Martii xxi. hora viii. post med. noct. Athenis. Anno vero 4301 Luna defecit 13 dig. Syracusis hora 12 noctis. Initium ergo belli Peloponnesiaci incidit in verum tempus anni P. I. 4283. post quod tempus Pythodorus Athenis Prætor erat menses duos, referente Thucydide lib. 11. Tradit vero Diodorus Siculus lib. xii. Bibliothecæ, Prætor Athenis Pythodoro Olympiadem Lxxvii. ab Elidensibus actam fuisse. Postea subjungit, ab hoc anno Thucydidem Oloris filium Historiam suam auspicari. Annus ergo primus belli incipit à vere anni 1. Olymp. Lxxxvii. Ideoque Olympias Lxxxvii. acta fuit æstate anni P. I. 4282. quod id ipsum est, quod antea in Epocha Olympiadum confirmavimus. Adeoque hac ratione ex belli Peloponnesiaci annis anni Olympiadum demonstrantur. Urbs vero à Dionysio capta ab Gallis fuisse dicitur An. 1. Olymp. xcvi. æstate anni P. I. 4326. & terminatur 4327. æstate, à qua 11 annus Olymp. xcvi. init. Sed ut diximus solemnè Diodoro est Olympiadis annos, non ab æstate, sed antea, & quidem juxta anni Romani rationem, à Kal. Januariis, incipere. Id unico exemplo manifestum faciemus. Bellum Peloponnesiacum cœpit primo vere anni Olymp. Lxxxvii. ut jam ex Thucydide manifestum fecimus. At Diodorus initium hujus confert in annum 11. Olympiadis Lxxxvii. Annus ergo 11. Olympiad. Lxxxvii. Diodoro incipit ante verum tempus anni P. I. 4283. quo 1. annus dictæ Olympiadis adhuc in fluxu erat. Anno ergo P. I. 4327 ineunte, 11. annus Olympiad. xcvi. incipit. Urbs ergo juxta Dionysium, & Diodorum, omnino capta est anno P. I. 4327. Refert vero Plutarchus in causis, victos fuisse ad Alliam Romanos post Eidus Quintilis. Idem refert Livius: qui postridie Idus Quintilis Posthumium sacra fecisse narrat. Atque his consentiunt Gellius Annal. xv. & Casius Hemina Historiarum 11. qui referunt: *Anno ab Urbe condita cccclxxii à Trib. Mil. Virgulo Manlio, Ebulio Posthumo, collegisque eorum in Senatu tractatum, quid esset, propter quod toties inter paucos annos male esset afflicta Respublica: & ex præcepto Patrum, L. Aquinium Aruspitem, in Senatu venire jussum religionum requirendarum gratia, dixisse, Q. Sulpitium Trib. Militum ad Alliam adver-*

sum Gallos pugnaturum, rem divinam dimicandi gratia fecisse postridie Idus Quintilis. Ex quibus patet æstate Urbem captam fuisse. Sed clarius id ex Plutarcho demonstratur. Is enim in Camillo ita scribit: ἐγέ-
νετο ἡ ἡ μάχη ἐπὶ τῆς προπύλας δευτέρας ἐπὶ τῆς πικροέλληρον. Ut pigna conveniat æ-
stati, juxta Plutarchum, & omnes Scriptores Romanos, & juxta Dio-
nyfium & Diodorum anno Olympiadis xcvi 11. primo exeunti, id
nunquam contingere potest, nisi an. P. I. 4327. Et hoc ipso anno po-
stridie Idus Quintilis, juxta rationem à nobis lib. I. pag. 206. propo-
sitam, convenit 1x Julii Iuliani, qui proxime sequebatur Solstitium
civile, quod iis temporibus in x 1 1 1 Julii constitutum fuit. x 1 1 vero
Julii Iuliani, sive xv Kal. Sextileis, juxta Livium, Plutarchum, &
alios, Urbs capta est: quo etiam die Plenilunium Romæ fuit. xiv
vero Kal. Sextileis, sive x 1 1 1 Julii Iuliani, Urbs incensa est, ex mente
Taciti Annal. xv. Huic igitur soli anno omnes temporum caracte-
res ab auctoribus optimis propositi conveniunt. Et frustra est Peta-
vius, qui ex Fast. Consulium, quos ipsemet pro vitiosis & corruptis
habet, optimos & præstantissimos scriptores refutare conatur, idque
ea in re, in quibus illi certissimam rationem sequuti sunt. Vide quæ
lib. I. cap. de anno Romano antiquo, & Lib. I I. cap. de Epocha Urbis
diximus.

C A P. X V I I.

*Excessus Alexandri. Epocha annorum Philippi, Seleucidarum,
Julianorum & Aftiacorum. Iulii Augusti & Tiberii tem-
pora explicata, &c.*

Alexander magnus, Philippi filius an. P. I. 4358. natus 4378. Im-
rium Macedonicum capeffivit. Sequenti vero Thebas evertit.
Actum quidem bellum contra Persas molitus, an. 4380. trajecto
Granico, purpuratos Darii devicit. Inde ad Issum cum Dario pugna-
vit, & postea ad Gangamela an. P. I. 4383. xi diebus post plenilunium
Boedromionis, sive primum diem Myfteriorum, quo Luna defecerat,
ut Plutarcho notatum est. Anno vero Per. Iul. 4391. mense Aprili
decessit. Hoc mortuo lis magna inter principes de successore erat,
quæ ita demum decisa fuit, ut quivis ex Satrapis partem quandam
Imperii administraret: Philippus vero Aridaus Alexandri frater Rex
esset. Epochæ verò, tam mortis Alexandri, quam annorum Philippi,
à Thorh præcedentis anni incipiunt, ut ex Ptolomæo & Censorino

manifestum est. Anno vero XI. post excessum Alexandri, Seleucus Babylonem occupavit, Mediamque ac Susianam in suam potestatem redegit P. Iul. 4402. Atque ab autumno hujus anni Epocham annorum Seleuci dependet, quam, Patres nonnulli Epocham Alexandri Arabes Terik Dhilcarnain sive Epocham *دیکوار* & vocant, qua Alba regnans, cæterique Arabes, in observationibus utuntur. Chaldaei vero, sive-Babylonii, annos hos Seleuci, non ab autumno, sed vere sequentis anni 4403, inchoarunt, ut in anno Chaldaico à nobis dictum fuit. Ita ergo Seleucidæ multis annis potiore Asiae partem tenebant, variisque interea calamitatibus populum Dei affecerunt, usque dum hi tandem impotenti istorum dominio excusso, in libertatem se assererent, sui generis hominem sibi præficerent Simonem nempe Hasamonæum Mathatæ filium, qui sub nomine Pontifici totum regimen in se recepit. Huic successit filius Iohannes Hyrcanus, & illi Aristobulus, qui primus sibi inter Iudæos, post captivitatem Babylonicam, diadema imposuit. Sed de horum imperio antequam dicamus, necesse est, ut ea, quæ ad primos Romanorum Imperatores spectant, antea pertractemus, cum exinde ista explicari debeant. Iulius Cæsar se iterum, & P. Servilio Coss. devicto ad Pharsaliam Pompejo, in Ægyptum transgressus, Alexandriam cepit. Inde Romam reversus, annum Pontificum licentia corruptum emendavit, eumque, quod menses nimium in antecedentia recesserant, X. mensium, dierum vero 445 constituit. Atque hic est annus Confusionis, quo ipse III. cum M. Lepido Consul fuit. Sequens ergo annus, quo ipse IV. M. Lepidus II. Consul fuit, est primus inter eos qui ab ipso Iuliani appellantur. Censorinus cap. XX. *Adeoque aberratum est, ut C. Cæsar Pontifex Maximus suo III. & M. Æmilii Lepidi consulatione, quo retro delictum corrigeret, duos menses interkalarios, dierum sexaginta septem, in mensem Novembrem & Decembrem interponeret . . . . Ex hoc anno ita à Iulio Cæsare ordinato, ceteri ad nostram memoriam Iuliani appellantur, iique consurgunt ex IIII. Cæsaris consulatione.* Convénit vero IV. consulatus Cæsaris anno Urb. Varroniano DCCIX, Capit. DCCVII. Verò DCCVII. Ideoque an. P. Iul. 4669. Atque hoc ipsum ex Censorino manifestum est. Annus namque P. I. 4951. (cujus ætate annus 1014 Iphiti cœpit, & VI Kal. Iul. annus Nabonnazaru DCCCLXXXVI. numeratur Iulianus CCLXXXIII. Anno autem Iuliano II. Urbis DCCVIII. P. Iul. 4670. Eid. Martiis Cæsar in Senatu interfectus est. C. vero Octavius fororis filius, in familiam, nomenque à Cæsare adoptatus Romam Apollonia reversus, necem avunculi vindicare, tuerique

acta ejus studuit. Prætor ergo creatus, & sequenti anno Panfa & Hirtio iuterfectis, Consul, cum M. Antonio, & M. Lepido conjuravit. Atque ita exercitibus comparatis, primum cum M. Antonio, Marcoque Lepido, dein tantum cum Antonio, per duodecim fere annos, novissime per XLIV. solus rempublicam tenuit. Quippe post Pompeii fugam, M. Lepidum, quem ex Africa in auxilium evocarat, superbientem x x legionum fiducia, summasque sibi partes terrore, ac minis vindicantem, spoliavit exercitu: supplicemque concessa vita Circeios in perpetuum relegavit. Inde Antonii quoque societatem abruptit. Belloque contra ipsum & Cleopatram decreto, navali ad Actium prælio victor exstitit anno Urb. DCCXXI. Per. J. 4683. Sequenti anno Ægyptum ingressus, Pelusium & Alexandriam cepit anno P. Jul. 4684. Atque hinc anni Actiaci incipiunt, qui cum menses Ægyptios habeant, fixi tamen sunt. Quarto namque anno 6. dies pro quinque interkalantur. Incipiunt vero hi anni à XXIIX. Augusti mensis sive IIII. Kal. Septembris, quod tum ex aliis multis, tum præcipue

Η. ΙΕΡΑ. ΤΑΞΙΣ. ΤΩΝ. ΠΑΙΑΝΙΣΤΩΝ
 ΤΩΝ. ΕΝ. ΡΩΜΗ. ΔΙΟΣ. ΗΛΙΟΥ
 ΜΕΓΑΛΟΥ. ΣΑΡΑΠΙΔΟΣ. ΚΑΙ. ΘΕΩΝ
 ΣΕΒΑΣΤΩΝ. ΕΤΕΙΜΗΣΑΝ. ΕΜΒΗΝ
 ΠΡΩΦΗΤΗΝ. ΠΑΤΕΡΑ. ΤΗΣ. ΠΡΟ
 ΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗΣ. ΤΑΞΕΩΣ. ΠΡΟ
 ΤΟΜΗ. ΜΑΡΜΑΡΙΝΗ. Η. ΑΝΑΤΕΘΕΙΣΑ
 ΕΝ. ΤΩ. ΟΙΚΩ. ΤΩΝ. ΠΑΙΑ
 ΝΙΣΤΩΝ. ΤΗ. ΠΡΟ. Α. ΝΩΝΩΝ
 ΜΑΙΩΝ. Η. ΕΣΤΙΝ. ΚΑΤΑ
 ΑΔΕΞΑΝΔΡΕΙΣ. ΠΑΧΩΝ. ΙΑ.
 ΕΠΙ. ΚΟΥΡΑΤΟΡΟΣ. ΜΕΤΕΙΛΙΟΥ.
 ΑΜΠΛΙΑΤΟΥ. ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ.
 ΣΕΞΤΩ. ΕΡΟΤΚΙΩ. ΚΛΑΡΩ.
 Β. ΓΝΕΩ. ΚΛΑΥΔΙΩ.
 ΣΕΒΗΡΩ. ΚΩΣ.

ex hac antiqua inscriptione patet. Sextus Erucius Clarus II. & Cn. Claudius Severus Coss. fuerunt an. Urb. 897. P. I. 4859. quo quidem anno Thoth anni vagi Ægyptiaci incipit XVIII Julii. Ideoque

XI mensis Pachon incidit in xxv Martii. At heic confertur cum
 Prid. Non. Majas. five vi Maji. Heic ergo mensis Pachon erit fixus
 & Actiacus. At si xi. Pachon convenit vi Maji; Ergo primus Pa-
 chon conveniet xxv i Aprilis. Ideoque primus Thoth. xxix Au-
 gusti. Cur vero hinc inceperint causa fuit, quod Thoth anni vagi
 illo anno quo Urbs capta fuit, conveniret xxix Augusti, anni Juliani
 vitiosi. Quippe Sacerdotes, ut antea diximus, cum ab Iulio Cæsare
 traditum acceperant, diem unum quarto quovis anno esse interka-
 landum: id ipsum ita præstarunt, ut post tres absolutos, diem unum
 quarto anno adjicerent, qui juxta veram rationem, non nisi post qua-
 tuor absolutos, & quinto ineunte addi debebat. Ita ergo factum
 fuit, ut Thoth anni Nabonazari dccxi. qui in anno Juliano emen-
 dato conveniret xxxi Augusti, incideret in xxix Augusti. Triplex
 ergo Augusti initium est. Vel enim à morte Iulii, vel à Triumviratu,
 vel denique ab Interfecto Antonio anni imperii ipsius numerantur.
 Ultima hac Epochæ Ptolomæus in Canone Regum, Clemens Alexan-
 drinus I. Strom. & ante hos Philo lib. de legat. ad Cajum, utuntur.
 Dio vero Monarchiam ipsius à devicto ad Actium Antonio numerat.
 lib. lvi. *Μοναρχίᾳς ἢ ἀφ' ἑωσὲς Ἀκτίῳ ἐνίκησε τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα ἔτη
 δευτερίων ἡμερῶν δέοντα.* Decessit Augustus xi x Augusti, anno Juliano
 59. vicit ad Actium xi Septembris anno Juliano xv. Imperium ergo
 tenuit solidos 44. annos minus diebus xii. Eandem hanc rationem
 sequitur Sueronius in Octav. num. 8. Festus vero Rufus imperium
 Augusti à Consulatu ipsius inchoare videtur. *Consules, inquit, fuerunt
 à Iunio Bruto & Poplicola in Pansam & Hirrium, per annos cccclxvii.*
Imperatores ab Octaviano Cæsare Augusto, &c. Ultimos Consulum Pan-
 sam, & Hirrium numerat, post hos Imperatorem Augustum Octavia-
 num facit. Sed antiquior his omnibus Iosephus, & Caji temporibus
 natus, nec minus Romanorum rerum peritus, ab excessu Iulii, Imperi-
 um Augusti exorditur. ἐφ' ἧ δὴ καὶ τελευταῖον Καίσαρ. δεύτερον ἢ Ῥωμαίων
 Αὐτοκράτορ γενόμενος (ἐπὶ τῇ καὶ πενήκοντα τῆς ἀρχῆς ἔτη ὡς οἱ μῆνες ἐξ ἡμέ-
 ραι δυοῖν πλείονες, τῆτι ἢ αὐτῶ τὸ χρόνον τεσσαρῆσκαὶ δεκά ἔτη συνήρξεν Ἀγῶνι) *βίωσας ἔτη ἑπτα καὶ ἐξομῆκοντα.* Sed à Iosepho scriptum fuisse existima-
 verim Π. quod elisa transversali in i i. immutatum fuit. In commen-
 tariis namque Iudæorum, qui Romæ habitabant, scriptum repererat,
 Cæsarem quidem Iulium decessisse xxv. mensis Adar, Augustum
 vero v. die Elul. Iam vero juxta Canonem Judaicum, *dies in mense
 revocat mensem.* (quem Iosephus, sicut alibi, ita heic quoque sequitur.)
 v. ergo dies ex Mense Adar residui, pro integro mense à Iosepho nu-
 meran-

merantur. Atq; sic Augustus, qui v. die Elul decessit, sex menses, Adar nempe, Nisan, Ijar, Sivan, Tamuz & Ab, cum v. diebus, regnavit super annos LVII. Quod & verum est. Cæsar namque anno Juliano II. P.I.4670. decessit mense Adar, ut nunc diximus: Augustus vero an. P.I.4727. mense Elul. Differentia est annorum solidorum LVI. & tot mensium ac dierum, quot proposuimus. Decessit vero Augustus duobus Sextis, Pompejo nempe & Apulejo, Coss. xiv. Kal. Septemb. in quo omnes scriptores consentiunt: ac statim ipsi in imperio successit Tiberius. Cujus initium insigni caractere notatur. Refert namque Tacitus Annal. I. Pannonicas legiones sine Augusti, & initiis Tiberii auditis tumultuari cœpisse. Ad hos sedendos Drusum Tiberii missum parum aut nihil profecisse. Illi namq; relicto tribunali recesserunt, amicis Cæsaris, militibusque prætorianis manus intentantes. Inter alios vero Cn. Lentulum cum Cæsare digredientem ictu lapidis fauciarunt. *Noctem minacem, & in scelus eruptionem fors lenivit. Nam Luna clariore panè cælo visa languescere. Id miles rationis ignarus omen! presentium accepit, ac suis laboribus defectionem sideris assimilans, prospereque cessura que pergerent, si fulgor & claritudo Deæ redderetur..... postquam orta nubes officere visui, creditumque conditam tenebris, sibi æternum laborem portendi lamentantur.* Ex quibus verbis liquet, sub exitum Augusti, & initia Tiberii, Lunam cum mora defecisse, atque deficientem occidisse: Ideoque extrema nocte defectio contigit. Et sane xxxix diebus post Augusti mortem Septembris xxviii. hora post med. noct. 4.54, Luna in Pannonia defecit dig. 19.25'. Incepit deficere hora 3'.13 post med. noct. finita vero est Eclipsis hora 6.35. quo Luna occiderat. Manifestum igitur est, Tiberii initium aliunde peti non posse. Decessit vero Tiberius anno Imperii XXI. C. Acerronio Proculo C. Pontio Nigrino Coss. An. Iul. 82. Urb. C. 788. P. I. 4750. xviii. Kal. Aprilis, ut Tacito cæterisque scriptoribus traditum est. Nunc ad Hasmonæos revertemur.

C A P. X V I I I.

Initium Hasmonæorum. Urbis à Pompejo captæ Epocha. Scalliger & Petavius notati. Iosephus explicatus. Initia Herodis duo, quæ demonstrantur. Tota Herodis historia paucis exposita. Initium & finis Archelai & Philippi. Iosephus emendatus & explicatus.

CUm Antiochus Epiphanes ex Ægypto reversus, Hierosolymam occupasset, ac sanctuarium profanasset, penitusque religionem Iudaicam extirpare conaretur, Matathias Sacerdos ex familia Iojarib, interfecto præfecto Regis populum ad arma & libertatem convocavit. Fuere huic quinque filii paternæ virtutis æmulî, qui à Patente moribundo, ad patriam religionem defendendam excitati etiam strenue se gesserunt. Interfectis vero binis fratribus, Iuda quæ Macabæus appellatus est, & Ionathane, Simon tertius frater Pontifex maximus constitutus est. Hoc imperante *jugum Gentium ablatum fuit ab Israelitis anno Græcorum, sive Seleucidarum 170.* quod juxta 1. lib. Machabæorum, inivit à Nisan anni P. I. 4571. ut Petavio demonstratum est. *Et tum filii Israel cœperunt numerare in contractibus ab anno primo Simeonis Pontificis, & Archistrategi, & principis Iudæorum. 1. Machab. x 111. v. 41.* Atque heic incipit regnum Hasmonæorum, quod Talmudici Cod. Roshafana cap. 1. vocant מלכות הסמני *Regnum principum,* & cod. Sanhedrin cap. ל' ו' vocant illud *Regnum primum.* Tria enim regna post captivitatem Babylonicam numerant, Hasmonæorum, Herodis & Chozibæ. Vere autem Simonem, hoc anno, cœpisse, exinde manifestum, quod mense Elul anni 4573. Græc. 172 numeretur tertius Simeonis 1. Maccab. cap. xi v. 26. Anno vero Græcorum 177. exeunte mense Scèbath, P. I. 4579 ineunte, Principatus viii, Simon à Ptolomæo in arce Dog captus est, & postea interfectus. 1. Macc. xv. Iosep. Orig. xi 11. cap. xiv. Huic successit Iohannes Hyrcanus regnans annos xxxi. In libris ἀλώσις perperam legitur xxx 111. Hujus initium confertur à Iosepho in annum Olympiad. clxi. Sed vitium omnino illic est. Incipit namque Olympias clxi. an. P. Jul. 4482. Legendum itaque erit Olympiade clxi. Atque sic verissimè dicit Iosephus. Hyrcano vero successit Aristobulus, qui unum annum regnavit. Post huic Alexander hujus filius imperat annos 27; & post illum Alexandra annis 1x. Atque cum hac Hyrcanus filiorum natu maximus 1x annis Pontificatum gessit, sicut ex Origin. & Captiv. libris Iosephi manifestum est. Et juxta hanc quidem rationem Hyrcanus defuncta matre Pontificatum per se administrare cœpit anno P. I. 4647 ineunte, si omnes anni pleni intelligantur. Sed Iosephus initio lib. xi v. Orig. expressis verbis indicat cœpisse illū Q. Hortensii & Q. Metello Cretico Coss. Olymp. clxxvii. an. 111. Atq; prædicti quidem Coss. conveniunt an. P. I. 4645, cujus ætate 111. annus Olymp. clxxvii finitus fuit. Manifestum ergo est, ante ætatem anni Per. Jul. 4645. Hyrcanum cœpisse. Atq; hæc optime cum iis conveniunt, qua
lib

lib. xv. cap. ix. postmodum refert Hyrcanum nempe, primò 1x annos cum matre regnasse, inde tenuisse principatum annis xl. Interfectus est Hyrcanus, aut finiente 4683. aut ineunte 4684. post Actiacam Cæsaris victoriam, & tamen ante occupatam Ægyptum. Ergo ineunte 4645 omnino solus imperare cœpit. Sed Hyrcanus, post tres menses à fratre pulsus & in ordinem redactus, consilio Antipatri Patris Herodis, ad Aretam Arabum Regem perfugit. A quo copiis adjutus fratrem Hierosolymis obsedit. Sed Scauro Pompeji legato adventante obsidio soluta fuit. Liberatus ergo obsidione Aristobulus, prælio Arabas, fratremque vicit. Inde causa fratrum apud Pompejum disceptata, atque ambo quiescere iussi. Sed Aristobulus, sine venia domum profectus, Pompejum ita offendit, ut statim contra ipsum duceret. Huic occurrens Aristobulus pollicitus est se Hierosolyma una cum pecuniis traditurum. Ad quæ recipienda missus Gabinius, sed ab Aristobuli militibus exclusus infecta re rediit. Tum vero Pompejus, Aristobulo in custodiam dato, contra Urbem propere duxit, eaque tradita arcem oppugnavit, quam demum vi expugnavit. Contigit vero hæc clades M. Tullio Cicerone & M. Antonio Coss. Olymp. cLXXIX. *ὅτε τρίτον μῆνα, τῆς νηθείας ἡμέρα.* Disputant de hoc tempore Scaliger, Petavius & alii, quærunq; quid sit *tertio mense, die jejunii.* Scaliger heic Tamuz mensem intelligit, ejusque mensis jejunium. Huic Petavius expressa Iosephi verba opponit, qui non quarto, sed tertio mense captam dicit. Sed Iosephus heic non tertium mensem anni, sed tertium obsidionis intelligit, sicut illud expressis verbis indicat lib. i. *ἀλώσ. cap. v.* ubi hæc eadem historia his verbis describitur: *τρίτῳ ἡ μὲν τῆς περιουσίας μέλις ἕνα ἔσθ' ἰσθρῶν κατὰ ῥήματα εἰς ἑπτὰ τῶν εἰς τὸ ἰσθρὸν, &c.* Frustra ergo de mense anni ex his disputatur. De jejunio vero meliori jure quærendum esset. Describit illud his verbis Iosephus: *τῆς νηθείας ἡμέρα,* & lib. 14. cap. 28. *τῆς ἑορτῆς τῆς νηθείας.* Quibus sane verbis, accuratus scriptor aliud jejunium non indicat, quam illud ipsum lege Mosis mandatum, & in suis libris præscriptum. Diem namque hunc apposuit Iosephus, ut cuius de tempore capti templi certo constaret. At si plura jejunia fuissent, character hic vanus fuisset. Manifestum ergo est Iosephum de unico illo jejunio loqui, quod decimo die mensis Tisri, juxta legem à Iudæis observabatur. Equidem non ignoro plura in Iudæorum Calendariis jejunia præscribitur: tum & in specie quatuor jenuniorum mentionem fieri, mensis nempe 1v. sive Tamuz, mensis v. sive Ab, mensis vii. sive Tisri, & mensis x. sive Thebeth, de quibus Zachariam locutum fuisse, Iosephus qui-

dam in Hypomnestico his verbis indicat, ubi de jejuniis Iudæorum ita disputat. Νόμιμον μὲν ἔν νηστειᾷ τῶ ἐν τῷ ἐβδομῷ μηνὶ δεκάτῃ τῆ μηνὸς ἡσθεῖαι παρελήφασιν. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι δ' αὐτοῖς παρελημμένα νηστείαι καὶ ἑξῆς τῆ Προφῆτῃ Ζαχαρίᾳ μνημονεύομεναι, αὐτῶν φησι νηστεία ἡ τετάρτη, καὶ νηστεία ἡ πέμπτη, καὶ νηστεία ἡ ἕβδωμη, καὶ νηστεία ἡ δεκάτη ἔσται τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ εἰς χροῖον καὶ εὐφορῶν σὺνην καὶ εἰς ἑορτὰς ἀγαθὰς. καὶ ἡ μὲν τῆ τετάρτη μηνὸς νηστεία ἔστιν ἐν ᾧ μνητὴ πόλις ἔσθ' ἐν τῷ Ναβουχοδονοσορ ἐπὶ ἀγῶν. ἡ δὲ τῆ πέμπτης ἐν ᾧ ἐνεπαρήθη ὁ ναός. ἕβδωμη δὲ ἐν ᾧ Γοδολίας ἀνῆρέθη ἔσθ' Ἰσμαὴλ. καὶ δεκάτη κατ' ὄν μῆνα πῶς ἔστιν ἐν Βαβυλωνῶν ἀπηγγέλει τὰ γενομένα ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀπῳατῆ κακῆ. Sed ex his quatuor jejuniis illud non est, cujus Iosephus meminit. Hic enim libro vii belli cap. x ubi templi eodem die à Tito combusti meminit, quo antea à Nabuchodonosoro incensum fuerat, diem illum minime jejunium appellat. Sed omnem dubitationem eximit apposita vox ἑορτῆς. Neque enim in anno, nisi unum solemne jejunium erat, lege præscriptum. Captum ergo fuit templum à Pompejo, anno P. J. 4651. mensis Tisri x. Septembris XXI. feria secunda. Dion vero, qui Sabbatho captam audiverat, de Sabbatho septimanarum id explicuit, cum dies magnus expiationis, non minus juxta scripturas Sabbathum sit, & vocetur, quam hebdomadam. Atque ex his ea emendanda erunt, quæ priori lib. cap. de anno Iudaico, de hac materia disputata sunt. Capta vero urbe Pompejus Pontificem constituit Hyrcanum: Aristobulum vero Romam secum captivum duxit, qui brevi postea clam è custodia elapsus in Iudæam venit novas turbas excitans. Sed à Gabinio captus, Romam rursus transmissus est. Cæterum Hyrcanus principatui administrando ineptus, per Antipatrum, cujus suafu illud assumpserat, omnia gessit. Hic ducta Cypro uxore, illustri, apud Arabas, loco, nata, quatuor ex ea filios suscepit, Phasaelum, Herodem, Iosephum & Pheroram, & unam filiam Salomen. Cæsar vero orto civili bello Aristobulum vinculis solutum in Iudæam misit. Sed is veneno à Pompejanis necatus, vivus illuc non pervenit, mortuus vero, ac melle conditus illuc ab Antonio missus est, ut Regum sepulchris inferretur. Bellum vero in Ægypto gerenti Cæsari Antipater multis in rebus usui fuit, pro quibus ille & dynastiam, quam eligere vellet, obtulit, & Iudææ procuratorem constituit. Hic vero partita inter filios administratione, Phasaelum quidem Hierosolymis ac circum jacenti regioni præfecit, Herodem vero Galilææ, admodum juvenem, nec excedentem xxv annum. In Iosepho pessime pro κα' legitur ἰς, ut aliis monstratum est. Post hæc interfecto Cæsare, Cassius interfectorum unus Syriam invasit, magnamque illi pecuniæ summam extorsit. Atque

hoc in Syria agente, Antipater à Malicho, quem magnis beneficiis adfecerat, veneno sublatus est. Sed hoc scelus vita postmodum luit Malichus jussu Cassii interfectus. Devictis vero ad Philippos Cassio & Bruto, Cæsar in Italiam, Antonius in Asiam trajecit. In Bithynia vero Iudæorum legati, huic obviam venerunt, de Antipatri, & filiorū ipsius dominatione querentes. Sed hi statim rejecti sunt. Postea in Cilicia hærenti alii à Iudæis legati adveniunt. Sed illi non tantum nihil pro se effecerunt, sed etiam importuna interpellatione id consequuti sunt, ut Herodes tetrarcha constitueretur. Δευτέρῳ δ' ἔται Σουείαν κατέρχον Πακωρός τῶ ὀ βασιλέως παῖς, καὶ Βαρζαφάρνης Σατραπίης ἀν Πάρθων. Antiq. 14. cap. 23. Cum his pactus Antigonus, ut se in regnū reducerent, pollicitus est mille talenta, & quingentas fœminas. Missa ergo à Parthis in Iudæam ala equitum, tam ut omnia illic exploraret, quam ut Antigono operam daret. Interea Antigono plurimi adjuncti sunt, quibus ille fretus Hierosolymas perrexit, & regiam oppugnavit. Sed commisso in foro prælio Herodes cum sociis superior fuit, hostemq; in templum compulit. Inde vicinis templo ædibus milites imposuit, qui hostem custodirent. Sed hi cum domibus à populo incensi perierunt: quam populi injuriam Herodes postea ultus est, multis interfectis. Cumque quotidianæ inter eos velitationes fierent, hostes expectabant conventuras è rota regione turbas ad Pentecosten. Quæ dies postquam illuxit, multa hominum millia templum & urbem occuparunt. Herodes vero in regia obsessus, facta in hostem irruptione multa millia in fugam egit. Postea rogantē Antigono Pacorus præfectus alæ equitum, in civitatem, cum quibusdam, intromissus est: quo suadente Hyrcanus, & Phasaëlus pro legatis ad Barzaphernem profecti sunt, nequicquam dissuadente Herode, & fidem Barbarorum elevante. Sed hi in vincula coniecti, & Antigono dediti sunt, quorum unus Phasaëlus hostis crudelitatem prævenit, fracto ad saxum cranio: alter eandem expertus est, mutilatis auribus, ut sacerdotio ineptus esset. Quibus auditis Herodes noctu Hierosolymis aufugit, suosque in Masada castello deposuit, diu multumque cum Parthis, Iudæisque in via conflictatus. Inde in Arabiam iter instituit. Sed quum ad fines illius regionis pervenisset, legatos Arabum obvios habuit, qui finibus ipsum arcebant. Ægre igitur, inde decedens, in Ægyptum perrexit. Inde Romam, nequicquam retinente Cleopatra, & tempus anni (erat enim hyems) & motus Italiæ objiciente. Sed tempestate maxima vexatus ægre Rhodum pervenit. Quam civitatem, Cassii bello afflictam, etiam supra vires adjuvit, instructaque triremi

& cum amicis conscensa, Romam pervenit, atque illic annitente Antonio, Rex Iudææ à Senatu declaratus est, C. Domitio Albino iterum & C. Asinio Pollione Coss. Sed hoc tempus accuratius ordinandum erit, propter varias controversias. Brutus & Cassius circa Philippos victi sunt anno Juliano IV. P. Jul. 4672. ut omnes scriptores consentiunt. Neque aliter esse poterat. Extremo enim anno Juliano tertio, Triumviri primum cœperunt, ac illius anni residuum, & sequentis initium, proscriptionibus & Italiæ rebus constituendis impenderunt. Inde in Macedoniam duxerunt, devictisque Bruto & Cassio, Antonius statim in Asiam contendit. Atque tum illa gesta sunt, quæ nunc ex Iosepho retulimus. Hunc ergo annum Antonius legationibus in Cilicia audiendis, aliisque rebus impendit; & demum ineunte Juliano V. in Ægyptum perrexit. Interea, inter Cæsarem & L. Antonium Fulviamque bellum in Italia concitatur, in quo L. Antonius Perusiam obsidetur. Nocte vero quæ antecedit Kal. Ianuarias L. Antonius ex urbe erumpere conatus, rursus repellitur. Kalendæ hæc Ianuariæ sunt anni Juliani VI. quo Coss. fuere C. Domitius, & C. Asinius Pollio, quo etiam L. Antonius captus est, testibus Appiano & Dione. Dum hæc in Italia geruntur, Parthi duce Labieno Syriam Ciliciamque invadunt anno secundo, post Brutum & Cassium devictos, adeoque Juliano V. exeunte P. Jul. 4673. Antonius vero hisce temporibus in Ægypto hæsit, amoribus Cleopatrarum implicatus nec civili in Italia bello, nec sociorum in Asia cladibus, remedium adhibuit. Ineunte autem vere ex Ægypto in Asiam trajecit, Tyrumque pervenit. Nec tamen ibi quidquam effecit, sed recta in Italiam perrexit, audita prius clade Perusiarum & fratris deditio. Cum verò ita Parthi cætera Asiæ quieti tenerent, aggressus illos Antigonus *μετὰ δύο ἔτη* duobus post prælium Philippicum elapsis annis, (Ioseph. *ἀλώσ. 1. c. ap. xi.*) mille talenta, & quingentas scæminas pollicitus est. Hoc ergo necessatio contigerit anno P. I. 4674. Juliano 6. paucis hebdomadibus ante Pascha: tum enim primum 11 annus à prælio Philippico terminari potuerat. Pentecoste ergo, cujus ex Iosepho antea mentionem fecimus, omnino erit anni P. I. 4674. Juliani 6. Quod & inde confirmatur. Herodes post festum hoc ad regem Arabiæ primum perrexit, & cum illic non reciperetur in Ægyptum tetendit, ut inde Romam pergeret ad Antonium. Antonius vero non ante verum anni Juliani VI. P. I. 4674. ex Ægypto decessit, ut Dio expressis verbis docet. Si ergo pentecoste cujus Iosephus meminuit, fuisset anni Juliani V. utique Herodes in Ægypto invenisset Antonium, nec opus ha-

buisset

buisset Romam ad illum contendere. Id ergo primo omnium manifestum est, Pentecosten hanc esse anni Juliani v i. Post hanc Parthi Phasaelo persuadent, ut legatus cum Hyrcano ad Bazaphernem proficiscatur. Inde de eorum captivitate nuncio accepto, Herodes cum suis versus Masadam tendit, atque illis ibi depositis, in Arabiam. Sed exclusus à Rege in Ægyptum pergit. Quantum temporis post Pentecosten tum effluerat, expressis verbis non indicat. Id saltem dicit, Cleopatram Herodem detinere cupientem, hyemem ipsi objecisse. Verba ejus sunt: *αἴσαι μὲντοι μένειν αὐτὴν ἐκ ἠδουθῆ εἰς Ρ' ὥμιον ἐπειγόμενον χειμῶν* & *πῶντ*, *ὃ καὶ ἐστὶ τὸ Ἰταλίαν ἐν παρρησίᾳ καὶ σάλω πολλῶν δουλαιμένων.* & lib. i. εὐλώσ. cap. xi. *καὶ μήτε τὸ ἀκμὴν τῶ χειμῶν* & *ὑποδείσας.* Equidem scio quosdam de tempestate ac procellis hæc explicare. Sed propter illud æstate detineri non poterat. Neque enim venti præsertim circa Ægyptum, æstate ita flant, neque continui sunt, ut propter illud à navigando abstineret. Hyems ergo hæc intelligitur. Dividunt vero auctores annum in duas partes, æstatem & hyemem, sive *δέρ* & *χειμῶνα*. *δέρ* continet ver & æstatem in specie dictam. *χειμῶνα* autumnum & hyemem. Mense ergo Marchesvan, ac post jejunium, (post quod periculosa admodum navigatio erat, Actor. xxv i,) Herodes ex Ægypto solvissè videtur, atque demum exeunte Marchesvan Rhodum venit. Illic tamdiu mansit usquedum irremem maximam ædificasset. Atque tum Romam cum amicis abiit, ineunte mense Thebeth. Sed repugnare his videntur Iosephi verba. Dicit enim Regem factum esse Herodem Olympiade clxxxiv. Anno vero Juliano v i. æstate Olympias 185 acta fuit. Ergo ante æstatem anni illius Herodes rex declaratus est. Sed Pentecoste incidit in vii mensis Sivan. Olympicus agon, vel xv Tamuz, vel xv Ab convenire debebat. Differentia xxxv i i. aut lxxv i i dierum. Quibus ea omnia quæ apud Iosephum recensentur, expediri minime poterant. Sed maximè me movet vox *χειμῶν*. Locum ergo Iosephi, quod attinet, dici posset illum corruptum esse. Et sane plurima in Iosepho vitiosa sunt, quod illis notum est, qui aliquam huic scriptori operam impenderunt. Sed satis vera loquitur Iosephus. Neque enim Olympias debito tempore acta fuit, quod ex ipsomet Iosepho colligitur. Lib. namque εὐλώσ. i, ubi de Herodis magnificentia in exteris differit, hæc inter alia habet: *τὸ δὲ Ἡλείοις χαιιδέν ἢ μόνον κοινὸν τὸ Ἑλλάδος, ἀλλ' ὅλης τῆς οἰκομένης δ' ὄρων, εἰς ἣν ἢ δ' ἕξαι τῆς ἐν Ὀλυμπιάσιν ἀγόνων διήκνει.* τῆς δὲ ἢ καταλυμένους ἀποεία τῆς χημάτων ὄρων, ἢ μόνον ἀγῶνοδ' ἕως ἢς ἐπέτυχεν πενταετηρίδος εἰς Ρώμην ἔδραπλέων ἐγένετο. &c. Cum ergo bello civili Macedonico

res Græciæ ita attritæ erant, ut Olympica celebrare non possent: ludicrum, quod ætate celebrari debebat, plane omissum fuit. Atque hoc est, quod dicit *ἀγωνίαι κατὰ λουόμενος ἀπὸ τῆς χημείων*. Neque enim de aliis ludicris hoc intelligi debet, nisi de hujus anni. Priorum enim annorum rite peracta fuerant. Cum ergo mense Marchesvan ineunte, Rhodum, uti diximus, Herodes venisset, atque eam civitatem pro sua facultate juvisset, eaque re insignem erga Græciam affectum declarasset; etiam ipsi indicatum fuit, solemne totius Græciæ ludicrum isto anno propter penuriam pecuniæ celebratum non fuisse. Is ergo mandavit, ut solemni aliis ludis ritu agonistas tum invitarent; se enim sumptus facturum. Interea, dum illi ad certamen invitant, Romam profectus, Regnum obtinuit. Adeoque Olympias c lxxv. non prius acta fuit, quam Herodes Rex à Senatu declaratus esset. Exeunte ergo anno P. Julianæ vi, Domitio Calvino & Asinio Pollione Coss. P. Jul. 4674. Herodes à Senatu Rex Iudææ factus est, ac statim septimo die, postquam in Italiam venerat, rursus ab Antonio dimissus ad suos perrexit, quos castello Massada inclusos Antigonus oppugnavit. Sed his ex obsidione liberatis contra Hierusolymas duxit, illic tamen ob Silonis fraudem nihil efficere potuit. Dimissis ergo in hyberna militibus Romanis, ipse in Galilæam duxit, ac Saphorim occupavit. Inde quadragesimo die, latrones quosdam expugnavit, totamque Galilæam in suas partes perduxit. Interea Silo ad eum reversus fuerat, Antigono nolente post unum mensem eos alere. Atque his de comætu Pheroras prospexit. Vere autem anni vii. Juliani, Antonius Athenis venerat, unde Ventidio mandata, de Herode reducendo miserat, qui Siloni perscripsit, ut primo Herodē in Regnum restitueret, inde ad se veniret. Sed is ab Herode dimissus statim abiit. Interea contra latrones in speluncis degentes, Herodes duxit, atq; his devictis, contra Antigonum; cum quo antequam confingeret, ad Galilæorum perfidiam vindicandam regressus est. Interea Pacoro interfecto Parthisque profligatis, Ventidius Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus Herodi mittit; qui pecunia ab Antigono corruptus, ad res ipsius inspiciendas invito Herode perrexit. Sed exclusus, ac propter illud ira accensus, tam Antigonianos, quam Herodianos, quos in reditu ad Herodem obvios habuit, interfecit. Qua re Rex admodum offensus ad Antonium perrexit, Machæram accusaturus. Sed multis ipsius precibus victus, ac ipsi reconciliatus, ad Antonium quidem perrexit, fratri vero Iosepho bellum contra Antigonum cum Machæra gerendum commisit, admonito

nito ne rem totam in discrimen adduceret. Hic vero præceptorum fratris immemor circa Hiericuntem fruges demetere (vere anni VIII Iuliani) conatus, ab hostibus circumventus & cæsus est. Herodes vero, ubi ad Antonium venisset, ipsique in expugnandis Samofatis operam locasset, tandem extrema ætate in Iudæam revertitur, duas secum legiones adducens, sibi à Sosio traditas. Ubi vero ad Daphnem Antiochiæ venerat, & fratrem cecidisse, & multa in Iudæa novata esse audivit. Assumpta ergo una legione, quam maxime potuit, in Galilæam festinavit: castellumque quoddam adortus, vi repentinæ tempestatis coactus est exercitum in vicis proximos deducere. Adveniente vero altera legione: territi qui castellum tenebant fuga salutem quaesivere. Inde Hiericuntem properavit, Fratris mortem ulcisci volens. Victis demum ac porfligatis omnibus Antigoni exercitibus, contra Hierosolyma primariam belli sedem duxit; *λήξεντ' ὁ τὸ χερμαῖον*. hoc est ineunte vere, mense Nisan. Illic fixis ante templum tentoriis, tres aggeres ducere instituit. Demandata vero harum rerum cura amicis, ipse in Samariam ad nuptias perrexit. Quibus peractis Sosius per Phœnicem venit, adducens secum ingentem exercitum. Atq; sic Hierosolyma ab utroque obsessa sunt. Cives vero egregie se defendebant, tantoque exercitu circumsepti vix quinto demum mense capti sunt, lib. 1. *αἰλώσ.* cap. XIIII. Quadragesimo vero die obsidionis primus murus urbis occupatus est, quindecim vero dies postea, secundus. Atque ita bini menses transiverant. Inde templum obsessum fuit: quod tertio inde mense una cum superiore urbe capitur, quinto vero à prima Urbis obsidione, septimo vero mense anni, decimo nempe die Tisri, die Iejunii, eodem die quo antea à Pompejo capta fuerat. Anno Iulia. IX. quo Coss. fuerunt M. Agrippa, & Canidius Gallus, ut Iosepho Orig. xiv. cap. 28. traditum est. Aliorum hæc opinioniones refutare, animus non est: nec si esset scripti angustia id pati posset. Duplex ergo Herodis initium est, unum ab illo tempore dependet, quo Rex à Romanis salutatus est, exeunte nempe anno Per. Jul. 4674. Juliano VI. alterum ab eo, quo devicto Antigono Hierosolymas occupavit. x. mensis Tisri anni Julian. IX. P. J. 4677. Utraque Epocha Iosephus utitur. Alibi enim templum conditum fuisse refert XVIII anno, alibi XV. ubi XVIIII numeratur à prima Epocha, XV. à secunda. Scio quosdam esse, qui Iosephum hæc falsi arguant, velintque annos XVIII. à posteriori Epocha numerari. Adducunt pro se scripturas. Quippe Iohan. II. v. 20. Iudæi dicunt templum aedificatum fuisse 46 annis. Dicebant vero hoc Iudæi primo

anno ministerii Christi P. J. 4742. At ab hoc tempore 46 anni, retro numerati incidunt in 4696. xviii Herodis. Verum anno 4695 mense Tisri, 18 Herodis terminatus fuerat : ideoque nec calculi convenit. Sed ex Iudæorum verbis nihil tale concluditur, quale volunt. Neque enim Iudæi dicunt 46 annos effluxisse, ex quo Herodes templum hoc ædificaverit, sed 46 annos ædificationi templi in sumptos fuisse. *Ἐπεὶ ῥαίοντα καὶ ἐξ ἑτῶν ἀποδομίδου ὁ βασις ἔτι*. Quod si de ultimo hoc templo ab Herode ædificato dixerit, splendide meriti sunt. Iosephus enim Ant. xv. cap. ult. tradit, reliqua quidem ædificia, quæ extra templum erant, & ad templum pertinebant, ut porticus ac reliqua, annis v. i. i. ab Herode perfecta fuisse; ipsum verum templum, sesquianno. Sed Iudæi non nisi duo templa cognita habent, primum à Salomone ædificatum, quod in captivitate Babylonica periit, alterum post captivitatem, quod à Tito combustum fuit. Et quamvis illud, quod à Zerubabele ædificatum erat, ab Herode destructum sit, ita ut novum illud ab Herode exstructum, jure tertium appellari posset: tamen utrumque pro eodem templo habent. Itaque non de templo hoc, quatenus ab Herode ædificatum fuerat, Iudæi loquuntur; sed quatenus interruptis sæpe operibus ab iis demum perfectum fuit, qui sub Persarum Regum imperio, Babylone Hierosolymas venerant. Sed dicunt Iudæorum verba ita explicanda esse quasi in templi hujus ædificatione, solidos quadraginta sex annos laboratum fuisset, nec tamen opus ad finem perductum. At Iosephus dicit, non porticus modo omnes, omniaque, quæ extra templum erant, verum ipsum quoque templum ab Herode perfectum fuisse. At inquit; Idem Iosephus libro xx. narrat, Neronis primum temporibus opus istud templi extremam manum habuisse. Verba ipsius cap. vi. hæc sunt. *ἤδη καὶ τότε τὸ ἱερόν τετέλειον*. Sed lib. xv. hic idem Iosephus indicat, quid Neronis tempore completum fuerit. Refert namque templum à Salomone ædificatum viginti cubitis altius fuisse, illud quod post captivitatem ædificatum fuit. Viginti hos cubitos Herodes addidit. Sed subsidentibus fundamentis viginti illi cubitus, rursus latitudini decesserunt; quos Nerone imperante Iudæi addere decreverunt. Atque his xx cubitis temporibus Neronis additis, templum rursus perfectum fuit. vid. cap. 5. lib. vi. *ἀλλ᾽* Manet ergo in hunc Iosepho sua fides integra. Sic ergo alibi primam, alibi secundam Epocham sequitur. Vixit vero Herodes annos 70. Imperavit, ab eo quidem tempore, quo à Romanis Rex salutatus est, annos xxxvii. ex quo verum Hierusulyma occupavit annos xxxiv. Iosephus Antiq. xvii. c. ap. x.

346. I. cap. ult. ad finem. Decessit vero paulo ante Pascha. Obitus ergo ipsius necessario incidit in annum Iulianum 44. P. J. 4712. Sed extrema illius tempora accuratius examinanda sunt, eo quod magna de his controversia sit. Antipater Herodis filius posteaquam fratres Mariamne genitos, Parentis quidem manibus, sed pessimis suis consiliis interfecerat, ipsi quoque Parenti manus inferre cogitavit. Sed dum Romae apud Caesarem haeret, Patri omnia ejus consilia innouerunt. Reversum ergo Herodes in vincula conjicit, ac postmodum coram Varo praeside Syriae accusat. Interea Herodes in maximum morbum incidit, qui indies partim dolore, partim senectute augebatur. Eo aegrotante Doctores quidam legis populum ad seditionem concitant, quorum suasu juvenes quidam aquilam auream imminentem portae templi dejecerunt. Excitus ergo Herodes ac vehementer commotus, populo ingratitude obicit. His vero se excusantibus, & ut fontes plecteret rogantibus, duos illos legis Doctores igni cremavit. Eadem nocte luna obscurata fuit: χ η σ ϵ λ ι ν η δ η τ η α ν τ ι ξ ξ ϵ λ ι ν η . Orig. xvii. Cap. viii. His perfectis, Herodes, aucto morbo, apud Callirrhioen aquis calidis utebatur. Demissusque in solium plenum oleo calido ita corpore dissolutus est, ut oculos quasi mortuus torqueret. Clamore vero medicorum excitatus desperata salute Hierichunta profectus est. Ibi aucto indies malo se ipsum tollere decrevit: sed ab Achiabo praeventus, necem Antipatro statim inferri jussit, eo quod is, audito in vinculis ululatu, ratus parentem decessisse, cum custode carceris de liberatione egisset. Quinto autem die, post interfectum Antipatrum, & ipse obiit: testamento antea mutato, & Archelao successore designato. Atque hic quam magnifice Patrem sepeliri curavit. Leticia namque elatus est aurea distincta variis gemmis, & instrata purpura. Corpus purpura amictum corona capiti imposita. Leticam stipabant filii & cognati. Hos sequebantur milites per ordines distributi. Atque ea pompa processit Herodium usque ducentis illinc stadiis distans. Quovis autem die octo stadia perrexit, ut ex collatione lib. xvi. Orig. & i. Capt. patet. xxv. ergo dies haec pompa duravit. Inde reversus Ierosolyma Archelaus, septem dies, juxta patriam legem, luctui parentis insumpsit: & in fine luctus, funebri epulo plebi exhibito, in templum ascendit. Ibi plebem quam benignissime allocutus, sacrificio peracto rursus decessit. Magnus interea tumultus oritur, propter interfectos ab Herode legis doctores: quos lenibus verbis sedare conatus Archelaus magis irritat. Ac demum aucto propter Paschatis festivitatem numero, tribu-

nam ad se missum repulerunt. Quo facto Archelaus concitatus tria millia ex iis interfecit. Ex quibus manifestum est, Herodem 40. aut ad minimum 33. diebus ante Pascha decessisse. Ideoque vel mense Scebath exeunte, vel Adar ineunte. Anno vero Iuliano 43 exeunte, finiebatur 37. annus ex quo Rex à Romanis salutatus erat. Mense vero Tisri annus 34. ex quo Hierosolyma occupavit. Si ergo anni pleni intelligantur, decesserit Herodes anno Juliano 44, dies 33 ad minimum ante Pascha: sin pleni non erunt, anno Juliano 43. Iuxta priorem rationem regnavit annos 37. & menses duos, aut tres ad summum, juxta alteram annos saltem 36. & menses duos. Sed Iosephus de plenis annis loquitur. Decessit ergo anno Juliano 44. Sed opponit se huic sententiæ Petavius, & ante eum Keplerus: qui omnem movet lapidem, ut demonstrare possit, Herodem 42 Juliano ante Pascha decessisse. Primum argumentum ex Eclipsi desumitur, quæ brevis ante mortem Herodis ab Iosepho contigisse dicitur. Contigit autem illa anno Juliano 42. P. 4710. x11 Martii, hora post med. noctem 2. Hierosolymis. Sed non ad Eclipsin quandam tempora vi applicanda sunt, sed potius ad tempora Eclipsis. At dicunt historiæ rationem illud poscere: Archelaus enim, qui Patri in imperio successit, in Galliam relegatus est, anno Juliano 51, Imperii x ineunte: testibus Iosepho & Dione. Etiam Philippus xx Tiberii anno mortuus est, 37 sui Principatus. xx annus Tiberii convenit anno Juliano 79. Si à 51 9. solidi cum parte 10. & à 78. 37 auferantur, remanet 42 Iulianus cujus initio Herodes decesserit. Verù & alio argumento id ipsum patet. Philippus namque tetrarchiam adeptus in honorem Juliæ Augusti. filia civitatem ædificavit. At illa relegata est anno 44 Juliano, cum summa Augusti indignatione. Ergo ante annum 44. Philippus tetrarchiam assumpsit. Ad Iosephi calculum respondent, ipsum non annorum, sed Consulatum habere rationem, ac tot annos numerare, quot Consulatus. Sed ultimum hoc plane falsum est. Probari illud quidem debebat, si alias fidem mereri vellet: quod nequicquam conatur Keplerus, & ex eo Petavius. Præcipuum argumentum ex hoc loco deducitur, de quo controversitur. Sed ista argumentatio est vitiosa. Adducit tamen unum Iosephi locum, in quo id factum arbitratur. Exstat is lib. x1 v. cap. ult. *κ̄ δ̄ ε̄σ̄ ἐκείνῃ τῇ αὐτῇ ἐάλωσαν ἡμέρᾳ μετὰ τὴν κ̄ζ̄*. Dicit Urbem captam fuisse eadem die, quæ à Pompejo capta fuerat, ante annos 27. Sed ut recte Scaliger observat, Idiotissimus est scriptoribus usurpatus, quo annus inchoatus, pro completo numeratur. Et sane eodem die Iejunii, 27 annus captæ urbis incēpit: Ideoque Iosephus

sephus, qui eundem diem nominaverat, annum cui iste dies convenerat nominare debebat. Non ergo 26. heic ponere poterat, sed omnino 27. Nihil ergo à Iosepho peccatum: multo minus figmentum illud de Consulibus heic locum habet. Id enim ex aliis Iosephi locis manifeste refellitur. Lib. xv. cap. xi i i. ἡ δὲ αὐτῆ τῆς βασιλείας ἰζ' παραλόγῳ ἔτυς καὶ οὐ εἰς Συρίαν ἀφίκατο. Lib. vero i. belli cap. xv. refert, quomodo Cæsar ex Ægypto post devictos Antonium & Cleopatram in Syria reversus, varias provincias Herodis imperio adjecerit, ac decimo post anno rursus in Syriam reversus, procuratoribus præceperit, ne quid inconsulto Herode in provincia facerent. Dio hanc Augusti profectioem confert in annum Iulianum xxvi. Urb. 734. quo Coss. fuere M. Apuleius Nepos, P. Silius Nerva. Anno namque xxiv. refert Augustum in Siciliam profectum fuisse animo abeundi in Syriam, ibique hybernasse. Vere anni 25. in Samum profectus est, atque illic etiam hybernavit. Vere ineunte anni 26. in Syriam perrexit, atque inde Romam reversus est, ac eodem anno in Samum, ubi rursus hybernavit. Et hoc quoque optime cum Iosepho convenit. Extremo enim anno Juliano xv i. Augustus in Syriam reversus est. devictis Antonio & Cleopatra. Decimus ergo annus post hoc tempus incipit exeunte xxv anno Juliano, & finitur exeunte xxvi. Optime ergo Iosephus & Dion conveniunt, secus quam sentit Keplerus, qui Dionem heic falsitatis arguere non dubirat, eo quod cum ipsius hypothesi convenire non possit. Numerat vero Iosephus annum hunc xv i i Herodis, nimirum posteriorem Epocham secutus. At heic sane xv i i. Coss. paria sunt, adeoq; sic, juxta illos non xv i i, sed xviii anni numerari debebant, siquidem Iosephus non ipsos annos, sed Consulium paria numerasse, quod Keplerius contendit. Si enim à Kal. Januariis anni i x Juliani posteriori Epochâ dependeret, eo quod captivitas Ierosolymorum in istum annum incidit: utique hic annus non xv i i esset, sed xv i i i. Manifestum ergo est, Iosephum non à Kal. Januariis, sed ab illo die, quo Urbs capta fuit, annos suos incipere. Ac juxta hanc rationem annus xv i i Herodis terminatur autumno anni xxvi Juliani, adeoque labente xv i i. Herodis, Augustus in Syria erat, omnibus modis, ut à Iosepho & Dione traditum est. Ista ergo de Coss. explicatio locum heic minime habet. Neque ullum ex Iosepho exemplum adduci potest, quo hæc defendatur. Si ergo Anno Juliano 42 ante Pascha Herodes decessit, imperavit annos, juxta priorè Epocham, 35, & menses duos, aut 3. juxta posteriorem vero annos 32. & mens. 5. Imo ne Eclipsis quidem hæc, quæ adducitur,

ullo modo convenire potest. Contigit enim illa plenilunio mensis Adar, adeoque triginta dies ante Pascha. Hoc enim incidit in XI Aprilis, primum nempe Plenilunium post Æquinoctium vernalis. At Herodes ad minimum 33 diebus mortuus erat ante Pascha, ut antea demonstravimus. Ergo juxta hanc rationem tres dies decesserat ante Eclipsin, & triduo, imo & ultra post obitum suum, ex inferno cum Polydoro Euripidis reversus, alios eo secum deportat, quos, ne vivi aut insepulti *αδὲ πύλας* subeant, comburi jubet, eadem opera & mortuè illis, & sepulturam procurans. Sed jocamur. Manifestum est, neque locum Iosephi explicationem istam admittere, neque Eclipsin anni 42 Juliani huc pertinere. Priora ergo explicanda sunt. De Archelao non ipse sibi consentit Iosephus. Libro enim Antiq. XVII. cap. ult. decimo principatus anno ipsum relegatum ait. Idque ipsi prædixisse Simonem quendam Essæum, qui somnum ipsius explicuit, quo somniaverat vidisse se decem spicas tritico plenas à bobus comedi, quod ille de mutatione in dederius exposuit, per boves miseriam, per spicas annos indicari asserens. Libro secundo *de bello*, nono principatus anno, pulsus ait cum novem spicas vidisset. Conantur hæc ita explicare viri docti, quasi finiente nono, & ineunte decimo id contigisset. Sed ergone etiam decima spica incipiebat? At libro Antiq. refert Archelaum X spicas triticeas plenas vidisse: lib. vero II. belli novem. Ridiculum est ista ita explicare velle. Nam si hæc anni pars pro anno posita erit, & spicæ pars in somnio pro spica visa fuerit. Memoria lapsus est Iosephus. nam etiam de ipso valet; *Quandoquidē bonū interdū dormitat Homerus*. Nos *αλώσιος* libros sequimur. Numerat vero Iosephus, sicut aliorum Regum annos, ita etiam Archelai, à priori Regis obitu. Tum enim Rex, testamento Patris erat: nam à Cæsare solum confirmatus est. Anno ergo Juliano 52. mense Scèbath, 12. Archelai annus incepit. Statim vero post Pascha à Cæsare accersitus, & relegatus est. Dionis testimonium quod attinet, dici posset ipsum, sicut in nomine, ita & in anno errasse. Sed non illo opus est. Extremo anno 51. accusatus Romæ fuit, & tunc statim decretum à Augusto illum relegandum esse. Ab hoc ergo tempore numerat Dion. Ita ergo hæc ordinanda erunt. Iudæi extremo anno Juliano 51. accusant Archelaum apud Cæsarem, qui procuratori illius ad se accersito Vade, inquit, & adduc illum. Dum ita ille in Iudæam iter meditatur, Cæsar de Præside illuc mittendo statim cogitat, qui pecuniam Archelai in publicum fiscum inferat, & censum agat. Satis enim ingenium Iudæorum ad tumultus & rapinas nimis primum noverat

Quirinium ergo statim illuc mittit, cujus in eadem provincia fidem in simili negotio, sub persona procuratoris, antea expertus erat. Archelaus ergo, adveniente sub veris initium procuratore, ad iter se expedit: adeoque ineunte anno Juliano 52. principatus 1x, Regnum relinquit; quo nunquam reversus est. Quirinius vero statim post Archelai abitum in Syriam, Iudæamque veniens, & bona Archelai in fiscum Romanorum intulit, & censum egit. Hæc exeunte an. xxxviii. à victoria Actiaca contigere (Antiq. xviii. cap. 111.) qui quidem annus terminatur 52 Juliano, Septembris 11. Omnia ergo optime conveniunt. Locum de Philippi annis corruptum esse, observavit Scaliger. Nec antiquum mendum est; neque enim à Ruffino agnoscitur, qui cætera fere omnia æque vitiosa habet, uti nunc leguntur. Hæc vero pro xx Tiberii legit xx 11. quod & verum esse ex Iosepho ipso patet. Lib. namque Orig. xviii. Cap. vi. narrat Vitellii in Syriam adventum, literasque à Tiberio ad eum missas, de pace cum Artabano Parthorum Rege facienda. Post ea scribit: *ὅτι δὴ ἔφιλιστα* (H'ράδς ἢ ἡν ἀδελφός) *τελευτᾷ τὸ βίον*. Vitellii Consulatus, quem cum Paulo Fabio Perfico gessit, incidit in annum Julianum 79. Sequenti anno C. Cestio M. Servilio Coss. nobiles Parthi in Urbem venerunt, Phrabatem regis Phrabatis filium Roma poscentes. Cupitum id Tiberio: ornatus Phrabaten accingitque paternum ad fastigium. Sed hic apud Syriam, dum omissa cultu Romano, cui per tot annos insueverat, instituta Parthorum sumit; patriis moribus impar, morte absumptus est. Sed non Tiberius omisit incepta. Tiridaten sanguinis ejusdem æmulum Artabano, recuperandaque Armenia Hiberum Mithridatem deligit: & cunctis quæ apud Orientem parabantur L. Vitellium præfecit. Tacitus Annal. xi. Ita ergo Vitellius in Syriam venerit, exeunte anno Juliano 80. Anno vero 81. Paschate cum Hierosolymis esset, literas Tiberii de pace cum Artabano facienda accipit. Post hoc tempus decessit Philippus, ut ex Iosepho patet; Ideoque anno xxii. Tiberii, qui inceperat à xi v. Kal. Septembris anni 80. Philippi vero 37 annus expletus est ineunte anno 81. Adeoque solidos 37 regnavit & præterea menses quosdam. Iuliæ relegationem quod attinet, de ea ita se res habet. Juliæ turpia facta anno Juliano 44 exeunte, Cæsare Augusto, & Caninio Gallo, (qui Plantio Sylvano suffectus erat,) Coss., Augusto indicata, & ab ipso in senatu proposita. Exeunte ergo 44 accusata est, & ineunte 45. in exilium deportata. Breve ab hoc intercesserat spacium, cum C. Cæsar in Syriam missus, convento prius Tiberio, cum rege Parthorum coiit. Patercul. lib. 2. Anno ergo 45 ineunte Cajus in Syriam missus

est, atque ibi mansit usque ad annum 50. quo obiit XVIIII menses post obitum Lucii fratris. Philippus ergo, qui statim post Pentecosten anni 44 in Iudæam reversus fuerat, unam in honorem Liviæ, alteram in honorem Iuliæ, (quæ adhuc florebat,) civitatem condidit; auditoque infortunio Iuliæ anno 45. ineunte, nomen urbis mutare non ausus est, ne illius fortunæ insultare videretur, cujus filius in Syria potens esset. Atque ita omnibus ipsorum argumentis abunde satis factum est. Unde manifestum fit, Herodem anno 42 non decessisse. Scaliger 45 annum Iulianum ipsius morti tribuit, etiam Eclipsi Lunæ motus, quæ contigit 1x Ianuarii, anno Iuliano 45. Hanc duplici de causa rejecit Keplerus: prima quod non longe satis ante Pascha incidat: altera quod plane non modo Iosephi, sed etiam aliorum scriptorum sententias evertat. Sed prior causa vanissima est. Unde enim probat Keplerus, proximo ante Pascha plenilunio illam Lunæ Eclipsin, cujus Iosephus meminit, contigisse? Nos demonstravimus, Herodem ad minimum 33 diebus ante Pascha obiisse. Quippe expressis verbis dicit Iosephus, pompam illam funebrem per 200. stadia fuisse observatam: ἀλώσεως lib. 1. ad finem, pompam funebrem his verbis concludit: τὰς δὲ ἑκομίδην τὸ σῶμα διακοσίους εἰς Ἡρώδειον ὄπυ κτὶ τὰς τετρακίους ἐτάφη. At ducenta stadia uno die conficere non poterant, præsertim ubi pompæ solemnitas observanda erat. Imo Iosephus Orig. xvii. cap. x. satis indicat, quovis die non nisi octo stadia progressos fuisse: ubi his verbis historiam pompæ funebris concludit: ἦσαν δὲ ὅτι Ἡρώδης ἐτάφη διακοσίους. Quamvis enim expressis verbis non dicat quovis die: tamen illud exinde sequitur, quod uno loco dicat pompam per ducenta stadia continuatam fuisse, altero per octo; quæ aliter explicari nequeunt, nisi ut dicatur uno in loco totam viam descripsisse, altero cujusvis diei. Nec commode plus uno die, quam octo stadia absolvere poterant, tantæ solemnitati intenti, diebus brevioribus & viis propter hyemem difficilibus. Pompa ergo per 200 stadia continuata fuit. Quovis vero die non nisi octo stadia progressi sunt. Divide 200 per 8, habebis 25. quibus funebris pompa duravit. Adde septem dies, qui luctui Parentis, juxta legem dati sunt, habebis dies 33. Ergo proximo ante Pascha plenilunio, Eclipsis illa non contigit, cujus Iosephus meminit. Imo si omnia temporum momenta exacte consideres, longe majus spacium reperies. Quot enim dies tantæ pompæ præparationi impensos credis? An uno aut altero die id fieri potuisse arbitraris? Sed & dies unus aut alter itineri, ac reversioni Archelai à Castello Massada versus Hierosolyman; tribu-

tribuendus erit. Dentur vero & præparationi, & reversioni dies octo, jam quadraginta dies habebis. Sed neque tum Pascha erat, cum populus primum contra Archelaum tumultuari cœpit. Expectabant namque seditiosi affluentem ad Paschatis solemnitatem multitudinem. At sex aut octo dies ante Pascha, maxima multitudo Hierosolymis convenerat, sicut ex historia Evangelica & Iosepho demonstratur. Ergo & hoc tempus pluribus diebus Pascha antecesserit. Et quid si diebus decem aut 15 habebis quidem ita dies 50 aut 55. quot Herodes ante Pascha decessit. Adeoque nec priori plenilunio Eclipsis ea contigit, de qua Iosephus loquitur. Contigit ergo tertio ante Pascha plenilunio, adeoque satis bene, imo optime, cum 9 Iahuarii conveniret. Sed historica ratio obstat, quo minus Scaligeri sententia admitti possit. Namque si hoc admittendum erit, utique non 37 annos, sed solidos 38. cum parte 39. Herodes regnaverit. Archelaus vero, non nisi septem cum mensibus quibusdam. Quæ omnia Iosepho contraria sunt. Sed non dicit Iosephus, Eclipsin ea nocte in Iudæa, aut Hierosolymis visam fuisse, (tum enim supersticiosa plebs etiam hinc argumentum impietatis Herodis duxisset) sed tantum, Eclipsin ea nocte contigisse. Ubi vero visa sit, illud non indicat. Quippe maximam eorum partem, quæ de Herode prodidit ex Nicolao Damasceno descripsit, à quo hunc characterem deprompsit. Is enim cum notasset, morbum Herodis, post Sophistarum mortem, aggravatum esse, ita, ut qui antea cum mœrore ac senio, indeque natis malis conflictaverat, tunc horrendis illis symptomatibus, quæ Iosephus describit, vexaretur, unaque subjunxisset, vulgus id pœnam Numinis, ipsi, ob interfectos Sophistas, inflictam credidisse: rejecta vana ipsorum opinione, aliam ex ipsa natura depromptam proposuit, Eclipsin nempe Lunæ eadem nocte factam, quæ quidem non illic solum ubi visa est, sed etiam alibi, præsertim in vicinis locis, vires exerebat. Contigit vero Eclipsis Lunæ Anno 44 Juliano, Ianuarii xx. cujus finis Arbelis visus est, ac in locis orientalibus medium, sicuti ex calculo patet. Defecit vero Luna dig. 7. 33'. Incepit deficere Arbelis hora post merid. 4. 8'. finita est 5. 8'. quadrante fere hora post Solis occasum. Ideoque commode illic propter refractionem 33'. scrup. visa fuit. Atque huic Eclipsi, quam eodem tempore contigisse Nicolaus ab Assyriis audiverat, effecta illa graviaq; symptomata, quæ Herodi contigerunt, tribuit. Ita ergo hæc ordinanda erunt. Combustis xx Ianuarii Sophistis Plenilunio Scepath, (annus enim hic est intercalaris) Herodes gravius laborare cœpit. Auctoque indies malo

ad calidas apud Callirhoen aquas deducitur. Sed cum nec illæ juvent, Medicorum consilio in oleum calidum dimissus fuit. Et cum novissima sibi impendere animadverteret, regressus apud Hierichuntem confedit. Ibi que sanguinarium illud decretum de captivis interficiendis dedit. Illic moranti nuncii Roma adveniunt, Acme supplicium referentes, liberamque ipsi potestatem permittentes, consilio statuendi. His primo lætatus, brevi tamen rursus morbi malivictus, se ipsum tollere voluit. Atque tum statim Antipater interfectus est. Quinto vero die postea ipse moritur, exeunte, ut patet, mense Adar. Toto enim Adar secundo, pompa funebris duravit. Hæc id eo diductius explicanda erant, quod quæ nunc à nobis pertractanda sunt, hinc dependeant, nec sine his explicari aut demonstrari possint.

Excessit ergo Herodes anno Juliano XLIV. Per. Jul. 4712. circa plenilunium mensis Adar prioris, quod isto anno incidit in Februarii XIX.

LIBRI SECUNDI

PARS ALTERA.

CAPUT I.

Proœmium. De loco Matthæi 12.v.40. aliisque disputatio.

ACTENS ea pertractavimus, quæ ad antiquorum temporum rationem maxime spectant, quæque iis cognitu necessaria sunt, qui annorum Christi rationem certo cognitam ac demonstratam habere velint: nunc parte hac altera libri secundi, vel si mavis libro hoc tertio, conclusiones earum propositionum, quæ in prioribus demonstratae sunt, colligemus; & quomodo inde dependeant, ac certo demonstrari debeant, exponemus. Duo vero imprimis sunt, quæ quærimus, verum Nativitatis, & verum tempus passionis Domini & Servatoris nostri IESU CHRISTI. Utrumque ex scripturis erui debet. Ea namque certissimas, & humana auctoritate longe majores demonstrationes suppeditat. Artis maximæ illud est eas eruere. Nec tam humana, illud, solertia, quam singulari quodam divini Numinis beneficio, ac munere, consequimur, sine quo omnis noster labor vanus est ac inutilis. Precibus ergo votisque, si alias unquam, nunc opus est. Tu, sanctissima veritas, quæ in luce habitas inaccessibili, mentem illustra, ac veritatis semitam monstra, nosque perpetim in ea duc, ut eandem semper cognoscamus, sequamurque, Commune jam multis ignorantia perfrugium est, scripturam sacram in temporum ratione nihil accurati habere. Quod, si quis de profano quodam scriptore temere protulisset, omnium fere hominum iram ac odium incurrisset. Nunc cum de sanctissimis hisce ac plane divinis voluminibus hoc dicatur, neminem pene indignitas rei movet. Clamitant quidem Christiani, nolle se vel latum unguem à Scripturis decedere; quam vero sui immemores sint, praxis eorum manifeste docet. Nam ut Pontifices præteream, quibus alii tanta contentione objiciunt, quod scripturas non

fatis pressè sequantur, ipsimet illi, qui hæc reliquis toties ingerunt eidem in quibusdam vitio obnoxii sunt, cujus Pontificios reos peragunt. Quis enim est, vel ex Augustanæ Confessionis, vel ex Reformatis scriptoribus, qui cum ad eum locum Matthæi veniat, ubi dicitur filium hominis mansurum in corde terræ tres dies & tres noctes non vulgarem illam opinionem sequatur, quæ asserit, die quidem Veneris circa vesperam Servatorem fuisse sepultum, die vero Soli mane surrexisse? At sic Scripturæ aperte in os contradicitur. Neque enim omnibus suis explicationibus plus producere possunt, quam duas ad summum noctes, & duos dies, quibus Christus in corde terræ fuerit. Tertii diei, aut tertiæ noctis, ne vel unicum minutum proferræ possunt. At ergone duæ noctes & duæ dies, sunt tres noctes & tres dies? Quid est falsum dicere, si hoc non est? Sane duo & tres non sunt idem. At quid illos, ut ita statuant, cogit? Pontificii in articulo de purgatorio, ut & de primatu Petri, scripturas pro se adducere conantur, etiam Patres sibi consentientes se habere monstrant. Et tamen maxima illud indignatione, tam ab Evangelicis, quam Reformatis rejicitur. At quid pro ineptissima hac, & Scripturis plane contraria expositione adducitur? Scriptura sane ita ipsi adversatur, ut aperto ore ac plenis quod dicitur faucibus eandem rejiciat, nec vel unicum verbum aut punctum habeat, quod isti favere posset. At Patres forte ita senserunt: Fateor, Beda hæc inter ea ponit, de quibus Catholico dubitare non licet. Sed idem ille Christum passum dici xxv Martii: quod quis, etiam inter Doctiores Pontificios, non rejicit? Concedam & alios ex Patribus cum illo consensisse. At omnium Patrum opinionem eam fuisse, id vero nego & pernego. Chrysostomus sane non ita sentit, nec antiquus Pater Theophilus Cæsariensis. At si totus ille venerabilis Patrum cœtus aliquid statueret Scripturis adversum; non tamen ideo Patrum major quam Scripturæ auctoritas esset. Firmum semper illud est manetque. *Verbum tuum veritas est, & omnis homo mendax.* Sed non ita est. Neque enim, vel Scripturis vel consentiente Patrum auctoritate, dogma hoc Scripturis plane adversum firmatur. Sed cum alius alium *αβραωνιστος* sequatur, & plus alienis, quam propriis oculis videat, ignorantia ac vanis opinionibus præsidium paratur. Quod sicut in hoc loco, ita & in pluribus aliis contigit. Nam quamvis omnibus verè Christianis certissime persuasum sit, Scripturis nihil certius esse: tamen in ipsa praxi, ne illam quidem ipsi certitudinem multi concedunt, quam profano Historico sanus nemo derogat. Et quod magis mireris, non hoc ulla necessi-

necessitate coacti faciunt, sed partim studio novitatis, partim dubi-
 tandi libidine, utrinque ambitione, pessima virtutum omnium cor-
 ruptela occæcati. Equidem de omnibus non loquor. Neque enim
 dubito, quin plurimi aliter sentiant. Imo multos ipsemet cognitos
 habeo aliter animatos. Ego quidem, quantum in me est, per Dei gra-
 tiam operam dabo, ne falsa ac sola consuetudine firmata, veri locum
 apud me obtineant. Neque enim errantium multitudo, aut erroris
 antiquitas, ullum errori parit patrocinium. Quod si in humanis ve-
 rum est, quanto magis in divinis? Nobis ergo prima hæc cura erit,
 ut sententia nostra verbis Scripturæ simpliciter, hoc est juxta verba
 ipsa, & alias Scripturas explicatis conveniat. Inde historica veritatis
 rationem habebimus. Neque enim una veritas alteri contraria est.
 Manet Veritas una, ac semper sibi similis, semperque consonans,
 quamdiu Veritas est. Quæ ergo in Historiis continentur, ac omnium
 consensu, aut saltem eorum quibus sal in pectore est, pro veris ha-
 bentur, quæque nemo negare potest, nisi insipiens, indoctus, aut ma-
 levolus, ex iis quoque sententiam nostram demonstrabimus ac
 confirmabimus, ut sic certi aliquid de nobilissimo, & si quod aliud,
 vere aureo tempore, concludi possit. Interest enim Christianæ ve-
 ritatis, hæc quam maxime ac certissime demonstrata habere. Ipsa
 enim Scriptura dicit, Deum ter maximum tam accuratam temporis
 rationem in hoc admirando, ac ineffabili mysterio habuisse, ut non
 antea, quam in plenitudine temporis filium suum miserit, Gal. iv.
 Ideoque firmissimum argumentum ex temporum ratione contra Iu-
 dæos desumitur, ut initio libri I I. à nobis dictum fuit.

C A P. I I.

*De die nativitatís & baptismi. Probatur Christum xiiii Kal.
 Ianuarias natum, & vi Idus baptizatum. Scaliger, Lans-
 pergius, & alii notati.*

ANtequam ad natalis demonstrationem pergamus, aliquid de ipso
 die, tam nativitatís, quam baptismi dicemus. Ac primum de hoc.
 Antiqua & consentiens Patrum opinio est Christum vi Ianuarii
 baptizatum fuisse. Creditum illud ac concessum fuit, tam ab Græcis,
 quam à Latinis. Nec nisi unus alterve in diversum abiit. Quod ergo
 tanto omnium consensu approbatum, tanta antiquitate nititur, id
 sine omni dubio longe verissimum erit, præsertim si non modo à

Scripturarum veritate nihil plane dissentiat, sed etiam apprimè cum illa conveniat. Quod etiam hinc patet. Iohannes, ut postea dicemus ante xv. Tiberii baptizare non incepit. Inivit vero xv Tiberii à xi Augusti anni Iuliani 73. Per. Jul. 4741. Sed eodem die, quo decimus quintus incepit, Iohannem quoque cœpisse, verisimile non est. Satis probabilis eorum opinio est, qui festo tubæ, aut magno expiationis diei, illud tribuunt. Quod quidem festum incidit, anno Tiberii xv. ineunte, in 17 Septembris. Iam menses ad minimum bini aut tres, illi, ad auctoritatem conciliandam, necessarii erant, qui nullis miraculis verbum confirmavit. Ideoque minus probabilis Epiphaniï sententia, qui v i Idus Novembris, sive ut alibi dicit x i mensis Arthyr Actiaci, baptizatum Christum perhibet. Neque enim sat temporis tanto negotio tribuitur. Verisimilior sane reliquorum omnium consentiens opinio, quæ vel ideo recipienda esset, quod tot ac tantis viris tradita sit. Præterea si ea, quæ à Christo, post Baptismum, usque ad primum Pascha, gesta sunt, accuratius considerentur manifestum erit, v i Ianuarii magis isti temporori convenire, quam v i i i Novembris. Primo enim statim post baptismum, abiit in desertum illud magnum, quod iter non nisi 10 diebus absolvere potuit: in deserto mansit 40 dies: postea ad Iordanem ad Iohannem reversus est. Dies collecti, faciunt menses duos, sive dies 60. Apud Iohannem duos dies mansit. Postea in Galilæam abiit, in quo quidem itinere plures dies consumpsit. Nam plures discipulos assumpsit, nempe Petrum, Philippum & Nathanaelem. Nec tamen plures dies huius itineri tribui possunt, quam decem. Tertio die postquam in Galilæam venerat, Nuptiæ in Cana factæ sunt, quibus interfuit. Habemus menses duos, & dies xv i. Nuptiæ durarunt dies septem, aut tanto saltem tempore Christus Canæ manserit. Prodeunt ergo dies 23. Cana profectus est cum amicis Capernaum, ubi non multos dies mansit, Iohan. 11. cap. Sint illi dies decem, (quot in Actis eadem phrasis denotat,) habebis tres menses, & dies tres, sive dies 92. Quod si ad v i Ianuarii adjeceris, habebis v i i i Aprilis. Pascha vero sive x i v Nisan incidit isto anno in xv i i Aprilis, adeoque x dies ante Pascha Christus versus Hierosolyma proficisci cœpit. Quod si aliquot dies itineri in Galilæam, & aliquot festivitati nuptiali detrahas, Christus initio Nisan versus Hierosolyma perrexerit. Vide Chemnitii Harmoniam statim initio. Sane quocunque modo rem ordines, egregie tempus hoc cum Scripturis conveniet, secus quam Epiphaniï sententia, quæ multum superflui temporis habebit. Scripturis ergo

optime hæc sententia convenit, ac melius quam ulla alia. Quia ergo in hac omnes fere Patres, tam Orientales quam Occidentales conveniunt: ipsaque Scripturis apprimè consentiat: nos eandem sequemur. Id ergo primo loco definitum esto, Christum nempe v i Ianuarii fuisse baptizatum. Quoniam vero, die hoc nobilissimo, baptizato Servatori cœli aperti sunt, ac Deus ter benedictus in incomprehensibili sua Trinitate se visibili quasi modo manifestavit, dies ille ab antiquissimis Θεοφάνεια & ἐπιφάνεια appellatus fuit, ut ex Ambr. de die S. Epiphani. hom. xx i. Isidoro lib. i. de off. Eccl. cap. xx i i. Pontio Paulino de natali Felicis ix. liquet. Id Græci posteriores de eo tempore dictum arbitrati, quo Deus manifestatus est in carne, diem baptismi & nativitatis confuderunt. Atq; ea quidem opinio per totum fere Orientem obtinuit. Romani vero, & eos secuti, qui Occidentem incolerent, xiii diebus antea, x x v nempe Ianuarij, Christum natum crediderunt. Atque horum sententiæ magis scriptura favet. Hæc enim tradit, Christum non præcise triginta annorū fuisse cum baptizaretur, sed ὡς ἐστὶν τετράκοντα. At si eodem, quo natus est die, etiam baptismatis lavacro tinctus esset, scriptura non opus habuisset dicere ὡς ἐστὶν τετράκοντα, sed absolute ἐξ ἑξήκοντα. Sed de hac phrasi postea dicetur. Id satis manifestum est, non præcise xxx annorum fuisse cum baptizaretur. Unde nec eodem, quo natus est die, baptisma suscepit. Magis ergo verisimilis Romanorum opinio est, qui xxv. Decembris natum Servatorem prodidere. Imo non verisimilis est, sed vera. Ex antiquis enim tabulis Cenforiis deprompta est, quas Romæ suis quoque temporibus fuisse Chrysostomus testis est. Sermone de Natali: ὁ δὲ δῆλον ὅτι καὶ τὴν πρώτην ἐπιγραφὴν ἐτέχθη, καὶ τοῖς ἀρχαίοις τοῖς δημοσίοις κειμήτοις κωδικοῖς ἐπιέξιστον ἐντυχόντα καὶ τὴν κερδὸν τῆς γραφῆς μαθόντα ἀκριβῶς εἰδέναι τὸν ἐυλόγητον. Quomodo ex tabulis cenforiis, & publicis Romani Imperii codicibus tempus nativitatis eruerent, nisi nomen Servatoris in illis scriptum fuisset? Nimirum Quirinius, qui ab Augusto, breviarium Imperii conficere volente, mandatum acceperat, omnes mares notare, eorūque qui infra pubertatem erant, ætatem adscribere, ut cognitum haberet, quo illi tempore imperio utiles esse possent, si viverent; cum censu acto, Iesum non annū integrum, sed tot saltem dies natum, etiam ita nomen & ætatem ipsius in tabula consignavit. Iustinus in Apologia: Κάμιν δὲ πρὸς ἕξιν ἐν τῇ χώρα Ἰερουσαλήμων, ἐν ἡγεμονίᾳ Ἰννοκίου Χειρὸς, ὡς καὶ μαθεῖν δύνασθε ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς γινομένης ἐν Κυρηνίᾳ τὰ ἡμετέρεα ἐν Ἰερουσαλήμ πρώτῃ γινομένη ἐπιπέπτου. At si locus, in quo editus est, annotatus fuit, multo magis nomen & ætas. Hæc namque

præcipuè in censu cognosci debebant. Has ergo tabulas cum Romani haberent, quas multi Senatorii generis homines, qui aut Christiani erant, aut postmodum facti sunt, inspexerant: verissima ergo illi Christiani de Natali prodere poterant, qui Romæ erant. Propter quod ita de hac opinione scribit Chrysofostomus: *Παρά τῆς ἀκριβοῦς τῶν ἐιδότων καὶ τῶν ὁρίων ἐπειρήθη (Ρώμην) οἰκόντων περιλήφαι τὴν ἡμέραν*. Dicit opinionem hanc de natali in xxv die constituendo, ante decem annos Roma Constantinopolim venisse, ab illisque traditam, qui exacte hæc norant. Nimirum antiqui Senatores Romani, quibus Censoriarum tabulas inspicere permissum erat, postquam Christianismum receperant, verum natalem aliis prodiderunt. Atque ita dies ille Romæ celebratus fuit, cujus rei notitiam demum temporibus Chrysofostomi Constantinopolim transmiserunt, diemque, quem ipsi ex antiqua & infallibili traditione celebrabant, etiam alios observare docuerunt. Cum ergo Romanorum opinio talibus, ac tam certis argumentis subnitatur: non ultra verisimilis dicenda erit, sed plane vera. Sed opponit se huic sententiæ Scaliger, ac primo dicit novam eam esse, inde falso principio subnixam, denique scripturarum veritati adversam. Sed nihil ex his probat. Primo dicit, antiquos nihil certi de natali habere: alios enim mense Majo, alios vi. Kal. Ianuariis natum tradidisse. Sed quod xix Maji attinet, fuit illa singularis paucorum quorundam opinio, ex falsis hypothesibus non minus nata, quam ipsius Scaligeri de mense Septembri. vi autem Kal. Ianuarias natum totus Oriens credidit, quod unde factum fuit, jam diximus. Confuderunt enim illi Sanctissimæ Trinitatis manifestationem, quæ baptismi die contigit, (unde dies ille *Θεοφανεῖα* dicta fuit) cum eo, quod *Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σοφίᾳ*. Harum vero opinionum neutra Scripturis convenit. Ideoq; ambæ ab ipso Scaligero rejiciuntur. Novam vero hanc opinionem esse inde probat, quod Chrysofostomus tantum decem annos ante habitam de die natali orationem Constantinopolim venisse dicat. Sed istud quidem argumentum ridiculum est. Ipse namq; Chrysofostomus dicit, Constantinopolitanis quidem novam fuisse, Romanis vero antiquam, atque ita demum concludit, *ὅθεν ἐκ αὐτῆς ἀμέγαροι καὶ νέαν αὐτῶν ὄμνη καὶ ἀρχαίαν εἰπὼν διὰ τὸ προσφάτως ἡμῖν γνωρισθῆναι, παλαιὰ δὲ καὶ ἀρχαίαν διὰ τὸ ταῖς προσβυτέροις ταχέως ἠμίλιαν γένεσθαι, &c.* Quid clarius contra Scaligerum dici poterat? & tamen hoc pro se adducit. Elevare deinde hanc sententiam conatur, eo quod Chrysofostomus, & Maximus Monachus, inepto argumento, ex summo Zachariæ sacerdotio petito, eandem confirmare tentent. Sed causæ bonitati actio-

ris imperitia non officit. Adhuc enim lis pendet. Distinguendum ergo est inter sententiã ipsam, quę antiqua est, & ex iis principiis dependet, quę antea proposui ac plane ἀντίρρητα sunt: & inter argumenta, quę alii ex Scripturis, pro uberiori sententię illustratione & cõfirmatione eruerunt. Si horum labor vanus fuerit: nihil ideo sententię firmitati decedit. Et longè ante, quã vel Chrysostronus, vel Maximus Monachus hoc argumentum tractaret, dies hic ab Ecclesia Occidentali pro vero Natali habitus fuit. Clemens Romanus Canon. viii. lib. v. τὸ γένεθλον ὅπως ὑμῶν, ἐπιτελεῖσθαι εἰκάσι πέμπτη τὸ ἐννάτω μηνός. Nonum mensem vocat Decembrem, juxta rationem Paschatis, qua Aprilis primus est. Idem quoque ex Ambrosio patet. Sed ex ratione ordinis Hieratici probare conatur, Christum circa festum Scenopęgię natum fuisse. Quippe Zacharias cum juxta ordinem suum (qui erat Abiæ, sive octavus) ministraret coram Deo, εὐαγγελισμὸς de Iohanne filio accepit. Elizabeth igitur statim post finitum ministerium Abiæ concepit. Iam vero 24 erant Ephemerię, quę semper ordine quodam ministrabant, atque ita Orbem quendam Hieraticum conficiebant, qui 168 diebus absoluebatur, annis vero 224. Orbis hic incipit xx i. Novembris anni P. Jul. 4549. quando Encæniam Machabæi celebrata fuerunt. Quę si vera sunt, Abiæ Ephemeria incepit ministrare Deo anno Per. Jul. 4710. (quo exeunte εὐαγγελισμὸς contigit) 21. Julii. Adeoque statim post 28 Julii Iohannes conceptus est. v i autem mense ineunte Gabriel ad Mariam missus est. Unde exeunte Decembri Christus conceptus est, & post novem menses natus, mense Septembri. Hęc summa est demonstrationis. Qui hęc diductius explicata volet legat notas ipsius in Fragmenta, ad calcem operis de emend. temp. Sed primo illud ex ipso scire vellem, unde probet Encæniam Machabæi ministrasse Ephemeriam Iojaribi. Perpetuam hanc Ephemeriarum rationem ex Iosepho, aliisque Iudæorum scriptis demonstrat. Neque enim in Scripturis idem ordo semper servatur, ut ex Esdra & Nehemia liquet. At hoc de Ephemeria Iojaribi commentum ipsis Iudæorum scriptis adversatur. Tradit Seder Olam Rabba, die illo quo templum à Tito combustum est, (qui fuit 1x Ab exiens ac x. iniens) ministrasse Ephemeriam Iojaribi. Scaliger ipse tradit templum combustum fuisse x Augusti. Nos illud contigisse dicimus 4 Augusti, die Sabbathi. x. mensis Ab, quo die mane Ephemeria Iojarib juxta Iudæos inceperat Anno P. J. 4783. Differentia anni P. J. 4549. & 4783. est 234 annorum, quibus si auferas 224, (quibus Ephemeriarum restitutio fit) remanent 10. Annis vero de-

cem Ephemerix retrocedunt dies 124. ut ex calculo patet. Aufert ergo à 22 Novembris dies 124. habebis 21 Julii, quo, illo anno, Iojaribi Ephemeria, juxta Scaligerum, inire debebat. At incipit 4 Augusti, 14 diebus post. Iuxta rationem Scaligeri inciperet 10 Augusti, siquidem isto templum conflagraffet. Si priori anno id factum dicas, (quod Seder Olam vult) conveniet 19 Ab, sive initium Iojaribi 21 Jul. At juxta Scaligeri calculum XIX Augusti. Ipsum ergo fundamentum Scaligeri penitus corrui. Sed adhuc magis vitiosum Philippi Lanspergii fundamentum est, qui ex anno Davidis ultimo, & festivitate scenopegiarum, quod in Sabbathum incidit, originem Ephemeriarum deducit, adeoque ex pluribus falsis ac plane incertis, certa ac firma concludere conatur, ut heic quidem exclamare liceat:

Credimus? an qui amant ipsi sibi somnia fingunt?

Tota ergo illa ratio vana est ac incerta. Imo ne illud quidem firmum, quod tamen pro certissimo assumitur, Mariam 19. solidis ac plenis mensibus uterum portasse. Diversum ex historia nativitatibus patet. Quippe Maria, si nonus mensis post conceptionem aut transisset, aut ad finem terendisset, domi quidem mansisset, neque partui proxima peregre profecta fuisset. Sane quidam, antiquam traditionem secuti, septimo eam mense Servatorem edidisse, asseverarunt. Epiphanius Hæc. LI: ὅτι καὶ οἱ εἰπόντες τὴν ἡμέραν τῆς συλλήψεως, καὶ ὡς εὐηγγελίστατο ὁ Γαβριὴλ, τὴν παρθένον, εἶπον τὴν ἑσπέριαν τῆς πρῶτης λαγόντων ἐν παραδόσει ὡς ὅτι διὰ ἐπὶ τὰ μνηῶν ἐγεννήθη. Sed istis minime opus. Nam si concedatur 19. mensem plenum non fuisse, quod nemo negare potest, Iudaica illa Ephemeriarum ratio certissima erit. Iuxta eam namque rationem, qua, nono mensis Ab, anni P. Jul. 4782, sive xv Julii, Sabbatho, Ephemeria Iojarib incipit, inibit Ephemeria Abia 11 Septembris. Atque Ephemeria Abia anno P. Jul. 4710 incipiet 1 Decembris, qui fuit mensis Caslev. Intra xvi. ergo & xxi i, mensis Caslev εὐαγγελισμὸς Zachariæ contigit: & statim post, eodem mense, Iohannes conceptus est. Ineunte vero sexto mense, hoc est Ijar, qui incipit xii i Aprilis anni P. Jul. 4711, CHRISTUS conceptus est, & nono mense post, hoc est Thebeth, natus est, 18 die mensis. Adeoque & Iudaica ratio & tabulæ censoriæ cum Scripturis egregie & ad amussim conveniunt. Ultimū quod objicit Scaliger de hyberno tempore, quo Pastores sub dio cum gregibus pernoctare non poterant, ne hili quidem est. Refutant illud propria experientia Casaubonus & Vossius, qui circa Natalem Christi greges ovium in agris pascentes in Anglia viderunt. Sane in Dania mea oves toto hyeme in agris degunt, nisi terra

terra ita penitus nive tecta sit, ut nihil pabuli extra villas habere possint. At quid Iudæa ad meam patriam gelidis trionibus subjectam? Certum igitur est, ac demonstratum, verum Christi natalem incidere in xxv Decembris. Baptismi vero diem in vi Ianuarii.

C A P. I I I.

De vero anno tam nativitatis, quam passionis. Loca quedam ex cap. III. Lucæ explicantur. Vfus particulae σου. Locus Matthæi II. v. 16. & historia Magorum illustrantur. Antiquorum de natali opinio. Tertullianus emendatus, & contra Montacutium defensus. Scaliger notatur. Epocha natalis Christi, &c.

His ita demonstratis, jam tempus, tam nativitatis, quam baptismi, certissime cognitum est. Lucas namque cap. 11. manifeste indicat Christum Augusto imperitante natum esse. Matthæus cap. 11. dicit Christum natum Herode in Iudæa regnante, & ne quis de alio Herode explicaret, quam Antipatri filio, addit, eum Herodem fuisse, qui filium habebat Archelaum, qui post ipsum regnavit. Decessit vero Herodes anno Juliano 44. Per. Jul. 4712. ante Pascha. Ergo Christus necessario ante Pascha anni 44. natus erit, & juxta illa quæ priori capite demonstrata sunt, vel xxv Decembris anni Juliani 43. Per. Jul. 4711. vel annum integrum antea. Sane post illud tempus impossibile est fuisse natum. Rursus Christus à Iohanne baptizatus est eo tempore, quo reliqua multitudo baptizabatur, Luc. 111. v. 21. ἐγένετο ἢ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἀπαντα τὸ λαόν, καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος &c. Ergo Christus non baptizatus est antequam Iohannes incepit publice baptizare. Cæpit vero xv anno Tiberii. ἐν ἔτει δὲ πεντηκοντατῆς τῆς ἡμετέρας Τιβερίου Καίσαρος, ἡγεμονούντος Ποντίου Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ πετραρχούντος τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδου Φιλίππου ἢ τῶ ἀδελφῷ αὐτοῦ πετραρχούντος τῆς Ἰτεραίας καὶ Τετραρχούντος τῆς χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβιλιῆς πετραρχούντος. Ἐπ' ἀρχιερέων Ἀννα καὶ Καϊάφα ἐγένετο ῥῆμα Θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν τῶ Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Καὶ ἦλθεν εἰς πάντας τὸς οὐρανούς, καὶ Ἰωρδάνου κυρύσσειν βάπτισμα μετανοίας εἰς ἀφέσιν ἁμαρτιῶν. Luc. III. Tanta enim diligentia Epocham hanc Lucas descripsit, ut major à nemine unquam Historico expectari aut exigi possit. Mirari igitur illos non satis possum, qui nihil hinc certi concludi posse dicunt, atque ideo in omnibus dubitant, quasi spiri-

tus Dei nunquam, ne quidem quum maxime vellet, accurate loqui posset. At illi ipsimet contendunt, in omnibus Scripturæ locis literam semper sequendam esse, nisi manifesto incommodo ad Allegoriam, aut ἀναγωγὴν confugere cogamur. Sed si litera sequenda est, ergo necessarium est, ut accuratissime Spiritus Dei loquutus sit. Objiciunt, in rebus quidem fidei id obtinere, in historicis vero non item. At quid vetat, Scripturam etiam in his vera dicere? quid vetat illam in historicis ac temporum ratione accurate loqui? Dico ego, neminem Historicum accuratius unquam scripsisse, aut loquutum esse quam Spiritum Dei in Scripturis. Si ergo Historicorum profanorum verba accurate sequimur, nec temere ab iis recedimus, quanto magis in Sanctissimis hisce oraculis illud facere tenemur, quæ non voluntate hominis lata sunt, sed quæ ὑπὸ πνεύματι & ἀγίῳ φερόμενοι ἐλάλησαν ἀπὸ Θεοῦ ἀνθρώποι à Spiritu sancto acti Sancti Dei homines locuti sunt. Dubitent ergo illi, quorum, ignorantia Magistra, vana nempe illa dubitandi libido, animos occupavit. Nobis certa sequi certum est. Epocham vero hanc ideo tam accuratè signavit Lucas, quod gratiosum illud novi testamenti tempus inde dependeret. *Lex enim & Prophetæ usque ad Iohannem.* Hæc ergo accuratius examinanda erit. Videtur Lucas eodem verbo, & Tiberii, & Pilati Magistratum expressisse. A deo quidem parum accuratè loquutus fuerit. Sed non ita est. Ἡγεμονία enim apud Græcos pro regno, Monarchia & Tyrannide usurpatur, & sic apud Phavorinum exponitur, Ἡγεμονία, Προσωπία, Βασιλεία, Δεσποτία, Δυναστεία, Μοναρχία, Τυραννίς. Verbum vero ἡγεμονία, & inde natum participium, nihil tale denotat. Hesychius illud exponit per ἄρχαρχος quod in liberrima Atheniensium Republica de Prætoris magistratu usurpabatur. Phavorinus per διοικῶ, quod verbum ipse alibi explicat per πολιτεύομαι, ἴδιον, δέπω, διαχείριζω, ἐξέτιζω, quæ verba Magistrati inferiori proprie conveniunt. Bene ergo Syrus Interpres hæc exposuit: שנת המשעסר דין ומלכותה דטבריוס בשר בהגמנותא דפנטיוס פילטוס Anno decimoquinto regni Tiberii, &c. Accuratius tamen & magis juxta Romanum morem Lucas Evangelista locutus est, quam vel heic Syrus, vel alibi ullus unquam Græcorum. Hi enim, ubi de Romanorum imperatoribus loquuntur βασιλεῖς eos vocant, contra morem Romanorum. Quippe exosum erat Romæ nomen Regis, regnique affectati suspicio, non solum ipsi Cæsari, sed etiam antiquitus Marco Manlio Capitolino optimo civi, quique solus in causâ fuit, ne captivi Romani caperentur, exitium attulit. Merito ergo Cæsar Octavius ab exosâ hac voce, præsertim in cruda servitute, abstinuit, remque publi-

publicam sub nomine Principis administravit. vide Tacitum Annal. 1. & Sueton in Octav. & Tiber. Decimoquinto ergo anno ἡγεμονίας & Principatus Tiberii, verbum Domini factum est ad Iohannem. Incipit vero xv. Tiberii, juxta ea quæ antea disputavimus, anno Jul. 73. die xix Augusti, Anno P. J. 4741. Iohannes ei ergo omnino incipit baptizare post xix Augusti, anni P. J. 4741. Adeoq; & ipse Servator, post hoc tempus baptizatus est. Et cū juxta ea, quæ ex communi Ecclesiæ opinione antea constituta sunt, Christus baptizatus sit vi Ianuarii: baptismus ergo incidit in vi Ianuarii, anni Juliani 74. aut saltem post hoc tempus. Refert vero Lucas, Christum, cum baptizaretur, annos natum fuisse xxx. cap. III. v. 23. Καὶ ὡπὶς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐπὶ τετράκοντα ἀρχούων, ὧν, ὡς ἐρομίζετο, ἦν Ἰσὼφ, τὸ Ἡλὶ, &c. Quæ ita expono: *Et ipse Iesus erat circiter annorum triginta incipiens, qui, cum putaretur filius Iosephi, erat filius Eli.* Sed de loci hujus explicatione magna est controversia Scaliger dicit, plenos annos triginta heic intelligi, & partem trigesimi primi. Verba ipsius apponam. *Quis dubitat, hominem triginta annorum dici, qui tricesimum annum absolvit. Cedo mihi dialectum veterem, quæ aliter loquatur? Iurisconsulti anniculum vocant, cui jam incipit exire annus absolutus. Sic enim l. Anniculus De verb. Signif. Anniculus amittitur, qui extremo anni die moritur. Item anniculus non statim, ut natus est, sed trecentesimo sexagesimo quinto die dicitur. Et hæc quidem satis bona sunt. Quæ vero de particula ὡσεὶ postea subjungit, quam heic explicat per Kaph Ebræorum, (quod duplex est, ἄπρητικόν, sive σοχαστικόν, & ἀληθινόν) ea tanti non sunt. Vox ὡσεὶ, quam Syrus Interpres per ܘܢ exponit, variis in locis in Scripturis exstat. Usurpatur vero vel definite vel indefinite. Definite quidem dupliciter, comparative nempe & causaliter. Equidem ὡσεὶ in Scripturis nunquam, quod ego sciam, ita usurpatur, ut causam rei indicet. Apud Homerum tamen in hoc sensu exstat, Olyssæa xiv.*

Ἐπλήρουσ' βόρην ἀνέμω ἀκράτῃ κελῶ

Ρηιδίως, ὡσεὶ τε κ' ῥόον.

Vox vero ܘܢ qua Syrus utitur, etiam causam alicubi indicat, Math. vi. v. 18. *Tu vero cum jejunas, unge caput tuum,* אַחַת תַּחַת נֶלֶךְ ܘܢܘܢ *ut ne videaris hominibus jejunare.* Comparative frequenter adhibetur. Math. ix. v. 26. *Iesus misertus est turbæ, quod dissipati essent ὡσεὶ σὸβάρα.* Et ita quidem definite usurpatur. Indefinite in pluribus locis exstat; atque ad numerum & mensuram adhibetur; quæ ita tum describit, ut quam proxime ad illud accedat, quod ponitur. De numero quidem hæc loca apud Lunam sunt. ix. 14. ἀδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι. cap.

xxi. 59, καὶ διαστάσις ὧσπι ὧρες μᾶς. cap. xxi. v. 42, ὧσπι ὧρες ἑκπ. Act. 11. v. 41, Ψυχὰι ὧσπι προχλίαι. & cap. v. v. 36. ἀνδρῶν ὧσπι περὶ κοπίων. In quibus omnibus exemplis indicatur, non quidem tot præcise fuisse, quot dicitur: sed tamen quam proxime ad hunc numerum accessisse. Confer. v. 58. & 59. cap. xxi. De mensura usurpatur Luc. xxi. 41. ὧσπι λίθη βολῆν. Ubi indicatur, non præcise tantum decessisse, quantum lapide quis jacere potest; sed fere tantum. Atque ex his sine dubio vox ὧσπι explicanda erit. Denotabit ergo Iesum, cum baptizaretur, annorum fuisse triginta, non quidem præcise, sed ut in diebus quibusdam differentia esset. An vero dies illi, vel supra triginta numerandi sint, vel infra, id non dicit. Id satis patet, eorum explanationem Scripturis adversari, qui, triginta unum aut duos annos, imo tres natum fuisse servatorem, perhibent, cum ad baptismum accederet. Nec minus his falsi sunt, qui ineuntem xxx. heic explicant, moti voce ἀρχόμεν. At quis unquam talem Græcismum audivit, Ἀρχομαι ἐπὶ τριακοντα, pro ἔτις τριακός. Illud ergo ἐπὶ τριακοντα construitur cum ἦν, & non cum ἀρχόμεν. Neque idem est ἀρχομαι ἐπὶ ἐπὶ τριακοντα, & εἰ μὴ ἀρχόμεν ἐπὶ τριακοντα. Illud Græcum est; hoc minime. Quippe ἦν ἀρχόμεν idem est, quod ἤρχετο. Iam vero ineptum esset dicere ἀρχε ἐπὶ τριακοντα, pro ἀρχε ἔτις τριακός. Absurda etiam est ea vocis ἀρχόμεν explicatio, quam Scaliger profert. Quæ enim illa Phrasis? αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἦν ἀρχόμεν ὧσπι ἐπὶ τριακοντα, ὧσπι ὧσπι ἐνομιζέτο. Tautologia potius quam vera explicatio. Melior Iustini, Origenis & Euthymii, qui vocem hanc ad initium ministerii Christi referunt. Sane ipse Lucas alibi hanc explanationem proponere videtur: ubi de Christo ita differit: ἀρχόμεν ἀπὸ τῆ βαπτίσματ Ἰωάννη, Act. 1. v. 22. & capite x. v. 37. Ἀρχόμεν ἀπὸ τῆ Γαλιλαίας μὲ βαπτισμῶν. Utrobique absolute vox ἀρχόμεν posita est, & utrobique subintelligenda est vox διακονίας, ut sit ἀρχόμεν τῶ διακονίαν. Ita ergo ab eodem Luca & cap. 111. Evangelii posita sit, explendaque Elliptica illa oratio ita est: καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὧσπι ἐπὶ τριακοντα ἀρχόμεν τῶ διακονίαν, ὧσπι ὧσπι ἐνομιζέτο, ὧσπι Ἰωσήφ, τῆ Ἡλῆ. Id sane manifestum est, ac sine omni controversia, vocem ἀρχόμεν ad τριακοντα ἐπὶ pertinere non posse. Neque enim ulla veritate dici potest, Christum, cum baptizaretur, trigessimum annum tantum inchoasse. Christus namque necessario natus est exeunte anno Juliano 43. Siquidem vivo Herode Afcalonita natus sit, quod scriptura disertis verbis indicat. At Herodes decessit ad minimum 33 dies ante Pascha anni Juliani 44. ut antea demonstravimus. Imo si accurate omnia examinentur, decessit plusquam quin-

quinquaginta dies ante Pascha. Christus vero ad minimum sex hebdomadibus ante Herodem natus erat. Quippe post ipsius fugam in Ægyptum, quæ post purificationem contigit, Herodes infantes Bethleemiticos trucidavit. Ergo XIV, ante Pascha anni Jul. 44, hebdomadibus Servator necessario natus erat, & quidem VII. Kal. Ianuarias, ut antea demonstravimus. Baptizatus vero est XV Tiberii, qui incepit XIX Augusti, post quod tempus Iohannes necessario incepit baptizare. Adeoque impossibile plane est, servatorem & Dominum nostrum post Decembrem anni Jul. 43 fuisse natum, & ante Octobrem anni Juliani 43 fuisse baptizatum: nisi Scriptura falsa sit, quæ vivo Herode natum, & post initium decimiquinti anni Tiberii baptizatum perhibet. Christus ergo X. ad minimum menses de trigésimo anno evpleverat antequam baptizaretur. At nulla is ratione annum quendam inchoare dicitur, qui decimum in eo mensem explevit. Contra, constitutis & nativitate & baptismo in debitis diebus, tota ratio certissima erit. Sic enim Salvator natus est anno Juliano 43 exeunte XXV Decembris: baptizatus vero Juliano 74 ineunte VI Ianuarii. Ac tum natus erat annos solidos XXX. & dies XIII. Hoc plane est, ἢ ὄσπιν ἐπὶ τριάντων. Quod si 43 anno ineunte in lucem editus dicatur, (quod Lanspergius vult) natus esset annos XXXI solidos, aut si in Novembrem baptismus reducatur, solidos XXX. & menses X. At hoc non est ὄσπιν ἐπὶ τριάντων. Sed ὄσπιν ἐπὶ τριάντων ἐνός. Propius enim ad triginta unum, quam ad triginta, numerus accedit. Contra si Petavii rationem sequamur: Christus, cum baptizaretur, fuerit solidos XXXI annos natus, juxta Keplerum autem XXXII. quod plane Scripturis contrarium est. Si vero baptismus Christi in consequentia protrudatur, idem vitium orietur. Si enim in exeuntem 74, aut ineuntem 75 conferatur, Christus XXXI annos natus fuerit. Id ergo per Dei gratiam ex certis ac ἀναντιλέκταις principiis demonstravimus, natalem Christi in extrema Herodis tempora, & quidem in exeuntem annum P. Jul. 4711, Julianum 43 incidere: baptismum vero in XV Tiberii, annumque Julianum 74. sive Per. Jul. 4742 ineuntem. Unicum illud nostræ sententiæ adversari videtur, quod nimis exiguum spatium inter Christi nativitatem & Herodis mortem constituatur. Quippe in Scripturis ea inter hos terminos gesta ponuntur, quæ tam angusto spacio comprehendi nequeunt. Nato enim servatore Magi ex Oriente venerunt, de novo Rege quærentes. Post horum abitum Herodes, eo quod se delusum videret, omnes infantes Bethleemiticos occidit, καὶ διετῆς ἡ κατα-

πωτέρω, καὶ τὸ ἄλλοττον ὃν ἠκέλευσε εἶδεν τῶν μάγων Ex quibus nonnulli con-
 cludere conati sunt, Christum cum moreretur Herodes, bimulum
 fuisse. Perperam sane. Ipsi enim Magi aliud indicant, qui de Chri-
 sto ita loquuntur: Πᾶ ἔστιν ὁ τεχθεὶς βασιλῆς τῶν Ἰουδαίων. Quibus
 verbis celeritas adventus indicatur. Sic aliud fuerit, Ἰωάννη τρωδίντῳ
 ἦλθεν ὁ Ἰατρὸς, aliud τετρωμένους. cum priori celeritas adventus magis quam al-
 tero significetur. Casaub. Exerc. II. sect. 9. Scio Epiphanium, quarto
 anno ante exitum Herodis, sive xxxiv Imperii ipsius, hoc tribuere.
 Sed tota ipsius disputatio falsa annorum Herodis Epochā nititur.
 Ipse enim tradit, Christum natum ineunte anno Juliano 44. Augusto
 xiiii. & Plantio Sylvano Coss. vi I Ianuarii. In die, Græcorum opi-
 nionem sequitur: quod si Latinorum sequutus fuisset, dixisset 43 an-
 num Lentulo & Messalino Coss. adeoque in anno ipso natali nihil
 plane aberrat. At Herodes omnino mortuus est anno Juliano xlv.
 Coss. Augusto xiiii. & Plautio Silvano, ante Pascha, ut antea demon-
 stravimus. Falsum ergo est Christum quatuor annos ante ipsius mor-
 tem natum fuisse. Magos eorumque iter quod attinet, in Scripturis
 non dicitur unde venerint, aut quantum iter confecerint. Equidem
 dici posset ante natum Servatorem stellam apparuisse, & Magos prin-
 cipio rei novitate motos, inter se hac de re contulisse: postmodum
 comperta veritate, ad adorandum Regem profectos esse. Equidem
 quomodo illud investigaverint ac invenerint, ego non dixerim. Sunt
 qui singularem Dei revelationem ipsis factam dicunt. Chalcidius in
 Timæum Platonis stellæ illud tribuit. Cujus sententiæ illud favere
 videtur, quod Magi solius stellæ mentionem faciant. *Vidimus ipsius
 stellam in Oriente, & venimus adoratum eum.* Quicquid sit, certum illud
 est brevi post nativitatem Magos Hierosolymas venisse, Mariamque
 Bethlehemi invenisse, quo minime post Purificationem reversa fuit,
 Luc. II. v. 39. Venerunt ergo Magi xlii. die post partum, sicut anti-
 qui fere omnes existimant, vi die Ianuarii, ex Arabia, (nam & illa
 Magos habebat, teste Plinio lib. xxv. cap. III. Et hoc ipsum Epipha-
 nius in expositione fidei Catholicæ sequitur) cujus pars quædam, lu-
 dææ, ad Orientem, sita erat, (sicut Tacitus Histor. v. ait.) attulerunt-
 que secum dona Arabica, aurum, thus & myrrham. Hos Herodes
 primum existimabat, pudore suffusus, eo quod nihil reperissent, re-
 verti noluisse. Postea vero, ubi jam in templo infans oblatus esset,
 tantoque Elogio à Symeone & Anna, hominibus maximæ in populo
 auctoritatis, honoratus fuisset: statim intellexit se à Magis deceptum
 fuisse. Erat vero tum cum infans in templo offerretur, circa Cal-
 lirhoen

firrhoen, aut Hierichunta, ut ex collatione Iosephi liquet: ideoque
 facilior ac tutior Iosepho fuga erat. Herodes igitur, his auditis, cer-
 tos fidosque homines misit, qui de hoc negotio inquirerent. Sed cum
 omnia in obscuro essent, propter parentum ac testium obscuritatem:
 crudele illud facinus animo concepit, quod tandem exitio proximus
 exsequutus est. Ne vero is elaberetur, cui, tot innocentium morte,
 exitium parabatur, constituit omnes eos mactare, qui vel bimatum
 attigerant, vel infra eundem essent. Cum enim variis modis satelliti-
 bus imponi posset, pueris quibusdam mensuris aut bimestribus an-
 niculorum staturam æquantibus: terminum quendam, non ætatis
 tantum, sed etiam staturæ statuit, extra quem, eum qui quærebatur,
 esse non posse, certo sciebat. Unde si ex Magorum verbis concludere
 potuisset, bimum Regem illum fuisse: non reliquos, qui infra bima-
 tum erant, interfecisset. Christus ergo natus est xxv Decembris: vi
 Ianuarii post, Magi venerunt. 11 Februarii puer in templo oblati-
 us est, & peracta ita purificatione Nazaretham Iosephus cum Maria re-
 diit, Luc. 11. v. 39. Inde, accepto statim de fuga mandato, in Ægyptum
 tetendit. Interea, allato ad Herodem nuncio de puero, Bethlehemi
 is inquiri curat. Sed ubi nihil certi habere poterat, tandem qua-
 tuor aut quinque ante obitum diebus, pueros Bethlehemiticos ma-
 ctandos curavit. Sane eodem tempore, quo Antipatrum filium in-
 terfecit, hoc contigisse, Macrobius indicat, ubi lib. 11. Satur. inter
 alia ab Augusto scite dicta, hæc etiam recenset. *Cum audivisset, inquit,
 inter pueros, quos in Syria Herodes Rex Iudaorum intra bimatum iussit inter-
 fici, filium quoque ejus occisum: ait, Melius est Herodis porcum esse, quam
 filium.* Equidem falsus esset Macrobius, si existimaret, Antipatrum
 aliumve Herodis filium bimulum à Parente interfectum fuisse. Id
 enim minime verum est. Sed neque id dicit Macrobius. Aliud enim
 est bimum interfici, aliud inter bimos. Extremis autem Herodis
 temporibus, nemo filiorum ipsius ab ipso interfectus est, præter An-
 tipatrum. De hoc ergo Cæsar jocatus fuerit. Occisus vero est An-
 tipater quinque dies, antequam Herodes decessit. Hic vero mortuus
 est Febuario exeunte. Circa hoc ergo tempus & pueri interfecti
 sunt. Post reversum vero Roma Archelaum, adeoque post Pente-
 costen anni xliv Iuliani, Christus ex Ægypto reversus est. Atque ita
 per Dei gratiam diem illum admirabilem, quo Deus in carne revela-
 tus est, eruimus, eundemque ex certissimis principiis demonstra-
 vimus. Equidem antiquissimi Patres huic nostræ sententiæ consen-
 tire videntur. Ignatius namque, in Epistola ad Trallianos, triginta
 solidos

solidos annos natum Christum perhibet cum baptizaretur. Ideoque cum VI Ianuarii anni Jul. 74 baptizatus sit, natus erit, vel exeunte anno Juliano 43, vel ineunte 44. Tertullianus ita de his differit, lib. adv. Iudæos cap. VIII. *Cleopatra correxnavit Augusto annis XIII. Post Cleopatram Augustus aliis annis XLIII. Nam omnes anni Imperii Augusti fuerunt anni LVI. Videmus autem quoniam quadragesimo, & primo anno Imperii Augusti, quo post mortem Cleopatra imperavit, nascitur Christus. Et supervixit idem Augustus, ex quo nascitur Christus, annos XV. Anno Juliano III. Augustus Consul cum Qu. Pedio factus est x. Kal. Octobris, sicut ex Paterculo manifestum est. Statim post Triumviratum incepit v. Kal. Decembris. Decessit Augustus anno LX Juliano, XI Kal. Septembris. Regnavit ergo, si à primo ipsius Consulatu incipias, annos solidos LVI, minus 34 diebus, à Triumviratu vero minus diebus septuaginta. Correxnavit vero Augusto Cleopatra in Ægypto annos XIII. nempe ad annum usque XV Julianum, quo periit. Natus vero est Christus XLI anno Augusti, à primo nempe Consulatu, vel Triumviratu numerando. Illa enim verba, *quo post mortem Cleopatra imperavit*, ab semidocto homine ad oram notata erant, qua postea ab imperito librario in textum recepta sunt, neque huc pertinent; quod cuius manifestum. Cœpit vero annus Augusti XLI, anno Juliano XLIII, x. Kal. Octobris, à Consulatu numerando, v. vero Kal. Decembris à Triumviratu. Si ergo Tertullianus communem illam & longe verissimam Romanorum opinionem sequutus fuerit, qua Christum VII Kal. Ianuarii natum perhibet, etiam Christus, juxta Tertullianum, anno XLIII. natus erit. Atque sic eandem plane nobiscum sententiam habebit. Si Græcorum opinionem sequutus fuerit, XIII saltem diebus tardior erit. Sin denique XIX Maji, (quod quidam ex antiquis secuti sunt teste Clemente) mensibus aliquot. Et tamen ineunte 44. juxta Tertullianum natus esset. Equidem ultimam opinionem illud confirmare videtur, quod dicat, XV annos Augustum post regnasse, qui sedecim potius essent, siquidem exeunte 43, aut 44 ineunte natus fuisset. Sed ea satis commode explicari possunt. De baptisimi tempore hæc tradit Tertullianus, XV ipsum anno Tiberii fuisse baptizatum. Lib. I. cont. Marcionem cap. XIX. *Anno XV Tiberii Christus Iesus: de cælo manere dignatus est spiritus salutaris.* & lib. IV cap. VII. *Anno quinto decimo principatus Tiberiani proponit, Deum descendisse in civitatem Galilææ Capharnaum.* Et quamvis ex Marcionis sententia hæc dicantur, non tamen ista à Tertulliano improbantur. Emendandus sane hic locus est in I. lib. cap. XV. Verba sunt: *At nun**

quale est, ut Dominus à xii. Tiberii Cæsaris revelatus est, &c. lege, xv. Tiberii Cæsaris. Imperite ergo Montacutius Orig. Ecclesiastici part. ii. peculiarem quendam errorem hoc ex loco Tertullianum errasse concludit. Neq; enim error hic Tertulliani est: sicut ex binis aliis locis patet, sed librariorum. Quomocunq; vero hæc ordinentur, Christus omnino ex mente Tertulliani ineunte xli v Juliano natus est. Epiphanius vero expressis verbis suam opinionem indicat, qui Christum natum tradit vi Ianuarii, sive viii Idus Ianuarias, Augusto xiiii. & Plautio Sylvano Coss. Hæc. li. Ibidem, ut & Hæresi xx, Annum nativitatis numerat Augusti xlii. A deoque à morte Iulii, Augusti initium petere videtur. Eundem annum numerat xxxi v Herodis: sed mitè, in Iudaicis illis rebus, ineptit. Clementem pæne Alexandrinũ, doctum & antiquum Patrem, præterieram, qui xxviii anno Christum natum perhibet. Annus hic est Actiacus, sive à morte Antonii, de quo antea. xxviii vero Actiacus incipit xxix Augusti anni Juliani xliiii: terminatur anno xli v Adeoque, vel exeunte xliiii Juliano, vel ineunte xli v, Christus, juxta ipsius opinionem, natus fuerit, prout natalem, vel in viii. Kal. vel viii. Idus Ianuarias, constituerit. Sed peculiarem in die opinionem sequi videtur. Numerat namque à natali ad mortem Commodi annos cxciv, mensem unum, dies xiiii. Decessit Commodus Prid. Kal. Ianuarias anno Juliano ccxxxviii. Ablati inde xiiii. dies cum mense uno, & annis solidis cxciv, dant diem xviii, aut xviiii Novembris, anni xliiii Juliani, verum natalem. Sed à Cæsare Julio ad mortem Commodi annos numerat cxcvi menses vi. quos si à xxxi Decembris anni ccxxxvi abstuleris, remanebit, iv Julii, Anni Juliani, i quod ego non intelligo. Id solum de Clemente dici potest, quod, vel exeunti xliiii, vel ineunti xli v Juliano, natalem tribuerit. Eandem cum Clemente opinionem, de natali anno, habet Eusebius. Ita enim Hist. Ecclesiast. lib. i. cap. vi. scribit, ἡ δὲ ἔσθη τῶν δέυτερον ἡ πααρεμςὸν ἔτθ· τὸ Αὐγύστου βασιλείας, Αἰγύπτου δ' ἑσποταζήσε, καὶ τὸ τελευτήσε Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας, ... ὀγδοὸν καὶ εἰκοστὸν ὀπίηηκαὶ ὁστωτὴρ καὶ Κύειθ ἡμῶν Ἰησὺς Χριστὸς εἰς Βηθλέημ ἐγενήθη. Idem habet in Chronico ad annũ xlii Augusti. quo Consules juxta Euseb. fuerunt Augustus xiiii. & Plautius. Hieronymus, in Chronico Eusebiano, anno xlii. Augusti Christum natum asserit, & hac quidem in parte Eusebium sequitur. In commentario autem in i. cap. Ezechielis statuit, Christum, expletis triginta annis, à Iohanne baptizatũ v Ianuarii: alio vero die fuisse natum, & sicut videtur viii Kal. Ianuarias, adeoq; xiiii dies ante, quam Eusebius, diceret. Hæc ergo antiquorum Pa-

trum de anno natali opinio est, quæ optime cum nostra convenit. Sed tamen nihil ex iis certi haberi potest. Eusebius namque, Epiphanius, & Hieronymus in Chronico Eusebii crassissime in annis Herodis errarunt. Clemens vero se ipsum in annis Julii & Commodi implicat. Tertullianus denique & Ignatius nihil certi definiunt. Ideoque neque ex horum scriptis demonstratio annorum Christi peti potest. Ac propter hoc Sulpicius Severus, qui post hos vixit, xlii Juliano; Dionysius vero Exiguus xlv exeunte, Christum natum tradidit, quem secutus est Beda, & cum omnes Christiani Occidentales, vide cap. i lib. i. ubi de his accuratius egimus. Atque hæc vera annorum Christi Epochæ est, in qua & Scaliger nobiscum consentit. Patrum enim auctoritatem sequitur, quæ tamen heic nimis incerta est. Sed mirum est, quod in præfatione Thesauri temporum ad Iacobum Augustum Thuanum conetur, sine loco illo Lucæ de annis xxx, natalem Christi demonstrare. Ubi tamen hoc pro concessio ponit, Christum biennio ante excessum Herodis natum fuisse, quod exinde probare conatur, quia Herodes interfici curavit omnes pueros *ἀπὸ δευτέρου ἕως πρῶτου*. Quod lepidum argumentum, & ab eo ipso libr. vi. de emendat. temporum, & à nobis antea refutatam est. Vanum præterea illud est, quod de Herodis obitu tradit, xlv nempe anno Juliano cum contigisse. Id enim antea quoque à nobis rejectum est. Nos vero ex tribus certissimis characteribus Epocham hanc demonstravimus, excessu nempe Herodis, xv anno Tiberii, & xxx anno Christi. Certum namque ex Scripturis est, Christum, cum baptizaretur, xxx anno propiorem fuisse, quam vel xxix, vel xxxi. Ac proinde errant illi, qui vel solidos ipsi triginta, & menses præterea viii. aut ix, vel solidos xxxi tribuunt, multo magis illi, qui xxxii, imo xxxiii. inter quos Petavius & Keplerus. Nos, ipsi triginta annos, & xiii dies tribuimus. Sequimur enim Ecclesiæ opinionem de sexto Januarii. Quod si Epiphanius opinio, de vi Novembris, quo Servator baptizatus est, potior habenda esset, xxix annos, & menses decem natus fuisset, quod neque Scripturis adversaretur. Sed potior est privata unius opinione totius Ecclesiæ consentientis auctoritas, præsertim ubi Scriptura huic magis favet. De natali vero die certissima habemus.

Natus ergo est IESUS CHRISTUS æternus Dei filius ex Maria Virgine in Civitate Bethlehem, Anno Per. Jul. 4711. Cycl. Romano Sol. vii. Lunæ xviii. Per. Const. 5506. Cyclo Solis xviii. Lunæ xv. Indictione i. Anno Juliano xliii. Urbis Cond. dccxlix. Coss.

Cn. Cornelio Lentulo, & M. Valerio Messalino. VIII Kal. Ianuarias, feria IV. sive die Mercurii. Anno Orbis Conditi 4040. reparati post Diluvium 2382; Anno ab exitu ex Aegypto 1502. Anno Iudaico 3759. XVI II. mensis Thebeth. Olymp. CXCIV. anno 11. Nabonnazaru DCCLVI. VI. die Tybi. Anno Philippi CCCXXII. Seleucid. sive Dhilcarnain CCCX. Πικτις Δουρέα Ισαμίν. Anno Actiaco XXVII. Choiach XXVII. Octavo die post, circumfisione sub septa. legis servum demonstravit: & decimotertio die gentibus manifestatus est. Anno vero 4742. VI Ianuarii, Cyclo Solis X. Lunæ XI. Per. Const. 5537. Cyclo Solis XXI. Lunæ VII. Indict. II. Anno Mundi 4070. Urbis Conditæ DCCLXXX. Juliano LXXIV. Olymp. CCI anno IV. Nabonnazaru DCCLXXVI. Attiaco LVIII. Tiberii Imperatoris XV. Christus baptizatus est. Coss. Rubellio & Fusio Geminis.

C A P. I V.

De variis modis investigandi annum Passionis. Antiquorum, de uno ministerii anno, opinio falsa. Ex Paschatum ratione nihil certi demonstrari potest. Characteres passionis ex Scripturis demonstrantur. Christus, die Iovis, sive feria quinta, non die Veneris, aut feria sexta, passus est. Historia resurrectionis, ejusque dubia explicantur, &c.

DEmonstrato tempore, tam nativitatis quam ministerii inchoati, ad salutaris Iesu Christi passionem veniendum est. Pendet hinc totum ministerii tempus. Quippe cognito ministerii initio & fine, certissime demonstratum erit, quanto tempore totum duraverit. Etiam omnes Servatoris anni certo cogniti erunt. Siquidem XXX solidos annos, & XIIII dies tum expleverat, cum ministerium inchoaret. Sed variis modis ac viis, hoc tempus quæsitum fuit. Ideoque & variæ variorum de eodem opiniones. Valentiniani, vel si mavis, Gnostici, unum post baptismum annum Christum vixisse asserbant, quorum, hac in re opinionem Doctissimi Patrum, Tertullianus, Clemens Alexandrinus, & post eos Augustinus sequuti sunt. Præcipuum iis, imò unicum argumentum ex illo Esaiæ loco desumitur, quo Christus se missum dicit, ad prædicandum annum acceptabilem Domini. Hos vero omnes refutat Irenæus, & ex Scripturis demonstrat, plures quam unum annum Christum prædicasse. Enimvero

Iohannes Evangelista plurimum Paschatum meminit, quibus Christus Hierosolyma post baptismum ascendit. At Pascha semel in anno apud Iudæos celebrabatur. Tot ergo ad minimum annos post baptismum vixit, quot Iohannes Paschatum meminit. Iam verò duo ad minimum Paschata sunt, quorum solemnitati Christus Hierosolymis interfuit. Ergo duos ad minimum annos post baptismum vixit. Hoc argumentum antiquissimi Patris posteriorum multi ita ad suum usum applicarunt: ut non solum affirmative, sed etiam negative illud valere vellent. Etenim quia quatuor sibi paschata ex Iohanne eruere posse videbantur, etiam demonstrative concluderunt, nec pauciores, tribus & dimidio, nec plures, Christum, annos post baptismum vixisse. Quod argumentum longe vitiosissimum est. Sicut enim illud certum est, Christum tot annos vixisse, eo quod tot Paschatum mentio apud Evangelistam exstet: ita illud plane falsum est, tot solū annos vixisse, quot Paschatum Evangelista meminit. Neque enim omnia Christi dicta & facta notavit, quæ si scriberentur, mundus libros capere non posset, Iohan. xx. 1. Ea ergo ex omnibus selecta proposuit, quæ fidei in hominibus generandæ ac conservandæ sufficerent. Sicut vero plurima ex Christi factis, dictisque præteriit: ita etiam tempora, quibus ea conveniunt, omisit. Sic ergo in omnibus annis ministerii nunquam meminit Pentecostes: semel tantum Scenopegiarum: semel Encaniorum. Imo ne Paschata quidem habet, nisi tria: ex quibus unum, non præsens, sed prope fuisse dicitur. Nam quamvis satis probabiliter dici posset, Festum illud, cuius cap. v. meminit, Pascha fuisse, illud tamen certo demonstrari minime potest. Ingeniosum quidem Chemnitii argumentum est, quod nequicquam solvere conatur Maldonatus: nec tamen ideo ἀντιστοιχίαν. Dicit Chemnitius, festum hoc vel Pascha fuisse, vel unum ex iis festis, quod Pascha secundi anni sequutum fuit. Etenim Christus, in oratione sua ad Discipulos, Iohannis xv, indicat, quatuor ante messem sive Pascha menses per Samariam in Galilæam profectum fuisse: unde ad festum illud, cuius Iohannes meminit, reversus fuit. At quatuor mensibus ante messem, & Pascha & Pentecoste, & Scenopegia superioris anni transacta erant. Ad nullum ergo aliud festum Hierosolyma proficisci poterat, nisi vel Pascha, vel Pentecosten, vel denique Scenopegia anni sequentis. Respondet Maldonatus, illa verba: ἐπὶ τὴν τετάρτην ἕτα καὶ ὁ θεοστομὸς ἔρχεθαι, proverbium esse Iudaicum. Sed unde hoc probat? Proverbia sane communi usu iactata vera erunt. At verum hoc esse non potest, nisi quatuor ante Pascha mensibus. Et quid isto proverbio aliud indica-

ent, quam tempus messis tam prope esse? Sed ipse Christus satis indicat, non vanum aliquod, sine ulla ratione, à vulgo prolatum verbum esse, sed illud, quod tum verè erat. *Nonne vos dicitis, quia adhuc quatuor menses ad messem sunt? Ecce, extollite oculos vestros, & aspiciate campos albescentes ad messem.* Quasi diceret: vos ad messem numeratis adhuc quatuor menses (nimirum ad messem naturalem:) at videte campos albescentes frugibus ad messem spiritualem. Manifestum est, hæc eo tempore dicta esse, quo adhuc quatuor ad messem menses residui erant. Contigit vero messis in Iudæa statim post Pascha, sive xvi Nisan. Hæc ergo dicta sunt mense Caslev, quo Pentecoste & Scenopegia acta erant. Sed si initio mensis Caslev hæc dicta sunt, festum illud, cujus Iohannes meminit, potest esse festum Encæniorum, quod xxv mensis Caslev celebratur, cujus solemnitati ipsemet Christus Iohannis x interfuisse dicitur. Adeoque non nisi ex Iohanne tria Paschata certo demonstrantur. Unde nec illud certum est, quod tantopere urgent, quatuor Paschata ex Iohanne colligi; ideoque & tres annos solidos cum parte quarti Christum vixisse. Sed si quatuor Paschata ex Iohanne colligerentur, idq; longe certissimum esset: nil tamen aliud concluderet, quam tres annos solidos cum parte quarti ad minimum vixisse. Minimè vero exinde sequeretur, plures non vixisse. Nam quod Alexander secundo anno Imperii Thebas everterit, tertio ad Granicum pugnaverit, quarto ad Issum, & quinto ad Gaugamela, id quidem demonstrat tot ipsum annos Imperatorem fuisse: nec tamen ideo reliquos annos Imperii excludit. Vidit hoc doctissimus Pater Irenæus: ideoque, quamvis ex Evangelica ratione Valentini sectatores refutaret: minime tamen ipsemet eandem Paschatum rationem ita sequutus fuit, ut annos inde ministerii aut vitæ colligeret. Imo antiquam quandam traditionem sequutus, quadragesimum annum excessisse, & quinquagesimum fere attigisse Christum tradidit. Ex Paschatum ergo ratione nihil certi affirmative concludi potest. Alii ergo ex consensu Patrum annos ministerii eruendos volunt, ac tot constituendos, quot illi proposuerunt. At primo Patres inter se non conveniunt. Ignatius Epistola ad Trallianos tres annos Christum prædicasse dicit. Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Julius Africanus, Lactantius, Augustinus & alii uno anno. Hos refutat Irenæus, qui quinquagesimum ætatis annum Christum attigisse dicit. Hieronymus duos annos cum parte tertii, sive tria Paschata ministerio Christi tribuit. Quinam hæc igitur sequendi sunt? solumne Ignatius antiquissimus Pater? an Hieronymus? an illi potius

qui Hieronymum antiquitate Ignatium plurimum consensu vineunt? At certum est, hos crassissimè errasse. Etenim Christus, ut antea demonstravimus, baptizatus est xv. anno Tiberii. Incepit hic annus xix Augusti anni Iuliani 73. finitus vero est eodem tempore anni 74. Si ergo xv Tiberii passus est: omnino xiv Nisan, sive vespera Paschatis anni 74, est dies passionis. Quo etiam Coss. fuerunt Rubellius & Fufius Gemini. Baptizatus est Christus post xix Augusti anni 73 Iuliani. Unde primum Pascha post baptismum est anni 74. At eo passum non esse, Iohannes expressis verbis indicat. Vide vers. 13. & 23. capitis 11. Christus ergo xv anno Tiberii passus non est. Falsumque adeo est, quod tot ac tanti Patres de die passionis prodiderunt. Ipsum quoque Hieronymum & Ignatium falsa, & Scripturis adversa prodere, postea manifestum faciemus. Nihil ergo certius est, quam ex datis certis & infallibilibus characteribus, diem annumque mortis investigare. Eo enim cognito certo concludere licet, quot annos & paschata post baptismum egerit. Proponit vero Beda lib. de temporum ratione, cap. xlv, duos characteres, quos ipsemet pro certissimis habet, & ab aliis haberi vult. *Nam quod Dominus, inquit, xv Luna, feria sexta, crucem ascenderit; & una Sabbathorum, id est die Dominica, resurrexerit à mortuis, nulli licet dubitare Catholico.* Tertium statim addit, sed minus certum. *Quod autem v. 11 Kal. Aprilis crucifixus, vi Kalendarum earundem die resurrexerit, multorum late Doctorum Ecclesiasticorum constat sententia vulgatum.* Ex his characteribus priores duos Scaliger sequitur, Petavius unicum, medium nempe, sive secundum. Nos primum admittimus, quia cum veritate convenit: reliquos vero duos, ut Scripturis & veritati adversos, rejicimus. Ex illis enim constat Christum Parasceve Paschatis passum. Probabimus illud postea accuratius, ubi alio tempore Christum, alio Pharisæos Pascha comedisse demonstrabimus. Nunc ergo dixisse suffecerit. Incidit vero Parasceve Paschatis semper in xiv Nisan, sive xiv mensis 1. Per ductam vero illam disputationem, quam de anno Iudaico libro 1 habuimus, illud demonstravimus, xv diem mensis Nisan semper convenire Plenilunio civili; quod Æquinoctium vèrum proxime excipit. Ibidem totam rationem Neomeniarum Iudaicarum exposuimus, quæ stante templo secundo, adeoque ipsius Christi temporibus in usu fuit. Inde ergo ea petantur, ubi accurate demonstrata sunt. Primus ergo infallibilis, ac plane *ἀναντιλεπτος* passionis character, est quod incidat in xiv Nisan. Solo enim hoc tempore Pascha celebrari poterat. Quæ de die, quo Servator Pascha comederit, dici possunt,

sunt, postea certissimis rationibus explicata habes. Hic ergo primus est Secundus æquè infallibilis ac ἀντίλεκτος passionis Character est, quod incidat in feriam quintam, sive diem Iovis, non feriam sextam, sive diem Veneris, sicuti hactenus perperam creditum fuit. Id ex Scripturis fallere nesciis, & ipsius Christi certissimo, ac omni exceptione majori testimonio constat. Verba dulcissimi Servatoris hæc sunt: Matth. xii. v. 40. ὡς περ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κίτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, ὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Sicut enim Ionas fuit in ventre ceti tres dies & tres noctes, sic erit filius hominis in corde terra tres dies & tres noctes. Inter omnes constat Christum feria prima, sive die Solis surrexisse. Propter hoc enim primis statim Ecclesiæ temporibus ab ipsis Apostolis in occidente constitutum fuit, ut Pascha Christianorum, quod in memoriam Resurrectionis Domini & Servatoris nostri Iesu Christi celebratur, Solis semper die ageretur. Sed ex Scripturis hoc ipsum manifeste demonstratur. Quippe Evangelistæ unanimi consensu dicunt, Christum surrexisse prima Sabbathi vel Sabbathorum. Sabbathum septimus dies hebdomadis apud Iudæos vocatus fuit, eo quod tum Deus quievit ab omni opere suo, legemque populo suo dedit, hunc diem in quiete transigendi. Et hic primus & proprius hujus verbi usus est. Postea reliquæ Iudæorum festivitates Sabbathata vocata sunt, ut ex Levit. xxii. patet. Etiam tam late hujus vocis usus se extendit, ut tota hebdomas à parte principaliori denominationem sumeret, & Sabbathum appellaretur. Hinc illud Lucæ xii. v. 1. ἡμεῖς δὲ διὰ τὸ σαββατοῦ. *Jejuno bis in hebdomade.* Neque enim bis eodem die jejunare poterat. Atque juxta hanc rationem totius appellatio ad omnes partes se diffudit, ut quivis hebdomadis dies Sabbathum diceretur. Hinc illud apud Horatium: ---

Hodie tricesima Sabbata. vin'tu

Curtis Iudæis oppedere?

Et apud Juvenalem:

Observant ubi festa mero pede Sabbata Reges.

Ille omnes mænsis dies Sabbata appellat, hic inter festa Sabbata, & profesta, hoc est inter dies festos & communes distinguit: adeoque pro concessio ponit dies communes Sabbata appellari. Omnes ergo dies hebdomadis Sabbata dicta fuere: & ad differentiam numerus dierum additus fuit, diesque solis primus dies Sabbati, aut primus Sabbathorum appellatus, dies Lunæ secundus Sabbathorum, dies Martis, tertius, & sic consequenter, eadem ratione, qua hi ipsi dies

Computistis appellantur feria prima, feria secunda, feria tertia
 Nunc ad Evangelistas hæc applicentur. Dicit Marcus cap. xvi, *ἀνι-
 σὰς ἢ πρῶτῃ ἡμέρᾳ σαββάτου*. Elliptica est oratio, & subintelligenda *ἡμέρᾳ*
 quasi diceret, *πρῶτῃ ἡμέρᾳ σαββάτου*. Neque enim dici potest primar
 horam heic innui. Christus enim xi fere noctis hora, ac incipient
 xiii, integra hora ante lucem surrexit. At quid est primo die Sab
 bati? Sane non potest esse primus dies solemnitatis Paschatis. Quipp
 Parasceve Paschatis Christus passus est: & vespera ejusdem dici se
 pultus. Sequens dies est primus Azymorum. At unum ad minimu
 diem in sepulchro mansit, siquidem verum est, quod veritas ip
 Christus dicit, tres se dies & tres noctes in sepulchro mansurum
 Dies ergo quo surrexit, non potest esse primus festivitatis Paschalis
 Quid ergo restat, nisi ut dicamus eum fuisse primum hebdomadis
 quæ ab ipso Christo Sabbatarum appellatur, Lucæ xix. Reliqui Evan
 gelistæ vocant hunc diem *πρῶτῃ σαββάτου*, Hebraïsmum secuti. Illi
 enim primus dies hebdomadis vocatur *יום אחד* *dies unus*, non *יום ראשון*
dies primus. Surrexit ergo Christus mane die solis, & quidem ante
 quam dies ipse inciperet. Id, ut rectius percipiatur, & tota resurre
 ctionis historia, alias satis intricata, explicetur, accuratius hæc perse
 quemur. Maria Magdalena illa, ex qua Christus septem Diabolo
 ejecerat, venit mane, *σκοτίας ἤ ὄρους*, ad sepulchrum; ubi, cum an
 madvertisset lapidem à sepulchri ostio revolutum, currit ad Simo
 nem & Iohannem, atque hoc iis indicat. Illi, cum ipsa statim a
 monumentum pergunt, ingressique, lintea vident, & sudarium sir
 gulari loco positum. Egressique rursus, domum abeunt. Illa ver
 remansit apud sepulchrum fleñs, & identidem introspiciens. Se
 cum semel introspiceret, videt duos angelos, unum ad caput, alterum
 ad pedes in sepulchro confidentes, qui dicunt illi, *Mulier, quid fles*
 Illa responder, quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posue
 runt eum. Hoc dicto, retrospexit, viditque Iesum sibi assistentem
 quem rata hortulanum esse, rogat, ut si Dominum abstulerit, dica
 ubi eum posuerit. Iesus vero, nominato ipsius nomine, ab ea cogn
 tus est. Iubet vero ne se tangat, quia nondum ascenderat ad Patrem
 Sed abeat & indicet hoc discipulis. Quod etiam fecit, Iohann. xxi
 Atque sic Iesus primum se revelavit Mariæ Magdalenaë, Mar. xvi. v
 9. 10. Hæc omnia vix unius horæ spacio geri poterant. Et tamen
 multo antea quam Maria ad sepulchrum venerat, Christus surrexe
 rat. Quippe primum Christus surrexit: & statim magnus terræ mo
 tus factus fuit: ac tum angelus Domini descendit, & revolvit lapidem
 ab osti

ab ostio monumenti, & confedit super illū. Custodes vero maximo terrore affecti sunt, & facti instar mortuorū. Hæc omnia gesta erant, antequam Maria Magdalena adveniret. Quippe illa nihil aliud vidit aut audivit, quam lapidem revolutum, Ioh. xx. Postquā vero Maria Magdalena in urbē perrexerat, ut ea discipulis annuntiaret, quæ sibi mandata erant: reliquæ fœminæ (inter quas Maria Magdalena diversa ab altera illa, ex qua septem dæmones ejecti erant) ad monumentū cum aromatis venerunt, ὄρθη βαδέως, Luc. 24. quod Marcus exponit per *ἄνω πρὸς*, & *ἀπατείλαι τὸ τῆ ἡλίου*. Matthæus tempus hoc ita describit, cap. 27. *ὄψε θ̄ σαββάτων, τῆ ἑπταώσκειση εἰς μίαν σαββάτων*. In quo loco docti, mirum, quantum se torqueant, cum simplicissima ratio sit. Ita enim vertendū est. *Fine vero Sabbathorum sive hebdomadis, die illa qua illucebat in primam Sabbathorum, sive illucescente prima Sabbathorum, venit Maria Magdalena & altera Maria*. Vox ὄψε & serò denotat, & finem alicujus temporis. Posterior significatio heic locum habet. ὄψε ergo *σαββάτων* heic idem est, quod Marco *διαγενομένη τῆ σαββάτι*. Finita enim, una cum occasu Solis, vespera Saturni, hebdomade priorē, liberatæ Sabbathi (tam Paschatis quam hebdomadis) religionē fœminæ aromata coëmerunt, ac nocte præpararunt, ut ungerent Iesum. Omnibusque præparatis, tandem, τῆ ἑπταώσκειση εἰς μίαν σαββάτων illucescente prima Sabbathi, hoc est, ut Marcus ait, oriente Sole die prima Sabbathorum, venerunt ad sepulchrum. Antea vero quam venirent, ea contigerant, quæ de terræmotu & descensu Angeli, (qui lapidem ab ostio devolverat, & super ipsum considerat, maximoque terrore vigiles perculerat) Matthæus refert. Fœminæ verò advenientes ad sepulchrum, atque ingressæ vident angelum eum (qui vigiles antea terruerat super lapidem, extra monumentum, confidens) in monumento ad latus sedentem, qui territas alloquutus, jubet ne timeant, sed abeant & annuncient discipulis & Petro, quod Iesus, quem illæ quærebant, resurrexerat. Illæ ergo è sepulchro egressæ, cum gaudio ad suos tendebant. Sed in via Iesum obviam habentes novum ab ipso mandatum, de hac eadem re, accipiunt. Ad Apostolos vero reversæ, idem narrant, quod Maria Magdalena. Nec ramen fides ipsis habita fuit. Petrus vero, ratus se etiam aliquid circa sepulchrum visurum, rursus revertitur. Et iterum ingressus sepulchrum, lintea eodem modo, quo antea viderat, posita offendit. Admirabundus igitur denuo regressus est. Cætera omnia in hac historia plana sunt. Statim enim post hanc revelationem Iesus apparuit duobus euntibus Emmaus: & postea vesperi decem discipulis, absente Thoma: & iterum post xiii dies præsentē Thoma. Et ali-

quo tempore post, ad lacum Tiberiadis, manifestavit se Petro, Thomæ, Nathanaeli, Iacobo & Iohanni, filiis Zebedæi, &c. Ex his apparet, plusquam sesquihora ante Solis ortum, die primo hebdomadis, Christum surrexisse. Iam vero ex iis constat, quæ capite 111. lib. 1. accuratius pertractata sunt, *νυχθημερον*, apud omnes in universum gentes in duas generales partes tribui, diem nempe & noctem. Omnes quoque gentes in eo convenire, quod partem illam, quæ dies appellatur ab ortu Solis incipiant, noctem vero ab occasu ejusdem. Quamvis enim varia variis *νυχθημέραι* initia fuerint, utpote, Iudæis à vespera, Romanis à media nocte, Chaldæis ab ortu Solis, Umbris à meridie: omnibus tamen eadem diei (quatenus ab integro *νυχθημέρω*, sicut pars à toto distinguitur) & noctis initia erant. Et hujus quidem ab occasu, illius vero ab ortu, ut fusius illic à nobis explicatum est. Nec aliter esse poterat, quandoquidem dies, quatenus nocti opponitur, est, juxta omnium gentium consensum, ipsamque naturam spacium illud temporis, quo Sol supra horizontem est: & contra nox, spacium illud, quo subter. Unde perpetuam noctem illi habere dicuntur, quibus certo tempore anni Sol non videtur. In his vero Christi verbis dies sive *ἡμέρα* non *νυκθημερον* denotat: sed illam partem, quæ nocti opponitur. Dicit enim, Christus erit tres dies & tres noctes in corde terræ. Certum vero illud est, Christum nocte, quæ antecedit diem Solis surrexisse. Quippe Maria *σποτίας ἐπ' ἕσπης*, cum tenebræ adhuc essent, venit ad monumentum: & antequam ea illuc veniret: & Christus surrexerat, & ea omnia contigerant, quæ à Matthæo cap. xxvi. 11. de terræ motu & vigilibus referuntur. Dies vero tum primum cœpit, cum reliquæ scæminæ ad sepulchrum venirent *ἀπὸ τῆς λαντῆ ἡμέρας*. Una ergo nox ea est, quæ est inter Saturni diem & Solis, & una dies est Saturni: tum nox quæ præcedit diem Saturni, est altera nox, dies Veneris est dies secundus. Passus vero Christus est hora sexta diei, sive meridie, & sepultus est vespera ejusdem diei. Vespera vero Sabbathi incepit hora ix diei, quæ nobis est tertia post meridiem. Circa horam ergo quartam post meridiem, diei vero decimam, Christus sepultus est: adeoque die illo duas adhuc horas durante. At si Veneris hic dies erit, utique binis tantum diebus, & totidem noctibus in sepulchro fuerit. Tertiæ noctis, & tertii diei, ne vel unicum momentum adest. Volve enim & revolve, quantum voles: nunquam inde plures dies conficies quam duos, & noctes duas. Dies enim Veneris, cujus hora x. juxta eos sepultus esset, unus dies est. Nox inter Veneris & Saturni una nox. Dies Saturni secundus dies.

dies. Nox insequens altera nox, qua Christum surrexisse, antea manifestum fecimus, antequam Solis dies adveniret. At dicunt, dies Solis juxta Romanos à XII noctis hora sive media nocte incipit, quod etiam Evangelistæ sequuti sunt. Sed illud quidem longe falsissimum est. Romani diem, quatenus vox illa pro *ἡμέρα* usurpata fuit, à media nocte incipiunt. Quatenus vero nocti opponitur, semper ab ortu Solis. vid. cap. III. lib. I. ubi isti nonnullorum sive inscitiae, sive pertinaciae satis occursum est. Sed si hoc ipsis maxime concederetur, ne sic quidem commentum procederet. Si enim dies à media nocte, ergo nox à meridie inchoanda esset: nisi forte dicere velint, pro singulis noctibus duos semper dies agi, quod egregium inventum est, ac cætera eruditione dignum. Erit ergo unus ille Saturni dies, non ultra unus, sed geminus. A media namque nocte ad meridiem unus dies Saturni erit, à meridie ad vesperam alter dies Saturni. Adeoque unus ille dies erit duo dies, hoc est, unum erit duo, duo tres. Sed neminem adeo stolidum fore arbitror, qui hæc admittat. Id ergo dico, si à media nocte dies incipit, utique etiam nox à meridie inibit. Si ergo dies Solis pro die ideo numerandus erit, quod à media nocte incipiat: ergo Christus non die Veneris, sed nocte, quæ illum diem sequitur, sepultus erit: si quidem, eadem ratione, qua dies à media nocte, etiam nox à medio die inchoanda erit. Adeoque ne sic quidē, nisi duas noctes & duos dies habebunt. Hieronymus in caput secundum Iona ita hunc locum explicare conatur. *Nos, inquit, σπενδοχῆος totum intelligamus à parte, ut ex eo, quod ἐ Πάρεσχειν mortuus est, unum diem supputemus & noctem, & Sabbathi alteram, tertiam vero noctem, quæ diei Dominicæ mancipatur, referamus ad exordium diei alterius.* Sed non in Mathæo tantum scriptum est tres dies: sed etiam adduntur tres noctes. Sane sicut σπενδοχῆ illic locum habet, ubi pars pro toto sumitur: ita illic minime habere potest, ubi nec totum, nec ulla totius pars comparet. Proponit Christus in sua oratione sex tota sive integra, tres nimirum dies, & tres noctes. Ubi ergo tres hi dies & tres noctes numerari debent, ibi necessario tertiæ noctis & tertii diei pars aliqua erit. At si dies Veneris, dies passionis constituitur: nec tertiæ noctis, nec tertii diei, vel unicum minutum comparebit. Quomodo ergo ea pars pro toto accipi debet, quæ nulla est? Sane si de diebus, quatenus integrum *ἡμέρας* comprehendunt, Christus locutus fuisset: satis plausibilis Hieronymi explicatio fuisset. At nunc singillatim de diebus, & singillatim de noctibus loquitur. Talis ergo explicatio heic nullum plane locum habere potest. Neque enim pars ea, quæ non

est, pro toto aliquo numerari potest. Videt id Doctissimus Pater. Ideoque statim modestissime subjungit. *Certe mihi hæc videtur interpretatio. Si quis autem istam non receperit, & meliori sensu potest loci hujus exponere sacramentum, illius magis sequenda est sententia.* Fuere quidam qui dicerent tres illos dies & tres noctes, non à sepultura numerandos esse, sed à prima captivitate. Sed eos amice rogatos habeo, ut saltem verba Christi inspiciere velint. *Sicut Ionas fuit tres dies & tres noctes in ventre ceti* (ita ut ab eo undiquaque tectus esset, nec à quoquam mortalium conspici posset) *ita etiam erit filius hominis tres dies & tres noctes in corde terræ,* (ita ut neque is à quoquam conspiciatur.) At verò fuitne is in corde terræ, qui in iudicio coram sacerdotibus, ac postea Pilato stetit? qui omnibus in cruce pendens, conspicuus erat? Pulchre Chrysostomus ad hunc locū. *ὃ ὃ ἐπεὶ ἐν τῇ γῆ, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς, ἵνα καὶ τὸν πάρον δηλώσῃ καὶ ἀνδρείς δόκησιν ὑποπτεύσῃ. καὶ τρεῖς ἡμέρας διὰ τὰτο συνεχάρησεν ἵνα πσευδῆ ὅτι αἰπέθανεν. ὃ ὃ τὸ σαυρῶ ἰσὼ μόνον βεβαυῖται καὶ τῆ πάντων ὄψι, ἀλλὰ καὶ τὸ χῶρον τῶν ἡμερῶν.* Imo quamvis falsissima hæc explicatio admitteretur, nihil tamen proficerent. Neque enim tum plures quam tres noctes, & duo dies colligi poterant. Tertiū diei ne vel unicum quidem minutum esset. Etenim Christus captus non fuit ante noctis tertiam vel quartam. Quippe Iohannes refert, tum cum Iudas egrederetur, noctem fuisse. *Λαβὼν ἔν τὸ ἑομῖον ἐκείνῳ, εὐθεὺς ἐξῆλθεν ἦν ἡ νύξ.* Ioh. XIII. v. 30. Post hoc verò tempus Christus longissimam illam orationem valedictoriam habuit, quæ perscripta est cap. XII. xiv. xv. xvi. & xvii. Iohannis: qua finita, egressus est ad montem olivarum, ingressusque hortum Gethsemanem, cum morte pro nobis conflictari incipit. Atque hæc sane lucta non quadrantis horæ aut semihoræ erat; sed plusquam unius horæ. Id satis manifestum est totum diem illum, qui captivitatem Servatoris antecedit, transactum fuisse, & noctis horas aliquot, antequam caperetur. Ergo non plures dies sunt quam bini, dies nempe Veneris & Saturni. Noctes vero tres. At Christus expressis verbis dicit, tribus diebus & tribus noctibus. Demonstravimus ergo Christum die Veneris, sive feria sexta passum non esse. Iovis ergo, aut Mercurii omnino passus fuerit. Sed non Mercurii. Quippe tum solidas quatuor noctes, & partem quarti diei in sepulchro mansisset, hoc est, tria solida *νυχθήμερα*, cum parte dimidia quarti: quod Scripturis adversum est. Marci enim x. v. 34. expressis verbis dicit Christus se à mortuis resurrecturum *τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ*. At non is tertio die dici potest aliquid facere, qui expletis solidis tribus diebus cum quarti dimidio, demum opus aggreditur.

Multo

Multo minus illis diebus, qui Mercurii diem antecedunt, passio convenire potest. Reliquum ergo nihil aliud est, nisi ut dicamus die Iovis ipsum passum fuisse: ac vesperi, circa horam diei x. (nobis i v. post meridiem) sepultum. Vide quæ de vesperis Iudæorum lib. i. cap. 111. à nobis dicta sunt. Atque ita omnia se recte habent. Duæ enim horæ cum parte tertiæ, diei Iovis (recte, ac familiari Scripturæ, imo & historicorum more) pro die numerantur. Hic ergo unus dies est; nox sequens, prima nox: dies Veneris secundus dies: nox insequens altera nox. Dies demum Saturni tertius dies: & nox insequens tertia nox, cuius x aut xi hora, circa quartam matutinam nostram, Christus surrexit. Atque hanc antiquæ Ecclesiæ opinionem fuisse, exinde patet, quod Theophilus Cæsariensis antiquus vicinusque Apostolorum temporibus Doctor, cum tota Synodo Cæsariensi, disertis verbis, quarto post passionem die, Christum resurrexisse, tradat. Nam cum tradidisset Christum xi. Kal. Aprilis passum fuisse, subiungit v i i i. Kal. surrexisse. Verba ipsius ex epistola Synodica quam adversus eos, qui decimaquarta Luna cum Iudæis Pascha celebrabant, una cum cæteris Palæstinæ Episcopis scripsit) apud Bedam lib. de temp. rat. cap. xlv. hæc sunt. *Passus namque Dominus ab xi Kalendas Aprilis qua nocte ab Iudæis est traditus, & ab v i i i Kal. Aprilis resurrexit. Quomodo tres dies foras terminum excludentur? xxv dies Martii sive v i i i Kalendas Aprilis, in prima Ecclesia, extremus Paschatis terminus erat, ante quem Pascha celebrari non debebat. Ibi namq; primis Ecclesiæ temporibus, Æquinoctium civile hæsit. Theophilus vero xi. Kal. Aprilis, sive Martii xxiii, ideo terminum esse vult: quod isto die Christus passus sit. Quomodo enim, inquit, tres dies foras terminum excludentur?* Manifestum ergo est Theophilum cum universa Synodo existimasse, Christum, quarto die ante Dominicum, passum fuisse. Sed respondet Petavius, Theophilum dicere Christum passum fuisse ab xi Kalendas. A deoq; indicatur spacium illud temporis, quo passus est, cuius initium dependet ab x i Kal. Aprilis. Sed ergone etiam eadem phrasi, postea spacium aliquod resurrectionis denotatur? Eadem utrobique phrasi est *ab x i Kal. April. passus est, & ab v i i i Kal. Aprilis surrexit.* Idiotismus est Scriptoris, quem temere alius, nisi ex ipsius verbis, explicuerit. Bridefertus vero Ramensis antiquus Bedæ Scholiastes (qui epistolam se illam habuisse dicit, & ideo melius de toto hoc argumento iudicare poterat) refert se eam non apposuisse, quod diceret Christum xi. Kal. passum, & viii. resurrexisse: ex quo colligeretur Christum quatuor dies in sepulchro

fuisse. Verba ipsius sunt: *Epistolam hic ponere nolui, quia magis irrisionem præstat insipientibus, quam adificationem sapientibus, eò quod Dominum nostrum Iesum Christum xi Kal. Aprilis fuisse passum, & viii Kal. eum resurrexisse pronunciat, quod nimis absurdum est.* Et statim post: *Theophilus dicit, Dominum xi Kal. Aprilis fuisse passum, & viii Kal. resurrexisse, sed non est verum, quia non jacuit quatuor dies in sepulchro.* Ideo se dicit Epistolam adponere noluisse, quod absurdum quoddam dogma proponeret, juxta quod Christus quatuor dies jacisset in sepulchro. Vide Brideseptem disertis verbis indicare, hanc Theophili & Synodi Cæsariensis opinionem fuisse, quod Christus non solum xi Kal. passus sit, verum etiam eodem sepultus sit. Atque sic xi Kal. numeratum pro uno die, x. pro altero, ix. pro tertio, & viii. pro quarto, quo resurrexit. Sed perperam existimat idem Ramesensis, Theophilum in his errasse. Quin potius illi omnes errarunt, qui pauciores die morti Christi tribuerunt, ut ex Scripturis demonstratum est. Antiquissimæ ergo Palæstinæ Ecclesiæ hanc opinionem tenuerunt qua Christus die Iovis sepultus, insequenti Solis resurrexit. Tre quoque dies in sepulchro mansisse Chrysostomus asserit, sicut ex illius verbis, quæ antea citavimus, liquet. Sed mirus error est Epiphanius qui cum communem aliis errorem sequutus fuisset, proprium postea addidit, erroremque errore cumulavit. Christum namque passum dicit feria vi, captum vero feria iii. (Vid. Hæc. LI. & Expositio fidei Catholicæ Num. xxii.) quod longe falsissimum est. Ubi enim duos, imo tres illos dies detentus fuit. Ex Evangelistis enim manifestum est, Christum ea nocte, quam passionis insequuta est dies, comprehensum fuisse. Noctē enim, ea omnia contigerunt, quæ preces & luctam in horto, captivitatem ipsam, examen Pontificum, irrisionem ac illusionem servorum concernunt: quæ omnia ita demum concludit Lucas cap. xxii. v. 66. *Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ συνέβουτέων τῷ λαῷ ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς* Atque hi cum quæsisissent à Christo an filius Dei esset, isque id affirmasset, condemnarunt eum, statimque ad Pilatum duxerunt. Erat vero mane cum Pilatum convenirent, atque ibi usque ad xi. & fere xii. horam manserunt. Ad tum crucifixus est Christus, & post tertiam horam mortuus est. Id ergo demonstratum nobis est, Christum passum esse xv. mensis Nisan, feria quinta, sive die Iovis. Adeoque falsum esse, quod Beda, & eum ἀβασιλῆως secuti, de feria sexta asserunt.

C A P. V.

Christus alio tempore quam Iudæi Pascha comedit. Vox Paschatis, Azymorum, aliaque quæ illuc spectant explicantur. Quid sit Chagiga x i v diei. Locus Deut. x v i. v. 4: contra Cloppenburgium explicatur. Majemon notatur, &c.

PRæter duos hosce certos ac infallibiles characteres, etiam tertium Scripturâ monstrare videtur. Ex Scripturis namque manifestum est, alio tempore Iudæos, alio Christum Pascha comedisse. Cujus rei causam cum Docti quærant, nec certi quidquam inveniant, variis modis veros characteres conturbant. Nos, ut certi ac veri characteres, priori capite à nobis propositi, suam certitudinem obtineant: & novus his character ex hac observatione accedat: rem accuratius consideremus. Duplex heic quæstio est: prior, *εἰ ἔστ;*; altera, *διὰ τί*. Non enim ilud solum in controversiam venit, cur Christus alio tempore Pascha, quam Iudæi comederit: sed etiam an diverso à Iudæis tēpore id ipsum fecerit. Quippe Alphonsus Toftatus, & eum secutus Cardinalis Baronius, ex Catholicis: ex Reformatis H. Brughtonus & Cloppenburgius acriter contendunt, eodem die Iudæos Pascha comedisse, quo Christus. Duæ vero præcipuæ causæ sunt, quibus moti à communi opinione recesserunt. Prima est quod existimant, nullam sufficientem causam dari posse, cur Iudæi diverso à Christo tempore Pascha celebrarent. Altera quod Pascha alibi immolari non posset quam in templo: nec ante comedi, quam adeps igne absumptus, & sanguis ad altare delatus esset. Sed ideo rem manifestam negare, quod causas ejus ignoremus, longe stultissimum est. Sed tamen causa hujus rei postea dabitur, omnibusque iis, quæ contra hæc objici possunt, satisfiet. Quod vero de agnis Paschalibus dicunt in templo immolandis, id unico Majemonidis loco firmât, ex quo probare conantur, nō licuisse Pascha comedere, nisi in atrio templi immolatum. Sed istud quidem ex Philone Iudæo refutatur, qui expressis verbis indicat, Paschatis festivitate omnes Iudæos Sacerdotum munere ita fungi, ut quisvis suæ domui agnum immolare posset. *εἰ ἢ ἑορθῆ*, verba Philonis sunt, *δύστη πανδημῆ ἀντὶ ἑκάστου, τὰς ἰερῶν ἀντὶ ἐκ ἀγαμέμνους, ἰερῶν ὄντων τὸ νόμιμον χαιρομένην παντὶ τῷ ἔθνει ἡμέραν μίαν ἐξείλετο ἀναὶ πάντων ἑστῶ.* Cui ex his duobus fides habenda erit? Philonine? qui ipsis Christi temporibus vixit, eaque, quæ quovis anno & præ oculis habebat, &

ipse

ipse agebat, refert? an Majemonidi, post tot secula nato, & qui nullam unquam Paschatis celebrationem vidit? Non enim post vastatum à Tito templum Iudæi unquam Paschalem agnum immolarunt. Neque enim extra Hierosolyma illud facere possunt. Sed ut hæc omnia rectius percipiantur ac intelligantur, ea omnia, quæ ac Paschatis rationem spectant, paulo accuratius pertractanda sunt. Deus ter maximus cum populum suum ex captivitate Ægyptiaca educere vellet, præcepit Israelitis, ut mensẽ illum, cujus quintadecima postmodum egressi sunt, primum mensium constituerent, ac decimo die illius mensis, quivis pro se ex grege suo agnum anniculum masculum eligeret, eumque domi suæ conservaret, usque ad quartum decimum illius mensis. Die vero quartodecimo, quivis agnum illum immolare debebat *בין ערב* inter duas vesp̄as (hoc est, post horam tertiam à meridie, & ante horam sextam, ut lib. 1. cap. 11. 1. à nobis explicatum est) sanguinemque agni postibus & superliminari illinere; agnum vero ipsum igni tostum noctu comedere, ita ut nihil plane exinde relinqueretur ad matutinum tempus diei sequentis. Et hoc sacrificium *פסח* vocatum fuit, eo quod Dominus Ægyptios perdens, viso super postes agni sanguine, nullum Iudæis detrimentum adferret, sed eorum domos transiret. Videbo, inquit, *וּפסחת* & *transibo*. Prima ergo significatione *פסח*, sive *פסחה* Chaldaice, sacrificium illud denotat, quod in Parasceve Paschatis inter duas vesp̄as à Iudæis immolatum fuit. Exod. x i. v. 21. & passim alibi. Cum verò unus agnus toti familiæ non sufficeret, aliæ epulæ adjunctæ fuerunt, quas posteriores Chagiga dixerunt: de quibus tamen epulis Rabbini omnes consentiunt, non præcepti eas fuisse, sed permissionis. Unus Majemonid. instar omnium erit, qui in Korban Pesah, ita scribit cap. x. parag. 12. *חגיגה ארבעה עשר רשות ואינה הובה ונאכלת לשני ימים וחליה אחר ככל זבחי שלמים* Hagiga x i. v. diei est permissionis non præcepti, & comeditur dies duos, & noctem unam, sicut omnia sacrificia pacifica. Atque hæ Chagigæ ex bobus aliisque animalibus erant: Pascha vero tantum ex agnis aut hædis. Utrumque liquet ex Chronic. xxxv. ubi Iosias dicitur obtulisse pro filiis populi, *זון כבשים ובני עזים הכל לפסחים* pecora ovium & hædorum, ad Pesachim sive sacrificia Paschalia, ter mille, & boves 111. M. Immolabat vero hoc sacrificium quivis Pater familias in sua domo aut tentorio. Post ingressum vero terræ Canaan, omnes illuc convenire debebant, ubi tabernaculum Domini erat. Deuter. xvi. v. 5. *Non potes immolare Pascha in ulla alia civitate, quam Dominus Deus tuus dederit tibi, nisi in illa quam Dominus elegerit, ut constituat nomen suum*

suum ibi. Pascha ergo alibi nec immolari, nec comedi poterat, quam in eo loco, ubi templum esset, hoc est, post tempora Davidis, Hierosolymis. Et hæc causa est, cur Iudæi nunc in dispersione Pascha non comedant. Omnes ergo sexus virilis conveniebant Hierosolymis: ibique, quivis pro se paterfamilias, Pascha sibi & suis immolavit. Sed posterioribus seculis cum religio in oblivionem venisset, multique ex Patribus familiarum, verum modum immolandi Pascha ignorarent: Levitæ pro ipsis agnos mactarunt, ac Pascha præpararunt, ut ex 11. Chron. xxx. capite liquet. Cum enim multi ex Israelitis, ex tribu Asser, Manasse & Sebulon, Hierosolyma, Ezechiaë rogatu, ad Pascha celebrandum venissent, modumque celebrandi ignorarent, Levitæ pro iis administrabant. v. 7. *Erant namque multi in cætu illo qui se non sanctificaverant, ideo mactabant Levitæ Pascha pro iis qui mundi non erant, ut hos sanctificarent coram Domino. Plurimi enim ex Ephraim & Manasse, Isaschar & Sebulon erant immundi, nec comederunt Pascha, sicut scriptum est: sed Ezechias oravit pro iis, dixitque: Dominus, qui bonus est, faciet reconciliationem pro illis.* Idem postea quoque observatum fuit, cum Iudæi ex captivitate Babylonica reversi, paternorum rituum ignari essent. Tum enim Sacerdotes & Levitæ, non solum pro semet ipsis Pascha immolarunt: verum etiam pro omnibus filiis exilii, etiam pro Sacerdotibus quibusdam, qui in longa illa captivitate legem dedicerant. Esdræ vi. v. 20. Atque id ipsum postea observatum fuit, cum jam per universum orbem Iudæi dispersi essent, ut si quis ignarus modi offerendi Paschatis Hierosolyma veniret, is Levitam pro se haberet, qui immolaret. Præterea, cum plurimi, qui ex longinquis oris venerant, commodum satis hospitium Hierosolymis habere non possent, ubi agnum præpararent ac immolarent: locus quidam publicus circa templum ordinatus fuit, ubi multa agnorum & hædorum milliâ in certis fornacibus præparabantur, unde advenæ omnes, agnos Paschales, habebant. De his loquitur Talmud, ubi de causis intercalationis in anno agit. Vid. lib. i. cap. de anno Iudaico. Et si de his hominibus, Majemonides, loco antea laudato, locutus fuisse dicatur: verba ipsius vera esse possunt. Nam si absolute hæc accipienda sunt, contrarium Philoni Iudæo, doctissimo homini, & suorum temporum testi optimo, dicet. — Qui ergo vel modum immolandi ignorarent, vel agnos Paschales aliunde non haberent: agnis, circa templum, à Sacerdotibus, immolatis, utebantur. Reliqui vero Patres familiarum pro se immolabant. Comedebant verò agnum vespera, ac noctu, quæ præcedit xv Nisan, omniaque quæ ex agno residua

erant, ante lucem die sequentis comburebant. Ubi insignis Iudæorum sycophantia est, qui ne religionem primi diei violarent, hæc usque in diem xvi Nisan reservarunt. Ita enim codice Pesachim cap. 7. legitur. העצמות והגידיו והנותר ישרפו בו כל ששה עשר להיות שבת ישרפו בו *Ossa & nervi & reliqua comburebantur xvi Nisan, & si is incidat in Sabbatum, xvii.* At expressis verbis mandatum fuit, ut omnia ante lucem sequentis diei consumpta essent. Deut. xvi. v. 4. Exod. xxi. v. 10. & cap. xxxiv. v. 25. Errarunt ergo, licet in aliis multis, ita etiam hæc Pharisei, Deique præceptum speciale, propter suas doctrinas humanas violarunt. Atque hæc prior vocis *Pascha* significatio est, in qua pro sacrificio illo sumitur, quod xiv Nisan inter duas vespervas immolabatur. Ex hoc autem sacrificio ipsum quoque tempus, quo sacrificium peragebatur, Pascha vocatum fuit. Qua appellatione à reliquis diebus, quibus Azyma comedebantur, distinguebatur. Levit. xxi. v. 4. 5. 6. *Hæ sunt festivitates Domini, quas vos vocabitis sanctas congregationes temporibus debitis. Primo mense, xiv. die mensis, inter duas vespervas Pascha est Domino. Decimoquinto die ejusdem mensis, festum Azymorum Domino.* Atque ita loquitur Iosephus lib. 111. ἀρχαιολογίας, cap. x. καὶ τὴν θυσίαν ἣν τότε ἐξίοντας Αἰγύπτου θύσαι παρεῖπον ἡμᾶς. Παρὰ λεγόμενον δὲ ἔτις ἐκάστος θύειν ἐνόμισε, καὶ δὴ τελέεμεν αὐτῷ καὶ φραγίας, μηδενὸς τῶν τεθυμένων εἰς τὴν ἐπιῶσαν περιμένε. πέμπτη δὲ καὶ δεκάτη διαδέχεται τὴν τῆς Παρᾶ ἢ τῆς Ἀζύμων ἑορτῆς ἐπὶ τὰ ἡμέρας ἑσσε, &c. Quia vero post medium illius noctis, quæ xiv diem Nisan sequitur, adeoque xv die Nisan, quæ à vespera præcedente cœperat, filii Israel ex Ægypto egressi sunt: etiam xv dies Nisan פסח הג' sive *festum transitus* appellatum fuit. Sicut enim xiv diei Nisan Paschæ solemnitas tribuitur, eo quod sacrificium Pesach (cujus sanguine quondam viso interfector primogenitorum in Ægypto Israelitarum ædes transilierat) eo tempore immolatur: ita etiam dies xv. Pesach, sive transitus appellatus fuit, quo & Angelus domus Iudæorum præterierat, & ipsi Israelitæ ex captivitate in libertatem transliverant. Unde etiam festum hoc Græcis τὰ διαβατήρια appellatum fuit. Festivitas vero Azymorum septem solidos dies duravit. Omne enim fermentum ex domibus extirpare debebant, antequam agnum Paschalem immolarent. Exod. xxxiv. v. 25. Statim enim post prandium diei xiv Nisan fermentum eliminabant, circa horam v. diei hoc est xi nostram, ut Majemonides asserit, tractatu ופח ופח cap. 1. Sic ergo dies xiv. Nisan est primus Azymorum, quandoquidem illo eliminatur fermentum, ac vespera ejus Azyma comedi incipiunt. Exod. xii. v. 15. Deut. xvi. v. 4. A tibi tamen & xv Nisan

Nisan primus dies Azymorum dicitur, Levit. xxiii. v. 6. 7. eo quod is primus integer dies sit, quo Azyma comeduntur. Vid. Aben Ezram ad Deut. xvi. 4. & Sal. Iarchi ad Exod. xii. v. 15. Festivitas ergo illa, qua filii Israel in memoriam miseriarum, quas in Ægypto perpessi erant, per septem dies panem miseræ & tribulationis comederunt, (Deut. xvi. 3.) vocabatur Ebræis *חמשה עשר*, Græcis *ἑορτὴ τῆς Ἀζύμων*. Paschatis vero nomen dupliciter usurpatur: vel enim sacrificium illud denotat, quod in memoriam transitus Domini celebrabatur, quo Israelitarum domos transfiliavit primogenitos Ægypti interficiens: vel etiam pro ipso tempore, quod Iudæis solempni festivitate agebatur; eo quod illo ipso die ex Ægypto egressi fuerant. In ultima hac significatione spācium 24 horarum continet, tempus nimirum illud, quod est ab initio vesperæ sive noctis, quæ præcedit diem xv, usque ad finem diei xv Nisan, & noctem diei xvi. Nunc ex his Evangelistæ explicandi sunt. Matthæi verba hæc sunt cap. xxvi. vers. 17. *Τῆς ἡμέρας ἑπομένης τῆς Ἀζύμων προσήλθον οἱ μαθηταὶ πρὸς Ἰησοῦν, λέγοντες αὐτῷ· σὺ δέλεις ἐτοιμάσασθαι σὺν θραγαῖν τὸ Πάσχα. ὃς εἶπεν· ὑπάγετε εἰς τιλὴν πόλιν σὺν τῷ δέυνε . . . . . Καὶ ἐπίψαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἠπέμψαν τὸ Πάσχα.* Idem habes apud Marcum cap. xiv. v. 12. *Καὶ τῆς ἡμέρας ἑπομένης τῆς Ἀζύμων, ὅτε τὸ Πάσχα ἔδουον, λέγουν αὐτῷ μαθηταὶ αὐτοῦ.* &c. Initio vero capitis, ubi de consilio Pharisaeorum agit, ita scribit: *ἦν δὲ τὸ Πάσχα, καὶ τὰ ἀζυμα μὲν δύο ἡμέρας.* Lucas autem cap. xxii. v. 1. *ἠγγίζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀζύμων ἢ λεγομένη Πάσχα. & postea vers. 7. ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῆς Ἀζύμων ἐν ἣ ἔδει, εὐελεθὲς Πάσχα.* Ex quibus verbis inter se collatis, id primum manifestè constat, Christum x i v Nisan Pascha comedis: is enim erat primus dies Azymorum, quo debebat immolari Pascha, & quo etiam die alii præter Christum ἔδουον τὸ Πάσχα. Hac vero ipsa nocte, post institutum Sacramentum Cænæ, Christus à Iudæis captus fuit: Ut ex consentiente Matthæi, Marci & Lucæ Evangelio patet. Mane vero diei sequentis ad Pilatum ductus est: ac demum circa sextam horam condemnatus & crucifixus. Si ergo dies ille, cujus sequenti vespera Christus Pascha comedit, est xiv Nisan; Ergo dies ipse, quo passus & crucifixus est, erit omnino xv Nisan: adeoque in magno festivitatis die Christus crucifixus erit. At Iohannes disertis verbis indicat, pedum lotionem ipsam Paschalem cœnam præcedere, *πρὸ τῆς ἑορτῆς τῆς Πάσχα* cap. xii. v. 1. Et postea, eo ipso die, quo passus est, (qui ut diximus juxta Christi rationem erat xv Nisan) Sacerdotes sibi cavebant, ne ingressu Prætorii immundi fierent. *Καὶ ἄνωπι δὲ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιαιθῶνται, ἀλλ' ἵνα φάρωσι τὸ Πάσχα.* At si non-

dum Pascha comederant : ergo neque xv Nisan advenerat. Vox enim Pascha geminam tantum significationem habet : vel enim tempus denotat, vel sacrificium. Manifestum vero est, phrasin hanc פֶּסַח וְזֶבַח פֶּסַח de sacrificio, non de tempore explicandam esse. At vox Pascha nunquam aliud sacrificium denotat, nisi agnum illum aut hædum anniculum, qui x i v Nisan inter duas vespervas mactabatur, & eadem nocte cum intybis aliisque acetariis comedebatur. Regevit Barronius, quovis die ex septem Azymorum, sacrificium aliquod oblatum fuisse, quod Pascha appellatum fuit. At unde hoc exsculpsit? Vanissima hæc conjectura est, quæ manifestis Scripturæ verbis refutatur : quæ, illud tantum sacrificium, Pascha vocat, quod x i v Nisan inter duas vespervas mactatur. Sed Cloppenburgius regevit, Chagigam x iv diei heic intelligi. At quis ipsum docuit, Chagigam Pesach appellari? Adducit locum ex Deut. x v i. v. 8. *Et immolabis פסח ליהוה צון ובקר Pascha Domino oves & boves.* Ex quo concludit, etiam Chagigam, quæ ex bobus erat, Pesach dici. Auctorem hac in re sequitur Majemonidem, qui in Korban Pesach verba hæc ad Chagigam refert. Sed turpissime erravit Majemon, qui in hoc eodem tractatu dicit, Chagigam non esse præcepti, sed permissionis. Siquidem in hoc loco legis ejus mentio fiat : adeoque non permissionis sit, sed præcepti. Antiqui commentatores locum hunc exponunt, ut solam vocem צון ad פסח referant, בקר vero ad victimas pacificas. Et sic Onkelus in sua Paraphrasi, quem sequitur Aben Ezra. Eundem sensum ipse Majemonides sequitur. Neque enim dicit, Chagiga alicubi Pesach appellari, sed tantum mentionem Chagiga in loco hoc Deuter. fieri. Sed optime locum hunc exponit Jonathan Uzielis, qui ita hæc Chaldaice transtulit : ותכסון פסחה קדם יי אלהכון בני שמשתאר ועון ותורי בכרן יומ *Et immolabis Pascha coram Domino Deo tuo. inter vespervas, ac oves & boves in crastino die.* Verba Scripturæ hæc sunt : *Observa mensens Abib ut celebres Pascha coram Deo, quia mense Abib eduxit te Dominus Deus ex Ægypto, nocte : & immolabis Pascha Domino Deo tuo, oves & boves in loco quem Deus elegerit.* Nimirum vox Pascha denotat primo loco festum illud, quod Israelitæ in memoriam transitus ex Ægypto celebrabant, tam vespera x iv, quam ipso die x v Nisan. Hoc ergo festum, quod x iv die, circa vesperam inchoatum, x v die actum fuit, jubet Moseh ut celebrent : ita quidem ut immolent Pascha (sacrificium illud ita vocatum) vespera x iv diei; x v vero die unum arietem, & septem agnos anniculos, & duos boves; Num. xxv i i i. vers. 19. hoc est oves & boves. Sed demus Cloppenburgio, Chagigam x iv. heic intel-

intelligi; quid inde colliget? בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השלחן וכל
 במר חגיגה שעלה עם הפסח על השלחן מהבערין עמו על השלחן מהבערין עמו
Caro Chagigæ, quæ apponitur in mensa cum Paschate, & pulmenta omnia, quæ cum ipso apponuntur in mensa, una cum ipso comburuntur. inquit Majemon Korban Pesach cap. x.
 At agni residuum nocte xv Nisan comburi debebat. Exod. xii. v. 10. & cap. xxxiv. v. 25. & Deut. xvi. v. 4. Equidem non me fugit, Talmudistas statuere, residua comburenda esse xv Nisan, ne Sabbathum violetur. Verba ipsorum ex Codice Pesachim sunt: *Ossa & nervi, & reliqua comburebantur xvi Nisan, & si is sit Sabbathum, xvi.* Sed istud quidem ex vanissimis superstitiosorum hominum disputationibus natum fuit. Stante sane templo, hoc est quamdiu agnos Paschales comederunt, nunquam in usu fuit. Iosephus namque eruditissimus Iudæus, & omnium sectarum instituta perdoctus, ante diem xv. omnia comburi tradit, ἀρχαιολογίας lib. 111. cap. x. *μνησθῆναι τῶν τιμωμένων εἰς τὴν ἑβδόμην παρεμύθη.* Ubi manifeste indicat, & agnum ipsum, & ea, quæ cum agno mactabantur, & mensæ inferebantur, absumpta fuisse. Quod ipsum ex lege manifestum est, Deut. xv. v. 4. *Et non relinques quicquam ex carne illa quæ primo die mactata fuit in crastinum.* Falsum ergo est, quod de carne Chagigæ diei xiv tradit Majemon, quod illud una nocte, & duobus diebus comederetur. Id enim & legi contrarium est, & praxi Iudæorum, ut ex Iosepho demonstravimus. Si ergo concederemus Cloppenburgio, Chagigam xiv diei Pascha dici, quod ipsum tamen falsum est, nihil tamen exinde efficere posset. Noctē enim, quæ diem passionis Christi antecedit, Chagiga xv. cum reliquiis agni combusta fuisset: siquidem Iudæi omnes, eadem vespere, qua Christus, Pascha comedissent: ideoque sequenti vespere Pascha comedere non poterant. Sed non satisfecit sibi ipsi in hoc argumento Cloppenburgius. Aliam ergo responsionem ex Buxtorfio petit, qui asserit, Iudæos iisdem ceremoniis cœnare, vespere xv Nisan, quibus priori. Mirum argumentandi genus. Buxtorfius de iis solummodo Iudæis loquitur, qui in exilio non Pascha, sed Azyma tantum comedunt, quique propter incertitudinem visionis Lunæ in terra Israelis, biduo omnia fere festa observant. Quid ergo illud ad esum agni Paschalis? quid ad Iudæos tempore Christi? Quæritur an epulum istud, quod Iudæi xv Nisan finito comedunt, Pascha appellari possit. Respondet de iis, qui nullum Pascha comedunt. Sed aliquid respondere debebat, ne causa cecidisse videretur. Verum Iohannis verba ex cap. xix. v. 14. tam aperta & clara sunt, ut per illa

Cloppenburgio muto esse liceat. Ἦν ἑβραϊκὴν τὴ Πάσχα, ὡς δ' ὡς
 ζήτη, cum Pilatus Christum morti damnavit. Sed neque nunc manu
 submitunt. Dicunt enim, Parasceven Sabbathi heic intelligi. Ben-
 quidem. Nam & ita Lucas loqui videtur: καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆ, καὶ σάβ-
 βατον ἐπέφασκε. Quippe omnes festi dies, quibus ab opere quiescere
 Iudæi debebant, Sabbatum in lege vocantur. Et sic primus quoque
 dies Azymorum, quo nullum opus facere licuit, nisi quod cibos &
 victum concerneret, Sabbatum jure appellatur. Sed si heic Sabba-
 tum hebdomadis intelligant, falsi sunt. Neque enim Pesach semper
 in Sabbatum hebdomadis incidit: neque Parasceve Sabbati heb-
 domadis etiam est Parasceve Pascha. Imo, qualis est ista responsio.
 Scriptura dicit, erat Parasceve Paschatis: illi dicunt, erat dies magnus
 Paschatis, Parasceve vero Sabbathi. At si Iudæis dies magnus Pa-
 schatis erat, non poterat esse Parasceve Paschatis. Quid enim est
 Parasceve? Dies sane, qui festum diem proxime præcedit, cujus Pa-
 rasceve vocatur. Sic Parasceve Sabbati hebdomadis, est feria sexta
 quod pueris notum est. Parasceve ergo Paschatis non potest esse
 magnus dies Paschatis. Hoc est, decimusquartus Nisan non potest
 esse decimusquintus, nisi duo dies sint unum. Et quid huc facit Pa-
 rasceve Sabbathi hebdomadis? Neque enim feria sexta passus est
 Dominus, sed feria quinta, ut jam demonstravimus. Heic sane illuc
 valet, si usquam alibi. Baculus stat in angulo, ergo cælum est rotundum.
 Manifestum est, Iudæos illos, qui Christum accusarunt, agnum Pa-
 schalem, ea vespera comedisse, quæ mortem Christi infecuta est.
 Et quia Christus vespera præcedenti illud fecerat, ea nempe, qua
 captus fuit, ergo Iudæi uno die tardiores erant. Unicum illud argu-
 mentum ex Majemonide, de agno Paschali in templo & à Sacerdo-
 tibus mactando, quod attinet: illud ex Philone refutatur, si gene-
 raliter explicetur. Si vero eo modo, quo nos antea exposuimus: ad-
 mitti potest. Sed tum huc nihil facit. Namque & Christus legen-
 perfecte noverat, utpote legis auctor & Dominus: & de hospitio &
 agno optime sibi suisque procurare poterat, omnium rerum creator
 & Dominus. Causas vero, quod attinet, ob quas alio die Christus
 alio Iudæi Pascha egerint, de iis nunc agendum est.

C A P. V I.

*Cause, cur alio die Christus, alio Iudæi Pascha celebraverint
 Græci Christum tempus debitum anticipasse dicunt. La-
 tin*

tini Iudæos procrastinasse volunt. Utrique refutantur. Pauli Forosempronienſis, & Scaligeri de feriarum translatione, Petavii de extraordinaria perturbatione, Voſſii de procrastinatione Iudæorum propter Æquinoctium, Lud. Capelli de differentia inter obſervatores Syzygiæ & φάσεως, opiniones refutantur. Vera diverſitatis cauſa ex diſcrimine Karæorum & Talmudicorum eruitur ac demonſtratur, &c.

GRæcorum quidam in ea opinione fuerunt, Chriſtum Dominum ultimum Paſcha, non juxta legem celebraſſe, nec ſolum tempus debitum anticipaſſe, ſed etiam fermentato pane uſum fuiſſe. Liqueſcit id ex Photio, qui Cod. c xv. refert, quendam Anonymum (in libro cujus inſcriptio eſt: λόγος πρὸς Ἰουδαίους καὶ τὸς μὲν τέτοιαις αἰρετικὸς καὶ τὸς καλεμένους πεντηκωστὰς καὶ τὰς, &c.) dicere, τῇ ἀγίᾳ πεμπτῇ καὶ τὸ νομικὸν φαγεῖν Πάχα ἢ Κύειον ἡμῶν Ἰησοῦν Χρῆστος, μηδὲ γὰρ ἐπὶ τότε ἤκαρτον· ἀλλὰ τῇ ὀπίσσει. καὶ ὅτι ἐδὲ νομικῶς τελῶν ἔφαγεν. ἔτε γὰρ ἀρνὸν ἔτε ἄζυμα ἔτε ἄλλο πωρατῶν ὅσα οἱ τὸ νομικὸν τελῶντες Πάχα ἐθῶς ἔχουσιν ὄφρα φυλάξῃν, &c. Et Cod. ſequent. c xv i. alius quidam, qui ſcriptum de tempore & ratione Paſchatis elucubravit, etiam dicit, ὅτι καὶ μὲν τὸς ἄλλους ἢ παρῆς αὐτῶ ἐνεκωτὸς ὁ Κύειος καὶ Θεὸς ἡμῶν ὁ Χρῆστος τὸ νομικὸν ἐπιτέλει Πάχα· καὶ ὅτι ἡ παρεδόθη, εἰς ἔπ. In eadem opinione fuiſſe videtur auctor fragmenti illius, quod ſub nomine Petri Archiepiſcopi Alexandriae & Martyris editum eſt à Petavio, quamvis ipſe ibidem anonymi illud vocet, & rectè quidem. Neque enim Petri illius Archiepiſcopi, & Martyris eſſe poteſt, cujus meminit Epiphanius Hæreſi Meletianorum. Huic enim Petro martyrium paſſo ſucceſſit Alexander, & ipſi poſtea Athanaſius. At auctor hujus, meminit epiſtolæ cujuſdem Athanaſii ad Epiphanium ſcriptæ. Ἀθανάσιος ὁ ὁ μέγας τῷ Ἀλεξανδρείων Ἐκκληſίας Φωσῆς ἐν τῇ μνημονευομένῃ πρὸς Ἐπιφάνιον Ἐπίσκοπον ὀπιſτολῆς, &c. Et poſtea in myſterio Trinitatis utitur voce ὁμοῦς, quæ, demum poſt exortam Arianæ hæreſin, & Synodum Nicænam, in uſu fuit, ut notum eſt. Imo & poſtea expreſſis verbis Nicænæ Synodi meminit, in qua liſ de Paſchate deciſa fuit. Diſputat vero auctor contra quendam alium, & ſatis benè demonſtrat Iudæos in die non erraſſe; Chriſtum vero in Paraſceve Paſchatis paſſum eſſe. Sed minus rectè inde concludit, Chriſtum, quia cum Iudæis Paſcha non comedit, legale Paſcha non comediſſe. Quamvis enim Clemens Alexandrinus lib. de Paſchate, & Hippoly-

tus Ponti Episcopus Irenæi Discipulus, lib. 1. contra hæreses, & Apollinarius Episcopus Hierapolis Asiæ lib. de Paschate, ipsi faveant, tamen σιωπῆν ἔχῃ, ait Photius : ὁ γὰρ Χρυσόστομος καὶ ἡ Ἐκκλησία τότε Φησὶ αὐτὸν ὅτι παλέσσει τὸ νομικὸν πρὸς τὸ μωσικὸν δέειπνε. Et recte quidem illud. Evangelistæ enim testantur, missos à Christo discipulos præparasse Pascha debitoque tempore Christum venisse & manducasse. Sed etiam plane absurdum est, Christum legitimo tempore Pascha non comedisse. Scriptum in lege est, Numer. 1x. vers. 13: *Si quis mundus fuerit, & non occupatus in itinere, & omiserit celebrare Pascha, anima ejus eradicabitur à populo suo, eo quod non obtulit sacrificium Domini tempore debito. Illi vir portabit peccatum suum.* Quis adeo impius esset, qui Christum violatæ hujus legis argueret? Imo si violasset, cur non à Pontificibus hanc ob rem accusatus fuisset? Nisi forte dicendum est, aut Iudam adeo Christo favisse, ut etiam violatam ab eo legem reticuerit: aut Pontifices adeo stultos fuisse, ut missis gravioribus criminibus, & quæ ipsi Deus severissime puniri jussit, vana quædam de templo destruendo conquirent. Quod utrumque ineptum est. Plane vero impium est, dicere, Christum legem violasse. Servator ipse, qui veritas est, ita Matth. v. vers. 17. seq. de se ipso ait, Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλύσαι τὸ νόμον ἢ τὰς προφῆτας, ἐκ ἦλθον καταλύσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. Ἀλλὰ μὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως αὐτῆς παρέλθῃ ὁ ἕρως καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡμῖν μία κεράτεια μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου εἰὼς αὐτὰ γένηται. Quid manifestius dici posset? Sane qui eum in finem se venisse dicit, ut legem impleret, tantaque asseveratione confirmat, prius cælum ruiturum, quam lex violaretur, is, nisi mendax fuerit, sine dubio dicendus est legem observasse. Sed de illo satis dictum est Qui enim veritatem amat, satis ex his judicare potest, Christum legem non violasse. Unde nec Græcorum responsio quicquam valet. Latini Iudæos errasse clamitant. Dicunt enim, Christum debito tempore Pascha celebrasse: Iudæos vero, cum extraordinariam occasionem nacti essent Christum interficiendi, festum procrastinasse. Sed hæc causa plane absurda est. Sacerdotes enim & Pharisei, omnesque Christi accusatores, sicut in omnibus, ita quoque in his, insignem præ se pietatem ferebant. Quippe videri volebant, non personæ odio, sed amore publicæ tranquillitatis, Christum sustulisse. ἕως ἀφῶμεν αὐτὸν. Verba sunt Synedrii Ioh. xi. v. 48, ἕως πάντες πείσθησιν εἰς αὐτὸν, καὶ ἀλεύσονται εἰς Ῥωμαῖοι, καὶ ἀρῶσιν ἡμῶν καὶ τὸ τόπον καὶ τὸ ἔθνος. Imo hoc ipso die idem in multis demonstrant. Neque enim prætorium ingredi volebant, ne immundi fierent: neque corpora in cruce pendere permittebant, ne festi religio violaretur. Imo in ipsa accusatione Christi ad legem Dei

provocant. *Nos habemus legem, & juxta eam morietur, quia fecit semet ipsum filium Dei.* Qua ergo verisimilitudine dici posset, ipsos, qui tam rigidi, etiam in minimis, legis custodes videri volebant, in re tam manifesta legem violasse; idque in ea quam minimo negotio evitare possent? Cur enim Christum diem unum aut alterum in vinculis detinere non poterant? Sane eadem ratione, qua una nocte custodiebatur, & ternis quaternisque diebus custodiri poterat. Sed maxime si hi omnes insanire vellent, tamen Iudeorum multitudini una persuadere non poterant, ut solemnitatem Paschatis in crastinum differrent. Omnibus enim notum erat, Pascha xv Nisan circa vesperam immolandum esse: & xv die Azymorum ab omni opere cessandum. Nec dici potest dierum eos rationem immutasse: ita ut xv Nisan x i v esset. Id enim facere non poterant, nisi incipiente mense. Paulus de Middelburgo Episcopus Forosempronienfis parte secund. Paulinae lib. 1. duplicem proponit opinionem. Dicit enim Christum, x. mensis Nisan, Pascha immolasse. Et hoc probare satagit ex iis verbis Evangelistarum: *ἦν ὃ τὸ Πάσχα, καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας.* Marc. 14. vers. 1. & *οἶδωτε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ Πάσχα ἔσται.* Matth. 26. v. 2. Sed longe vanissima ratio est. Neque enim tum Christus Pascha comedisse dicitur, sed solummodo venditus fuisse à Iuda. Et expressis verbis distinguunt omnes Evangelistæ inter hoc tempus, & illud quo agnum postea immolavit, quem vocant *τὸ πρῶτον τῶν Ἀζύμων.* At decimus dies Nisan non est *πρῶτον τῶν Ἀζύμων.* Neque enim tum abstinebant à fermentatis. Sed satis de hac opinione, cui quantum auctor ipsemet tribuat, inde patet: quod aliam statim proponat, & eandem sequatur, priori relicta. Hæc vero fundata est super Canones quosdam Iudæicos, quos in festorum suorum celebratione Iudæi nunc observant, ita quidem, ut Pascha nunquam celebrent feria 2. 4. 6, aut Pentecosten, feria 3. 5. 7, aut Roshana feria 1. 4. 6, aut Kippurim. 1. 3. 6, aut Salicum feria 7. 3. 5, aut denique Purim 7. 2. 4. Causas hujus rei duas Iudæi adferunt. Prima est, ne Kippurim, sive dies expiationis magnus incidat in diem Sabbatho proximum. Altera ne septimus salicum incidat in Sabbathum. Nam cum die expiationis, eodem modo ab omni opere abstinere debeant, quo die Sabbathi, nec ignem tangere possint: duos ergo integros dies, sive horas 48. una vice nihil eorum facere, aut parare poterant, quæ ad victum vitamque essent necessaria. Adeoque si dies pœnitentiæ in feriam sextam incideret, nec lectos sternere, nec cibos parare, nec denique ignem tangere poterant, à vespere diei Iovis, usque ad vesperam diei Saturni. Idem

obtineret si in feriam primam incideret. Adeoque maximam hæc Iudæis incommoditatem adferret. Dies vero septimus salicum, quo fasciculum salicū portare, & movere lege tenentur, non debet in Sabbathum incidere, quo onus iis portare lege vetitum est. Sed si Roshafana inciderit in feriam primam, utique septimus Salicum, sive 21 Tisri, erit Sabbathum. Si vero Roshafana incidit in feriam 4 Kippurim, sive x Tisri, erit feria 6. & si Roshafana feria 6, Kippurim erit feria 1. Idem in Paschate obtinet. Primus enim Nisan, & xv Nisan in eandem feriam incidunt. Iuxta statam vero anni rationem primus Tisri est semper dies centesimus & septuagesimus septimus post primum diem Nisan. Si ergo primus Nisan incideret in feriam secundam, quartam aut sextam: primus Tisri, sive Roshafana incideret in feriam primam, quartam aut sextam: adeoq; vel Kippurim in primam aut sextam feriam: vel septimus salicum in Sabbathum. Idem de Purim & Pentecoste dicendum est. Et has quidem constitutiones statim initio templi secundi ab Eleazaro factas fuisse dicunt. Etiam librum quendam Rabban Gamaliëlis circumferunt, qui de motu Solis & Lunæ agit, in quo hæc ratio confirmata est. Sed omnia hæc *Ἀντιγραφῶν* scribarum esse, ac recens posteriorum hominum inventum, facile apparet. Nam libro primo cap. *de anno Iudaico* diducte à nobis demonstratum est, mensium Iudaicorum initia, juxta visionem Lunæ constituta fuisse, quæ tamen maxima sui parte ab arbitrio Synedrui dependebant. Quod si certum est: illud omnino ruet, quod de Paschatis translatione dictum fuit. Neque enim sic semper 177 dies inter primum Tisri, & primum Nisan numerantur. Possunt enim esse 176. & etiam 178. prout menses, juxta Lunæ *ἑδῶν*, vel pleni fuerint, vel cavi. Sed ex ipsa Mischna & Talmude, quo nihil apud Iudæos eminentius aut antiquius, hæc canonum ratio refutatur, certissimisque rationibus demonstratur, tempore auctorum Mischna & Talmud, nullam horum rationem habitam fuisse. Codice namque Sabbath cap. xv. ita scriptum est. *ר' ישמעאל אומר מקפלין את הכלים ומציעין את המטות מיום הכיפורים לשבת והלבי שבת קריבים ביה* *R. Ismael auctor est vestes componi & lectos sterni à die Expiationis in Sabbathum* (ad quæ verba glossa *קשחל יומא בעש* quando incidit dies Expiationis in vesperâ Sabbathi) & *adipes Sabbathi offeruntur die expiationis*. Ex quibus verbis liquet Kippurim, & pridie & postridie Sabbathi agi. Sic septimus Salicum juxta Cod. Succoth cap. 1 v. in Sabbathum incidit. Paragr. 3. *יום שביעי של ערבה שהל להיות בשבת* Si septimus salicum inciderit in Sabbathum portant fasciculum Lullab Sabbatho. Nam ut sequitur Paragr. 7. *כמשהו*

בחורל כך מעשהו בשבת אלא שהיו מלקטין אותו מערב שבת ומניחין אותו בגיטות כחורל כך מעשהו בשבת אלא שהיו מלקטין אותו מערב שבת ומניחין אותו בגיטות
Sicut opus ejus profesto sic opus ejus in Sabbatho, nisi quod colligant ramos (qui ad Lullab conficiendum pertinent) *vespera Sabbathi, & deponant illos in vasis aureis ne marcescant.* Et de xv i. Nisan manifeste scriptum est Cod. Pesachim cap. vii. העצמות והגידין והנותר *Ossa & nervi, & reliqua comburebantur* xv i. *Nisan, & si is sit Sabbathum, xv i i.* Si decimus sextus Nisan est Sabbathum ergo xv. necessario erit feria sexta. Id ipsum patet ex Codice Menachoth, ubi tota ratio demetendi Omer nocte xvi diei Nisan proponitur, quæ verba Isaak Arama, in ligatione Isaachi, hoc modo adducit comment. ad Parasch. אמור (quæ incipit cap. xx i. Levitici) cap. i v. שהרי העומר אף ללקיטתו ולקצירתו כי אם בליל י' לניסן כדאיתא אמר במנחות כיצד כן עושין וגו' בין שחשכה אמר הקוצר לכל העומדין שם בא השמש אומרין לו הן בא השמש אלהבה אלהבה אומרין לו הן מגל זה אלהמו אלהמו אומרין לו הן קפה זו אלהקו אלהקו ואם היתה שבת אומר להם שבת זה אומרים לו הן אקצור והם אומרין קצור שלשה פעמים על כל דבר ודבר *Quia non possibile est metere Omer, nisi nocte xv i Nisan, juxta illud, quod dicitur in Menachot. (cap. x. 1. 2. 3.) Quomodo igitur fit? &c. Postquam tenebrae factæ sunt: Dicit messor omnibus astantibus: Occidit Sol. Dicent illi: etiam, occidit Sol: Dicent illi: etiam, occidit Sol. D. I. E. O. S. (Rursum ille quærit de falce) respondent illi: etiam; ista falx est, &c. (iterum quærit de agro) respondent illi: etiam; iste ager est: in quo meti debet. Quod si Sabbathum fuerit, quæret: Estne Sabbathum? Dicent illi: est. metam? (dicit ille) respondebunt: mete. Tribus vicibus omnis quæstio & responsio fiet.* Talmudici omnes, ut notum est, statuunt, Omer; sive fasciculum illum primitiarum ex frugibus, Deo offerendum esse xv i Nisan postridie Sabbathi, sive magni diei Paschatis (Ita enim hi explicant vers. i i. cap. xx i i i. Levitici. secus quam Scripturarii, qui per Sabbathum heic intelligunt Sabbathum hebdomadis.) Vespera ergo præcedente fasciculus demeti debebat: & tamen xvi die Nisan, non decimoquinto. Nimirum ideo messor antequam falcem immitteret, quærere debebat, an Sol occidisset. Hujus enim occasu, sicut xv dies finiebatur, ita xv i incipiebat. Sed cum quæstio suboriri posset, an Sabbatho hebdomadario id quoque facere licitum esset; etiam ad hæc respondet. Hæc est genuina loci hujus expositio, in quo iniquè Toletum taxat Scaliger. Nimirum quia hæc ipsi non sapiebant, nec aliter refutari poterant: ergo Toletus male tractandus erat. Manifestum satis est xv i Nisan incidere in Sabbathum: quod ipsum confirmat Obadia Barthenora comment.

ment. in hunc ipsum tractatum. אמר העומר היא בא בשבת כשבת העומר דוחת את השבת *Rabbi Ismael dixit, Omer advenit Sabbatho quando incidit in Sabbathum, & Omer pellit Sabbathum.* Maje-
 mon ibidem: קצירת העומר אתה אלא ליל ששה עשר בניסן כמו שיתבאר ולפעמים:
 יהיה יום שבת וכבר זכרתי לך שכל חובות שקבוע להן זמן דוחים את השבת:
*Messis Omer non fit nisi nocte xvi Nisan sicut declaratum est: & quandoque
 est dies Sabbathi: & jam ante mentionem feci tibi, quod omnia, que necessarii
 præcepti sunt, & quibus est præfixum tempus, pellant Sabbathum.* Rectè ergo
 dictum ab Aben Ezra, comment. in cap. xxii. Levit. v. 4. כי במשנה גם
 בתלמוד ראיות שהיה פסח בבדו *Quoniam ex Misna & Talmude manifestum est,
 Pascha in Badu, sive feriam secundam, quartam & sextam incidisse.* Imo
 id ipsum ex Scripturis patet. Parasceve namque Paschatis Iudaici, qua
 passus est Christus, omnino fuit feria quinta: ut antea demonstravi-
 mus: ideoque xv Nisan, sive primus dies Azymorum, est feria sexta.
 Manifestum ergo est, totam hanc Canonum rationem nuper confictam
 esse: librumque, qui sub nomine Gamalielis circumfertur, plane sup-
 posititium. Imo ipsimet Iudæi fatentur, nihil se antiquius habere Mi-
 schna & Talmude, præter Sacros Codices, eorum *שׁוֹמֵר וְעֹמֵר*, & sen-
 tentias quasdam, quæ nihil huc faciunt. Zohar quidem & Bahir li-
 bros Cabbalisticos, quidam Talmude antiquiores perhibent. Sed de
 ea re magna inter Buxtorfium & Capellum lis est. Mischna sane po-
 steriora sunt. Sed sunt Iudæi, si qui alii, insignes artifices, in titulis
 & nominibus libris imponendis. Apud eos enim magnificæ illæ in-
 scriptiones natæ sunt, ארך היים, כל בו, *omne in illo, manus fortis, יד הצבה, & infinita alia.*
 Ex quibus libris haustum gallinacii lactis expectare posses: ut Plinius ait. Sic ergo personatus hic Gamaliel etiam
 sibi de magnifico nomine prospexit. Et cum videret, non tam pro-
 pter titulum, quam propter auctorem libros honorari: illius nomen
 fronti præscripsit, quo inter Talmudicos Doctores nemo unquam
 præstantior fuerat: idque eo confidentius fecit, quod sciret, in Misna
 Roshafana Tabula cujusdam *שׁוֹמֵר וְעֹמֵר* Lunarium mentionem fieri, jux-
 ta quam Gamaliel Idiotas examinabat. De quibus alibi dictum est.
 Neutra ergo Pauli Forosempronienensis explicatio admitti potest.
 Utraque enim falsa. Ideoque falsa etiam est omnis illa argumentatio,
 quam Scaliger super hanc extruit, & ex qua Passionis diem demon-
 strare satagit. Neque enim ex falsis veritas demonstrari aut debet,
 aut potest. Aliam dubii hujus explicationem proponit Petavius, qui
 Iudæos asserit vitiosum Cyclum Lunarem sequutos, duos aut tres
 dies tardius Pascha celebrasse, quam juxta legem oportebat. Equi-
 dem

dem lib. XI. de doctrina temporum cap. XVI. extraordinariam hanc διασποδὴν intervenisse dicit. Remittit tamen lectorem ad Epiphanium. Verba ejus hæc sunt. Est autem ad institutum nostrum utilis maxime opportunaque illa ratio, quam in Animadvers. Epiphianianis plenius exposuimus, Paschalem διασποδὴν, quæ anno ultimo vitæ Christi contigit, non ex legitima aliqua, & moribus recepta, sive ordinaria translatione feriarum ortum habuisse, quod omnes illi, qui probatam nobis sententiam amplexi sunt, hæcenus putaverunt; nec ex alia quapiam honesta causa rituvé, publicum in usum, & consuetudinem admisso, profectam fuisse. Neque enim quod usu communi sancitum esset, Christus ullo modo violaret. Sed peculiarem illam, & extraordinariam fuisse corruptelam, quam superstitiosus ac divinæ legi contrarius Phariseorum ritus invexerat. De quo plura nos ad Epiphanium ex Iudeorum ritualibus libris. Quocirca non unus Dominus Pascha legitimum, & à Pharisaico diversum obiit, sed Iudeorum etiam aliqui, ut ex Epiphanio colligebamus, qui θόρυβος ac dissidium in celebrando Paschate incidisse demonstrat. In animadversionibus vero ad hæc. Alogorum pag. 182. primo ex Majemonide causas generales recenset, propter quas in anno intercalatum fuit, fruges nempe & fructus arborum minus maturos, pontes fractos, fornacesque dirutas: propter quos Adar in anno geminatus fuit, & Pascha integro mense tardius celebratum fuit, quam alias deberet: de quibus lib. I. cap. de anno Iudaico à nobis accuratius dictum est. Sed hæc quidem ratio nihil huc facit. Neque enim de mense lis est: sed tantum de unico die. Postea incertitudinem Neomeniarum proponit, quam tandem his verbis pag. 183. concludit. *Vt autem evidentius constet, quam inconstans & mutabilis esset Neomeniarum definitio, luculentus quidam locus est in cap. 111. Tactatus ejusdem (Kiddus hachodes Majemonidis) Parag. xv. & xvi. quem hic totidem verbis adscribam. Nihil enim ad conjecturam nostram dici potest aptius.* בית דין ששבו כל יום ל' ולא באו ערים והשכימו כנשכ ועברו את החדש כמו שכארנו ב' זה ואחר ד' או ה' ימים באו ערים רחוקים והעירו שראו את ההודש בזמנו שהו ליל שלושים ואפילו באו בסוף ההודש מאימין עליהם איום גדול ומטריפים אותם בשאלות ומטריחין עליהם כבדיקות ומדקרקין בעדות ומשתדלק בד' שלא יקדשו הודש זה הואיל ויצ' שמו מעובר ואם עמדו העים כעדותם ונמצא מכוונת והרי הערים אנשים יודעים ונבונים ונתקרו העדות כראוי מקדשין אותו והחזירים ומונין לאותו החודש מיום שלושים הואיל *Postquam Synedrium toto die tricesimo confedit, neque testis ullus advenit summo diluculo surgunt, & mensem intercalant, quemadmodum in hoc capite declaravimus. Quod si post quartum quintumve diem longinqui testes accedant, ac se Lunam suo tempore prospexisse confirmant, hoc est trice-*

suma nocte, imo verò etiam si sub finem mensis adveniant: primum quidem magnum ipsi terrorem obijciunt, & interrogationibus lacesunt, ac morosius interrogando fatigant, & illorum testimonium scrupulosius examinant, atque in omnes se partes versant, quo novam illam sanctificationem declinent postquam semel intercalatum est. Verum si testes illi in testimonio suo constantes fuerint, idque verum omnino deprehensum fuerit; sed & ipsi testes veri ac prudentes sint; ac denique rite, & ut par est, exploratum illorum testimonium fuerit, de integro Neomeniam desiniunt, ac mensem illum retexentes à tricesimo die superioris computare dies illius incipiunt, quandoquidem sua in nocte Luna conspècta est. Manifestum est ex hoc loco, Christi Domini tempore Neomenias non tam certò constitutas fuisse, ut non vel affecto jam mense retexere, ac retractare licitum esset: adeoque solemnitates ipsas, quæ à mensis capite penderent, in alios dies incidisse. Hactenus Petavius. At quid hinc concluditur? Nil sane aliud, quam, Synedrium, medio aut fine mensis, aliquando, dies mensis retexisse, ut non à Neomenia antea indicta, sed à xx die mensis prioris Neomenia cœpisse videretur: quod quidem, ut melius intelligatur, exemplo explicabimus. Sit Neomenia sive primus dies mensis Nisan constitutus in die xx Martii anni cujusdam. x i x namque Martii, qui erat tricesimus mensis Adar, testes nulli adveniant, qui Lunam se vidisse dicerent. Ideoque xx Martii constituta fuit Neomenia & primus dies mensis. Iuxta hanc ergo rationem i i i Aprilis, erit xv dies Nisan. Sed v die Nisan, sive Martii xx i v, nuntii certi advenerant, qui se Lunam die trigesimo vidisse contenderent, ac certo demonstrarent. Synedrium ergo mensem retexit, & mensi Adar xx i x dies tribuit. Trigesimum vero, sive x i x Martii, Neomeiam Nisan constituit. Quod ita factum fuit. Diem, qui juxta priorem rationem esset quintus mensis Nisan, pronunciarunt esse sextum. Neque enim priores dies revocare possunt. Id ergo tantum faciunt, quod possunt, diesque mensis qui sequuntur, ita numerant, quasi primus in x i x Martii constitutus fuisset. Atque ita xx i v Martii, qui antea erat v Nisan, fit sextus Nisan; & i i Aprilis, qui antea erat x i v Nisan, fit xv. Adeoque solemnitas Paschæ, quæ juxta priorem rationem in i i i Aprilis incidere debebat, nunc juxta posteriorem incidit in i i Aprilis. At si alii huic Synedrii legi obnoxii erant: ipsum sane Synedrium maxime hanc observare debebat. Si ergo hæc ratio valebit, Synedrium uno die Christum anticipaverit, non Christus Synedrium. Etenim ponatur Christum priorem rationem sequutum fuisse. Synedrium vero auctoritate testium motum eam emendasse, ac posteriorem rationem sequutum esse. Ergo in exemplo dato (quod in omnibus aliis

aliis locum habet) Synedrium 11 Aprilis, Christus vero 111 Aprilis Pascha celebraverit. Quod contra Scripturam est. Nihil ergo hæc responsio ad rem facit. Quod vero hinc colligat, vitiosissimam rationem Neomeniarum fuisse; id perperam quidem facit: cum potius maxima ac accuratissima φάσγας Lunaris observatio, ex qua Neomeniæ dependebant, hinc manifesta fiat. Adducit denique Epiphanium, qui θέρυβον ac dissiduum in celebrando Paschate incidisse dicit. Sed nescio quod dissidiū ex Epiphanio adstruat. Id scio, Epiphanium miseris secum modis luctari, nec se ipsum explicare posse. Cum enim sibi proposuisset demonstrare, Iudæos in Paschatis festivitate errasse: ita demum concludit, ut juxta ipsius rationem magis Christus quam Iudæi erraverit. Hæc. LI. num. xxvii. de Iudæis hæc ipsius verba sunt: Ἐἴκειν πύρρον τάτε τότε σφαλέντες ἢ μόνον πρόλαβον δορυβάμνοι τὰς δύο ἡμέρας βεβρωκότῃς τὸ Πάσχα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑσθράπην προδέντες μίαν ἡμέραν καὶ πάντα τρέπον αὐτοὶ σφαλέντες. Diximus de hoc loco lib. i. cap. de anno Iudaico, unde ea quæ huc spectant petantur. Nunc illud tantum dicimus, si Iudæi erraverint, quod integro biduo festum anticipaverint: multo magis Salvator illud fecit, qui integro die ante Iudæos, adeoque triduo ante debitum tempus Pascha comedit: quod impium est dicere. Nescio ergo, quid ex Epiphanio probare velit: nisi ex Cyclis suis, quos ex Epiphanio demonstrare conatur, aliquid subsidii petat. Sed tota ista Cyclorum ratio conficta est, ut lib. i. cap. de anno Iudaico à nobis diducte demonstratum est. Tum neque heic ullum usum habet, imo magis lectorem implicat. Etenim ex Epiphanio suo dicit, Christum baptizatum esse anno Juliano Lxxvi & passum Anno Lxxvi Juliano, & quidem xxxiiii Martii, feria sexta. Contigit Novilunium Nisan eo anno xii die Martii, & plenilunium xxvi, ut postea demonstrabitur. Iudæi ergo triduo integro Pascha suum anticiparunt: Christus vero quadriduo. At hoc ne est diversitatis causam monstrare? Ergone id erit Scripturas explicare, dicere, Iudæos quidem aliquid in festo celebrando errasse, Christum vero uno die plus quam Iudæos? Impium est talia de sanctissimo Servatore cogitare, multo magis dicere. Ista ergo mittimus, de quibus postea aliquid rursus dicendum est. Vossius tractatu de annis Christi, Petium secutus, existimat, Iudæos ideo uno die tardasse, quia ante Æquinoctium Pascha agere volebant. Nam cum xv mensis Nisan in diem xxv Martii incideret ante Æquinoctium: unum diem Iudæi expectarunt, ut ipso Æquinoctii die Pascha comederent. Sed nimis multa heic supponuntur, quæ partim dubia, partim falsa sunt. Primo enim

enim, unde id probatur, Iudæos Octaëteride Cleostrati fuisse usos? Id quidem falsum esse libro 1. cap. de anno Judaico demonstravimus. Tum etiam cap. de anno Græcorum veram Octaëteridum rationem ex Gemino, aliisque proposuimus, longe ab hac diversam. Denique Epochæ hæc vitiosa est. Unde enim probar, Cyclum Octaëteridum Iudæorum initio anni P. J. 47 13, (quo aureus numerus fuit I, quique proxime antecedit Epocham vulgarem Christi,) cœpisse? Et si hoc concedatur, unde probabunt Neomeniam Nisan in v 1 Aprilis fuisse constitutam? Hæc omnia longè falsissima sunt, nec ullo auctore confirmantur. Sed fingamus vera esse, ne tum tamen conclusio firma erit. Nam quod de uno die procrastinando dicitur, id commentariis Iudæorum adversatur. Quippe Majemonid. in Kidus hahodes expresse docet, in anno non intercalatum fuisse, nisi mensem integrum. Si enim Synedrium videret, xv 1 Nisan aut in diem Æquinoctii, aut ante incidere, intercalabant mensem integrum isto anno, mensemque illum vocabant Adar secundum. כיצר בית דין מהשבין ויורעין אם תהיה תקופת ניסן בששה עשר בניסן או אחר זמן זה מעברין אותה שנה ויעשו אותה שני *Domus Iudicii ex calculo sciebat, si Tekupha Nisan esset in xv 1 Nisan, aut post: & intercalabat illum annum, fecitque ex Nisan Adar secundum.* cap. iv. parag. 2. Atque hoc ex antiquis habet, ut antea demonstravimus. Vide quæ cap. de anno Judaico antea à nobis disputata sunt. Duplici ergo nomine falsa hæc sententia est. Primo quidem, quod dicat, ideo diem intercalatum, ne xv Nisan in Æquinoctium, sed post illud incideret. At xv quidem dies in Æquinoctialem diem incidere poterat, minime vero xv 1. ut ex Majemonide liquet. Iterum in hoc, quod diem intercalatum velit, cum non nisi mensis intercalaretur. Nec aliter esse poterat. Si enim tum diem in mense intercalassent, utique xv 1 Nisan, non xv, Pascha celebrassent. Auctores quos citat, nihil ipsum juvant. Dicunt enim, Pascha celebrari non posse, nisi sole in ariete & Luna in opposito loco: quod ipsū Majemon. quoque dicit. Si enim xv Nisan anteverteret Æquinoctium, in anno mensem integrum intercalabant. Sed maxime vitiosa Cycli ratio est: Etenim illo anno, quo Christum passum dicit, Neomeniam Nisan constituit in xi Martii: quæ juxta antiquissimorum Ebræorum assertiones, ac testimonia, quæ libro primo ex Philone, Iosepho, Mischna: & Talmude proposuimus, convenit 1 1. aut 11 Aprilis, ut ex Methodo anni Judaici liquet. Hæc ergo causa non fuit, cur alio tempore Christus, quam Iudæi, Pascha comederet. Ludovicus Capellus hanc diversitatis causam ponit, quod quidam inter Iudæos, utpote Alexandri-

drini & alii, observaverint xv Nisan, juxta medios motus, sive juxta *σὺζύγιαν*. Et cum his Christus Pascha celebravit. Alii vero Phasin iustusque Iudaicos sequuti sunt. Sed quamvis sententia hæc omnium maxime probabilis sit, vera tamen non est. Iudæorum duo genera sunt. Vel enim traditiones recipiunt, vel non. Hi Karræi vocantur, illi Talmudici. Alexandrini ergo Iudæi vel Karræi erant, vel Talmudici. Si Karræi, phasin observabant. Namque hi Talmudicos ea præcipue de causa maximè culpant, quod calculo Astronomico inhæreant, non satis diligenter considerata *φάσει*. Vide lemmata illa, quæ ex R. Iuda Scripturario Karræo Clar. Seldenus excerptit, & lib. de anno Iudaico inseruit, quorum nos quædam cap. de anno Iudaico recitavimus. Talmudici ergo fuissent. At hi ne vel latum quidem unguem à Magistrorum placitis decedere audebant. Quippe Talmudicis interdictum erat mensis aliter ordinare aut agere, quam à Synedrion constitutum, ut ex cap. 11. Kidus hahodes Majemonidis antea patet, & nos loco sæpius laudato id ipsum demonstravimus. vid. Gemar. Babylon. tit. Roshafana cap. 2. fol. 25. At ipsimet Talmudici ac Sacerdotes *φάσει* observabant, non Syzygiam, ut antea à nobis demonstratum est, quod Capellus ipsemet concedit. Patet ergo, neminem Iudæorum, stante templo, juxta Syzygiam, vel mediam vel veram, festa celebrasse, sed omnes eam rationem sequutos fuisse, quam nos lib. 1. proposuimus. Arque hæc sunt, quæ ab aliis hac de re scripta comperi. Propriam quod attinet opinionem, antequam eam proponam, necesse est quædam ad meliorem intellectum præmittere. Iudæi omnes, ut nunc diximus, in duas partes generales separantur. Vel enim Doctorum Traditiones pari pietatis affectu, quo ipsas Scripturas, recipiunt, ita ut ex his Scripturas explicandas esse contendant: vel easdem respuunt. Equidem non ignoro, tres, juxta Iosephum, præcipuas apud Iudæos sectas fuisse. Phariseos nempe, Saducæos & Essæos. Sed hæc inter doctos, aut eos, qui sapientiam profitebantur. Sicut enim in Græcia multæ sectæ erant, ut Pythagorica, Academica, Peripatetica, Stoica &c. ad quas tamen non omnes omnino Græci, sed soli Philosophi referuntur: ita etiam in Iudæa sectæ hæc inter sapientes erant, non vero inter vulgus, nisi quatenus & hæc sub generali divisione comprehenduntur. Pharisei namque & Essæi traditiones receperunt, & secuti sunt: Saducæi, his rejectis, solas Scripturas admittebant. Et hæc causa est, cur Traditionales, sive Talmudici, Karræos hodiernos sub nomine Saducæorum traducant: cum nihil minus sint, quam Saducæi, ut ex ipsorum libris & constitutionibus

manifestum est. Neque enim resurrectionem mortuorum negant, quod Saducæi fecerunt. Et totam Scripturam admittunt. Atque in omnibus cum reliquis Iudæis conveniunt, nisi in ritibus quibusdam, qui ex traditionibus Magistrorum dependent, in quibus hi suorum hominum placita, sicut illi suorum, sectantur. Nam & Karræi Magistrorum suorum placita admittunt: non tamen tantum auctoritatis iis tribuunt, nec Scripturis vel præferunt vel æquant, quod Talmudici faciunt. Sicut vero in aliis ritibus, ita etiam in celebratione Neomeniarum, differentia quædam inter has sectas est. Quamvis enim utriusque φάση sequantur, & in his satis bene conveniant: non tamen eandem rationem sequuntur in Neomenia constituenda, quando φάση haberi non possit. Talmudici namque, si Luna xxx die vel non appareret, vel si quidem appareret, testes tamen ante tenebras aut non venire poterant, aut non satis accurate examinari: mensẽm priorem xxx dierum constituerunt. Majemonid. קרוש החדש cap. 1. par. 3. שתראה (הלכנה) במערב אחר שנסתו' הוא תחלת החדש ומונין מאתו היום תשעה ועשרים יום ואם יראה הירח ליל שלושים יהיה יום שלושים ראש החדש ואם לא יראה יהיה ראש חדש יום אחד ושלושים ויהיה יום שלושים מחדש שערב

Quando (Luna) videtur à parte occidentali, post conjunctionem, tum est initium mensis; & numerant inde 29 dies: & si videatur Luna nocte 30, erit dies 30 Neomenia: & si non videtur, erit dies 31 Neomenia: & dies 30 pertinebit ad mensẽm priorem præcedentem. Et non observant Lunam nocte 31, si videatur, si ve non. Haurit hæc ex Talmude, Mischna Roshana cap. 4. Paragr. 4. ubi scriptum est; si testes nulli venissent: xxxi dies, primus, mensis, constituebatur. Et cap. 3. paragr. 1. disertis verbis traditur, si totus Israel vidisset Lunam, (quod nonnisi finito die xxx contingere poterat) aut si ante tenebras testibus examinatis, pronunciare nequissent Mecudas: mensis superior plenus efficiebatur. דארוו בית דין וכל ישראל ותקרו Viderit (φάση Luna) Domus Iudicii, aut totus Israel, vel etiam testes examinaverint, satis tamen temporis non habent ad dicendum Mecudas ante tenebras: fit mensis ille intercalaris, si ve dierum xxx. Ideoque xxxi dies est Neomenia. Atque hæc Talmudicorum opinio est. Karræi autem ita de Phasi Lunæ pronunciant, ut si Luna 30 die visa non sit: debeant etiam expectare diem xxxi. & si Luna tum videatur aperto die, duabus aut tribus horis ante occasum Solis: dies antecedens pro Neomenia habenda erit, & is quo videtur erit secundus dies mensis. Verba Eliæ scripturarii apud Seldenum hæc sunt: אם לא יראה ביום שלושים ולא בערב ג' רואים שלושים

אחר ואם יראה עם השמש סמוך לשקיעתו דע שהיום ההוא הוא מקורש ואם יראה
 עם השמש בעיר יום גדול כנין שנים שעות או שלשה קודם השקיע דע שהיום הקודם
 לו הוא מקורש *Si Luna non videatur die trigesimo: neque nocte etiam observandus
 est dies xxxi. & si tum videatur cum Sole prope occasum, ille dies sanctificandus
 erit. Sin aperto die cum Sole appareat, binis ternisve horis ante occasum, dies qui
 prateriit, Neomenia erit.* Ita ergo aliquando contingebat, ut qui dies
 Karræis secundus mensis cujusdam erat, is Talmudicis & traditio-
 num observatoribus primus esset. Exemplo hoc manifestum faciemus.
 Sit xix Martii, xxx dies à priori visione, sive xxx dies mensis
 Adar. (sicut anno xxxi I I. Christi vere est, ut postea dicemus.) Hoc
 ergo die, & à Synedrio (cujus membra præcipua traditionum maxime
 studiosi erant) & à Scripturariis, Lunã observata fuit; sed non visa.
 Contigit enim Novilunium verum Hierosolymis post meridiem diei
 xix. ideoque illo die, sive ante noctem, videri non poterat. xx ergo
 Martii à Talmudicis Neomenia mensis Nisan constituta fuit. Sed
 horis xxv post Syzygiam Luna in terra Israelis omnino ex Karræo-
 rum sententia videri poterat, ut lib. 1. à nobis dictum est. Addantur
 ergo ad Novilunium verum Martii (quod contigit Hierosolymis hora
 2. 31'. post merid. diei xix Martii) horæ 25: prodibit xx dies Martii,
 hora 4. post merid. Erant vero tum ad noctem, sive vesperam ter-
 tiam Karræorum, plusquam duæ horæ superfluæ. Dies ergo, qui xx
 Martii antecedit, hoc est xix Martii, est Neomenia mensis Nisan,
 juxta Karræos, quæ juxta Talmudicos convenit xx Martii. Ideoque
 xiv Nisan incidit Karræis in 1 Aprilis, Talmudicis in secundum. Et
 sic primus Azymorum, sive xv Nisan, est Karræorum 11 Aprilis, Tal-
 mudicorum 111 Aprilis. Ideoque xv Nisan Karræorum, est xiv Tal-
 mudicorum, quorum opinionem, maxima pars plebis sequebatur.
 Sane in lege quidem constitutum fuit, ut xiv Nisan Pascha immola-
 retur. Etiam ex lege satis manifestum erat, Neomeniam mensium le-
 galium à visione novæ lunæ dependere. Nec tamen minutia hæ, de
 Neomenia celebranda, quando φάσις suo die non videretur, in lege
 propositæ aut decisæ erant. Ideoque neuter errasse dici potest, quia
 neuter contra legem aliquid fecit. Christus autem, cum liberum ipsi
 esset, illud sequi quod vellet, cum Karræis Pascha celebravit: ut im-
 posito legalibus sine, ipso die, quo typicus agnus Paschalis mactaba-
 tur, pro peccatis populi immolaretur. Ita ergo Salvator Christus eo die
 Pascha comedit, *וַיֵּרָא הוֹשֵׁעַ בְּיָמָיו בְּכַרְמֵל הַיְיָרֵא. Luc. xxi I. & ὁ δὲ τὸ Πάσχα
 ἔθυσεν. Marc. xiv.* Quod Syrus Paraphrastes ita exposuit: *דבה דבהן יהודיא
 אהבא quo immolant Iudei Pascha.* Et nihilominus Iosephus, Nicodé-

mus ac fœminæ religioſæ Sabbathum magnum non violarunt, quamvis ipſo die xv Niſan, juxta Carræorum rationem, Chriſtum ſepelirent. Chriſtus ergo paſſus eſt xv die Niſan, feria v. qui Talmudicis erat dies xi v Niſan. Ex his ergo characteribus diem paſſionis inveſtigemus.

C A P. V I I.

Chriſtus, ante Paſcha anni xxxi. ære vulgaris, & poſt Paſcha anni xxxv, paſſus non eſt. Quanto tempore Pilatus procurator Judææ fuerit? Pauli Foroſempronienſis, Gerhardi Voſſii, & quorundam Patrum, de tempore paſſionis opinio refutatur. Scaligeri de Sabbatho δὲ πρὸς ἑβραῖοſ ſententia confirmatur, ac reliquorum refelluntur.

ANtequam characteres hos ad tempus applicemus, neceſſarium plane eſt, ut illos annos utrinque excludamus, quibus certum eſt, Chriſtum paſſum non eſſe. Primum ergo illud ex Scripturis manifeſtum eſt, Chriſtum paſſum eſſe Pontio Pilato præſide Judææ. Id enim ex omnibus Evangeliftis fit manifeſtum. Tacitus addit, Tiberio imperante. Annalium xv. *Auctor nominis ejus Chriſtus, qui, Tiberio imperante, per procuratorem Pontium Pilatum ſupplicio affectus erat.* Nec aliter eſſe poterat. Quippe Pilatus ante Tiberii mortem deceſſit è provincia: & quidem ante Paſcha anni 81 Juliani. Vitellius namque in Syriam venit, exeunte anno Juliano 80. ut ex Tacito patet. Coram eo accusatus fuit Pilatus, & ad cauſam ſuam defendendam Romam miſſus, ante Paſcha illius anni, quo Hieroſolymis Vitellius fuit. Joſephus Antiq. xviii. cap. v. & vi. Præfuerat vero Pilatus provinciæ decem annos, ut ex eodem loco patet. Ante ipſum procurator fuerat Valerius Gratus, quem Tiberius ſtatim ſub imperii ſui initium in Judæam miſerat, quique eam provinciam adminiſtraverat annis xi. Additis xxi annis ad 59 Julianum, quo Tiberius cœpit, prodit annus Julianus 80. cujus fine Pilatus è provincia deceſſit. Id manifeſtum eſt, ante Paſcha anni Juliani 81. Pilatum Magiſtratu exceſſiſſe. Quippe Vitellius, poſtquam Pilatum Romam abire juſſerat, & Marcellum illi provinciæ præfecerat. Hieroſolyma ad ſolemne Paſchatis venit: ſummisque Sacerdotibus ſacram ſtolam cuſtodire permiſit. Joſephus. Orig. xviii. cap. vi. Poſt illud tempus literas à Tiberio accipit, de pace

cum Artabano facienda. Quod ipsum perfecit Vitellius: ac pacē facta, de omnibus Tiberio scripsit. Sed Herodes Tetrarcha antea omnia Tiberio perscripserat. Ideoque rescipsit Tiberius se hęc ab Herode antea rescivisse. Decessit Tiberius Anno Juliano 82. xvi i Kal. April. adeoque ante Pascha. Tanto ergo post Pascha tempore ad Vitellium scribere non poterat, de iis, quæ ab Herode resciverat. Manifestum ergo est, omnia ea acta esse anno superiori 81. Ideoque Pascha illud, cui Vitellius interfuit, omnino est anni 81. Ergo ante Pascha anni 81. Pilatus Magistratu abierat. Unde falsa est Pauli Forosempronienſis opinio, quæ hoc anno (qui est æræ Christi vulgaris xxxvi) Christum passum pronunciat. Non enim Marcello, sed Pilato Præsidente passus est Dominus. Extremum ergo Pascha, de quo quæri potest, est anni Juliani 80. vulgaris æræ Christi xxxv. Per. Jul. 4748. Atque hic terminus excludit omnes annos in consequentia. In antecedentia verò annus xxxi. vulgaris æræ Per. Jul. 4744. Julian. 76. Neque enim Dominus ante Pascha anni xxxi passus est. Quod inde liquet. Christus post xix Kal. Septembris, anni Juliani 73. Per. Jul. 4741, vulgaris æræ xxvi i i baptizatus est. Eo enim tempore xv annus Tiberii incipit: quo Iohannes primum baptizare cœpit. Primum ergo Pascha post baptismum, adeoque post inchoatum ministerium, est anni 74 Juliani. Epochæ vulgaris Christi xxix. quo Consules fuere C. Rubellius, & C. Fusus Gemini. At primo Paschate passus non est. Etenim Iohannes narrat cap. 11, Christum solemnitati cuidam Paschali interfuisse, ac in ipsa solemnitate cum Iudæis in templo disputasse. Longe post hoc tempus meminit alterius Paschatis, quod imminabat Iohannis vi. Unde manifestum est, hoc illud Pascha esse non posse, cuius capite 11. mentio fit. Errarunt ergo omnes illi Patres, qui Christum xv anno Tiberii, C. Rubellio & C. Fusio Geminis Coss. passum prædicant, omnesq; illi, qui hos sequuntur. Equidē Clariss. Vossius, & Geminis Coss. & xv Martii, & xv Luna Christum passum vult. Sed miris se ipsum modis implicat. Neque enim xv Martii & xv. Luna anno Christi vulgar. xxix convenire possunt, sed octo solidis diebus differunt, ut ex calculo patet: quod sane nullus Cleostratus excusabit. Sed non Paschate anni xxx. Christus pati potuit. Etenim festum illud, cuius Iohannes meminit cap. v, ad minimum est חנוכה anni xxxix: ideoque festum Scenopægorum anni xxxix tum transiverat, quandoquidem Encæniam Caslev mensis xv, Scenopægia Tisri xv, sive duobus solidis mensibus antea celebrantur. At capite vi i. disertis verbis Iohannes meminit Scenopægio-

rum, quibus Christus interfuit: & cap. x. Encarniorum. Equidem sanus nemo dixerit, idem festum illud esse, quod Iohannis v. describitur, & Iohannis x. Si ergo festum Iohannis v, est Channca sive Encarnia, anni xxix: ergo Encarnia, quæ existant Ioannis x, necessariè sunt anni xxx. Si dicatur, festum Iohannis v. esse Purim anni xxix aut Pascha anni xxx; (neque enim vel Pentecoste, vel Scenopegia anni xxx esse potest) habebimus concessum, quod volumus. Si enim Scenopegia & Encarnia, quæ hoc tempus sequuntur, necessariè incident post Pascha anni xxx. Adeoque Paschate anni xxx Christus passus non est. Rursus id ipsum alia ratione demonstratur. Christus in Galilæam venit post Iohannem in carcerem coniectum, Matthæi iv. v. 12. Marc. i. v. 14. Atque tum primum ibidem incepit concionari. Unde hinc Historiam gestorum Christi tam Matthæus quam Marcus auspicatur. Iohannes vero diu post Christum baptizatum in carcerem coniectus fuit, ut ex cap. 11. Iohannis liquet. Id sane manifestum est, hanc Christi in Galilæam reversionem, post Pentecosten anni xxix contigisse. Postquam vero in Galilæam venerat, plurima illi miracula edidit, longam illam concionem habuit, quæ Matthæi v. vi. & vii cap. descripta est. Denique discipulos suos in eas civitates præmisit, ad quas ipsemet accessurus erat: quæ omnia octo capitibus à Matthæo describuntur. Post hoc tempus per sementem iter fecit, quod discipuli vellebant spicas, Matth. xiv. i. Id Lucas contigisse dicit Sabbatho *ἡ ἀποπρωτέῃ*, quod bene Scaliger exposuit per *ἡ ἄπρην σάββατον μετὰ τὴ δευτέραν τῆς Ἀζύμων*, sive Ebraice שבת ראשון מחרת *Sabbatum primum post crastinum Sabbathi*. Crastino enim Sabbathi, quod juxta Talmudicos est secundus Azymorum, sive xvi Nisan, Omer offerebatur: à quo septem hebdomades numerari debebant, sive dies 49; & 50 die Pentecoste celebrari. Primum ergo Sabbathum, vocabatur, propter hunc calculum, Sabbathum primum post secundam Azymorum. Alterum vocabatur secundum post secundam Azymorum, hoc est, *ἡ ἀτερόπωρον, δευτεροδύτιρον*. Chemnitius septimam solemnitate Azymorum heic intelligi vult. Sed eo non vetitum erat, quæ ad victum pertinebant. parare. Quæ alii de primo Sabbatho, mensis Nisan heic habent, minus solida sunt. Nam cum lege vetitum esset, tam virides quam tostas spicas comedere, antequam Omer oblarus fuisset: Levit. xxvi. i. v. 14. nunquam id Pharisæi præterissent, quin violatæ legis & in hoc Christum arguissent. Nec Patrum responsiones de gemino Sabbatho quicquam valent. Manifestum ergo est, Christum i. Sabbatho post Pascha per fata transivisse. At vero Pascha hoc

non potest esse, illud, cuius Iohannes meminit cap. secundo. Eo enim Iohannes liber erat: at longe ante istud in carcerem detrusus. Ergo ad minimum erit Pascha anni xxx. Et cum Sabbatho post Pascha hæc contigerint, illo Paschate Christus passus non est. Primum ergo Pascha, de quo quæri possit, an isto Christus passus sit, est anni xxxi, Per. Jul. 4744. & ultimum sive extremum, anni xxxv. Per. Jul. 4748.

C A P. V I I I.

Tabula Neomeniarum Paschaliæ in iis annis, quibus Christus pati potuit. Petavii sententia de anno passionis refutatur. Tostati, Scaligeri, & aliorum in die Passionis error. Vera sententia proponitur ac demonstratur. &c.

His ita demonstratis nunc omnium annorum Paschata examinabimus. Primo autem duo singulis annis Novilunia proponemus, ex quibus unum necessario erit medium, sive Astronomicum initium mensis Nisan. Nam, ut diximus, aliquando factum fuit, ut mensis propter fruges minus maturos, pontes ruptos, aut simile quid, in anno Judaico intercalaretur. Ne igitur tale quid objici posset: non illud solum Novilunium notavimus, quod juxta rationes Mathematicas Nisan mensi conveniret, verum & proximè sequens: ut nemini ulla dubitandi aut contradicendi causa esset relicta. Hæc ergo se ita habent.

<i>Anni P. I. Christ.</i>	<i>Iul. Cycl. Sol.</i>	<i>Mensis.</i>	<i>Dies.</i>	<i>hor.</i>	<i>'.</i>	<i>''.</i>	<i>Fer.</i>	<i>Iud.</i>
4744.	xxxI.	76.	xII.	{ Mart.	xII.	6. 48.	51.	II. II
				{ April.	x.	19. 32.	55.	III. IV.
4745.	xxxII.	77.	xIII.	{ Martii.	xx.	4. 21.	34.	I. I.
				{ Aprilis.	xxvIII.	17. 5.	38.	II. II.
4746.	xxxIII.	78.	xIV.	{ Martii.	xIX.	13. 10.	14.	V. V.
				{ Aprilis.	xvIII.	1. 54.	18.	VII. VII.
4747.	xxxIV.	79.	xV.	{ Martii.	vIII.	21. 58.	53.	II. III.
				{ Aprilis.	vII.	10. 42.	53.	IV. IV.
4748.	xxxv.	80.	xVI.	{ Martii.	xxvII.	19. 31.	35.	I. II.
				{ Aprilis.	xxvI.	8. 15.	39.	III. III

In hac tabella habes omnia Novilunia cœlestia media, de quibus disputari potest: juxta quam dies omnes, & feriæ à media nocte Romanor. more numerantur. Adpositæ tamen sunt feriæ, juxta rationem Iudai-

Judaicam ordinatæ. Neomenia namque media Aprilis anni xxxi incidit more Romano in feriam 111, Judaico, in feriam 1v. Idem in Martio anni xxxi v. & xxxv obtinet, ut ex laterculo patet. Iuxta e vero, quæ lib. 1. cap. de anno Judaico à nobis disputata ac demonstrata sunt, Neomenia civilis Judaica, vel in eodem, quo cœlestis, ve sequenti die constituitur. Hæc ergo ad Praxin nunc accommodandi sunt. Diximus antea, ac demonstravimus, Christum Parasceve Iudæorum, sive 14 Nisan Judaico, xv vero Nisan juxta rationem Karræorum, mortuum esse, feria quinta. Anno ergo Per. J. 4744. sive vulgari 31 passus non est. Neomenia namque Martii, quæ est mensis Nisan, incidit in Martii 12. hor. 6. post med. noctem. Ideoque 12 Martii, juxta Karræos, 13 vero, vel etiam 12, juxta Talmudicos, erit Neomenia Nisan. Si enim Luna 12 Martii visa fuit, (quod satis commode fieri poterat) 12 erat Neomenica Talmudicorum: sin minus, decimustertius. Karræis vero 12 Martii Roshodes ideo fuit, quod Luna, si non 12, at saltem 13, pleno die visa esset. Plenilunium ergo Karræorum incidit in 26 Martii, feriam 11. Talmudicorum aut in 26. aut ad summum in 27, feriam 111. At si hic legitimus Passionis annus esset: Christus passus fuisset feria 11. quod Scripturis contrarium. Petavius tamen hoc anno passum Christum prædicat, & quidem 23 Martii, feria sexta. At tum sane Pascha Iudæorum non erat. Illud enim (ut ex Philone Christi *συγγράμῳ*, Iosepho, Mischna, aliisque principiis plane irrefragilibus, lib. 1. cap. de anno Iud. demonstravimus) in 15 Lunam incidebat. Iam vero 23 Martii, non est 15 Luna, sed 12. ut ex calculo patet. At ex Cyclo quodam Judaico, quem Epiphanius describit, probare nititur, Plenilunium civile triduo verum anticipasse. Sed tota istius Cycli ratio falsa est, ac ipsis Epiphanii verbis contraria, ut d. l. à nobis demonstratum est. Imo seipsum miseris modis implicat Epiphanius. Et cum ideo Cyclum hunc proposuerat, ut demonstraret, Iudæos in Paschate celebrando errasse, festum biduo anticipando: ita demum imprudenter concludit, ut exinde sequatur, Iudæos quidem biduo, Christum vero triduo aberrasse, ut antea dictum est. At incertitudine Neomeniarum Judaicarum se defendit Petavius. Sed nunquam, nisi de uno die, lis esse poterat. Nam vel eo ipso die, quo Neomenia cœlestis contigit, vel sequenti, Novilunium celebrarunt. Non ergo in antecedentia: sed in consequentia Neomeniæ protrudebantur. Unde si quæ heic incertitudo, propter quam varie Plenilunium ordinari posset, illa unius tantum diei erit. Neque rum civile Plenilunium verum anticipabit: sed uno die

die tardius erit. Quod ergo de incertitudine Neomeniarum Peravius profert, plane impertinens est. Quid enim illud? Iudæi aliquando uno die tardius Plenilunium agebant, quam juxta cœlestes rationes oportebat: ergo & eo anno, quo Christus passus est, biduo, imo triduo solido anticiparunt. Quæ hæc ratiocinatio? Sed ponatur id verum esse, quod longe falsissimum est. Dicatur Iudæos biduo verum tempus anticipasse, adeoque in biduo errasse. Quid inde sequetur? Hoc sane, quod ex Epiphanio antea collegimus, Iudæos nempe biduo, Christum vero triduo errasse. Manifestum est Christum hoc tempore passum non esse: modo Scripturis & doctissimis atque antiquissimis scriptoribus, qui, ea scribebant, quæ oculis suis semper usurpabant, ulla fides erit habenda. Alii ergo suas opiniones sequantur. Nobis certum est certa sequi. Id objici potest, mensem hunc, propter fruges minus maturas, Nisan non fuisse, sed Adar secundum. Sequens ergo mensis erit Nisan. Hujus Novilunium contigit April. x. hor. 19. hoc est Iudæis Aprilis xi hor. i. feria iv. Karræorum ergo Novilunium omnino erat Aprilis xi. feria iv. & Plenilunium xxv Aprilis, fer. iv. Unde xv Nisan, sive Parasceve incidit in feriam iii. April xxiv. Neomenia vero Talmudicorum hoc eodem die contigit. Neque enim dubium est, quin Luna visa sit. Adeoque eadem est ratio, quæ in Karræorum. Sed visa non sit: xi ergo Aprilis necessario erit Neomenia, ut ex iis liquet, quæ lib. i. dicta sunt. Adeoque Plenilunium Talmudicorum incidet in xxv i. Aprilis, & Parasceve Paschatis in xxv Aprilis, feriam iv. At Christus feria iv passus non est. Ergo nec anno xxxi vulgari, aut P. J. 4744. Manifestum ergo est, falsos hac in re Patres fuisse, eosque omnes, qui Patres *ἀβασανιστος* secuti, eundem cum illis errorem errant. Omnes enim fere Patres in hoc consentiunt, xv Luna (vere & proprie loquendo) Christum passum esse: quod etiam verum est, & antea demonstratum. Quidam etiam eorum quintam feriam ponunt: alii vero sextam. Illi verum dicunt, hi minime. Ex Scripturis namque fallere nesciis demonstratur, Christum feria quinta passum esse. Hi ergo duo characteres necessario convenire debent. At impossibile est hoc anno convenire posse, ut jam demonstravimus. Ergo neque hic annus est verus passionis. Incerta ergo tota illa ratio est, quæ ex Patrum auctoritate deducitur. Nemo enim magis unquam in his erravit, quam ipsimet Patres, quorum alii trigesimo primo ætatis anno Christum passum perhibent: alii quinquagesimum fere attigisse. Certa igitur non nisi ex certis principiis demonstrari possunt. Unde

Patrum auctoritas, & invicem, & à Scripturis ac verissimis demonstrationibus dissentiens, heic nullum locum habere potest. Anno Per. Jul. 4745. Christi vulgari xxxii, vero xxxiv, Novilunium Nisan contigit Martii xx. hor. 4. post med. noct. Karraeis ergo Neomenia hoc die erat. Ideoque xv Nisan, est xiii. Aprilis, feria i & xiv Nisan, feria vii. sive Sabbathum. Talmudici hoc die etiam Neomeniam celebrasse videntur. Facile enim Luna in terra Israelis ante noctem videri poterat. Quod si non: xxxi Martii omnino erit novilunium: & xiv Aprilis plenilunium, feria ii. & xiii, Parasceve Paschatis feria i. At prima feria non passus est Dominus. Alterum Novilunium incidit in xxviii Aprilis, Novilunium civile est xxix vel xxx Aprilis, ac plenilunium xiii, vel xiv Maji, feria iii, aut iv. Sed vix tantum in consequentia solemnitas Paschatis protrudebatur. Sed ponatur tum Pascha celebratum fuisse: illud tamen *συνρόπιον* non fuit. Quippe Parasceve illius Paschatis incidit vel in xiii, vel ad summum in xiii Maji. Ideoque vel feriam ii, vel iii. At tertia feria non passus est Dominus: sed biduo post. Equidem hanc opinionem Chemnitius, omnesque nostræ confessionis Theologi sequi videntur. Statuit enim Christum quarto post baptismum Paschate passum fuisse. At anno Per. Jul. 4741 post xix Augusti incepit Iohannes baptizare, ut antea demonstratum est. Christus ergo necessario post hoc tempus baptizatus est. Primum ergo Pascha omnino erit anni 4742: alterum 4743: tertium 4744: quartum 4745. Hoc ergo anno passus esset Christus: siquidem quarto post baptismum Paschate id contigisset. At hoc anno non contigisse patet. Quis enim Scripturæ se opponeret, aut certissimas illas demonstrationes rejiceret, quæ ex manifestis Scripturæ verbis petuntur? At jam ex Scripturis demonstravimus, Christum in Parasceve Paschatis Iudaici feria quinta fuisse passum. Eo ergo anno, quo Parasceve Paschatis non in feriam quintam, sed feriam i aut iii, sive diem Solis aut Martis incidit, Christus passus non est. Sed nostrorum Theologorum sententiam tum exponam, cum veram sententiam proposuerim: unaque demonstrabo, illam longe certissimam ac verissimam esse. Equidem sine ambitione dicere possum, neminem unquam, magis vera de his locutum fuisse: & tamen ad popularem sensum atque intellectum accommodasse. Et nescio an soli illi veritatem plebeis ac indoctis hominibus ita proposuerint, ut sine scandalo ac scrupulo (quibus nimium obnoxii sunt indoctorum animi) eandem recipere possent. Quod tamen sicut sine ambitione, ita etiam sine alterius

rius contemptu dictum velim. Sed de his postea. Tres adhuc anni restare videntur, de quibus lis esse posset, 4746 nempe, 4747, & 4748. Sed ab ultimis incipiam, ut ad prima perveniam. Anno ergo 4748 Novilunium Nisan contigit Martii xxvii. hor. post med. noct. 19. Juxta Talmudicos ergo xxviii, vel ad summum xxix Martii est Novilunium Nisan feria iii vel iv. Karræis vero xxviii. feria iii. Ideoque horum Parasceve incidit in x Aprilis, feriam iii: illorum in xi, feriam iii. Alterum vero Novilunium contigit Aprilis xxvi. 8 hor. post med. noctem. Ideoque xxvi dies fuit Novilunium Karræorum, feria iii. xxvii vero Talmudicorum feria iv. Unde illorum Parasceve incidit in ix Maji, feriam iii: horum in x Maji, feriam iii. At feria iii non passus est Dominus, sed feria v. ergo neque hoc anno. Atque hic ultimus annus est, de quo dubium esse potest. Anno vero præcedenti 4747, vulgaris æræ Christi xxxv, Novilunium contigit Martii vii. hor. 21. post med. noctem. Unde Karræorum & Talmudicorum Novilunium incidit in ix Martii, feriam iii. & Plenilunium Nisan in xxiii, feriam iii. Sed hoc Plenilunium non potest esse mensis Nisan, eo quod Æquinoctium antecedit. Et si esset, non tamen ad illud passio referri posset, quia non iii aut iii feria passus est Dominus. Sequens vero Novilunium, quod incidit in vii Aprilis, hora 10. p. m. n., est mensis Nisan. Actum Parasceve Karræorum incidit in xx Aprilis, feriam iii. Talmudicorum, in xxi April. feriam iv. Ideoque nec huic tempori passio competere potest, quæ quinta feria contigit. Manifestum igitur est, passionem nec ante xxxiii vulgarem contigisse, nec post. Anno autem 4746. vulgaris æræ xxxviii. Novilunium Nisan contigit Martii xix. hor. post med. noct. 13. Ideoque Karræorum Novilunium convenit xix Martii, fer. v, Talmudicorum autem xx Martii, feria vi. Plenilunium vero Karræorum incidit in iii Aprilis, feriam v. & Parasceve in i Aprilis, feriam iv. Talmudicorum vero Parasceve incidit in feriam v. iii Aprilis: & xv Nisan, sive dies magnus Azymorum in iii Aprilis, feriam vi. Alterum vero Novilunium incidit in xviii Aprilis, hor. i. post med. noct. Ideoque xviii dies Karræis & xix. Talmudicis Novilunium est. His ergo iii Maji fer. i, illis iii. feria vii, plenilunium est. Ideoque Parasceve Paschatis incidisset in vi aut septimam feriam. Sed nec die Veneris, nec Sabbatho passus est Dominus. Patet igitur, inter omnes eos annos, de quibus dubitari posset, an Christus passus esset, nullum plane annum esse, cui Characteres à Spiritu Dei in Scripturis sacris propositi convenire possint, præter annum 33. In omnibus

enim reliquis, tam ante quam post hunc annum, Parasceve Paschatis incidit in feriam I. II. III. aut IV. quibus Christus passus non est. Hoc vero unico anno Parasceve Paschatis Karræorum incidit in feriam IV. Talmudicorum in feriam V. Adeoque Christus & XV Luna, (nimirum juxta Karræorum rationem, quam ipsemet in esu agni Paschalis sequutus fuit) & feria V, & Parasceve Paschatis XIV Luna, (nimirum juxta Talmudicos) passus fuit. Hæc ergo sola atque unica sententia vera est; cui nihil plane opponi potest. Qui enim Paschatum numerum in Scripturis propositum urgere volet, toto errat cælo. Neque enim à Paschatibus anni: sed ab annis Paschata dependent. Nam non omnia Paschata ab Evangelista Iohanne notata sunt. Sicut enim non omnia facta Christi literis consignata sunt: ita neque tempora quibus ea gesta sunt, à quoquam notata fuere. Vitiosum ergo argumentum illud est, quod vel pueri nostri, qui prima Logices elementa degustarunt dijudicare possunt. Rectè quidem ac bene ita aliquis ratiocinatur: Iohannes 4 Paschatum meminit, quorum solemnitati Christus interfuit, ergo tres post baptismum solidos annos Christus exegit, & tantam partem quarti anni, quanta inter baptismum & Pascha intercedit. Falso autem, si ita ex his præmissis concludat: Ergo non plures quam tres annos, & partem quarti post baptismum exegit. Probari enim debebat, omnia Christi dicta & facta Iohannem perscripsisse, nec quicquam, aut in gestis, aut in tempore omisisse; quod ipsemet disertis verbis negat Ioh. 21. Est ergo sententia ista, quæ inter alios etiam Montacutius probatur, ut præfacine dicam, & ipso Montacutii verbo utar, probabilis quidem: nec tamen ideo vera. Ipse enim Montacutius Christum baptizatum statuit, Rubellio & Fusio Geminis Consulibus, anno Juliano 74. Pet. Jul. 4742. Primum ergo Pascha hujus anni est. Alterum 4743. Tertium 4744. & quartum 4745. Sed hoc anno impossibile est, passum fuisse Domimum: nisi dicendum sit, ipsum vel feria 1, vel alio die, quam Parasceve Paschæ passum fuisse, quod utrumq; Scripturis contrarium. Sed melior Montacutius literator est, quam Chronologus. In his enim crassissime errat: ut ex iis, quæ in originibus Ecclesiasticis de natali Christi scripsit, manifestum est. Quæ igitur de Paschatum ratione ab Evangelistis perscripta sunt: nostræ sententiæ opponi non possunt. Sed neque incertitudo illa Neomeniarum Iudaicarum, qua Petavius se defendere conatur, aut aliud quidquam simile heic locum habet. Ea enim omnia antea rejecta & refutata sunt. Denique nec objici potest recepta Ecclesiarum sententia, quæ sextam feriam passioni dicat.

cat. Ex Scripturis enim demonstratum est, Christum Dominum non sexta, sed v feria passum. Et errat Scaliger, qui Parasceven Paschatis in 111 Aprilis sextam feriam conjicit, quod ipsum ante eum fecerat Alphonsus Tostatus, Iohannes Lucidus & alii. Neque enim plenilunium, vel verum vel civile Iudaicum, ulla ratione hoc anno 111 Aprilis convenire potest: ideoque nec xiv Nisan, sive Parasceve Aprilis 111. Nam quod de Periodo Alexandria, Cyclis Calippicis, ejusque generis aliis, ut & de feriarum translatione dicitur, antea refutatum est. Si vero quispiam ideo communem hodiernæ Ecclesiæ opinionem sequi vellet, ne teneris indoctorum hominum conscientis scrupulum injiceret, (quod hisce temporibus à doctissimis quibusdam Theologis observatur,) non tamen alio anno, quam hoc ipso Christum passum dicere posset. Nunquam enim in reliquis anais Parasceve Paschatis feriæ sextæ convenire ulla vera ratione potest. Heic vero, si dicatur, Novilunium Martii non fuisse mensis Nisan, eo quod fruges propter tempestates minus maturæ, & agni hædique parvi essent: cadet Parasceve Paschatis in 1 Maji, feriam v i. Atque sic satis concinnè loqueretur: quamvis tum nulla causa dari posset, cur alio tempore Christus, alio Iudæi Pascha comedissent, nisi diceretur Christum errasse. Quod quamvis, à Græcis creditum fuit, impium tamen est. Verum non v i feria passus est Dominus: sed quinta. Concludimus igitur. Passus est Dominus & Salvator noster IESUS CHRISTUS pro totius mundi peccatis, nosque per suam mortem & passionem reconciliavit Deo, Anno P. Jul. 4746. Cyclo Solis xiv. Lunæ xv. Indictione vi. 1 v Nonas Aprilis. P. Constant. 5541 Cyclo S. xxv. Lunæ xii. Ind. i. Anno Orb. conditi 4074. Mensis Nisan sive primi die xv. feria quinta, sive die Iovis. Olympiadis ccl. anno 1 v. (ad quem Phlegon Trallianus Antonii libertus notaverat, maximam Solis obscurationem contigisse circa horam diei sextam, ut Hieronymo in Chronicis Eusebii notatum est, quam Tertullianus, Africanus, alique vetustissimi Patres, de extraordinaria hac Solis obscuratione explicant, quæ Christo patiente contigit.) anno Urbis Condit. d c c l x x x i v. Coss. Ser. Sulpitio Galba, L. Cornelio Sulla. Anno Imperatoris Tiberii x i x. Anno Nabonnazaru 780. x x i mensis Pharmuthi. Anno Juliano l x x v i i i. Anno Alexandrinorum l x i i. mensis Pharmuthi v i i. Resurrexit vero ad nostram Justitiam x v i i i. die Nisan, v. Aprilis, sive ipsis Nonis. x Pharmuthi fixi, x x i v vagi.

LXX Danielis hebdomades explicantur, & ad Christi passionem applicantur. Scaligeri & Lansbergii opinio falsa. Vera Hebdomadam Epocham demonstratur, & Esdras explicatur.

ATque hæc exoptati illius ac vere salutaris temporis Epocham est, ex certis ac fallere nesciis principiis demonstrata. Quæ ideo diligentius investiganda erat, quod septuaginta Danielis hebdomades heic finem suum habeant. Quod ut rectius percipiatur; ipsa verba Danielis proponenda sunt, quæ ex capite IX. 24. ita sonant: *Septuaginta hebdomadam tempus decisum est super populum tuum, & super urbem sanctam tuam, ad cohibendam prævaricationem, & obsignandum peccatum, & ad obregendum, sive placandum iniquitatem, & ut veniat Iusticia seculorum, & ut obsignetur visio & Prophetia, & ad unguendum sanctum sanctorum. Et scito ac intellige, quod ab eo tempore, quo egreditur mandatum, ut revertantur & ædificent Ierosolyma, usque ad Messiam Principem hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ. Revertetur (populus) & ædificabitur platea & fossa, & in angustia temporum. Et post istas septuaginta duas hebdomades Messias excindetur, & non ipsi: Et civitatem & sanctuarium perdet populus Ducis venturi, & terminus ejus erit in inundatione, & usque ad finem belli decreta desolationes. Et confirmabit pactum multis hebdomade una: & medio hebdomadis quiescere faciet immolationem, & oblationes: & super alam abominationes desolantis, & usque ad consummationem, & determinatum tempus, desolationes erunt.* Hæc Danielis verba sunt: quæ longe verissima esse, ne Iudæus quidem negaverit. Manifestum verò est, de Messia adventu, & excisione hæc agere. Ipse enim est, qui languores nostros portavit, Esaiæ LI II. (lege totum illud caput.) Ipse est דָּוִד מֶלֶךְ דָּוִד Dominus Iustitia nostra Ierem xxxi II, hoc est, ut Daniel loquitur, *Iustitia omnium seculorum*, sive omnium eorum hominum, qui in omnibus seculis unquam vixerunt vivente. Completa vero hæc omnia esse debent ante desolationem Hierosolymorum. Hæc enim desolatio brevi post sequitur. Templo ergo secundo stante, omnino venerit Messias. Nec aliter esse patet. Dicit enim Angelus, numerari ab edicto emisso, de Hierosolymis reedificandis, ad Christum Principem hebdomadas 7. & hebdomadas 62. hoc est junctim hebdomadas 69. post quas Messias excindetur. Hebdomas apud Iudæos, vel est dierum vel annorum. Prior est septem dierum, cujus ultimus est Sabbathum, quo quie-

quievit Deus ab omni opere. Posterior annorum est, cujus ultimus sive septimus annus est Sabbathum terræ, quo quievit terra Israelis. Aliæ hebdomades, nec Iudæis, quibus hæc Daniel scribebat, (Hebraice enim ea in Daniele scripta sunt, quæ à solis Iudæis legi & intelligi debebant) nec aliis unquam cognitæ fuerunt. Hæ ergo hebdomades, erunt vel dierum, vel annorum. Sed dierum esse non possunt. Tum enim Messias ante Malachiam venisset: adeoque falsus hic fuisset, qui venturum eum ad templum suum prædiceret, qui jam pridem venerat. Vixit enim, & vaticinatus est Malachias multis annis post emissum edictum, de restaurandis Hierosolymis. At hebdomades 70 habent dies 490. qui ne unum quidem sesquiannum æquant. Hæ ergo Hebdomades annorum erunt. Dicit vero, Messiam tollendum esse post *istas 62 hebdomades*, hoc est istas, quæ septem priores sequebantur. Adeoque post finitas ab edicto emisso 69 hebdomadas tolli Christus debebat: & quidem media hebdomade 70. Tum enim sacrificium & oblationem quiescere fecit. Quod quidem alia ratione factum non fuit: nisi quod sacrificia & oblationes post illud tempus nullum usum haberent. Nam ex Iosepho patet, victimas immolatas fuisse usque ad supremum urbis excidium. At ante excidium hæc tolli debebant. De usu ergo, sive fructu sacrificiorum Daniel loquitur, quæ morte sua Christus inutilia reddidit, semel pro nostris peccatis oblatus. Erunt ergo ab egressu edicti, ad mortem Christi, anni solidi 486. & 487 ineunte Dominus passus erit. Exivit verò mandatum de ædificandis Hierosolymis Artaxerxe Rege Persarum, anno Imperii ipsius xx; Nehemiæ. cap. II. v. 1. seq. Cyrus enim de templo, non de Urbe ædificanda mandatum dederat. Quamvis Iudæi nihilominus jus sibi ædificandi sumerent. Darius vero Hytaspis etiam templum ædificare permiserat, non tamen Urbem. Primus Artaxerxes de urbe & muris ædificandis mandatum dedit. Tres vero inter Reges Persidis Artaxerxes sunt Longimanus, Mnemon & Ochus. Mnemon anno Per. Jul. 4309 incepit. Ideoque 20 ejus annus incidit in annum P. Jul. 4328. quibus si addantur 486 anni, prodit annus 4814. qui est 31 post excisa Hierosolyma & templum à Tito combustum. De hoc ergo Artaxerxe Nehemias non loquitur: multo minus de Artaxerxe Ocho, qui hunc sequutus fuit. Manifestum ergo est de Artaxerxe Longimano sermonem institui. Duplex autem hujus initium est. Prius dependet ab anno P. J. 4241. Posterius ab anno 4248. ut capite 15. lib. II. à nobis demonstratum est. Sed Nehemias à priori exordio numerat, quod etiam optimus scriptor Thucydides alicubi sequi vide-

videtur. Anno ergo P. J. 424: ineunte cœpit Artaxerxes: & Nisan vicesimi anni Artaxerxis, est P. Jul. 4260. Ideoque primus hebdomadam Danielis à Nisan anni 4260 dependet. Annis 49 sequentibus Iudæi, quamvis variam fortunam experti, civitatem tamen totam exstruxerunt: fossasque duxerunt, atque urbem communiverunt, ut ex Nehemia patet. Quam historiam ideo minus explicare possumus: quod istorum temporum Scriptores partim de Iudæicis rebus nihil consignarint, partim perierint. Anno vero 487 ineunte, hebdomadis 70, anno quarto incipiente, mense Nisan, hoc est medio hebdomadis 70. Per. Jul. 4746. Christus Princeps noster pro nobis oblatus, sacrificia & oblationes legales sustulit, umbrasque illas præsentem corpore cessare iussit. Equidem Scaliger LXX hebdomades, à 11 anno Darii Nothi auspicatur, atque perducit ad annum excidii Hierosolymitani. Sed cum ne sic quidem tempus conveniret, non solum 70 plenas hebdomades numeravit: sed etiam addidit annos tres, sive dimidiam hebdomadem. Verum multa hæc falsa. Neque enim Dario Notho imperante, aut ejus anno secundo edictum de Hierosolymis ædificandis propositum fuit. De templo multis annis antea à Cyro edictum emissum fuerat: at propter vicinorum iniquitatem effectum ante secundum Darii primi annū habere non potuit. Præterea Daniel non ad excidiū urbis 70 Hebdomades numerat, sed ad Christum principem, nec omnes 70 plenas fuisse dicit; sed 69 plenas, & 70 dimidiam. Et quomodo istud conciliabit Scaliger, *post istas sexaginta duas hebdomades*, nimirum quæ septem priores sequentur, *Christus excindetur*. Tota ergo hæc ratio falsa est. Lansbergius à VI 11 anno Artaxerxis numerare incipit. Sed tum non de urbe ædificanda edictum factum fuit, quod falso supponit, sed tantum de templo, iisque quæ sacrificia concernunt. Confer. cap. VII. Esdræ cum I. & II. cap. Nehemiæ. Petavius, nisi falsam rationem in anno Passionis sequutus fuisset: verissima prodidisset. Nunc verò, & uno anno nimis Epocham Artaxerxis in antecedentia detrusit, & annum Passionis in III hebdomadis 70 ineuntem confert. At tertius annus incipiens, non est medium hebdomadis annalis: sed quartus. Nostra ergo ratio omnium certissima est. Opponi tamen huic nostræ assertioni, quædam ex Esdra possunt. Quippe ex ipso & Nehemia manifestum est, templum ædificatum ac perfectum fuisse, antequam Nehemias, accepto ab Rege Artaxerxe privilegio, Hierosolyma veniret, murosque ædificaret. At templi ædificatio non ante VI Darii annum finita fuit. Darius hic juxta Scaligeri Calculum non potest esse Darius Hystaspes. Quippe ante

ante eum Rex Persarum ponitur Artaxerxes, & ante hunc Asverus. Scaliger dicit Artaxerxem esse illum quem Græci *Μαροβρεια* vocant. Asverum vero Xerxem. At ego Asverum dico fuisse Cambysen: & Artaxerxem, Smerdin Magum. Quid enim vetat, reliquorum Regum more, & hos, cum imperium capescerent, nomen mutasse: & ex Cambyse Oxyarem, sive Asverum, ex Smerde suppositio (quem Ctesias Tanyoxarcen vocat) Artoxarcen factum fuisse? Eodem enim jure, quo is ex Xerxe sive Xeste Asverum facit, & nos Cambysen faciemus: In Tanyoxaste vero & Artoxaste, primum tantum nomen immutatum fuit. Atque sic historia optime cum Esdra convenit, quæ ita ordinanda erit. Cyrus, cum primo anno Babylonici imperii Sezbazarum quendam Hierosolyma misisset, ad templum ædificandum, & vasa reducenda: posterioribus temporibus variis negociis occupatus, ac Massagetarum bello implicitus, opus urgere non potuit. Hinc igitur hostibus Iudæorum data occasio fuit, opus illud interturbandi. Nec tamen Cyri temporibus plus efficere poterant, quàm præsides Syriæ pecuniis corrumpere; ut, dum Cyrus aliis intentus esset, illi permitterent opus interrumpi. Mortuo verè Cyro, Cambysen, sive Asverum, principio imperii agressi, accusationem contra Iudæos instituerunt. Neque tamen de opere vetando quidquam obtinuerunt. Quippe nõlebat Cambyses Parentis edictum revocare. Quantum tamen poterant vetabant, ne opus perficeretur. Cambyse parum negocia imperii curante, Demum Magum sub persona Tanyoxarcis filii Cyri imperantem aggrediuntur, facilem principio, ut multitudinem suis partibus magis faventem haberet. Atque hic statim edictum misit de opere inhibendo. Hoc brevi post sublato, Iudæi illius personati Regis mandato parere nõlebant: sed iterum ædificare incipiunt, Haggæi & Zachariæ Prophetarum vaticiniis confirmati. Accusati igitur apud Thatnai Regis vicarium & Surbesnai, cæterosque quos Darius in locum eorum miserat, qui pro Smerdi summa rerum administraverant, ita causam suam defendunt, ut is de hac re ad Regem Darium perscriberet. Qui rescipito ædificationem permisit, quod minime fecisset: si à Parente suo inhibitum opus novisset. Ideo autem in archivis quæri jussit Darius, ut de edicto Cyri certius constaret. Imo ex ipso Esdra manifestum est, Darium primum heic intelligi. Dicit enim opus impeditum fuisse à Cyri temporibus, usque ad Darii. Id quomodo factum sit, ita explicat, ut manifestè indicet, Darium quartum à Cyro esse. Primo enim, inquit, Asvero regnante accusationem contra Iudæis instituerunt, sed nihil obtinuerunt. Postea ab Artaxer-

xem scripserunt : à quo edictum de inhiendo opere receperunt. Sane quid causæ esset , cur maximi Iudæorum hostes, nihil ad Cambyfen, nihil ad Smerdin , nihil denique ad Darium de his scriberent ? Ergone ad Xerxem usque quieti erant ? Sed conjungit ita tres Reges Esdras, ut manifestum sit , eos post Cyrum immediatè regnasse. Darii ergo Hystaspis secundo anno rursus ædificare cœperunt : & sexto demum ipsum templum perfecerunt. Statim vero post, porticus & cætera quæ ad templum spectabant, ædificare cœperunt. Atque hujus fundamenta jecerunt, juxta mandatum Cyri, Darii & Artaxerxis, ejus, qui post Xerxem regnavit, à quo privilegium obtinuit Esdras omnium eorum quæ petiit, Esdræ vii. adeoque & jaciendi fundamenta porticum, templumque perficiendi Esdræ, vi. v. 14. Atque hæc ita se habent. *Confirmavit vero Christus pactum cum multis hebdomade una.* Nimirum tota hæc Prophetia ad Iudæos spectat. Vox ergo *multi*, etiam ad Iudæos pertinet, cum quibus novum pactum Christus confirmavit septem, & ultra annis, usque ad ultimum annum hebdomadis 70. Quippe cum ipse solidos quatuor annos Iudæis prædicasset, à Paschate nempe anni 74 Juliani ad Pascha 78, discipulos suos Evangelium postea annunciare jussit. Qui annis duobus aut tribus proximis post ascensionem solos Iudæos admittebant. Imo & altercabantur, si quis Gentilibus prædicaret. Sed tandem finito isto tempore, quod supra Iudæos decisum erat ; Apostoli à Iudæis audire nolentibus, & gratiam respicientibus, se converterunt ad gentes. Hæc sola ratio certa ac firma est. Ideoque illud principium, quod antea constituimus, immotum manet. Iesus ergo Bethlehemi in Iudæa ex virgine Maria natus, Anno Per. Jul. 4711, Herode in Iudæa regnante, & anno 4742 baptizatus, à Iohanne filio Zachariæ, anno Tiberii Imperatoris xv, ac ejusdem anno xix crucis supplicio affectus anno Per. Jul. 4745 Hebdomadis lxx, anno iv ineunte, est verus ille Patribus promissus, ac nobis exhibitus Messias Princeps, unctus ille Dominus, Propheta noster, Sacerdos noster, & Rex noster. Ipse est ארץ עולם *justitia seculorum* : per quem Patres omnes, sicut & nos, justificati sunt. Actor. xv. Ipse est justus ille servus, qui justificat omnes eos, qui ipsum cognoscunt, ac peccata eorum portat, Esaia LII. Ipse est יהוה ארץ עולם *Æternus ille ac infinitus Dominus justitia nostra*, & Deus noster ter benedictus in secula.

C A P. X.

Chemnitii de anno Passionis opinio refutatur : Daniae vero Theologorum probatur, totaque ipsorum in annis Christi ordinandis ratio defenditur. Locus Gen. XLIX. de Sceptro Iuda explicatus, ac in eo Tarnovius & Casaubonus notati.

Demonstrata verâ opinione, nunc illud restat, ut Theologorum nostrorum sententiam paucis exponam. Chemnitius, & qui illum ex Germaniæ Theologis sequuntur, statuunt Christum, quidem baptizatum esse xxx anno ætatis exeunte : passum vero xxxiii anno completo, & xxxiv currente. Et in tempore quidem baptismi videtur nobiscum convenire. xlii namque Augusti anno Christum natum tradit. Annos vero Augusti à nece Julii inchoat. Et quamvis nihil certi definiat, hoc tamen ex ipsius disputatione concludi videtur. Annus ergo xlii. Augusti incipiet ab Idibus Martiis anni Juliani xlii. Et cum xxv Decembris Christus natus sit : incidet ergo natiuitas, juxta Chemnitium, in annum xlii Julianum. Quod etiam omnibus modis verum est. Sed si xlii Juliano natus est ; & xxx ætatis anno exeunte baptizatus : utique baptismus incidet, vel in 74 Julianum ineuntem, vel 73 exeuntem. Sanè si Chemnitius opinionem Ecclesiæ de xi Ianuarii secutus fuisset : etiam Christum 74 ineunte baptizatum tradidisset. Sed hanc opinionem rejicit, & Epiphaniï opinionem sequitur. Quod parum consideratè factum, quandoquidem plurimum atque antiquissimorum testimonium longè firmius sit, quam unius, qui longo tempore postea vixit, quique non ex antiquo quodam testimonio, sed tantum ex ratiociniis quibusdam, partim falsis, partim dubiis, hanc opinionem deduxit. Sed causas quasdam eximius ille Theologus proponit, quibus ad hoc faciendum motus videtur. Prima est, quod quidam, qui hanc opinionem sequuti sunt, miserè historiam Evangelicam perturbarint, eaque quæ ante Pascha primi anni gesta sunt, ad secundum annum retulerint. Inter quos Historia Scholastica, quæ primum signum post Pascha primi anni locat. Sed posteriorum hominum imperitia antiquissimæ & verissimæ sententiæ nihil derogat. Neque hæc causa perturbationis fuit : sed quod eodem die, quo baptismus contigerat, nuptias sequenti anno in Cana factas esse dicerent, quod antiquissimi ignorant. Sed spatium, quod inter vi Ianuarii & Pascha, (quod in xxv. vel juxta Epiphanium x i x Martii

incidit) longè majus est, quam quod hisce terminis contineretur. Etenim ex calculo Chemnitii exsurgunt dies cxx. Sed sicut nimis liberalis est Chemnitius in computo temporis, quod intercedit primum in Cana miraculum & Pascha anni primi: ita tempus, quod est à vi Ianuarii ad Pascha nimis arctat. Nam quod de xix aut xxv Martii dicit, illud nihil est. Contigit namque Pascha hoc anno xvi i Aprilis, ut ex iis manifestum est, quæ antea dicta sunt. Et unde colligitur xiv dies Christum Nazarethæ mansisse? Nos vii dies, tam moræ Nazareti, quam itineri versus Capernaum, tribuimus. Tum tempus, illud quo Capernaumi mansit, x dierum constituimus. Et denique profectioi versus Ierosolymas vi dies assignavimus, quod satis est. Vid. quæ cap. 11. lib. hujus disputata sunt. x incertis ergo hisce, antiquissima sententia refutari non potest. At dicit traditionem hanc ortam esse ex Basilidis Hæretici opinione, quod ex Clementis Stramateo primo probat. Sed vel hoc ipsum satis Chemnitium refutat. Dicit namque Clemens, Basilidem constituisse Christi baptismum in xv Tybi mensis, sive x Ianuarii: quem illi, qui ante Basilidem fuerant, in xi Tybi, sive v Ianuarii locaverant. Non ergo Clemens dicit, primum Basilidem hanc opinionem introduxisse: sed, illum in antiquorum opinione omissa, novam induxisse. Unde patet antiquissimam hanc esse. Basilides namque statim post tempora Apostolorum vixit. Cum ergo Basilide hæc opinio antiquior sit: patet ipsis Apostolorum temporibus ortam esse. Si igitur Chemnitius veram hanc opinionem sequutus fuisset: sicut de tempore nativitatis, ita etiam de baptismi vera prodidisset. Illud tamen satis manifestum est, Christum, juxta Chemnitii opinionem, baptizatum esse post Pascha anni Juliani 73. Ideoque primum Pascha est anni 74: alterum 75: tertium 76: quartum 77: Sed hoc anno impossibile est Christum passum fuisse. Neque enim ipse Chemnitius negaverit, Christum, in Parasceve Paschatis, feria v passum esse. Quia ista ita ex Scripturis demonstrantur, ut nemini Christiano contra dari integrum sit. At hæc duo nunquam anno 77 convenire possunt: ut antea manifestè demonstravimus. Ergo, neque hoc anno Christus passus est. Imo si concederem, verum id esse, quod vulgo supponitur, Christum nempe vi feria passum fuisse: tamen ne tum quidem ipsius sententia vera esset. Excusari tamen potest doctissimus Theologus, quod non tam suo, quam seculi vitio, hanc temporum rationem ignoraverit. Imo mirum magis est, quod, cum illi, qui ex professo hæc studia tractarunt, tam crasse erraverint: hic tamen & in nativitatis, & baptismi anno veritatem assecutus sit.

Minus verò excusandi sunt, qui in tanta literarum luce ad eundem impingunt lapidem. Nec quicquam eos juvat, quod Scripturas pro fecerint, quæ plura quàm quatuor Paschata non recensent. Nam Scripturæ hæc assertio, affirmativa est, nõ verò negativa. Hoc est, Scriptura quatuor Paschatibus vixisse Christum asserit: nec tamen ideo pluribus post ministerium vixisse negat. Imo etiam ex Evangelio quintum Pascha producit, illud nempe, quo Christus per sementem iter fecit. Sed dicunt hoc satis commodè, ad unum ex aliis Paschatibus referri posse. Respondebo, idem illud in eo festo fieri posse, cujus mentio fit Iohannis v. Id enim poterit esse Hanucha anni primi, ut antea diximus. Encæniam enim extremo Caslev, sive xxv die, celebrantur. Initio autem hujus mensis quatuor ad messem sive Nisan menses erant. Quicquid sit, ex incertis ac dubiis, nunquam certa ac plane ἀντιλεκτα refutari possunt, aut debent. Et hæc de Theologorum Germaniæ opinione, qui Chemnitium sequuntur. Nostri vero ac Patriæ meæ Theologi, quamvis principio Chemnitii opinionem sequi videantur: minimè tamen id faciunt. Quin potius de tempore mortis & passionis Iesu Christi verissima produnt. Quippe incomparabilis Theologus D. D. Brochmannus in Systemate Theologico, Art. de Servatore nostro Iesu Christo, manifestis verbis indicat, Christum baptizatum esse anno xxx ineunte. Eiusdem opinionis insigne illud Theologorum par, D. D. Iohannem Resenium, magni Parentis æmulum felicissimum, & D. D. Iohannem Svaningium, esse, exinde patet: quod in iterata translationis Biblicæ editione, illud, quod juxta Græcismum, à Reverend. D. Resenio Zælandiæ quondam Episcopo eminentissimo, his verbis expressum erat: *Oc Iesus var self ved tredive aar begyndendis*: ita, ut à vulgo rectius perciperentur, immutaverint: *Oc Iesus beg ynte sit tredive aar. Et Iesus incipiebat annum trigessimum*. Unde manifestum est Ecclesiam Daniæ existimare xxx anno ineunte baptizatum fuisse. Primum ergo Pascha omnino erit anni xxx. alterum anni xxxi. tertium anni xxxii & quartum anni xxxiii. At dicunt nostri Theologi, Christum quarto post baptismum, Paschate passum esse: ut ex Brochmanno patet. Ineunte ergo xxxiii anno passus est Christus, quod & verum est. Nimirum Theologi nostri ab initio reformationis id maxime semper caverunt, ne teneris imperitorum hominum conscientias scrupulum iis in rebus injicerent, quæ à vulgo sine salutis dispendio tuto nesciri poterant. Cum ergo juxta pervulgatam Ecclesiæ opinionem omnibus persuasum esset, Christum xlv anno Juliano exeunte natum esse: annosque, qui ex

Bedæ instituto, à natali Christi numerantur, veros esse: hoc immutare noluerunt, ne simplicioribus, qui momenta rerum non considerant, ansam darent cogitandi, quasi aliquid in doctrina esset innovatum. Et hoc ideo fecerunt, quia ex solis scripturis nihil certi de die natali concludi posset. Herodis namque anni ex Iosepho dependent. Neque ad salutem necessarium erat, hujus temporis momentum tam præcise habere cognitum. Non enim ulla Prophetia nativitatis tempus accuratè prædixit: ut hujus causa natalis accuratissime necessario inquirenda esset: quod in passionis tempore faciendum fuit. Hujus enim tempus Daniel accuratissime dixit: ideoque illud summo studio summaque diligentia inquiri debet, ut & Daniel vera prædixisset, & Iesus verus Messias esse demonstraretur. Hanc ergo ob causam, in tempore quidem passionis constituendo, certissima & accuratissima sequuti sunt. Christum namque Paschate anni xxxiii. æræ vulgaris, (quam in gratiam, ut dixi, simpliciorum sequuntur) passum perhibent. Quod longe verissimum est. Is enim annus est, cui ex omnibus infallibiles illi anni passionis characteres competere possunt: ut antea à nobis demonstratum est. Natalis vero non tantam necessitatem habebat. Nam quod nonnulli dicunt, veritatem Prophetiæ Iacobi Gen. xlix. descriptæ inde dependere, id falsum plane est. Neque enim illa Prophetia de tempore nativitatis ullum verbum facit. Dicunt, sceptrum non debere auferri à Iuda, nec ducem à pedibus ipsius, usquedum veniat Messias, sive Schilo. Ideoque tum Messiam adventare debere, cum Sceptrum à Iuda ablatum esset. At septingentis ferè post hanc Prophetiam annis, nemo in tribu Iuda erat, qui sceptrum habebat. Quippe anno post hanc Prophetiam 667, primus à tribu Iuda Rex creatur David. In hujus domo Imperium per 472 annos mansit. Postea regnum Iuda plane excisum est, nec ullus Rex è semine Iuda. Equidem post captivitatem Babylonicam Princeps unus aut alter ex tribu Iuda in populo eminebat, qui vices Regis Persarum gerebat. Sed tum non sceptrum penes Iuda erat: sed penes Reges Babyloniæ, Chaldæos nempe, Persas & Græcos. Et cum tandem 140 annis ante Christum Iudæi se in libertatem asseruissent, non cuidam ex familia Iuda, sed ex familia Levi, imperium commissum est, penes quos tamdiu mansit, usque quo Herodes alienigena regnum occuparet. Vidit hoc Tarnovius, ideoque vocem שבט non per sceptrum aut imperium, sed per virgam tribus exponit. Perperam. Quid enim illud huc facit? de Rege Messia prædicit Iacob, qui regnaturus esset in æternum. Quid ergo illud ad virgam tribus?

Imo unde probat, familias tribuum, virgam quandam tribus habuisse? Neque enim illud ex Num. xvii probatur. Nam quod semel, juxta peculiare Dei mandatum, factum est, id non semper obtinuit. Falsum etiam est, quod dicit, tribum Iuda mansisse inconfusam, usque ad tempora Christi, postea confusam fuisse. Unde enim illud probat? In tribu Iuda adhuc familiæ sunt, aut saltem ante paucos annos fuerunt, quæ usque ad Davidem, & consequenter ad Adamum majores suos recensere poterant, ut auctor Tzemach David, Don Isaac Abarbanel & alii. Et cur illud de tribu Iuda speciatim Iacob diceret, cum non minus à tribu Levi illud observatum sit? Casaubonus exponit, nunquam sine Politia & regimine fore Iudæos, usque ad tempora Messix. Iacobi ergo vaticinium excidio Hierosolymorum sub Tito terminat. Sed hoc non magis ad tribum Iuda, quam ad reliquos pertinebat. Tot erant in Galilæa ac Iudæa Benjamitæ, quot Iudæi, & forte plures. Et quid hoc ad excidium Ierosolymorum? Alii alias explicationes dant, & mirum in modum se torquent: cum locus facillimus sit; modo ipsius Scripturæ, & non interpretum verba accuratius inspiciantur, & perpendantur, quæ ita habent: לא יסור שבט מיהודה ומחקה מבין רגליו עד כי יבא שילה ולא יקהת עמים. In quibus verbis nulla plane difficultas est, modò recte vertantur. Ita autem legendum est: *Non auferetur sceptrum à Iuda, & legislator ab inter pedes ipsius semper: quia veniet Siloh, & ipsi obedientia populorum.* עד denotat usque, & semper, sive in perpetuum, ut in Psalmis ועד לעולם *semper & in æternum*, & in Minhagim Iudæorum frequentissime: & כי quoniam, ut notum. Particulæ igitur hæ non conjungendæ sunt, sed separandæ. Et sic sensus manifestus erit. Dicit Iacob, Iuda, te laudabunt fratres tui, & tibi se incurvabunt filii Patris tui. Tuum namque regnum æternum erit: nec unquam finietur. Quippe ex te prodit Schilo, (de qua voce disputant docti, omnes tamen consentiunt Messiam heic denotari) & illi parebunt populi. Regnabit enim à mari ad mare, usque ad fines terre regno æterno & perpetuo, Psalm. 72. Ligabit enim pullum suum indomitos gentiles ad vitem Ecclesiæ; & asinam suam legalibus cerimoniis fessam ad palmites vitis illius, cujus cultor æternus Pater est, Ioh. xv. Unde manifestum est, tempus natiuitatis heic minime indicari: sed regnum Christi, quod super omnia regna erit, durabitque ועד לעולם *in seculum & semper*. Cum ergo natalis dies, neque expressis verbis in Scripturis propositus esset, neque necesse haberet, tam accurate apud vulgus determinari: retinuerunt nostri Theologi illud, quod sine magna inter simpliciores animi perturbatione tolli

non poterat, atq; Epocham vulgarem veram esse supposuerunt. Et ut tam vulgo quã illis, qui Mathematicarũ artiũ expertes, hoc in vera pietate instituere debent, certi aliquid hac de re constaret, omnia huc ita applicarunt, ut cum Scriptura minime pugnarent. Namq; Christũ xxx anno ineunte passum dixerunt, quod & locus Lucæ III. satis patitur. Is enim ita explicari potest, ut ἀρχόμενος quasi priorũ explicatio sit: eorumq; quæ antea dicta erant, magis accurata determinatio. Nec obstat quod antea à nobis de annis Tiberii & Herodis dictum fuit, propter quod ἀρχόμενος istuc referri non posset. Nam cum juxta vulgatam rationem anni Christi à 45 Juliano exeunte initium fumant: ergo xxx annus incipit ineunte Tiberii XVI. Ideoque illud de voce ἀρχόμενος heic locum non habet. Neque scripturis hoc adversum est. Nulpiam enim dicit Christum XV Tiberii baptizatum fuisse. Id tantum dicit Iohannem XV anno Tiberii cœpisse baptizare: & post hoc tempus Christum baptizatum esse. Potuisset igitur juxta hanc rationem Iohannes baptismum incipere exeunte XV anno Tiberii, hoc est paulo ante XIX Augusti anni Juliani 74. Adeoq; Christus 75 Juliano ineunte, XVI Tiberii, baptizatus esset: & primum Pascha celebrasset anno 75: alterum 76: tertium 77: quartum 78: ac sequenti die XV Nisan, juxta Karræos, (quorum institutum heic observavit) XI v. vero Nisan juxta Talmudicos, feria v. sive die Iovis passus esset, quod satis benè cum Scripturis, quatenus in se considerantur, convenit. Atque hæc Theologorum nostrorum opinio est, qua nulla melior dari poterit, quæ tam cum Scripturis quam cum captu vulgi (ad quem antistites illi pietatis se semper accommodare debent) convenit. Quod si cum Petavio, tam latam vocis ὄσσε acceptionem ponere vellent, ut duos supra triginta annos includere posset: & de natali, & de emortuali die verissima proderent. Interim vera opinio illa est, quam hucusque per Dei gratiam proposuimus, & firmissimis argumentis demonstravimus. Iuxta quam quidem rationem, quintum post Baptismum, Pascha illud est, cujus Parasceve Christus passus est. Ideoque quinque in ministerio Paschata constitui debent. Quorum primum illud erit, quod Iohannis cap. II proponitur: alterum illud, quod Ioh. V: tertium, quod à Matthæo XI I, Marco II I, & V, Luc. VI capitibus describitur: quartum illud, quod Iohan. VI imminuisse dicitur. Quintum denique illud, quod passus est Dominus. Equidem cum nemine vehementius contendam, quin hæc aliter explicari possint, ita ut non plura quam tria, aut ad summum quatuor Paschata conficiant. Non enim hæc annorum Christi demonstratio est. Namque ex certis, & plane infal-

libilibus principiis demonstravimus, Christum, cum ante Pascha anni Juliani 74 cœpisset, Paschate 78 anni fuisse passum. Ideoq; necessario Pascha illud, quo passus est Dominus, quintum ministerii constituendū esse. Sive vero dicatur primum Pascha integro anno illud antecessisse, quod Iohannes 11 capite describit, (sicut Scholastica Historia credit) sive quod Evangelistæ hoc omiserint, mihi perinde fuerit. Nam de Paschate certissimè constat. Nec tamen verisimile est, Christum integrum annum, post inchoatum ministerium, in ocio transegisse. Sanè Lucas in *actis* expressis verbis indicare videtur, Christum statim post baptismum ministerium incepisse. Nec satis probabile est, dicere, Paschatis hujus nullam planè mentionem ab Evāgelistis factam fuisse: cum quinque Paschatum vestigia satis manifesta in ipsis Evangelistis exstant. Si enim secundum Pascha constituatur illud, cujus mentio exstat Iohannis v; quidni & illud pro 1111 haberi posset, cujus apud Matthæum mentio fit? Respondebunt, quia potest hoc Pascha ad aliud referri. Sed etiam illud, cujus mentio fit Iohan. v, potest ad aliud referri. Necessarium ergo ac plane certum est, quinque Paschata in Christi ministerio acta fuisse. Ideoque nos etiam, juxta quinque Paschata, historiam Evangelicam disponemus. Id autem primo loco constituimus, & quasi pro postulato sumimus, Matthæum nempe & Iohannem in omnibus ordinem Historiæ diligenter observasse; & quamvis multa præterirent à Christo dicta factaque, ea tamen, quæ perscripserunt, ita ordinasse, ut nihil eorum alio ordine tradiderint, quam gestum fuit: Marcum vero & Lucam, qui juxta aliorum relationem Evangelia perscripserunt, in gestis aut concionibus designandis non tam accuratam ordinis rationem habuisse, sed sæpe similes materias uno loco protulisse, quæ tamen ad diversa tempora pertinerent. His ita constitutis Historiam Evangelicam ita ordinamus.

C A P. X I.

Historia Evangelica in certum ordinem redigitur, omniaque quæ ab Evangelistis à Christo in Ministerio facta esse dicuntur, juxta quinque Annorum Paschata ordinantur. Iudæorum ritus in Scenopegiis celebrandis. Locus apud Marcum restituitur, &c.

A Nno 4711. Per. Jul. Æternus Dei filius, ac Patris Verbum substantiale, misso prius ad Mariam virginem (filiam Eli ex stirpe

David, Luc. III, desponsatam Josepho Iacobi filio, etiam ex stirpe David, Matth. I.) Angelo Gabriele, carnem humanam ex virgineo semine assumpsit, nonoque mense post, xv die Decembris, in lucem prodiit. Erat tum Præses Syriæ Quintilius Varus, qui Sentio Saturno in imperio successerat. Procurator vero ad censum in Syria agendum, Quirinius ab Augusto missus erat. Quippe breviarium imperii conficere volens Augustus, censum generalem agere instituit, (cujus ipsemet in Lapide Ancyrano meminit) ut ita cognita haberet, quot in toto Imperio Romano (quod *κατ' ἐξοχήν οἰκουμένη* dicitur, cum maximam illius terræ partem, quæ sola ab antiquis pro habitabili habitata fuit, contineret) hominum capita essent, quæ imperio vel statim vel brevi post usui esse possent. Atque huic negotio in Syria Cyrenium præfecit; sicut in aliis locis alios. Quod munus cum bene Cyrenius administrasset, iterum relegato Archelao illuc ad censum agendum missus est. Atque hic census & *στοραφή* secunda erat, cujus etiam Iosephus meminit. Prima vero illa est, quam Lucas proponit. Quod etiam Lucas disertis verbis indicat: *αὐτὴ ἡ στοραφή πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τοῦ Σουλῆος Κυρηνίου*. Inter has ergo duas *στοραφάς* probè distinguendum est, ne idem nobis contingat, quod Eusebio aliisque Patribus, qui duas has *στοραφάς* confundentes temporum rationem, & historiam miserè depravarunt. Octavo à nativitate die Christus legis se servum suscepta circumcissione professus, suavissimum Iesu nomen recepit, indicans, se illum esse, qui populum suum à peccatis eorum liberare veller. Tertiodecimo autem post natalem die (juxta communem Ecclesiæ opinionem, aut juxta Augustinum, trigesimo vel octavo & trigesimo, Magi ex Oriente venientes, puerum Iesum adorarunt. Quibus alia via demum jussu Domini regressis, Maria Hierosolyma veniens, puerum Iesum in templo obtulit. Cum vero illic à Rabban Simeone Gamalielis Parente, & Anna Prophetissa, maximæ auctoritatis hominibus, de Iesu, vero Messia, testimonium editum fuisset: Herodes statim conclusit, se à Magis deceptum esse. Statim ergo Bethlehemi puerum Iesum, diligenter quidem sed frustra, quærit: qui finita purificatione cum matre primo Nazaretham, inde jussu Domini in Ægyptum translatus erat. Cum ergo nihil de Iesu æterno Rege compertum habere posset, pueros omnes Bethlehemiticos interfecit, *ἕως διατῶς ἡ κατωτέρω*. Ac ipsemet quinto die post ad infera descendit anno P. J. 4712 mense Febuario. Post Pentecosten hujus anni Archelaus à Patre Herode Rex designatus, ab Augusto Ethnarcha constituitur. Et sub hoc regressus est ex Ægypto Iosephus

cum Maria & puero Iesu, Matth. 11. Anno 4723 Iesus ad Paschatis solemnitatem Ierosolyma cum Parentibus profectus, illic post Parentum abitum mansit; & in collegio Doctorum disputavit, Luc. 11. Anno 4742. VI Ianuarii Christus à Iohanne baptizatus est, Matth. 111. Marc. 1. Luc. 111. Et post 40 dierum tentationem, ad Iohannem regressus, post duos aut tres dies in Galilæam abiit. Et apud Iohannem quidem tres, in via autem duos discipulos assumpsit. Ioh. 1. Tertio autem die, quam Canam Galilææ venerat, nuptiæ fiebant: quas Christus primo suo miraculo cohonestavit, aquam in vinum, tristitiam in gaudium convertendo. Digressusque cum amicis versus Capernaum, atque inde Ierosolyma ad Pascha anni 4742, (quod XVI Aprilis, feria septima, illo anno celebratum fuit) vendentes è templo ejecit, & cum Iudæis de templo corporis sui disputavit, variaque miracula edidit, Ioh. 11. Postea aliquo tempore in Iudæa mansit, atque illic regnum Dei hominibus proposuit. Nec in Galilæam, nisi rerum suarum curandarum gratia, concessit. Habebat enim illa Iohannem Christi angelum ac delegatum: qui circa Salim Galilææ baptizabat. Dum vero ita Hierosolymis, ac in Iudæa moratur, Nicodemus ad eum venit, in eumque credidit. Post quod tempus Christus in Galilæam reversus est, rebusque illic ordinatis, rursus cum quibusdam ex iis, qui in ipsum credebant, in Iudæam. Orta autem in Galilæa, post abitum Iesu, inter Iudæos & Iohannis Discipulos disputatione de purificatione, Iohannes insigne testimonium Christo dedit. Ioh. 111. Dominus verò cum intellexisset, Phariseos de numero Discipulorum suorum audivisse: in Galilæam secessit. Ac per Samariam iter faciens, cum muliere Samaritana de vera aqua vitæ disputavit, Ioh. 1 v. Inde ad Galilæos tetendit, à quibus receptus est. Postea cum Canæ Galilæorum esset: Regulus ab eo sanitatem filii impetravit. Atque sic exacto in Galilæa trimestri spacio, rursus Ierosolyma ad festum Paschatis perrexit, Ioh. v. quod celebratum fuit anno 4743, Aprilis VI, feria v. Ac Sabbatho sequenti ægrum illum, qui per XXXVI I I annos laboraverat, sanavit. Ioh. v. Ex quibus satis liquet diversum ab hoc Paschate illud esse, quo Christus per sementem iter fecit. Nam longè ante illud Pascha Iohannes in carcerem detrusus erat: post cuius incarcerationem Christus primum in Galilæa concionari cœpit. Imo post illud tempus tot à Christo miracula, conciones, ac itinera facta fuere, quot trium aut quatuor mensium spacio fieri minime possunt. Post hoc tempus omnes Apostoli vocati sunt: qui, cum plurimis concionibus ac miraculis, quæ proluxe à Matthæo describuntur, in fide

instituti ac confirmati erant, demum ad alios docendos per urbes & vicos emissi fuere. Quod sane officium paucis hebdomadibus absolvi non poterat. Et tamen non solum iter hoc expediverunt, sed etiam ad Christum ante illud Pascha reversi sunt, cujus Matth. cap. xii. meminit. Diversa ergo hæc Paschata sunt, ut cuius accurate hæc consideranti patet. Sed & Pascha Matthæi diversum est ab illo, cujus Iohannes v. i. cap. meminit. Contigit namque illud ante miraculum quinque panum; hoc post: ut ex consentiente trium Evangelistarum sententia, cum Iohanne collata, patet. Christus ergo post Pascha Ioh. v. anni P. J. 4743. in Galilæam regressus, Iohanne jam in carcerem coniecto, illic docere incipit. Et cum propter mare Galilææ ambularet, ingressus est naviculam Simonis: atque inde plebem docuit. Finita vero concione Simonem antea piscationi intentum jubet nassam in mare projicere: editoque stupendo miraculo, Simonem & Andream ad Apostolatam vocavit, qui antea discipuli ipsius fuerant. Et cum Iacobus & Iohannes, qui trahendo reti Simoni adfuerant, rursum in suam navim regressi essent, nassamque illi cum Patre Zebedæo refarcirent, etiam hos vocavit. Luc. v. Matth. i. v. Marc. i. Atque ita per Galilæam iter fecit, omnesque docuit. Cum vero maxima multitudo ad ipsum veniret, in montem ascendit, atque ibi suavissimam illam concionem habuit, quæ Matth. v. vi. & vii. descripta est. Qua finita Leprosum mundavit, Matth. vii. i. Marc. i. Luc. v. Ingressusque postea Capernaum Centurionis servum curavit, Matth. vii. i. Luc. vii. Dæmonia ejecit, Socrum Petri febre liberavit. Inde trans mare in fines Gergazenorum perrexit, tempestateque vexatis Discipulis opem tulit, ac demum Legionem Dæmonum ex homine ejecit. Regressusque Capernaum Paralyticum curavit, Matthæum vocavit, cæteraque gessit quæ cap. ix. x. xi. Matthæi perscripta sunt, & quæ iis apud Lucam & Marcum respondent. Anno demum 4744 Pascha illud celebratum fuit, cujus Matthæus xii. capite meminit. Post quod Iesus Dæmonium ejecit, Matth. xii. concionem similitudinibus refertam habuit, Matth. xii. i. de Iohanne, quem Herodes circa hoc tempus interfecerat, audivit, omniaque ea gessit, quæ à Marco & Luca ante quinque panum miraculum referuntur. Fine vero anni huius, brevi ante Pascha, quinque hominum millia quinque panibus saturavit, Ioh. vi. Ac brevi post celebrato Paschate anni 4745 in Galilæam regressus, in extremis Galilææ finibus circa Tyrū ac Sidonem Cananææ filiam sanavit. Atque hoc anno, ea omnia gesta sunt, quæ apud Matth. post xiv. Marcum post c. vi. Lucam post c. ix. & Iohannē post cap. vi.

gesta leguntur. Tandem ergo perfectis omnibus ad Pascha ultimum Hierosolyma profectus est, postquam Discipulis suis diu ac sæpe antea passionem & mortem suam indicasset. Sulcitatoque brevi ante Pascha Lazaro in vicum quendam Ephraim dictum concessit: atque inde ad festivitatem reversus, varias in via conciones habuit, ac plurima miracula edidit. Tandem Bethaniam venit, ibique à Maria in domo Lazari unctus fuit, sex dies ante Pascha feria prima. Iohannes enim numerat à Paschate Iudæorum, quæ incidebat in feriam vi. Nec Sabbathi die Maria hoc opus facere poterat. Nisi forte dicendum sit, vespera, finito Sabbatho, hoc factum fuisse. quod magis virisimile est. Atque sic sequenti die, feria prima, Dominica Palmarum Christus Rex noster mitis & mansuetus, pullo asinino insidens, Hierosolyma solemni pompa invehitur, populo הושענא suum acclamante, & palmas ramosque arborum manibus vibrante, sicut in solemnitate Scenopegiorum fieri solet. Tunc enim Lullab ex foliis tamarindarum & ramis palmæ & salicum confectum una manu, ac pomum citreum altera manu tenentes, canunt primò הושענא & postea הושענא; Psalmumque CXXV I I recitant; ac satis suavi concentu quatuor hosce versus emodulantur: *Confitebor tibi, quia adjuvisti me, & fuisti mihi in salutem. Lapis quem rejecerunt adificantes factus est in caput anguli. A Domino factum est illud, hoc mirum in oculis nostris. Hic est dies quem fecit Dominus, letemur & exultemus in eo.* quovis versu bis repetito. Et tandem ad illud veniunt: אנה יהוה הושענא quod Præcentor primo emodulatur, eumque reliqui omnes sequuntur, idque iterum fit. Idem sequentibus verbis אנה יהוה etiam observatur. Atque hoc magno Scenopegiorum die celebrant, quod insigni tum miraculo, ante festum Paschatis, à Iudæis factum fuit, ut indicaretur, eum esse diem, quem fecerat Dominus, ut inde omnes discerent, debere se in eo latari atque exultare, nec cum Pharisæis irasci, aut Iesu invidere. Sed ipse Iesus, ex colle urbem prospectans, flevit super illam, maximamque pœnam ipsi impendentem prædixit. Ac tandem demisso pullo, cui inequitaverat, templum ingressus, illud à vendentibus ac ementibus repurgavit; Græcisque quærentibus Iesum videre, similitudinem de grano tritici proposuit. Et demum accepto cælitus à Patre testimonio, concionem illam habuit, quæ Iohannis xii existat. Vespera Bethaniam reversus, ac mane Hierosolyma, in via ficui maledixit, ac habita in templo cum Sacerdotibus de auctoritate sua disputatione, similitudinem lapidis ab ædificantibus reprobati exposuit, & ad Iudæos applicuit, subjuncta hac conclusione, Iudæis quidem horrenda, nobis vero mi-

ferrimis Gentilibus, qui in tenebris & umbra mortis sedebamus, longe suavissima: *Auferetur regnum Dei à vobis, & dabitur Gentilibus, qui majores fructus facient.* Inde similitudinem de veste Nuptiali proposuit. Ac postea tres disputationes habuit, unam cum discipulis Pharisaorum & Herodianis de censu, alteram cum Saducais, de resurrectione, tertiam cum Legisperito, de Lege & Christo. Atque hæc digna tanto Magistro disputatio, in qua totius salutis fundamentum, omniaque quæ in Scripturis erant, continebantur, omnium ultima fuit. Qua finita, ad populum concionem habuit, de Legisperorum & Pharisaorum falsa doctrina & constitutionibus. Ac demum horribili comminatione de finali eorum perditione ultimum ipsis vale dicit, atque ex templo discessit. Inde concionem de fine Hierosolymorum, & seculi apud Discipulos habet. Hæc feria secunda gesta sunt. Biduo autem ante Pascha feria, nempe tertia, (nam Matthæus Marcus & Lucas à Christi paschate numerant, quod in quintam feriam incidit) Iudas memor eorum, quæ in Lazari domo ante quatuor dies gesta erant, ubi propter objurgatam Mariam, à Domino increpatus erat, Iesum xxx argenteis vendidit: & postea occasionem quaesivit, ipsum prodendi. Feria ergo quarta mane, cum intellexisset Iesum pascha eâ vesperâ Hierosolymis comesturum, sciretque ipsum extra Hierosolyma, circa montem olivarum, in horto Gethsemane cum discipulis pernoctare, quando propter noctis propinquitatem, Bethaniam pergere non posset, hanc occasionem Sacerdotibus indicavit, utque omnia in parato haberent iussit. Tandem vespera adventante Christus Hierosolyma feria quarta advenit, & Pascha cum suis comedit. Atque ita finitis legalibus novum corporis & sanguinis sui sacramentum instituit, ut signaculum novi illud fœderis esset, quod ex infinita sua bonitate cum omnibus hominibus percussit, & morte ac sanguine suo confirmavit. Inde pedum lotionem instituit. Vide ea, quæ à Scaligero, Buxtorphio & Lud. Capello de ritibus Iudeorum Paschalibus dicuntur, quæ heic examinare scripti angustia non patitur, quod in duplo majorem molem excrevit, quam principio constitueram. Finita lotionem Iudas ad Pontifices abiit. Postea Christus primo sedens, inde stans, suavissimam illam concionem ad Discipulos habuit, quæ cap. xiii. xiv. xv. xvi. à Iohanne descripta est, quam dulcissimis hisce verbis demum concludit. *Hæc loquutus sum vobis, ut in me Pacem habeatis. In mundo habebitis afflictionem, sed confidite. Ego vici mundum.* Post quæ ardentissimas ad Patrem æternum preces fudit, non pro discipulis solum: sed etiam pro nobis, qui per ipsorum doctri-

doctrinam credimus, & cognoscimus unum verum Deum, & quem ille misit Iesum Christum. Atque has preces ita concludit. *Iuste Pater, Mundus non novit te, sed ego novi te, & hi norunt, quod me miserum. Et manifestavi illis nomen tuum, & manifestabo; ut amor, quo me diligis, maneat in illis, & ego in illis.* Quibus dictis digreditur. In via autem sermonem de fuga ipsorum habet, ac Petro lapsum prædicit. Tandem in hortum ventum est, ubi pugna cum morte incipit, ac summa se exserit exinanitio. Captus demum, & ad Synedrium ductus, (quod in domo Annæ Expontificis, propter loci & temporis commoditatem, congregatum erat,) à Pontifice Cajapha, qui Synedrio præsidebat, examinatus fuit. Et cum conquisitis undique falsis testibus nihil invenirent, quod accusarent: demum Cajaphas ipsum aggressus, quæsitivum filius Dei esset? cumque id confirmaret: ab omnibus damnatus est. Dum hæc ita apud Pontificem geruntur, Petrus in atrium Annæ Pontificis intromissus Dominum ejuravit. Decedentibus vero Senatoribus, & propter noctem ulterius in hanc causam inquirere nolentibus, mane, in aula ipsius Pontificis Cajaphæ, Synedrium indictum fuit, quo Dominus statim post Examen ductus est. Atque in illo concilio damnatus Pilato traditur, ut crucifigeretur. Ipsum namque Synedrium neminem vivum crucifigere poterat. At Iesus crucis supplicio à Gentilibus affici debebat. Eo ergo die crucifixio contigit, quo Iudæis neminem interficere licuit. x i venim Nisan Synedrium neminem judicare poterat, ut ex Majemonide, aliisque Iudæorum commentariis patet. Post longam vero disceptationem, in qua pro ignoto, paupere, ac cōtempso reo, pauca aut nihil pro se dicente, aut ad sui defensionem adferente, ipse Iudex, cōtra divites, potentissimos ac maximæ auctoritatis accusatores, egit, omnesque vias elabendi quæsitivit, ne quem infontem manifestè deprehendebat, ut fontem condemnaret ac plecteret. Tandem tamen Pilatus accusatorum consensu & auctoritate victus, Christum virgis cæsum & à militibus elusum damnat, ac crucis supplicio affici jubet, præfatus se ab iusti hominis sanguine infontem esse velle. Contigit hoc feria v, 11. die Aprilis, anno 4746. vulgaris æræ xxxi i i. circa horam diei sextam: hoc est, paulo ante v 1, & post v. ut ex Iohanne patet. In Marco pro E, extritis binis inferioribus lineis, Γ irrepfit. Legendum itaque illic *ωρα δέμη* pro *τέμη*. Petrus Alexandrinus, in fragmento à Petavio edito, dicit se in archivis Ephesiorum reperisse, in Iohanne scriptum *τόμη* pro *έμη*. Sed personatus ille antiquitatem sibi conciliare debebat. Satis manifestum est, ea, quæ ab Evangelistis, ipso passionis die ante

passionem contigisse narrantur, trium horarum spacio circumscribi posse. Nec tamen *Exm* in Marco legi potest, quod Hieronymus & post eum alii existimant. Nam Marcus v. 33. sextæ horæ ita meminit, ut expressis verbis eam à passionis hora distinguat. Aliorum de tertia hora diei, aut tertia hora precum, quæ à meridie inciperet, opinio nihil solidi habet. Neque enim meridies venerat. Ita ergo historia cohæret. Post horam quintam, & circa horam sextam Christus damnatus est, & statim ad supplicium ductus. Adeoque ante vi. sed tamen imminente vi crucifixus est. Brevi vero post sextam, cum Christus pro inimicis orasset, & Iohanni Matrem commendasset, denique latronem in cruce in gratiam recepisset, tenebræ factæ sunt usque ad horam nonam. Hæc est obscuratio illa longe maxima, cujus Phlegon Olympiadum scriptor meminit. Hieronymus in Chronico Eusebii ad annum *xxxii*. Christi. *Quæ omnia his congruunt, quæ in passione Salvatoris acciderant. Scribit vero super his & Phlego, qui Olympiadum egregius supputator est, in tercio decimo libro ita dicens. Quarto autem anno cccii Olympiadis, magna & excellens inter omnes quæ ante eam acciderant, defectio Solis facta: dies hora sexta ita in tenebrosam noctem versus, ut stelle in cælo visæ sint, terraque motus in Bithynia Nicææ urbis multas ades subverterit. Hæc supradiectis vir. Græca apud ipsum Eusebium habes, sed ibi numerus anni perit, & ex Hieronymo supplendus erit. Anno 4745, ætate, cœpit annus quartus Olympiadis cccii. Ideoque Pascha anni 4746, quo passus est Dominus, in illud tempus incidit, quo hæc defectio contigit. Finita obscuratione Dominus in cruce expiravit, ac brevi post à milite latus lancea transfossus est. Atq; heic multa tam de cruce ipsa quàm vulnere lateris dici possent, quæ tamen omittere scripti angustia monet. Qui vero de his legere volet, adeat inter alios Clar. Thomam Bartholinum, qui erudite lib. *de latere Christi* de his disserit. Post horam diei nonam, nobis tertiam post meridiem, Dominus à Iosepho & Nicodemo sepultus est. Ac demum tercio die post, feria i, hora una ante solis ortum, surrexit. Et cum per quadraginta dies suis sæpius apparuisset, & de iis differuisset, quæ ad regnum Dei pertinebant, ipsis videntibus in cælos ascendit: & confedit ad dexteram Dei. In quorum fidem, decimo die post, promissum Apostolis suis sanctum Spiritum misit, ipso die Pentecostes, Karræorum feria i. Atq; ita Iesus noster confedit in dexterâ Majestatis Dei in cælis, supra omnes principatus, virtutes, potestates & dominationes, & omne nomen, quod nominari potest non solum in hoc, sed etiam in futuro sæculo. Atque illic preces pro nobis fundit, nostrasque preces Patri acce-*

acceptas reddit. Illic omnia pedibus suis subiecta habet, & est caput super omnia Ecclesiæ, quæ est corpus illius, ac plenitudo ejus, qui omnia in omnibus implet.

*Quem prosequamur laudibus,
Votis, hymnis, & precibus;
Ut nos donet cælestibus
Cum ipso frui sedibus.*

1 0 N 1 1 0 N

Finitum est per Dei gratiam hoc de Annis Christi scriptum ipso Natali die Domini & Servatoris nostri **I E S U C H R I S T I**,
Ineunte anno post Nativitatem **M. D C. L I.**

Anno Periodi Constantinopolitanæ sive } Cyclo Solis **xv i**
Mundi conditi, juxta Græcos **7 1 5 6** } Lunæ **x i i**
xxv. Kanun prioris. } Indictione **i.**

Anno P. Julianæ **636 i.** } Cyclo Solis **v.**
} Lunæ **xv.**
} Indictione **i.**

Anno Mundi conditi } **A I T Ω N O C Δ Π**
5690. } Thebeth **xx i.** feria secunda.

Anno Iudaico **5409.**

Anno Semitah, sive Hebdomadis **v.**

Octavo post Iobeleum **lxiii.**

Anno { post finitum Diluvium **4033**
{ post exitum ex Ægypto **3152.**
{ post ingressum terræ Canaan **3112.**

{ post templum à Salomone ædificatum **2673.**

{ post templum à Chaldæis combustum **2245.**

Anno post primam Olympiadem **2424.** Γαμλιών & ἐνάτη φθίνουσα.

Anno Urbis Conditiæ **2395.** **i i i.** Nonas Ianuarias Pompilianas.

Anno Nabonnazaru **2397.** **xx i i.** Mechir.

Anno Philippi **1972** Πρωτίη δευτέρα ισμίνη.

Anno Dhilcarnaim, sive Διήρωτ & **1950.** **i i** die Kanun prioris.

Anno Juliano **1693.** **v i i i.** Kalendas Ianuarias.

Æra **M D C LXXXVI.**

Anno captæ Alexandriae **1678.** Choiac **xxix.**

Anno post salutarem Dei passionem **M D C XVI.**

Regnante in Dania FRIDERIC O III.

Qui in Regem Daniae & Norvegiae & hoc eodem anno coronatus est die Sancti Clementis, feria v.

Caslev xix

ΤΟΞΩΝΟC ΔΙΙΙ.

xxiii Tifrin posterioris.

Ποσειδώνος ἐνάτη ἡμέρα

xiv. Kalendas Novembris Pompiliani.

xx Tybi vagi.

Metroi primo.

Ἀδύναϊς πρώτη ἡμέρα.

ix Kalendas Decembris.

xxvii Athyr Alexandrini.

חם ושלם

IN-

INTERSERENDA.

Pag. 71. lin. 4. post illa verba :

Erat annus Per. Julianæ 2326.

Iuxta nosram quidem rationem contigit diluviū anno Noachi 601 ineunte. P. J. 4328. mense Ijar. Heic tamen calculum nosram ad annum 600. ineuntem applicabimus, ut Iudæorum sententiæ, & apertis Scripturæ verbis magis conveniat. Cœpit vero annus Noachi 600 anno P. Jul. 2327. vere. Quod si ab autumno antecedenti diluvii initia petantur, quod juxta Scaligeri & Rabbīnorum sententiam erit, qui initia Orbis conditi, & Diluvii in autumno collocant, habebimus autumnum anni P. J. 2326. Hic ergo annus juxta has rationes diluvii annus esset.

Pag. 206. lin. 33. post illa verba:

antea capta fuit.

Sed lib. 11. Historiarum Alliensē pugnam, qua Romani à Gallis, antequam Urbs caperetur, victi sunt, in xv Kal. Sextileis confert. Ideoque eandem planè cum Livio opinionem habet.

Menda graviora ita corriges.

Pag. 3. lin. 20. pro secundâ leg. primâ. p. 4. lin. 17. pro secundâ leg. primâ, p. 12. l. 3. lege subitoque fragore. p. 26. s. lege xvi, diei Nisan. pag. 54. l. 2. pro ברתלת leg. ברתלה. pag. 66. 38. pro menses leg. mēses. pag. 106. lin. 29. pro xxvii. leg. xxviii. pag. 147. l. 19. pro ad ea lege adeat. 201. lin. 40. pro Samudis Potiti leg. Samuelis Petiti. 259. lin. 14. pro xxvii. leg. xlvii. pag. 285. lin. 9. pro 20. leg. 40. pag. 286. lin. 36. pro 3824. leg. 2825. pag. 287. lin. 4. pro 52. leg. 55. p. 304. lin. 2. pro tradendi lege eradendi. pag. 313. lin. 21. pro xxvi. leg. xxxvi. pag. 317. lin. ult. pro 10. leg. 30. pag. 343. lin. 32. pro Pontifices lege Pontificios. pag. 390. lin. 22. leg. hunc ita exponunt. Quæ in commatibus, aliisque distinctionibus peccata sunt, ut & in literarum omissionibus aut translationibus, cæterisque, ego lectori candido ac erudito emendanda permittam.

S Y M M A C A P I T V M
E T L I B R O R U M
D e
A N N I S C H R I S T I .
L I B E R P R I M U S .

C A P U T I .

Vulgaris Christi Epochæ neque cum Scripturis, neque cum antiquis patri-
bus convenit. In usu communi ante quintum à nato Servatore secu-
lum non fuit: sed ejus loco, Fasti Coss. Æra Hispanica, Anni Alexandri,
Diocletiani, aliique. Primus Dionysius cognomento Exiguus circa annum
Christi commun. DXXXII. hac usus est: aliisque ut idem facerent au-
ctor fuit. Qua tamen nunc utimur, non Dionysii est: sed Bedæ. Temporis
ratio unde dependeat? Characteres temporum qui? & quotuplices? Fol. 1

C A P . I I .

Definitio temporis. Mensura temporis motus. Hic in perpetuis tantum corpõ-
ribus consideratur. Estque duplex. Primus & Secundus. De primo anti-
quorum opinio, cum naturâ non convenit. Quid dextra & sinistra sint
in cælo? De auguriis veterum. Nicolai Copernici de motu primo opinio me-
lior. Ejusdem. de motu seu revolutione terræ in Zodiaco, sententia rejicitur.
Motus primus terræ proprius est. Unde is percipiatur? 8

C A P . I I I .

Dies quid? *ἡμέρας* unde dicta? sub diei nomine sæpe nox comprehenditur. Du-
plex diei consideratio. Iudæi diem à vesperâ inchoant. Quid vespera sit?
& quotuplex ex sententia R. Salomonis & R. David Kimbi? alia sententia
Aben Ezra, quæ explicatur, & contra Scaligerum defenditur. Priorum
Rabbinor. opinio ex Iosepho & Talmude illustratur. Distinctio inter Min-
cham parvam & magnam. Talmudicorum & Carraorum in tertiâ vesperæ
ac diei initio constituendo differentia. Tenaces antiquitatis suæ gentes, à ve-
spera diem incipiebant, ut Athenienses, Nomades Libya, &c. Babylonii &
Turcæ ab ortu Solis: à meridie Umbri: à mediâ nocte Sacerdotes Romani.
Causa hujus rei. Plutarchus emendatus. Vulgus Romanorum ab ortu horas
diei numeravit. Dies naturalis & civilis, partes illius apud Græcos. Δείλην,
Merenda quid? Diei naturalis divisio apud Romanos. Antiquissima diei ci-
vilis partitio non in horas 24. sed 12. ejus ratio à cælo deducta. Postea dies
natu-

INDEX CAPITUM.

naturalis in totidem divisus est. Hinc hora inaequales, quae gnomonis mensurâ monstrabantur. Eubuli Comici locus lepidissimus apud Athenaeum restituitur. Signa in horologiis, unde hora $\alpha\omega\mu\epsilon\tau\omicron\rho$ vocatur. Horas antiquis cognitâ fuisse probatur. Solaria Romanorum : pro quibus Clepsidra in usu fuit, ad omnium fere actionum tempora determinanda. Modus investigandi horas inaequales. Horarum in scrup. 60. & scrupuli cujuscvis primi in 60. & sic in infinitum divisio : alia Epiphaniî in partes 30. & Iudeorum in 1080. quarum qualibet ex doctrinâ Rabbi Ada momenta continet 76. &c. 17

CAP. I V.

Temporis duplex consideratio. Hebdomas Iudeorum : Christianorum. Ejus distinctio in dies, juxta ordinem dierum : juxta ordinem Planetarum ex mente Aegyptiorum. Hujus ordinis ratio redditur ex Harmonia Musica : quae explicatur. Univerſum hoc, habet in se, ex mente antiquorum, proportionem $\pi\alpha\sigma\omega\upsilon$ $\pi\alpha\sigma\omega\upsilon$, vel juxta Macrobiûm quater $\delta\iota\alpha$ $\pi\alpha\sigma\omega\upsilon$ χ $\delta\iota\alpha$ $\omega\delta\upsilon\tau\eta$. Alia ratio juxta numerationem horarum diei. Ogdoas sive Nundina Romanorum. Earum auctor. Diebus octo constabant, ut ex veteri Inscriptione probatur. Idem ex Macrobio aliisque confirmatur. Nundina Deca Romanorum. Mares nono, foemina octavo, à nativitate die nomen accipiunt. Internundinum quid? Nundina an feria sint. De feriis, fastis, profestis, comitialibus diebus. An, & quid feriis agere Romanis antiquis licitum? Vera legis de sabbatho expositio. &c. 39

CAP. V.

Motus secundus quid? & quotuplex? De motu fixorum, ut & trium superiorum Planetarum, Copernici inventum, pro demonstrando $\sigma\omega\mu\epsilon\tau\omicron\rho$ Martis. Tychohis Braheî hypothesis melior. Anni Planetarum juxta antiquos. Achilles Tatiûs emendatus. Anni eorundem juxta recentiores. Solis & Lunæ motus, in temporibus præcipue observantur. Solidem qui Liber: & Luna Ceres. Motus Solis accuratius exponitur. De Perigeo & Apogeo: ut & Eccentricitate Solis. Lunæ motus Periodicus & Synodicus: quorum hic saltem in tempore dimetiendo locum habet. Tabula mediorum motuum Solis & Lunæ, Periodo Juliana, applicatæ. Vfus earum. 48

CAP. VI.

Annus unde dicatur? quid denotet? Anni Hieroglyphicûm. E'vazods quid? & unde? De mensuris, & quadrimestribus anni antiquorum. Lactantii de iisdem opinio; quae plerisque doctis probatur. Vberior hac de re disputatio. De annis Patriarcharum antediluvianorum disputatur contra illos, qui men-

struos fuisse existimant. Annum Antediluvianum lunarem fuisse, non accuratum, sed talem qualem Iudæi postea in usu habuerunt. Ejus ratio exponitur. Vnde Sari Chaldaeorum originem habuerint? Menses antiquorum à visione dependebant. Si illa non daretur, mensis tricenum dierum erat. Scaligeri, de anno antediluvianorum, opinio diversa examinatur. Locus ex octavo Geneseos, de diebus CL quæis aqua super terram prevaluerunt, explicatur, tam ex mente Iudæorum, quam sententia propria. Scaligeri assertio inde refellitur, &c.

61

C A P. V I I.

De Cycli Lunaris Origine: de Trieteride, Octaeteride, Enneacaidecaeteride. Hujus ratio explicatur. De Cyclo Metonis, & emendatione Calippi. Cyclorum Lunarium in Ecclesia usus. Origines & causa dissidii Christianorum in celebrando Paschæ festo, à primis principiis deducuntur. Eusebius emendatus. Canones Apostolorum Epiphano non fuisse visos, nec genuinos esse. Alexandrini Enneacaidecaeteride usi sunt ante Nicænum Concilium. Anatolii difficillimus locus explicatur, ibidemque Petavii opinio examinatur. Differentia inter Cyclum Anatolii, Alexandrinum, Dionysii, & Latinum. Cur Cyclus Alexandrinus triennio Latinum anticipet? Cycli solaris constructio, & vulgaris ejusdem Epochæ ratio. Alius Cyclus proponitur naturæ magis conveniens; ejus usus declaratur. Methodusque inveniendarum feriarum in annis, mensibus, diebus, exponitur, &c.

75

C A P. V I I I.

Cyclus magnus Cyrilli annorum XCV. Alius annorum DXXXII, qui utrumque Cyclum & Solis & Lunæ in se comprehendit. Ejus auctor Victor vel Victorius Aquitanus. Cyclus maximus Constantinopolitanus componitur ex Cyclo Solis, Lunæ & Indictionum. Quid sint Indictiones? Initia harum duo constituuntur: vulgo enim vel ab Augusto vel Constantino deducuntur. Chronicon Alexandrinum castigatur. Epochæ Antiochenorum. Maximi Monachi, Constantini Prophyrogeneta, Cedreni &c. de Indictione opinio. Sententia propria exponitur, & demonstratur Indictiones x v. annorum ab Hadriano originem habere. Decennalia & quinquennalia Imperatorum unde orta? De tempore Concilii Nicæni inchoati. De tempore ejusdem Concilii finiti, in quo Petavius, defectu, Scaliger, excessu, peccat. Vicennalia, Constantini Magni, duplicia. Ejusdem Initium, ut & Maxentii, demonstratur. Eusebius in Chronico castigatur. Æra Hispanica. Panegyristes Constantini emendatur. Collatio Cycli Græcorum cum vulgari. Periodus Iuliana quid? ejus auctor Scaliger. Qua ratione annis Christi, adeoque usui vulgari applice-

plice-

plicetur. Methodus, tam hujus, quam Periodi Constantinopolitana, monstratur in applicandis iis ad annos Christi &c. Methodus nova & facilis inveniendi, sine operosiori calculo, ad quodvis tempus, Cyclos Solis, Luna & Indictionum, tam in Periodo Iuliana, quam Constantinopolitana.

93

C A P. I X.

Disputatur de anno Iudaico. Iudaei juxta φάσιν Neomenias observabant. Sciligeri Opinio de Calippica anni Iudaici forma examinatur. Iosephus explicatur. De jejuniis Iudaeorum. De tempore captæ Urbis Hierosolymorum à Pompejo & caractere ejusdem. Dio castigatur. De expeditione Antiochi Sidetis in Parthos, ejusque vero tempore. Difficillimus Epiphaniï locus de Tessaeraeteride & Ogdoecontateffaeteride Iudaeorum explicatur: ubi Petavii opinio examinatur. Ratio, cur Iudaei, temporibus Constantini, Pascha ante Æquinoctium celebraverint. De octaeteride Iudaica, Petiti, & Vossii opinio examinatur. Vera ratio mensium Iudaicorum proponitur. Modus inveniendi ad quodlibet tempus Neomenias, & plenilunia Iudaica, tam juxta Talmudicos quam Scripturarios. R. Elia Scripturarius & R. Moseh Maje-mon emendantur.

110

C A P. X.

Nomina mensium apud Iudaeos sunt Chaldaica. De anno Intercalari. Cur intercalatio instituta sit: à quibus perficiebatur? Cause intercalationis tres, Tekupha fructus arborum & Abib. Cochi de Tekupha opinio examinatur. Intercalatio Ordinaria & Extraordinaria. Hujus causa & tempus. Gemara Talmudica emendatur. Explicantur cause intercalationis minus principales. De Epochâ anni Iudaici. Methodus annorum Iudaicorum. Demonstratur quod annus hic omnium sit antiquissimus: unde & omnes anni, qui in scriptura sunt hac Methodo investigantur.

128

C A P. X I.

De annis Semitah sive Sabbaticis, & Iobeleis. De his duplex opinio, quarum una quadragesimo nono, altera quinquagesimo quovis anno Iobeleos celebratos vult. Utraque examinatur, & ex Scripturis refutatur. Opinio propria. Initium annorum Iobeleorum & Semitah ab autumnò, quod & natura optime convenit. De Epochâ horum annorum. Locus Iosue x i y explicatur. Epochâ annorum tam Sabbathicorum, quam Iobeleorum in annis P. Iul. constituitur, & horum inveniendorum Methodus demonstratur.

135

C A P. X I I.

Antiquissima gentes juxta φάσιν menses ordinabant, Britanni juxta fluxum & refluxum

refluxum maris. De anno antiquorum Danorum, ejusque termino quem Iul-
sive Rotam vocabant. Graeci antiqui annos mensesque juxta φάσις ordina-
bant, quod, accepto ab Aegyptiis equabili anno, immutatum fuit. Mensium
inequalium apud Albanos & Tusculanos causa. An Solon annum aut menses
emendaverit? De Octaeteride. De Enneacaidecaeteride Metonis, ut & ejus
constructione, & ad usum civilem applicatione: ubi insignis locus Ciceronis
explicatur. Vulgus Atheniense antiquis mensibus pertinacissimè adhaesit,
quos pro Lunaribus habebat. Anni Graecorum Lunares erant, non Solares,
ut voluit Leo Allatius. Nomina mensium Atticorum. Modus numerandi
dies mensis. Epochæ anni Atheniensium, &c.

145

C A P. X I I I.

De Olympiadibus & primis earum originibus. De certamine Herculis Idae-
i, Aethlii, aliorumque. Olympias Aegyptiis tempus quatuor annorum erat,
quo duplicato Luna ἑπταετησίαν facere credebatur. Graecis etiam τετρετησίαις
erat, sed primo Solaris, inde Lunaribus. Haec ab Endymione instituta fuit, qui
& primus Octaeteridis inventor existit. Demonstratur Olympiades primo
post Solstitium plenilunio celebratas fuisse. Scholiastes Pindari ex ratione
anni Achaeorum explicatur. Methodus annorum Olympicorum. De aliis,
quæ ad ludicrum spectabant. Quis primus Victores olea coronare institue-
rit? Pausanias notatur.

169

C A P. X I V.

Macedonum annus Lunaribus erat, sicut reliquorum Graecorum. Menses Macedo-
num, eorumque situs. Difficillimus apud Demosthenem de Loo Macedonum
& Boëdromione Atheniensium locus explicatur. Menses Macedonum nul-
lam ante Alexandrum mutationem subierunt. Methodus anni Attici vul-
garis exponitur, juxta Cyclum annorum 40, cujus Epochæ demonstratur.
Diodorus Siculus explicatur. Primus Hecatombaion Metonis, ejusdemque
ratio intercalandi demonstratur. ubi Scaliger & Petavius notantur. In Asia
primum menses Macedonici mutari cœperunt, quos Iudæi & Chaldaei non à
jugo, sed à visione inchoabant. Etiam ex Lunaribus Solares facti sunt. Ga-
lenus emendatur. De translatione mensium. Ejus origo. Cur, & à quibus, Lu-
nares menses in Solares transmutati sint? Tota anni Solaris Macedonici
ratio exponitur. Chaldaei Solstitium Hybernium in xxiv Decembris consti-
tuerunt: quod & Alexandri temporibus verum erat. Tabella mensium,
Macedonicorum antiquorum, Asianorum, Bithynorum, Paphiorum. Metho-
dus eorundem inveniendorum, &c.

178

De anno Romanorum antiquo. Diversa antiquorum de anno Romuli opiniones explicantur, & inter se conciliantur. Emendatio Numa prior & posterior. Viriusque ratio accurate exponitur. De Cyclo Numa. De genuina loci cuiusdam Liviani lectione & explicatione. Macrobius contra Petavium & Leonem Allatium explicatur. Cyclus Numa qualis fuerit? De Epocha anni Romani, & ad Iulianum applicatione. Illustri exemplo Urbis, à Gallis Senonibus capte, Cyclus ac Methodus anni Romani demonstratur, quod frustra ab aliis tentatum est. Quando primum, & qua occasione Romanus annus depravari cepit? Emendatio Caesaris Dictatoris. Cardines ejusdem. De mensibus Macedonum & Syrorum ad Iuliani anni formam applicatis. 193

C A P. X V I.

De anno Ægyptiaco vago. Annus hierophanticus fixus. De duplici Cyclo Ægyptiorum majori & minori. Scaligeri de annis Ægyptiacis sententia exponitur, & contra Petavium defenditur. Diodorus perperam à Petavio explicatus. Petavii secum pugna. De prisco Ægyptiorum anno. Ægyptii ante Exodum annum habuere CCCLX dierum sine Epagomenis, qui ab ipsis pro Lunari habebatur. Epocha anni Lunaris Ægyptiaci. Cycli Hierophantici origo. Epocha anni Dei & Cycli canicularis Hierophantici. Annus hic fixus in usum civilem ab Aseth Rege adhibitus fuit. Thebei, Diodori & Strabonis temporibus, anno fixo utebantur. Cycli majoris Canicularis origo. Theodorus Gaza castigatur. Leo Allatius iniquè Scaligerum carpit. Epocha anni magni Canicularis incerta. Methodus annorum Ægyptiacorum. 215

C A P. X V I I.

Annus Chaldaeorum antiquus & civilis plane Iudaicus erat. Menses enim à visione: annus à messe incipiebat. Probatum illud ex Ptolomæo. Qui explicatur. Sarorum, Neirorum & Sosorum Chaldaicorum origo & definitio, ex qua infinita illa annorum multitudo, quæ in Chaldaicis antiquitatibus perscripta est, commode explicatur. Anni Persici ratio & Epocha. 231

I N D E X
L I B E R S E C U N D U S.

C A P U T I.

Proemium de Christiani hominis felicitate. Ex temporum doctrina felicissimè ac validissimè, & Gentiles & Iudæi refutantur. 241

C A P. II.

Epocha Orbis Conditi. Non autumnò, sed vere Mundum creatum esse, contra Scaligerum & Petavium demonstratur. Quo tempore Iudæi juxta Parasas legem in Sabbathis prælegere ceperint. 244

C A P. III.

De fœdere Dei cum hominibus antediluvianis. Quid sint filii Dei Gen. 6? Causa Diluvii. De civitatibus & regibus ante diluvium. Horum initium. Berosus & Abydenus explicati & notati. Tempus ab origine rerum ad diluvium. Annus mortis Adami & cepti diluvii charactere confirmatus. 250

C A P. IV.

Tempus à diluvio ad Exodum. Tempus nati Arphachtsadi: & Abrahami. Loc. Gen. XI. & XII. & Act. VII. conciliantur. Loc. ex Epist. Gal. cap. III. & Gen. XV. explicantur. Loca Gen. XLVI. & Act. VII. explicantur & conciliantur. Tempus egressus ex Ægypto, & ingressus in terram Canaan demonstratur. 256

C A P. V.

Ninual Græcis, Scripturis, à rebellionè, Nimrod dictus, conturbatis, Babylone, operis, terram ab Assure Semi denominatam invasit, Ninivenque condidit. Unde hoc imperium, quod in Assyria sedem primariam haberet, Assyriorum appellatum est: quod omnium antiquissimum est. Initium hujus & finis demonstrantur. 265

C A P. VI.

De Chamo antiquo. Regni Ægyptiaci origines. Infinita annorum multitudo, quæ ex Dynastiis Ægyptiacis colliguntur, ex Manethone explicantur. Epocha Imperii Ægyptiaci, &c. 269

C A P. VII.

De Cananæis sive Phœnicibus. De Iapeti posteris. Historia Israelitarum sub Iudi-

C A P I T U M.

Iudicibus, dubiaque Scripturæ, quæ illuc pertinent, explicata. Petavius notatur. Anni Regum Iuda usque ad Captivitatem Babylonicam proponuntur & demonstrantur, &c. 274

C A P. V I I I.

De Regibus Tyrriorum. Iosephus emendatus. Locus Menandri Ephesi contra Petavium explicatur. Iosephus contra Scaligerum defenditur. De conditu Karthaginis. 287

C A P. I X.

De Medorum contra Assyrios rebellione, & imperio. Eclipseos Solaris quæ Cyaxare Imperante contigit, verum tempus eruitur, ac inde tam Cyaxaris, quam omnium Regum Media anni demonstrantur, &c. 291

C A P. X.

De initiis annorum Iphitæorum sive Olympiadum, quæ ex tribus Eclipseibus demonstrantur. Methodus horum annorum. 294

C A P. X I.

Duplex via est originum Urbis inquirendarum. Una Varronis, quæ vana & falsa est, altera Dionysii, quæ explicatur, & contra Scaliger. & Petavium defenditur. Clemens Alexandrinus emendatur. Fasti Consulares explicantur & emendantur, totaque eorum ratio exponitur. Urbis condita Epocha, omniumque Regum ac primorum Coss. initia, &c. 296

C A P. X I I.

De initio Nabonnassari, & temporibus Regum Babylonia. Ptolomeus emendatur. Initia Nabopollassari, & Nebucadnezari constituuntur. Anni imperii Nabonnidi, &c. 305

C A P. X I I I.

De anno excidii Hierosolymitani. x i. Zedechie est Sabbathicus. x i x Nabuchodonosoris annus, ut & initium Zedechie, Iojachin & Iojachim demonstrantur. Epocha deportationis, & lxx annorum captivitatis. Varia Scripturæ loca exponuntur. Epocha templi combusti, &c. 310

C A P. X I V.

De successoribus Nebucadnezari. Belsasar est Leboretzarcad Berosi, & Darius Medus Astyages. Scaligeri de Dario Medo sententia rejicitur. Berofus caterique Scriptores profani cum Scripturis conciliantur. De triplici Cyri initio, &c. 315

I N D E X
C A P U T X V.

Cyri initium Cambysis Epocha duplex, ut & Artaxerxis Longimani. Omnium Regum Persiæ anni, & tempora, &c. 324

C A P. X V I.

De ultimis Ægypti Regibus. Herodotus, Manetho, & Diodorus explicati. Initium belli Peloponnesiaci. Annus captæ Urbis à Gallis. 327

C A P. X V I I.

Excessus Alexandri. Epocha annorum Philippi, Seleucidarum, Iulianorum & Actiacorum. Iulii Augusti & Tiberii tempora explicata, &c. 331

C A P. X V I I I.

Initium Hasmonæorum. Urbis à Pompejo captæ Epocha. Scaliger & Petavius notati. Iosephus explicatus. Initia Herodis duo, quæ demonstrantur. Totæ Herodis historia paucis exposita. Initium & finis Archelai & Philippi. Iosephus emendatus & explicatus. 335

P A R S A L T E R A.

C A P U T I.

Proœmium. De loco Matthæi 12. v. 40. aliisque disputatio. 353

C A P. I I.

De die nativitatis & baptismi. Probatum Christum x 1 1 1 Kal. Ianuarias natum, & v 1 Idus baptizatum. Scaliger, Lanspergius, & alii notati. 355

C A P. I I I.

De vero anno tam nativitatis, quam passionis. Loca quadam ex cap. 111. Lucæ explicantur. Usus particule ὅτε. Locus Matthæi 11. v. 16. & historia Magorum illustrantur. Antiquorum de natali opinio. Tertullianus emendatus & contra Montacutium defensio. Scaliger notatur. Epocha natalis Christi, &c. 361

C A P. I V.

De variis modis investigandi annum Passionis. Antiquorum, de uno ministerii anno, opinio falsa. Ex Paschatum ratione nihil certi demonstrari potest. Characteres passionis ex Scripturis demonstrantur. Christus, die Iovis, sive feria quinta, non die Veneris, aut feria sexta, passus est. Historia resurrectionis, ejusque dubia explicantur, &c. 372

C A P. V.

Christus alio tempore, quam Iudæi Pascha comedit. Vox Paschatis, Azymorum, aliaque, quæ illuc spectant, explicantur. Quid sit Chagiga xiv diei. Locus Deut. xvi. v. 4. contra Cloppenburgium explicatur. Majemon notatur. 385

C A P. V I.

Causa, cur alio die Christus, alio Iudæi Pascha celebraverint. Græci Christum tempus debitum anticipasse dicunt. Latini Iudaos procrastinasse volunt. Vtrique refutantur. Pauli Forosempronienſis, & Scaligeri de feriarum translatione, Petavii de extraordinaria perturbatione, Vossii de procrastinatione Iudæorum propter Æquinoctium, Lud. Capelli de differentia inter observatores Syzygia & εἰπας, opiniones refutantur. Vera diversitatis causa ex discrimine Karræorum & Talmudicorum eruitur ac demonstratur. 393

C A P. V I I.

Christus, ante Pascha anni xxxi. æræ vulgaris, & post Pascha anni xxxv, passus non est. Quanto tempore Pilatus procurator Indææ fuerit? Pauli Forosempronienſis, Gerhardi Vossii, & quorundam Patrum, de tempore passionis opinio refutatur. Scaligeri de Sabbatho δὲ ἡμερῶν sententia confirmatur, ac reliquorum refelluntur. 406

C A P. V I I I.

Tabula Neomeniarum Paschalium in iis annis, quibus Christus pati potuit. Petavii sententia de anno passionis refutatur. Tostati, Scaligeri, & aliorum in die Passionis error. Vera sententia proponitur ac demonstratur. 409

C A P. I X.

lxx Danielis hebdomades explicantur, & ad Christi passionem applicantur. Scaligeri & Lansbergii opinio falsa. Vera Hebdomadum Epocha demonstratur, & Esdras explicatur. 416

C A P. X.

Chemnitii de anno Passionis opinio refutatur: Dania vero Theologorum probatur, totaque ipsorum in annis Christi ordinandis ratio defenditur. Locus Gen. XLIX. de Sceptro Iuda explicatus, ac in eo Tarnovius & Casaubonus notati. 409

C A P. X I.

Historia Evangelica in certum ordinem redigitur, omniaque quæ ab Evangelistis à Christo in Ministerio facta esse dicuntur, juxta quinque Annorum Paschata ordinantur. Iudæorum ritus in Scenopegüs celebrandis. Locus apud Marcum refertur, &c. 427

I N D E X

R E R U M E T V E R B O R U M

Maximè memorabilium.

<p>A.</p> <p>Bib initium. pag. 131</p> <p>Abraham post Parentis mortem primò in terram Canaan venit. 257</p> <p>Abrahami historia ex- plicatur. 258</p> <p>Achaici anni initium. 175. ratio. 176</p> <p>Achaici anni Epocha. 334</p> <p>Adami mortis characteres. 254. & tem- pus. 254</p> <p>Adar semper intercalabatur. 132</p> <p>Aegyptus terra Cham appellata. 270</p> <p>Aegypti Reges posteriores. 328</p> <p>Aegyptiaci anni canicularis origo. 223. ab æstate incepit. 223. anni vagi me- thodus generalis, &c. 229</p> <p>Aegyptiorum mensium nomina Græca & Arabica. 228</p> <p>Aegyptii antiquius à Phasi menses in- choarunt. 146. cur ab autumnò an- num inchoarint? 247. primi annum c c c l x dierum constituerunt. 148. cœlum in duodecim partes divise- runt. 164. quomodo id factum. 164</p> <p>Aegyptiorum antiqui Reges ac Dyna- stia explicantur, eorumq; tempora longè intricatissima ordinantur. 270 271. &c. anni antiqui menstrui 221. quadrimestres. ibid. annus antiquus Lunaris. ibid. tum in usu cum Israe- litæ in Ægypto hærerent. 222. {x 11. menses habebat omnes tricenarios. 222. fixus erat. 223. ab autumnò cœ- pit. ibid. ac cur. ibid. civilis annus an- tiquus fixus. 226. annus Hierophan- ticus fixus. 217. annus vagus. 216. ejus ratio. ibid. festa antiquitus fixa. 225</p> <p>Aequinoctium autumni Cæsaris v. Kal. Octobris. 211</p>	<p>Era Hispanica. 2</p> <p>Africa Chemia & Ammonia ex Chamò dicta. 270</p> <p>Africanus cur <i>ἰσοεικός</i> scripserit. 244. unum ministerii annum ponit. 373</p> <p><i>ἀνεκτίσιμα</i> quid? 32</p> <p>Albanorum menses unde orti? 148. menses inæquales unde orti? 194</p> <p>Alexandri M. initium. 331. victoria ad Gaugamela, quando contigit? 331. finis. ibid.</p> <p>Anacharsis dicitur in Græcos, Arhe- nis maxime locum habebat. 159</p> <p>Anatolius quo tempore floruit. 83</p> <p>Annus ab an id est circum. 62. circulum denotat. ibid. de Lunæ circuiu usur- patur. ibid. confusionis quis? 332. Iu- daicus supputationis minoris. 144.</p> <p>Iulianus qualis. 209. 210. Lunaris apud antiquissimas gentes in usu fuit, Iudæos, Romanos, Græcos, &c. 67. 68. Semitah cur non à Nisan in- cipit. 140. de Epocha hujus duæ opi- niones. 141.</p> <p>Anni antiquorū ratio. 66. 67. <i>επερολυ- φεικός</i> Serpens. 62. partitio juxta Thu- cydidem. 329. Iudaici initiū varium. 131. Iudaici initium à Nisan 133. me- thodus. ib. anni ac mensiū Iudaico- rum ratio. 96. Calippici Cardo. 168. Iudaici Epocha duplex. 133. Romani depravatio. 207. causæ hujus rei. 208. 207. Intercalatio. 129. cur instituta sit. ibid. non eadem intercalandi ra- tio apud Iudæos, quæ apud Græcos. 129. Intercalandi potestas penes quos. 130. Intercalationis causæ tres. ibid. Intercalatio Ordinaria & Ex- traordinaria. 130. 131. huius causa & tempus. ibid. Iudaici Civiles qui? 229. In-</p>
--	--

R E R U M E T V E R B O R U M.

229. Intercalates Cycli Alexandrini & hodierni. 86. menstrui, trimestres, quadrimestres. 63. Patriarcharum duodecimestres.	64. 65	Asverus Esdræ 4. quis?	418
Annus confusionis dierum erat.	445. præcise 210	Assur Genes. x. v. 11. Assyriam denotar.	265
Annorum Iobeleorum ratio vera.	139	Assyriacum Imperium quanto tempore duraverit. 268. omnium Regum anni constituitur.	269
Annorum proventus propter annum Iubilæum magnum.	140	Assyriorum Imperium in Sardanapalo non desit, sed tantum imminutum fuit.	292
Annos Iobeleos investigandi Methodus. 144. 145. Sabbathicos investigandi Methodus.	143	Assyriaci Imperii Epocha demonstratur.	267
Antica quid?	12	Astronomia Veterum.	36. 37
Antigonus Aristobuli filius 339. à Parthis in regnum reduci petit. 339. 340		Astyages filius Asveri. 321. Astyages multis post rebellionem Cyri annis regnavit. 322. Astyagis Historia explic.	321
Antiochenorum Epocha.	96. 102	Athenienses diem à vespera incipiebant. 26. quomodo in causis dicendis diem diviserint? 31. tempore Aristotelis & longè post mensibus triceniariis utebantur. 157. 158. 159. 160	
Antiochus Eupator quo anno Bethsuram obsederat.	142	Atreus motum secundum invenit.	13
Antipater Herodis Pater Iudææ Prorex. 338. Antipater Herodis filius quando interfectus?	367	Attici Anni cardo. 168. Methodus 168.	169
Antiqui ante meridiem jus dicebant. 31		Attici anni vulgaris Cyclus 181. epocha hujus. pag. 181. 182. 183. Epocha duplex.	163
Antiquis tria edendi tempora.	32	Augures variè cælum dividebant.	12
Antiquorum jentaculum.	32	Auguria capiendi ritus.	12
Antiquorum in mensibus constitendis ritus. 67. insignis Zodiaci error.	165.	Auguria dextra Græcis, sinistra Latinis fausta.	11
<i>Ante dicitur</i> quid?	365	Augusti initium. 332. 334. ejus historia explicatur. 333. M. Lepidum relegavit. ibid. Triumphum factus est. ibid. M. Anronium vicit ad Actium. ibid. Alexandriam cepit. ibid. Augusti in Syriam iter. 347. finis.	335
Apostoli non semper Græcâ versione usi sunt.	262	Augustinus unicum tantum annum Christum post baptismum vixisse tradidit.	371.
Aprilis unde dicatur 204. à quo die incipiebat?	204		
Aqua hæret quid?	38		
Aquam perdere quid?	38		
Arabes diem à vespera incipiebant.	26		
Arabes à Phasi menses incipiunt.	145		
Arabiz pars Iudææ ad orientem sita.	336		
Archelai initium & finis.	346. seq.		
<i>ἀρχομένη</i> quid?	364		
Aristobuli initium, 337. historia explic.	338		
337. interitus.			
Artaxerxis I. initium duplex. 326. 327. finis.	327		
Artaxerxes primus urbem Hierosoly- ma ædificare permisit.	417		
Artaxerxes Esdræ 4. quis?	418		

B.

Babylonica confusionis mentio in antiquitatibus Chaldaicis. 268
 Babylonis conditor. 266. Græcorum de hoc error. ibid. Historia expl. ibid.
 Baby-

Babylon quando à Cyro capta.	322
Babylonii diem ab ortu inchoant. 27. & cur?	ibid.
Babyloniorum Regum nomina & anni Imperii.	307
Bachus in Parnasso Apollini sacro celebratur.	52
Baptismus Christi quanto ante Pascha tempore contigerit.	356
Baptismi Christi verum tempus.	371
Baptismi dies Theophania & Epiphania dictus.	357
Beda auctor vulgaris Christi Epochæ. 7	
Bedæ characteres passionis tres, inter quos unus tantum verus est.	374
Belli sacri in Græcia finis.	183
Belsasar Danielis est Leboretzarca de Berosi.	316
Belus Babylonius idem est, qui Chuz Parer Nimrodi.	266
בין בני הערבים quid?	21
Berosus & Herodotus cum Scripturis conciliantur.	324
Βέλυσθ. 43	
בשרה Βυρσα arx Karthaginis.	291
Britannorum mensium ratio antiqua duplex,	146

C.

Cadmus quando floruit?	177
Cælum corpus laxum ac fluidum.	
14.	
Cæli Harmonia.	41
Cæsares cur se Reges vocari noluerint?	362. 363.
Cambyfes quando Ægyptum occupavit?	329
Canaanis initium duplex.	225. 226
Canaan, Philoni Bybilenf. vocatur Χνα.	274
Canicularis cyclus quatuor annorum erat. 244. magni Cycli origo 227. & Epocha.	228
Chagiga quid? 386. permissionis est, non præcepti. 386.	
Chagiga xv diei nocte xv. Nisan com-	

buritur.	391
Chaldæi in calculo suo pro diebus annos numerarunt. 236. causa hujus rei. 235. vagum annum à Persis habebant.	237
Chaldæorum annus antiquus idem erat qui Iudaicus 232. menses eorum à visione dependebant 232. 233. 234. annus à vere incipiebat. 234. Epocha. 332. mos in Epochis constituendis. 186. Solstitium brumale.	188
Chaldaici anni apud Ptolomæum. 234	
Chaldaicorum annorum infinita multitudo explicatur.	236
Chaldaicorum nominum ratio.	316
Cham est Iupiter Ammon.	270
Chami & Successorum Imperium.	265
Characteres temporum qui & quotuplices?	8
Χερακω quid?	341
Chemnitii de baptissimi die sententia rejicitur.	421
Christus in Ægyptum quando fugerit? 367. in Galilæam quando reversus sit.	367
Christus alio die, quam Iudæi Pascha comedit. 385. xv. Tiberii anno passus non est. 374. xxv. Decembris natus esse demonstratur. 357. (Scaligeri de natali opinio refellitur.) 358. anno xxxi passus non est. (Petavii opinio refutatur.) 410. anno xxxi i. passus non est. 412. anno xxxiii. passus est. Aprilis secunda. 411. 413. ante debitum tempus Pascha non comedit, nec ulla ratione legem violavit. 394. ante finem templi secundi venire debebat. 416. Christus ante lucem diei Solis surrexit. 376. ante Pascha anni xxxi. passus non est. (Parrum opinio refutatur.) 407. ante Pascha anni xxxv. necessariò passus est: Pauli Forosempronienf. opinio refutatur. 407. die Mercurii passus non est. 382. & cur non? 382. Herode magno regnante natus. 361. post initium xv. Tiberii anni baptizatus.	361

R E R U M E T V E R B O R U M .

Christus in domo Annæ à Pontifice Cajapha examinatur, & finito Syne- drio in domum Cajaphæ deducitur. 433. necessario ante annum Iulianū 44 natus est. 365. nocte, quæ præcedit diem Iovis captus fuit. 384. Pascha cum Karræis celebravit. 405. passus est feria quinta, non sexta. 375. qua horâ diei passus. 434. quando ascen- dit in cœlos. 434. quando sepultus? ibid. quanto tempore in utero fue- rit? 360. vi. Ianuarii baptizatus. 356. vespera Paschatis sive xiv Nisan pas- sus est. 371.	Concilii Constantinopolita. tempus. 2 Ephesini tempus, ibid. Nicæni ini- tium. 101. 102. finis. 102 Concio ultima Christi ad Iudæos. 432 Concionis Paulinæ Actor. xxii. quæ- dam explicantur. 277. 278 Constantini Magni initium. 102. vi- cennialia gemina. 130. Tempus, quo Maxentium vicit. 103 Copernici de annuâ terræ revolutione sententia refellitur. 16. de revolutio- ne diurnâ terræ opinio explicatur. 15. ex antiquis Philosophis probatur. 15 Crepusculorum ratio incerta. 23 Cræsus quando captus. 322 Cræsi ad Solonem epistola quando scripta? 151 Cyclus anni civilis Græcorum antiquus & vulgaris. 162. annor. 532. 94. ejus auctor. 94. Cyrilli. 91. Lunæ Alexan- drinus. 85. cur primus hujus annus habeat Neomeniâ Paschalē in xxii. Martii? 85. Lunæ Dionysii ab Alexan- drino differt. 85. causa hujus rei. ibid. Lunæ Latinorum incipit à i v anno Cycli Alexandrini. 86. causa hujus rei. 86. magnus Constantinopolita- nus. 49. Romanus noster cum anti- quis scriptoribus exacte convenit. 206 Solis Constantinopolit. 91. Solis no- vus, ejusq; methodus. 89. 90. 91. So- lis vulgaris cur primo anno habeat litteras Dominicales G. F. 88 Cycli canicularis initium. 224. Diony- siani sive vulgaris & Victorini diffe- rentia. 44. Solis ratio explicatur. 87 Cyclorum Lunarium origines. 76. So- larium & Lunarium in Ecclesia ori- go. 81 Cyclos Solis, Lunæ & Indictionum in- vestigandi Methodus nova. 107 Cyri finis. 225. iniria 322. res gestæ. 322. 323. 324. Cyrenius bis in Iudæa Præses. 428.
Christi ad Discipulos valedictoria ora- tio. 433. epocha vulgaris falsa à Scri- pturâ & Parribus dissentit. i. epocha vulgaris quando primū usurpata. 2 epochæ vulgaris utilitas. 7. omnia di- cta & facta notata non sunt. 372. va- ledictoria oratio. 432. ultima dispu- ratio. 432	
Christum plures quam unum post bap- tismum annos vixisse, ex Evangelio patet. 372. primâ feriâ surrexisse de- monstratur. 375	
Christo patiente Eclipsis illa contigit, quæ à Phlegonte observata est. 434	
Christianorum præscorum Epochæ va- riæ. 2. 3.	
Chrysofomus & Maximus Monachus ex Zachariæ Pontificatu perperam natalem investigant. 358	
Circuli divisio unde orta. 34	
Clemens Alexandrinus unicum tantum ministerium annum constituit. 371. cur 590 <i>μάρτυρ</i> libros conscripserit? 244	
Clementis Alexandrini de Christi na- tali opinio. 369	
Cleopatra Herodem nequicquam de- tinere cupit. 341	
Clepsydrâ dierum & noctium quanti- tates noscebantur. 37	
Commodi finis. 369	
Concilium Nicænum duravit anno in- tegro & duos menses. 103	
Concilium Nicænū quando celebratū. 2	

D.

Daniel Sufarum præfectus non fuit.
320.

Dani hiemes pro annis numerant. 27
 diem à nocte incipiunt. 26. juxta Lu-
 nam tempora mensurabant. 146. ini-
 tium anni. 146
 Danorum Hecatombæ. 146. tempus
 quo offerebatur. ibid. ludi circa anni
 initium. ibid.
 Darii primi initium. 325. finis. 326
 Darius Medus quis? 318. Medorum Rex
 fuit. 318. 319. Scaligeri & Petavii sen-
 tentia refellitur. 319. 320. Aftyages
 est. 320
 Decennalia & Vicennalia Imperato-
 rum unde orta. 96. 97
 Δαλιφόν. 32
 Δείλη. ibid.
 Δείλη ωροσ έσπέρας. ibid.
 Δείλα. ibid.
 Dextræ & sinistrae in cælo quid Astro-
 logis? 10. auguribus? 11. Homero? 12
 τὰ διαβατήρια. 388
 διὰ πασῶν. 40
 διὰ πασῶν ἢ διὰ πέντε. ibid.
 διὰ πέντε. ibid.
 διὰ τριῶσαν. ibid.
 Dies quid? 18. 19. 31. cur à nocte inci-
 piat? 21. ex solis motu dependet. 17.
 lux & Sol appellatur. 19. pro nocte. 19
 Dies Iudaicus à vespera incipit. 20.
 Chaldaicus à matutino tempore. ib.
 Umbrorum & Astronomorum à me-
 ridie. ibid. Romanorum à media no-
 cte. ibid.
 Dies Iudaicus à vespera tertia incipit.
 25
 Dies naturalis & civilis quid? juxta
 Scaligerum. 31. juxta antiquos. ibid.
 Dies pro annis apud Chaldæos. 235
 Dies solâris naturali major. 17
 Dies comitiales festi profesti &c. 45
 Dies expiationis in Talmude incidit in
 sextam sextam & primam. 396
 Dies hebdomadis à quibus primum
 juxta Planeras ordinati sunt?
 Diei divisio prima. 33. duplex conside-

ratio. 20. in horas divisio ex cælo
 manavit. 34. naturalis divisio. 31. 32.
 partes juxta Pollucem. 32. partitio
 juxta negocia apud Romanos. 29.
 tempora ex variis actionibus no-
 men habent. 31. termini. 20.
 Dierum divisio juxta Numam. 45. me-
 rhodus inter se. 29
 Diluvium non autumnò contigit, sed
 vere. 246
 Diluvii character & tempus. 255. tota
 historia explicatur. 256
 Diluvii omniumq; eorum, quæ de arcâ
 avibus emissis, aliisque in Scripturis
 memorantur, etiam in Chaldaicis
 archivis mentio fit. 255
 Diocletiani Æra. 3. Initium Imperii. 6.
 Dionysii Exiguus primus ab annis
 Christi Epocham orsus est; Cyclum
 xcvi annorum construxit 3. vulgaris
 Epochæ auctor non fuit. 3. seq. an-
 nos Cycli Lunaris à xv Paschali in-
 choavit. 4. 5. 6
 Dionysii duplex Cyclus. 94
 Dionysii Halicarnassæi de urbis conditæ
 tempore sententia verissima est, quæ
 demonstratur. 298. & contra Scali-
 gerum & Petavium defenditur. 29
 Διουσα. cur Sol dicatur. 52
 Dionysiani Cycli Lunaris annus pri-
 mus incipit ultimo anno vulgaris
 Cycli Lunæ. 6
 δις διὰ πέντε. 40
 δις διὰ πέντε ἢ διὰ πέντε. 40

E.

Eclipseon causæ. 52
 ΕΤΙΝ quid? 365
 εθ. εθ. quid? 224
 Encænia Imperatorum quid? 97. unde
 orta? 96. quinquennalia erant, de-
 cennalia, vicennalia & tricennalia.
 97. επνεμήσεις dictæ. 97
 ενδικάπυς οικία. 35
 Endymion cur Lunam adamasse singa-
 tur. 172

RERUM ET VERBORUM.

Ennéadecaeteris Metonis. 153. ejus ratio. 153. 154. vitium. 153. emendatio quomodo facta? *ibid.* à quo? *ibid.* Hæc Periodus publicè proposita ac in usu fuit. 153. 154. ratio intercalandi Metonica. 155
Ennéadecaeteride Alexandrini usi sunt, tam ante quam post Concilium Nicænum. 81
Epagomenæ Aegyptiis *Μεσις & Νεσις* hoc est serpens dictæ. 228. & cur? 229
Epiphani de Christi natali opinio. 369. de Magorum adventu sententia falsa. 366. 61. in die passionis error peculiaris. 384
Epocha annorum Iobeleorum & Semitah. 141. 142.
Epocha *Σικερατ*. 332
Epocha annorum Iobeleorum & Sabbathicorum à primo in terram Chanaan ingressu dependet. 141. 142
Eudoxi Solstitium. 166. 167
Eusebii de natali opinio. 369
Eusebius in Chronicis totum fere Africanum exscripsit. 244
Exitus ex Aegypto quo anno Per. Iulianæ contigit. 143
Exodi locus difficillimus de mansionibus filiorum Israel in Aegypto. 430. annis explicatur. 254. ubi LXX. Interpretum aliorumque omnium Interpretatio rejicitur. 259. 260 tempus demonstratur. 263. eius character. *ibid.*
Exodus 430 anno post Isaacum natum contigit. 259. quo anno post Diluvium contigit? 256. 257
Ezechie Epochæ 285. XIV. ipsius annus est Sabbaticus & XV. Iobeleus. 285. 286
Ezechielis trigésimus annus cap. 1. v. 1. quid significat, Scaligeri sententia refellitur. 314

F.

Fasti Consulares vitiosi 300. emendantur. 301. 302. explicantur. 300. tres anni ex vulgaribus fastis extrudendi sunt. 303

Fermentum quando eliminatur. 388
 Feriarum translatio nuperum Iudæorum inventum est, antiquis ignoratum. 396
 Festum Iohann. v. an Pascha sit. 372. 373 potest esse Chanuca. 373
 Fruges in Babylonia verno tempore maturæ. 249

G.

Galli à Phasi menses inchoarunt. 146. Germani & Angli diem à nocte incipiebant. 26
 Gallorum seculum xxx annorum. 146. & cur? *ibid.*
 Generatio quid? 26
 Gentiles sive Pagani quomodo in religione sint convincendi. 242
 Germani à phasi menses inchoarunt. 146
 Gnomon horarum index. 34
 Gnostici unum post baptismum annum Christum vixisse dicunt. 371
 Græci ab Aegyptiis æquales menses & annos acceperunt. 149. accurate menses juxta Lunam agebant. 168. 169. Arabibus Rumi dicuntur. 99. dies juxta Phases Lunæ numerabant. 152. juxta *φάση* antiquitus menses ordinabant. 147. omnes annos Lunares habebant. 178. post meridiem publica non tractabant. 30. quando ritè sacra faciebant. 149
 Græci quidam Christum ultimo anno Pascha non comedisse dicunt. 393. refutantur. 394
 Græcorum anni æqualis origo. 150. annus antiquus. 149. quantitas ejusdem. 149. annus antiquus qualis. 148. civilis annus Solaris non fuit. 160. *Σήμερις*. 150. octaeteris. 152. historia ante Olympiades incerta. 170. origines obscure. 275. posteriorum annus civilis explicatur. 155. 156. vulgus tricentariis mensibus adhæsit. 156. 157

H.

Habacuc cap. 2. v. 3. explicatur, atque inde Talmudis vanitas demonstratur. 112

monstratur.	242	Horæ antiquis cognitæ.	36
Hadramuthum.	290	Horæ diei antiquitus XII. & cur? 33. po- stea XXI V.	ibid.
Harmoniæ Musicæ.	41	Horæ inæquales. 34. ad æquales quo- modo reducendæ sint?	38
Harmoniarum Regum tempora. 336. 306.		Horarum divisio iuxta Iudæos & Ara- bes, omnesque orientales. 38. divisio vulgaris. Mathematicorum. Marco- sitærum. ibid. usus serò ad Græcos, ac serius ad Romanos penetravit.	37
Hebdomadis origo ac divisio.	39	Horologia antiquorû literis signata. 36	
Hebdomas apud Daniele m quid?	417	ὥση quid?	363
Hebdomadam septuaginta Danielis epocha,	417	ὥση ἐστὶ τειράκοντα.	364
Hecatombæonis Plenilunium semper Solstitio civili posterius erat.	163	Hyrçani initium. 336. eius historia ex- plicata.	337
ἡγεμονεῦσα quid? 362. quomodo ab ἡγε- μονίᾳ differat.	362		
Heli Historia explicatur.	284		
ἡμέρα quid? & unde?	18		
Herodes Magnus Galilææ præfectus. 338. Iudææ tetrarcha. 339. Romani navigat. ibid. Regnum quando obti- nuit. 341. 342. Rhodum pecuniis ju- vit. 339. Olympiadum certamen re- stituravit. 341. in Iudæa quid egerit? 342. Hierosolyma cepit. 343. quando mortuus est. 345. 346. seq. plus quam 40 ante Pascha dies moritur. 346. quando & cur bimulos Bethlehemi- ticos interfecerit?	367		
Herodis Regis pompa funebris 25 dies duravit.	350		
הצרי אנה Kadreanak sive Karthago. 296			
הצרימות Hadramuthum.	290		
Hieronymi de anno & die natali Chri- sti opinio.			
Hierophantici apud Aegyptios anni Epocha.	226		
Hierosolyma à Chaldæis quando ob- fessa. 310. ab Herode quando capta. 343. anno Sabbathico à Chaldæis capta. 311. Tisri à Pompeio capta. 337 Scaligeri & Petavii error. 337. tem- plum quando à Tito combustum, 359.			
Hierosolymorum à Chaldæis captor- um tempus. 312. character.	311		
Hipparchus & Aegyptii à med. nocte diem incipiunt.	29		
Historia Evangelica ordinatur, & iuxta certa tempora disponitur.	428, seq.		
		I.	
		Iacob utrum cum 70 animabus, an 75 in Aegyptum venerit? 262. aliorum explicationes rejiciuntur. 262. vera locorum Scripturæ expositio pro- ponitur.	262
		Iapheti posterii armorum gloria cele- berrimi 275. literarum non satis gnari. 275. majorum gesta decanta- bant.	275
		Iasorum festum quando celebratum. 225. & cur?	ibid.
		Iechonias sive Iojachin quando cœpit. 313. quando captus. 312. quando ex carcere liberatus.	314
		Iejunii dies quid Iosepho?	337
		Iesus Christus est verus Messias.	420
		Ignatius tres annos ministerii ponit. 373	
		Ignatii de natali opinio.	367
		Indictio quid? Scaligeri, Petavii de hac opinio.	96. 98
		Indictiones Adriani à Kal. Septemb. in- cipiunt. 99. Constantini ab VIII. Kal. Octobris.	100. 104
		Indictiones alii ab Augusti secundo anno alii à victoriâ Actiacâ, alii à Constan- tino incipiunt. 96. vera origo. 96. 97	
		Indictionum origo ab Hadriano 98. dies à quo incipiant. iuxta Bedam. ib. iuxta Græcos Orientales, & anti- quo-	

R E R U M E T V E R B O R U M.

quiores Latinos.	98.99	Iudaicorum annorum ac mensium vera ratio. 112. seq.
Intercalabant Iudæi non nisi mensē.	132	Iudæi cur à Sabbatho, quod ultimum Scenopegiorum proxime sequitur, legem incipiant? 248. cur in anno intercalaverint. 129. cur Pascha ante æquinoctium temporibus Nicæni concilii aliquando egerint. 124. ex Chaldæis oriundi. 231. ex temporum ratione firmissimè refutantur. 244. in Paschatis celebratione legem non violarunt. 394. multa propter Sabbathi religionem passi. 46. nec Enneadecaeteride Scaligeri, nec Tessa- radecaeteride Petavii, nec Octaete- ride Petiti usi sunt. 114. seq. non nisi duo templa Hierosolymis fuisse di- cunt. 344. nunc Pascha non come- dunt. 386. & cur non. 387. nunquam ante templi secundi finem anni sui rationem immutarunt. 135. nunquam diè tantū in anno intercalabant. 402 post captivitate Babylonica quan- do ab alienigenarum imperio pri- mum liberati sunt. 336. quibus in cal- culo annis utebantur? 129. quomodo in religione sint convincendi? 242. temporum rationem rejiciunt. 243. causa hujus rei. ibid.
Iohannis verba cap. 4. v. 38. <i>quia adhuc quatuor menses sunt ad messem</i> expli- cantur.	373	Iudæorum anni & menses quomodo optimè cognosci, ac demonstrari possint. 111. 112. anni quales 112. 113. juxta Scaligerum. 114. juxta Peta- vium. 118. duæ sectæ generales. 403. in solemnitate Scenopegiorum cele- brandâ ritus. 431. menses à visione Lunæ Christi temporibus dependē- bat. 112. ritus observandi Lunam quamdiu ex mente Talmudicorum duravit? 112. nemo stante templo, Pascha iuxta medios motus celebra- bar. Ludov. Capellus refutatur. 402. 403. Respublica antiqua. 275. ritus in festo expiationis celebrando. 430. tempora stante templo, iuxta artifi- ciales Lunæ Cyclos nunquam ordi- nata fuere. 135
Iohannis initium. 313. & finis. <i>ibid.</i> ipsius historia. <i>ibid.</i>	376	
Iosaphat Rex primus ordinavit legem in civitatibus populo prælegi.	248	
Iosephus juxta paria Conf. annos non numerat.	347	
Iosifæ finis.	329	
Iosua quam diu præfuit? 280. vario- rum auctorum de his annis diversæ opiniones conciliantur. 280. mors. <i>ib.</i>		
Iovis morus med.	51	
Irenæus Christum quinquaginta annos vixisse dicit.	373	
Isticæ pugnæ tempus.		
Isthmiorum victores apio arido coro- nabantur.	177	
Iudaicus annus omnium antiquissi- mus.	134	
Iudaicarum Neomeniarum vera ratio, juxta Talmudicos. 126. juxta Scrip- turarios. 126		

Juda Regum anni demonstrantur.	287	Latini ab Alexandrinis in Paschatis celebratione differebant.	87. causa hujus.	ibid.
Judas cur in horto Gethsemane Christum quæsierit?	432	Latini antiqui iuxta phases Lunæ dies numerabant.		152
Judicum anni explicantur.	241. 277. 280. ordinantur. 284. omniumq; initia demonstrantur.	Leonis Allatii de anno Græcorum Solaris sententia refellitur. 160. ejusdem de anno Romano opinio falsa.		199
Iul five Giuli & Hiul, quid apud Danos?	147. 146.	Leontica festum Græcorum. 158. huius sacris initiati melle lavabantur.		ibid.
Iulia Augusti filia quando relegata.	346	tempus.		158. 159
Iuliani anni methodus.	213	להשבה השנה quid?		312
Iulianorum annorum Epocha.	332	Lib. Rabbâ Gamalielis suppositi.		398
Iulias civitas à Philippo quando condita.	346. 350.	Literæ Dominicales.		88
Iulius Cæsar annum emendavit.	332	Longomontani hypothesis Veneris & Mercurii duplex. 51. de revolutionibus opinio optima.		16
Pompeium vicit. ibid. Alexandriam cepit.	ibid.	Lucas accuratissime loquutus est.		362
Iulii Cæsaris Dictatoris initium & finis.	332	L. Antonius Perusiæ quando obsessus? 340. quando captus?		ibid.

K.

K Adreanak.	290	Luna antiquorum Ceres Ægyptiorum Isis.		52
Kain primam civitatem condidit.	251. ubi?	Lunæ motus med. 57. motus Synodicus ac Periodicus.		53
Kaini successorum imperium quando cœperit?	252			
Karræi à Saduceis diversi.	404			
Karræorum in visionis observatione diversa à Talmudicis ratio.	404			

קרת תרתה קארטה Καρθηνη Κερθη Karthada	296			
& Kartago.				
Karthago à Didone quando condita sit?	290. à pluribus condita 390. nomina illius varia. 290. cur Kadre-Anach dicta sit.			290
קרתה Καρθηνη	ibid.			
Kepleri & Petavii de Herodis initio & fine sententia refutatur.	346. seq. in nativitatis Christi anno error.			365
Κληρονομία quo anno ab ingressu terræ Chanaan contigit.	141. 143			
קל quid?	321			

L.

L Abyneth & Nabonnidus idem.	307	Macedones inter Græcos proprie dictos erant.		174
Lactantius unum ministerii annum ponit.	373	Macedonici anni Solaris ratio demonstratur. 187. intercalatio ubi?		198
Laterculum Neomeniarum Paschali-um Nicænarum.	5	Macedonicorum mensium Solarium constitutio.		189. 190. 191
		Macedonum annus Lunaris erat 179. anni ratio. 179. mensium. nomina. ib. anni initium ab autumn. 179. 180. quis primus mensis sit? ibid. usque ad Seleucum vel Philippum Aridæum Lunaris mansit. 181. 182. menses Iuliani.		215
		Magi in Arabia. 366. quando & undè venerint?		ibid.
		Magnetis & ferri motus.		14
		Mandatum de ædificandis Hierosolymis, quando datum?		417
		Manetho priorum Ægypti dynastiarum annos corrumpit. 273. & cur?		ibid.
		Manethonis de magno anno, & fine mundi opinio.		274

R E R U M E T V E R B O R U M.

Marathonia pugnae tempus.	326	vera proponitur.	122
Marci Evangelistae locus explicatur,		Merenda quid?	32
atque emendatur.	434	Messis in Iudaea quando?	192
Mars terris interdum propior quam Sol		Metiches scortum ad Clepsydram	ov-
& cur?	49	<i>υσιαιζεφ.</i>	38
Martis motus med.	51	Mero annum ab aestate exorsus est.	163.
Martis stella infra Venerem.	14	an Solstitium in viii cancri parte	
Marathias primus Hafamonaeorum.	336	constituerit?	165
Matthaeus in Evangelio scribendo ordi-		<i>Μετωνοσιας</i> .. Epochae.	313
nis accuratam rationem habuit.	427	Metonici Cycli initium in anno Iuliano	
Matthaei locus 27. v. l. seq. explicat.	377.	182. ratio intercalandi.	183
verba <i>το δευτερον η καταταξω</i> expli-		Metonis Cyclus quo an propositus.	182
cantur.	365	Metrous mensis qui?	189
Mathematici a meridie vel media no-		<i>μια αυββατων.</i>	376
cte die inchoant, causae huius rei.	28	Minchae magnae initium.	25.
Maxentii initium & finis.	104	Minchae parvae & vesperae secundae initium.	25
Medici Imperii Epochae demonstratur.		Ministerii anni ex Patribus demonstra-	
292. 293.		ri non possunt.	373. & cur non? ibid.
Medici Imperii initium & finis.	266.	annos investigandi ac inveniendi	
error Petavii.	268	certa ratio.	374. tempus ex Pascharum
Menses & anni antiquorum quales?	68	ratione demonstrari non potest.	372
Menses Macedonici in oriente mutati.		Modrae quid?	147
184. iuxta visionem Lunae ordinati.	185.	Momenti Iudaici divisio iuxta R. Ada-	
in Solares mutati & cur? ibid. in con-		38	
sequentia protrusit.	186. hoc unde fa-	Moses accurate locutus est.	253. annum
ctum? ib. nominibus aliis insigniti. ib.		a vere inchoat.	247
Menses Bithynorum & Paphiorum.	192	Motus mundi quotuplex? 10. primus.	
Mensis secundus in scripturis est Iar.	246	10. secundus. ibid. secundus antiquo-	
Menses veterum ex visione Lunae de-		rum refutatur.	14. secundus quomo-
pendebant, & anni ex mensibus.	66.	do inventus?	13
causa huius rei.	ibid.	Mundus non autumno, sed vere con-	
Mensis Lunarum antiquorum xxx die-		ditus.	246. Scaligeri, Petavii & alio-
rum.	149	rum argumenta refutantur.	246
Mensium Atheniensium numerus, no-		Mundi conditi characteres.	249. tem-
mina, & ordo.	162. modus numeran-	pus certissime demonstratur.	250
di dies mensis.	162. 163. qui mensis in-	initium an ex loco Apogaei Solis ac-	
tercalabatur.	163	curate demonstrari possit? 250. ini-	
Mensium in primo Numae Cyclo con-		stitutio.	247
stitutio.		Mundum vere conditum variis argu-	
Mensium Iudaicorum numerus.	128.	mentis demonstratur.	249. occurrit
nomina hodierna Chaldaica.	129. no-	itur iis, quae opponi possunt.	249
mina antiqua.	ibid.	Mysteriorum Atheniensium temp.	180
Mensium Macedonicorum situs, & cum			
Atticis mensibus collatio.	180		
Mensium initia cur Caesar, in octavis			
signorum partibus collocaverit? 210.			
opinio Scaligeri refutatur.	211. 212.		

N.

Nabonnidus Berosi sive Labyneth
Herodoti quis fuerit? 321
Natalis Christi ex Patribus certo de-
mon-

monstrari non potest. 307
 Nativitatis Christi verum tempus. 370
 Neburadnetzar. idem qui Lebocadretzar. 316
 Nebucadnetzari annus xix est Zedechiæ xi. 310. historia explicatur. 313. initium. 305. 306. annorum ratio. 306. successores. 317
 Neirus Chaldæorum quid? 235. unde ortus? 235
 Nemeorum victores Apio viridi coronabantur. 177
 Nepopollartzari anni explicantur ac demonstrantur. 309
 Nicæna Synodus constabat 20. 48. Episcopis. 101
 Nilus quando crescere incipit. 171
 Nimrod quis? 2653. ejus Imperium. 120. Niniven condidit. Babylonem ædificavit. 266. est idem qui Ninus. ibid. Ninuah quid? ibid. nomen hoc à Patre Chus impositum. ib. Nimrod quid? ibid. nomen hoc ababavo Noacho impositum. ibid. & cur? ib.
 Nimrod's sive Nini gesta. 267
 Ninive à Nino p'p'o non à filio ipsius nomen habuit. 265
 Nisan xvi incidit in Talmude in Sabbathum. 397
 Nomades Libyæ diem à nocte incipiebant. 26
 Numa quot dies anno Romuli adjece- rit. 196
 Numæ æquinoctium. 204. Cyclus 20 annor. 197. intercalatio quomodo in hoc facta: 197. ἐξαιρέσις, quomodo facta? 201. Methodus eiusdem. 205. anni emendatio. 197. Pompili annus. 195. 196. initium eius à vere 203
 Nundina Dea Romanorum. 45
 Nundinæ Romanæ. 44. earum origo. ibid. an feriæ sint. ibid.
 Nundinis Candidati in campo Martio comparebant. 45. Ius agrestibus dicebatur. ibid.

O.

Octaeteris Cadmi temporibus cog- nita. 173. ab Endymione inventa. ibid. quid Cleostratus Tenedius & Harpalus &c. in octaeteride præstiterint? ibid.
 Octaeteris Hippolyti & Dionysii. 81
 Octaeteridis auctor Endymion. 153. 173. eius ratio. 153. vitiū. ib. emendatio. ib.
 Ogdoas Romanorum. 45
 Olympias Aethlii Solaris. 171. Lunaris Endymionis. 172. plenilunio agebatur. ib. eius rei auctor Endymion. ib. tempus verum celebrandarum Olympiadum. 173. 174. 175.
 Olympiadum Epocha demonstratur. 294. 295. methodus annorum 295. & Octaeteridum diversitas. 174. origines controversæ. 107. primi, eius ludicri auctores. ib. verisimilis de his opinio. 171. ab Ægyptiis Græci acceperunt. ibid.
 Olympici certaminis ordo. 177. victores oleastro coronabantur. ibid.
 Omer demetendi tempus. 26. 397
 Opa quid? ib.
 Opa οὐββάτων. 377.
 Opa unde? 33
 Oratores ad Klepsydrum dicebant. 37
 Orbes cælestes rejiciuntur. 14

P.

Φαεθών Iupiter. 50
 Pantibibla ubi! 252
 Parasarum divisio & lectio unde orta? 248.
 Parthi Syriam quando invaserint? 339. 340.
 pascha quid? 386. ante æquinoctium non incidit. 132. à quovis Patrefamilias maçtabatur ac præparabatur. 387. extra Hierosolyma comedi non potest. 387. Nicænum quando celebratur. 77. 81. Lis de paschate, unde orta. 78. pro sacrificio, illud solum sacrifici-

R E R U M E T V E R B O R U M .

fascificium denotat, quod xiv Nisan inter duas vesperas maclabatur. 388	ac civili. 156. ut & Hierophantico Ægyptiorum. ejusdem de annis 520.
pro tempore denotat, vel vesperam xv Nisan, vel ipsum diem xv. 388. 389.	qui Exodum & ædificationem templi intercessissent opinio rejicitur.
quando ab alio præparabatur. 387.	276. 277. ac civili Thebæorum Ægyptiacorum sententia refellitur. 217.
quando comedebatur? 388	ejusdem de anno Romano opinio falsa. 198. in natali anno Christi error. 365. falsa ratio, ob quam existimat Christum alio tempore, quam Iudæos Pascha comedisse. 399
Pascharis lex explicatur. 386	Periti annus Romanus cum scriptoribus aut historia non convenit. 207
Paschara quatuor probant Christum quartum annum post baptismum attingisse. Nec tamen plures quam quatuor annos vixisse, negant.	Φαίης Sol. 52
Paschara quinque ex historia Evangelica proponuntur. 429	Φαίω Saturnus. 50
Paschalis agni reliquiæ noctu comburebantur.	Pharao Nechao initium. 328
Paschales agni in templo propter peregrinos. 387. agni non omnes in templo immolabantur. 385	Phasium Lunarium numerus & nomina. 53. juxta phasin antiqui menses ordinabant 192. cur id mutatum. 192
Paschales agni in templo propter peregrinos. 387. agni non omnes in templo immolabantur. 385	Philippæi anni vagi. 187
Passionis characteres. 374	Philippus Aridæus frater Alexandri M. post eum regnar. 331
Pastores Phænices apud Manethonem sunt Patriarchæ filii Jacobi. 271. cur Reges vocantur? ibid. cur illis 511 anni tribuantur? 271	Philippi Epochæ. ibid.
Patriarcharum antediluvianorum tempora ordinantur. 253	Philippi terrarchæ obitus. 349
Patrum de natali opinio. 1. 2. in Gentilibus convincendis Methodus duplex. 282. 243	Philocratis parasitri lepidum inventum. 35
Pauli Forosempronienfis Evangelistarum conciliatio vana est. 395	Φερους Venus. 50
Peloponnesiaci belli characteres & tempus. 329	Phygmalion quædo imperavit. &c. 289
Pentecoste unde. 138. Ebræis חג שבועות & cur? 138	Pilarus quamdiu Iudææ Præses fuit? 406. quædo è provinciâ decessit? 407
Periodus Constantinopolitana ad annos Christi applicata. 106. 107	Planetæ cur obliquo motu incedant. 16
Periodus Iuliana explicatur. 106. ejus auctor Scaliger. ibid. ad annos Christi applicatur. ibid.	Planetæ quanto tempore cursus suos absolvant juxta antiquos? 49. juxta recentiores? 50
Perfarum Reges. 327	Planetarum nomina cur tali ordine diebus sint imposita? 38
Perfici anni ratio Epochæ 238. & Methodus. 239	Planetarum situs juxta Tychonem. 49
Perfici Imperii initium. 325	Polybii de Urbæ condita opinio. 304
Peravii Cyclus, quem ex Epiphanio colligit, cum verbis Epiphanii non convenit. 119	Pompeius quando victus. 332
Peravii de anno Atheniensium antiquo	Polycarpus quando passus. 290
	Πρωτη σαββατη Πυθαγορας 376
	Πυθαγορας Mats. 50
	Pythagoras primus numeros ad Musicam applicuit. 41
	Pythiorum victores lauru coronabantur. 177

Q.

Quies duplex bona & mala. 281
 Quirinius Syriæ præfes. 349

R.

Rabbinorum de diluvii tempore inter se pugna. 246
 Refractionum vis. 84
 Reges Antediluvianii. 252
 Regnum Maccabæorum in Talmude vocatur *regnum primum*, & Regnum Hasmonæorum. 336
 Regium nomen Romæ exosum. 362
 Resurrectionis historia explicatur. 376
 Romæ ab Gallis captæ dies 206. annus 206.330. character. 331
 Romani à quibus operibus feriis cessare debebant? 47 octavo die maribus, nono fœminis nomina imponebant. 45. post meridiem publica non tractabant. 29.30
 Romani sacerdotes à media nocte diem civilem incipiunt. 28. causæ hujus rei variæ. *ibid.* observabant. 14
 Romanus annus à Cæsare emendatus. 207. quando depravatus 206. 207. 208.
 Romanum vulgus diem ab ortu Solis inchoabat. 29
 Romuli annus qualis 194. 195. diversissimæ antiquorum de hac assertiones conciliantur. 194. 195

S.

שבת Gen. 49. quid? 424. 425
 Sabbathum *δὲ ἡμερῶν* quid? 408
 Sabbathum Iudæorum. 46. quid? 378
 Sabbathum magnum quid? 190
 Sabbathum pro hebdomade. 375. pro omnibus festis Iudæorum. 375. pro quolibet die hebdomadis. 375
 Sabbathum terræ quid? 141
 Sabbathi annorum eadem est ratio, quæ dierum. 138
 Sabbathi vera sanctificatio. 47

Sabbathorum initium ab Autumno. 139
 Sabbathicus annus. 135. duo Sabbathici anni certò cogniti. 142
 Sabbathicorum annorum series nunquam fuit interrupta. 137
 Saccæorum festum apud Babylonios. 323
 Sacrificii jugis vespertini tempus. 24
 Sacrificia quomodo à Christo sublata sunt? 417
 Salomonis initium. 283
 Sampsonis historia explicatur. 282
 Samuelis historia explicatur. *ibid.*
 Sarorum origo. 66
 Sarus Chaldæorum quid? 235. 237. unde ortus? 235
 Saturni motus med. 51
 Scaligeri annus Romanus cum scriptoribus aut historia non convenit. 266 de ordine Hieratico opinio refutatur. 359. ejus falsa ratio, qua Evangelistas conciliare nititur. 398
 Scaligeri, Tostati & aliorum in die Passionis constituendo error. 415
 Scaligeri Terraeterides Atticæ rejiciuntur. 155
 Sceptrum an penes Iudam usq; ad Christum manserit? 425
 Sciatericum Augusti. 37. primum in foro 37. Sciatericum primum Romæ. 37
 Scotorum in paschate celebrando error. 82. unde is ortus. *ibid.*
 Scriptura non semper eum prius numerat, qui natu maximus est. 257. ad captum vulgi se accommodat. 16. tempus accurate notat. 362. ejus explicandi ratio. 246
 Seleuci initium. 332
 Semiramis cur Babylonem ædificasse dicatur? 277
 Senio quid? 104
 Sententia eorum, qui Christum die Veneris passum dicunt, Scripturis aperte contraria est. 380. 381
 Septentrionales à phasi menses inchoarunt. 146
 Septimus Salicū incidit in Sabbath. 396

R E R U M E T V E R B O R U M.

Septuaginta annorum captivitatis finis. 22. Epocha. 314. Peravii sententia refellitur. 314	tris versus sinistra. 12. & cur? ibid.
Septuaginta hebdomades Danielis non sunt plena.	Sulpitii Severi de natali opinio. 370
Septuaginta Interpretes an ita vers. 40. 41. cap. xii. Exodi transfulerint, ut nunc apud eos legitur? 259	Sufiana non Babylonis, sed Medis subiecta erat. 319-320
Signa in cælo duplicia. 165. horum discrimen. ibid.	Synodus Cæsariensis Christum die Iovis passum tradidit. 383
Simonis Hasmonæi initium. 336. finis 161	Syrorum menses Iuliani. 215
Sol antiquis idem est qui Bachus Ægyptiis Osiris. 52. cur <i>Διόυς</i> dicatur. 52. pro die positus etiam noctem comprehendit. 20	T.
Solis Apogæus initio mundi in principio arietis. 66. eccentricitas an fixa sit? 53. motus æquabilis cur inæqualis appareat? 52. motus med. 57	T alismanes apud Turcas qui? 27
Solo an accurati lunaris anni usum Athenienses docuerit? 151. quid in anno Græcorum emendaverit? 152	Talmudicorum in visionis observatione diversa à Karræis ratio. 424
Solstitium à Metone quo anno observatum. 182	Tekupha sive conversio anni quid? 247
Solstitium Cæsaris æstivum in vi. Kal. Iul. 211	Templum quo anno post Exodum ædificatum sit? 276. ejus tempus ex Epocha Karthaginis demonstratur. 291.
Solstitium civile Veterum accurate explicatur. 164. Romanorum in octavis signorum partibus. 211. cur in viii. parte cancri ab antiquis constitutum fuerit? 166. 167	Tempora edendi tria antiquis. 32
Solstiorum apud antiquos diversitas unde orta? 164. 165. 166	Tempus edendi quartum apud Homerum. ibid.
Sofus Chaldæorum quid? 235. 237	Tempus est numerus numeratus non numerans. 9. quorum corporum motum mensuret? ibid. eius definitio Aristotelica. ib. Pythagorica ib. Platonica. 10
Sphæræ octavæ motus ab Hipparcho animadversus. 48	Temporis initium quod? 245
Spiritus sanctus quando Apostolis visibiliter datus est? 434	Terik. Dhilcarnaim. 332.
Stella fixa quantum moveatur juxta hypothesin Ptolomæi? 14	Tertæ diurna revolutio, cur à nobis non observeretur? 17. ex Scripturis refutari non potest. 16
Stellæ ab ortu versus occasum non moveantur 14. duplicem motum non habent. ibid.	Terræ quantitas. 14
Stellarum fixarum distantia à terra: ib. motus. 48	Tertullianus eodem anno Christum passum esse dixit, quo baptizatus fuerat. 371. eius de natali opinio. 367
Stropham canentes vertebantur à dex-	Tharsis in Scripturis est Karthago. 291. unde ita dicta? 291
	Thebæ quando ab Alexandro everfa? 331
	Thebani Ægypti annum fixum habebant. 226
	Themistoclis fuga. 327
	Theologorum Danicæ de anno Passionis sententia explicatur ac defenditur. 423. 424. Germanicæ vero rejicitur. 422
	Theophilus Cæsariensis Christum die

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Iovis passum tradit.	383	Vesperæ Karræorum 21. Talmudico-	
Theophilus Papa nullum cyclum con-		rum. 21. tres sunt. 25. primæ initium. 25	
struxit.	93	Vesperarum Iudaicarum vera ratio. 24	
Ⲛⲉⲓⲓⲟⲩ quid?	329	Victores coronandi ritus, à quo pri-	
Ⲛⲉⲓⲓⲟⲩ Ⲑⲓⲃⲉⲛⲁⲗⲁⲗⲁ Karthago.	290	imum ortus. 177. sex primi Olympiad.	
Tiberii initium. 335. character initii.		Iphitæarum victores non coronati.	
335. finis.	ibid.	ibid.	
Thracicum inventum.	19	Vossii ratio ob quam existimat, alio	
Thucydides & Diodorus concilianur.		tempore Christum quam Iudæos Pa-	
327.		schæ comedisse falsâ.	401
Turcæ quomodo diei tempus cogno-		Umbri à meridie diem inchoarunt. 28	
scant.	27	Urbs autumnò condita 304. Methodus	
Turcæ sive Musulmani diem ab ortu		annor. Urb.	ibid.
inchoant.	27	Urbis conditæ anni serò quæsi serius	
Turcarum ieiunia quamdiu durent. ib.		inventi. 296. characteres falsi. 297	
Tusculanorum menses. 148. unde orti.			
Tyrionum Regum tempora ordinan-			
tur. 287. ac Scaligeri & Peravii opi-			
nio reiicitur-	289		
	V.		
V alentinianus Iunior quando o-			
biit?	192		
Varronis ratio in annis urbis inquiren-			
dis vana est ac falsa.	296. 297		
Vespera quando incipit Selomoni Iar-			
chi? 22. quando AbenEzræ? 22. 23. 24			
Vespera tertia quid?	23		
	X.		
	X erxis <i>ⲁⲓⲃⲉⲛⲁⲗⲁⲗⲁ</i> quando contigit.		
	326. eius Initium duplex. 326		
	Z.		
	Z edechiæ initium.	312	
	<i>Ⲛⲉⲓⲓⲟⲩ</i> & <i>Ⲛⲉⲓⲓⲟⲩ</i> Tyrus.	290	
	Zodiaci latitudo.	58	
	Zohar & Bahir libri cabalistici.	398	

F I N I S.

NOBILE. CIMBRORVM. NOMEN.

WILHELMUS. LANGIUS.

AUGUSTIS. MENTIS. AUCTUS. MIRACULIS.

DIYUMQUE. CUNCTIS. DEVOTUS. ET. SAPIENTUM. SACRIS.
COELORUM. QUORUM. CLIENS. FELIX. INTERPRES.

SCIENS. OMNIUM. QUÆ. ALII. MIRANTUR. OCCULTANT. ALII.
FACUNDI. PROLES. MERCURII.

NON. RABBI. NON. ARABS. HOC. VIDIT. MAIUS. INGENIO.
REGIAM. HIC. CALCANS. VIAM. ALIIS. IGNOTAM.
EMENSUM. SEMEL. ASTRORUM. ITER. INNOXIUS. TAMEN.
PRESSIS. PERSEQUITUR. RETRO. VESTIGIIS.

PRÆSENTIS. SIC. FILIUS. ÆVI. SECUA. VINDICAT.

ANTIQUA. IURE. SIBI. MAIORUM. EX. ASSE. HÆRES.

TEMPORI. ÆQUALIS. QUASI. OMNE. COMPLEXUS. ÆVUM.
ANTEACTIS. QUID. GESTUM. SECULIS. CERNIT. PERSPICAX.
CONSILIARIUS. TEMPORIS. MUNDIQVE. HISTORICUS.
MUNDO. TEMPUS. TEMPORIQVE. MUNDUM. REDDIDIT.

NOVUM. HOC. HISTORIÆ. EXEMPLAR.

NOVUMQUE. QUOD. VIVET. MONUMENTUM. INGENII.
SUSPENSUM. VIDES.

NOVO. TERRARUM. DOMINO. REGIQUE.

NASCENTIS. MUNDI. QUI. ARBITER. ELECTUS.
RESTITUET. ORBEM. ET. REGNA. SATURNIA.

ΠΑΣ. ΧΡΟΝΟΣ. ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ. ΜΗ. ΜΥΘΙΚΟΣ. ΟΥΔΕ. Τ. ΑΔΗΛΟΣ.
ΟΡΘΙΟΝ. ΗΕΛΙΟΥ. ΔΑΝΤΙΟΣ. ΟΙΔΕ. ΝΟΜΟΝ.

IACOBVS BARTHOLINVS.
CASPARIS. F.

1864
No. 10

THE
STATE OF
NEW YORK
IN SENATE
JANUARY 1864

REPORT
OF THE
COMMISSIONERS OF THE LAND OFFICE
IN ANSWER TO A RESOLUTION
PASSED BY THE SENATE
MAY 18 1863

ALBANY:
PUBLISHED BY
J. B. BARNES & COMPANY,
186 NASSAU STREET,
1864.

ALBANY:
PUBLISHED BY
J. B. BARNES & COMPANY,
186 NASSAU STREET,
1864.

